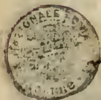
CAUSA
REGALIÆ
PENITUS EXPLICATA,
SEU
RESPONSIO
AD
DISSERTATIONEM
R. P. F. NATALIS ALEXANDRI
DE JURE REGALIÆ,
Quæ habetur inter ejus selecta Historiæ Ecclesiasticæ Capita, ad Sæculum XIII. & XIV. Parte 3. à paginâ 44. usque ad pag. 275.

Autore M. C. S. Theologiæ Doctore.

LEODII,
Apud HENRICUM FOPPIN,
M. DC. LXXXV.

Superiorum permissu.

Prē D. Gio: Batta Gazzelli C.R.

PRÆFATIO.

QUem exitum habitura ſit excitata jam ab aliquot annis circa Regaliam Controverſia, cupidè omnes expectant; ſparſa nimirùm per totum orbem Chriſtianum ejus fama. Quanti ſit illa ponderis, omnes colligunt ex indefeſſo Miniſtrorum Regis Chriſtianiſſimi conatu ad extendendum, per totum Franciæ Regnum, prætenſum hoc Jus; ex conſtanti multorum virorum pietate inſignium, qui gravia quæque perpeti maluerunt, quàm huic extenſioni conſentire; & ex ſolicitudine ſanctiſſimi Pontificis pro impediendâ ejuſmodi innovatione. Verùm ut punctum ipſum quæſtionis, quæ in hoc Opere ventilatur, omnibus innoteſcat, prævié quædam afferenda ſunt ad ejus hiſtoriam pertinentia.

Extraordinario quodam uſu, cujus eſt admodùm obſcura origo, Chriſtianiſſimi Franciæ Reges in nonnullis ſuæ ditionis provinciis, vacantibus Eccleſiis, univerſos fructus Epiſcopales ſuos faciunt, & Beneficia omnia, præter Parochias, pleno jure conferunt; quod jus

Regalia vulgò nuncupatur. Id juris intrà priſcos limites diutiſſimè conſtiterat, præſertim à tempore generalis Concilii Lugdunenſis II. anno 1274. celebrati, cujus Canon duodecimus illud propagare vetuerat. At ſub finem ſuperioris ſæculi Officiales Regii illud ad omnes ejus Regni Eccleſias extendere tentarunt; nec deſtiterunt à cœptis, donec ſe id conſecutos eſſe arbitrati ſunt. Licèt enim Rex Henricus IV. Auguſtæ memoriæ anno 1606. conquerente ſeu ſupplicante Clero Gallicano, ſolenni Edicto declaraſſet, nolle ſe neque intendere Jure Regaliæ frui, niſi eo, quo tum Ipſe, tum ſui Prædeceſſores uſi fuerant, modo, illud ulteriùs non producendo in præjudicium Eccleſiarum immunium; eamque Declarationem confirmaſſet Glorioſæ memoriæ Ludovicus XIII. Conſtitutione anno 1629. editâ articulo 16. contendentibus nihilominus Miniſtris Regiis, tandem anno 1673. promulgatum eſt à Ludovico XIV. feliciter regnante Edictum, quo Jus illud in omnibus ſuæ ditionis Eccleſiis ad ſuam Majeſtatem pertinere declaravit, iis duntaxat exceptis, quæ titulo oneroſo

ſo libertatem ſuam redemiſſent: ſtatuitque ut impoſterum omnes ad infulas Epiſcopales promovendi intrà duos menſes poſt præſtitum fidelitatis ſacramentum, tenerentur literas impetrare, quibus manus Regia à rebus Eccleſiarum amoveretur, utque illæ in Regeſta Cameræ computorum Pariſienſis referrentur: Præſules verò, qui jam quidem prædictum juramentum fidelitatis præſtiterant, nec tamen ejuſmodi literas acceperant, eas obtinerent, atque in Regeſtis præfatæ Curiæ computorum deſcribi curarent intrà duos menſes poſt publicationem hujus Edicti; quibus elapſis, niſi huic mandato obſecuti fuiſſent, ſi quæ Beneficia ad eorum collationem pertinentia vacarent, ea omnia, exceptis Parochiis, titulo Regaliæ vacantia, atque adeò à Rege impetranda declararentur.

Huic Edicto in provinciis hactenus Regaliæ non obnoxiis, Epiſcopis multis ſilentibus, aliis vel plenè, vel præmiſſâ proteſtatione obtemperantibus, parêre recuſarunt duo Viri pietate ac zelo excellentes, Nicolaus videlicet *Pavillon* Electenſis Epiſcopus & Franciſcus

Caulet Appamienſis; Eccleſiarumque ſuarum libertatem palàm ac ſtrenuè uſque ad vitæ finem defenderunt. Quocirca cùm Rex Chriſtianiſſimus, poſt elapſos duos menſes in Edicto præſcriptos, Beneficia in illorum Diœceſibus vacantia, titulo Regaliæ concederet, ipſi ſcriptis Majeſtati ſuæ literis, jura ſuarum Eccleſiarum liberè ſimul ac reverenter expoſuerunt; Clericos verò Beneficiis donatos conſtanter, adhibitis cenſuris, repulerunt. Sed Metropolitanis, Narbonenſi videlicet & Toloſano, Aulæ deſideriis ſeſe accommodantibus, iidem Epiſcopi ſummo Pontifici totum negotium per literas ſignificarunt, cauſaque per legitimas appellationes ad Apoſtolicam Sedem perlata eſt, apud quam à pluribus annis pendet ejus judicium. Officiales Regis Chriſtaniſſimi, quò Edicti à ſuâ Majeſtate obtenti fructu potirentur, nullum non moverunt lapidem ad flectendos eos qui renitebantur. Quamobrem Illuſtriſſimum ac Reverendiſſimum Epiſcopum Appamienſem Electenſi ſuperſtitem reditibus omnibus ſpoliarunt; Canonicos ejus Eccleſiæ alioſque viros Eccleſiaſticos partim

in

in exilium amandarunt, partim in carceres conjecerunt, Beneficiis privarunt, aliisque affecerunt incommodis. Hæc summatim de facto hujus controversiæ, quæ alibi fusiùs, Scriptis etiam typis editis, explicata sunt.

Quod ad jus spectat; Ecclesiarum à Regaliâ immunium causa ita hactenus explanata est, ut nemini expetenda videretur amplior eâ de re dissertatio, sed expectanda summi Pontificis sententia, vel alius controversiæ exitus. Nam præter Epistolas, Decreta, & Acta duorum suprà memoratorum Antistitum Electensis & Appamiensis, in quibus hæc materia egregiè tractata est, editus est anno 1680. Tractatus de Regaliâ Gallico idiomate, de mandato ejusdem Illustrissimi ac Reverendissimi bonæ memoriæ Francisci *Caulet* Episcopi Appamiensis, pro tuendâ potissimùm Ecclesiæ suæ libertate. Quia verò pientissimus ille Antistes frequentibus amicorum suorum monitis inductus fuerat, ut quamprimùm Ecclesiæ suæ jura in publicam lucem proferret, putaveratque simplicem ac ferè nudam veritatis expositionem defendendæ suæ causæ satis esse,

Tra-

Tractatum ejus alii tot accessionibus exornarunt; ut iterùm prodierit anno 1681. non tam idem quàm novus Tractatus de Regaliâ. In hoc posteriore Tractatu fusiùs aliarum Ecclesiarum jura exposita sunt, pleniùs objectionibus responsum est, plures enodatæ sunt difficultates circa praxim Regaliæ in Ecclesiis, in quibus ex antiquâ consuetudine locum habet: unde *Tractatus Generalis* inscriptus est; Gallicè, *Traité General de la Regale*. Prætereà eodem anno 1681. typis mandatum est aliud Opusculum cum hoc titulo: *Considerations sur les affaires de l'Eglise, qui doivent estre proposées dans la prochaine Assemblée generale du Clergé de France*: id est: ,, Considerationes circà negotia Eccle- ,, siæ, in proximis Comitiis generalibus Cleri ,, Franciæ proponenda ,, : quo in Opusculo de hâc ipsâ materiâ solidè ac dilucidè pro Ecclesiarum libertate actum est. Vulgata sunt item alia Scripta eodem de argumento, ex quibus omnibus Jus Ecclesiæ planum & certum videbatur.

Scripserat contrà, pro Rege Christianissimo, Causidicus, nomine *Aubery*, *Tractatum de Re-*

Regalia; itemque Anonymus quidam *Dissertationes de autoritate Regum circa Regaliam*: uterque Gallico sermone. Alii etiam Scriptores eandem quæstionem attigerant obitèr & ex occasione, atque Regiæ causæ patrocinium susceperant: sed omnes successu tam infelici; ut ei plus obfuisse, quàm profuisse judicarentur: cùm ex rationum, quibus jus Ecclesiæ impugnaverant, debilitate satìs constaret, illud omninò esse inconcussum.

Ultimus tandem prodiit Pater Natalis Alexander Ordinis FF. Prædicatorum Theologus eruditus ac disertus, Dissertationem valdè prolixam edens inter *Selecta Historiæ Ecclesiasticæ Capita ad sæculum* XIII. & XIV. *Parte* 3. cum hoc titulo: *Dissertatio octava. De Iure Regaliæ. Ad Canonem* XII. *Concilii Lugdunensis* II. In eà passìm vellicat ac refutare conatur priorem Tractatum de Regalia, mandato Illustrissimi ac Reverendissimi Episcopi Appamiensis editum, cujus paginas citat juxta editionem Coloniæ factam eodem anno 1680. inscio ac fortè jam defuncto Reverendissimo illo Præsule. De posteriori autem Tractatu, qui *Generalis* in-

ſcribitur, omninò ſilet; tametſi vix credibile eſt ab eo perlectum non fuiſſe. Cæterùm adeò diligenter argumenta in favorem Officialium Regiorum conquiſivit,ut fruſtrà ſperes ab alio copioſiorem Regii Juris explicationem. Implevit enim pro parte Majeſtatis ſuæ quod jam in ipſo limine pollicitus eſt; ſe videlicèt *Gallorum Juriſconſultorum, ſeu veterum, ſeu hodiernorum ſententiam, pronuntiata, rationes, praximque Regni Chriſtianiſſimi relaturum, quantùm ad illuſtrandum hoc argumentum, ad aperiendum Lugdunenſis Concilii* II. *ſenſum, ad Regem Chriſtianiſſimum, prout ex officio tenetur, à calumnia vindicandum, opus eſſet.* Nec dubium, quin jurium Regiorum peritiſſimos quoſque conſuluerit; à quibus etiam veriſimile eſt illum in conſcribendâ hâc Diſſertatione adjutum fuiſſe. Verùm P. Alexandrum plus ſibi dedecoris ex eâ Diſſertatione comparaſſe, quàm extenſioni Regaliæ opinionem juſtitiæ conciliaſſe, facilè jam perſpexerit quiſquis ea, quæ circa illam Controverſiam in lucem emiſſa ſunt, attentè legerit ac mente retinuerit. Sed quia illa ad omnium notitiam non devenerunt, exciderunt autem forſitan à

me-

memoriâ multorum, quos pigeret ea relegere, Diſſertationem P. Alexandri, quæcumque pro Chriſtianiſſimo Rege dici poſſe videntur complectentem, totam exſcripſi, ne quid à me dolosè ſuppreſſum, aut in alienam ſententiam detortum, conqueri quis poſſet; eamque in varias partes dividens, ſingulis partibus, pro Eccleſiis Regaliæ non obnoxiis, reſponſionem ſubjunxi, ut inter Eccleſiæ & Regis Chriſtianiſſimi jura facilior ſit & expeditior comparatio.

Quamvis autem Lectoris judicium nolim præcurrere, tamen ſi omnia quæ à P. Alexandro proferuntur, & quæ à nobis reponuntur, attentè perpendantur, ſpero fore, ut omnes æquè ſanèque judicantes concludant, Regis Chriſtianiſſimi Conſiliarios maximam Eccleſiæ injuriam feciſſe, dum ſuæ Majeſtati autores fuerunt, ut Regaliam ad tot Eccleſias huic oneri nequaquam obnoxias extenderet: Reverendiſſimos Epiſcopos Electenſem & Appamienſem juſtè, pro ſuo Epiſcopali officio, illorum conſilio obſtitiſſe ſuarumque immunitatem Eccleſiarum propugnaſſe: ſummum denique Pontificem jure merito huic Contro-

versiæ autoritatem suam interposuisse, atque tot Ecclesiarum libertatem, juxta Decreta Concilii generalis Lugdunensis II. sartam tectam hactenus voluisse.

Lectorem rogo, ne Opus hoc, quamvis quæstionem jam sæpè versatam tractet, nimis prolixum arbitretur. Cùm enim constans sit, & ubique receptum axioma, non posse Judicem, nisi auditis utriusque Partis rationibus & juribus, æquam ferre sententiam; quisquis in hâc Controversiâ suum voluerit interponere judicium, (volunt autem plerùmque omnes, quoties publica res agitur) tenetur hanc novam Regiorum Officialium defensionem, simulque allatas à nobis responsiones, diligenter examinare. Id certè postulat negotii magnitudo, cùm agatur de libertate majoris partis Ecclesiarum Gallicanarum, Edicto Regio de novo Regaliæ subjectarum.

INDEX
ARTICULORUM
ET PARAGRAPHORUM.

ARTICULUS TERTIUS.

Utrùm Ecclesiæ feuda Regi obnoxia, sub primâ & secundâ Regum Francorum Dynastiâ, possiderent, qui Juris Regaliæ titulus est alter; & debita ob hujusmodi feudorum possessionem servitia Regibus præstarent?

III. *De*

ARTICULUS QUARTUS.

Utrùm Jus Regaliæ in totâ amplitudine suâ, quatenus scilicet usum-fructum redituum Ecclesiæ vacantis & Beneficiorum collationem complectitur, Reges tertiæ Dynastiæ Christianissimi ante Concilium Lugdunense exercuerint, illudque agnoverit & approbaverit Ecclesia?

VI. *De*

XXVII. *De*

ARTICULUS QUINTUS.

Utrùm Concilium Lugdunense II. Jus Regaliæ Christianissimis Regibus competens imminuerit, circumscripserit, coarctaverit?

XIV. *De*

ARTICULUS SEXTUS.

An Regaliæ usus æquitati, & libertati Ecclesiarum repugnet?

ARTICULUS SEPTIMUS.

ARTICULUS OCTAVUS.

Ad quem spectet de Regalia, ejus extensione, appendicibus vel annexis judicare? Jurisne sit Ecclesiæ, vel Regis?

ERRA-

E R R A T A.

Autoris absentiæ Lector condonabit errata Typographi. Præter graviora hîc notata, occurrent mendosæ interpunctiones, nec non sæpe initio vocum majusculæ literæ loco minuscularum, & contrà alicubi minusculæ loco majuscularum.

Pag.	*Lin.*	*Errata.*	*Lege.*
18	10	titulo Hisque	titulo C. Hisque
22	25	pernicisior	pernitiosior
24	25	Filippi Valetii	Philippi Valesii
29	16	Secundumque	secundùm quæ
37	2	et tamen in Ecclesia semper servatum est	*Hæc Italico charactere scripta esse deberent.*
	4	mores semper in Ecclesia servati	
	5	ab antiquo	
48	25	eligendo	erigendo
50	14	eù	eo
71	6	E exercition	Exemption
78	1	Turonæ	Turone
122	*ult.*	illos	illas
125	16	Odactus	Odacrus
126	26	verbis	vobis
131	2	exigerunt	exigerent
145	10	deliberatione	delibatione
145	25	quos	quas
148	3	deliberatione	delibatione
157	22	Conciliarii	Consiliarii
158	5	significant	significent
178	8	mandatis	mandastis
181	29	Ætardo	Actardo
182	16	intelligendum	intelligendam
193	22	aliis	ab iis
194	9	si exegimus	sic exerimus
198	9	ita	ista
202	18	quidam	quidem
209	14	absque	atque
237	4	accommotum	accommodatum
254	16	debent	dabant
274	16	peccasse delicatissim e conscientiæ *&c.*	*Hæc non Italico, sed ordinario charactere ponenda.*
279	25	crebricis	crebriùs
281	6	protos criminarius	Protoscriniarius

283	8	Regnum	Regum
288	12	copore	corpore
328	10	danati	donati
331	21	coh: ret	cohæreat
332	29	lcet	licet
342	13	fit	fiat
344	9	quàm	Quàm
350	4	circa	citra
358	17	devincebat	devinciebat
362	4	consuetudinem	consuetudinum
365	2	defendendo	defendenda
365	21	usurpatum	usurpatam
378	8	*Post* describerent?	*Adde* Cæterùm hæc ratio
380	25	rel	vel
396	5	objiciemus	objicimus
402	15	suessionsis	Suessionensis
407	19	sibi vendicare potuisse &c.	*Hæc non Italico, sed ordinario charactere ponenda.*
485	13	præsertim hoc	præsertim cùm hoc
486	29	immunitatum	immunitatem
490	10	(quod horrendum est dicere)	*Hæc Italico charactere poni debent.*
491	21	hoc est	*Hæc duo verba ordinario charactere ponenda.*
494	3	Jurisdictioni	Jurisdictionis
501	24	uterque	utrumque
539	28	Præsidem conferendi	Præsidem, jus conferendi
559	*ult.*	habuit	habuerunt
565	10	permiserint	permissione
570	22	extendere	extendi
624	3	seu	ceu
652	25	Edicti	Edicto

CAUSA

CAUSA REGALIÆ PENITUS EXPLICATA, Præf.

Seu

Responsio ad dissertationem R. P. F. Natalis Alexandri *de Jure Regaliæ*, quæ habetur inter ejus selecta Historiæ Ecclesiasticæ capita, ad sæculum XIII. & XIV. par. 3. à Pag. 44. usque ad pag. 275.

Responsio ad Præfationem P. Alexandri.

1. PRÆFATIONIS P. ALEXANDRI VERBA. „ Quæstionem cumprimis difficilem ac delicatam tractaturus hanc mihi præstituo legem, ut de Regaliæ extensione historicè tantum agam, Gallorum Jurisconsultorum, seu veterum seu hodiernorum sententiam, „ pronuntiata, rationes, praximque Regni Christianissimi „ referens, quantum ad illustrandum hoc argumentum, ad „ aperiendum Lugdunensis Concilii II. sensum, ad Regem „ Christianissimum, prout ex officio teneor, à calumnia vindicandum, opus erit.

2. RESPONSIO. In omni controversiarum genere operæ pretium est quæstionis statum accuratè constituere, il-

Præf. lucque omnem disputationis vim convertere: quod si à P. Alexandro præstitum fuisset, dissertationem fecisset media parte breviorem. Sæpissimè namque propositæ quæstionis oblitus, & extranea plurima congerens, passim à scopo recedit, ut lector facile perspiciet, si præ oculis semper habeat controversiæ punctum. *De Regaliæ extensione agitur*: quæritur scilicet an Regalia per declarationem à Rege Christianissimo anno 1673. editam, legitimè potuerit ad Ecclesias ab hoc onere antea liberas porrigi. Itaque quidquid à P. Alexandro adducitur vel ad Regaliam non pertinens, vel ad Ecclesias jam dudum Regaliæ obnoxias tantum spectans, extra rem omnino est; tantumque abest ut ad quæstionis illustrationem conducat, ut potius Lectoris animum confundat, & à perspicienda in subjecta materia veritate avertat.

3. Cæterùm animadvertit dissertationis Autor, se in hac controversia partem sequi veritati ac justitiæ minus consentaneam, præsensitque suum consilium pluribus, iis præsertim qui æquitate ac veritate magis, quam Principibus assentandi affectu ducuntur, fore improbandum. Quamobrem statim profitetur, se de Regaliæ extensione *Historicè tantùm acturum*. Sed frustrà dedecus hinc sibi comparandum fucatâ speravit se evasurum declaratione; quandoquidem animum suum nimis apertè ubique prodit, quàm ut lector quilibet non perspiciat, ipsum non Historici, sed Regaliæ Patroni officio defungi.

4. Proponit autem sibi hac in dissertatione triplicem finem. Primò, *illustrandum hoc* (scilicet extensionis Regaliæ) *argumentum*. Secundò, *aperiendum Lugdunensis Concilii II. sensum*. Tertiò, *Regem Christianissimum à calumnia vindicandum*. At primò quæstio *de extensione Regaliæ*, quam *cumpri-*

mis

mis difficilem dixit, adeò erat plana ex eo tempore quo Concilium Lugdunense II. Regaliam de novo usurpare vetuerat, ut vix quæstio dicenda esset: cum & Reges Christianissimi, & eorum officiales, ac scriptores universi antiquam consuetudinem in hac materia, ex eo die, tanquam regulam certissimam haberent. Itaque difficultas non ex veritatis & justitiæ obscuritate orta est, sed ex tenebris quibus eam obvolverunt, qui omnes Ecclesias huic jugo submittere cupientes, novitatis injustitiam occultare conati sunt. Tantumque abest ut Autor eas tenebras discutiat, ut etiam æquivocationibus continuis augeat, quod in progressu patebit. Secundò, Lugdunensis etiam Concilii II. Canonem contra perspicua ejus verba in sensum à sacrosancti illius Cœtus mente prorsus alienum detorqueri à P. Alexandro videbimus. Tertiò, dum Regem Christianissimum à calumnia vindicandum suscipere se significat, quid aliud efficit, quàm ut famam longius latiusque spargat earum rerum, quæ sub Christianissimi Regis nomine ab ejus officialibus, non sine magno gloriæ tanti Principis detrimento, geruntur? Numquam enim vel hujus, vel alius scriptoris ingenium, eruditio, & eloquentia pares erunt, excusandæ acerbitati, quâ in exilium amandantur, in ergastulis concluduntur, variisque modis exagitantur viri pietate insignes, alii eâ solum de causâ, quia Ecclesiam suam, cujus libertatem se defensuros jure jurando spoponderunt, Regaliæ subjicere conantibus, non consensère, alii quia Sacramenta à Ministris absque canonica autoritate intrusis non recipiunt: alii demum, quia causæ tam justæ, ejusve defensoribus aliquâ ratione suffragantur. Certè odiosum admodum esset, tot viros probos tantis calamitatibus afficere, in quibus aliqui jam animam exhalarunt, etiam si, *Præf.*

Præf. perjurii ac Sacrilegii reatum reformidantes, erroneâ conſcientiâ ducerentur. Inſtruendi enim, non perſequendi eſſent, quippe cum *quæſtionem* hanc *cumprimis difficilem* eſſe teſtetur Doctor in tuendis Regis Chriſtianiſſimi partibus deſudans.

5. A cujus autem *calumnia Regem Chriſtianiſſimum vindicaturus eſt?* An calumniam Regi Chriſtianiſſimo importarunt Illuſtriſſimi, pientiſſimique Epiſcopi Electenſis & Appamienſis; quia Regaliam in ſuas Diœceſes de novo induci non ſunt paſſi? At illi ſummâ cum moderatione ac prudentia Eccleſiarum ſuarum libertatem defenderunt. An calumniis in Regem Chriſtianiſſimum uſi ſunt, qui hanc cauſam ſcriptis elucidarunt? At illi Regem ſemper venerati, ſi quando neceſſe fuit, aliquid vituperabile commemorare, ejus culpam, ac dedecus à ſua Majeſtate amovere curarunt, rationibus ac teſtimoniis, non calumniis aut conviciis Eccleſiæ cauſam tuentes. An Rex Chriſtianiſſimus vindicandus fuit *à calumnia* ſummi Pontificis, qui extenſionem Regaliæ ad omnes Galliæ Eccleſias graviſſimè improbavit in literis ad ejus Majeſtatem datis? An calumnia eſt, quod ſua Sanctitas Regi Chriſtianiſſimo ſcripſit die 21. Septembris anno 1678.; *quamobrem pati non poſſumus, nec debemus Majeſtati tuæ obtrudi errorem tam manifeſtum, tam Galliæ Regno, tam Eccleſiæ univerſæ perniciosum.* Moveat Autor omnem lapidem; nemini rectè ſentienti, & veritatem ſincerè quærenti, unquam ſuadebit, illatam fuiſſe à tanto Pontifice tanto Regi calumniam. Nunquam efficiet, ne totus orbis Chriſtianus Regis Chriſtianiſſimi gloriam plurimum imminui arbitretur, quòd qui Primogeniti Eccleſiæ titulo gloriatur, tamdiu Pontifici obſiſtat, cujus pietas, zelus, carnis & ſanguinis

omnium-

omniumque rerum temporalium contemptus tantum emi- *Præf.*
cant, non ſolum apud fidei domeſticos, ſed etiam apud eos qui foris ſunt; idque in cauſa ex parte Pontificis & Eccleſiæ tam evidenter juſta.

6. Porrò ſicut *ad Regem Chriſtianiſſimum à calumnia vindicandum, ex officio teneri* ſibi viſus eſt Diſſertationis Autor, ſubditus ſcilicet Principem ſuum: ita ego ſummum Pontificem, utpotè ejus atque Sanctæ Romanæ Eccleſiæ obſequentiſſimus filius Regi Chriſtianiſſimo calumniam non intuliſſe oſtendo; onus piiſſimum, parentem dilectiſſimamque Matrem defendendi, omnibus filiis, pro cujuſque viribus, incumbere ratus.

7. PRÆFAT. „Nec Eccleſiæ, nec Regiis juribus detra„here me velle profiteor, aut cuiquam adulari; ſed *Pa„ſchalis* II. verba lubens uſurpo, animumque & affectum „induo, ad Baſilium Hieroſolymitanum Regem ſcribentis, „epiſt. 29. *Nec enim volumus aut pro Principum Potentia Eccle„ſiaſticam minui dignitatem, aut pro Eccleſiaſtica dignitate Prin„cipum Potentiam mutilari, ne apud nos occaſione alterutrâ pax „turbetur Eccleſiæ.*

8. RESP. Nemo eſt, qui pro principibus adverſus Eccleſiaſtica Jura decertans, imo in qualibet controverſia, non profiteatur, ſe neutri parti contra juſtitiam favere, aut adulari velle: tamen quia frequenti experientiâ compertum eſt, eos, quibus non tam propoſitum eſt, veritatem, & juſtitiam inquirere, quam ea, quæ ſibi arrident, tanquam vera, & juſta exhibere, primò, ſeipſos decipere, deinde alios in errorem incautos inducere; diligenter examinanda ſunt quæ Autor in tota hac Diſſertatione ſcripſit, antequam illum revera huic proteſtationi ſatisfeciſſe credamus, quâ *Nec Eccleſiæ,*

Præf. nec Regiis juribus detrahere se *velle* profitetur, *aut cuiquam adulari.* Nam extensio Regaliæ ad omnes Francici Regni Ecclesias, de qua agit, plerisque adeo injusta visa est, ut mirati sint, eam injustitiam in Regiorum Ministrorum, à quibus tentata minisque ac terroribus promota est; & scriptorum, à quibus propugnatur, oculos, non incurrisse, aut, si incurrit, nondum eos illam emendasse.

9. „PRÆFAT. Summam potestatem Romano Pontifici „in spiritualibus convenire, primatum jure divino insti-„tutum, seu à Christo immediatè collatum, non honoris „solum ac dignitatis, sed & potestatis ac jurisdictionis, cui „Christiani omnes, regesque ipsi obnoxii sunt, ac parere te-„nentur, credo ac propugno, ut Doctorem Catholicum decet.

10. RESP. Digna Catholico Theologo professio: sed parum idonea ad eluendam suspicionem, ne Autor hac in Dissertatione Aulæ Regiæ placere, quàm Ecclesiæ jura exponere maluerit, & declarationem Regis Christianissimi Regaliam ad omnes Ecclesias Regni sui extendentis propugnare, quàm summum Pontificem, Concilium Generale Lugdunense illam extensionem vetans interpretantem, vel potius exequendum curantem, audire.

11. PRÆFAT. „Supremam, jure pariter Divino insti-„tutam, à Deo immediatè collatam, ab Ecclesia, vel Ro-„mano Pontifice prorsus independentem in temporalibus „Christianissimi Regis auctoritatem profiteor, ac veneror: „Nec spiritualia Jura in Ecclesiis exercere posse Reges quosli-„bet Christianos absque concessione Ecclesiæ; nec jura tempo-„ralia in quibusvis Regnis Ecclesiæ ipsius minimè Beneficia-„riis, exercere Pontifices, aut de illis judicare, absque con-„cessione Regum.

12. RESP.

12. RESP. Quanta quanta sit in temporalibus Christianissimi Regis autoritas: (nec enim de illa modo quæstio est, & præstaret de ratione componendæ controversiæ inter sacerdotium & Imperium exortæ cogitare, quàm novarum contentionum semina intempestivè spargere) satis est ad solvendam propositam quæstionem, ut fateatur Autor, *spiritualia jura in Ecclesiis exercere non posse Reges quoslibet Christianos absque concessione Ecclesiæ*, cum Beneficiorum omnium Curam Animarum non habentium collatio, quæ præcipua Regaliæ pars est, jus spirituale sit à Potestate Principum circa temporalia longo interuallo discretum. Quis enim Catholicus inter res temporales computet facultatem deputandi Theologos ad prædicandi verbi Dei officium; præficiendi Decanos, Archidiaconos, Archipresbiteros, aliosve, quibus competit excommunicandi, suspendendi, interdicendi, absolvendi, aliaque his similia præstandi, potestas; Canonicos Ecclesiarum Cathedralium constituendi, ad quos, præter publicam & solennem Divinorum Officiorum celebrationem, pertinet Episcopum in Ecclesiæ regimine consilio & operâ juvare: quique in multis Ecclesiis Jurisdictionem, etiam vivente Episcopo, obtinent; ubique autem, defuncto Episcopo, Jurisdictionem Episcopalem exercent? Denique quis rem temporalem appellet potestatem omnia Officia Ecclesiastica committendi, quæ quibuslibet Beneficiariis, etiamsi animarum curâ, vel spirituali Jurisdictione careant, incumbunt; aut etiam Jus percipendi fructus Ecclesiasticos, præsertim decimas, primitias, & oblationes? *Præf.*

13. PRÆF. „ His positis principiis octo in hac dissertatione expendam. Primò, quid sit jus Regaliæ. Quæ ejus „ origo, quibusve fundamentis nitatur, ac titulis. Secundò,

Præf. „ dò, utrum custodiæ seu defensionis titulus, quod primum „ est Juris Regaliæ fundamentum, Regibus nostris primæ & „ secundæ dynastiæ in Ecclesiis Regni sui conveniret, ac hu- „ jusmodi custodiam & defensionem exercerent. Tertiò; „ utrum Ecclesiæ feuda sub prima & secunda Regum nostro- „ rum dynastia possiderent, qui juris Regaliæ titulus est alter, „ & debitas ob hujusmodi feuda servitutes iidem Reges reci- „ perent? Quartò, utrum jus Regaliæ in tota amplitudine „ sua, quatenus scilicet usum fructum redituum Ecclesiæ va- „ cantis, & collationem Præbendarum complectitur, Reges „ tertiæ dynastiæ Christianissimi ante Concilium Lugdunense „ II. exercuerint, illudque agnoverit, & approbarit Eccle- „ sia? Quintò, utrum Lugdunense Concilium II. can. XII. „ Jus Regaliæ Christianissimis Regibus conveniens imminue- „ rit, vel coarctaverit, an potius confirmaverit? Sexto, „ an Regaliæ usus æquitati ac libertati Ecclesiarum repugnet? „ Septimo utrum Regalia *jus Regium* rectè nuncupetur? Octa- „ vò, ad quem spectet de Regalia, ejus extensione, appen- „ dicibus vel adnexis judicare? Juris ne sit Ecclesiæ, vel „ Regis?

14. RESP. Hæc igitur octò puncta duntaxat, totidem articulis ab Autore tractata, eodem ordine prosequar, præfixo non solum singulis articulis proprio titulo, sed etiam singulis paragraphis brevi summario in modum tituli, ut hac varietate Lector à tædio, ex nimia prolixitate oriri solito, sublevetur.

ARTI-

ARTICULUS PRIMUS.

Art. 1. §. 1.

Quid sit jus Regaliæ? quæ ejus origo? quibus fundamentis nitatur ac titulis?

§. PRIMUS.

Quid sit Regalia?

1. DISSERTATIONIS VERBA. „Regalia, inquit Ruzæus, Græcorum more neutro genere „& plurali numero in antiquis monumentis „nuncupabantur, quam Regaliam numero singulari nunc appellamus, verbo ab errore usurpato, sicuti „Euangelia Græci vocant. Definitur *Jus Regium fruendi reditibus Ecclesiæ vacantis, & conferendi Beneficia curam Animarum non habentia, quæ ab Episcopo conferri solent, donec „novus Episcopus Juramentum Fidelitatis Regi præstiterit, „Investituram bonorum Ecclesiasticorum ab ejus Majestate acceperit, ac Regias Litteras Sacramenti sui testes in Rationum „Principalium Commentarios referri, sive in Cameræ Computorum Regesto conscribi curaverit, & Mandatum ab ipsa impetraverit, quo Manum Regiam temporalibus bonis injectam „auferri jubeat.*

2. RESP. Hæc definitio Regaliam (obsequemur enim & nos usui communissimo, numero singulari utentes) explicat prout hodie in Gallia exercetur, non autem secundum primigeniam illius conditionem: quæ duo diligenter distinguenda sunt, Regaliæ origo, & præsens ejus status. Ut enim flumina in suo fonte tenuia ex influentium rivorum

 aquis,

Art. 1. aquis, quò longius progrediuntur, eò altius intumescunt,
§. 1. ita Regalia, præ sua tenuitate in origine incognita, temporis decursu tot accessionibus aucta est, ut vix aliquâ definitione, quantumvis prolixâ, eam complectaris. Primùm enim, solo bonorum feudalium usufructu post mortem Episcopi usque ad successoris institutionem continebatur; idque in iis tantùm provinciis, in quibus Domini ex Jure consuetudinario fructus vacantium feudorum percipiebant. Accesserunt subinde alii fructus temporales, etiam decimæ & oblationes. Postea adjuncta est Beneficiorum curam animarum non habentium collatio. Denique inductæ sunt variæ conditiones, quæ nisi fuerint impletæ, licet novus constitutus sit Episcopus, Regaliæ exercitio finis non imponitur. Itaque si tradita definitio ad primævam Regaliæ rationem referatur, multis partibus redundabit. Sed imposterum manca erit, nisi agger torrenti opponatur. Idque jam intercessit discriminis inter flumina & Regaliam, quod illa, quantumvis excrescant, non nisi ex aquis ejusdem generis constent; Regaliæ verò incrementum, accessionibus primitivâ ejus naturâ præstantioribus factum sit. Tanta autem progressu temporis facta est, additis novis partibus, conditionibus, & prærogativis, circa ejus exercitium immutatio, ut alterius omnino rationis ac naturæ modò sit. Verumtamen memoriæ altè infigenda est tradita definitio, ac singulæ illius partes expendendæ. Nam si eam ceu regulam cunctis, quæ à P. Alexandro dicentur, admoveris, facile intelliges, quam parum inter se consentiant.

3. DISSERT. „Jus dicitur, tum quia legitimis titulis „ quæsitum est, tum quia Regibus nostris ex mero Privilegio „ non convenit. Falsò illud ex cap. *Hadrianus*. 63. Dist: Prag„ matici quidam repetunt, quo *Hadrianus* I. Carolo Magno „ jus-

„ jus eligendi Pontificem, & ordinandi Apoſtolicam Sedem; *Art.* I.
„ Archiepiſcopos etiam & Epiſcopos per ſingulas Provincias §. 1.
„ inveſtiendi, dediſſe ſupponitur; Ita ut *niſi à rege laudetur „ & inveſtiatur Epiſcopus, à nemine conſecretur.* Enimverò „ Canonem iſtum ſuppoſititium eſſe, & à *Sigeberto* confi- „ ctam Hiſtoriam, ut Henrici Imperatoris partes, cui fave- „ bat adverſus Paſchalem II. hac auctoritate muniret, viri „ eruditi conſentiunt; & *Gratianum* à *Sigeberto* deceptum. „ Falſi rationes apud *Baronium* ad annum 773. & apud D. *de „ Marca* lib. 8. de Concord: Sacerdot: & Imper: cap: 12. „ legere eſt.

4. RESP. Ex titulorum, quos producet inferiùs P. Alexander, examine conſtabit, an Regalia jus propriè appellettur, præſertim quoad illas Eccleſias ad quas de novo extenditur, & quarum cauſâ mota eſt quæſtio. Ex iis titulis, qui ſolent ab aliis Regaliſtis allegari, unum hic expreſſe, ſcilicet Canonem *Hadrianus.* 63. diſt: repudiat; quaſi hunc Canonem ſeu Hiſtoriam, de cujus falſitate neſcio an eruditus quiſquam hodie dubitet, rejiciens Lectori ſuaſurus ſit præbendam ſibi in reliquis fidem.

5. DISSERT. „ *Jus Regium* Regalia dicitur, quod inter „ nobiliores regiæ dignitatis partes recenſendum ſit (inquiunt „ Pragmatici noſtri) adeo ut ſoli Regi competat, cum nemine „ alio communicetur, excluſis etiam ab eo jure iis penes quos „ ſub rege puero adminiſtrandæ Reipublicæ cura eſt, quos *Re- „ gentes Regni* nominamus.

6. RESP. Regalia, quomodo ſupra deſcripta eſt, inter Regiæ Dignitatis partes perperam recenſetur à Pragmaticis Gallicanis. Collatio enim Beneficiorum pleno jure ad Eccleſiaſticam, non ad ſæcularem poteſtatem pertinet; niſi forte ex con-

Art. 1. concessione Ecclesiæ, qua cum posset etiam Principibus infe-
§. 1. rioribus competere. Hoc adeo certum est, ut ipsemet Dissertationis Autor articulum septimum, ubi ex professo quærit, utrum Regalia jus regium rectè nuncupetur, sic exordiatur; *Regalia, quatenus beneficia conferendi jus involvit, Jus Regium eo sensu, quod ratione supremæ potestatis temporalis Principibus conveniat, nemo dixerit.*

Si autem Regalia pro usufructu bonorum feudalium, quo sensu in prima sua origine intelligebatur, modò acciperetur, Principes Rege inferiores illa potitos fuisse tum extra Galliam, tum in Gallia ipsa plurimis convinceretur exemplis; nec Autor ipse negat, sed usum illum verbis sequentibus interpretatur.

7. DISSERT. „ Et licet olim Duces & Comites Jus „ Regaliæ exercuerint, nihilosecius Jus illud Regium dicitur, „ quia Regio nomine Regalibus fruebantur, pro quibus Ho„ minium, & Juramentum Fidelitatis Regi præstabant, quod „ ea portio quædam & membrum essent feudorum ab ipsis „ possessorum, ut constat ex articulis *Clementi* V. à *Guilielmo* „ *de Nogareto* oblatis, quorum XIV. sic habet: *Item certum,* „ *notorium, & indubitatum existit, quod Jura Regalia ali-* „ *quarum Ecclesiarum, quæ habet in Ecclesiis prædictis Dominus* „ *Rex, Progenitores ipsius Domini Regis, & Prædecessores ejus* „ *in Regno, dederunt in feudum aliquibus Baronibus suis tam* „ *Ecclesiasticis quàm secularibus. Qui Barones Regalibus illis* „ *utuntur & fruuntur, sedibus ipsarum Ecclesiarum vacanti-* „ *bus, jure suo feudali, & regio, à quo jus suum movet, &* „ *ideo Jus Regale vocatur. Quo jure dicti Barones utuntur nomini-* „ *bus suis, & nomine Regio, & usi sunt tanto tempore, de cujus* „ *initio memoria non existit.*

8. RESP.

8. RESP. Advertendum est inprimis, probationem thesi videri contrariam, quantum ad id quod affirmat P. Alexander; scilicet quod jus Regaliæ ita soli Regi competat, ut *cum nemine alio communicetur.* Quomodo enim non communicantur jura cum eo cui dantur in feudum? Alia erat Nogareti mens, ut significant hæc verba; *Qui Barones Regalibus illis utuntur, & fruuntur, sedibus ipsarum Ecclesiarum vacantibus* JURE SUO *feudali & Regio, & ideo Jus Regale vocatur. Quo jure dicti Barones utuntur* NOMINIBUS SUIS, *& nomine regio.* An cum aliquo non communicatur jus, quo quis UTITUR, ET FRUITUR JURE SUO, ET NOMINE SUO? Reponet fortassis P. Alexander, Regaliam ideo jus regium dici, & cum nemine communicari, quia non nisi à Rege potest ea facultas obtineri. Sed ea ratione probaretur, bona omnia, quæ non solùm in feudum, sed etiam in Emphyteusim, aut alio quovis titulo traduntur à Rege vel etiam ab aliis de Regis assensu, esse Jura Regia cum nemine alio communicanda, atque adeo Augustum illud Regaliæ nomen nihil eximium ac præstans designaret. Art. 1. §. 1.

9. Sed meminisse nusquam non oportet, varias esse Regaliæ acceptiones. In verbis enim Nogareti vox illa sumitur pro jure retinendi feuda Ecclesiarum vacantium, & in aliquibus Provinciis, quæ scilicet jure consuetudinario reguntur, usumfructum illorum bonorum percipiendi, quæ propria erat Regaliæ significatio.

10. DISSERT. „ Dicitur *jus fruendi reditibus Ecclesiæ* „ *vacantis*, non iis tantùm qui ex feudis proveniunt, sed „ universis. Cum enim Patrimonia Episcopatuum velut bona „ nobilia ab Episcopis possideantur, evecta sunt per consequen- „ tiam ad feudorum dignitatem, & ipsæ decimæ feudorum

Art. I. „ conditionem ſequuntur, quia, ut habet regula juris: *Ac-*
§. I. „ *ceſſorium naturam ſequi congruit principalis.* Eccleſia autem „ vacante, Regalia aperta eſt, ſive per obitum, ſive per „ ceſſionem, reſignationem, vel tranſlationem, ſive per de- „ poſitionem Epiſcopi vacaverit, ſive per ipſius ad Cardina- „ litias Infulas Promotionem. Hac enim via Regaliam etiam „ aperiri, Gallicana Juriſprudentia docet, ac ſupremi Sena- „ tus Arreſta probant, edita inter Probationes Libertatum Ec- „ cleſiæ Gallicanæ, cap. 15. num. 31. & ſequentibus, & „ *Ruzæus* in tractatu de Regaliis, Privilegio 13. aliique hujus „ Regni Jureconſulti.

11. RESP. Magnum ſcilicet emolumentum conſequutæ fuiſſent Eccleſiæ ex eo, quod Patrimonia Epiſcopatuum nobilitate donata eſſent, & ad feudorum dignitatem evecta; ſi eorum reditus, vacantibus ſedibus à Principibus perciperentur, tanquam illius honoris pretium. Certe dum pii Principes ſtatuerunt, ut bona Eccleſiarum, bonorum Fiſcalium Privilegiis gauderent, illorum ſecuritati conſulere voluerunt, non autem eorum reditus ſibi vendicare. Noceret Eccleſiaſticis bonis, nedum non prodeſſet, nobilitas ac dignitas, ſi propterea oneri ſubjicerentur, cui etiam bona profana non ſubjacent, in iis ſaltem Provinciis, in quibus viget Jus quod vocant Scriptum. In illis enim Dominus feudi vacantis fructus non facit ſuos. Æquius eſſet ut ex dignitate Patrimoniorum Epiſcopatuum colligeretur, illa fuiſſe à conſuetis oneribus liberata, quàm inſolitas illis impoſitas fuiſſe ſervitutes.

12. Deinde probandum eſſet, (hoc enim non ſolum per ſe manifeſtum non eſt, ſed & rationi ac pietatis ſenſui contrarium) decimas eſſe acceſſoria bonorum, quæ feudalia dicuntur. Sive enim quantitatem ſpectes, ſive qualitatem, deci-

mæ

mæ principales habendæ ſunt in reditibus Epiſcopalibus: plurimæ ſunt Eccleſiæ quæ vel nullos, vel admodum tenues reditus poſſident præter decimas & oblationes, aut alia hujuſmodi. Et licet in aliquibus Eccleſiis reditus ex bonis feudalibus enaſcentes decimas & oblationes ſuperarent, eſſent tamen illis inferiores dignitate. Tanta enim eſt decimarum præſtantia, ut inter res ſpirituales recenſeantur, etiam ab iis Scriptoribus, qui de Regalia tractarunt. Itaque quamvis concederemus, bona feudalia oneri illi ſubjacere, dum ab Eccleſia poſſidentur, ut mortuo Epiſcopo illorum adminiſtratore, eorum fructus penes Reges eſſent (quod ad minus quoad Provincias, quæ Juris ſcripti dicuntur, verum non eſt) decimarum, & oblationum alia eſſet ratio; tum quia cum principales ſint, non aliorum naturam ſequi, ſed alia potius ad ſuam trahere dignitatem deberent, tum quia non ſunt à Principum liberalitate profectæ, ſed ſpeciatim inſtitutæ, ut juxta Divinam legem Clerici divino cultui mancipati altari ſervientes de Altari viverent, ac Templorum ornatui, pauperumque neceſſitatibus providerent. Art. 1. §. 1.

13. Judicavit jampridem Senatus Pariſienſis, decimas Regaliæ non eſſe obnoxias, qua de re extat Arreſtum in favorem Eccleſiæ Morinenſis latum Paulo ante Concilium Lugdunenſe II. anno 1266. & alterum pro Eccleſia Conſtanſienſi poſt prædictum Concilium. Unde Arnoldus Ruzæus inſignis Regaliſta ſic ſcribit; *Quinquageſimum quintum notabile Privilegium eſt, quod Cuſtodes Regaliorum non poſſunt, vacante ſede, decimas Autoritate Regis recipere; quinimo tenentur illas futuro ſucceſſori conſervare. Iſta quæſtio mota eſt, & contigit pro Eccleſia Conſtanſienſi: quia receptores Regaliorum volebant ſub nomine temporalitatis comprehendere decimas: determinatum*

Art. 1. §. 1. *tum fuit per Arrestum, quod decimæ sunt merè spirituales, & nihil temporalitatis habent. Unde durante Regalia non debent Custodes se immiscere in percipiendis decimis, quod Arrestum fuit pronunciatum in Parlamento B. Martini anno Dom.* 1282. Subjungit quidem hæc verba; *Licet videatur contrarium inter Regaliæ memoralia Cameræ ratiociniorum in libris eorum antiquis*; profertque rationes, quæ suadere videbantur decimas in Regalia contineri: sed concludit; *contrarium tamen fuit decisum*; oppositisque rationibus respondet, & alias pro libertate decimarum adducit. Nonne Theologo turpe est, minus recte, quam Senatorem Regium de decimis judicare?

14. Qua ratione scripserit Ruzæus, *videri contrarium inter Regaliæ memorialia &c.* non explicat. Forsan ante Concilium Lugdunense II Ministri Regii amplificandis Regaliæ commodis semper intenti, ad decimarum usurpationem viam sternere jam ceperant, sed post illius Concilii decretum modus illorum cupiditati ad hibitus esse videtur, ut constat ex prædicto Arresto octo post celebrationem Concilii annis dato.

15. DISSERT. „ Dicitur *Jus conferendi Beneficia*, quia „ collatio Beneficiorum ad fructus pertinet, secundum Abba„ tem Panormitanum, & alios Interpretes in cap: *Illa devotio„ nis.* Tit: *Ne sede vacante aliquid innovetur*; & Glossam cap: „ *Cum olim.* Tit: *De Majoritate & Obedientia*: Nec non in „ cap: *Generali Constitutione. De Electione & Electi potestate, in „ sexto.* Quæ in editione Romana recisa est. Unde apud nos „ illud velut Axioma Juris invaluit, constanterque retinetur: „ *Collatio Beneficiorum computatur in fructu.*

16. RESP. Manifestus est illius Axiomatis abusus, dum in favorem collationis Beneficiorum à Rege titulo Regaliæ factæ addu-

adducitur. Inventum enim est, ut Beneficia non conferrentur *Art.1.*
ab illis, ad quos vacantibus sedibus Jurisdictio Episcopalis de- §. 1.
volvitur, nempe à Capitulis Ecclesiarum cathedralium, sed eorum collatio futuris Episcopis reservaretur. Ideò quippe collationes fructibus comparantur, quia sicut isti, ita illæ ad Episcopum, utpote Beneficiorum omnium suæ Diæcesis Ordinarium, & ut ita dicam, naturalem collatorem pertinent. Itaque absurdum est, rationem, quam excogitarunt Canonistæ, ne Capitula, dum Prælatis in Jurisdictione contentiosâ & necessariâ succedunt, Beneficiorum dispositionem ad se traherent, ostentare tanquam certum, & invictum titulum ad adscribendam illam dispositionem personæ laicæ; quodque Doctores ex occasione, atque ad rem certam illustrandam dixerunt id tanquam immotam Juris Regulam constituère, ad probandum usum, & Canonum & Canonici Juris Interpretum menti prorsus repugnantem.

17. Etenim, si Capitula personis Ecclesiasticis constantia, licet custodiam fructuum tempore vacationis provenientium habentia, ex multis canonibus, Beneficia tamen conferre nequeunt, ut expressè declarant Textus Juris canonici, & Glossa, & Doctores: an verisimile est Glossatorem, dum collationes Beneficiorum cum fructibus recensuit, ut utraque reseruarentur Episcopo successori, intellexisse, quod si quando, vel ex Ecclesiæ concessione, vel ex alio titulo fructus temporales vacantibus sedibus personæ Laicæ quâcumque dignitate præfulgentes sibi vindicarent, inter illos fructus connumeranda etiam esset Beneficiorum distributio?

18. Adducenda sunt verba Glossæ cap. *Cum olim* De major: & Obedien: quæ sunt quasi primum illius loquendi modi fundamentum, quod P. Alexander *velut Axioma Juris* appellat;

Art. 1. *Collatio Beneficiorum computatur in fructu.* Sic igitur Glossa in
§. 1. prædictum Cap. *Cum olim* verb. *Capitulo. Capitulum non potest conferre Beneficia quæ pertinent ad Episcopum vacante Ecclesiâ, quia omnes fructus, & Jura Episcopatus debent fideliter custodiri, & reservari successori 12. Q. 2. Hæc hujus placiti. Et cap. Non liceat, & S. de Off: Ord: cum nos. Sed Collatio Beneficiorum inter bona Episcopalia & fructus computantur, & magnum fieret præjudicium Episcopo successori per talem collationem: & ideo non potest conferre nec distrahere tales fructus, sicut nec alios: & de hoc dictum est supra eodem titulo Hisque.* Vox, *fructus*, hîc abusivè sumitur, seu similitudinariè, *cum Beneficiorum collationi tribuitur.* Et licet in proprio sensu acciperetur, ejus est conditionis, ut in clausulâ generali non esset intelligenda, in favorem Laici. Cum enim, secundum Canones, Laici Jurium Spiritualium sint incapaces ex propria conditione & statu, non censeretur Ecclesia cum illis super hac incapacitate dispensare, collationemque Beneficiorum, quæ certe spiritualis est, ut infra manifestius ostendetur, maxime cum fit pleno jure, concessis fructibus indistinctè, concedere; siquidem ut habet Juris Regula; *In generali concessione non veniunt ea, quæ quis non esset verisimiliter in specie concessurus. De Reg. Juris* in Sexto. Reg. 81.

19. Ea fuisse videtur Cosmæ Guimerii in Senatu Parisiensi Præsidis sententia, qui, quamvis in Glossa Pragmaticæ Sanctionis Tit. de Collationibus, §. *Cui rei.* verb. *Jurisdictio*: prædicto Axiomate utatur, ut probet, Beneficiorum post Episcopi mortem vacantium Collationem Successori reservandam: tamen de Regalia agens in Tit. de Annatis, §. *Item quod dicta quinta pars.* verb. *Regaliæ.* Collationem Beneficiorum à fructibus secernit. Hæc sunt ejus verba in Tit. *de Collationibus.*

lationibus. Conferre computatur inter fructus: ut not. in dicto Cap. Cum olim. Fructus autem debent reservari futuro Successori. Cap. quia sæpe. de elect. in 6. &c. In Tit. autem *de Annatis* sic scribit; *Rex Franciæ & Angliæ vendicant sibi in quibusdam Ecclesiis Cathedralibus suorum Regnorum Collationem Præbendarum, aut aliorum Beneficiorum sede vacante; & illo etiam tempore ipsarum Ecclesiarum temporalia recipiunt, & sibi applicant, & circa hoc ultimum providit Gregorius X. in Concilio Generali contra hæc de novo usurpantes, & contra abutentes quibus competit ab antiquo. De hoc autem Jure conferendi nihil providit.* Distinguuntur ergo illa duo, siquidem Concilium circa unum providens, de alio nihil providit. *Art. 1. §. 1.*

20. Qui Collationem Beneficiorum ad Regem Christianissimum pertinere asserunt ex illa Glossa, fateri ad minus coguntur, jus illud non modo Coronæ Regiæ non coævum, sed nec admodum antiquum esse: siquidem decretalis illa, *Cum olim.* Est Gregorii IX. cujus obitus ad annum 1241, consignatur, eoque tempore adhuc recentior est Glossa. Si enim à Bernardo Parmensi, ut verisimilius est fuit edita, scripsit ille, hortante Innocentio IV. qui anno 1254. obiit, neque ante illam Glossam hoc Gallorum axioma quisquam protulerat, nec usquam in Textu Juris Canonici reperitur.

21. Quin etiam in materia Regaliæ nunquam universim ante postrema hæc tempora usurpatum, & in Praxim redactum fuerat illud axioma: cum plures fuerint in Regno Ecclesiæ, in quibus qui fructus Ecclesiarum vacantium prætextu custodiæ percipiebant, Beneficia tamen non conferebant, quod de comitibus aliisque Principibus non supremis certius, quàm ut probatione indigeat. Sed & de Rege ipso idem testantur Senatusconsulta, quæ à Gallis Scriptoribus partim

 citan-

Art.1. citantur, partim referuntur. Duo ministrat exempla insignia
§.1. Renatus Chopinus in Senatu Parisiensi Advocatus; primum de Domanio Franciæ lib. 2. tit. 9. num: 7. cujus hæc sunt verba; *Nemo utique dubitat, Britonum Duces priscos habuisse vacantium custodiam Ecclesiarum, ut Andegavensi illorum fœdere cum Gallo Rege cavetur, hac clausulâ, Jus Regaliæ quod in suis Ecclesiis Cathedralibus habere dicitur. anno* 1231. *Quo jure pariter Galliarum Reges ibidem utuntur hodie tanquam Patroni Templorum munifici, ad prophanos quidem bonorum reditus administrandos, non ad titulos sacerdotiorum, vacuâ Cathedrâ, conferendos. Quâ de re extat Caroli VI. Constitutio, apud Aufrerium in stylo Parlamenti tit. de immunit. & reparat. Eccles.*

22. Alterum exemplum extat ibidem num. 6. ubi etiam propria senatusconsulti verba repetuntur. *In aliis*, inquit ibi Chopinus, *quibusdam Ecclesiis certo modo coarctata sunt Regalia, iisque Angustis finibus, ut Prophanorum dumtaxat perceptiones redituum complectantur, non etiam collationes Beneficiorum, puta de Aniciensis Episcopii Regalia, senatus hanc quondam tulit sententiam.... Nec est probatum, quod Dominus Rex vacante Ecclesiâ Aniciensi, tenuerit domum Episcopalem, nec fortalitia Civitatis, nec quod contulerit aliquam Præbendam in Ecclesia, nec quod Capitulum unquam denunciaverit mortem Episcopi Aniciensis vacante sede, Domino Regi, vel quod petierit ab eo licentiam eligendi.*

23. DISSERT. „Dicitur Jus conferendi Beneficia *Curam Animarum non habentia.* Quæ enim Curam Animarum „habent à solis Episcopis conferri possunt, cum eorum functiones absque missione non possint exerceri. Quamobrem „Regaliæ non subjacent, nec in eorum Collationem Christianissimi Reges manus injicere voluerunt, sed eorum ple-

„nam

„ nam diſpoſitionem Eccleſiaſticis, & Ordinariis Collatori- *Art.* 1.
„ bus reſervarunt. Eorum itaque Collatio fit à Capitulo ſede §. 1.
„ vacante, ſi ad Capitulum & Epiſcopum conjunctim perti-
„ neat, aut futuro ſervatur Epiſcopo; ut obſervat *Ægidius*
„ *Magiſter* Senatus Princeps, Tract: *de Regalibus*. *Moli-*
„ *næus*, in Regulam *de infirmis reſignantibus*, num. 420. Cu-
„ rata etiam Beneficia Regaliorum Juri ſubjici aſſerit, cujus
„ audaciam cæteri non probant. Vid: *Ruzæum* Privilegio 39.
„ Tract. Regal. & *Probum*, quæſt: 9. num. 3. & quæſt: 10.
„ num. 10.

24. RESP. An Præbendarum Theologalium functio, ſcilicet Prædicatio Verbi Divini, Miſſionem non requirit? Qui hoc ſentit ab Apoſtolo diſſentit ad Romanos ſcribente; *Quomodo prædicabunt niſi mittantur?* Roman. 10. diſſentit à Concilio Trid: Seſſ. 23. Can. 7. de Sacram. Ordinis. Anathema pronunciante contra illum qui dixerit, *Eos qui nec ab Eccleſiaſtica & Canonica poteſtate ritè ordinati nec miſſi ſunt, ſed aliunde veniunt, legitimos eſſe* VERBI, *& Sacramentorum Miniſtros*. An non Miſſionem vel commiſſionem poſtulat functio viſitandi, excommunicandi, ſuſpendendi, interdicendi, puniendi, abſolvendi, aliaque his ſimilia præſtandi, quorum facultatem Archidiaconi, Præpoſiti, Decani, aliique quàm plures ratione dignitatis Eccleſiaſticæ vel etiam Capitula multa, obtinent? An nulla Miſſione opus eſt Canonicis Eccleſiarum Cathedralium, ut Epiſcopalem Juriſdictionem exerceant ſede vacante? An unius Parochiæ Rector Miſſione indiget, non autem totius Diœceſeos, Epiſcopo defuncto, Rectores? An non Miniſtri omnes domus Dei, quæ eſt Eccleſia, à præpoſito Familiæ admittendi ſunt?

Art. 1. §. 1. 25. Ne igitur existimet Pater Alexander, quod sola Beneficia curam animarum habentia, Regaliæ subtrahens, & contrariam Molinæi Sententiam reprobans, Jurisdictionem Ecclesiasticam illæsam servaverit. Quemadmodum enim, licet Glossa Juris Canonici ab hac propositione; *Collatio Beneficiorum inter bona Episcopalia & fructus computatur*, Beneficia Curam Animarum habentia non exceperit; tamen hæc à Rege prætextu Regaliæ conferri non posse, fateri coguntur Regalistæ, ne Claves Cæsari cum Petro communes videantur: ita cætera Beneficia, cum nullum sit absque functionibus spiritualibus, etiamsi fructus, sede vacante, pertinerent ad Regem, essent superioribus Ecclesiasticis reservanda, nisi expressè illorum etiam Collatio esset ab Ecclesia indulta.

26. Debuerat saltem Dissertator, illorum Regalistarum expressè improbare Sententiam, qui Beneficia Regaliæ subjiciunt, quibus Animarum Cura est tantum velut accessoria. Licet enim in his quoque militet ratio necessitatis Missionis, aliqui Regulâ illâ Juris abutentes; *Accessorium naturam sequi congruit Principalis*, scripserunt, Regem dignitatem conferentem, Animarum etiam Curam ei annexam conferre posse Jure Regaliæ: atque ita reipsa aliquoties, ut à Gallis quibusdam fide dignis accepi, factum est, nominatim in Ecclesia Sancti Felicis de Carmaing Diœcesis Tolosanæ. Licet autem pernicisior sit error Molinæi, quem confutat P. Alexander, quia latius patet, ejusdem tamen rationis est alter ille de Beneficiis quibus Animarum Cura est tantum annexa, *cum hæc absque Missione non possit exerceri* ullo pacto: præpostere autem Animarum Cura tanquam Accessoria Naturam seu conditionem dignitatis aut alterius Beneficii sequi dici-

dicitur, cum ſint ordinis maximè diverſi. Quod confirmat Autoritas Gregorii IX. ſtatim referenda. Art. 1. §. 1.

27. DISSERT. „ Additur in definitione, *quæ ab Epiſ-* „ *copo conferri ſolent :* Quia Rex Epiſcopi Juribus vacante „ ſede quoad Collationes Beneficiorum ſimplicium ſubroga- „ tur : adeoque nihil amplius poteſt quàm Epiſcopus. Unde „ Gregorius IX. ad *Fredericum* II. Imperatorem anno 1236. de „ Regalium uſu ſcribebat : *Eſto quod aliqua Beneficia vacantia* „ *conferas ; ut Curam tamen Animarum illis annexam commit-* „ *tere valeas, Jus ſpirituale, quod non cadit in Laicum, non* „ *permittit. Eſto quod in Collatione Beneficiorum morientibus* „ *ſuccedas (ut dicis) Epiſcopis ; majorem in hoc ipſis non adi-* „ *piſceris poteſtatem.* Apud *Odoricum Rainaldum*, ad eum an- „ num, num. 21.

RESP. Gratias Regi Chriſtianiſſimo, quod ſibi per declarationem publicam limites præſtituerit. Neſcio enim annon abuſum, conferendi prætextu Regaliæ Beneficia, quorum Collatio ad alios quàm Epiſcopos pertinet, probabilem conquiſitis excuſationibus efficere conatus fuiſſet P. Alexander ; niſi ei ſua Majeſtas renunciaſſet : Quandoquidem ea quæ reipſa fiunt, juſta oſtendere potius, quàm an juſta ſint examinare, ſatagit hic Autor. Illius autem abuſus, quem Miniſtri Regii conabantur inducere, novitas apertè colligitur ex eo quod non ita pridem, anno ſcilicet 1643. pronunciatum fuit Arreſtum, quo Capitulo Catalaunenſi adjudicata eſt, vacante ſede, Collatio Beneficiorum, quæ dictum Capitulum vivente Epiſcopo conferre ſolebat. Extat Tom. 2. Act. Cler. Gall. par. 2. tit. 6. num. 22.

29. Verum variis adhuc modis allata hic à Patre Alexandro Regula violatur, *Regem* videlicet *Epiſcopi Juribus, vacante* *ſede*,

Art. 1. §. 1. *sede, quòd Collationem Beneficiorum simplicium subrogari, adeoque nihil amplius posse, quam Episcopum.* Longe enim majorem Regi Christianissimo, durante Regaliâ, in conferendis Beneficiis potestatem, quam superstitibus Episcopis, aut summo etiam Pontifici competat, solent tribuere Officiales Regii, & ipsemet P. Alexander, ut ex ejus verbis sequentibus patet.

30. DISSERT. „ Nihil autem refert an Beneficium illud „ Episcopi collationi attributum, sede Episcopali vacante, an „ antea vacaverit, modo vacatione occurrente, vacuum per- „ manserit, nemine de Jure vel de facto occupante. Quovis „ enim modo vacet, Regaliæ subest ejusque collatio ad Regem „ pertinet. Cujus Juri, etsi conferre distulerit, etsi neglexe- „ rit, nulla ab Ordinario facta collatio præscribit, ut Pragma- „ tici nostri docent; nec possessio quælibet, nisi triginta an- „ norum præscriptione firmatâ, juxta *Ludovici XII.* Edictum, „ ut *Ruzæus*, aliique Regalistæ probant. Vacare autem Bene- „ ficia triplici ratione observat. 1. de facto, cum is qui cano- „ nicè institutus est, corporalem adire neglexit possessionem, „ vel eam quidem adiit, sed Procuratoris ministerio: de jure, „ cum realem quidem Beneficii possessionem & per seipsum „ adiit, sed ex titulo vitioso & caduco, quod Jure canonico „ stare non potest: De facto simul & de Jure; cum nec realem „ & personalem possessionem adeptus est, nec ipsi Canonicus „ titulus suffragatur. Id ex *Filippi Valetii* Constitutione, quæ „ Philippina vulgò dicitur, edita anno 1334. compertum est; „ & latius explicant *Ruzæus* Privilegio 2. & *Probus* quæst. 27.

31. RESP. Utrum Principibus, eorumque Ministris & Advocatis potius, quàm Conciliis circa res Ecclesiasticas credendum sit, judicet Catholicus Lector. Rex Christianissi-

mus

mus Episcopis subrogari per Regaliam dicitur. Cur ergo non iisdem Legibus, seu Canonibus, quibus Episcopi, tenebitur? detur venia Ministris, seu officialibus politicis in proprium commodum Jura Regia protendere Studentibus; an eorum desideriis obsequi Theologum decet, præsertìm qui per Professionem Religiosam sæculo renuntiavit? An Personæ laicæ plus est tribuendum Autoritatis in spiritualia, qualia sunt Beneficia, saltem quoad principalem ipsorum partem, quàm Ecclesiæ Pastoribus? Quis enim Episcopus, aut etiam Papa Clerico Beneficium ei canonicè collatum unquam adimendum à se putavit post aditam à Beneficiario per Procuratorem, licet nondùm per se ipsum, possessionem? Esto, possit Rex Beneficia quæque vacantia invenerit, conferre, ne diutius officiis suis defraudentur: quandoquidem Episcopo subrogari dicitur: sed quâ ratione novus Episcopus per triginta annos Beneficia suæ Diœcesis vacua relinquere compelletur, si tamdiu Rex distulerit aut neglexerit? Quia, inquiunt Regalistæ, Rex ea conferens in Regaliâ superiorem non agnoscit. Nescio quomodo Catholicos homines non pudeat hujus sententiæ. Quod enim in hujusmodi rebus laici etiam Principes Ecclesiæ subsint, non video quomodo negari possit, nisi ab iis, qui Regimen Ecclesiæ penes Principes sæculares à Christo principalitèr repositum asserere non erubescunt.

Art. 1. §. 1.

32. Sed etsi Rex non solum Episcopo, sed etiam toti Ecclesiæ in dispensatione Beneficiorum & dignitatum Ecclesiasticarum succederet, nonne saltem, sicut ipse Successor reputatur Episcopi defuncti, ita novus Episcopus Regis erit Successor? Nonne igitur, sicut Rex Beneficiis providet, licet ante mortem Episcopi, cui succedit, vacare ceperint, pari, ac longe fortiori, ratione, Episcopus, quem Spiritus Sanctus posue-

*Art.*1. rit regere Ecclesiam Dei, poterit Ministeria distribuere, quæ
§. 1. Rex eousque vacare permiserit, ne Beneficia in Ecclesiæ detrimentum diu vacent?

33. Statuerat Henricus IV. Rex Franciæ edicto anno *1606.* dato Art.27. Confirmavitque Ludovicus XIII. Constitutione An.*1629.* Art.*16.* Clericos, qui per triennium Beneficium pacificè possedissent, prætextù Regaliæ, non posse in judicium trahi. Tamen juxta P. Alexandrum ***nec possessio qualibet, nisi triginta annorum præscriptione firmata***, Juri Regio præscribit. Itaque si novus Episcopus Beneficium paulo ante suam promotionem vacans, & adhuc suæ promotionis tempore vacuum Clerico ad sacros ordines promovendo in titulum tradiderit, post viginti novem annos eo spoliari poterit, licet aliunde vivere non valeat, nec officia exercere, quorum occasione alimenta recipiat; quodque cum omnibus Legibus pugnat, si quis in titulo à superioribus Ecclesiasticis accepto defectus intervenisse dicatur, Beneficiarius, etiam non auditus nec vocatus, plerumque Beneficio spoliatur, etiamsi per plures annos illud pacificè possederit: cum tamen nemo extra Casum Regaliæ, alium cujuscunque criminis reum, aut quovis defectu laborantem à Beneficio depellat, nisi sententiâ, auditis vel saltem vocatis partibus, obtentâ, quantumvis canonicum exhibeat titulum concessum sibi à superiore Ecclesiastico, ad quem providendi Jus fuerit devolutum.

34. Præterea si Episcopus Paulo ante mortem Beneficio vacante Clericum donaverit, qui ejus possessionem ante mortem Episcopi per seipsum non adierit, licet eam fortè per Procuratorem adeptus sit, Clerico Beneficium auferetur Jure Regaliæ, juxta P. Alexandrum: quod quàm grave sit Clero, quam Ecclesiasticæ Libertati, & Beneficiariorum quieti adversum nemo non

non videt. De quibus quidem injuriis merito Benedictus XII. *Art.* I. graviter conquerebatur in Literis ad Petrum tit. S. Praxedis §. I. Præsbiterum, & Bertrandum titulo S. Mariæ in Aquiro Diaconum, Cardinales, ſedis Apoſtolicæ in Galliis Legatos, an. 1337. datis, quas ad eundem annum exhibet Odoricus Rainoldus num. 17, earum etiam fragmentum, quod ad rem maximè pertinet exſcripſit P. Alexander art. 8. §. 12. quod vide, ſi placet.

35. DISSERT. „ Subdit definitio: *Donec novus Epiſco-„ pus juramentum fidelitatis Regi præſtiterit:* quia ſola patientia „ ſive tolerantia Regis, ſive fidei clientelaris induciæ non pro-„ ſunt Epiſcopo quoad collationem Beneficiorum in Regalia „ vacantium, licet ſufficiant ad uſum fructum redituum, ut „ probant *Ruzæus* Privilegio 38. *Probus* quæſt. 54. & *Magiſter* „ Protopræſes cap. 6.

36. RESP. Autor Gloſſæ in cap. *Cum olim* de major: & obedient: ex quâ conflatum eſt à Regaliſtis *illud velut Axioma Juris*, quod apud Gallos invaluit, *collatio Beneficiorum computatur in fructu*, voluerat ea ratione probare reſervandam futuro Epiſcopo, cum fructibus ſede vacante provenientibus, Beneficiorum tunc etiam vacantium diſpoſitionem: ſed incautus ſuam intentionem fraudaturis arma miniſtravit. Quando enim ſubtrahendi ſunt prætextu Regaliæ fructus Epiſcopo, ad quem ordinariò, ac, niſi Eccleſia ſecus permiſerit ſtatueritve, divino Jure pertinet eorum diſpenſatio, ut Principi ſæculari adſcribantur, *Collatio Beneficiorum computatur in fructu.* Sed licet patientia ſive tolerantia Regis, ſive fidei clientelaris induciæ ſufficiant Epiſcopo ad uſum-fructum Redituum, tamen non proſunt ei quoàd Collationem Beneficiorum in Regaliâ vacantium, tunc enim ſecundum Diſſer-

 tatorem,

Art. 1. tatorem, deficit in damnum Episcopi, illud quod in ejus
§. 1. commodum excogitatum fuerat velut axioma Juris, *collatio Beneficiorum computatur in fructu*; Heu! quam iniquè à Scriptoribus Aulæ Regiæ mancipatis Ecclesiæ Jura tractantur.

37. DISSERT. „ Reliquæ Definitionis partes, solemnia „ Juris ad Regaliæ clausuram necessaria explicant quæ Consti„ tutio *Dum Episcopus*, Regesto Cameræ Computorum Pari„ siensis inserta, & inter Probationes Libertatum Ecclesiæ „ Gallicanæ edita, cap. 15. num. 35. his verbis præscribit: „ *Dum Episcopus alicujus Episcopatus, ubi Dominus Rex habet* „ *Regaliam, ab humanis decedit, immediatè per obitum seu mor*„ *tem ipsius, Regalia indicto Episcopatu est aperta, & succedit* „ *Rex loco boni & Legitimi Administratoris, in omni tempora*„ *litate dicti Episcopatus, confertque Beneficia non Curata, &* „ *hoc durante tempore ipsius Regaliæ. Quæ quidem Regalia dici*„ *tur vigere, & habere locum in dicto Episcopatu, donec &* „ *quousque futurus Successor Episcopus legitimè intrans, suum* „ *debitum Fidelitatis juramentum dicto Domino nostro Regi (prout* „ *tenetur) fecerit, quodque litteræ Regiæ attestantes dictum ju*„ *ramentum sic fuisse factum, præsentatæ, registratæ & expe*„ *ditæ fuerint in Camera Computorum. Et quod Receptor seu* „ *Commissus ad receptam ipsius Regaliæ receperit mandatum à dictâ* „ *Camerâ emanatum, per quod mandetur, ut levet manus Regis,* „ *& permittat dictum Episcopum uti & gaudere, ponendo ipsam* „ *temporalitatem ad plenam deliberantiam. Nec ante receptio*„ *nem hujusmodi mandati à dicto Receptore seu Commisso; repu*„ *tatur dicta Regalia clausa, sed usque in diem ipsius receptionis* „ *tenetur reddere Computum & rationem de fructibus hujusmodi* „ *temporalitatis; & confert Rex Beneficia tanquam in Regalia* „ *vacantia; & hoc de jure & consuetudine Regni & suæ Coro*„ *næ Franciæ.*

38. RESP.

38. RESP. Solemnia illa olim ad Regaliæ clausuram ne- *Art.* I.
cessaria non fuisse colligitur ex Testamento Philippi II. Regis §. I.
Francorum, quem Augustum vocant anno 1190. conscripto. *Regina*, inquit, *& Archiepiscopus tamdiù Regalia in manu sua teneant, donec electus consecratus sit, vel benedictus sit; & tunc Regalia eis sine contradictione reddantur.* Idem probat declaratio Mauritii Cenomanensis Episcopi, quæ à P. Alexandro refertur art:4. §.26. *Item recognovit nobis* (Rex Ludovicus VIII.) *quod quando electus Cenomanensis erit confirmatus à Metropolitano, vel ab eo qui potestatem habet confirmandi, ipse reddet ei Regalia sua per Nuncios deferentes literas patentes de confirmatione ejus.*

39. Attamen definitio à P. Alexandro tradita quantumvis prolixa, & si ad antiquam Regaliæ praxim referatur plurimum redundans, est adhuc manca, si ad posteriora Senatus Parisiensis Placita conferatur; Secundumque non sufficit ad Claudendam Regaliam, ut Episcopus per Procuratorem possessionem adeptus sit, nisi eam per se ipse adierit. Ita judicatum fuit die 15. Martii 1677. in causa Ecclesiæ Tolosanæ. Certè si Regaliæ justitia, ut vult P. Alexander, feudorum titulo nititur, æquum esset, ut feudorum Regulas sequeretur. Satis autem est ex §. *Item.* De Notis feudorum, & §. Fin. de pace Jur. fir., ut investitura per Procuratorem detur & accipiatur, quod etiam in Gallia servatur quoad feuda.

Art. 1. §. 2.

§. SECUNDUS.

De Origine Regaliæ.

40. DISSERT. „ Juris Regaliorum naturam explica-„ re facilius est, quàm originem indigitare. Il-„ lam enimverò antiquam quidèm, sed obscuram „ plerique Nostratium Jurisconsultorum signi-„ ficarunt. Pasquierius lib. 3. *disquisitionum*, cap. 35. pag. 284. „ ait, neminem adhûc se vidisse, qui ejus originem indicaverit; „ nec immeritò: *Si quid enim*, inquit, *in Historiâ nostrâ* „ *obscurum est, id inprimis de hac materiâ prædicandum* Alii „ ad Aurelianense Concilium sub *Clodoueo*, in quo id Privile-„ gii Clerus ipsi concesserit, ejus exordia referunt. Sed Con-„ cilium illud præ manibus habemus, in quo nulla penitus de „ Regaliæ Jure extat memoria. Alii ad Romanam sub *Hadria-„ no* I Synodum, in quâ Pontifex *Carolo Magno*, ut gratifi-„ caretur, potestatem conferendi omnium investituras Epis-„ copatuum ejus Majestati concesserit. At unius *Gratiani* fulta „ testimonio, vel Sigeberti potius commento ruit fictitiæ „ istius Synodi Historia. Ideò nonnulli Regalia cum Regia „ Lege Romanorum Imperatorum temporibus comparanda „ censent. Enimvero ut hujusmodi Legem Romani Juriscon-„ sulti maximè celebrabant, per eam veteris Reipublicæ Maje-„ statem, à Populo Romano in unius hominis potestatem „ translatam esse prædicantes; Nec tamen Cessionis hujus ac „ translationis epocham designabant: ita quamvis Regalia „ nostra Gallorum Patronorum ac Jurisconsultorum ore cele-„ bretur, ut lex quâ Episcopi jus istud Collationis Beneficio-„ rum

„ rum Regibus cesserunt, ejus tamen natalia planè comperta *Art.*1.
„ habere non possumus. Illi certè Regaliæ nomen haud teme- §. 2.
„ rè datum, quippè quod *cum nostra Monarchia natum sit*,
„ *saltem ex quo Reges nostri Sanctum Baptismatis Sacramentum*
„ *susceperunt*.

41. RESP. Non ita difficile fortassis fuisset, originem Regaliæ investigare, atque consequi, si ejus principium tantùm quæsitum fuisset, non autem justa eorum omnium, quæ prætextu Regaliæ fiunt, excusatio, seu titulus legitimus. Fieri certè omninò non potest, ut tempus aliquod designetur, quo primùm Regii Officiales, non solùm feudorum fructus, sed etiam decimas, oblationes, omnesque demùm proventus, ac Beneficiorum omnium Curam Animarum non habentium Collationem Regi Christianissimo vindicare ceperint; cum hæc non nisi sensim sine sensu inducta sint.

42. Adverte, quæso, scriptores Gallicanos, quia cum Regaliæ originem indagare ceperunt, supposuerunt eam jam ab initio fuisse justam, ad Ecclesiæ concessionem recurrisse, atque alios eam ad Concilium I Aurelianense, alios ad Lateranense sub Hadriano I, alios ad Cessionem Episcoporum, cujus esset incerta epocha, retulisse. Sed cum nullo probabili testimonio probaretur ea Ecclesiæ Concessio, excogitatus est titulus coronæ, & occasione nominis Regaliæ, Jus illud Regiæ coronæ adscriptum est. Qui quidem titulus colore non careret, si Regalia ultra usum-fructum Regalium seu feudorum à Regibus Ecclesiæ Concessorum, & ultra Provincias, in quibus ex consuetudine Dominus mortuo vassallo fructus bonorum feudalium percipit, non excurrisset Sed postquam jus illud tot accessionibus excrevit, & præsertim Beneficiorum Collationem complexum est, vix audent etiam Aulici Scripto-

*Art.*1. §. 2. Scriptores Regaliam cum omnibus, quibus hodie constat partibus ita inter Jura Regia connumerare, ut non supponant Ecclesiæ Concessionem, vel saltem consensum accessisse. Vide P. Alexandri art: VII. §. 1.

43. DISSERT. „ Ante Pasquierium, obscuram Juris „ Regaliæ originem Renatus Chopinus asseruit lib: 1. de Sacra „ Politia, Tit. 7. num. 9. *Novum putet quispiam*, inquit, „ *ex Regiis tabulis solùm patriisque Senatus Consultis peti hanc* „ *à nobis Regaliorum tractationem, nullâ subjunctâ priscarum* „ *rerum memoriâ, externâque disciplinâ. Sed meminerimus Re-* „ *galia esse hæc nostratiumque Regum, Senatoriaque Placita* „ *veriùs, quàm descriptis initio certæ artis præceptis constituta.* „ *Qualis Hebræorum Cabala, qui doctrinæ suæ rationem quæren-* „ *tibus, unum hoc respondebant : dixerunt sapientes. Paria* „ *item Pythagoreorum Instituta probavit Gregorius Nazianze-* „ *nus, cum Juliani Cæsaris occurreret convitio in Christianæ* „ *Philosophiæ dictatum hoc : Crede. Nam in diem cedente isto,* „ *ipse dixit, & apud nos crede, licet aliis Syllabis & verbis.* „ *Ita Nazianzenus. Ac velut Procopii* τὰ ἀνέκδοτα *memoravit Sui-* „ *das, quasi nondùm vulgatum Opus, nec apertè scripta metho-* „ *do constans : sic Regaliorum cognitio vix patuerit antiquarum* „ *duntaxat lectionum Studiosis, sed Praxiarchis, assiduisque* „ *forensium causarum Auditoribus.*

44. RESP. Ingenua est & vera hæc Chopini Confessio. Nil enim certi circa originem Regaliæ colligi potest ex antiquioribus monimentis; sed ex Regiis tabulis solùm, patriisque Senatus consultis petita sunt, quæ de hoc argumento scripserunt primi Jurisconsulti : *Sic Regaliorum cognitio vix patuerit antiquarum dumtaxat Lectionum Studiosis.* Sed alia postremis his temporibus fuit excogitanda jurisprudentia, ut

Regalia

Regalia extra fines in antiquis Constitutionibus & Arrestis *Art.1.*
notatos produceretur. Ac si novis Regalistis credendum est, *§. 2.*
non jam de Origine Regaliæ, sed de nova ejus ad omnes Ecclesias Gallicanas extensione cum Chopino dicendum est, eam similem esse *Hebræorum Cabalæ, qui doctrinæ suæ rationem quærentibus unum hoc respondebant: Dixerunt sapientes* &c. *Nam Regia Declaratio hâc in materiâ suprema lex esto, (inquiunt Regii Magistratus & Jurisconsulti Galli,)* teste P. Alexandro art. 5. §. 21. Ac post Regiam Declarationem rem definitam *in dubium revocare fidelibus Majestatis ejus subditis non licet, sed una ipsis manet obsequii Religio, & Gloria, (inquiunt Gallicani Jurisconsulti & Theologi,)* ut refert idem P. Alexander art. 7. §. 24.

45. DISSERT. „ Duobus illis recensior *Franciscus Pinsonius* in Senatu Parisiensi Advocatus, Ægyptiaco Nilo „ similem ait esse Regaliam, cujus origo hucusque incogni„ ta. *Sed enim*, inquit, *illud jus, ex more antiquo Regibus „ nostris competere, recte ait Hugo Abbas S. Dionysii. Nam„ que Regalia, omni Jure Canonico antiquior, Legi Regiæ, „ nec non ipsi Coronæ coæva dicitur, cujus auctoritas eò firmio„ res radices egit, quod origo incognita, omnem hominum me„ moriam excedens, in posteriora tempora & hodierna continua „ observatione sese effudit, Ægyptiaco Nilo similis, cujus eò „ nobilior est cursus, quod origo latet, & usque hodie incogni„ ta permansit. Hæc est enim temporum auctoritas, ut legitima „ quæque reddat, maximè dum palam & publicè possessio pro„ cessit, scientibus, imò etiam approbantibus his, quorum in„ tererat, & quos gravare poterat possessio, ut patet* ex L. 1. §. „ 23. ff. de aqua quotid. & æst. *ex qua concludunt interpretes „ tum Juris civilis, tum Canonici, cum Jureconsulto, vetu-*

Art.1. „*ſtatem vim Legis obtinere, quod contingit in ipſo Regaliæ noſtræ*
§. 2. „*uſu & obſervatione.*

46. RESP. Non bene ſibi cohærent hujus teſtimonii articuli: ſi enim Regalia *ipſi Coronæ coæva dicitur*, quomodo eſt *Ægyptiaco Nilo ſimilis, cujus eò nobilior eſt curſus quod origo latet, & uſque hodie incognita permanſit?* Numquid Coronæ Franciæ origo latet? Numquid uſque hodie incognita permanſit? Sed ſi adeò incertum eſt Regaliæ Principium, undenam ſciri poteſt, illam *Legi Regiæ*, *nec non ipſi Coronæ coævam* eſſe? An quia fundata eſt in ipſâ Lege Regiâ, & in ipſâmet Coronâ? Cur ergo *ex more antiquo Regibus Franciæ competere* dicitur? Cur ad *temporum auctoritatem* recurritur, ut *legitimam* illam *reddat?* Cur allegatur *publica poſſeſſio, ſcientibus, imo etiam approbantibus his quorum intererat, & quos gravare poterat poſſeſſio?* Cur adducitur Lex, in quâ declaratur, quod *ductus aquæ, cujus origo Memoriam exceſſit, Jure conſtituti loco habetur?* Cur profertur autoritas *Interpretum tum Juris Civilis, tum Canonici, cùm Jureconſulto, vetuſtatem fere legis obtinere concludentium; idque contingere in ipſo Regaliæ uſu & obſervatione* aſſeritur, ſi jus illud, ut reliqua Regum Jura in ipſâ Lege Regiâ, nec non in ipſâ Coronâ fundatus eſt? Si autem *illud Jus ex more antiquo Regibus Chriſtianiſſimis competit*, & ex antiquâ poſſeſſione, quo Jure ultra morem & poſſeſſionem extenditur? Nam tantum præſcriptum quantum poſſeſſum.

47. DISSERT. „Fruſtra vero nuperus Regaliæ Impu„gnator ejus novitatem ex eo colligit, quod Autores lau„dati de illa non ſecus ac de Myſterio quodam locuti ſint.

48. RESP. Nuperum illum Regaliæ Impugnatorem intelligit

telligit Illustrissimum Ecclesiasticæ Libertatis Defensorem *Art.* 1.
Episcopum Appamiensem, qui, ut ab Ecclesia sua Regaliæ §. 2.
servitutem propulsaret, Tractatum eâ de re typis mandandum curavit anno 1680., quem P. Alexander variis in locis carpit, suppresso illius nomine. Num autem Pater Alexander *nuperus Ecclesiasticæ Libertatis Impugnator* aptiùs appelletur, quàm pius ille atque generosus Episcopus, nuperus Regaliæ Impugnator, judicabit Lector, cum ad hujus responsionis finem pervenerit. Quod ad reprehensionem à Dissertatore hîc factam attinet, injustam illam esse, ad oculum patet. Etenim in lib. 1. Tractatus de Regalia Reverendissimi Episcopi Appamiensis Capiti quinto præfixus est hic titulus: *Que l'origine de la Regale à paru tres obscure a la plus part des Auteurs qui en ont traitè*: id est; „ Regaliæ originem plerisque Scriptoribus de illa tractantibus visam esse obscuram. Ex quo jam constat, nondum esse Quæstionem an Regaliæ origo sit antiqua vel recens, quod in sequentibus Capitibus inquiritur; sed præviè insinuari, illam esse obscuram ex ipsorummet Regalistarum testimonio; nequis miretur, aut inscitiæ potiùs, quàm rei difficultati & monimentorum penuriæ adscribat, quod non ita distinctè determinetur, quo primùm tempore ejus usus fuerit inductus. Cæterùm neque in toto illo Capite, ubi de Regaliæ obscuritate tractatur ex professo, neque alibi prædictus Præsul Regaliæ *novitatem ex eo colligit, quod Autores de illâ non secùs ac de Mysterio locuti sint*, ut ei falsò tribuit P. Alexander. Adductis enim testimoniis Pasquierii, Pinsonii & Chopini, quæ in hoc §. refert P. Alexander, & adhuc Paponis & Ruzæi, ex quibus Chopinus lib. 1. de Sacra Politia tit: 7. n. 9.; quem sequitur Papo lib. 2. Arrestorum notabilium tit. 3. art. 1. Regaliam confert

 cum

Art. I. §. 2. cum Hebræorum Cabalâ, qui doctrinæ suæ rationem quærentibus hoc unum respondebant, dixerunt sapientes; imò ferè cum fide divinâ; prosequitur enim; *Paria item Pythagoreorum Instituta probavit Gregorius Nazianzenus, cum Juliani Cæsais occurreret convitio in Christianæ Philosophiæ dictatum hoc:* Crede &c. Ruzæus autem in Præfatione n. 4. scribit, quod *Franci contendunt nihil ipsis peculiarius esse inter Jura Coronæ, quam illud illustre & excellens Jus Regaliorum* COELITUS FRANCORUM REGIBUS CONCESSUM: Adductis, inquam, his testimoniis, Illustrissimus Appamiensis contra illorum doctrinam notavit, Regaliam non esse ex Mysteriorum numero, quibus ob solum Dei optimi sapientissimique, falli pariter ac fallere nescii, testimonium, præstandus est assensus, etiam non cognitâ dictorum ratione: frustràque ad Mysteria & ad Cœlestem Concessionem recurri, ut res cujus cognitio ingenii humani vires non superat, justa esse absque probatione supponatur, affictâ illi speciosâ, divinâ scilicet, origine.

49. DISSERT. „Obscuritas enim ipsa originis illius „probat antiquitatem. Rerum enim novarum origines facilè „cognoscimus. Sicut ergo quod à nullis Conciliis institutum „legimus, & tamen in Ecclesia semper servatum est, ab „Apostolis acceptum certissimè creditur, ut S. Augustinus „tradit: ita pari quodammodo, & servatâ proportione, „mores ab antiquo in Republicâ servati, quorum exordia „incognita sunt, ab ipsis Reipublicæ initiis sunt arcessendi. „Quamobrem Regaliæ obscurior origo eam esse Monarchiæ „penè coævuam potiùs suadet, quàm fundamentum præbeat „ipsam velut novum inventum sugillandi.

50. RESP. Præstrinxit Dissertatoris oculos præclaræ S.

Augu-

Auguſtini Sententiæ fulgor, ne rerum diſſimilitudinem manifeſtam videret. Non attendit ad hæc ſua verba, & tamen in Eccleſiâ ſemper ſervatum eſt, quæ poſtulabant, ut in alio comparationis membro poneret, mores ſemper in Republicâ ſervati, non autem ab antiquo dumtaxat. Licet enim, quo tempore & quâ occaſione cœperit uſus Regaliæ, non ita clarè pateat, certiſſimum tamen eſt, & P. Alexander, ut ſtatim videbimus, ſaltem tacitè fateri cogitur, ipſum longè poſt conſtitutam Franciæ Monarchiam fuiſſe inchoatum. Itaque, ut ejus ratiocinationem contra ipſum retorqueamus, quemadmodum Eccleſiæ conſuetudines, quas certum eſt originem habere Apoſtolis recenſiorem, licet antiquæ ſint, earumque principia incerta, non debent ad Apoſtolos referri: ita licet obſcurum ſit, quo tempore Officiales Regum Franciæ Regaliæ uſum induxerint, & uſus ille antiquus aliquatenus dici poſſit; tamen non poteſt Regiæ Coronæ coævum dici: Siquidem, ut mox demonſtrabimus, neque ſub primâ Regum Francorum Dynaſtiâ, neque ſub ſecundâ, neque initio tertiæ locum habuit.

Art. 1. §. 2.

51. Sed & Diſſertator ipſe, ut modò inſinuavimus, cauſæ ſuæ vitium prodere ac tacitè fateri cogitur, evidenti nimirum ratione alioquin convincendus. Non enim ait abſolutè Regaliam eſſe Monarchiæ coævam, ſed *penè coævam*. Vidit enim, niſi me conjectura fallit, abſurdum eſſe, Jus Regaliæ id eſt uſum-fructum bonorum, & Collationem Beneficiorum Eccleſiaſticorum primis Francorum Regibus, utpotè paganis, tribuere, ac præter omnium Hiſtoricorum fidem, uſum poſterioribus temporibus exortum, ad prima ſæcula referre. Non ita timidè S. Auguſtinus ad Apoſtolicam inſtitutionem reducit traditiones Eccleſiaſticas; qua-

Art. 1. §. 3. rum ignoretur principium. Imò Dissertator ipse Art. 7. §. 1. apertè fatetur, Francorum Reges, qui Clodovæum antecesserunt, Jus Regaliæ, saltèm quatènus Collationem Beneficiorum involvit, non habuisse.

§. TERTIUS.

De titulis seu fundamentis, quibus Regalia niti dicitur, ac primò de Ecclesiarum Custodiâ.

1. DISSERT. „ Duobus titulis ac fundamentis Re„ galiæ Jus Augustum nititur.

2. RESP. Si ergo, ut certò speramus, titulos illos non esse legitimos ad excusandum Regaliæ usum demonstraverimus, illum non esse justum fateatur oportet ipsius Patronus. Si hæc duo fundamenta corruerint, tota, quæ illis innititur, Dissertationis moles corruat omninò necesse est. Cùm enim duos esse titulos ac fundamenta absolutè dicat, non autem præcipua tantùm illa esse, satis apertè significat, se omnia hac divisione complecti. Quænam ergo sunt illa duo fundamenta? Quinam duo illi tituli?

3. DISSERT. „ Primus titulus est Ecclesiarum Custodia „ & defensio.

4. RESP. Princeps quilibet Christianus Ecclesiam custodire ac defendere tenetur. Hæc enim una est ex præcipuis causis, ob quas à Deo constituti sunt Reges, ut agnovit S. Eduardus Angliæ Rex, & Legislator celeberrimus, atque his verbis, quæ extant in Archayanomiâ Anglicâ Wilhelmi Lombardi declaravit. *Rex, quia summi Regis Vicarius est, ad-*

hoc

hoc est constitutus, ut Regnum terrenum, & populum Domini, & super omnia Sanctam veneretur Ecclesiam ejus, eamque ab injuriosis defendat, & maleficos ab eâ avellat. Idem notaverat Concilium Parisiense VI. anno 829. habitum lib. 2. cap. 2. his verbis; *Regale ministerium specialiter est Populum Dei gubernare, & regere cum æquitate, & justitiâ, & ut pacem, & concordiam habeant studere. Ipse enim debet primò defensor esse Ecclesiarum & servorum Dei.* Hujus autem custodiæ pars est in comprimendis malis, ne Ecclesiasticis personis aut bonis injuriam inferant, eo præsertim tempore, quo, defuncto Episcopo, iniquis facilius est Clericos opprimere, illorumque, nec non Ecclesiæ viduatæ fructus diripere. Quam etiam ob causam S. Isidorus à Patribus Concilii Parisiensis loco citato relatus, monet, *ut cognoscant Principes sæculi, Deo debere se reddere rationem propter Ecclesiam, quam à Christo tuendam suscipiunt.* Art. 1. §. 3.

5. Porrò Reges Franciæ non solùm Ecclesiarum in suo Regno constitutarum, sed ipsius etiam Ecclesiæ Romanæ defensores se multotiès exhibuerunt; undè Illustrissimus D. Petrus de Marca Concord: lib. 1. cap. 12. probare conatur, *pluribus nominibus ad ejus Ecclesiæ dignitatem tuendam & ornandam Reges Christianissimos obstringi, quàm cæteros totius Europæ Reges & Principes: scilicet eximio illo Jure Patrocinii, seu protectionis Regiæ erga Romanam Sedem, quod Francorum Regno quæsitum est.* Hujus autem rei probationem inter alias egregiam accersit à Testamento Caroli Magni, qui Filiis suis post se regnaturis sic præcipit: *Super omnia autem jubemus, ut ipsi tres fratres Curam & defensionem Ecclesiarum S. Petri simul suscipiant; sicut quondam ab Avo nostro Carolo & Beatæ Memoriæ Genitore nostro Pipino Rege, & à nobis postea suscepta*

Art.1. §. 3. *ſcepta eſt, ut eam cum Dei adjutorio ab hoſtibus defendere nitantur, & juſtitiam ſuam, quantùm ad ipſos pertinet, & ratio poſtulaverit habere faciant.* An igitur in Eccleſiâ etiam Romanâ Jus Regaliæ habebunt Reges Franciæ, quia ſunt ejus defenſores?

6. Reſpondebit fortè Autor Diſſertationis, Regem Chriſtianiſſimum non ita propriè Eccleſiæ Romanæ, ut Gallicanarum Defenſorem eſſe; quoniam non niſi urgente neceſſitate, quæ rariùs occurrit, Eccleſiam Romanam armis defendere contingit; cum Eccleſiarum Gallicanarum protectioni perpetuò incumbat, ſitque, ut Scholaſticorum more loquamur, Eccleſiæ Romanæ Defenſor, *habitu*, Gallicanarum, *actu:* adeòque in iſtis, non in illâ Regaliæ Jus ſibi vendicet. Sed nonne alii etiam Principes Chriſtiani in Ditionibus ſuis Eccleſias tuentur? An eo prætextu omnes alii Regaliam exercent? Nonne reliquis omnibus communis eſt ratio, quam affert P. Alexander; cùm tamen Jus Regaliæ Regi Chriſtianiſſimo cum reliquis Principibus commune eſſe neget Art.7. §.1.

7. DISSERT. „Eccleſiarum cuſtodia & defenſio, ratione cujus honorarium quoddam Cuſtodibus, Advocatis, ac Defenſoribus attributum eſt.

8. RESP. Indignè ac ſordidè de ſuo Rege ſentiri vult diſſertationis Autor, cum officium à Principibus pietatis affectu generoſè ſuſceptum, ſeu ab Omnipotenti Deo, per quem Reges regnant, impoſitum, & ex quo maxima illis gloria accedit, mercede temporali ſicut & ſpirituali remunerandum contendit, ſolùmque Regem Chriſtianiſſimum operas, Regaliæ pretio venales, in Eccleſias conferre.

9. Pii Magnanimique Prædeceſſores Regis Chriſtianiſſimi adeò ab Eccleſiis, quarum ſpecialem cuſtodiam & protectionem

nem suscipiebant, non exigebant tuitionis mercedem, ut *Art.* 1.
etiam Fiscalibus juribus cederent in ipsismet præceptis seu di- §. 3.
plomatibus, quæ in testimonium protectionis concedebant. Cujus quidem liberalitatis testimonia plurima extant in fine tomi secundi Capitularium Regum Franciæ ab eruditissimo viro Stephano Balusio collectorum, in appendice Actorum veterum, præsertim sub nu. 27. 29. 30. 32. 33. 36. 44. 45. 48. 52. 62. 74. 75. 122. 124., in quibus, enumeratis variis Libertatis capitibus, additur; *Quidquid de præfatæ rebus Ecclesiæ* (sive præfati Monasterii) *Jus Fisci exigere poterat, in integrum eidem concessimus Ecclesiæ.*

10. Sed si constituenda est merces, servanda est inter illam & opus præstitum æqualitas. In quonam ergo consistet salarium, seu honorarium? Respondet P. Alexander.

11. DISSERT. „ Quod in usufructu redituum Ecclesiæ „ vacantis; & Præbendarum collatione, quæ inter fructus „ optimo Jure computatur, Regum nostrorum respectu posi- „ tum Gallicana Ecclesia esse voluit, Romana probavit, præ- „ scripta consuetudo firmavit.

12. RESP. Excedit certè Beneficii magnitudinem honorarii pretium. Si enim custodia de tempore vacationis sedis Episcopalis tantùm accipiatur, quia tunc Ecclesia ob defectum Pastoris in aliquo videtur versari periculo, atque adeò aliquâ protectione indigere, evidenter apparet excessus mercedis. Ecquis enim unquam totam rei custoditæ utilitatem in custodiæ mercedem cedere debere judicabit? Ecquæ unquam Leges Tutoribus in tutelæ præmium assignarunt omnes pupillorum reditus, omniumque officiorum & dignitatum liberam distributionem? Sed etsi Custodia de illo etiam tempore intelligatur, quo Episcopus vivit, cum tunc ipsemet Pastor Ecclesiam

Art. 1. custodiat, non videtur ulla Regi merces assignanda, cum nul-
§. 3. lam omninò ipse operam præstet. Etsi enim forsan periculum esset, ne bonorum temporalium reditus vel etiam decimæ diriperentur, nisi Regis eorum Protectoris potentia timeretur; id tamen nullam postulat à Rege curam, nullas expensas, ut idcircò magis debeant adscribi ejus Majestati non solum usus fructus omnium illorum redituum, qui aliquo in periculo versarentur, sed etiam collationes omnium Beneficiorum curam Animarum non habentium, quamdiu sedes Episcopalis vacat. Adde quod alia prætereà Jura propter illam custodiam Regibus ab Ecclesia fuisse concessa scribit P. Alexander art: 2.

13. Certè siqua Ecclesiis fiat injuria, Senatus & alii Judices Regii Jus illis gratis non dicunt. Imò plerùmque à Clericis pinguiora exigunt honoraria.

14. At, inquit Autor, illud *honorarium in usufructu redituum Ecclesiæ vacantis, Regum Galliæ respectu, positum Gallicana Ecclesia esse voluit, Romana probavit, præscripta consuetudo firmavit.* Si per Gallicanam Ecclesiam intelligit Episcopos Parisiis mandato Regio congregatos anno 1682., fatendum est, ipsos consensisse, ut usus fructus redituum Ecclesiarum vacantium, & Præbendarum Collatio (adhibitis tamen certis conditionibus) ad Regem Christianissimum pertinerent. Sed præterquàm, quòd illi Ecclesia Gallicana dici non poterant, præpostera fuit illorum voluntas; tantùmque abest ut Ecclesia Romana illam probaverit, ut, quæ acta fuerant, irrita nulliusque roboris esse justissimè declaraverit, ut videbimus Art. 8.

§. 15. Si autem per Ecclesiam Gallicanam totum Clerum, aut saltem majorem ejus partem indicet, nescio ex quo signo hanc voluntatem colligat. Quamvis enim usus ille in aliquibus Ecclesiis jam pridèm viguerit, nullibi tamen legimus, Clerum

Galli-

Gallicanum generatim statuisse, aut etiam expressum assensum *Art.* 1.
præbuisse, ut usus fructus redituum & Collatio Præbenda- §. 3.
rum esset honorarium Custodiæ Ecclesiarum vacantium, quod innuunt illa Autoris verba; *Gallicana Ecclesia voluit.* Id quidem etiam respectu quarumdam Ecclesiarum consuetudo firmavit, & Ecclesia tum Romana tum Gallicana toleravit, sed non respectu omnium, aut etiam majoris partis: quod vel unicum, vel præcipuum est controversiæ punctum.

15. Adde quòd usus fructus Ecclesiarum vacantium & collatio Beneficiorum in illis Ecclesiis, in quibus Regaliæ Jure jam dudùm fruebantur Christianissimi Reges, non videntur fuisse merces custodiæ; licet fortè custodia Ecclesiarum tempore vacationis à Regibus suscepta occasionem præbuerit illi usuifructui, & Beneficiorum Collationi; si quidem Regalia diù incognita fuit; cum tamen Reges nunquam non debuerint Ecclesias auctoritate suâ protegere; sicùt & omnes suòs subditos, in quorum tamen bonis usumfructum eo nomine sibi non vendicant. Ac ubi primùm inductus est Regaliæ usus, solo feudorum usufructu continebatur. Itaque cum & sacrorum Conciliorum Canonibus, & summorum Pontificum Constitutionibus prohibitum sit Patronis & Advocatis Ecclesiarum, aliquid *præter antiquos, & moderatos reditus à locorum Episcopis institutos exigere*, ut ait Lucius III. cap. *Præterea* de Jur. Patron; cui consonant Concilium Remense an. 1148. Can. 6. Concilium Lateranense IV. an. 1215. cap. 45. non liceret hodiè Ecclesias primitivâ suâ libertate gaudentes prætextu Custodiæ, suis reditibus & Beneficiorum collatione spoliare, præsertim cum in illis deficiat etiam alter titulus scilicet Jus fruendi bonis feudalibus mortuo Vassallo, utpote, quæ positæ sint in illis Provinciis, ubi id juris,

*Art.*1. etiam quoàd feuda laïcorum, nunquàm locum habuit.

§. 3. 16. DISSERT. „ Porrò Jus custodiæ ac defensionis, & „ Jus Regaliæ idem esse, sive potiùs Custodiam & defensionem Ecclesiarum Legitimum esse Regaliæ titulum, constat „ ex Canone 12. Lugdunensis Concilii II. sub *Gregorio* X. cu- „ jus illustrandi gratiâ hanc dissertationem adornamus. *Gene- „ rali*, inquit, *constitutione sancimus, universos & singulos, „ qui Regalia, custodiam, sive gardiam Advocationis seu defen- „ sionis titulum in Ecclesiis, Monasteriis, seu quibuslibet piis „ locis de novo usurpare conantes, bona Ecclesiarum, Monaste- „ riorum, aut locorum ipsorum vacantium occupare præsumunt, „ quantæcunque dignitatis honore præfulgeant .... eo ipso ex- „ communicationis sententiæ decernimus subjacere .... Qui autem „ ab ipsarum Ecclesiarum cæterorumque locorum fundatione, vel „ ex antiquâ consuetudine jura sibi hujusmodi vendicant, ab illo- „ rum abusu sic prudentèr abstineant, & suos Ministros in eis so- „ licitè faciant abstinere, quòd ea quæ non pertinent ad fructus, „ sive reditus provenientes vacationis tempore non usurpent, nec „ bona cætera, quorum se asserunt habere custodiam dilabi per- „ mittant, sed in bono statu conservent.*

17. RESP. Nota Lector & memoriâ, si placet, retine, Regaliam à P. Alexandro Christianissimo Regi ex Canone XII. Concilii Lugdunensis II. hîc vindicari; ne vanis Cavillationibus movearis, quæ contra verum ac sanum illius Canonis sensum Art.5. afferentur. Cæterùm ex dicto Canone cujus illustrandi gratiâ hanc dissertationem adornare se Autor asserit, nequaquàm constat, quod ipse intendit, custodiam & defensionem Ecclesiarum Legitimum esse Regaliæ titulum, ut legenti patet. Econtrà in eo insinuatur, custodiam plerùmque prætextum dumtaxàt esse occupandorum bonorum Ecclesiarum

vacan-

vacantium. *Regalia, custodiam, sive gardiam, Advocationis* *Art.* 1.
seu defensionis titulum in Ecclesiis, Monasteriis, seu quibusli- §. 3.
bet piis locis de novo usurpare conantes, bona Ecclesiarum, Monasteriorum, aut locorum ipsorum vacantium occupare præsumunt. Cum autem tituli notantur propter quos Concilium tolerandam censuit Regaliam in illis Ecclesiis, in quibus jam locum habebat, non alios recenset, quàm qui ex fundatione, vel ex antiquâ consuetudine petebantur. *Qui autem ab ipsarum Ecclesiarum, cæterorumque locorum fundatione, vel ex antiquâ consuetudine jura sibi hujusmodi vendicant.* Non est igitùr justa Regalia ob solam custodiam, nisi vel ex fundatione competat (cujus conditionibus standum est, & in quâ non est præsumendum, nisi probetur, fundatorem usumfructum bonorum, & collationem pleno Jure Beneficiorum sibi reservasse) vel antiquâ consuetudine firmata sit.

18. DISSERT. „ Ratione porrò hujusmòdi Custodiæ „ Regalis ac defensionis Ecclesiis adeò necessariæ, Collatio- „ nem Præbendarum Regibus Christianissimis jure meritò at- „ tributam, comparatione ductâ ex Veteri Testamento, pro- „ bat *Arnulphus Ruzæus*, in supremo Senatu Parisiensi Sena- „ tor Jurisconsultissimus in Tractatu de Jure Regaliorum, 1. „ P. Præfat. Num. 5. *Legimus in Veteri Testamento,* (inquit) „ *quod Rex Israël electus à Domino, & inunctus, deficiente* „ *Sacerdote fungebatur plerùmque ministerio Pontificis, etiam* „ *ad præficiendos Ministros, ut scriptum est de* DAVIDE, 1. „ *Paralipom. cap.* 24. *ubi* DAVID *Rex* 24. *Ministros præpo-* „ *suit. Idem de Salomone* 3. *Regum cap.* 1. *& de Judâ Maca-* „ *bæo, in lib. Macabæorum, & est textus Isidori in cap: Cleros* „ 21. *distinct.*

19. RESP. Sufficeret argumento ab exemplo Veteris Te-

 stamenti

Art.1. §. 3. ſtamenti ducto reſpondere, maximum inter antiquam & novam legem, & inter utriuſque Sacrificia, Ceremonias & Miniſtros intercedere diſcrimen; adeòque quod licuit tunc Principibus, nunc ab eis, vacante Eccleſiâ, non poſſe uſurpari. *Fuerint hæc*, ut inquit Gelaſius I. in Tomo de Anathematis vinculo, *ante adventum Chriſti, ut quidam figuralitèr, adhùc tamen in Carnalibus actionibus conſtituti paritèr Reges exiſterent, & paritèr Sacerdotes; ſed cum ad verum ventum eſt Regem eumdemque Pontificem, ultrà nec Imperator Pontificis ſibi nomen impoſuit, nec Pontifex Regale faſtigium vindicavit.* Sanè licet 3. Reg. 8. verſu 64. dicatur de Salomone, quod *in die illà Sanctificaverit Rex medium Atrii, quod erat ante domum Domini: fecit quippè Holocauſtum ibi, & Sacrificium, & adipem pacificorum* &c. non concludet Theologus Autor Diſſertationis, imò nec Senator, quem refert, poſſe Regem Chriſtianiſſimum Eccleſias conſecrare, Sanctumque Miſſæ Sacrificium offerre.

20. Occurret Diſſertator Salomonem non per ſe, ſed per Sacerdotes illa præſtitiſſe, ac præſertim Sacrificia obtuliſſe; tribui autèm Salomoni, eò quòd facienda curaverit, eoque loquendi modo Sacram Scripturam uſam eſſe propter Salomonis dignitatem. Hanc expoſitionem ultrò admitto. Sed cur non etiàm Regiæ dignitati datum putemus, quod citat Ruzæus de eodem Salomone ex 3. Regum cap. 1., quæ tamèn citatio mendoſa eſt; de Patre ipſius Davide ex 1. Paralip. 24. & de Judâ Machabæo in lib. 1. Machab. cap. 24. verſu 42. quod ſcilicet Miniſtros præfeciſſe dicantur, licet non ſolâ illorum autoritate id præſtitum fuerit. Ita reipſâ inſinuat Scriptura Paralip. cap. 24. à Ruzæo citata. Sic enim habetur verſu 6.; *deſcripſitque eos Semeias filius Nathanael ſcriba*

scriba Levites, coram Rege & Principibus, & Sadoc Sacerdote, & Ahimelec filio Abiathar, Principibus quoque familiarum Sacerdotalium, & Leviticarum &c. Itaque concurrebat saltèm cum Rege ordo Leviticus. Adde quod Sacerdotium non solùm à Deo unicæ Tribui fuerat addictum, sed etiam Ministeria per sortes plerumque distribuebantur, ut tum alibi sæpè, tum in hoc ipso loco legitur, versu relatum proximè sequenti; *Exivit autem sors prima* &c. Unde licet Reges Judæorum solâ suâ autoritate, quod de illis refertur præstitissent, id longè minus esset, quàm Collatio pleno Jure Beneficiorum, non solùm ex parte officiorum, ad quæ deligebantur Ministri, sed etiam propter ipsam eligendi rationem. Quò circa malè omninò concludit Ruzæus, dùm ait.

Art. 1. §. 3.

21. DISSERT. „ *Unde si in Lege antiquâ hoc fiebat à fortiori in lege gratiæ, in quâ Reges Francorum Christianissimi Ecclesias Cathedrales tot annuis proventibus locupletarunt, & ornamentis decorarunt:*

22. RESP. Salomon etiam Templum fundaverat & ornamentis decoraverat, plures denique Templi causâ fecerat expensas, quàm Reges Christianissimi pro Ecclesiis sui Regni: nec tamen vel ipse, vel ejus Successores, decedentibus Ministris, alios, quantùmvis novæ Legis Clericis inferiores, pleno jure substituebant, Templique reditus Fisco addicebant, licet ejus facultates, etiam tempore Machabæorum maximas fuisse constet. Sed res valdè diversas confundit Senator Jurisconsultissimus, cum addit;

23. DISSERT. „ *Et propterea appellantur Protectores & defensores Ecclesiarum Cathedralium, ut egregiè dicit Archidiaconus in cap. Lectis 63. dist. quod Reges sunt Patroni Ecclesiarum Cathedralium, sequitur Baldus in cap. Quanto. extra.*

De-

Art.1. „ *De Judiciis.* Idem Autor qui hoc argumentum accuratè
§. 3. „ tractavit, ratione fundationis Jus illud Custodiæ, perceptionem fructuum, & Beneficiorum simplicium Collationem includens, Regibus Christianissimis convenire probat. *Quia in traditione rei suæ quilibet potest apponere pactum quod vult, etiàm in spiritualibus. Text. & Glos. in cap. Eleutherius.* 18. *q.* 2. *& ibi colligit Dom. Abbas in cap. Quanto. Extra de Censibus. Fortius dicit Dominicus in cap. Cum ex eo. In ultimo notab. de Elect. in Sexto. Quòd Rex fundans Ecclesiam potest in creatione apponere onus, quòd occurrente vacatione non spectet Collatio nisi ad Posteros gentis & familiæ suæ. Pro cujus confirmatione affero, quod elegantèr voluit Glossa in dicto cap. Generali. In verbo fundatione, de electione, in sexto, dicens: quòd Patronus tempore fundationis potest disponere; ut fructus Ecclesiæ, quando contigerit illam vacare, sibi spectent. Et istud tenet Innocentius in cap. Quoniam. Ne Prælati vices suas. Sed Collationes sunt in fructu. Glos. in cap. Cum olim. De Major. Et obedien. Et sic potest Rex, qui est Fundator Ecclesiarum Cathedralium Regni sui, apponere illud onus, quòd sede vacante fructus temporalitatis ad eum spectent, donec fuerit plenè provisum de Successore. Istam rationem videtur assignare Tex. in dicto Cap. Generali. §. si verò ibi rationis. Et Glos. in dicto §. Item. Quod dicta quinta pars. In verbo Regaliæ, in titulo de annatis, in Pragmat. Sanct.* Addit Ruzæus. *Opus non esse ut Reges in eligendo Ecclesiam, vel illam fundando, expressè reservent istud Jus conferendi in vim Regaliorum: quia sufficit ostendere quod Rex fuit dotator Ecclesiæ Cathedralis, ad consequendum tale Jus. Tex. in Cap. significavit. Et ibi Cardinalis & Panormitanus. Extra de testibus Et ex Glossa notabilis in cap. si quis Basilicam de consecrat.*

dist,

„ dist. 1. Allegant Cap. Dilectus 3. De Præbendis. Ubi Rex est *Art. 1.*
„ fundatus in Jure conferendi Præbendas, & alia Beneficia non *§. 3.*
„ habentia Curam Animarum, ratione dotationis, sine aliâ re-
„ servatione. Quod ita expressè & in individuo intelligit Panor-
„ mitanus in Cap. Postulasti Colum. fin. de Jure Patronatûs. Et
„ ratio est, ut Reges & Principes videntes jura sibi benignè fa-
„ vere, adducantur ferventiùs & animosiùs ad dotationes Ec-
„ clesiarum, & ædificationes. Ita Felinus. Sandeus in eleganti
„ Tractatu, quando Literæ Apostolicæ noceant Patronis Eccle-
„ siarum: In versiculo, *corroborari potest.*

24. RESP. Si propterea tantum, id est, quia Reges Francorum Christianissimi Ecclesias Cathedrales annuis proventibus locupletârunt, & ornamentis decorârunt, appellantur Protéctores, & defensores, titulus ille nihil juvat causam Regalistarum ad protendendam in omnes Regni Franciæ Ecclesias Regaliam, quandoquidem certum est plerarùmque dotem in decimis, & oblationibus, aliisque juribus à Regibus non acceptis esse positam, easque ab aliis, quàm à supremis Principibus fuisse fundatas & ornatas. Frustrà verò nituntur Regaliæ defensores Archidiaconi & Baldi Auctoritate titulum illum Regi Christianissimo vindicare; quandoquidem non sine merâ æquivocatione illorum verba, in rem de quâ modò agitur detorquentur. Illam detegit Celebris Canonista Gallicanus Petrus Rebuffus coment. in Concord. tit. *de Regiâ ad Prælaturas nominatione §. 1. verb. Cathedralibus. Reges in Cathedralibus Ecclesiis sunt Patroni Arch. teste in cap. Lectis 63. dist. 1. Bald. in Proœm. Decret. Rex Pacificus est 2. n. 12. & in cap. Quanto in fine de Jud. quod est verum quoad protectionem Ecclesiarum & rerum ipsarum cap. Principes, & cap. Res 23. q. 5. sed non, ut habeant potestatem eligendi, præsentandi & nomi-*

 nandi

Art.1. §. 3. *nandi Episcopos & Archiepiscopos in illis, cap. nobis de Jure Patron. Card. in cap. Imperium 10. dist. & in dist. electis, unde dicit Panor. in cap. Venerabilem Col. pen. n. 20. de Elect. quod Imperator est Advocatus & Defensor Ecclesiæ non Patronus; sequitur Roch. Curtius in tract. de Jure Patron. in verbis in Ecclesiâ q. 1. Vide Meleret in tract. de Elect. fol. 19. Boer. in dec. Burc. q. 32. Alia per nos & q. 46. Nisi eisdem expressè concederetur à Papâ nominandi facultas, ut hîc. Aliàs superflua esset hæc concessio, & omnes Principes haberent hanc nominandi potestatem, quod non est verum, nisi expressè concessa fuerit, ut hîc patet.* Certè si Principes Ecclesiarum Cathedralium Patroni essent in eo sensu, quem hoc nomen passim in Jure Canonico significat, vendicarent sibi Beneficiorum Collationem, non tantùm vacante sede, sed quovis etiam tempore: Imò eo nomine non solum ad Canonicatus & alia Beneficia & dignitates, sed etiam ad Episcopatus nominandi Jus haberent, quod constat esse falsum. Genus autem illud Patronatûs, de quo loquuntur Archidiaconus & Baldus, quodque Regi, & omnibus Principibus in universas Ecclesias competit, non ejusmodi esse, ut usumfructum redituum & Collationem Beneficiorum illis acquirat, mox validiùs confirmabimus.

25. Reliqua testimonia à Ruzæo citata probant quidem, potuisse Reges Christianissimos in Ecclesiarum fundationibus, cum Ecclesiæ consensu, conditiones honestas, quascumque vellent, apponere: easque conditiones esse implendas: nihil verò amplius ex illis potest elici, ut in promptu est unicuique observare. Non enim sine Lectoris molestiâ hîc singula expenderemus. Sed probandum restat: Primò, quòd *Rex fuit Dotator Ecclesiæ Cathedralis ad consequendum tale jus*, quæ sunt Ruzæi verba: secundò, quòd usum fructum omnium bonorum

norum & decimas, & oblationes, & Collationem Beneficiorum pleno jure, sibi, dum vacaret Sedes, reservaverit: quorum alterum quoad plerasque Ecclesias falsum est, alterum quoad omnes. *Docere debent Principes temporales*, inquit Probus quæst. 49. n. 6. *se fore Ecclesiarum Cathedralium & aliarum fundatores, dotatores & constructores, quia si non appareat, nihil est. Non enim sunt fundati in præsumptione Juris*; imò, ut mox ostendemus, sola fundatio non sufficeret ad probandum Jus Regaliæ, nisi facta fuisset expressa ejus reservatio. Idem videtur innuere Durandus in cap. *Generali*. verb. *Fundatione*. Art. 1. §. 3.

26. Licet autem Concilium Lugdunense distinguat titulum fundationis à titulo antiquæ consuetudinis; non sufficeret tamen probare fundationem, nisi reservationem contineret, aut antiquâ consuetudine roboraretur. Idque maximè verum est à tempore prædicti Concilii Generalis Lugdunensis II., quod Regalia de novo usurpare vetuit, eamque toleravit in illis dumtaxat Ecclesiis, in quibus vel ex fundatione, vel ex antiquâ consuetudine tunc temporis vindicabatur.

27. Sufficeret forsan hodiè probare, aliquem esse fundatorem Ecclesiæ, ut ei Jus Patronatûs vindicaretur; quia ferè quicumque Ecclesias fundant, jus illud sibi retinere consueverunt, contra antiquorum Christianorum morem, quorum erant absolutæ perfectæque donationes. At Jus Regaliæ, cùm sit admodùm extraordinarium, ex solo fundationis titulo, absque speciali reservatione, non probaretur. Nam, ut ait Ruzæus sub initium suæ Præfationis in Tract. de Regaliis JUS REGALIORUM EST SPECIES EXCELLENTIOR, QUAM JURIS PATRONATUS: *eò quòd percipit Rex, sede Episcopali vacante, id quod perciperet Episcopus, sede repletâ*. &c.

28. Dis-

Art. 1. §. 3. 28. DISSERT. „ Eumdem Juris Regaliæ titulum nitidè „ exponit *Philippus Probus* Bituricus, Juris utriusque Professor, & in Senatu Parisiensi Patronus, in Opere de Jure „ Regaliorum, quæst. 1. ubi triplicem Regaliæ speciem distin-„ guit, seu potiùs triplicem titulum Augusti illius Juris. *Pri-„ ma*, inquit, *est propter custodiam Ecclesiæ vacantis introdu-„ cta, quam Rex in omnibus Ecclesiis sui Franciæ Regni habet, „ & quas defendere, ex debitoque suæ supremæ dignitatis custo-„ dire & tueri debet, ne illæ & earum Ministri ab aliis indebi-„ tè opprimantur, utque bona & Jura futuris successoribus con-„ serventur : & ratione speciei hujus Rex aliquos non facit fru-„ ctus suos, imò illos ipsis successoribus conservat. Sic succedit „ Juris doctrina : Qui custodiam habet, non consumere, sed cu-„ stodire debet. cap. Cum vos, de Offi. Ordin.*

29. RESP. Autori Dissertationis solidæ probationes deficiebant, quandoquidem sententiam suam testimonio scriptorum sibi è Regione adversantium fulcire tentavit. Philippus enim Probus in Opere de Jure Regaliorum non solùm quæst. 60. docet, Regaliam in omnibus Galliæ Ecclesiis locum non habere, & in quibus locum habeat, in quibus autem non habeat, distinguit; quæstione verò sequenti rationem discriminis inquirit, & varias assignat : verùm etiam, quod magis mirêris, in illâ ipsâ quæstione, quam citat P. Alexander, imò in illis ipsis verbis, quæ refert, expressè affirmat, quòd *propter custodiam Ecclesiæ vacantis, quam Rex in omnibus Ecclesiis sui Franciæ Regni habet, aliquos non facit fructus suos, imò illos ipsis successoribus conservat.* Poterat ne apertiùs rejicere primum illum titulum, scilicet custodiæ, quo Regalia niti dicitur ? At verba Textûs Luce clariora adhibitâ Glossâ, obscurare, vel potiùs destruere tentat Autor Dissertationis, addens;

30. DIS-

30. DISSERT. „ Quod intelligendum de fructibus qui „ vacationis tempore non proveniunt. Art. I. §. 3.

31. RESP. Quasi vero liceat Regi ex aliis titulis à Probo enumeratis *fructus vacationis tempore non provenientes suos facere.* Non itaque Probi sensus est, Regem fructus aliquos facere suos, aliquos non facere; sed ibi (*aliquos non*) sumitur pro (*nullos*) & ejus propositio, quæ ex terminorum ordine particularis videtur, universalis est in sensu. Ut satìs indicat orationis textûs. Quòd enim Rex fructus tempore vacationis non provenientes suos non faciat, satìs significatum fuerat verbis prædecentibus, *ut bona, & jura* futuris successoribus conserventur. Itaque cum additur continuò: *Et ratione speciei hujus Rex aliquos non facit fructus suos, imò illos ipsis successoribus conservat*, tautologia esset absurda, si nihil aliud significaretur, quàm Regem fructus tempore vacationis non provenientes suos non facere. Si enim Rex fructus tempore vacationis non provenientes suos faceret, puta arbores cæduas præmaturè cædens, piscans vivaria ante tempus, quæ sunt exempla à Ruzæo aliâ occasione scripta, & à P. Alexandro mox afferenda, *bona & Jura futuris Successoribus non conservaret*, ad quod semper tenetur.

32. Illustratur magis mens Probi ratione quam statim adducit; *Sic succedit Juris doctrina; Qui Custodiam habet, non consumere, sed custodire debet cap. Cum vos de Offic. Ord. ubi Glos. fin. &. l. Is cui §. Qui Legatorum ff. ut in possess. lega: Pone in sequestro, ut probat Dom. Ruzæus supra Privil. 58. n. 6.* Luce autem clarius est, in his locis à Probo citatis agi de fructibus tempore vacationis provenientibus, Iste enim est Textus cap. *Cum vos. Si quando in vacantibus Ecclesiis, in quibus Ecclesiastica persona præsentationem non habet, vel quia per-*

 sonæ

Art. I. *sonæ minus idoneæ præsentantur, vel aliâ de causâ personas non*
§. 3. *poteritis in eis instituere: appellatione remotâ ponatis œconomos, qui debeant fructus percipere: & eos aut in Ecclesiarum utilitatem expendere, aut futuris personis fideliter reservare.* Glossæ autem ultimæ illius cap. verba sunt ista; *Nota bona Ecclesiæ conservanda in tempore Successoris. 12. q. 2. Hæc hujus Placiti, & cap. charitatem. & 75. dist. Quoniam quidam & 10. q. 2. Si quis Episcopus nisi sint talia quæ servando servari non possunt.* Siqua super esset in hâc Glossâ obscuritas facillimè depelleretur allato Canone ab eâ citato. *Quoniam quidam* dist. 75. qui est vigesimus quintus Concilii Calchedonensis, Sic enim habet; *Reditus ejusdem viduatæ Ecclesiæ integros reservari apud œconomum ejusdem Ecclesiæ placuit.* Legis autem *Is cui* ff. ut in possess. Lega. & §. *qui Legatorum* à Probo citatæ verba sunt sequentia; *qui legatorum servandorum causa in possessionem mittitur, & fructus custodire, & cætera debebit, & pati quidem hæredem colere agros & fructus redigere, sed custodire legatarium fructus oportebit, ne ab hærede consumantur.*

33. At fortè Ruzæus ultimo loco à Probo citatus huic expositioni adversatur. An si adversaretur, ex illius verbis potiùs quàm ex Canone, ex Glossâ, & ex Lege de Probi mente decernendum esset? Sed allucinatus est præ nimio causæ Regiæ Patrocinandi desiderio P. Alexander. Omisso enim loco Ruzæi à Probo citato alium profert sic habentem.

34. DISSERT. „ Unde Custodes Regaliorum durante „ Regaliâ non possunt incidere arbores cæduas, neque piscari vivaria Prælaturæ ante tempus, neque alia agere per quæ „ deterioraretur reditus annuus Prælaturæ; ex constitutione „ *Philippi Pulchri* anno 1302. mense Martio editâ, quæ conformis est Juri communi: quia fructus non debent recolligi nisi

suo

„ suo tempore. L. *si Merces* §. *Conductor.* ff. loca. L. *Qui servus* *Art.* 1.
„ *servum* §. *si olivam immaturam.* ff. ad legem *aquilam.* Ita *Ru-* §. 3.
„ *zæus* explicat Privilegio 56. quem cum *Probus* laudet, eodem
„ modo intelligendus est.

35. Resp. Difficile admodùm est incauto Lectori, præsertim qui Ruzæi ac Probi opera nunquam legisset, in errorem non induci ex Dissertationis contextu. Postquàm enim dissertator sententiam, verbis Probi tribuit, ejus menti omninò contrariam, quasi scilicet de fructibus, qui vacationis tempore non proveniunt intellexerit, Regem ratione custodiæ omnium Ecclesiarum vacantium fructus non facere suos, prosequitur; *Unde Custodes Regaliorum* &c. quasi illa dicta fuissent à Ruzæo de eâdem specie Custodiæ. *Ita*, inquit, *Ruzæus explicat Privilegio 56. quem cum Probus laudet, eodem modo intelligendus est.* Verùm non iste est Ruzæi locus, quem Probus citat ad confirmanda illa quæ P. Alexander ex illo supra exscripsit. In hoc enim loco, Privilegio scilicet 56. Ruzæus de Regaliâ propriè dictâ tractat: Probus verò de custodiâ illâ communi, quam omnes Principes Christiani, non solùm Ecclesiis sed etiam universis subditis suis debent, juxta distinctionem ex Rebuffo supra notatam. Quamobrem Ruzæus fructus tantùm vacationis tempore non provenientes Regi competere negat; Probus verò Regem nullos fructus suos facere indicat, ratione scilicet illius generalis Custodiæ.

36. Quem ergo Ruzæi locum citat Probus? Privilegii 58. numerum sextum, in eâ scilicet parte, ubi probat exemplo sequestri, Custodem non facere fructus suos; *Qui custodiam habet* inquit Probus, *non consumere sed custodire debet. . . . Pone in sequestro ut probat domi. Ruzæus supra Privilegium 58. n. 6.* Ruzæi autem verba in eo loco sunt ista; *Quando ordinatur seque-*

Art. 1. *ſequeſtrum, non cenſetur quis dejectus à ſuâ poſſeſſione, quia*
§. 3. *ſequeſter colligit fructus nomine alieno, quos habet reſtituere victori, ut eſt text. in Clem. 1. de ſequeſtra. poſſ. & fructù text. & ibi Canoniſtæ in Cap. Cum Bertoldus. De re judic. & latè Legiſtæ in Lege intereſſe puto ff. de acquir. poſſ.* Verum quidem eſt, Ruzæum poſteà mentionem facere uſusfructus bonorum, & Collationis Beneficiorum ad Regem Jure Regaliæ propriè dictæ ſpectantium : verùm Probus non propter hoc punctum, de quo nondum egit, nos remittit ad Ruzæum, ſed è contra, ut probet, quòd *qui Cuſtodiam habet, non conſumere ſed Cuſtodire tenetur*, & ſpeciatim propter exemplum ſequeſtri ; *Pone in ſequeſtro, ut probat Domi. Ruzæus.* Id adeò perſpicuum eſt, ut mirum ſit potuiſſe à P. Alexandro non videri aut diſſimulari :

37. Vidiſſet forſan & ipſe, nec diſſimulaſſet, niſi quæ continuò apud eumdem Probum ſequuntur omiſiſſet, & in alium locum ſibi commodiorem diſtuliſſet. Proſequitur enim. Probus ; *Secunda Regaliæ ſpecies dicitur, illa quæ provenit ratione Caſtrorum, Terrarum, & Domorum à Rege moventium, Eccleſiiſque Cathedralibus, & Metropolitanis ſpectantium,* ET TUNC *Sede vacante, Rex ratione hujus Regaliæ facit fructus ſuos ex temporalitate provenientes.* Sanè ſi hæc verba ſuperiùs relata ; *Rex aliquos non facit fructus ſuos*, intellexiſſet de fructibus, qui vacationis tempore non proveniunt, ut interpretatur P. Alexander, hîc eadem erant rurſus repetenda. Nam etiam in hâc ſpecie Rex hujuſmodi fructus ſibi non vendicat, ut patet ex verbis Ruzæi occaſione primæ ſpeciei à P. Alexandro perperam adductis, cùm ad ſecundam pertineant, ut legenti patet ; ad primam autem ſpectant quæ de ſequeſtro dixit idem Ruzæus verbis ſupra relatis. De iiſdem

ergo

ergo fructibus, scilicet tempore vacationis provenientibus asserit Probus, Regem non facere illos suos ratione Custodiæ Generalis omnium Ecclesiarum, quæ est prima species Regaliæ; facere autem illos suos, in aliquibus Ecclesiis, jure Regaliæ propriè dictæ, quam secundam speciem vocat. Art. 1. §. 3.

38. Nam Regaliam ad omnes Ecclesias non esse extendendam sensisse Probum, integrarum quæstionum 60. & 61. lectio dubitare non sinit. Sicubi autem id ita constanter affirmare non videtur, ea hæsitatio non dubitantis, sed adversariorum opiniones referentis est. Audi enim quàm asseveranter in prædictâ quæst.60. num.1. loquatur; *Et ut clara & manifesta intuenti res ipsa pateat, Provincias Regni per Archiepiscopatus distinctas, ordine alphabetico ponam, & post quamlibet illarum suffraganeos Episcopos, discutiendo, qui Archiepiscopatus, & Episcopatus dicto Juri Regaliæ sint ascripti, qui verò non, ex consequenti, id Arrestis Curiæ supremæ Parlamenti Parisiensis aliisque mediis urgentibus, prout vires dabunt firmando.* Deinde singulas prosequitur Ecclesias. *Primò eo ordine Alphabetico occurrit Provincia Auxitanensis cujus Metropolitanus est Archiepiscopus Auxitanus, habens Episcopos Suffraganeos sequentes ... Et nullus illorum ipsi Juri Regaliæ per libros Camerarum Computorum, & Thesauri Parisiensis reperitur ascriptus. Idem dic de Metropolitanis Provinciæ Provinciæ &c.*

39. DISSERT. „ Cæterum *fructus sive reditus prove-* „ *nientes vacationis tempore* Rex Christianissimus suos jure fa- „ cit, ut agnovit Concilium Lugdunense can. 12. Quos in- „ ter Beneficiorum simplicium Collatio censeri debet, quam „ idem *Probus* tertiam Regaliæ speciem appellat, *quam Rex in* „ *Ecclesiis Cathedralibus, & Metropolitanis sui Regni, sede* „ *vacante habet à tempore immemoriali.*

H 40. RESP.

Art. 1. §. 3. 40. RESP. Ita quidem Concilium Lugdunense interpretantur plerique Galli, quasi permiserit Regi fructus Ecclesiarum vacantium, etiam ultra expensas necessarias, suos facere titulo Regaliæ (observa rursus Concilium hoc de Regaliâ esse intelligendum). Ejus tamen mens non ita clarè patet, quin Bonifacius VIII. intellexerit ejus Decretum juxta Juris Communis & rectæ rationis Regulas. Sic enim significavit per Legatum suum Joannem Monachum, ut refert ex manuscripto Sanvictorino Henricus Spondanus ad annum 1303. num. 2. *Non debere Regem abuti Custodiâ Ecclesiarum Cathedralium vacantium, quæ vacant per Regaliam: Sed deductis necessariis, & moderatis expensis, residuum fructuum reservandum esse futuris Prælatis.* Ex vi ergo Custodiæ custos non facit fructus suos, nisi pro ratione necessariarum & moderatarum expensarum. Nec Concilium Lugdunense omnes omninò fructus tempore vacationis provenientes Custodibus adscripsit, sed vetuit tantùm, ne tempore vacationis non provenientes usurparentur, ut legentibus patet.

41. Joannes Andreæ in hunc Canonem Concilii Lugdunensis verb. *Reditus.* Ipsum eodem, quo Bonifacius sensu interpretatus est. *Sed quæro*, inquit, *an fructus medio tempore perceptos faciant tales suos? Ita videtur per hanc literam: quia non prohibet de fructibus, sed his quæ non pertinent ad fructus. Tu dic quòd fructus conservari debent futuro Successori. Supra de Offic. Ordin. Cum vos. sup. eod. ubi periculum. §, Provisionis. & inf. eod. Quia sæpe. & de Offic. Ord. Præsenti. Qui enim Custodiam habet Custodire debet non consumere. ff. ut in pos. leg. l. Is cui. §. Qui Legatorum... & sic non habet locum hic argumentum à contrario. C. de Episc. & Cle. conventicula. & ff. de Condi. inser. l. 1.*

42. De

42. De Beneficiorum autem Collatione ut observavit ipsemet P. Alexander, Art. 5. §. 18. ne verbum quidem factum est in Decreto Concilii Lugdunensis. Unde Glossa Pragmaticæ Sanctionis, tantæ apud Gallos existimationis, tit. *de Annatis.* §. *Item quod dicta quinta pars.* *Verb. Regaliæ*, expressè affirmat, quod *de hoc jure conferendi, nihil ibi providet Concilium*, scilicet Lugdunense cap. 12. Non enim existimabat Glossator, Collationem computari inter fructus. Et sanè, si providisset, non fuisset orta de hoc dubitatio tempore Bonifacii, qui jus tantùm præsentationis, nequaquam autem Collationis, nisi ministerialiter, ad Laïcos posse pertinere defendebat, ipsumque Regem id agnovisse petendo Privilegium arguebat, ut refert Spondanus ad annum 1302. num. 9. Art. 1. §. 3.

43. DISSERT. „Ægidius Magister Senatus Parisiensis „Princeps in Tract. de Regaliis cap. 1. eumdem Juris Regaliæ „titulum agnoscit: *Secundò*, inquit, *Jus illud pertinet ad „Regem ratione Custodiæ Ecclesiæ vacantis, quæ Regi competit „Jure communi, cap. Generali: De electione, in Sexto. His „de causis cum aliqua Ecclesia Cathedralis hoc in Regno vacat, „mos invaluit, ut Commissarii ad temporalium administrationem „deputentur, qui fructus sub manu Regiâ percipiant, quousque „novus Antistes fidem & hominium Regi præstiterit, quod honoris causâ Sacramentum fidelitatis appellatur.* Hæc ex Gallico „Sermone quo scripsit Auctor fideliter reddita.

44. RESP. Hujus scriptoris mentem, quia rursus allegabitur §. sequenti num. 12. ibi commodiùs explicabimus.

Art. 1. §. 4.

§. QUARTUS.

De altero Regaliæ titulo, scilicet Jure feudali.

1. DISSERT. „Juris Regaliæ titulus alter, est vacatio feudorum Regalium, quæ cùm iisdem legibus & conditionibus ab Ecclesiasticis personis, „ac à reliquis hominibus possideantur, consequens „est, ut iis per obitum Episcoporum, qui Regi fidelitatem „obstrinxerant, vacantibus, Rex ea ad se recipere possit, „ac retinere, donec novus Episcopus Investituram acceperit, „Regique Clientelare Sacramentum præstiterit. Interimque „Rex usumfructum redituum habet, adeòque & Jus Collationis Beneficiorum, quæ in fructibus censetur.

2. RESP. Quoniam in hâc Dissertatione agitur de extensione Regaliæ ad Ecclesias hactenus liberas, ne extra lineas excurramus, demus P. Alexandro, *feuda iisdem legibus, & conditionibus ab Ecclesiasticis personis, ac à reliquis hominibus possideri*. Numquam inde legitimè concludet, potuisse Regaliam extendi ad illas Ecclesias, quæ per Regiam Declarationem nuper huic oneri subjectæ sunt. Cùm enim in illis Provinciis positæ sint, in quibus Dominus feudi post Vassalli mortem fructus suos non facit, donec Successorem investiêrit, Ecclesiis per obitum Episcoporum vacantibus, Rex earum bona ad se recipere non potest ac retinere, donec novus Episcopus Investituram acceperit, Regique clientelare Sacramentum præstiterit; ut interim in illis usumfructum redituum & Jus Collationis Beneficiorum pretextu feudorum vendicet.

3. Quin

3. Quin etiam si in Provinciis illis feuda huic oneri essent obnoxia, ut, dum vacant, illorum usus-fructus penes dominum esset; adhuc tamen Regalia, prout hodie exercetur, non posset ad illas extendi: sed ad summum Rex tantùm fructus bonorum feudalium suos faceret; nequaquam autem bonorum non feudalium fructus, neque decimas, & oblationes, multò minùs collationem Beneficiorum sibi vindicaret. Quidquid enim, etiam in Provinciis quæ Jure consuetudinario reguntur, & in quibus ea viget consuetudo, ut dominus feudi vacantis fructibus seu Jure Relevii gaudeat, sua Majestas ultra bonorum feudalium fructus percipit in Ecclesiis vacantibus, non potest, nisi ratione antiquæ consuetudinis, legitimè sibi vindicare, cui consuetudini non suberant Ecclesiæ nuper Regaliæ suppositæ. Imò si quid olim ratione feudorum ab Ecclesia persolvi consuevisset, id totum subsidiis à Clero ad Reges Christianissimos collatis abundè compensatum est, & etiam nunc compensatur, ut Acta prædicti Cleri testantur. Art. 1. §. 4.

4. DISSERT. „ Ita docent Jurisconsulti nostrates. „ Ruzæus, secundâ parte Præfationis, num. 1. *Istud*, inquit, „ *illustre Jus Regaliorum reperio competere Regibus Francorum,* „ *ratione feudi vacantis: quia mortuo Episcopo, ex quo feudum* „ *revertitur ad Principem ratione homagii & juramenti fide-* „ *litatis, quæ præstantur à succedente in dignitatem, ex conse-* „ *quenti omnia Beneficia, quæ ex feudo dependent & erecta fue-* „ *runt, redeunt ad Regem. Pro istâ opinione facit egregia de-* „ *cisio Cardinalis Florentini in consilio* 122. *incipiente: Qui-* „ *dam habens feudum: ubi absolutè censet, quòd si de feudo do-* „ *tetur Beneficium, tunc Jus Patronatûs quæritur feudo, &* „ *non personæ. Igitur in quem transit feudum, transeunt & col-*

 „ *lationes*

Art. 1. „ *lationes Beneficiorum. Hanc ſententiam ſecutus eſt Felinus*
§. 4. „ *Sandeus in cap. Cùm venerabilis. in 12. Colum. Extra. De Exceptionibus. Pro hoc eſt textus junctâ Gloſſâ in cap. In Sacris. 16. q. 1. Hoc deducit latè Cardinalis in præallegato loco. Unde dicendum eſt in conſequentiam feudi vacantis, quòd tranſit in Regem Jus conferendi Beneficia data de ſuo patrimonio & feudo, Sede vacante, ſicut tranſit feudum, cui illud Jus adhærere videtur. Argumento l. In rem. §. Si quis rei ſuæ. ff. De rei vendicatione.*

5. RESP. Hæc omnia probant tantùm, Jus Patronatûs Beneficiorum ex bonis feudalibus fundatorum ad dominos feudi pertinere. Verùm hæc doctrina Regaliſtas, omnes Eccleſias Regaliæ ſubjicere conantes, parùm juvat; tum quia, ut diximus, in Eccleſiis pleriſque deficit ille titulus; tum quia, cùm Epiſcopus ex propriâ dignitate atque officio ſit ordinarius Beneficiorum ſuæ Diœceſis collator, non poſſet Regi Chriſtianiſſimo tribui ratione Juris Patronatûs, niſi collatio (imò nec collatio pleno jure, ſpectatâ Juris Patronatûs conditione, & abſque expreſſâ reſervatione) Beneficiorum ex Regio Domanio dotatorum, non autem eorum, quorum reditus conſtant ex decimis, oblationibus, aut aliis, quæ ſpiritualia nonnunquam appellantur, vel etiam ex fructibus bonorum ab aliis, quàm à Regibus, erogatorum.

6. DISSERT. „ *Secundò facit; quia ex quo eſt fundatus in Jure dictorum Regaliorum in certâ parte, videlicet in perceptione temporalitatis Sede vacante, reputatur fundatus in univerſo, quoad collationes Beneficiorum, quæ ſunt in fructu, & connumerantur inter majores fructus Prælaturæ. Gloſſ. in cap. Cùm olim. De Major. & Obedient. Ita formaliter Joannes Andreas in Regulâ Quod alicui. De Regulis Juris, in ſexto.*

Ubi

„ *Ubi dicit; sufficere quod is sit fundatus in certâ specie Juris,* Art. I.
„ *ad fundandum Jus suum in universo: & Dominus Abbas in C.* §. 4.
„ *primo. Extra. De Religiosis domibus.*

7. RESP. Falsum esse quod, ex quo Rex est fundatus in certâ parte Regaliæ, reputetur fundatus in universo, convincunt Regum Christianissimorum diplomata, & Senatûs Parisiensis Arresta, quæ Regaliam in aliquibus Ecclesiis quoad usumfructum dumtaxat, citra collationem Beneficiorum, in aliquibus quoad certam tantùm redituum partem locum habere declarant, ut videbimus art:4. §. 31.

8. Panormitanus in cap. 1. *de Religiosis domibus*, qui locus à Ruzæo citatur, postquàm notavit, Episcopum uno Jurisdictionis ordinariæ articulo præscripto alium præscripsisse censeri, subjungit n.3. & 4. *ex dictis Innocentii potest colligi notabilis limitatio ad omnia prædicta. Dicit enim hunc Textum procedere, quando iste locus, de quo erat contentio, erat in Diœcesi istius Episcopi; vel saltem non constabat quòd erat in Diœcesi alterius, quasi notabiliter sentiat, quod ubi Jus commune non fundat intentionem alterius, per exercitium certi Articuli probatur possessio universalis Jurisdictionis; secus autem ubi locus pertinet ad alium: quia tunc possessio non extenditur ad Articulos non possessos, ut in contrariis. Hoc tamen ultimum limita, ut notat Innocen: in C. Cum dilectus de Capell. Mona. Et hæc faciunt ad quæstionem quotidianam: Quidam laicus longissimo tempore fuit in possessione præsentandi Rectorem in certâ Ecclesiâ, tanquam Patronus, non potest probare se verum Patronum: nunquid per exercitium istius Juris competentis Patrono probetur quasi possessio totius Juris Patronatûs, ut sic ex præscriptione istius actus, intelligatur præscriptum totum Jus patronatus? Archid. in C. 1. De Jure patronatûs lib. 6.*

tenet

Art.1. §.4. *tenet quòd non: unde dicit difficillimum esse probare Patronatum antiquum, quia per illius actus præsentandi exercitium, solùm probatur possessio Juris præsentandi: sed contrarium, & rectiùs, sentit Jo: An: In Reg. Quod alicui, de Regu. Ju: lib.6. in Merc.* &c. Itaque diuturnâ possessione præsentandi præscriptum censetur Jus patronatûs, quia præcipua Patroni functio præcipuumque Jus, est præsentatio. Episcopus etiam quia ordinariè habet jurisdictionem Ecclesiasticam, possessione unius Articuli, alium ejusdem jurisdictionis possedisse reputatur, dummodò præsumptio contraria non obstet. Sed nisi diversi Articuli, naturâ, lege, aut consuetudine conjuncti sint, præscriptio unius, alterius præscriptionem non inferet. Vide C. *Auditis* & C. *Cum olim* de *Præscriptionibus.* C. *Cum contingat* de *decimis*. Gloss. & Bal. in l.1. §. *siquis* ff. de Itin. actuque priva: ab eod. Panorm. ante prædicta citata. Vide etiam §. 5. ubi sic habetur; *Julianus ait quousque ingressus est, eousque interdictum competere: quod verum est.* In Regaliâ verò omnia sunt extraordinaria; atque adeò ex unâ ejus parte, maximè si sit minus principalis, non concluditur alia. *Cum*, ut ait etiam Philippus Probus q.62. n.2. & 3. *Jus illud* (Regaliæ) *tanquam odiosum non sit extendendum, etiam à Jure communi exorbitans, Jurisdictionemque Episcoporum, quam in Beneficiis Jure ipso communi habent enervans* &c. *Tum prætereà, quia Jus Regaliæ est extraordinarium à Privilegio, consuetuine, aut immemoriali tempore procedens.... Cum Privilegià, consuetudo, & præscriptio extra terminos suos extensionem non patiantur, prout latè probamus in secundo præludio tract. pension.*

9. Panormitani mentem illustrabit citatus ab eo Joannes Andreæ in Regulâ. *Quod alicui.* De *Regulis Juris*, in sexto n.10. ubi ait: *Concludam, quod exercitium unius actus competentis*

tentis Patrono erat possessio patronatûs, quod est Regulare, ubi plures actus ab aliquo Jure dependent; de Reli: do. c.1. & hoc ex quo reliqui actus non apparent possessi per alium, nec Jus commune circa Jus illud fundat intentionem alterius, ut ibi dixi super Gloss. penul. Ut igitur qui fundatus est in unius Articuli possessione, reputetur fundatus in aliis, necesse est, ut *reliqui actus non appareant possessi per alium, nec jus commune circa jus illud fundet intentionem alterius.* Atqui Jus commune fundat intentionem Ecclesiæ ad fruendum suis reditibus, & Collatione Beneficiorum, etiam sede vacante, quod in promptu esset multis Canonibus ostendere. Rex ergo Christianissimus, etiamsi esset in possessione hujus Juris in aliquâ parte, non esset reputandus fundatus in aliis. Quid ergo ubi nullius possessione munitur? Art.1. §. 4.

10. DISSERT. „ Idem docet Probus quæst.1. *Secunda „ Regaliæ species* (inquit) *dicitur illa, quæ provenit ratione ca-„ strorum, Terrarum, & domorum à Rege moventium, Eccle-„ siisque Cathedralibus & Metropolitanis spectantium, & tunc „ sede vacante, Rex ratione hujus Regaliæ facit fructus suos ex „ temporalitate provenientes, quousque novus Episcopus* Regi *ho-„ magium fecerit: quod tenetur facere ipse Episcopus, nisi alias „ ei per Regem illud fuerit remissum. Quod quidem homagium fit „ seu præstatur pro solâ temporalitate.*

11. RESP. En quos fructus Rex ratione Regaliæ suos facit; scilicet *ex temporalitate* seu ex feudis à Rege ad Ecclesias collatis, *provenientes*, sicut *homagium fit seu præstatur pro solâ temporalitate*, nimirùm à Rege acceptâ. Non ergo fructus bonorum non feudalium eo nomine sibi vindicare potest, non decimas, non oblationes, non beneficiorum collationem pleno Jure, sed nec fructus ipsos bonorum feudalium in Pro-

 vinciis,

Art. 1. vinciis, quæ jure ſcripto reguntur in quibus dominus feudi
§. 4. vacantis fructus ſuos non facit.

12. DISSERT. „ Protopræſes Magiſter cap. 1. Tract. de „ Regal. Regaliam quatenus ſpectat bona temporalia Eccleſiæ, „ ad Regem pertinere aſſerit in omnibus Eccleſiis Regni ſui; „ primò ratione feudi : *ſiquidem omnis Epiſcopus poſſeſſiones „ temporales Eccleſiæ ſuæ ab ejus Majeſtate recognoſcere tenetur, „ fidemque & hominium illi præſtare, quamvis morticinii jure do- „ nata ſit. Nam morticinii Codicilli manus mortuæ viros quales „ ſunt Eccleſiaſtici, ab hominii officio non abſolvunt.* Mirum „ autem eſt, quòd Illuſtriſſimus Præſes tam ſubtiliter tempora- „ lem & Spiritualem Regaliam diſtinxerit : cùm illa, quam „ Spiritualem vocat, in partem veniat temporalis, utpote „ inter fructus computata, qui in manus Rêgias Jure veniunt, „ quoſque ſuos Rex facit vacante feudo, & durante Cuſtodiâ, „ ut inferiùs demonſtrabimus.

13. RESP. Obſcurus eſt Protopræſidis Magiſtri locus partim hîc, partim ſuprà relatus, ideòque totus ſimul exhibendus, ut ejus ſententia evidentiùs certiùſque perſpici poſſit. Hæc igitur ſunt verba Ægidii Magiſtri in cap. 1. Tractatus de *Regaliis*, qui in Latinum idioma converſus habetur inter Tractatus Illuſtriorum Juris conſultorum tom. 13. par. 2. In fine. *Notandum eſt duplex eſſe Regaliorum genus : primum eſt de bonis temporalibus Eccleſiæ, alterum de ſpiritualibus. Primum competit Regi in omnibus Eccleſiis Cathedralibus ſui Regni citra & ultra Ligerim. Hoc Jure utitur Rex, primò ratione feudi : omnes enim Epiſcopi fidem & obſequium ei exhibere tenentur pro temporalibus Eccleſiæ, etiam ſi amortizata ſint, quoniam amortizatio non liberat homines manus mortuæ, quales ſunt Eccleſiaſtici, à præſtatione hominii, ut ſupra latiùs demonſtratum eſt.*

Secundò

Secundò Rex eo Jure utitur ratione custodiæ Ecclesiæ vacantis, quæ Regi competit Jure communi cap. Generali de Elec. in sexto. Art. 1. §. 4. *Ideòque quoties alicujus Cathedralis Ecclesiæ vacatio contingit in hoc Regno, solet Procurator dari bonis, qui auctoritate Regis possideat donec Episcopus Successor fidem & homagium præstiterit, quod honoris gratiâ sacramentum fidelitatis appellatur, de quo postea docebitur in constitutione Regaliorum, quæ incipit: Dum Episcopus: sicque accipiendum est, quod tradit Bal. in proœmio Decretalium, & in c. Quarto. de Judiciis. Quod Rex sit Patronus omnium Ecclesiarum Cathedralium sui Regni: quod sanè multos deduxit in errorem, ut notârunt Canonistæ in C. Imperium 10. dist. Id intelligendum est de custodiâ, & tuitione tantùm, non de collatione Beneficiorum, Archidiaconus in cap. lectis. 63. dist. Panorm. in c. Venerabilem. de elect. In eamque rem extat præclara doctaque actio ad senatum habita à Magistro Matthæo Chartier, pro Regaliis Cænomani, ultimâ die Januarii,* 1520. &c.

14. Ægidius tam apertè hîc declarat, Regem Christianissimum non habere Jus Regaliæ in omnibus Regni sui Ecclesiis, quantùm ad collationem Beneficiorum, quæ præcipua sine dubio Regaliæ pars est, ut P. Alexander ejus mentem nullâ potuerit tergiversatione celare, ac mirari tantùm coactus sit. *Mirum autem est*, inquit, *quòd Illustrissimus Præses tam subtiliter temporalem & spiritualem Regaliam distinxerit: cùm illa, quam spiritualem vocat, in partem veniat temporalis, utpotè inter fructus computata, qui in manus Regias jure veniunt, quosque suos Rex facit vacante feudo, & durante Custodiâ, ut inferiùs demonstrabimus.*

15. Mirum magis videri debet, quod Theologus Regi magis faveat, minusque rectè de Beneficiis Ecclesiasticis sentiat, quàm Laïcus, qui aliunde, cùm in senatu Parisiensi, à

*Art.*1. quo judicabantur motæ occasione Regaliæ lites, primò Patro-
§. 4. nus ordinarius, deinde per decennium Advocatus Regius, postea Præses Diadematus, ac denique Protopræses fuerit, Regaliæ naturam & conditionem ignorare nequaquam potuit. An enim Theologo digna est illa sententia, *Regalia spiritualis in partem venit temporalis*; quasi spiritualia accessoria tantùm essent temporalium, ac sub ipsis contenta.

16. Sed parvi pensâ Ægidii Magistri autoritate circa præcipuam Regaliæ partem, scilicet Beneficiorum Collationem, eam circa usumfructum redituum recipi vult P. Alexander, suæ sententiæ ac desiderio hâc in parte consentaneam falsò existimans. Quî potuisset Ægidius nescire, Regem Christianissimum omnium sui Regni Ecclesiarum reditus tempore vacationis provenientes non facere suos; quandoquidem Instrumenta in eodem Tractatu exscripsit, ex quibus id evidentissimum fit: ut si negare voluisset, non solùm malam fidem prodidisset, sed & maximum Judicii defectum, non occultatis saltem silentio testimoniis, contrariam veritatem perspicuè comprobantibus. Verùm fieret tali tantoque Viro injuria, si quid hujusmodi de illo sentiretur; nec id postulant ejus verba, ut diligenter consideranti veramque illorum sententiam, non suam privatam, in illis quærenti patebit.

17. Primò Ægidius post relatam Constitutionem, quæ vulgò dicitur; *dum Episcopus*, addit; *Cette ordonance est notable en plusieurs points, premierement en ces mots: ubi Dominus Rex habet Regaliam, par lesquels mots est expressément montrè, que le Roy n'a droit de Regale en tous les Evêchez de son Royaume, mais seulement en quelques uns* &c. Quæ sic Latinè reddita sunt in versione jam citatâ? *Hujus Constitutionis multa sunt Capita notanda. Primum in his verbis*, UBI DOMINUS

REX

REX HABET REGALIAM: *quibus expressè significatur Regi non competere Jus Regaliæ in omnibus Episcopatibus sui Regni, sed tantùm in nonnullis, ut patet ex Constitutione Ludovici XII. promulgatâ anno 1499. cujus hæc sunt verba; Præterea prohibuimus, ac prohibemus omnibus nostris Officialibus, ne possessionem Archiepiscopatuum, Episcopatuum, Abbatiarum, aliorumve Beneficiorum in quibus Jus Regaliæ aut Custodiæ nobis non competit, invadant, sub pœnâ Sacrilegii. Deinde ex voluminibus Curiæ rationum libro, cui superscriptum est, qui es in Cælis, apparet Regem non habere Jus Regaliæ in omnibus Episcopatibus sui Regni, cujus libri sequitur forma, Dominus Rex........ In Provinciâ Auxitanensi & Arelatensi, & per consequens in totâ Linguâ Occitanâ nihil habet. Hoc libro satis liquidò confirmatur quod supra dictum est. Notandum tamen est, ibi agi de Regaliâ temporalium, non spiritualium, ut his verbis designatur; de Pictaviensi computatum fuit anno 306. Nè autem possit intelligi de Regaliâ spiritualium, facit quod addit Regi non competere Jus Regaliæ in Episcopatu Macloviensi, Briocensi, Redonensi, qui sunt Britanniæ Episcopatus, in quibus notum est Regem habere Jus Regaliæ ratione temporalium vacantium quemadmodum habuerunt duces Britanniæ antequàm Ducatus ad Regis Patrimonium redactus esset: certumque est eorum rationem quotidie iniri apud Curiam rationum Britanniæ* &c. Art. 1. §. 4.

18. Potuitne Illustrissimus Senatus Parisiensis Princeps apertius significare, non solum Collationem inter fructus non semper computari, sed etiam Regem Christianissimum non habere ubique Regaliam temporalium, quàm allatis supradictis constitutionibus, ac præcipuè his verbis Constitutionis incipientis; *Dominus Rex: In Provinciâ Auxitanensi, & Arelatensi, & per consequens in totâ Linguâ Occitanâ nihil habet,*

 circa

Art. 1. circa quæ, *notandum est*, inquit, *ibi agi de Regaliâ temporalium non spiritualium, ut his verbis designatur*; *de Pictaviensi computatum fuit anno* 306. Certè de temporalibus, non de Beneficiorum Collatione reddebatur ratio in Camerâ Computorum.
§. 4.

19. Sed forsan in loco ab Autore relato Ægidius prædicta retractavit? E contra quæ modò Attulimus, cùm sint posteriora & clariora, aliis, utpotè prioribus & obscuris derogassent. Verùm non pugnant inter se Protopræsidis dicta, si sanè intelligantur. Eorum obscuritas non nisi ex æquivocatione oritur. Cùm enim duo distinguit Regaliorum genera, primumque ait esse *de temporalibus Ecclesiæ*; per Regaliam de temporalibus non significat usumfructum redituum temporalium, sed in communi quodvis jus temporale, ut constat primò ex his verbis; *Omnes Episcopi fidem & obsequium ei* (Regi) *exhibere tenentur pro temporalibus Ecclesiæ, etiamsi amortizata sint, quoniam amortizatio non liberat homines manus mortuæ, quales sunt Ecclesiastici, à præstatione hominii, ut suprà latiùs demonstratum est.* His ultimis verbis citat alium suum Tractatum de amortizationibus, qui extat ibidem ante hunc de Regaliis: & in cujus capite primo, is esse dicitur effectus amortizationis, ut Dominus ei renunciet emolumento, quod ex bonis à se traditis ad mutationem possessorum percepturus esset. Cùm autem in aliquibus Provinciis, quoties moritur Vassallus, aut in crimen incidit Domini fructus suos faciant, usque dum investitus fuerit Successor; aut etiam bona ipsa interdum in pœnam criminis Fisco addicantur, carituri sunt Domini hujusmodi commodis, ideòque jacturam illam amortizationis pretio compensant, quando bona in Ecclesias, quæ nec moriuntur, nec peccant, transferuntur,

ferruntur. Itaque tantum abest ut post amortizationem Rex bonorum amortizatorum fructus suos faciat; ut ideò amortizentur, nè faciat suos. Fuisse autem amortizata, & quidem caro pretio Gallicanarum Ecclesiarum bona, testantur acta Cleri Gallicani præsertim tom. 3. ult. edit. part. 4. cap. 9. Cujus titulus est. *E exercition de rendre foi & homage Aveus & denombremens.* Immunitas à præstandis fide, hominio, recognitionibus, & declarationibus. *Art.1.* §. 4.

20. Quamobrem tantùm abest ut prætextu servitiorum feudalium Regalia novè induci potuerit in Provincias hactenus liberas, ut eâ ratione illo debuissent onere liberari Provinciæ jam illi obnoxiæ, sublatâ scilicet per amortizationem obligatione præstandorum hujusmodi servitiorum. Ea fortè una est ex causis ob quas etiam in Ecclesiis Regaliæ obnoxiis, fructus tempore vacationis provenientes novo Episcopo donantur.

21. Secundò colligitur eadem Ægidii mens ex eo quòd citat locum supra relatum; *De quo* (Sacramento fidelitatis) *postea docebitur in Constitutione Regaliorum, quæ incipit : Dum Episcopus.* Vidimus autem post illam Constitutionem addidisse Ægidium; *in his verbis; Ubi Dominus Rex habet Regaliam, expressè significari Regi non competere Jus Regaliæ in omnibus Episcopatibus sui Regni, sed tantùm in nonnullis;* Idque probâsse Constitutione Ludovici XII. & ex Regestis Curiæ rationum, quæ nonnisi de usufructu redituum accipi possunt, ut animadvertit ipsemet Ægidius. *In totâ Linguâ Occitanâ nihil habet, hoc libro satis liquidò confirmatur, quod suprà dictum est. Notandum tamen est ibi agi de Regaliâ temporalium* &c.

22. Tertiò postquàm Ægidius citavit Baldum dicentem quòd Rex sit Patronus omnium Ecclesiarum Cathedralium sui

Art.1. §. 4. sui Regni, addit; *Quod sanè multos deduxit in errorem, ut notârunt Canonistæ in C. Imperium 10. dist. Id intelligendum est de Custodiâ & tuitione tantùm, non de Collatione Beneficiorum, Archidiaconus* &c. Atqui nec Baldus, nèque ullus Canonista sensit, Principes ratione illius Custodiæ seu protectionis, quàm universis suarum Ditionum Ecclesiis debent, posse illarum fructus sibi vendicare. Nèque illa Custodia est, quæ Regaliæ occasionem præbuit, quippè cum non solùm ad omnes Ecclesias pertineat, sed etiam viventibus Pastoribus, perinde atque post illorum mortem, Ecclesiis præstanda sit. Itaque corrigit Protopræses illorum interpretationem, qui Baldum exponebant, quasi docuisset, Reges esse Patronos Ecclesiarum propriè dictos, adeòque posse quocumque tempore conferre Beneficia, seu ad illa præsentare. Potiori ergo ratione illos emendasset, qui existimassent, posse Reges prætextu Custodiæ seu protectionis, fructus Ecclesiarum vacantium suos facere; cùm istud nè Patronis quidem propriè dictis liceat, ut tradunt Canones & Canonistæ, nominatim Guillelmus Durandus in celebre Decretum Concilii Lugdunensis II. quod incipit; Generali: circa quod versatur hæc Dissertatio. Ait enim Durandus circa hoc verbum, *dilabi*, *videtur autem hoc à contrario sensu, quod Patroni habebunt pro se fructus medio tempore perceptos, quia hîc non prohibetur de fructibus, sed solùm de iis, quæ non pertinent ad fructus, sed non est ita. Imo eos conservabunt Successori convertendos in utilitatem Ecclesiæ, ut de Off. C. Cum vos. Habent enim Custodire, non consumere. ff. ut in possess. legat. l. Is cui §. Qui Legatorum. Nec valere debet consuetudo contraria, cum sit Ecclesiis onerosa, ut de consuet. c. 1.*

23. Regaliam ergo temporalem intellexit Ægidius cap. 1. non

non propriè dictam illam tantùm, quæ in percipiendis fructibus Ecclesiarum vacantium posita est, sed Jus quodcumque Regi competens, sive utile, sive honorarium, sive in officio, sive in Jurisdictione, sive in alio quovis consistat: quod postea cum distributione congruâ singularibus Ecclesiis est accommodandum; ut scilicet in aliquibus habeat verum Jus Patronatûs, in aliis Custodiam illam præcipuam, quæ Regaliæ ansam præbuit, omnibus autem tuitionem ac protectionem debeat, sive Pastoribus gaudeant, sive viduatæ sint: quod quidem officium, non solùm Ecclesiis tanquam Dei peculio præstare tenentur, sed & omnibus suis subditis, ut eos in pace contineant, & ab hostibus tutentur. Art. 1. §. 4.

24. DISSERT. „ Illustrissimus Archipræsul Petrus de „ Marca lib. 8. *De Concordiâ Sacerdotii & Imperii* cap. 19. n. „ 1. iisdem Principiis insistit. *Itaque* (inquit) *permissus est* „ *deinceps Principibus ususfructus redituum Ecclesiæ vacantis, contra quam priscæ Regulæ statuerant. Si quis verò inquirat in causas tam magnæ immutationis, is reperiet eam esse* „ *profectam ex immutatione, quæ facta est in conditione & qualitate bonorum ab Ecclesiâ possessorum. Quemadmodum enim in* „ *Republicâ quoddam bonorum genus extat, quod vulgò feudum* „ *vocant, incognitum Romano Juri, ideòque novis Constitutionibus & antiquarum legum dispositioni contrarius inductum,* „ *sic, cùm Ecclesiæ Regum Beneficio donatæ fuissent bonis hujuscemodi, necessarium prorsus fuit, ut illæ possiderent feuda iis* „ *conditionibus, quas in primâ feudorum origine invexit publica* „ *utilitas. Ergo personæ Ecclesiasticæ, quæ feuda possidebant, per* „ *consequentiam fiebant Vassalli Regum; illisque præstare tenebantur Homagium & Juramentum fidelitatis, itemque certum* „ *Militum numerum juxtà valorem feudorum. Prætereà Regi tra-*

Art. 1. „ *dere tenentur arces & castra, quoties id Regis utilitas postula-*
§. 4. „ *bit. Unde sequitur necessariò, Regem post obitum Episcopi, quòd* „ *eo casu feudum vacet, illud ad se recipere posse, ac retinere, do-* „ *nec novus Episcopus Investituram receperit, Homagiumque ac* „ *Juramentum fidelitatis præstiterit. Interim tamen Regi compe-* „ *tit jus quoddam fruendi reditibus, dum custodia durat.*

25. RESP. Ponderanda sunt Illustrissimi Archipræsulis verba. Non debitus, sed *permissus est Principibus usufructus redituum Ecclesiæ vacantis.* Non à principio, sed deinceps: Non secundùm Jus antiquum; sed *contra quam priscæ Regulæ statuerant. Si quis verò inquirat in causas tam magnæ immutationis, is reperiet, eam esse profectam ex immutatione quæ facta est in conditione & qualitate bonorum ab Ecclesiâ possessorum.* Supponit ergo feuda non fuisse primam Ecclesiarum dotem, ex quâ præcipuè æstimatur earum libertas, vel onera, sed adventitiam, quæ Jus Patronatûs non inducit, nisi cum multis conditionibus, quarum illæ sunt præcipuæ, ut dotis incrementum majorem, aut saltem mediam dotis partem conflet, ut videre est apud Juris Canonici tractatores, relatos ab Augustino Barbosa Jur. Eccl. univer. lib. 3. cap. 12. n. 55. & seqq. & apud Melchiorem Lotter. de re Beneficiar. lib. 1. quæst. 31. n. 22. Ut autem vera Illustrissimi Archipræsulis mens aperiatur, & evidens fiat P. Alexandrum in Autoribus, non tam Germanam illorum Sententiam, quàm suam quæsivisse, verbis ex principio cap. 19. suprà exscriptis conjungenda sunt, quæ in num. ult. cap. 18. leguntur. *Ideò autem*, inquit, *antiquas Regulas Canonicas adducere hîc placuit, ut omnes intelligerent, reditus Patrimoniorum Ecclesiæ vacantis, ac spolia Episcoporum decedentium, nunquam pertinuisse ad Principes, quinimò universa hæc emolumenta servari debuisse expen-*

denda

denda in utilitatem Ecclesiæ, vel pro futuro Successore. Quod adeò placuit vetustis illis Episcopis Gallicanis, ut jus illud in Canonibus eorum fuerit constitutum, in Concilio nempe Reiensi &c. Art. 1. §. 4.

26. At, inquies, hîc feudorum nulla est mentio. Certè titulus feudorum non valet ex Domino Marca ad extendendam ad omnes Ecclesias Franciæ Regaliam, cùm Illustrissimus ille Præsul lib. 8. cap. 22. num. 5. variæ feudorum conditioni tribuat, quòd Regalia in omnibus Ecclesiis locum non habeat. Ait enim; *In eâ sum sententiâ, ut existimem, usumfructum redituum Ecclesiasticorum introductum esse post constitutionem Callisti editam anno 1122. quæ Regibus tribuit potestatem exigendi à Prælatis universa officia & obsequia, quæ ratione feudorum exhibere tenentur: Quæ ex Regalibus debet, faciat. Unde factum est, ut quemadmodum plurimarum hujus Regni Provinciarum consuetudo Domino feudi addicit usumfructum, quoties feudum vacat per mortem Vassalli, id quod vulgò Relevium vocant, sic Reges eo feudorum jure, quoad Regalia, sive Patrimonia Episcopatuum usi sint, interim dum eorum Custodiam ad se receperant, donec sedi vacanti præfectus esset Episcopus, & donec is investituram à Rege accepisset, juramentumque fidelitatis præstitisset. Quod jus inprimis introductum est in Provincias, in quibus mutatio Domini necessitatem imponit solvendi commodum aliquod & utile Domino superiori, quod Relevium vocant, ut dixi; cùm è contra in illis quæ huic Juri Relevii obnoxiæ non sunt, nihil à Regibus tentatum fuerit quoad usumfructum Regalium.*

27. Postulabat bona fides, quandoquidem Dissertationis Autor de Regaliæ extensione Historicè tantùm acturus erat, in Autoribus quos pro Rege suo allegavit, illa etiam loca referre, quæ Libertatem Ecclesiarum asserunt, præsertim cum essent magis expressa; quâ in re illum graviter peccasse in testimo-

Art. 1. §. 4. stimoniis Philippi Probi, Ægidii Magistri, & Domini Petri de Marca jam vidimus. Alia in decursu occurrent exempla. Verùm P. Alexandro, non tam Theologi, quam Advocati Regii partes agere propositum erat, nec tam adductis utriusque partis rationibus Jus explicare, quàm partis suæ causam verisimilem efficere contendit.

ARTICULUS SECUNDUS.

Utrum Custodiæ seu defensionis titulus, quod primum est Juris Regaliæ fundamentum, Regibus Christianissimis primæ & secundæ Dynastiæ in Ecclesiis Regni sui competeret, ac hujusmodi Custodiam & defensionem exercuerint?

§. PRIMUS.

Primum Argumentum Custodiæ, seu defensionis à Regibus Ecclesiis præstitæ, Regum circa electiones autoritas.

1. DISSERT. „ Illustre Custodis ac Defensoris Ecclesiarum nomen ac munus Reges nostri consequuti sunt, ex quo Christianis Sacris initiati fuêre. Hoc nomine multum ipsis tribuit in Episcoporum Electionibus Ecclesia Gallicana: statuitque ut eorum voluntas, assensus, & approbatio requireretur ad electionem Episcopi. Eam Auctoritatem Regibus tribuit Concilium Aurelianense V. anno 549. celebratum Can. 10.

Ut

„ *Ut nulli Episcopatum Præmiis, aut comparatione liceat adi-* *Art.* 2.
„ *pisci, sed cum voluntate Regis juxta electionem Cleri ac Ple-* §. 1.
„ *bis*, &c.

2. Resp. Si ex quo Christianis Sacris initiati fuêre Reges Franciæ defensorum Ecclesiarum munus consecuti sunt, & competens defensionis præmium est redituum perceptio, ac Beneficiorum distributio, sede vacante, cur non statim affertur aliquis ejus juris usus sub Clodoveo primo Rege Christiano, vel sub ejus filiis, sed probatur tantùm eorum assensum in electionibus Episcoporum fuisse requisitum? Signum est deesse argumenta concludentia, & ab ipsâmet re, de qua agitur, ductâ, cùm ab indiciis non cohærentibus nec propriis verisimilitudo conquiritur.

3. Sed nonne congruum fuisset, ac Regiâ Majestate dignum defensionis præmium, si propter illam Regi concessum fuisset, ut cum voluntate ejus eligerentur Episcopi? Unde habet Autor assignatam prætereà fructuum perceptionem, & Beneficiorum Distributionem? An non invenirentur in antiquis Conciliis Gallicanis hujus Juris vestigia, sicut extant monimenta requirendi Regum assensus in eligendis Episcopis, quo probare Autor nititur, illum usumfructum, & Beneficiorum Collationem penes Reges fuisse.

4. Quanquam, ut verum fatear, non arbitror ab Ecclesiâ primùm datam fuisse Principibus potestatem aliquam circa electiones, sed cùm ii sibi eam sumpsissent, Ecclesiam non repugnâsse, nisi dum gravis interveniebat abusus. Clodoveus Rex, qui primus Christianam Religionem amplexus est, nihil in Episcoporum electionibus sibi Juris vendicavit. Nec enim id siluissent Scriptores, præsertim Gregorius Turonensis, qui de subsequentibus Regibus id tam accuratè notavit.

Art.2. Ac licet meminerit Licinii, qui tempore Clodovei Turonæ
§. 1. ordinatus est Episcopus, observetque Principem illum, cùm Licinius jam Episcopus esset, Turonos venisse, non innuit tamen, eum ad ejus electionem operam aliquam contulisse, quod certè prætermitti omninò non debuisset, siquidem jus tam eximium vel ad Regem pertinuisset, ex quo Christianis Sacris initiatus fuit, vel ei ab Ecclesiâ tributum fuisset. Contigit enim ea ordinatio post susceptam à Clodoveo, fidem; cùm ejus Baptismum narret Gregorius lib. 2. cap. 31. Licinii autem ordinationem cap. 39. describat his verbis; *Migrante Eustochio Turonorum Episcopo, octavus post Sanctum Martinum Licinius Turonicis Episcopus ordinatur.... Hujus tempore Clodoveus Rex Turonos venit.*

5. Potuisset fortè Clodoveus, vel ad Jus suum non advertere, vel illud negligere, si una tantùm occurrisset illius exercendi occasio. Verùm cùm à suscepto Baptismate annos, ut aliqui asserunt, duo de viginti, vel, ut alii volunt, quindecim vixerit, aliæ sine dubio in illo intervallo celebratæ sunt Episcoporum ordinationes. Una narratur in Galliâ Christianâ in Episcopis Suessionensibus his verbis nullam Regii assensus mentionem facientibus; *J. Principius obiit VII. Kal. Octobris circa annum 506.* (quo tempore Christianus erat Clodoveus, Baptizatus scilicet anno 496.) *S. Lupus Divo Principio Patre & Decessore genitus, Nepos fuit B. Remigii à quo inauguratus. Interfuit Concilio Aurelianensi I. anno 511.*

6. Quâ igitur occasione Reges Franciæ Præsulum electionibus intervenire cœperunt? Postulantibus scilicet Clericis ambitiosis, aut eorum Parentibus, Regum potentiam & Autoritatem oblatis muneribus sibi Conciliantibus. Primum ejusmodi

modi ambitionis exemplum notat Gregorius Turonensis Hist. Franc. lib. 3. cap. 2. *Licinio autem*, inquit, *Urbis Turonicæ defuncto Episcopo, Dinifius Cathedram Pontificalem ascendit.* (nulla fit adhuc Regii assensus mentio) *Apud Arvernos verò post obitum B. Aprunculi, S. Eufrasius duodecimus Episcopus habebatur. Hic quatuor annos post Clodovei obitum vixit, vigesimo quinto Episcopatûs sui anno transiens. Cùmque Populus S. Quintianum, qui de Rutheno ejectus fuerat, elegisset, Alchima, & Placidina Uxor, sororque Apollinaris ..... Apollinarem ad Regem* (Theodoricum Clodovei Filium) *dirigunt, qui abiens* OBLATIS MULTIS MUNERIBUS IN EPISCOPATU SUCCESSIT, *quo quatuor abutens mensibus migravit à sæculo.* Art. 2. §. 1.

7. Muneribus inescatis Regibus, citò radices egit pessima consuetudo, ut non modò illi electionis participes essent, sed etiam eâ occasione Simoniam sæpissimè perpetrarent. *Jam tunc* (inquit idem Gregorius Turonensis in Patrum vitâ cap. 3. de Ordinatione S. Galli, qui anno 535. Concilio Aurelianensi II. per legatum interfuit, verba faciens) *germen illud iniquum ceperat pullulare, ut Sacerdotium aut venderetur à Regibus, aut compararetur à Clericis.* Multa profert variis in locis ejus generis exempla Clericorum, vel etiam Laïcorum, favorem Principum oblatis muneribus ambientium. Ita libro 8. cap. 22. refert de quodam Desiderio Laïco; *Laban Helosensis Episcopus hoc anno* (586.) *obiit, cui Desiderius ex Laico Successit. Cùm jurejurando enim Rex* (Childebertus Austrasianus) *pollicitus fuerat, se nunquam ex Laicis Episcopum ordinaturum. Sed quid pectora humana non cogat auri Sacra fames?* Aliquando respuebantur munera, ut favor familiaribus, quamvìs Laïcis, præstaretur. Pergit enim Gregorius;

Art. 2. §. 1. gorius ; *Bertchramnus verò* (Episcopus Burdegalensis) *regressus ex Synodo, à febre corripitur. Arcessitoque Vualdone Diacono, qui & ipse in Baptismo Bertchramnus vocitatus est, summam ei Sacerdotii deputat ; omnesque conditiones tam Testamenti, quàm bene meritorum suorum ipsi commendat. Quo discedente hic spiritum exhalavit. Regressus Diaconus cum muneribus, & consensu Civium ad Regem properat. Sed nihil obtinuit. Tunc Rex datâ præceptione, jussit Gundegesilum Sanctonicum Comitem cognomento Dodonem Episcopum Ordinari. Gestumque est ita.*

8. Quoniam autem non sperabat Ecclesia obtinere posse, ut Reges ab electionibus penitus abstinerent, conata est tantùm Simoniam extirpare, ac Jus eligendi habentibus libertatem suffragiorum vindicare. *Nulli* (inquit Concilium Aurelianense V.) *Episcopatum præmiis aut comparatione liceat adipisci, sed cum voluntate Regis juxta electionem Cleri ac Plebis.* Sed fortè voces illæ, *cum voluntate Regis*, postmodùm adjectæ sunt. Testatur enim Doctissimus P. Sirmondus illas abesse à Codicibus Fossatensi, Bellovacensi, & Tiliano. Sive autem Concilium Aurelianense V. Ordinationes Episcoporum cum voluntate Regis fieri voluerit, sive de illâ voluntate nihil statuerit, certum est Ecclesiam pro conservandâ electionum libertate etiam adversus Reges contendisse, si quando consensus vertebatur in Imperium, ut patet ex Concilio III. Parisiensi octo post Aurelianense quintum annis celebrato cujus paulò infrà referemus Canonem.

9. DISSERT. „ Id Regibus ratione defensionis & tuitio- „ nis Ecclesiarum datum, & in grati animi significationem, „ ob munificentiam quam in easdem exercebant, scitè observat „ Illustrissimus Archipræsul Petrus de Marca, lib. 8. de Con- „ cord.

„ cord. Sacerd. & Imper. cap. 9. n. 4. *Illud quoque*, inquit, *Art. 2.*
„ *Episcoporum Libertati in administratione Ecclesiæ profuturum* §. 1.
„ *putârunt, cùm Regis consensu promotus expectare debeat faci-*
„ *liorem, & procliviorem publicam tuitionem. Imò verò ipsius*
„ *quoque electionis negotium, quod potentium Patrocinia pertur-*
„ *babant (ut docet Concilium Avernense Can. 2. an. 535.) Libe-*
„ *berius futurum videbatur. Adde quod ipsa quoque Regum muni-*
„ *ficentia in dandis Ecclesiæ agris, ut factum à Clodoveo testatur*
„ *Synodus Aurelianensis I. Can. 5. & concedendis immunitati-*
„ *bus, istam ab Episcopis exigebat grati animi significationem.*
„ *Neque dissimulanda est potior ratio, tum apud Reges, ut illud*
„ *Beneficium per Canonum interpretationem exposcerent, tum*
„ *apud Episcopos; ut illud sponte largirentur. Adhibitis quippè in*
„ *Regum Consilia, & Regni cum reliquis Proceribus admini-*
„ *strationem Episcopis, juxtà monitum quod S. Remigius Remen-*
„ *sis Episcopus dederat Clodoveo Regi in epist. ad ejus Majestatem*
„ *scripta:* Sacerdotibus tuis honorem debebis deferre, & ad
„ eorum Consilia semper recurrere: *Æquum erat ut invitò &*
„ *repugnante Principe non assumerentur ad eam dignitatem, aut*
„ *incogniti, aut suspecti, sed potiùs qui essent illi vitæ meritis, pru-*
„ *dentiâ, ac fide, undequâque probati.*

10. RESP. *Publicam tuitionem* intelligit hîc Illustrissimus Archipræsul, quæ præstabatur Episcopis in administratione Ecclesiæ, generalem scilicet illam, quam debent Principes non solùm Ecclesiis, sed etiam universis subditis, ut manifestè declarant hæc ejus verba; *Illud quoque Episcoporum libertati in administratione Ecclesiæ profuturum putârunt, cùm Regis consensu promotus expectare debeat faciliorem & procliviorem* PUBLICAM TUITIONEM. Si ergò honorarium Custodiæ ac defensionis est ususfructus omnium redituum, & dispensatio

Art. 2. pensatio Beneficiorum omnium Curam Animarum non habentium, cùm Principes tam viventibus Episcopis, quàm ipsis defunctis Ecclesias tueantur, poterunt quovis tempore illa sine cujusquam injuriâ exigere, adeòque semper Episcoporum omnium vice fungi.

§. 1.

11. Quousque autem se Regum circa electiones Episcoporum Jus extenderet, explicant ultima prædicti Archipræsulis verba; *Æquum erat, ut invito & repugnante Principe non assumerentur ad eam dignitatem, aut incogniti, aut suspecti, sed qui essent illi vitæ meritis, prudentiâ ac fide, undequàque probati.*

Porrò si Autori videbatur alicujus ponderis esse Autoritas Domini Petri de Marca, cur ejus Sententiam circa punctum de quo agitur, minimè retulit. Illustrissimus enim ille Archipræsul in opusc. de Regaliâ Gallicè scripto, & in 2. tom. Actorum Cleri Gallicani parte 2. tit. 6. exscripto, hæc ipsa verba scripsit; *On trouvera bien dans Gregoire de Tours, que les Rois nommoient quelques fois les Evêques pour les faire elire ensuite par le Clerge & le peuple:* MAIS CELA NE TOUCHE POINT LA REGALE, quæ sic Latinè sonant; „ Invenies quidem apud Gregorium Turonensem, Reges „ Episcopos aliquandò nominasse à Clero & Populo posteà „ eligendos; SED HOC AD REGALIAM NEQUAQUAM PERTINET. Vide quæ Art. 1. §. 4. num. 25. retulimus ex eodem Scriptore lib. 8. de Concord. cap. 18. n. ult. scilicet *reditus Patrimoniorum Ecclesiæ vacantis nunquam pertinuisse ad Principes*, quod probat variis testimoniis Conciliorum Gallicanorum.

DISSERT. „ Secundum hanc disciplinam S. Medardus „ anno 520. ut Fortunatus Pictaviensis in ejus vitâ testatur,

Regis

„ Regis & Optimatum assensu Veromandensis Episcopus ele- *Art.2.*
„ ctus fuerat. Nicetius Treverensis Episcopus anno 526. ordi- §. 1.
„ natus *dato consensu Populi* ET DECRETO REGIS : ut
„ Gregorius Turonensis in vitâ Patrum scribit cap. 17. Unde
„ Aurelianensis Concilii Patres morem ab ipsis Christianæ
„ Monarchiæ exordiis introductum confirmârunt edito Ca-
„ none, novam consuetudinem non invexerunt. Anno 550.
„ qui Synodum Aurelianensem V. proximè secutus est, *Nice-*
„ *tius pleno Regis & Populi* SUFFRAGIO, Episcopus Lug-
„ dunensis creatus est, teste Gregorio Turonensi in vitâ Pa-
„ trum. *Euphronius* Regis *Clotarii* PRÆCEPTIONE Tu-
„ ronensium factus est Episcopus, ut refert idem Auctor lib.
„ 4. Hist. cap. 15. Vualdo à Beudegalensibus electus, repul-
„ sam passus à Rege est. *Tunc* REX DATA PRÆCEPTIO-
„ NE *jussit Gundegisilum Santonicum Comitem, cognomine*
„ *Dodonem Episcopum ordinari : Gestumque est ita.* (Ex Gre-
„ gorio Turonensi lib. 8. cap. 23.) *Sulpitius in ipsa Urbe Bi-*
„ *turigum ad Sacerdotium* GUNTRAMNO REGE FA-
„ VENTE electus est, ut refert idem Autor. Emerius Ec-
„ clesiæ Santonicæ à Clotario præfectus est, qui jussit ut abs-
„ que Metropolitani Consilio benediceretur, qui non erat
„ præsens. (Ex eodem, lib. 4. cap. 26.) Heraclium, post-
„ quàm Emerius à Leontio Burdegalensi Metropolitano in
„ Concilio depulsus esset, quasi Canonicè non electus, ab
„ Episcopis substitutum, & ad se missum, ut ejus electio-
„ nem judicio suo probaret, repudiavit, Emerium sedi suæ
„ restituit, mulctam ab Episcopis exegit anno 563. ut refert
„ idem Autor. Clotarius II. in Edicto dato in Concilii Pari-
„ risiensis V. confirmationem anno 614. ex Concilio Pontifi-
„ cum & Optimatum, de Episcoporum electionibus sta-

 „ tuens,

Art.2. „ tuens, jubet, *ut si persona condigna fuerit*, PER ORDI-
§. 1. „ NATIONEM PRINCIPIS *ordinetur*. Anno 670. „ Præfectus Urbis Arvernæ factus est Episcopus DECRETO „ REGIS *Populi petitionibus annuente*, ut vitæ ejus Autor „ testatur anno 676. Rotomagenses B. Ansbertum Episcopum „ elegerunt, MISSA PETITIONE AD REGEM, „ CUM EJUS PERMISSU, ET AUCTORITATE. „ Id ipsum constat ex formulis Marculfi; quarum una, sci- „ licet quinta libri primi, inscribitur, *Præceptum de Episco-* „ *patu*: in qua Rex ita scribit: *Et quia cognovimus Sanctæ* „ *recordationis Domnum illum, Urbis illius Antistitem, evoca-* „ *tione divinâ ab hâc luce migrâsse*: *de cujus successore solicitu-* „ *dine congruâ, unà cum Pontificibus vel Proceribus nostris ple-* „ *nius tractantes, decrevimus Inlustri Viro, aut Venerabili illi,* „ *in ipsâ Urbe Pontificalem in Dei nomine committere Dignitatem.* „ Et formula 6. quæ inscribitur: Indiculus Regis ad Episco- „ pum, ut alium benedicat; ita Rex loquitur: *Inlustri Viro* „ *illi, aut Venerabili Viro illi, ad præfatam Urbem Pontifica-* „ *lem regulariter Christo Auspice committere decrevimus dignita-* „ *tem. Et ideò petimus, ut cùm ad vos pervenerit, ipsum, ut* „ *ordo postulat, benedici vestra Sanctitas non moretur; & jun-* „ *ctis vobis cum vestris Provincialibus, ipsum in suprà scriptâ* „ *Urbe consecrare Christo Auspice debeatis. Agat ergò Almitas* „ *vestra ut nostræ voluntatem devotionis incunctantèr debeatis* „ *implere.* Regiam illam Nominationem fieri regularitèr, id est „ juxta Regulas Canonicas & Ecclesiæ disciplinam, persuasum „ habebant.

12. RESP. Quis negat, priscos Galliæ Reges circa Episcoporum electiones auctoritatem exercuisse, modò majorem, modò minorem pro variâ temporum & personarum conditione?

ne? Sed, ut notavit D. Marca jamjam citatus, hoc ad Rega- *Art.2.*
liam nequaquàm pertinebat. Non molestè ferebat Ecclesia, §. 1.
quòd Reges ad electiones Episcoporum concurrerent, dum illorum opera eò tantùm spectabat, ut qui digni essent reliquis anteponerentur: quod de Rege Guntramno innuit Gregorius Turonensis lib. *6*. cap. *29*. *Remigius Biturigum Episcopus*, inquit, *obiit .... Post haec Sulpitius in ipsâ Urbe, ad Sacerdotium, Guntramno Rege favente praeligitur. Nam cùm multi munera offerrent, haec Rex Episcopatum quaerentibus respondisse fertur: Non est Principatûs nostri consuetudo, Sacerdotium venundare sub precio; sed nec vestrum, eum praemiis comparare: ne & nos turpis lucri infamiâ notemur, & vos Mago Simoni comparemini: sed juxta Dei praescientiam Sulpitius vobis erit Episcopus.*

13. Sed quis patientèr audiat Theologum licita cum illicitis miscentem, Regia Jura colligere ex duorum Principum exemplo, quorum alter Ecclesiae Canones perfregit, alter, ut eam violationem defenderet, crudelitatem Christiano Principe indignissimam exercuit? Ejus generis est factum Clotarii & Chariberti, quod hîc commemorat Dissertationis Autor, in hoc tamen errans, quòd ea etiam, quae à Chariberto gesta sunt, Clotario tribuat. Referenda sunt verba lib. 4. cap. 26. Gregorii Turonensis à P. Alexandro citati: *Hujus Regis* (Chariberti) *tempore apud Urbem Sanctonicam Leontius* (Archiepiscopus Burdegalensis) *congregatis Provinciae suae Episcopis, Emerium ab Episcopatu depulit, asserens non Canonicè eum fuisse hoc honore donatum. Decretum enim Regis Clotarii habuerat, ut absque Metropolitano Consilio benediceretur, qui non erat praesens. Quo ejecto consensum fecêre in Heraclium tunc Burdegalensis Urbis Presbyterum. Quod Regi Chariberto subscriptum*

Art.2. *ptum propriis manibus per nuncupatum Presbyterum transmiserunt.*
§. 1. *Qui veniens Turonis, Rem gestam B. Eufronio pandit, deprecans, ut hoc consensum subscribere dignaretur. Quod vir Dei manifestè respuit. Igitùr postquam Presbyter Parisiacæ Urbis portas ingressus Regis præsentiam, hæc effatus est: Salve Rex Gloriose. Sedes enim Apostolica Eminentiæ tuæ salutem mittit uberrimam. Cui ille: Numquid, äit, Turonicam adisti urbem, ut Papæ illius nobis salutem deferas? Pater, inquit Presbyter, tuus Leontius cum Provincialibus suis salutem tibi mittit, indicans Æmulum (sic enim vocare consueverant Emerium in infantiâ suâ) ejectum ab Episcopatu, pro eò quòd prætermissâ Canonum Sanctione Urbis Sanctonicæ Episcopatum ambivit. Ideòque consensum ad te direxerunt, ut alius in loco ejus substituatur: quo fiat, ut dum transgressores Canonum regularitèr arguuntur, Regni Vestri potentiâ ævis prolixioribus propagetur. Hæc eo dicente frendens Rex eum à suis conspectibus extrahi jussit, & plaustro spinis suppleto imponi desuper, & in exilium protrudi præcepit dicens: putasne, quod non est super quisquam de filiis Chlotarii, qui Patris facta custodiat, quòd sic Episcopum, quem ejus voluntas elegit, absque nostro judicio projecerunt. Et statim directis viris Religiosis, Episcopum in loco restituit, dirigens etiam quosdam de Camerariis suis, qui exactis à Leontio Episcopo mille aureis, reliquos juxta possibilitatem condemnarent Episcopos. Et sic Patris est ultus injuriam.*

14. Quare autem dissimulet Autor, Ecclesiam Gallicanam infelici experientiâ cognovisse quàm periculosum sit, Principes, aliosque Laïcos, præsertim potentes in administrandorum Ecclesiæ negotiorum consortium admittere; ac libertatem suam occasione honorisRegi delati paulatim violatam pro viribus defendisse. Illustre hujus rei testimonium subministrat Con-

Concilium Parisiense III. anno 557. celebratum can.8. cujus *Art.2.*
hæc sunt verba; *Et quia in aliquibus rebus consuetudo prisca negligitur, ac decreta Canonum violantur, placuit ut juxta antiquam consuetudinem Canonum decreta serventur. Nullus civibus invitis ordinetur Episcopus, nisi quem Populi, & Clericorum electio plenissimâ quæsierit voluntate, non Principis imperio, neque per quamlibet conditionem, contra Metropolis voluntatem, vel Episcoporum comprovincialium, ingeratur. Quòd si per ordinationem Regiam honoris istius culmen pervadere aliquis nimiâ temeritate præsumpserit, à comprovincialibus loci ipsius Episcopus recipi nullatenus mereatur, quem indebitè ordinatum agnoscunt.* Nec futuris tantùm providet malis, sed, & præteritis remedium adhibendi rationem præscribit. Sequitur enim; *Si quis de comprovincialibus recipere contra interdicta præsumpserit, sit à fratribus omnibus segregatus, & ab ipsorum omnium charitate semotus. Nam de anteactis ordinationibus Pontificum ita convenit, ut conjuncti Metropolitanus cum suis Comprovincialibus Episcopis, vel quos vicinos Episcopos eligere voluerit, in loco ubi convenerit, juxta antiqua statuta Canonum, omnia communi Consilio, & sententiâ decernantur.*

§. 1.

5. DISSERT. „ Hæc verò Regiæ custodiæ ac defensio„ nis, quam Regis Christianissimi in omnibus Regni sui Ec„ clesiis exercebant, illustria esse vestigia ac monumenta quis „ inficiari potest?

6. RESP. Potest quilibet inficiari, si rem attentè sincerèque perspiciat. Potentiæ Regum argumenta sunt, exempla relata; nec aliud probant, quàm voluisse Reges Christianissimos, ut Episcopi sibi minus grati non præficerentur; aut etiam ut illi promoverentur, quibus ipsi favebant: Ecclesiam Principum voluntati sese accommodâsse, aliquandò spontè, ut

Art. 2. ut eorum gratiam ſibi conciliaret, aliquando invitam, quia
§. 2. reſiſtere tutum non erat. Vide infra §. 5.

7. Cæterum, ſi opera in electionibus præſtita, argumentum eſſet Cuſtodiæ ac defenſionis, concludendum eſſet, Clerum ac Populum Cuſtodes ac defenſores Eccleſiarum fuiſſe; quandoquidem illorum erant, & præcipuæ partes in eligendis Epiſcopis, & Jus ſacris Canonibus & ſummorum Pontificum Conſtitutionibus magis conſentaneum; atque adeò ſecundum Autoris Dialecticam ad Clerum & Populum potiùs quàm ad Reges pertinuiſſet vacantium Eccleſiarum fructûs percipere ac Præbendas conferre.

§. SECUNDUS.

De ſecundo Eccleſiarum defenſionis ſigno, autoritate videlicet Regis circa promotionem ad Clericatum.

1. DISSERT. „Ob eandem Cuſtodiam ac Defenſionem Antiſtites Sanctiſſimi in inferiorum Sacerdotiorum Collationibus Regiæ Autoritati plurimum tribuerunt, ipſeque inprimis S. Remigius, qui nonnullis obmurmurantibus, quod Clericum quemdam volente Clodoveo Presbyterum ordinâſſet, illique Beneficium; ſine quo nemo tunc ordinabatur, contuliſſet, reſpondit: *Ego Claudium Presbyterum feci non corruptus præmio, ſed Præcellentiſſimi Regis teſtimonio, qui erat non ſolùm Prædicator Fidei Catholicæ, ſed defenſor. Scribitis Canonicum non fuiſſe, quod juſſit: ſummo fungamini Sacerdotio:*

RE-

„Regionum Præsul, Custos patriæ, *Art.2.*
„Gentium triumphator injunxit. §. 2.
„(Apud Duchesnium , Tom. 1. Histor. Francor. pag.
„850.)

2. Resp. Num quia aliqui Episcopi non solùm Potentum, sed etiam Amicorum, vel Consanguineorum precibus inducuntur ad conferendos certis personis ordines, id Custodiæ ac Defensionis Juri adscribendum est ? At, inquit P. Alexander, Antistites Sanctissimi Regiam autoritatem hâc in parte agnoverunt. Numero singulari uti debuit, siquidem unum tantùm citat S. Remigium, Virum ob conversam ad fidem Catholicam Francorum Gentem, Celeberrimum. Sed expendendum est, quod ex eo refertur, exemplum. S. Remigii autoritati quatuor Episcoporum, qui ejus factum improbârunt, autoritatem possemus opponere. Scripsit enim S. Remigius istam Epistolam Heraclio, Leoni, Theodosio, & Synonimo Remigio, à quibus acriter fuerat reprehensus occasione Sacrilegii cujusdam Claudii, quem ad Sacerdotium promoverat. Licet autem quinam fuerint tres Episcopi postremò recensiti conjecturâ non potuerimus assequi, ut personarum fieret comparatio ; primus scilicet Heraclius inter Archiepiscopos Senonenses cum titulo Sancti recensetur, & varia ejus pia opera referuntur tom. 1. Galliæ Christianæ.

3. Sed omissâ personarum inter se collatione, rem ipsam expendamus. Primò non agitur in hâc Epistolâ de promotione Claudii ad Sacerdotium, nisi ex occasione : Sic enim post Salutationem exorditur S. Remigius ; *Pro Claudio fudi simplicem precem, quem vos non Presbyterum scribitis, ut in me indignationem vestri pectoris proderetis. Illum non abnego graviter deliquisse.* Et infra ; *Rogavi ut Claudius Sacrilegii perpetrator*

Art.2. *trator pœnitentiæ ſervaretur*, & cætera, quæ ſignificant,
§. 2. non de ordinatione, ſed de crimine ac pœnitentiâ Claudii fuiſſe quæſtionem. Obiter tamen de ejus ordinatione dicit S. Remigius; *Ego Claudium Presbyterum feci, non corruptus præmio, ſed præcellentiſſimi Regis teſtimonio, qui erat non ſolùm Prædicator Fidei Catholicæ, ſed defenſor:* Ubi vides, ipſum, Epiſcopis fortè querentibus, quòd talem Virum ad Presbyteratum provexiſſet, non reſpondere, Regem ita juſſiſſe, ſed eum Claudii meritum teſtatum fuiſſe. Sequitur quidem; *Sribitis Canonicum non fuiſſe, quod juſſit. Summo fungamini Sacerdotio: Regionum Præſul, Cuſtos Patriæ, Gentium Triumphator injunxit. Tanto in me prorupiſtis felle, ut nec Epiſcopatus veſtri detuleritis Auctori.* Sed hæc ad pœnitentiam, non ad ordinationem Claudii referri videntur. Continuò enim ſic pergit S. Remigius; *Rogavi, ut Claudius Sacrilegii, perpetrator pœnitentiæ ſervaretur. Legimus namque, legimus, quòd excidium Cæleſti denuntiatione prædictum evaſerint per pœnitentiam Ninivitæ*, & cætera, quæ probant recipiendos ad pœnitentiam peccatores.

4. Quòd ſiquis omninò contendat, juſſionem Clodovei ad ordinationem Claudii ſpectare; Quid hinc inferet, niſi Sanctos etiam Viros Potentum teſtimonio, commendatione atque, ſi vis, etiam auctoritate aliquando induci ad imponendas perſonis minùs dignis manus? Prorſus autem ineptum eſt hinc colligere Jus Regaliæ. Primò, quia non agitur hîc de aliquo bonorum Eccleſiaſticorum uſufructu, nec de aliquâ Beneficii collatione. Nondum enim facta fuerat tunc temporis Beneficiorum diſtinctio; ac licet veſtigium quoddam & veluti præludium Beneficii in eo ſenſu, quo nunc intelligitur, obſervetur in Concilio Agathenſi paulò antea celebrato, non tamen

men tam citò facta est inter Clericos illa bonorum divisio, ut quisque partem suam ab aliis distinctam administraret; imò nec nisi multis post sæculis in Ecclesiis Cathedralibus, circa quarum tantùm Præbendas Regalia posteà cœpit exerceri. Secundò, non vacabat sedes Episcopalis, per cujus vacationem dumtaxat locum habet Regalia. Tertiò, argumentum Autoris nimis & ultra ejus intentionem, atque adeò nihil probaret. Sequeretur enim, Reges, Jure Regaliæ, posse non solùm Beneficia conferre, sed etiam Episcopos cogere ad conferendos Ordines personis minùs dignis; imò & contra Canones. Objiciebatur enim S. Remigio, nec ipse diffitetur, voluntatem Regis fuisse contrariam Canonibus: *Scribitis Canonicum non fuisse quod jussit. Summo fungamini Sacerdotio* &c.

Art. 2 §. 2.

5. Cæterum si strictè explicanda essent, quæ P. Alexander ex prætensâ S. Remigii Epistolâ exscripsit, dicendum esset Reges Christianissimos jus habere, non solùm defendendæ, sed etiam prædicandæ fidei; Imò sui Regni Episcopos esse, si hæc vox, PRESUL, quam majusculis litteris notat, de Episcopatu propriè intelligatur.

6. Adde quod Clodoveus in illâ Epistolâ non dicitur Ecclesiarum, sed fidei Catholicæ defensor: qui titulus non Jus aliquod speciale Regi confert, sed Christianorum Regum officium, quo laudabiliter fungebatur Clodoveus, significat. Unde sicut absurdum esset, Principibus Beneficia Ecclesiastica tribuere, eo nomine quòd fidem ac Dei cultum defendere teneantur, nisi fortè cùm pro fide ac Religione gerendum esset bellum, cujus causâ non jura spiritualia, sed subsidia temporalia illis essent conferenda: ita ridiculum est, non solùm temporales reditus Ecclesiarum, præsertim quandò nullæ faciendæ sunt expensæ, sed etiam Jura Spiritualia, qualis est absoluta

Art. 2. Beneficiorum collatio, Regibus adſcribere, eo titulo quòd
§. 3. ſi quis Eccleſiarum bona injuſtè invadere conetur, illi, ut Eccleſiis Jus ſuum reddatur, autoritatem ſuam interponere teneantur.

§. TERTIUS.

De tertio Regiæ tuitionis argumento, ſcilicet Convocatione, & Confirmatione Conciliorum.

1. DISSERT. „ Regiæ tuitionis munus Eccleſiis impenſum confirmat Conciliorum convocatio, & „ confirmatio à Chriſtianiſſimis Principibus facta.

2. RESP. Difficulter admodùm intelligitur quomodò Regiæ tuitionis munus confirmet Conciliorum convocatio, à Principibus facta præſertim, ſi ex auctoritate fieri ſupponatur. Videtur enim potiùs Eccleſiaſticæ libertatis imminutio, quàm Eccleſiæ tuitio, cùm ex Rerum in Conciliis tractandarum conditione conſtet, ab Eccleſiæ Præpoſitis, ad quos negotiorum Spiritualium & Eccleſiaſticorum adminiſtratio pertinet, illa eſſe convocanda. Neſcio an probaret P. Alexander, quòd Rex Chriſtianiſſimus tanquam Ordinis Prædicatorum Protector, convocationem Capitulorum ſibi tribueret, ac pro Regiæ protectionis honorario Conventuum reditus & Religioſorum abſolutam inſtitutionem, poſt mortem, aut Ceſſionem Superiorum Provincialium vel Localium, ſibi vendicaret. Non enim credo reſponſurum P. Alexandrum, ſuos Conventus eorumque bona omninò extra Regiam tuitionem ac protectionem exiſtere.

3. Confirmatio Conciliorum paulò minùs à tuitionis ratione abeſſe videtur. Ideò quippe Principes Concilia confirmare,

mare, licet fortè voce rei significandæ minùs aptâ, dicuntur, *Art.*
quia legibus suis pœnas adversus Canonum Temeratores san- §. 3.
ciunt. Sed id commune est omnium Christianorum Principum
officium, nec nisi ad protectionem illam generalem seu auxilium pertinet, quod Ecclesiæ, fidei ac Religioni debent, cujus condigna retributio est Regnum Cælorum, non fructus Ecclesiarum vacantium & Beneficiorum collatio.

4. DISSERT. „Cujus rei cùm plurima proferri possint „exempla ex Conciliis sub primâ & secundâ Regum nostro„rum dynastiâ celebratis, duo sufficient: Unum Concilii „Aurelianensis primi, Anno 511. alterum Parisiensis V. Anno „614. Et Aurelianense quidem in ipsâ suorum Decretorum „Præfatione se à Clodoveo congregatum profitetur, & Chri„stianissimum Regem rerum decernendarum capita Patribus „proposuisse. *Sacerdotes quos ad Concilium venire jussistis*, &c. „*Secundum voluntatis vestræ consultationem & titulos quos de„distis, eâ, quæ nobis visum est, definitione respondimus.* Suo„rum etiam confirmationem Decretorum Gallicani Patres ab „ejus Majestate rogârunt: *Ita ut* (inquiunt) *si ea, quæ nos statui„mus, etiam vestro recta esse judicio comprobantur, tanti con„sensus Regis ac Domini majori Auctoritate servandam tantorum „firmet sententiam Sacerdotum.*

5. RESP. Si eodem affectu ducerentur moderni Galliæ scriptores, quo antiqui Episcopi, magis essent de promovendâ Religione ac procurando Ecclesiæ bono solliciti, quàm de ponderandis scrupulosè antiquorum monumentorum verbis ad amplificandam Regum in Ecclesiam Autoritatem; nec prætermitterent, aut vanis cavillationibus labefactarent, quæ libertati Ecclesiasticæ favent. Nonnullas difficultates à Concilio solvendas, ac definiendas optaverat Clodoveus. Quamobrem

Art.2. obrem congregatum eſt Concilium Aurelianenſe I. Anno 511.
§. 3. Hinc colligunt nonnulli Scriptores Gallicani Reges jus habere convocandorum Conciliorum præſcribendarumque rerum ab eis tractandarum. Sed licet Patres honorificentiſſimis verbis uſi ſint Regem alloquentes; innuerunt tamen, ſe id Majeſtati Regiæ, non Autoritati, quæ Principibus competat in Res Eccleſiaſticas, dare. Ajunt quidem; *Sacerdotes ad Concilium venire juſſiſtis:* Sed quam illi juſſionem appellabant, Rex ſine dubio pro ſuâ erga Epiſcopos Reverentiâ & erga res ſacras Religione, preces vocâſſet. Ita appellârunt Patres ſecundi Concilii Turonenſis, Clodovei partes in convocando Concilio Aurelianenſi magis propriè exprimentes; *In Synodo Aurelianenſi*, inquiunt, cap.21. *quam invictiſſimus Rex Clodoveus fieri ſupplicavit.*

6. Conſultos autem à Clodovæo Epiſcopos, non verò ita præſcripta illis puncta tractanda, ut extra illa excurrere non liceret, indicant illa verba Epiſcoporum Congregatorum; *Secundum voluntatis veſtræ Conſultationem, & Titulos, quos dediſtis, eâ, quæ nobis viſum eſt, definitione reſpondimus.*

7. Confirmationem Clodovæi poſſulârunt Epiſcopi. Sed quid hinc inferat P. Alexander ad adſtruendum Jus Regaliæ? An ideò Reges reditibus Eccleſiarum vacantium frui debent & Beneficia conferre, quia Concilia confirmant? Sed quid per illam confirmationem intelligit? Num Canones ab Epiſcopis conſtituti robore coram Deo carent, niſi Principes illis firmitatem adjiciant? Num ad Principes Laïcos tranſmiſſa eſt poteſtas ligandi atque ſolvendi B. Petro à Chriſto tradita? Poſſunt quidem, imò tenentur Reges, ut jam ſuprà notavimus, poteſtate ſibi à ſupremo Rege conceſſâ uti, ad procurandam ejus gloriam & Eccleſiæ Mandatorum executionem. Sed

unde

unde habet Dissertationis Autor, hujus officii honorarium in Regaliâ esse repositum? Art.2. §.3.

8. Accedit quod confirmatio pro simplici assensu vel consensu, qui etiam ab inferioribus præstari potest, nonnunquam à Scriptoribus Ecclesiasticis solet usurpari. Ita licet summus Pontifex Episcopis Gallicanis superior sit, ab illis tamen confirmationem, id est consensionem, vel etiam obedientiam postulavit. S. Martinus Papa hujus nominis primus, illis Acta Concilii Lateranensis, in quo damnatus fuerat error Monothelitarum, mittens; *Atque Synodali conventione*, inquit Epist. ad Amandum Trajectensem Episcopum, *omnium Fratrum, & Coepiscoporum nostrorum partium illarum effecta, secundum tenorem encyclicæ nobis directæ scripta, unà cum subscriptionibus vestris nobismet destinanda concelebrent*, CONFIRMANTES ATQUE CONSENTIENTES *eis, quæ pro Orthodoxâ fide & destructione Hæreticorum Vesaniæ nuper exortæ à nobis statuta sunt*. Ita licet Episcopi Hispani & ejus Regni Concilium Nationale Concilio Generali absque ullâ dubitatione subsint, Concilii tamen Toletani decimi quarti Patres, c.2. enunciant, Acta sextæ Synodi Generalis, tertiæ Constantinopolitanæ, à Leone II. ad se missa fuisse, ut ea confirmarent; *Ut*, inquiunt, *prædicta instituta Synodalia, quæ miserat, nostri etiam vigoris* MANERENT AUCTORITATE SUFFULTA. Et c. 4. *Placuit proinde illo tunc tempore Apologeticæ Defensionis nostræ responsis satisfacientes Romano Pontifici, ea ipsa gesta* FIRMARE, *nostræque fidei sensum purissimâ verborum enodatione depromere*.

9. DISSERT. „Concilium verò Parisiense V. à Clotario II. se congregatum pariter testatur. *Cùm in Dei nomine secun-*

Art. 2. „ *secundum priscorum Sanctorum Patrum Constitutionem in Ur-*
§. 3. „ *be Parisiis ex evocatione Gloriosi Principis Domini Clotachari* „ *Regis in Synodali Concilio convenissemus*, &c. Concilium „ pariter edicto suo Rex Christianissimus confirmavit : *Qui-* „ *cumque verò* (inquit) *hanc deliberationem, quam cum Pon-* „ *tificibus, vel tam magnis Viris Optimatibus, aut fidelibus no-* „ *stris in Synodali Concilio instituimus, temerare præsumpserit,* „ *in ipsum Capitali Sententiâ judicetur.* Uno Patrocinii Jure ac „ tuitionis Ecclesiæ, quam simul cum Religione Christianâ „ susceperunt, id præstitisse Reges Christianissimos constat, „ ut Regiâ auctoritate cum Sacerdotali concurrente, faciliùs „ disciplina sanciretur, & Canones executioni mandarentur. „ Ad Ecclesiæ possessiones & bona temporalia, quæ Reges con- „ tulerant, hujus Custodiæ ac Defensionis Regiæ pertinuisse „ Beneficium, seu vivente, seu moriente Episcopo, & sede va- „ cante, perperam quis negaret.

10. RESP. Si Ecclesiæ Jura æque ac Regis Dignitatem tueri voluisset P. Alexander, non citasset tantùm Concilium Aurelianense I. ac V. Parisiense, sed observâsset, variam fuisse hâc in re Conciliorum praxim. Notâsset Concilium Arvernense Anno 535. habitum, non jussionis Regiæ, sed consensus verbo usum fuisse : *Cùm in nomine Domini congregante Sancto Spiritu, consentiente Domino nostro gloriosissimo, piissimoque Rege Theodeberto, in Arvernâ Urbe Sancta Synodus convenisset.* Non siluisset Concilium Aurelianense III. celebratum Anno 538. & IV. congregatum in eâdem Urbe, Anno 541. Lugdunense II. Anno 567. nullam etiam Regii consensus mentionem fecisse : Parisiense III. Regis partes *invitationem* appellâsse : diversas autem illas voces, rem eandem significare, Regium scilicet consensum vel etiam invitationem.

Sanè

Sanè dum subditi Regem, quamvis de Rebus ad ejus potestatem non pertinentibus alloquuntur, verbis plus æquo significantibus, potiùs quàm minùs honorificis uti solent, ideòque illorum verba juxta rei de quâ agitur conditionem sunt interpretanda. Aliter enim accipiendæ essent voces, *Jussio*, *Præceptum*, *Mandatum*, & similes, vel *Consensus*, *Licentia* &c. si de cœtibus merè politicis ageretur; aliter ubi de Conciliis Ecclesiasticis pro explicandâ fide ac statuendâ disciplinâ esset sermo. Art. 2. §. 3.

11. *Si ad Ecclesiæ possessiones & bona temporalia, quæ Reges contulerant, Custodiæ ac Defensionis Regiæ pertinebat Beneficium, seu vivente, seu moriente Episcopo, & sede vacante,* cur sede vacante tantùm ususfructus bonorum & Collatio Beneficiorum ad Regem pertineret? Num congregandi sunt exercitus ad defendendas Ecclesias viduatas? Num illarum reditus Sacri esse, vel Beneficia inter Res Spirituales numerari, Episcopo moriente desinunt, ut ad Laïcos transferri faciliùs possint? Num quandò Canones Bona Ecclesiastica vocârunt Bona Dei, Patrimonia Pauperum &c. tempus vacantis sedis exceperunt, tumque ad Fiscum permiserunt devolvi? Num minori lumine opus est, vel minori potestate spirituali ad constituendos in domo Dei, quæ est Ecclesia, Ministros, dum abest præfectus à Spiritu Sancto Oeconomus, seu Episcopus, quàm dùm Christi familiæ invigilat, ac providet?

12. At, inquies, viventi Episcopo debentur fructus & Collatio Beneficiorum. Quare debentur Episcopo fructus nisi quia munia Episcopalia obit? Quare ipse confert Beneficia, nisi quia, cùm ipse sit præpositus familiæ, ad ejus officium spectat Ministros inferiores ad optimum Ecclesiæ, cui præest, regimen necessarios constituere? Num autem defuncto Epis-

Art. 2. §. 3. copo ad Regem devolvitur Jurisdictio Episcopalis, & Diœcesis administratio? Num quia vacante sede Rex fructus Ecclesiæ custodit, ipsi concedenda est Collatio Beneficiorum; quia verò confert pleno Jure Beneficia, quod est Episcoporum officium, omnes Ecclesiæ fructus suæ Majestati debentur? Nonne Capitulum, quod Jurisdictioni Episcopi succedit, & ad quod, juxta Sacros Canones, pertinet etiam bonorum temporalium, Ecclesiæ vacantis administratio, fructus ac Collationem Beneficiorum potiori Jure sibi vendicaret?

§. QUARTUS.

De Canonibus ab Illustrissimo Episcopo Appamiensi citatis, ad probandum Regaliam non fuisse in usu sub primâ Regum Francorum Dynastiâ.

1. DISSERT. „ Anonymus Regii Juris Oppugnator „ in Tractatu de Regaliâ edito Coloniæ an. 1680. „ cap. 6. pag. 34.

2. RESP. Dissimulavit P. Alexander, ut jam suprà notatum est, Tractatum, quem variis in locis perstringit, editum fuisse mandato Illustrissimi ac Reverendissimi Episcopi Appamiensis, atque adeò fuisse vel proprium vel saltem adoptivum ejus partum; quò ei autoritatem detraheret, eumque non solidis argumentis impugnans, sed quasi responsione ferè indignum contemnens refellisse videretur. Itaque paulò post *Larvatum Autorem* vocat, quasi liber cuidam Autori falsè fuisset adscriptus, vel Mandatum Reverendissimi Epis-

Episcopi Appamiensis falsò ei præfixum fuisset. Tantùm verò abest, ut eum à se abdicaverit Illustrissimus Antistes, ut etiam tanquam proprium typis excusum publicè distribui fecerit. Sed cujuscumque sit Tractatus, videndum est, an doctrina in eo contra Regaliæ extensionem tradita, Patris Alexandri Machinis fuerit eversa vel validè concussa. *Art.2. §.4.*

3. DISSERT. „ Frustrà opponit Canonem septimum „ Parisiensis Concilii V. quo Sancitum est, ut defuncti Episcopi, aut Clerici cujuscumque res ante cognitum Testa- „ mentum nemo contingat, sub pœnâ excommunicationis. „ *Defuncto*, inquit, *Episcopo, Presbytero, vel Diacono, vel* „ *quoquam junioris Ordinis Clerico, non per præceptum*, (Re- „ gium scilicet) *neque per Judicem, nec per qualemcumque* „ *Personam Res Ecclesiæ, vel eorum propriæ, quousque aut Testa-* „ *mentum, aut qualemcumque Obligationem fecerit, cognosca-* „ *tur, à nullo penitùs suprascriptæ res contingantur : sed ab* „ *Archidiacono vel Clero in omnibus defensentur & conserventur.* „ *Quòd si quis immemor definitionis hujus, temerè aliquid exindè* „ *auferre præsumpserit, aut ausu temerario in res ipsas ingressus* „ *fuerit, & de dominatione Ecclesiæ abstulerit, ut Necator Pau-* „ *perum communione privetur.*

4. RESP. Quid illo Canone validiùs ad probandum, Reges Christianissimos tunc temporis non habuisse custodiam illam bonorum Ecclesiasticorum, quæ longè post occasionem præbuit inducendæ in aliquas Ecclesias Regaliæ ? Quandoquidem prohibet ne *Res Ecclesiæ, vel Episcoporum propriæ contingantur : sed ab Archidiacono, vel Clero in omnibus defensentur, & conserventur*, & expressè *Præceptum* (Regium scilicet, ut explicat etiam ipse Dissertationis Autor) & *Judicem* excludit ; ne quis Regis vel Judicis Autoritate se à pœnâ

Art. 2. nâ excommunicationis tutum fore consideret, vel Archidia-
§. 4. conum, aut Clerum nomine Regis Custodiam, & Defensionem habere suspicaretur. Quâ igitur machinâ hoc testimonium impetit Regaliæ Patronus?

5. DISSERT. „Perperam (inquam) ex isto Canone „colligit larvatus Autor, Christianissimos Reges bonorum „Ecclesiasticorum Custodiam non habuisse, nec fructus va-„cationis tempore provenientes suos facere potuisse. Nam de „fructibus vacante Sede colligendis Concilium non statuit, „sed de bonis ab Episcopo, Presbytero, aut alio Clerico re-„lictis, qualia erant Suppellex, sive Sacra sive Prophana, an-„nona, greges, servi, pecuniæ & quæcumque à Sacratis „Viris legari poterant. Quæ ne diriperentur, & suprema mo-„rientium voluntas fraudaretur, vel expoliarentur Ecclesiæ, „à Concilio cautum est, ut hujusmodi bona mobilia con-„servarentur, & defenderentur in omnibus ab Archidiacono, „vel Clero. Mos enim pravus jam inolere cœperat, ut Ab-„batibus, Presbyteris Parochialibus, aliisque Clericis obeun-„tibus, Episcopi ipsi, vel Archidiaconi bona ab ipsis dereli-„cta prehenderent, specie procurandi Ecclesiæ compendia, „& utilitatem; cui malo medetur Canon VIII. similiter E-„piscopis ab hâc luce migrantibus, bona ab ipsis relicta Clerici „aut Laïci occupabant; quòd ne fiat, illa Custodiæ ac De-„fensioni Archidiaconi, vel Cleri Patres credita esse volunt „Canone septimo, ut si quod à Præsule Testamentum condi-„tum sit, aut qualiscumque obligatio facta, executioni accu-„ratè mandetur.

6. RESP. Egregia interpretatio! Quasi verò agri, prata, & alia bona, quæ Jurisperiti vocant immobilia, Regiâ magis indiguerint Autoritate ac Potentiâ, ut conservarentur futuro

turo Episcopo, quàm Suppellex sive Sacra sive Prophana, *Art.2.*
annona, greges, servi; pecuniæ: quasi non ista sint ini- §. 4.
quorum usurpationi, ac direptioni magis exposita, ac minus sit periculi, ne annona, greges, pecuniæ auferantur, quàm ne domus evertantur, agri labefactentur, vites eruantur.

7. At, inquies, bona mobilia ab Archidiacono vel Clero conservanda erant tantùm, *quousque aut Testamentum, aut qualemcumque Obligationem fecisset* (Episcopus) *cognosceretur*: quasi verò interim tutiùs *ab Archidiacono, vel Clero defensarentur, & conservarentur*, quàm *per Præceptum* (Regium scilicet) vel *per Judicem*; aut non possent ab eisdem post cognitum Testamentum perinde atque anteà defensari & conservari. Contra quos tuenda erant bona post cognitum Testamentum? *Episcopis*, ut ait P. Alexander, *ab hâc luce migrantibus, bona ab ipsis relicta Clerici aut Laïci occupabant; quòd ne fieret, illa Custodiæ ac Defensioni Archidiaconi vel Cleri Patres* (Concilii V. Parisiensis) *credita esse volunt Canone VII.* Num post cognitum Episcopi Testamentum periculum erat, ne ejus vel Ecclesiæ bona ab aliis quàm *à Clericis aut Laïcis occuparentur?* De toto ergo vacationis tempore intelligendum est Concilium Parisiense, præcipiens, ut bona Ecclesiarum vacantium *ab Archidiacono vel Clero in omnibus defensentur.* Verba enim illa, *quousque aut Testamentum, aut qualemcumque Obligationem fecerit, cognoscatur, non taxativa*, ut loquuntur Jurisconsulti, sed *demonstrativa* sunt; & eam Canonis partem, quam immediatè præcedunt, specialius afficiunt, scilicet, *à nullo penitùs supradictæ res contingantur*; quia nimirùm antequam lectum esset Episcopi Testamentum metuendum erat, ne ejus Parentes, prætextu bonorum Patri-

Art. 2. §. 4. Patrimonialium, aut Alii ratione crediti, donationis, vel legati bona Ecclesiæ, simul cum bonis Episcopi propriis raperent, vetuerunt Patres Parisienses ne res ab Episcopis relictæ sive propriæ ipsorum, sive ad Ecclesiam spectantes, à quoquam contrectarentur, donec ex Testamenti lectione constitisset quid cujusque esset, quod non tam novi Juris Constitutio, quàm veteris interpretatio fuit. Quia enim Sacris Canonibus, ac præcipuè 25. Chalcedonensi, statutum erat, ut Res Ecclesiæ viduatæ futuro Successori reservarentur, illiusque Statuti vim eludere aliqui conabantur prætextu Rerum Patrimonialium, vel aliis coloribus, Concilium Parisiense jussit, ut res universæ ab Archidiacono, vel Clero, penes quos supponit extitisse rerum Ecclesiæ viduatæ custodiam, conservarentur.

8. Nota hîc obiter quantùm distaret eo tempore Jurisprudentia Gallorum ab eâ, quæ modò inducitur. Tunc enim *ab Archidiacono vel Clero in omnibus defensabantur & conservabantur* non solùm *Res Ecclesiæ*, sed etiam Episcoporum propriæ, *ut si quod à Præsule Testamentum conditum fuisset, aut qualiscunque obligatio facta, executioni accuratè mandaretur* : idque vi Decreti Ecclesiastici. Nunc autem omnium & mobilium, & immobilium, Sacrarum & Prophanarum Rerum Custodes ac Defensores esse Regii Officiales, aut Reges ipsi dicuntur.

9. Sed hæc verba Concilii, *aut ausu temerario in res ipsas ingressus fuerit*, quæ adduntur post ista, *temerè aliquid exinde auferre præsumpserit*, clarè indicant penes Reges Christianissimos non fuisse bonorum immobilium custodiam illam specialem, ob quam eis liceret aliquos fructus suos facere. Nam de suppellectile, annonâ, gregibus, servis, pecuniis aptè dicitur

citur quòd *auferantur* : de bonis autem immobilibus, quales *Art.2.*
sunt domus, agri &c. quòd quis *in ipsa ingrediatur*. De *§. 4.*
mobilibus ergo prohibet Concilium sub pœnâ Excommunicationis, ne quis *aliquid exinde auferre præsumat*: de immobilibus, ne quis *ausu temerario in res ipsas ingrediatur*; De utrisque, *ne de dominatione Ecclesiæ auferat*.

10. DISSERT. „ Sed de fructibus vel reditibus vacationis tempore provenientibus nihil statuit Synodus, quod Regali Custodiæ repugnet, aut Juri percipiendi fructus Regibus Christianissimis ratione hujusmodi custodiæ vel defensionis competenti per modum Honorarii cujusdam, aut Beneficiorum Collationi, quam sede vacante fortè faciebant, aut facere poterant. Quis enim id factitantes Principes *Necatores Pauperum* justè dixisset, & Communione privandos, cùm nihil Ecclesiæ dominationi auferrent ?

11. RESP. Si, ut mox diximus, non Reges Christianissimi, sed Archidiaconi, aut alii Clerici erant defensores & conservatores bonorum mobilium & immobilium, quo *Jure percepissent* fructus Reges Christianissimi ratione hujusmodi custodiæ vel defensionis. An *Honorarium* eis *competebat ratione custodiæ vel defensionis* ab aliis præstitæ ? Quo Jure contulissent Beneficia, si jam in Galliâ instituta fuissent, eo sensu quo nunc intelliguntur ?

12. Sed cùm P. Alexander hujus Canonis, & aliorum infrà referendorum Auctoritate convictus fateri cogatur, bona, saltem mobilia fuisse ab Archidiaconis, & Clero defensa & conservata, cujus erant fructus seu reditus à gregibus & servis provenientes ? An Regis ? Quo titulo ? Proveniebant enim ex rebus, quarum non erat custos. Ad Archidiaconum ? Habebat ergo Jus Regaliæ, siquidem ratione custodiæ faciebat

fructus

Art. 2. fructus suos? Ad Ecclesiam, vel futurum Episcopum? Ususfructus ergo non est custodiæ honorarium.
§. 4.

13. Meritò à Dissertatore in Beneficiorum collatione factum à Jure distinguitur, & de facto dubitatur, utrum fuerint à Principibus collata: *quam*, inquit, (Beneficiorum Collationem) *sede vacante fortè faciebant* (Reges Christianissimi) *aut facere poterant*; Sed meliùs utrumque fuisset prætermissum. Adeò enim aliena est à tempore Concilii Parisiensis V. Anno 614. celebrati, Beneficiorum Collatio à Principibus pleno Jure Titulo Custodiæ Ecclesiarum vacantium facta, ut absurdum sit notare, eam ab illo Concilio relictam fuisse intactam. Nam præterquàm quòd, ut suprà diximus, nondum Beneficia plenè ac perfectè fuerant in Galliâ instituta, ceu monstrum habita fuisset hujusmodi collatio à personâ laïcâ facta. Itaque *id factitantes Principes Necatores Pauperum dicti non sunt*, quia reverâ non factitarunt. Hæc nuncupatio illis congruisset, si usum-fructum bonorum Ecclesiarum vacantium sibi vendicassent, cùm non minus post Episcopi mortem, quàm per ejus vitam sit Patrimonium pauperum, nec à Laïcis usurpari possit, propriâ saltem autoritate, ac sine consensu Ecclesiæ, cum periculo, ne pauperes fame vel miseriâ pereant. Quin etiam si Clerici bona temporalia à Beneficiis suis dependentia perire, vel deteriora fieri sinerent, Necatores Pauperum possent appellari juxta Canonem sextum Arelatensis Concilii V. *Ut Clericis non liceat facultates, quas ab Episcopo in usu accipiunt, deteriorare. Quòd si fecerint, si junior fuerit, disciplinâ corrigatur: si verò senior, ut Necator Pauperum habeatur.*

14. Non recordatus est hîc P. Alexander sui illius Axiomatis Juris art. 1. §. 1. propositi; *Collatio Beneficiorum computa-*

tur

tur in fructu, cùm ait, quòd Reges Beneficiorum Collationem usurpantes *nihil Ecclesiæ dominationi auferrent*; siquidem his ultimis verbis intelligit juxta sensum Canonis Concilii Parisiensis suprà relati, ex quo desumpta sunt, Ecclesiam nullâ re utili privandam, ablatâ sibi Beneficiorum Collatione. Contrarium docet celebris Glossa in cap. *Cùm olim*, secundum interpretationem Regalistarum, quæ fuit fundamentum & origo illius Axiomatis toties ab Autore recantati. Ait enim; *Collatio Beneficiorum inter bona Episcopalia, & fructus computatur, & magnum fieret præjudicium Episcopo Successori per talem Collationem; & ideò non potest Capitulum conferre nec distrahere tales fructus, sicut nec alios.* Si autem ideò Reges Beneficia conferentes nihil Ecclesiæ dominationi ablaturi dicuntur, quia uterentur Jure suo, inanis est petitio principii, id tanquam certum supponens, quod tanquam falsissimum negatur, & onus probandi contrarium Autori incumbit. Art. 2. §. 4.

15. At saltem, inquies, hujusmodi fructus ad dominationem Ecclesiæ pertinere impropriè dicuntur, & eorum subtractio nequaquam pauperibus necem inferret. Dominatio Ecclesiæ, ut jam innuimus, non sumitur in eo Canone in stricto illo Jurisconsultorum, Dominium definientium, sensu; sed prout significat quodlibet Jus, utilitatem, aut commodum, quo dum spoliatur, ei fit injuria. Quòd si Collatio Beneficiorum, juxta Gallorum axioma, ita esset in fructu, ut, nullâ ejus factâ speciali mentione, sub eodem nomine comprehensa intelligeretur, esset veluti fructuum propriè dictorum accessoria; atque adeò nihil mirum esset, si non ejus, sed fructuum propriè dictorum habitâ ratione, Necatores Pauperum dicti fuissent, qui utrumque usurpassent, scilicet usum-fructum bonorum & collationem Beneficiorum.

 16. Dis-

Art.2. §.4. 16. DISSERT. „ Sanè Gallicanos Patres, qui tantâ cum „ Rege Oeconomiâ agebant, quanta hoc in Concilio elucet, id „ facturos nemo sapientum sibi persuaserit. Præterea, Præ„ cepta dari à Regibus solita, sive de reditibus vacante sede „ provenientibus, donec Episcopus eorum assensu & mandato „ consecratus esset, sive de Beneficiorum collatione, non „ absurdè conjecero tam ex illo Canone, qui supponit Reges „ Præcepto sive sacrâ Jussione recepisse ad se possessiones Eccle„ siæ vacantis pro suo Jure custodiendas: quod Concilium „ absolutè non prohibet, sed tantùm, ne id fiat ante resera„ tionem Testamenti, &c.

17. RESP. Non absurdè quidem conjicit Dissertationis Autor ex Canone Concilii Parisiensis, *Præcepta dari à Regibus solita, de reditibus vacante sede provenientibus, donec Episcopus eorum assensu & mandato consecratus esset.* At certò & non conjecturâ tantùm ex eodem Canone colligitur, illa Præcepta fuisse injusta. Si enim *Gallicanos Patres, qui tantâ cum Rege Oeconomiâ agebant, quanta hoc in Concilio elucet, nemo sapientum sibi persuaserit,* Jura Regia violare voluisse: & tamen sub pænâ excommunicationis vetuerunt, *ne per Præceptum* (Regium scilicet) *res Ecclesiæ vel* Episcoporum *propriæ quousque Testamentum cognitum fuisset,* à quoquam *penitùs contingerentur*: nonne concludendum necessariò est, Regem hujusmodi Præcepta concedendi facultatem non habuisse? Alioquin enim non magnâ Oeconomiâ, sed gravi injuriâ cum Rege Patres egissent.

18. Hujus rationis vim infringere sibi videtur Dissertationis Autor his verbis; *supponit* (Canon supradictus) *Reges Præcepto sive sacrâ Jussione recepisse ad se possessiones Ecclesiæ vacantis pro suo Jure custodiendas: quod Concilium absolutè non prohibet,*

sed

sed tantùm, ne id fiat ante reserationem Testamenti. At primò Responsione illâ viam sibi occludit, ne, nisi sibi contradicens sustinere inferius possit, solum Regem, ejusque Officiales competentes esse Juris Regaliæ Judices, quandoquidem supponit, *Concilium prohibuisse, ne ante reserationem Testamenti* (Episcopi defuncti) *Reges Præcepto sive sacrâ Jussione reciperent ad se possessiones Ecclesiæ vacantis pro suo Jure Custodiæ.* Si Jus Regaliæ, Jus Regium Regiæque Coronæ coævum & insitum fuisset, ad Regium Tribunal unicè spectans; quomodo Gallicani Patres, *qui tantâ cum Rege Oeconomiâ agebant*, illius juri limites præfigere aut potuissent, aut tentâssent? Et siquidem ea illis fuisset facultas pro tempore Testamenti reserationem antecedente, cur non etiam pro reliquo tempore? An quia bona Episcopi propria, erant cum Ecclesiæ bonis adhuc confusa? Quasi verò Rex haberet jus custodiendi bona Ecclesiæ, non autem bona omninò profana: aut tantæ dignitatis essent bona profana, ut, si cum Ecclesiasticis mista essent, Rex neutra contingere posset, licet Jure Coronæ ipsi Ecclesiasticorum Custodia competeret. Art. 2, §. 4.

19. Præterea, si bona Ecclesiæ Regiâ Custodiâ indigebant, tunc certè major erat ea necessitas, quando majus erat periculum, ne diriperentur, scilicet statim post Episcopi mortem. Nam, ut suprà dixit Autor, *Episcopis ab hâc luce migrantibus, bona ab ipsis relicta Clerici aut Laïci occupabant: quod tamen, ne fiat, illa custodiæ ac defensioni Archidiaconi vel Cleri Patres credita esse volunt, Can. 7.* non autem Custodiæ Regis. Quidnam in Regiæ Coronæ ratione ac conditione distingui potest, quod suadeat, Regem posse sibi bonorum Ecclesiæ custodiam vindicare, dum à profanis sunt distincta, quo tempore Sacrilegi magis verentur ea usurpare; non posse autem, cùm

 præ-

*Art.*2. prætextu bonorum profanorum, quibuscum mista sunt, faci-
§. 4. lius tum ab Episcopi defuncti consanguineis, tum ab aliis diripi queunt? Cur Archidiaconus vel Clerus sufficiet custodiendis & Ecclesiasticis & Episcopi propriis bonis, dum in majori versantur periculo; Non sufficiet autem, sed adhibenda erit Regia potestas, ut defendantur, cùm illorum rapina minus est metuenda? Expendamus alias Autoris conjecturas.

20. DISSERT. „ Tum ex exceptione quam Clotarius „ Edicto suo inseruit : *Præceptiones nostræ per omnia impleantur* &c. Quæ desunt. Metuens scilicet ne verba illa Canonis laudati ; *Non per præceptum* &c. adversus Jura Regia „ traherentur Auctoritati suæ Successorumque Regum his verbis consultum esse voluit, addiditque: *Quidquid Parentes „ nostri, anteriores Principes, & Nos per justitiam visi sumus „ concessisse, & confirmasse, in omnibus debeat confirmari:* „ Clotarii verò Edictum Synodus incerti loci paulò post celebrata, can. 1. & Remensis an. 625. can. 3. comprobarunt; „ & postremâ communione privari statuit eos, qui Edictum illud violaverint vel contempserint.

21. Hæc legens credideris, præceptiones, quas Clotarius per omnia impleri vult in Edicto, quod Concilium Parisiense quintum confirmavit, idem esse atque præcepta, quorum prætextu bona Ecclesiæ vel Episcopornm defunctorum contingi vetuerat Concilium, quasi Rex ille intellexisset, exequendas esse præceptiones suas circa dispositionem fructuum Ecclesiarum vacantium. Sed & præceptum & præceptio nihil aliud significant, quàm Diploma Regium, seu Chartam Regiam, & in favorem Ecclesiæ, nisi aliquid addatur, quo in aliam significationem deriventur, plerùmque accipiuntur à Scriptoribus Ecclesiasticis, ut videre est in Glossario Caroli du-

du Fresne. Quo igitur fundamento nititur Autoris conjectura, ut Clotarii præceptiones interpretetur de Diplomatibus bona Ecclesiarum vacantium aliis quàm futuris Successoribus, aut Ecclesiis ipsis, adjudicantibus, cùm nihil præcedat aut sequatur, quod illam huic verbo sententiam inesse insinuet; ac verba sequentia è contrà innuant, vocem illam, Diplomata in favorem Ecclesiæ data denotare; *Quidquid Parentes nostri, anteriores Principes vel nos per justitiam visi sumus concessisse & confirmasse, in omnibus debeat confirmari.* Voces enim illæ; *Parentes nostri anteriores Principes*, indicant agi de donationibus perpetuis bonorum, non autem de usufructu ad tempus dato. Quâ enim ratione Clotarius Anno Regni sui 31. quo datum est istud Edictum, dona fructuum Ecclesiarum vacantium à Parentibus suis anterioribus Principibus facta confirmâsset? An tamdiù vacaverant Ecclesiæ? An non solùm fructus, sed & bona ipsa Ecclesiæ justè poterant dare Principes? An verendum erat, ne tam diuturna possessio turbaretur? Si quid *per justitiam* concesserant parentes Clotarii, an contra justitiam ab Ecclesiâ revocatum fuisset? Præstat ergo *præceptiones & concessiones per justitiam* in Ecclesiæ favorem factas intelligere.

Art. 1. §. 4.

22. Idem inferre licet ex confirmatione Edicti Clotariani factâ *à Synodo incerti loci paulò post celebratâ, Can. 1. & Remensi Anno 725. Can. 3.* quas citat Pater Alexander, quasi confirmantes Edictum Regium, prout ipse illud interpretatur. Est enim Synodi incerti loci Canon primus, qui sequitur; *Ut constitutiones illæ, quæ Parisiis sunt decretæ, hoc est tam à Dominis Sacerdotibus, quàm à Domino Clothacario Rege, juxta priscas Patrum Constitutiones in omnibus conserventur: quia in nullo fidei Catholicæ, vel Ecclesiasticæ Regulæ contrariæ sunt inventæ.*

Art.2. *ventæ.* Num præceptiones de dandis Autoritate Regiâ bonis
§.4. Ecclesiæ, vel etiam eorum usu-fructu, fuissent *juxta priscas Patrum Constitutiones?* An non potiùs *Ecclesiasticæ Regulæ contrariæ fuissent inventæ?*

23. Concilium Remense, ut Dissertator observat, postremâ communione privari *statuit eos, qui Edictum illud violaverint, vel contempserint*: Sed an ejus mens fuerit,. illos excommunicare, qui *præceptiones* Regum bona Ecclesiastica dantium violarent, judicet Lector, expensis Concilii verbis: *Judices, qui super Auctoritate, & Edicto Dominico, Canonum statuta contemnunt, vel Edictum illud Dominicum, quod Parisiis factum est, violaverint, aut contempserint, placuit eos communione privari.* Tantùm scilicet cordi erat Episcopis, ut donationes Regiæ de bonis Ecclesiasticis à *Judicibus* non violarentur, aut contemnerentur, ut solliciti essent, eas iteratis Canonibus confirmare, adjectâ etiam excommunicationis pœnâ. Sed cur à Concilio non à Rege indicta fuisset pœna contra *Judices Edictum Dominicum contemnentes?* An quia in hoc etiam *Canonum Statuta contempsissent?* Ecquinam Canones Edictum illud in eo capite, scilicet distractionis bonorum Ecclesiasticorum à Rege factæ, confirmaverant? Et, si Canones illud non confirmâssent, an adeò imbellis erat Principum Autoritas, ut contemnentes se Judices, id est proprios Ministros seu Officiales cohibere non possent, nisi implorato armorum spiritualium subsidio?

24. DISSERT. „ Eodem explicandi sensu Canon sextus „ Concilii Aurelianensis II. Anno 536. & Concilii Regensis „ in Provinciâ Anno 639. Canon etiam sextus, ab eodem „ Anonymo Regii Juris Oppugnatore prolati, quibus sancitum est, ut defuncto Episcopo, vicinus Antistes ad ejus

„ exe-

„ exequias celebrandas accedat, bona ab ipso relicta inspiciat, *Art. 2.*
„ describat, recenseat, *Domumque Ecclesiæ descriptam, ido-* §. 4.
„ *neis personis custodiendam sub integrâ diligentiâ derelinquat.*
„ Hæc enim descriptio necessaria prorsus erat, ne bonis Patri-
„ monialibus Episcopi, si quæ habuerat, cum bonis Ecclesiæ
„ permixtis, Res Ecclesiæ ab hæredibus ipsius, aut iis qui-
„ bus propria bona obligasset, pariter occuparentur, aut vi,
„ aut Sententiâ Judicis, aut à Regiis Ministris Regaliorum re-
„ ceptoribus. Ideò Parisiense Concilium hæc duo apposité
„ distinxit, per *Præceptum*, & per *Judicem*: quia Sententiâ
„ Judicis prehendi poterant propria Episcopi defuncti bona in
„ favorem hæredum, aut creditorum: sed solo *Præcepto*,
„ id est Regiâ Jussione & Auctoritate. (Id namque significare
„ *Præcepti* nomen per se sumptum Formulæ Marculphi pro-
„ bant, ubi *Præceptum de Episcopatu, Præceptum de Clericatu*
„ legimus inter Diplomatum formulas Regiorum.) Solo
„ (inquam) *Præcepto* possessiones Ecclesiæ vacantis prehen-
„ di poterant, ac detineri, quousque novus Episcopus inau-
„ guratus esset de consensu Regis, easque ab ejus Majestate
„ recepisset.

25. RESP. Sufficerent, quæ circa Concilium Parisiense dicta sunt num. 4, 6. & seqq. ad confutandam fictitiam Autoris interpretationem, etiamsi Canones Conciliorum Regensis, & Aurelianensis II. apertiùs illi interpretationi non repugnarent. At illorum verba adeò evidentèr prætensam Custodiam Regiam bonorum Ecclesiæ excludunt, ut mirum sit, P. Alexandrum illa obscurare tentâsse. *Ut Episcopus,* (inquit Concilium Aurelianense,) *qui ad sepeliendum Episcopum venerit, evocatis Presbyteris in unum, domum Ecclesiæ adeat, descriptamque idoneis personis custodiendam sub integrâ diligentiâ dere-*

Art. 2. *derelinquat*. Num si Rex bonorum Ecclesiæ vacantis Custos §. 4. fuisset, Episcopus, qui ad sepeliendum Episcopum venisset, vi hujus Canonis Domum Ecclesiæ adire permissus esset ad illam describendam, seu, ut loquuntur Pragmatici, ad conficiendum Inventarium? Num confecto Inventario bona seu descriptam domum ipse idoneis personis custodiendam dereliquisset? An non ad Regiorum Officialium Jurisdictionem spectâsset Cura Inventarii conficiendi, & constituendi Sequestri seu Depositarii.

26. At fortè Concilium Aurelianense id pro tempore, Testamenti reserationem præcedente, statuit, quemadmodùm de Parisiensi suprà objiciebatur. Hanc cavillationem dispellit ipsa Canonis forma, quem ad exemplum Canonis Concilii Regensis factum esse, qui utrumque legit & invicem confert, statim animadvertit. Canon autem Regensis hos limites adeò manifestè excludit, ut cœcus sit, qui attendens id non videat. Non enim usque ad Testamentum defuncti Episcopi reseratum, sed usque ad Successoris Ordinationem Custodiam à vicino Episcopo præscriptam locum habere præcipit. *Stabili*, inquiunt, *definitione consultum est*, *ut de cætero observaretur*, *ne quis ad eam Ecclesiam*, *quæ Episcopum perdidisset*, *nisi vicinæ Ecclesiæ Episcopus exequiarum tempore accederet*, *qui Visitatoris vice tamen statim Ecclesiæ ipsius Curam districtissimè gereret*; NE QUID ANTE ORDINATIONEM *discordantium in novitatibus Clericorum subversioni liceret*. *Itaque cùm tale aliquid accidit*, *vicinis vicinarum Ecclesiarum inspectio, recensio descriptioque mandatur*.

27. Porrò si, ut ait P. Alexander, *hæc descriptio necessaria prorsus erat*, *ne bonis patrimonialibus Episcopi*, *cum bonis Ecclesiæ permixtis*, *res Ecclesiæ ab hæredibus ipsius*, *aut iis quibus*

bus propria bona obligâsset, pariter occuparentur, aut vi, aut *Art.2.*
sententiâ Judicis: Nonne tunc temporis, ut suprà innuimus, ad illorum Custodiam magis erat necessaria Regia Autoritas? Cur ergò non à Rege, sed à Concilio illorum securitati consulitur? Quâ ratione hæc Cura non Ministris Regiis committitur, sed Episcopis vicinis? Cur saltem cum Sacerdotibus non concurrunt Officiales Regii, ut isti bona Episcopi propria hæredibus, donatariis, aut creditoribus asserant, illi bonorum Ecclesiæ securitati provideant. §. 4.

28. Graviter nihilominus pronuntiat P. Alexander, quòd *Sententiâ Judicis prehendi poterant propria Episcopi defuncti bona in favorem hæredum, aut creditorum: Præcepto, id est Regiâ Jussione, & Auctoritate possessiones Ecclesiæ vacantis prehendi poterant & detineri.* Hæc & similia tam constantèr affirmat, ut crederes, ipsum res omnibus notas, aut à se invictissimè demonstratas, enunciare; cùm & falsissimæ sint, & neque probabilibus rationibus probatæ, sed fucatis quibusdam & fallacibus argumentis, ut ex illorum examine constat, interdùm obductæ. Quin etiam aliquandò rationes quas comminiscitur tales sunt, ut neque fucum facere, neque sapientem quemquam fallere queant. Quis enim non animadvertat, verbi gratiâ, quàm absurda sit ista ejus ratiocinatio: *Ideò Parisiense Concilium hæc duo appositè distinxit, per Præceptum, & per Judicem: quia Sententiâ Judicis prehendi potuissent propria Episcopi defuncti bona; & Præcepto, id est Regiâ Jussione & Auctoritate possessiones Ecclesiæ vacantis.* Si tam subitò è Lectoris memoriâ excidisset Canon Concilii Parisiensis in hoc ipso §. relati, sperare potuisset Dissertator, se ignaris persuasurum, *ideò Parisiense Concilium hæc duo distinxisse, per Præceptum, & per Judicem: quia Sententiâ Judicis prehendi*

 hendi

Art.2. *hendi poterant Episcopi bona, Præcepto possessiones Ecclesiæ.*
§.4. At verò Concilium hæc duo distinxisse, ut utrumque excluderet, adeòque injustum esse significaret, verba ipsa dubitare non sinunt: *Non per Præceptum*, inquit, *neque per Judicem, neque per qualemcumque personam, Res Ecclesiæ vel eorum propriæ, quousque aut Testamentum, aut qualemcumque obligationem fecerit, cognoscatur, à nullo penitùs suprascriptæ res contingantur.*

29. Neque illud Sophisma excuses, ex eo, quòd Autor anteà ex limitatione prohibitionis ad tempus reserati Testamenti arguit, secùs se rem habere post reseratum Testamentum. Nam præterquàm, quòd jam detecta est illius conjecturæ falsitas, nihil etiam, si vera esset, ad Sophismatis defensionem faceret, cùm Dissertator hujusmodi limites hîc transiliat, & utrumque tempus complectatur. Nam post Testamenti cognitionem Sententiâ Judicis non prehendebantur propria Episcopi defuncti bona in favorem hæredum, sed ipsis hæredibus tradebantur. Adde quòd inferiùs §.16. n.6. & seqq. ex Concilio Trosleiano ac Valentino Decretum Concilii Regensis etiam de fructibus tempore vacationis provenientibus, accipiendum esse ostendemus.

30. DISSERT. „Quis autem, amabò, ex facto Injuriosi Turonensis Episcopi, qui Clotario jubenti ut omnes „Regni sui Ecclesiæ tertiam partem redituum Fisco solverent, „Apostolicâ Libertate restitit: ex facto S. Germani Parisiensis Episcopi, qui Sigebertum Regem ob quædam Ecclesiæ „bona, in modicâ licet quantitate, occupata excommunicavit: ex infaustâ morte Chilperici Regis, qui bona Ecclesiæ diripiebat: ex Clodovei II. exemplo qui aliquibus San„dionysianæ Basilicæ bonis direptis in amentiam incidit: quis „(in-

„ (inquam) ex hujuſmodi factis & exemplis colligat, Rega- *Art.2.*
„ liam ſub primâ Regum noſtrorum Dynaſtiâ in uſu non fuiſſe? §. 4.
„ Sic tamen ratiocinatur Autor Anonymus.

31. RESP. Melius ratiocinari Illuſtriſſimum Epiſcopum Appamienſem, cùm ex factis narratis colligit, Regaliam ſub primâ Regum Francorum Dynaſtiâ in uſu non fuiſſe, quàm Autorem Diſſertationis, dum contrarium ex aliis factis concludit, judicabit, qui utriuſque rationes conferet, & utræ propiùs ad rem pertineant expendet. Innuit prædictus Præſul, aut qui ejus mandato Tractatum de Regaliâ ſcripſit, in fine capitis quinti libri primi, ſe Hiſtoriam Franciæ ab illius Monarchiæ inſtitutione luſtrâſſe, ut Regaliæ originem, ac progreſſum obſervaret, & in eâ notâſſe, quæ fuerit mens & diſciplina Eccleſiæ circa redituum & Beneficiorum in Eccleſiis vacantibus diſpenſationem, quâque ratione ſe Reges Chriſtianiſſimi habuerint circa illam diſpenſationem. Capite autem ſexto illam Eccleſiæ diſciplinam, & Regum Chriſtianiſſimorum agendi rationem ſub primâ Dynaſtiâ examinat, animadvertitque, initio Monarchiæ nondum inſtituta fuiſſe Beneficia; atque adeò vacantibus Sedibus non potuiſſe à Rege conferri: quantùm autem ad fructus, uſurpatos quidem aliquando fuiſſe à Principibus reditus bonorum Eccleſiaſticorum, vel bona ipſa Eccleſiarum; ſed injuſtam fuiſſe illam uſurpationem, & aliquando cæleſti ultione vindicatam: nullibi verò extare veſtigium aliquod reſervationis fructuum bonorum ſede vacante, à Principibus factæ circa bona, quæ Eccleſiis elargiebantur: nec fieri diſtinctionem inter Eccleſias vacantes & non vacantes; quâ occaſione allegantur Teſtamentum S. Remigii, Concilia Aurelianenſia I. & II. Concilium Regenſe, & Concilium Pariſienſe V. & proferuntur

 exem-

Art. 2. §. 4. exempla Clotarii, Sigeberti, Chilperici, & Clodovei II. Necessaria quidem non erant ejusmodi exempla ; (non enim negantis, sed affirmantis est probare) non erant tamen inutilia, ut paulò post videbimus.

31. Respondet Dissertator, exempla adducta non pertinere ad Regaliam. Id quidem verissimum est ; nec poterant afferri quæ ad hujusmodi Juris Regii speciem spectarent, quia tunc erat inauditum & ab Ecclesiasticâ Disciplinâ remotissimum. Sed cùm exempla circa Regaliæ speciem inveniri non possent, adducta sunt quæ ad genus attinebant ; scilicet perceptionem bonorum Ecclesiasticorum à Principibus. Patris Alexandri erat pro suâ Historiæ & Canonum peritiâ, si qua fuerant circa Regaliæ speciem ab Illustrissimo Appamiensi vel ignorata vel suppressa, proferre. Nec enim illi, utpote temporibus illis tredecim fermè sæculis juniori, dum id sine teste affirmat, credendum est.

32. DISSERT. „ Sed quamvis Reges nostros primæ Stirpis Jus Regaliæ non exercuisse daremus, prout illud Reges tertiæ Dynastiæ ante & post Lugdunensis Concilii tempora exercuerunt, non sequeretur, quòd Jus idem non habuerint; cùm illius titulum ac fundamentum Juris, scilicet Custodiam ac Defensionem Ecclesiarum, Merovingianis Regibus firmissima vindicent documenta.

33. RESP. Sensit Dissertator, se cordato cuiquam non suasurum, Reges primæ Stirpis Jus Regaliæ exercuisse. Unde omisso facto, ad Jus confugit. Sed efficax certè præjudicium est, quòd Juris tam præstantis, &, si Autori crederemus, tam intimè Dignitati Regiæ inhærentis, nullum tamdiù fuerit exercitium. At, inquit, *illius titulum ac fundamentum Juris, scilicet Custodiam ac Defensionem Ecclesiarum Merovingianis*

nis Regibus firmissima vindicant documenta. Hoc ipsum Sententiam P. Alexandri validiùs impugnat. Si enim Custodia ac Defensio Ecclesiarum Merovingianis Regibus competebat; & tamen ipsi Jus Regaliæ non exercuerunt, validum certè argumentum est, Custodiam illam ac Defensionem Ecclesiarum non esse Legitimum Regaliæ titulum, neque solidum illius extendendæ ad omnes Ecclesias contra prohibitionem Concilii Generalis Lugdunensis fundamentum. Sequitur ad minus necessariâ consecutione, Reges primæ Dynastiæ Consiliarios habuisse meliùs erga Ecclesiam affectos, quàm qui Regi hodie regnanti suaserunt, aut etiamnum Autores sunt, ut servitutem majori Ecclesiarum Regni sui parti imponat, à quâ primi illi Monarchæ penitùs in toto Regno abstinuerunt. Verùm haud facilè in animum induxerim meum, Principes illos ita Coronæ suæ Regiæ Jurium negligentes fuisse, ac Successorum suorum, ut cum proprio damno, Regaliam tam sibi honorificam, & commodam exercere non curarent. *Art.2 §.4.*

35. Ab hâc opinione me removerent exempla Regum quorum meminit Tractatus Illustrissimi Episcopi Appamiensis, & ob eam saltem rationem non inutiliter prolata fuisse arbitror. Quis enim judicet, Reges bona Ecclesiæ iniquè rapientes, abstenturos à percipiendis legitimè fructibus Ecclesiarum vacantium, si Juris illius vel minimum putâssent se habere fundamentum? Quò firmiora igitur sunt *documenta*, quæ *Custodiam ac Defensionem Ecclesiarum Merovingianis Regibus vindicant*, eò fortiùs convincunt, illam non esse legitimum *titulum ac fundamentum Juris Regaliæ.* Quomodò enim conservata essent per tot sæcula, documenta Jus Custodiæ testantia, deleta verò fuissent vestigia omnia Juris addicendorum Fisco fructùum Ecclesiarum vacantium, prætextu ejusdem Custodiæ?

 §. QUIN-

Art. 2. §. 5.

§. QUINTUS.

De Testimonio Marculphi.

1. DISSERT. „ Quibus addendæ Formulæ Marculphi, Regiæ tuitionis Ecclesiarum testes, scilicet tertia quæ inscribitur : *Emunitas Regia* : quâ „ Rex Ecclesiæ villas à suorum Officialium Justitiâ, aliisque oneribus liberat.

2. RESP. Notat Stephanus Baluzius in Notis ad Marculphum verb. *Marculphus*, quòd variæ sunt *eruditorum Hominum Sententiæ de ætate Marculphi. Quidam enim vixisse putant sub finem primæ Stirpis Regum Francorum, alii Carolo Magno regnante.* Videri potest ea opinionum varietas in Scriptoribus ab eodem Baluzio citatis, & in aliis, ut Hieronymo Bigonio in notis ad Marculphum præfat. & in verb. *Reverent. P. Landrico*; In Galliâ Christianâ sub Episcopis Parisiensibus num. 28. Illud certum est, Marculphum circa id tempus scripsisse Formulas, quo Majores Domûs vice Regiâ omnia Regni negotia pertractabant, seu sub Legitimorum Regum nomine verè ipsi regnabant, quandoquidem pluriès Majorum Domûs facit mentionem : quo tempore magnam extitisse rerum Ecclesiasticarum confusionem ac integram ferè ruinam perhibent Historiæ Gallicanæ. Quamobrem, quod in illius Scriptoris Formulis Ecclesiæ juribus adversatur, tenuis est Autoritatis. Verumtamem mihi quæ hîc adducuntur Formulæ Marculphi testes videntur adversus Regaliam : mirorque, quòd etiam Patri Alexandro tales visæ non sint. Nam si tempore Marculphi Reges Christianissimi

Bene-

Beneficia Ecclesiarum vacantium contulissent, aut reditus *Art.2.*
illarum percepissent, quâ ratione ille Scriptor, qui Formu- *§. 5.*
las quascunque literarum Regiarum collegit, nullam edidisset vel Beneficiorum collationis, vel constitutionis œconomi ad colligendos, & in Fiscum deferendos fructus, aut illorum remissionis, donationis, vel alîus generis dispositionis? Recenset ille quàm accuratissimè Formulas testantes Regem Electionibus Episcoporum consensum præbere solitum; Beneficia verò pleno jure contulisse, aut fructus vacantium Ecclesiarum suos fecisse nusquàm significat. Quid, quòd, ut diximus, illæ ipsæ literæ, quæ à Patre Alexandro sunt exscriptæ, Regaliæ usui è regione sunt oppositæ; manifestèque confirmant, Regiam illam tuitionem ac defensionem non ejusmodi fuisse, quæ fructus Ecclesiarum vacantium, quibus ex Jurisprudentiâ Patris Alexandri continetur collatio Beneficiorum, Regibus vindicaret? Sunt enim hujus tenoris.

3. DISSERT. „*Ad petitionem Apostolici Viri Domini il-„lius, illius urbis Episcopi, tale pro æternâ retributione Be-„neficium visi fuimus indulsisse, ut in Villabus Ecclesiæ, quas „moderno tempore, aut nostro, aut cujuslibet munere habere „videtur, vel quas deinceps in jure ipsius Sancti loci voluerit „divina pietas ampliare, nullus Judex publicus, ad causas au-„diendas, aut freda undique exigendum, quocumque tempore „non præsumat ingredi. Sed hoc ipse Pontifex, vel Successores „ejus, propter nomen Dei, sub integro emunitatis nomine va-„leant dominari, jubemus ..... Nec Mansiones, nec para-„tas, vel fidejussores tollere non præsumatis, sed quicquid „exinde aut de ingenuis, aut de servientibus, cæterisque natio-„nibus, quæ sunt infra agros, vel fines, seu supra terras præ-„dictæ Ecclesiæ commanentes, Fiscus aut de fredis, aut undecun-*

que

Art. 2. „ *quæ potuerat sperare, ex nostrâ indulgentiâ pro futurâ salute in*
§. 5. „ *luminaribus ipsius Ecclesiæ per manum Agentium eorum proficiat in perpetuum.*

4. RESP. Eò tendunt omninò hæ literæ, ut Ecclesiarum bona sint ab omni onere libera, atque ab omni injuriâ tuta, maximè verò adversus Officiales ipsos Regios; *Nullus Judex publicus ad causas audiendas aut freda undique exigendum, quocumque tempore non præsumat ingredi.* Notanda sunt hæc verba; *Quocumque tempore*, quæ, cum generalia sint, generalitèr sunt explicanda, juxta vulgare illud Jurisconsultorum effatum; *Ubi jus non distinguit, nec nos distinguere debemus.* Si tempore sedis vacantis usus-fructus bonorum Ecclesiasticorum ad Regem Christianissimum pertinuisset, an non illud excepisset in literis ad perpetuam immunitatem Ecclesiarum datis?

5. Nec nisi merâ cavillatione responderi posset, tempus vacationis fuisse tacitè exceptum his verbis, Pontificis tantùm & Successorum ejus, non autem temporis vacationis, mentionem facientibus: *Sed hoc ipse Pontifex, vel Successores ejus propter nomen Dei sub integro emunitatis nomine valeant dominari.* Nam præterquàm, quòd duo extrema medium complecti censentur, præsertim cùm ex sacris Canonibus reditus Ecclesiæ viduatæ Successuro Episcopo sint reservandi; Clerus in administrandâ Ecclesiâ Episcopo defuncto succedit, donec alius præfectus fuerit.

6. Tantùm abest ut Reges illi, tuitionis ac defensionis præmium ab Ecclesiâ expectarent, ut etiam jura, quæ alias sibi debita fuissent, puta à personis bona illius excolentibus, Ecclesiæ in perpetuum remitterent: *Sed quicquid exinde, aut de ingenuis, aut de servientibus, cæterisque nationibus, quæ sunt infra agros, vel fines, seu supra terras prædictæ Ecclesiæ com-*

commanentes, Fiscus aut de fredis, aut undecumque potuerat sperare, ex nostrâ indulgentiâ, pro futurâ salute, in luminaribus ipsius Ecclesiæ per manum Agentium eorum proficiat in perpetuum. Art. 2. §. 5. Cùm autem, ut diximus, fructus Ecclesiarum vacantium juxta sacros Canones futuro Episcopo reservandi sint, ejus Agens censeri potest œconomus, qui eos recipere jubetur à Concilio Calchedonensi Can. 25.

7. DISSERT. „ Et 14. de Mundeburde Regis & Principis, inscriptâ, in quâ Rex ita loquitur: *Nos Apostolicum, & Venerabilem illum Episcopum, aut Abbatem Ecclesiæ, vel Monasterii in honore illius Sancti constructi, cum omnibus rebus vel hominibus aut gasindis, vel amicis, seu undecumque ipse legitimo reddibit mittio, juxta ejus petitionem, propter malorum hominum inlicitas infestationes, sub sermonem* TUITIONIS NOSTRÆ *visi fuimus recepisse, ut sub Mundeburde vel* DEFENSIONE *inlustris illius Majoris Domus nostri, cum omnibus rebus præfatæ Ecclesiæ aut Monasterii, quietus debeat residere, & sub ipso viro illo, inlustris vir ille, causas ipsius Pontificis, aut Abbatis, vel Ecclesiæ aut Monasterii, qui per eum sperare videntur, vel undecunque legitimo reddibit mittio, tantùm in Palatio nostro sequi deberet*, &c. Mundeburdium Germanis scriptoribus tutela est seu defensio ac tuitio. Unde *Charta de Mundeburde* vocabatur, quâ Princeps Episcopo aut Abbati tuitionem & defensionem suam impertiebatur; ne à quibuslibet infestarentur, atque etiam, ut eorum causæ in Palatio tantùm judicarentur, concedebat. Porrò cùm ingentia commoda & plurimus honos Ecclesiis ex Augustâ defensione & custodiâ accederent, sese ei certatim committebant. *Sermo Regis* tuitio ista dicebatur, quo documento Regii sermonis auctoritas, & fiducia quam in illo

Art. 2. „ ſubditi omnes habebant, liquidò demonſtratur. Ex antiquis
§. 5. „ illis Mundeburdii chartis originem traxerunt literæ, quas „ etiamnum quibuſdam Regni ſui Eccleſiis Reges Chriſtia„ niſſimi concedunt, quæ vernaculè dicuntur : *Lettres de „ garde gardienne.*

8. RESP. Præter illa quæ circa ſuperiorem formulam dicta ſunt, obſervari poteſt, nullam apud Marculphum reperiri Formulam Regiæ tuitionis ſeu Defenſionis ſpecialis Eccleſiarum pro tempore vacationis; licet tunc temporis magis eſſet neceſſaria *propter malorum hominum inlicitas infeſtationes.* Unde colligere licet, quod modò dicebamus, intra extrema Epiſcopi & ejus Succeſſoris, comprehendi etiam vacationis intervallum, ut eâdem ſecuritate ac libertate ſemper fruerentur Eccleſiæ : & nuſquam non gratuitum eſſet Chriſtianiſſimorum Principum erga illas officium.

9. Etenim cùm Eccleſiarum vacatio longè minori tempore duret quàm Epiſcoporum vita, quis putet exactum pro breviori Cuſtodiâ præmium quàm maximum, integrum ſcilicet Cuſtoditarum rerum uſum-fructum; longioris verò temporis tuitionem omni honorario caruiſſe. Nec dicas, uſumfructum tempore vacationis honorarium fuiſſe integræ Cuſtodiæ, nempe tam vivente quàm defuncto Epiſcopo, præſtitæ. Id enim neceſſariò fuiſſet exprimendum in literis Regiis, cùm contrarium ex illarum verbis, utpotè ab Eccleſiis quidquam exigere indiſtinctè prohibentibus, etiam Regiis Officialibus, nemo non eſſet intellecturus.

10. Quæ apud Choppinum, & alios Scriptores Gallicanos extant exempla literarum illarum Regiarum, quas illic vocant *de Garde Gardienne*, nullum præbent fundamentum ſuſpicandi, Reges illos Eccleſiis, aut Monaſteriis concedentes,

tes,

tes, usum-fructum ac collationem Beneficiorum vel loco- *Art.* 2.
rum Monachalium sibi, pro tempore, quo deficeret Præ- §. 6.
latus, reservâsse; sed tantùm Christianissimos Principes Ecclesias hoc autoritatis suæ signo communivisse, ut mali eorum potentiam ac vindictam reformidantes, ab usurpandis illarum bonis abstinerent.

§. SEXTUS.

De Testimonio Hincmari.

1. DISSERT. „Jus Custodiæ ac Defensionis bonorum Ecclesiasticorum, sede præsertim vacante, „Reges Christianissimos Secundæ Dynastiæ exercuisse docet Hincmarus Archiepiscopus Remensis Epist. 12. ad Ludovicum III. Francorum Regem, totius „Synodi apud S. Macram celebratæ nomine scriptâ: *Ut*, inquit, *sicut Sacræ Leges & Regulæ præcipiunt, Archiepiscopis & Episcopis conlimitanearum Diœceseon Electionem concedere dignemini, ut undecumque secundum formam Regularem „electionis, talem eligant Episcopi, qui & Sanctæ Ecclesiæ „utilis, & Regno proficuus, & vobis devotus ac fidelis coöperator existat: & consentientibus Clero ac Plebe eum vobis „adducant, ut secundum Ministerium vestrum* RES ET FACULTATES ECCLESIÆ, QUAS AD DEFENDENDUM ET TUENDUM VOBIS DOMINUS „COMMENDAVIT, SUÆ DISPOSITIONI COMMITTATIS; *& cum consensu ac literis vestris eum ad Metropolitanum Episcopum, ac Coëpiscopos ipsius Diœceseos, qui „eum ordinare debent, transmittatis.*

2. RESP.

Art. 2. §. 6. 2. RESP. Hincmarus tam apertè testatur, Reges non habere usum-fructum Ecclesiarum vacantium, ut nesciam quomodò ejus testimonio uti ausus sit Dissertationis Autor, ad adstruendam contrariam sententiam. Loca Hincmari Regaliæ adversa mox referemus, & contra vanas P. Alexandri interpretationes defendemus. Interim tantùm notandum est, locum hîc adductum, nullam usus-fructus mentionem facere, sed tantùm defensionis & tuitionis. Verùm P. Alexander hinc sententiam, Hincmari menti è regione, ut mox videbimus, oppositam, vitiosâ consequentiâ infert. Sic enim ratiocinatur.

3. DISSERT. „Hanc fuisse Gallicanæ Ecclesiæ disci„plinam, ut Rex Jure Custodiæ ac Defensionis, (quod idem „est ac Regaliæ Jus, secundum Concilium Lugdunense II.) „vacantis Ecclesiæ bona ad se reciperet, eaque electi Episcopi „dispositioni committeret, eumque cum suæ Majestatis as„sensu ac literis ad Metropolitanum consecrandum remitteret, „ex isto Hincmari loco evidens est.

4. RESP. Nota rursus, Concilinm Lugdunense II. intelligendum esse de Regaliâ. Verùm quidem est, Reges Francorum, Ecclesiarum vacantium bona custodisse ac defendisse tempore Hincmari: sed falsissimum est, quod Dissertationis Autor tanquam suæ ratiocinationis minorem propositionem assumit; nempe Custodiam illam ac defensionem idem esse ac Regaliæ Jus, prout nunc illud jus intelligitur, ut colligitur ex illâ ipsâ Epist.; scilicet 12. quæ hic citatur. Etenim indicat causam cur Ludovicus III. Rex, Balbi filius, ad quem scribit, differret assensum præstare electioni Episcopi Bellovacensis, nimirum quia volebat & alium Episcopum præfici, & interim de bonis Ecclesiæ disponere. Quid igitur Hincmarus

rus de utrâque illâ causâ sentit? An pertinere ad Regem ele- *Art.2.*
ctionem Episcoporum, & interim usum-fructum redituum §. 6.
Ecclesiarum? En expressam Hincmari ibidem num. 3. mentem circa primum; *Nam si quod à quibusdam dicitur, ut audivi, quando petitam apud Vos electionem conceditis, illum debent Episcopi, & Clerus, ac Plebs eligere, quem vos vultis & quem jubetis, (quæ non est Divinæ Legis electio, sed humanæ potestatis extorsio), si ita est, ut dici à quibusdam audivi, ille malignus Spiritus, qui per serpentem primos parentes nostros in Paradiso decepit, & inde illos ejecit, per tales adulatores in aures vestras hæc sibilat. quia hoc in Scripturis tam Veteris, quàm Novi Testamenti non continetur, neque in Catholicorum dictis vel Sacris Canonibus, nec etiam in Legibus à Christianis Imperatoribus & Regibus promulgatis hoc Scriptum vel Decretum invenitur, sed talia dicta infernus evomuit* &c. Cùmque Odactus, quem Rex ad Ecclesiam Bellovacensem promoveri cupiebat, illam invasisset, prædictus Archiepiscopus Remensis eum excommunicatione perculit, ut videre est in eodem Tom. 2. Opusc. ejusdem Præsulis Remensis sub num. 52.

5. De secundo autem sic scribit num. 4. *Sunt qui dicunt, quia Res Ecclesiasticæ Episcoporum in vestrâ sint potestate, ut cuicumque volueritis eas donetis. Quod si ita est, ille malignus Spiritus, qui, ut superiùs præmissum est, primos parentes nostros perdidit, perditionem vestram in aures vestras susurrat.* Recurret forsan P. Alexander ad suum effugium, respondens, hæc de bonis ipsis, non autem de usu-fructu esse accipienda. Sed fugienti viam præcludit idem Hincmarus, qui in præcitatâ Sententiâ Excommunicationis contra Odacrum Bellovacensis Ecclesiæ invasorem num. 3. sic habet; *Idem*

 Sanctum

Art.2. *Sanctum magnumque Concilium* (Chalchedonense) *decrevit*,
§. 6. *ut reditus viduatæ Ecclesiæ penes Oeconomum ejusdem Ecclesiæ integrè conserventur, quos prædictus invasor Odacrus sine ullâ Divinæ legis reverentiâ usurpare præsumpsit* &c.

6. Si qua in his superesset difficultas, aliis Hincmari locis eam elucidare in promptu esset. Nam cap. 41. Epistolæ nonæ, quam non ignoravit P. Alexander, quandoquidem illius locum exscribit. §. 14. expressè affirmat, quòd *facultates Ecclesiæ viduatæ post mortem Episcopi penes Oeconomum integrè conservari jubentur futuro Successori ejus Episcopo*; & Epist. 29. quæ est ad Carolum Calvum, id non solùm de bonis ipsis, sed & de reditibus accipiendum explicat, *ut à magnâ Synodo Chalchedonensi etiam post mortem Episcopi, reditus Ecclesiæ viduatæ penes Oeconomum ejusdem Ecclesiæ* (non ergo penes Oeconomum Regium) *integrè conservari jubeantur*; non autem in Fiscum deferri permittantur. Hæc verba tam perspicua sunt, ut quantumvis P. Alexander nitatur tenebras illis offundere in dicto §. 14. eorum sententiam lectores nequeat celare, ac facillimum cuique sit, ut ibi videbimus, injectum pulverem exsufflare.

7. DISSERT. „ Jus illud Custodiæ ac Defensionis pro-„ fectitium non esse, sed insitum & Coronæ Regum Chri-„ stianissimorum adhærens, constat ex illis verbis, *secundum* „ *Ministerium Vestrum* : Nec ab hominibus, sed à Deo ipsis „ commissum, hæc verba probant : *Quas ad defendendum &* „ *tuendum verbis Dominus commendavit*.

8. RESP. Officium aptiùs quàm Jus vocaretur, quod Principes Ecclesias defendant & tueantur. Verùm Autor non Ecclesiæ bonum & dignitatem attendens, sed commodum Regi ex usu-fructu bonorum Ecclesiasticorum, & ex Benefi-

ciorum

ciorum collatione proveniens, defensionem illam & tuitionem, quam falso passim asserit justum esse illius commodi titulum, Juris nomine mavult nuncupare. Omissis nunc aliis probationibus hujus nuncupationis, adducere sufficiet autoritatem Concilii apud Sanctam Macram, & consequenter Hincmari Archiepiscopi Remensis, qui illud citat, in eo præsederat, & decreta, ut puto, condiderat, quandoquidem eam in suas partes conatur, licet immeritò, trahere P. Alexander; *Pro honore*, inquiunt Patres apud S. Macram congregati cap. I. *& defensione ac quiete Sanctæ Ecclesiæ, ac Rectorum & Ministrorum ipsius, & leges promulgando, ac militando à Rege Regum est eis Curæ onus impositum.* Quod P. Alexander Jus *insitum, & Coronæ Regum Christianissimorum adhærens.* Concilium apud S. Macram *à Rege Regum eis* (Regibus) *Curæ onus impositum appellat.* Quid mirum? Concilium Jura Ecclesiæ spectabat; P. Alexander Advocati Regii partes agit. Art. 2. §. 6.

9. DISSERT. „Jus illud Augustum Custodiæ Regibus „Christianissimis competere, Adrianus II. agnovit Epist. 16. „ad Hincmarum Archiepiscopum Remensem datâ, quâ „Laudunensis Episcopi Romam ituri Ecclesiam ipsi commendat, & illius custodem secùndum Regem constituit: „*Episcopatum ejus*, inquit, *Sanctitati tuæ specialiter, post* „*Regem servandum committimus.*

10. RESP. *Si Jus illud Augustum Custodiæ Regibus Christianissimis competit, si profectitium non est, sed insitum & Coronæ Regum Christianissimorum adhærens*; quo jure Hadrianus II. Hincmarum Archiepiscopum Remensem Ecclesiæ Laudunensis *Custodem secundùm Regem constituit*, seu *post Regem?* Nonne ad Regem pertinuisset, *Custodem secundùm se*, seu

post

Art. 2. *post se constituere?* Nonne saltem expectandus Hadriano fuisset Regis consensus ad committendam alteri Ecclesiæ Laudunensis Custodiam? Num Papa & Rex simul sunt Ecclesiarum Custodes? Non habebat Adrianus Ecclesiam Laudunensem tanquam vacantem: Sed cum Episcopum Laudunensem Romam venire jussisset, providit, ne qua bonis ejus Ecclesiæ inferretur injuria; Regem orans, ut tanquam bonorum omnium in Regno suo existentium Protector impediret, ne ista diriperentur; & Hincmarum Remensem monens, ut eidem bonorum securitati consuleret, post Regem, cujus nimirum autoritas erat efficacior ad deterrendos improbos. At certè nemo judicavit ratione hujus Custodiæ vel Regem vel Metropolitanum Ecclesiæ Laudunensis fructus suos jure facere potuisse.

§. 7.

§. SEPTIMUS.

De Visitatore Ecclesiarum à Rege designando.

1. DISSERT. „ Ex eo Jure profectum est, ut Reges, „ secundum illius ævi disciplinam, Episcopum „ designarent, qui Visitatoris nomine vacantis „ Ecclesiæ curam gereret: aut certè Metropolitano eum indicarent, quem velut Majestati suæ gratum in „ eo munere institueret. Id constat ex Epistola Hincmari Me„ tropolitani ad Carolum Regem, ut Clero, & Plebi Silva„ nectensi novi Episcopi electionem permittat, & Visitatorem „ designet, qui præsit electioni. *Dignetur mihi Dominatio ve„ stra*, inquit, *literis suis significare, quem vultis de Coëpisco„ pis nostris, ut ei ex more literas Canonicas dirigam, & Visitatoris*

,, *toris Officio fungens in eâdem Ecclesiâ Electionem Canonicam* Art. 2.
,, *faciat : & aut per se, aut per literas suas, Vicario suo defe-* §. 7.
,, *rente, eamdem Electionem cum Decreto Canonico singulorum ma-*
,, *nibus roborato ad me referat, ut per me ipsa Electio ad Domina-*
,, *tionis vestræ discretionem perveniat.*

2. ,, Idem probat ejusdem Hincmari Epistola ad Hadebertum Silvanectensem Episcopum, ut Visitatoris Officio fungatur in Ecclesiâ Bellovacensi post obitum Odonis Præsulis : *Officio*, inquit, *Visitatoris consensu Domini nostri Ludovici Regis, nostræ Humilitatis Metropolitanâ delegatione suscepto, ad eamdem Ecclesiam quantocyùs studeas properare*, &c.

3. ,, Idem probat excusatio Remensium, qui ante Visitatoris adventum, post obitum Hincmari, Episcopum elegisse dicebantur, ad Hildeboldum II. Suessionensem & cæteros Provinciæ Remensis Episcopos : *Et sicut hactenùs abstitimus ab ullius certæ personæ electione, ita deinceps, donec Pietas Divina, & Regia Clementia nobis concesserit Visitatorem, abstinere pro certo noveritis.*

4. ,, Idem testatur Flodoardus in Remensis Ecclesiæ Historiâ, lib. 3. cap. 23. ubi literas ad Ragenelmum, seu Ragenolium Episcopum Noviomensem ab Hincmaro datas commemorat. *Pro Visitatione Morinensis Ecclesiæ, post obitum Hunfridi Episcopi, juxta dispositionem Regis.*

5. RESP. Si *ex eo Jure, scilicet Custodiæ, Regibus Christianissimis competente*, de quo in §. præcedenti, *profectum est, ut Reges Episcopum designarent, qui Visitatoris nomine vacantis Ecclesiæ curam gereret* : Cùm Visitatoris Officium esset non solùm temporalium conservationi invigilare, sed etiam Spiritualium munia obire, concludendum erit Reges supremam

Art. 2. §. 7. etiam in ſpiritualibus poteſtatem habuiſſe ; ſed hujus Concluſionis falſitatem, & rei ipſius injuſtitiam ſibi maximo vitio vertendas præſentiens P. Alexander, illam temperavit, addens ; Reges ſaltem Viſitatorem Metropolitano indicâſſe ; *Quem velut Majeſtati ſuæ gratum in eo munere inſtitueret* : quibus verbis præſentationem Principi, utpotè Patrono, non plenam autoritatem, quaſi Eccleſiæ Capiti tribuit. At etiam hujuſmodi Juris præſentationis alias probationes vellem afferri.

6. Etenim cùm ſub ultimis primæ Dynaſtiæ Regibus, maxima fuiſſet in Galliâ rerum Eccleſiaſticarum confuſio & labefactatio, adeò ut Carolus Martellus ; qui diù ſine Regio nomine regnaverat, Epiſcopatus & Abbatias Laïcis, præſertim Militibus, concederet, ad conciliandos ſibi per hujuſmodi Sacrilegas largitiones bellorum adjutores : non ita facilè fuit ſub Principibus ſequentibus, etiam erga Religionem & Eccleſiam optimè affectis, Canonicam Libertatem recuperare, & collapſam reſtaurare diſciplinam. Quid igitur mirum, ſi tempore Caroli Calvi, qui Ludovici Patris, Caroli Magni Avi, & Pipini Proavi, à prædicto Martello deſcendentium, pium ergà Eccleſiam Zelum non ita imitabatur, Antiſtites cogerentur ejus voluntati frequentiſſimè ſeſe accommodare ? Imò tunc temporis magna libertas reputabatur priſcæ ſervitutis imminutio ; quodque alias omni conatu propulſatum fuiſſet, tanquam ingens favor poſtulabatur. Quamobrem iniquè ſe habent erga Eccleſiam Scriptores, qui in Regia Jura referunt, quidquid illis temporibus geſtum legitur, etiamſi Clerus annuerit, vel etiam optaverit, graviorum ſcilicet malorum pondere oppreſſus.

7. Fatebantur ipſimet Reges, Eccleſiarum injurias reparare

rare conantes, ea, quæ præstabant, minora esse, quàm *Art.*2.
quæ Sacri Canones exigerunt. Id testatur Præfatio ad Capi- §. 7.
tula in Concilio Vernensi an. 755. edita; *Quia emergentibus causis quibusdam non congruis, temporeque inquieto superveniente, contigit nonnulla ex hâc re negligentiâ faciente fuisse intermissa, ideòque glorisissimus atque Deo Religiosus illuster Vir Pipinus Rex Francorum universos penè Galliarum Episcopos aggregare fecit ad Concilium Vernis Palatium publicum*, RECUPERARE ALIQUANTISPER CUPIENS INSTITUTA CANONICA. ET QUIA FACULTAS MODO NON SUPPETIT AD INTEGRUM, TAMEN ALIQUA EX PARTE VULT ESSE CORRECTUM, QUOD ECCLESIÆ DEI VALDE COGNOSCITUR ESSE CONTRARIUM.

8. Verùmtamen Hincmarum suâ, non Regis, cujus voluntatem explorabat, autoritate, Visitatorem delegâsse, ipsemet significat in iis Epistolis, quæ referuntur à P. Labbeo Concil. tom. 8. col. 1867. & seqq. *Dilecto fratre*, inquit Hincmarus Epist. ibi secundâ, quæ est ad Hedenulphum Laudunensem Episcopum, *ac venerabili Consacerdote nostro Joanne Ecclesiæ Cameracensis defuncto, hortor ac moneo dilectionem tuam, Frater Carissime, ut ejusdem Ecclesiæ Officio Visitatoris nostræ Humilitatis Metropolitanâ delegatione suscepto, ad eamdem Ecclesiam quantociùs studeas properare, ac assiduis hortationibus Clerum Plebemque Ecclesiæ publicè admonere festines, ut remoto privato studio, uno eodemque consensu talem sibi præficiendum expetant ac eligant Sacerdotem, qui & tanto Ministerio dignus valeat reperiri, & à venerandis Canonibus nullatenùs respuatur.* Nulla fit in totâ illâ Epistolâ mentio Regis. Subjungit quidem P. Labbeus in alterâ Hincmari Epistola ad Hade-

Art. 2. §. 7. Hadebertum Silvanectensem Episcopum scriptâ, ut Visitatoris Officio fungeretur in electione Episcopi Bellovacensis, haberi hæc verba; *Officio Visitatoris, consensu Domini nostri Ludovici Regis* &c. Sed in reliquis eandem esse utriusque formam, ut scilicet Metropolitanus deleget Visitatorem. Unde sequitur, Regem ad summum consensum suum Visitatoris Deputationi, sicut Antistitis electioni præstitisse.

9. Vidimus suprà, Concilium Regense, & Concilium Aurelianense II. statuisse, ut Episcopus Ecclesiæ vacanti vicinus, post ejus Pastoris mortem, Visitatoris munus obiret. Alia possent afferri exempla, quibus certissimè confirmatur, Visitatoris Officium, etiam quantùm ad bona temporalia non à Principibus, sed ab Ecclesiâ pendere: sed prædicta sufficiant, maximè cum nonnulla inferiùs citaturi simus, ex quibus illa confirmabuntur.

§. OCTAVUS.

Exemplum Custodiæ à Carolo Calvo commissæ.

1. DISSERT. „ Vacantium Ecclesiarum Custodia, „ Defensio & Administratio quoad temporalia, „ adeò Regii Juris erat, ut Carolo Calvo profe„ ctionem in Italiam adornante Anno 877. necesse „ fuerit statuere, quâ ratione hujusmodi Custodia & Provisio, „ absente Rege, suppleretur. Episcopis & Metropolitanis „ hæc demandata Provincia est, qui unà cum Comite Eccle„ siam custodirent, dum Episcopi obitus ad Regis notitiam „ deferretur; ut discimus ex Capitulari Carisiacensi. cap. 8. „ ubi Rex ad Episcopos, & Optimates: *Si antequam redeamus*,

,, *mus*, inquit, *aliqui Honores aperti fuerint, considerandum* Art. 2.
,, *quid exindè agatur.* Ipsi vero respondent: *Si antequam ju-* §. 8.
,, *vante Domino revertamini, aliquis Archiepiscopus defunctus*
,, *fuerit, vicinus Episcopus ipsius Diœceseos, cum Comite ipsam*
,, *Sedem prævideat, usque dum obitus ipsius Archiepiscopi ad ve-*
,, *stram notitiam perveniat, si aliquis Episcopus interim obierit,*
,, *Archiepiscopus ipsi Sedi Visitatorem secundùm Sacros Canones*
,, *deputet, qui unà cum Comite* (seu Provinciæ Præfecto)
,, *ipsam Ecclesiam, ne prædetur, custodiat, usque dum ipsius*
,, *Episcopi obitus ad vestram notitiam perveniat. Si Abbas vel*
,, *Abbatissa obierit, Episcopus in cujus Parochiâ Monasterium*
,, *illud est, unà cum Comite illud Monasterium custodiat, usque*
,, *dum vestra jussio inde fiat.* His Legibus Gallicana Ecclesia
,, tunc temporis regebatur; quæ Jus Custodiæ, seu Rega-
,, liæ in Ecclesiis vacantibus, Regibus Christianissimis conve-
,, nire supponebant.

2. Resp. Optimus & Sacris Canonibus consentaneus est Ordo, ut Ecclesiæ Metropolitanæ vacanti vicinus Episcopus, Cathedrali autem ejus Provinciæ Archiepiscopus Visitatorem deputet, Monasterio verò Episcopus, in cujus est Parochiâ. Id propriè cum Capitulari Carisiacensi *secundùm Canones* dici potest. Quòd autem Archiepiscopo, vel Episcopo adjungatur Comes, Officium est Principum, qui auctoritatem, quam à supremo Rege acceperunt, in ejus Ecclesiæ auxilium impendere tenentur. Sed pro illius auxilii mercede, quod Ecclesia ipsa postulaverat, eò quòd improbi Censuras Ecclesiasticas parum formidare jam cœpissent, neque Rex, neque Episcopi sentiebant, concedendum suæ Majestati integrum rerum custoditarum usum-fructum, & Præbendarum liberam collationem. Iniqua nimis fuisset conditio & pretium

Art.2. operas præstitas excedens: debuisset saltem merces inter Episcopum & Comitem, seu inter Ecclesiam & Regem dividi.
§. 8. Animadvertis, Lector, Autorem à suâ æquivocatione nusquam recedere, sed totam, aut ferè totam Dissertationis suæ molem superstruere corrupto illi fundamento, scilicet, quòd generalis illa Custodia, quam Principes Ecclesiæ debent, tam vivente quàm defuncto Episcopo idem sit ac Regalia, quæ occasione, seu prætextu specialioris custodiæ in aliquas Ecclesias inducta est.

3. Conquereretur forsan P. Alexander, nos in autoritate Capitularis Carisiacensis dissimulare illa verba, ***Antequàm redeamus, usque dum obitus ipsius Archiepiscopi ad vestram notitiam perveniat: usque dum vestra jussio inde fiat***, quæ innuere videntur, totam custodiendi autoritatem esse penes ipsum Regem, Episcopos autem ejus esse Commissarios, non minùs quàm Comites. Verùm hæc verba innuunt tantùm, non præfici Ecclesiis Pastores, inscio Rege, vel absque illius assensu. Cùm autem statuatur, quòd interim ***Archiepiscopus ipsi Sedi Visitatorem secundùm Sacros Canones deputet***; Sacri autem Canones, ut jam vidimus, illam deputationem, non sæcularis, sed Ecclesiasticæ potestatis esse testentur: quis Archiepiscopos & Episcopos in deputandis Ecclesiarum vacantium Visitatoribus, Principum Commissarios appellare, illorumque Jurisdictionem à Rege delegatam asserere non erubescat? Certè verba ipsa Capitularis indicant præcipuam Autoritatem in Ecclesiâ residere, quandoquidem non solùm deputatio Visitatoris Archiepiscopo solidè adscribitur; Idque ***secundùm Sacros Canones***; sed etiam ex ipsâ loquendi formâ indicatur, Episcopum deputatum, esse verum Visitatorem; Comitem autem ejus tantùm Adjutorem: ***si aliquis Episcopus***

pus interim obierit, Archiepiscopus ipsi Sedi VISITATOREM *secundùm Sacros Canones deputet, qui unà cum Comite ipsam* ECCLESIAM, NE PRÆDETUR, CUSTODIAT. *Art.2. §. 9.*

§. NONUS.

De Regia Custodia Ecclesiarum tempore Caroli Simplicis.

1\. DISSERT. „Jus Custodiæ ac Defensionis Metropolitanarum & Cathedralium Ecclesiarum Regni sui, Christianissimi Reges non minori curâ „& ardore, quàm ipsam Coronam, cui adnexum „est, conservârunt: adeò ut extremis Carolinæ Stirpis temporibus, & initio tertiæ Regum Familiæ, Jure Regio civilibus bellis imminuto, omnibus occupatis, Episcopatus „tamen in tutelâ & protectione Regum manserint. Chronicon Andegavense de Neustriâ Hugoni Abbati concessâ sub „Carolo simplici Rege ita loquitur: *Iste itaque tractus cùm „ei datus esset ad integrum cum Civitatibus & Comitatibus & „Abbatiis, Castellisque; præter Episcopatus solos, qui in Regiâ Dominicatâ retenti sunt.* Rigordus in Philippi Augusti „vitâ: *Igitur Reges Francorum prædictas Ecclesias in suâ libertate semper custodire cupientes, quibuscumque Principibus Terras custodiendas tradidissent, tamen Ecclesias sub Potestate „suâ & Protectione retinere decreverunt, ne Principes quibus „terra custodienda delegabatur, Ecclesias, vel Clericos ibidem „Domino servientes aliquibus angariis, talliis, vel aliis exactionibus gravare præsumerent.*

2\. RESP.

Art. 2. §. 9. 2. RESP. Quòd Carolus simplex Ecclesias Hugoni concedere noluerit, siquidem id præstitit, ne illarum reditus ab illo Comite, qui quòd plures Abbatias, quamvis Laïcus possideret, Abbas cognominatus est, usurparentur; laude dignus est, quia officio Principibus omnibus à Deo imposito fecit satis. Sin verò id fecit, ut illarum reditus ipse perciperet, non est cur in Exemplum proponatur, cum injuriam Ecclesiæ inferri solitam non abstulerit, sed commutaverit. Quâlibet ratione id fecerit, non ideò Ecclesiarum illarum usum-fructum, & Beneficiorum collationem habuit, nisi juxta falsum illud principium æquivocatione obtectum, quòd custodia Ecclesiarum Principibus à Deo injuncta, idem sit quod Regalia: quamvis illa Custodia non magis de tempore vacantis sedis, quàm viventis Episcopi accipiatur.

3. Verùm Carolum simplicem propriæ necessitati potiùs satisfacere, quàm suo officio & utilitati Ecclesiæ providere voluisse, conjicere licet ex temporis conditione. Hic enim Rex potentes passus est adversarios, à quibus etiam captus est, ac diu detentus. Tumque non solùm confusa erat Respublica, sed etiam, ut plerumque solet, illa perturbatio maximorum in Ecclesiâ Gallicanâ malorum erat occasio; præsertim ut Ecclesiarum bona à Laïcis potentibus diriperentur; quod insinuat etiam ipse Dissertator cùm ait; *Ut extremis Carolinæ Stirpis temporibus & initio tertiæ Regum Familiæ, Jure Regio civilibus bellis imminuto, omnibus occupatis*, &c.

4. Sanè testimonium Chronici Andegavensis significat, Carolum Simplicem Hugoni non solùm Custodiam Ecclesiarum Abbatialium, & earum, mortuis Prælatis, usum-fructum concessisse, sed & Dominium ipsum sicut & Civitatum, & Castrorum; *Iste itaque tractus inquit, cùm ei datus esset ad integrum,*

tegrum, cum Civitatibus & Comitatibus, Castellisque. Unde *Art. 2.*
inferendum videtur, Carolum in eodem sensu *Episcopatus qui* §. 10.
in Regiâ Dominicatâ erant *retinuisse*, ut scilicet etiam si non vacarent, eorum usus-fructus usurparet. Ac reverâ nulla fit ibi Custodiæ, defensionis, vel alicujus similis officii mentio. Unde magis ac magis detegitur & Causæ à P. Alexandro defensæ, & ipsius defendendæ modi injustitia, cùm in ejus patrocinium adhibentur tam iniqua tamque odiosa, & cum Ecclesiæ juribus pugnantia exempla.

5. Diversæ rationis est factum Philippi Augusti ex Rigordo desumti. Nescio utrum hoc loco illud P. Alexander retulerit, ut aliquatenus iniquum Caroli simplicis exemplum obtegeret. Nec enim Philippus Augustus ad primam Dynastiam pertinet, vel ad secundam, de quibus Autor tractat in hoc articulo, sed ad tertiam, de quâ in sequenti. Est autem maximum inter trium Dynastiarum tempora discrimen. Nam sub primâ, & secundâ nullus fuit Regaliæ usus in eo sensu, in quo de illâ modò disputatur. Sub Philippo autem Augusto, qui septimus ordine fuit tertiæ stirpis Rex, imo sub ejus Patre Ludovico VII. Regaliæ prima exempla notantur. Verùm, ut articulo sequenti videbimus, usus ille in aliquibus tantùm Ecclesiis locum habebat, eique Custodia specialis ac Defensio adversus iniquos Principes ac Potentes, fortè occasionem præbuerat, quoad fructus bonorum non feudalium. Sed & hic Rigordi locus ad tempus vacantis sedis nequaquam est limitandus, neque occasione protectionis de quâ loquitur, pii Principes proprium, sed Ecclesiæ [redacted] commodum quærebant; *Ecclesias* inquit Rigordus, *sub Potestate suâ & Protectione retinere decreverunt,* (Reges Francorum) *ne Principes, quibus terra Custodienda delegabatur, Ecclesias vel Clericos ibidem Domino servientes*

Art.2. §. 10. *tes aliquibus angariis, talliis, vel aliis exactionibus gravare præsumerent.* Itaque distinguenda ubique sunt duo Custodiæ genera, quæ passim à P. Alexandro confunduntur, neque cum illo falsò supponendum, Custodiam, cujus cujusmodi esset, cum usu-fructu redituum & Collatione Præbendarum semper fuisse conjunctam.

§. DECIMUS.

De Chorepiscopis in Ecclesiis Vacantibus constitui solitis, & de protectione vacationis.

1. DISSERT. „ Cùm Reges Christianissimi Custodiæ „ Jus in Ecclesiis Regni sui haberent, & hujusmo- „ di Custodiæ ac Defensionis titulo earum bona, „ vacante sede, ad se reciperent, servarentque, „ donec electus Episcopus eorum Majestati se sisteret, con- „ cessionem possessionum ad ipsas pertinentium ab illa impetra- „ turus, credere par est ipsos fructus vacationis tempore pro- „ venientes, suos fecisse, vel ex iis aliquid delibasse ad Cu- „ stodiæ impensas, & honorarii nomine: cùm suis sumpti- „ bus eam curare non tenerentur. Id autem facilè colligitur „ ex Epistola Hincmari ad Leonem IV. Pontificem Maxi- „ mum, quâ apud ejus Sanctitatem querebatur, quòd Prin- „ cipes Ecclesiarum vacationem in diuturnum tempus ex in- „ dustria protraherent, ut diutiùs Ecclesiasticis reditibus frue- „ rentur: & propterea Chorepiscopos mittebant, qui fun- „ ctiones Episcopales interim obirent, ne novi Episcopi ele- „ ctio, & consecratio urgeretur, quâ peractâ, possessiones „ omnes Episcopatus electo concedebant. Hujus Epistolæ,

quæ

,, quæ excidit, argumentum recenset Flodoardus lib. 3. Hi- *Art.2. §. 10.*
,, stor. Remensis cap. 10. *Scripsit autem*, inquit, *ad Leonem*
,, *Papam sexies, vel septies. In hâc verò Epistolâ de his quos*
,, *temeritas Chorepiscopalis ordinare; vel quòd Spiritum Sanctum*
,, *consignando tradere præsumebat, requisivit. Et quòd terrena*
,, *Potestas hâc materiâ sæpe offenderet, ut videlicet Episcopo quo-*
,, *libet defuncto, per Chorepiscopum solis Pontificibus debitum*
,, *Ministerium perageretur, & res ac facultates Ecclesiæ Secu-*
,, *larium usibus expenderentur, sicut & in nostra Ecclesia jam*
,, *secundò actum fuisset.* Ideò tot Decreta in Synodis istius sæ-
,, culi contra Chorepiscopos edita sunt. Porro vacationem
,, Ecclesiarum ex industria Principes ita non protraxissent, ni-
,, si Jus habuissent ratione Custodiæ percipiendi reditus ac fru-
,, ctus eâ durante, provenientes.

2. RESP. Non tot, & à tam remotis, imò sibi contrariis locis ducta argumenta cumulâsset Dissertator, si solida reperire potuisset. At certè quo major est militum numerus, si imbelles sint & ignavi, eò magis periclitatur exercitus. Quid si etiam infensi & ex Hostium partibus collecti? Hujusmodi sunt pleraque P. Alexandri argumenta. Probat hoc loco, Reges Francorum habuisse usum-fructum Ecclesiarum vacantium; quia Hincmarus conqueritur, *terrenam potestatem hâc materiâ sæpe offendisse: & res ac facultates Ecclesiæ Secularium usibus expendi.* Hæc autoritas contrarium potius probat, scilicet Reges injustè bona Ecclesiarum usurpâsse.

3. Injuriam suis Regibus facit P. Alexander, cùm putat, eos quasi Villicos aut Vinearum Custodes bona Ecclesiarum vacantium ad se recepisse, unde concludit, *credere par esse ipsos fructus vacationis tempore provenientes, suos fecisse, vel ex iis aliquid delibâsse ad Custodiæ impensas, & honorarii nomine:* *cum*

Art.2. *cum suis sumptibus eam curare non tenerentur* : cùm Hincmarus
§. 11. rus de Custodiâ illâ intelligendus sit, quam sæpè diximus Regibus tanquam Dei Ministris incumbere, ut autoritate sibi ab eo traditâ malos ab usurpandis Ecclesiæ bonis ac juribus deterreant, ac pro quâ ipsis nunquam vel raró faciendæ sunt expensæ. Quòd si juxta P. Alexandri mentem, Custodiam aliam specialiorem ac sumptus aliquos exigentem acciperemus, certè compensatio cum aliquâ esset proportione facienda, ut ipsemet fateri videtur, cùm ait ; *Credere par esse Reges fructus suos fecisse, vel ex iis aliquid delibâsse ad Custodiæ impensas.* Atque illa fortassè prima occasio Regaliæ fuit, quantùm ad perceptionem fructuum non feudalium in aliquibus Ecclesiis : quia scilicet ut Principes inferiores à bonorum Ecclesiasticorum rapina impedirentur, expensis interdum opus erat, ad quas Reges teneri non videbantur : ideòque illas ex fructibus Ecclesiarum sumebant. Cùm ergo nunc solis Principibus supremis jus belli reservatum sit, nullæque Regibus Christianissimis ad defendendas Ecclesias faciendæ sint expensæ : quo titulo universos fructus, ac præterea collationes Beneficiorum sibi tribuerent, in illis præsertim Ecclesiis, in quibus id sibi ex antiquâ consuetudine non competit ? An quia illarum bona per Oeconomos administrant ? Atqui novum est illud administrationis genus ; cùm ex plurimis monumentis constet, Ecclesiarum, quæ Regaliæ non subjacebant, vacantium Curam, etiam quantùm ad temporalia, penes Capitula fuisse, quoüsque Ministri Regii Regaliam ad universas Ecclesias extendere moliti sunt. Adde quod in illis Ecclesiis, Oeconomus à Rege constitutus semper novo Episcopo, dati & accepti rationem reddere, ac quod superesset consignare, non ex liberalitate Regiâ, sed ex justitiâ teneretur.

4. Quæ

4. Quæ illis temporibus contra Chorepiſcopos ſtatuerunt Concilia indiſtinctè à P. Alexandro citata, ſicut quod ex Flodardo refertur, adverſari potiùs ipſi, quàm favere comperientur, ſi proferantur. Non enim illa in communi tantùm citâſſet, ſi vel vocem aliquam intentioni ſuæ accommodatam in illis inveniſſet; quippè qui argumenta à tam remotis, ut diximus, ac ſæpè ſibi contrariis locis acerſat. *Art.* 2. §. 11.

§. UNDECIMUS.

De Capitularium, & de Concilii Troſleiani Autoritate.

1. DISSERT. „Jus illud non convellunt, quæ ex libro ſexto Capitularium cap. 321. ſive 427. Edit. „Baluz. quod ex Concilio Troſleiano, cap. 4. deſumptum eſt, objicit nuperus Regii Juris Oppugnator cap. 6. ſui de Regalia Tractatûs. Nam id unum edicit: *Ut nullus Laïcus Homo, vel Imperator vel Rex, & aliquis Præfectorum, vel Comitum, ſeculari poteſtate fultus ſibi per violentiam rapiat, aut à Rege competere audeat, vel quocunque modo invadere præſumat Monaſterium, aut prædia, vel quaſcunque res de poteſtate Epiſcopi, vel Abbatis, vel Abbatiſſæ, & incipiat vice Abbatis regere, & habere ſub ſe Monachos, & pecuniam poſſidere quæ fuit Chriſti ſanguine comparata.* Et cap. 392. *Iniquum eſt & Sacrilegii inſtar, quæ pro ſalute & requie animarum ſuarum unuſquiſque Venerabili Eccleſiæ contulerit, aut certè reliquerit, ab his, quibus maximè ſervari convenerat, auferri, & in aliud transferri.* Et cap-

Art.2. „ cap. 393. *Laïcis, quamvis Religiosis, nulla de Ecclesiasticis*
§. 11. „ *facultatibus aliquid disponendi legitur unquàm attributa facul-*
„ *tas*. Invasionem, direptionem, violentam occupatio-
„ nem, subreptitiam impetrationem prædiorum, aut alia-
„ rum facultatum Ecclesiasticarum, sive fiduciariam Mona-
„ steriorum possessionem Laïcis quibuscumque, etiam Regi-
„ bus, Christianissimi Principes prohibuerunt, ac Sacrilegii
„ damnârunt; non fructuum, durante vacatione, prove-
„ nientium perceptionem ac dispensationem, quæ ratione
„ Custodiæ ac Defensionis eorum debita erat Majestati, ut
„ colligitur ex Can. *Tributum*, causâ 23. q. 8. *De exterioribus*
„ *Ecclesiæ, quod constitutum antiquitus est pro pace & quiete,*
„ *qua nos tueri & defensare debent, Imperatoribus persolven-*
„ *dum est.*

2. RESP. Ubique Autor principium petit, supponens, Reges Jure Custodiæ fructus Ecclesiaram vacantium suos fecisse: quod cùm falsum esse jam probaverimus, perperam inde concludit, hujusmodi usum-fructum non contineri sub nomine *invasionis, direptionis, violentæ occupationis*. Sed quid respondet ad pronuntiatum illud, nullâ temporis vacationis exceptione circumscriptum, quod refertur ex cap. 393. lib. 6. Capitular; *Laïcis quamvis Religiosis, nulla de Ecclesiasticis facultatibus aliquid disponendi legitur unquam attributa facultas?* Nonne vacationis Ecclesiarum tempus erat excipiendum, cùm apertè videretur excludi verbis illis, *Nulla unquam facultas?*

3. Si alia testimonia ex Capitularibus in Tractatu Appamiensi lib. 1. cap. 7. relata, minùs patent, minùsque Regaliæ speciem impugnare Patri Alexandro videntur: proferat ipse quæ propiùs ad illam accedant, eique suffragentur. Au-

tor

tor enim prædicti Tractatûs declarat. lib. 1. cap. 7. (pro quo *Art.2.*
à P. Alexandro citatur caput ſextum) quòd cùm locis à ſe ad- *§. 11.*
ductis, & pluribus aliis, ſecuritati bonorum Eccleſiaſticorum conſulatur, nuſquam Capitularia probant quòd Principes uſum-fructum illorum bonorum juſtè ſibi vendicent, ſive plenis, ſive vacantibus ſedibus. Illi Declarationi reſpondendum erat objectis Capitulis, Regibus Chriſtianiſſimis uſumfructum Eccleſiarum, Paſtore deſtitutarum, adſcribentibus, aut ſaltem huic juri magis faventibus, quàm adverſentur alia. Concilium Troſleianum uſum illum damnâſſe, illiuſque Decretum, quod infra §. 16. ab Autore Diſſertationis refertur, & Decretum Concilii Regenſis, ad tempus ante reſerationem Teſtamenti Epiſcopi defuncti, aut ad bona mobilia non poſſe reſtringi, ibi demonſtrabimus.

4. Opponit Canonem *Tributum* 23. quæſt. 8. *De exterioribus Eccleſiæ, quod conſtitutum antiquitus eſt, pro pace & quiete, quâ nos tueri & defenſare debent, Imperatoribus perſolvendum eſt.* Verùm telum hoc ferit mittentem potiùs quàm ſcopum propoſitum. Primò hæc verba, *de exterioribus Eccleſiæ,* non poſſunt de Beneficiorum collatione pleno Jure facienda intelligi. Secundò *quod conſtitutum antiquitus eſt,* non poteſt dici Jus Coronæ Regiæ inſitum, ſed ex communi partium conſenſu pactum. Tertiò Imperatoribus perſolvendum eſt: non ergo debent ipſi fructus recipere, ac ſuos facere, ſed illos tueri & defenſare, eoque nomine, *quod conſtitutum antiquitus eſt Imperatoribus, perſolvendum eſt.* Oſtendat ergo P. Alexander *quod conſtitutum antiquitus ſit pro pace & quiete* quâ Reges Chriſtianiſſimi Eccleſias *tueri, & defenſare debent:* Ipſiſque *de exterioribus Eccleſiæ* perſolvendum conſentiemus.

5. Tantùm abeſt ut Canonem, *Tributum* reformidemus, ut po-

Art. 2. ut potiùs illum aliis Canonibus corroborandum ducamus; §. 11. quo certum ſit, Cuſtodes Eccleſiarum nihil ab illis ratione Cuſtodiæ exigere poſſe, niſi quod ipſis conſtitutum eſt. Hoc igitur adhuc confirmatur autoritate Concilii Remenſis Anno 1148. ab Eugenio III. celebrati Can. 6. *Autoritate quoque Apoſtolicâ*, inquit Pontifex, *prohibemus, ut nullus Advocatus, præter Jus & Beneficium antiquitus conſtitutum, ſibi aliquid accipere vel uſurpare præſumat* &c.

6. Concilii Lateranenſis IV. an 1215. Caput 45. ſic concluditur: *Cùm igitur quod ad defenſionis ſubſidium eſt inventum, ad depreſſionis diſpendium non debeat retorqueri: prohibemus expreſsè, ne Patroni vel Advocati, ſeu Vicedomini, ſuper præmiſſis de cætero plus uſurpent, quàm reperiatur in Jure permiſſum: & ſi contra præſumpſerint, diſtrictiſſimè per ſeveritatem Canonicam compeſcantur.*

7. Conſonat Lucius III. cap. *Præterea. de Jure Patronatus; præſenti decreto ſtatuimus, eos, ſive Advocati, ſive Patroni, vel Vicedomini, ſive Cuſtodes vel guardias habentes, ſeu quocunque alio nomine cenſeantur, à gravaminibus Eccleſiarum ceſſare, nihilque in ipſis præter antiquos & moderatos reditus à Locorum Epiſcopis inſtitutos, exigere: aut, ſi aliud exegerint, excommunicationi ſubdantur.* Hæc ſufficiant. Alia enim variis in locis proferet ipſemet P. Alexander, unde certum ſit, Cuſtodes ac Defenſores ex Eccleſiis nihil, niſi quod ſibi ex pacto, vel ex antiquâ poſſeſſione competit, exigere abſque injuſtitiâ poſſe.

§. DUODECIMUS.

De Caroli Calvi Regis exemplo.

1. DISSERT. „ Objicit nuperus Regiorum Jurium „ Oppugnator Caroli Calvi Regis exemplum, qui „ reditus ex Ecclesia Remensi vacante perceptos, „ Hincmaro Archiepiscopo restituit, stimulis con- „ scientiæ compulsus, ut Flodoardus testatur lib. 3. cap. 4. „ Verùm Hincmari Præceptum de fructibus vacationis tem- „ pore perceptis ne verbum quidem habet, nec eos restituit „ Rex Carolus, cùm persuasum haberet se in eorum delibera- „ tione perceptis jure suo usum, & eos ad Regni defensionem, „ & conservationem difficillimis temporibus impendisset: Sed „ quia decem ferè annis Episcopatum vacantem tenuerat, & „ Ecclesiæ Villas in Beneficia militaria converterat, earumque „ usum-fructum suis fidelibus concesserat ad tempus, officii „ sui ac Religionis esse meritò existimavit, sedatâ bellorum „ tempestate, & necessitate sublatâ, possessiones illas Eccle- „ siæ Remensi restituere; omnesque conscriptiones, quibus „ villas in præcepto suo nominatas obligaverat, rescidit. Ver- „ ba ejus responsionem nostram confirmant: *Si illa quæ qua-* „ *cunque necessitate corrupta sunt, Regia nostra Auctoritate cor-* „ *rigimus, & in melius commutamus, saluti nostræ consulimus,* „ *& Regium Ministerium susceptum à Domino exercemus. Proin-* „ *de noverit omnium fidelium Dei ac nostrorum solertia, quia res* „ *ex Episcopatu Remensi, quos magna necessitate & per omnia* „ *inviti, dum à Pastore sedes illa sancta vacaret, fidelibus nostris* „ *ad tempus, unde quoddam temporale solatium à nostre haberent*

Art.2. „*servitio, commendavimus, electo, & ordinato munere Spiri-*
§. 12. „*tus Sancti, per Dei & nostram dispositionem, in eadem Sancta* „*sede Hincmaro Archiepiscopo, hoc nostræ auctoritatis præcepto* „*cum integritate quicquid exinde nos fidelibus nostris beneficia-* „*vimus, præsentialiter restituimus, tum Sparnacum, & Juliacum vel quicquid ex eodem Episcopatu Richinus habuit, vel* „*quicquid exinde Odo Comes habuit, & Villam Culmisciacum* &c. „*sive etiam illa omnia quæ tam Clerici quàm Laïci, qui in nostra* „*dominatione aliquandiù fuerant, quosque jam dicto Episcopo* „*commendavimus, habebant. Et ut in calce omnia concludamus,* „*quicquid ex eodem Episcopatu, quando de manu Fulconis illum recepimus, alicui præstito beneficio concessimus, per hanc* „*nostræ confirmationis auctoritatem, inspecto coram cœtu fidelium nostrorum tam Ecclesiastici, quàm Laïcalis ordinis Testamento S. Remigii, præsentialiter Casæ S. Mariæ, & S. Remigii, atque Hincmaro Archiepiscopo, cum omni integritate* „*reddimus, vel restituimus, ut absque ulla refragatione, cessantis quibuscunque aliis conscriptionibus, easdem res per hanc nostram auctoritatem recipiat: ut sicut Res Ecclesiæ disponendæ* „*sunt, ad utilitatem ipsius Ecclesiæ Dei, tam ipse quàm Successores* „*ipsius disponant.*

2. RESP. Nimis asseveranter scripsit P. Alexander, Hincmari, vel potiùs Caroli Calvi præceptum de fructibus tempore vacationis perceptis, ne verbum quidem habere? Quid ergo sibi volunt illæ voces, *Unde quoddam temporale solatium à nostro haberent servitio?* Nonne apertè significant usum-fructum Ecclesiæ Remensis vacantis à Carolo Calvo concessum? *Res*, inquit Carolus Calvus in illo præcepto, *ex Episcopatu Remensi, quas magna necessitate, & per omnia inviti, dum à Pastore Sedes illa Sancta vacaret fidelibus nostris,*

AD

AD TEMPUS UNDE QUODDAM TEMPORALE SOLATIUM *à nostro haberent servitio commendavimus.* Ec-quod aliud TEMPORALE SOLATIUM fideles Regis poterant à rebus Ecclesiæ percipere, quàm usum-fructum: quandoquidem erant illis *ad tempus* tantùm *commendatæ?* Porrò si Rex illum usum-fructum tempore vacationis legitimè sibi vendicare potuisset; cur non potuisset etiam inde *fidelibus suis ad tempus quoddam temporale solatium concedere?* *Art.* 2. §. 12.

3. Hanc tamen concessionem legitimam non fuisse, satis innuit ipsemet Carolus: *Si illa*, inquit, *quæ quacunque necessitate corrupta sunt, Regia nostra auctoritate corrigimus, & in melius commutamus, saluti nostræ consulimus, & Regium Ministerium susceptum à Domino exercemus. Corrupta* ergo, id est injusta fuerat illa concessio: *corrigenda* erat, ut Rex *Saluti suæ consuleret, & Regium Ministerium susceptum à Domino exerceret*; id est officio Ecclesiæ protegendæ ac defendendæ Principibus à Deo imposito, faceret satis. Sub finem autem ejusdem præcepti spondet, quod omisit P. Alexander, nunquam se similia præstiturum, & ne quis ex Successoribus suis præstet, per Christum obsecrat; *Nos ulterius tale quiddam erga ipsam Casam Dei non acturos spondemus, & ut nemo Successorum nostrorum agere moliatur, per Omnipotentem Dominum ejusdem Virginis filium obsecramus.* Hîc quoque obiter nota P. Alexandri affectum. Nam quod Carolus Calvus fatetur *corruptum, & corrigendum, ut Saluti suæ consulat & Regium Ministerium à Deo susceptum exerceat, licet magna necessitate, & per omnia invitum* se fecisse asserat, nunquàm alias facturum spondet, & alios à faciendo deterret: ille ita narrat, ut approbare videatur. *Præceptum*, inquit, *de fructi-*

Art. 2. §. 12. *fructibus vacationis tempore perceptis, ne verbum quidem habet, nec eos restituit Rex Carolus, cùm persuasum haberet se in eorum deliberatione perceptis jure suo usum* &c. Quin etiam indicat, non fuisse Regem obligatum ad restituendas Ecclesiæ Remensi, seu Episcopo consecrato, res, Laïcis traditas (nedum earum usum-fructum) nisi *sedatâ bellorum tempestate, & necessitate sublatâ.*

4. At fortè in eo tantùm peccaverat Rex, *quia decem ferè annis Episcopatum vacantem tenuerat*, ut insinuat P. Alexander. Peccaverat quidem, & graviter etiam in hoc: verùm non hoc peccatum confitetur modò. Non enim vacationi Sedis providet, jam scilicet electo & ordinato *in eadem Sanctæ Sede Hincmaro Archiepiscopo. Sed quia Res ex Episcopatu Remensi, dum a Pastore Sedes illa Sancta vacaret, fidelibus suis ad tempus, unde quoddam temporale Solatium à suo haberent servitio, commendaverat. Ideò quod curruptum fuerat, corrigens, Saluti suæ consulens, & Regium Ministerium exercens, suæ auctoritatis præcepto cum integritate, quicquid exinde fidelibus suis beneficiaverat, præsentialiter restituit* &c.

5. DISSERT. „ Tantùm verò abest quin reditus vacante Ecclesiâ perceptos reddiderit, ut nec possessiones omnes tunc restituerit, sed de cæteris rebus, quæ tunc redditæ non fuerant, ab iis qui usum-fructum illarum habebant, nonas & decimas Ecclesiæ solvi jusserit, ut constat ex alio præcepto ejusdem Regis, quod ibidem refert Flodoardus: „ *Jubemus*, inquit, *ut quisquis fidelium Dei Omnipotentis, nostrorumque ex eisdem Sanctæ Dei Genitricis Mariæ, vel Sancti Confessoris Christi Remigii, Remorum Ecclesiæ rebus, sive Episcopatus Religiosissimi & Dilectissimi nobis Hincmari Venerabilis Archiepiscopi, aliquid habere dignoscitur, sive*

per

„ *per largitionis nostræ concessionem, sive per quorumcumque af-* Art. 2.
„ *fectionem, vel machinationem, sive etiam & deprecationem,* §. 12.
„ *aliquid tenore aliquo ex prædictis rebus tenere vel possidere cer-*
„ *nitur, nonam & decimam in Missorum nostrorum præsentia,*
„ *Misso Ecclesiæ Sanctæ Mariæ, vel Sancti Remigii Remorum,*
„ *sive Hincmari Venerabilis Archiepiscopi revadiet: & annis*
„ *singulis ad eamdem Ecclesiam persolvere, absque ullius occa-*
„ *sionis contradictione, cum omni vigilantia studeat.* Hæc
„ omnia dissimulavit Regiorum Jurium nuperus Oppu-
„ gnator.

6. RESP. Piè nimis de Carolo Calvo sensit fortasse Autor Tractatûs Appamiensis, (neque enim, si quâ in re lapsus est, eum defendendum suscipio) cùm Principem illum fructus ex bonis Ecclesiæ Remensis perceptos, restituisse credidit. Nec enim ea erat Caroli justitia, & erga sacra Ecclesiarum bona & Jura religio, ut existimemus, eum novo Episcopo reddidisse fructus, quos suis fidelibus dederat: pro magno æstimandum est quòd injustitiæ cursum stiterit, repositâ in bonorum ipsorum possessione spoliatâ Ecclesiâ. Est tamen error veniâ dignus, si re ipsâ error est, quòd fructus restituti credantur. Quis enim non excuset subditum, uni ex prædecessoribus Principis sui actionem justitiæ adscribentem; præsertim cùm verba ipsa Principis in Instrumento solemni contenta, id innuere videntur; qualia sunt ista in suprà relato Præcepto; *Quicquid exinde nos fidelibus nostris beneficiavimus, præsentialiter restituimus.* Hæc de latifundiis & aliis immobilibus accipienda contendet P. Alexander, nec ego ab hac interpretatione multùm abhorreo: non tamen omni probabilitate caret alia sententia, ut etiam fructus restituti sint. Cùm enim *res fidelibus Regis, non nisi ad tempus commendatæ fuissent,* de Christianissimo

Art. 2. Rege absque temeritate suspicari aliquis posset, illum non nisi
§. 13. usum-fructum bonorum commendatorum fidelibus suis concessisse; postea verò etiam hanc injuriam resarcisse, atque ita quod *corruptum* fuisse agnovit, *correxisse*, ut *saluti suæ consuleret?*

7. Neque hanc opinionem destruit P. Alexandri conjectura ex altero præcepto deducta; imò potiùs adstruere videtur. Nam in primo Præcepto Rex *quicquid fidelibus suis beneficiaverat, præsentialiter restituit:* ex secundo autem infertur, illum *possessiones omnes tunc non restituisse.* Concludendum ergo videtur, Regem primo Præcepto non nisi fructus *integros* restituisse, atque de illis tantùm intelligenda esse verba illa Caroli *cum integritate*, dum ait, *cum integritate quicquid exinde nos fidelibus nostris beneficiavimus præsentialiter restituimus.*

8. Sed quidquid sit de hac opinione, quam Caroli Calvi mores & ingenium mihi minùs probabilem faciunt; constat ex supradictis, & ex dicendis § seq. ampliùs constabit, Principem illum reditus Ecclesiæ Remensis vacantis, non jure sed contra justitiam usurpâsse: adeòque si illos non restituit, restituere certè debuisse.

9. Non video autem cur P. Alexander libertatis Ecclesiæ Appamiensis defensori vitio vertat, quòd omiserit hoc Secundum Præceptum, (Primum enim Præceptum omissis aliquibus verbis non necessariis, exscripsit) cùm illud Secundum doctrinæ prædicti P. Alexandri plus obsit, quàm prosit. Cur enim *de cæteris rebus quæ tunc redditæ non fuerunt, ab iis qui usum-fructum illarum habebant, nonas & decimas Ecclesiæ solvi, jussit*, nisi ut, cùm integra restitutio Ecclesiæ non fieret, aliquâ saltem ex parte illata resarciretur injuria? Id manifestè colligitur ex illius Præcepti principio; sic enim incipit: *Hincmarus*

marus Sanctæ Ecclesiæ Remorum religiosus, nobisque valdè dilectus ac venerabilis Pontifex, accedens ad Celsitudinis nostræ magnitudinem, innotuit mansuetudini nostræ, quòd ex rebus Sanctæ Dei Genitricis Mariæ, & Sancti ac pretiosi Confessoris Christi Remigii, quæ per parentum antecessorum videlicet nostrorum Regum dationem, sive per Rectorum ejusdem Ecclesiæ imprudentiam vel concessionem, vel etiam quorumcunque malivolorum machinationem ab eâdem Sanctâ Ecclesiâ abstractæ esse cernuntur, nonæ & decimæ ad eandem prædictam Ecclesiam minimè, sicut rectum est persolvantur; quæ verba insinuant, res fuisse injustè abstractas; ideoque nonas & decimas solvi. Art. 2. §. 13.

§. DECIMUS TERTIUS.

De Capitularibus ejusdem Caroli Calvi.

1. DISSERT. „ Objicit rursus ille pag. 41. Carolum „ Regem Christianissimum in Synodo Pontigo-„ nensi ad suggestionem Episcoporum & Optima-„ tum Capitulare edidisse an. 876. quo inter alia „ de conservatione bonorum Ecclesiasticorum, vacantibus „ præsertim Ecclesiis ita statuit cap. 14. *Ut quotiens Divi-„ num Judicium aliquem Ecclesiæ Præsulem è seculo vocaverit, „ nullus ad suimet perditionem facultates ejus invadat, diripiat „ & ad Jus suum transferat; Sed Erogatariis & Eleemosina-„ riis Ecclesiasticis, cum ipsius Ecclesiæ constituto Oeconomo, „ liberum sit, canonico more justè rationabiliterque deputata „ Successori futuro reservare, vel quibuscumque sicut expedit, „ pro ejus spiritu distribuere.* Et in Capitulari Carisiacensi an-„ no 877. cap. 9. *Tam de Episcopatibus quàm & de Abbatiis vici-*

nus

Art. 2. „ *nus Episcopus & Comes prævideant ne aliquis Res Ecclesiasticas*
§. 13. „ *vel facultates diripiat, & nullus ad eorum eleëmosynam faciendam impediat.* Ex quibus colligit Auctor Anonymus Regem penes se non habuisse, nec alteri concedere potuisse administrationem & usum-fructum bonorum Ecclesiæ vacantis. Verùm Regio Juri suo his Capitularibus non derogavit Carolus Calvus; imò illud firmavit, Custodiam & Defensionem bonorum Ecclesiasticorum, quæ Regaliæ fundamentum ac legitimus titulus est, exercens.

2. Resp. Carolum Calvum Custodiam & Defensionem bonorum Ecclesiasticorum habuisse verum est in aliquo sensu: nec minus verum est, ipsum non nisi injustè sibi vendicâsse fructus quarumdam Ecclesiarum vacantium. Certissimum ergo est illum, qui Custodiam & Defensionem bonorum Ecclesiasticorum habet, non idcirco habere etiam jus percipiendorum fructuum Ecclesiarum Custoditarum & Defensarum. Nescio quomodo tam lucida veritas P. Alexandri oculos non feriat, etiam de industria clausos. Primò Capitula hîc relata loquuntur de tempore vacationis Ecclesiarum; *Quotiens Divinum Judicium aliquem Ecclesiæ Præsulem è seculo vocaverit.* Secundò Administratio bonorum Ecclesiarum libera relinquitur earum Officialibus: *Erogatariis & Eleëmosinariis Ecclesiasticis, cum ipsius Ecclesiæ constituto Oeconomo, liberum sit Canonico more justè rationabiliterque deputata Successori futuro reservare.* Tertiò administratio illa fieri jubetur *Canonico more*; Mos autem Canonicus à Calchedonensi Canone 25. præscriptus, est ut *reditus viduatæ Ecclesiæ integri reserventur apud œconomum ejusdem Ecclesiæ:* qui quidem mos pluribus aliis Canonibus confirmatus est. Nullo autem Canone, nulloque more inductum fuerat, ut Principes reditus Ecclesiarum

rum vacantium ſibi tribuerent. Si ergo addamus cum P. Alexandro, Carolum Calvum nihilominus *custodiam & defenſionem bonorum Eccleſiaſticorum exercuiſſe*; neceſſariò inferendum erit, fructus Eccleſiarum vacantium Cuſtodiæ & Defenſionis Regiæ honorarium non fuiſſe. *Art.2. §. 13.*

3. DISSERT. „ Inepta porro eſt hæc argumentandi ratio: Qui prohibuit ne bona Eccleſiæ quis invaderet, ac „ diriperet, non habuit, nec concedere potuit illorum uſum-„ fructum vacationis tempore: Sed Carolus Calvus prohi-„ buit ne quis vacantis Eccleſiæ bona diriperet ac invaderet: „ ergo non habuit, nec alteri dare potuit eorum uſum-fru-„ ctum tempore vacationis. Hoc tamen Autoris Anonymi ra-„ tiocinium eſt, ſi ad formam Scholæ reuocetur.

4. RESP. Non ita ratiocinatur Autor Tractatûs Appamienſis. Mutilavit ejus ratiocinationem P. Alexander, ut *inepta* videretur. *Si ad formam Scholæ revocetur*, argumentum prædicti Tractatûs, ſic eſt diſponendum: Principes ſtatuentes, ut bona Eccleſiarum vacantium ab Oeconomis & aliis Officialibus illarum liberè ac Canonico more adminiſtrentur, prohibenteſque, ne ab aliis invadantur & diripiantur, agnoſcunt, reditus illarum Eccleſiarum non pertinere ad ſe ratione Cuſtodiæ vel Defenſionis: Atqui Carolus Calvus hujuſmodi ſtatuta edidit: Ergo agnovit reditus Eccleſiarum vacantium ad ſe non pertinere. Major propoſitio per ſe patet, modò verba quibus conſtat, præſertim iſta: *Canonico more*, intelligantur. Nam ex Can. 25. Concilii Calcedonenſis ab Autore Tractatûs Appamienſis ibidem relato, & ex teſtimoniis Hincmari quæ duobus §. §. ſequentibus exſcribentur, quibus conſonant plurima alia à Præfato Autore cap. præcedenti, hoc eſt ſexto Primæ partis & alibi allegata, perſpicuum

Art. 2. spicuum est, morem Canonicum fuisse, ut reditus Ecclesia-
§. 11. rum viduatarum futuro Episcopo reservarentur. Nec poterit unquam P. Alexander, quantumvis in Ecclesiasticâ disciplinâ versatus, aliquem Canonem sub primâ vel secundâ Regum Dynastiâ editum invenire, ex quo vel probabiliter colligatur, morem aliquem Canonicum fuisse, juxta quem Principes illos reditus sibi vendicarent. Minor verò propositio constat ex Capitulari Caroli Calvi. Consequentia legitima est: Quomodo ergo potuit Rex ille statuere ut *Erogatariis & Eleemosinariis Ecclesiasticis, cùm ipsius Ecclesiæ constituto Oeconomo liberum esset* CANONICO MORE *justè rationabiliterque deputata Successori futuro reservare*, & tamen immediatam illorum administrationem solidumque usum-fructum sibi vendicare?

5. DISSERT. „At, inquit, jubet Rex vacantis Eccle- „ siæ bona ab Eleemosinariis Ecclesiasticis & Oeconomo, fu- „ turo reservari Successori. Respondeo primò, id intelligi pos- „ se de bonis ab Episcopo relictis, de pecuniâ, annonâ, sup- „ pellectili tam Sacrâ quàm profanâ. Nam annona & pecuniæ „ ab Eleemosinariis & Oeconomo ad pauperum sustentatio- „ nem erogabantur, aut futuro servabantur Successori, cum „ suppellectili Ecclesiæ & domus Episcopalis. Nec tamen id „ prohibebat quin fructus vacationis tempore provenientes, „ Rex suos faceret ratione custodiæ ac defensionis; quam „ Ecclesiis earumque bonis hoc maximè tempore impendebat.

6. RESP. Jam eversa est hæc responsio. Primò enim, quodnam inuenit P. Alexander fundamentum Officialium Ecclesiasticorum custodiam ad bona mobilia restringendi. Nonne hæc bona utpotè direptioni magis exposita, magis Regiâ Custodiâ indiguissent? Non enim tantum erat periculi; ne

ager

ager usurparetur, quàm ne pecunia subriperetur. Si ergo Rex eorum quæ in majori versabantur periculo Custodiam immediatam non assumebat, sed eam more Canonico liberam Officialibus Ecclesiasticis permittebat, unde didicit P. Alexander, illum bona immobilia immediatè custodîsse? Secundò cùm ipsemet Autor §. 3. inter bona, quæ Officialibus Ecclesiasticis custodienda præcipiuntur à Concilio Parisiensi V. Can. 7. recenseat greges & servos, quo jure illorum fructus & emolumenta sua fecisset Rex? *Art. 2. §. 11.*

7. DISSERT. „Responderi secundò potest, Regem „suo Jure uti, prout ejus Majestati placet: Carolum Calvum „noluisse fructus Ecclesiarum vacantium in suos aut suorum „usus convertere, nisi gravis urgeret necessitas, qualis „ipsum olim impulerat, ut vacantis Ecclesiæ Remensis bona „suis fidelibus in beneficium daret: edixisse ut futuro servarentur Successori; illudque pietatis ipsius argumentum Successoribus Regibus legem non imposuisse, sed exemplum „præbuisse.

8. RESP. Tam apertè iniqua erat usurpatio bonorum Ecclesiæ Remensis à Carolo Calvo facta, ut vix ausim asserere P. Alexandrum illam omninò excusare voluisse. Ita tamen hîc & superiori §. de illa loquitur, ut culpâ vacâsse insinuet. Quod si suadere aliis voluit (nec enim ipsum ita sensisse arbitror) rem præstitit Sacerdote & Religioso indignissimam. Verùm quidquid sit de hâc ejus mente, nescio quis Historiarum Gallicanarum peritus ei fidem habebit, respondenti, *Carolum Calvum noluisse fructus Ecclesiarum vacantium in suos aut suorum usus convertere; sed edixisse ut futuro servarentur Successori, illudque pietatis ipsius argumentum Successoribus Regibus legem non imposuisse, sed exemplum præbuisse.* Primò enim

Art. 2. enim Caroli Calvi ingenium ad usurpanda bona Ecclesiarum
§. 13. quàm ad sua illis largienda propensius fuisse, qui ejus Historiam legunt, non possunt non animadvertere. Secundò verba illa jam ponderata, *Canonico more justè rationabiliterque deputata Successori futuro reservare*, non liberalitatem sed justitiam significant. Tertiò Episcopi, quibus instantibus Capitula edidit Carolus, non quæ Regis erant Ecclesiæ dari, sed Ecclesiæ quæ sua erant restitui aut conservari postulaverant.

9. Plurima sunt in Conciliis circa id temporis celebratis, præcipuè in Concilii Meldensis Anno 845. præfatione ac multis Canonibus, ex quibus colligimus, magnam fuisse Caroli Calvi tempore Ecclesiæ oppressionem. Canonis undecimi hujus Concilii verba sunt ista: *Occasionem & fomitem, undè ordo Ecclesiasticus, & Canonica forma, atque Monastica Religio, sæpè à longe superiori tempore, cùm minus Religiosos Principes habuit, titubavit, & pene collabens deperiit: Et iterum cùm devotos & in Dei Zelo ferventes Principes accipere meruit, resurrectione quâdam revixit, atque sui processûs tempore ambulavit*; QUOD NON SINE GRAVI DOLORE ET METU ULTIONIS DIVINÆ DICIMUS IN VESTRI REGIMINIS TEMPORE, IN DESTRUCTIONEM, ET NON IN ÆDIFICATIONEM SICUT PAULUS DOCUERAT, ACCIDISSE CONSPICIMUS. Et post multa; *Nec violentâ ablatione, nec illicitorum præceptorum confirmatione Res ab Ecclesiis vobis ad tuendum ac defensandum ac propagandum commissis, auferre tentate* &c.

10. Regem autem non fuisse ob necessitatem excusatum innuit Canon 20. *Et ne magnificentiam vestram illuc vestræ dignitati:*

dignitati indecens, & inhonesta impellat necessitas, quò non trahit voluntas, & partim ex necessitate, partim etiam subreptione &c. Art. 2. §. 13.

11. Tantùm autem abest, ut Episcopi sibi aut Ecclesiis non debita dari rogâsse fateantur, ut declarent è contra se multo pauciora petere ob temporum calamitatem, & personarum fragilitatem, quàm disciplina Canonica exigeret. Sic enim ajunt Can. 79. *Hæc autem constituimus, non præjudicantes, aut parvi pendentes quæ à Majoribus & Prædecessoribus nostris fortè severius propter Rigorem Ecclesiasticæ disciplinæ sunt constituta*; SED TEMPORI SERVIENTES, ET FRAGILITATI DELINQUENTIUM.

12. DISSERT. „ Quod etiamnum Rex Christianissi-
„ mus Ludovicus Magnus imitatur, Oeconomatum, admi-
„ nistrationem, usum-fructum bonorum Ecclesiarum vacan-
„ tium designatis concedens Episcopis, exiguâ portione exce-
„ ptâ, quæ ad novorum Catholicorum subsidium destinatur.

13. RESP. Laude dignus sine dubio est Rex Christianissimus Ludovicus XIV. quòd reditus Ecclesiarum vacantium, in quibus Regalia ex antiquâ consuetudine locum habet, Episcopis dimittat; *exiguâ portione exceptâ in subsidium novorum Catholicorum.* Sed vituperio dignissimi sunt Conciliarii, qui suæ Majestati Autores fuerunt, ut Regaliam ad omnes Ecclesias in suâ ditione consistentes protenderet. Nec dissimulandum est, laudem multò majorem meruisse Ludovicum XIII. qui literis suis an. 1641. mense Decembri datis, omnes reditus Ecclesiarum Regaliæ subjectarum, dum vacarent, futuris Episcopis irrevocabiliter dimiserat, idque, ut profitetur, quia cùm illos in pios usus convertere teneretur, duxerat utilius ac justius esse, ut eos Episcopis relinqueret, æquum ratus,

Art. 2. tus, ut Ecclesiæ, ad quas pertinebant, quasi ex propriâ ipso-
§. 11. rum naturâ, (*Gallicè naturellement*) inde juvarentur; quàm Ludovici XIV. tunc ætate minoris Officiales, qui suæ Majestatis nomine revocârunt literas juri ac disciplinæ Ecclesiasticæ adeò consentaneas, etiamsi literæ revocatoriæ significant, Regem Christianissimum reditus illos Episcopis à se nominatis, concessurum, idque eâ ratione, quam hîc refert P. Alexander, exequatur. Hâc enim revocatione effectum est, ut suæ Majestatis Successores, si minori pietate ac justitiâ præditi fuerint, possint in alios usûs bona Deo Sacra transferre. Porrò quamvis concederemus, literas Ludovici XIII. liberalitatem, & non nativæ, antiquæ, Canonicæque libertatis restitutionem continuisse: cùm tamen donatio *irrevocabiliter* facta fuisset, beneficium à Principe concessum præsertim Ecclesiis, decebat, imò oportebat esse perpetuum.

14. At, inquies, revocari potuerunt, quia Regalia Jus est Coronæ. Sed libertas est Jus Ecclesiæ multò certius ipsique multò magis proprium. Quamobrem cùm res de facili ad suam naturam revertantur, Ecclesia prædictis literis suam antiquam libertatem ex postliminio recepisse censenda erat, nec poterat iterum in servitutem, licet mitiorem, redigi. Quid quod Ruzæus Regalistarum omnium celeberrimus, inter Regaliæ Privilegia refert, quòd non fructus modò temporales, sed & integrum Regaliæ Jus Ecclesiæ possit dimitti. *Undecimum*, inquit, *Privilegium est*, *quod Jus Regaliæ potest remitti per Regem:* quod sex rationibus probat, & contrariis respondet. Vide quæ dicentur Art. 4. n. 40. circa observationem tertiam, de stabilitate donationum Regiarum.

§. DE-

§. DECIMUS QUARTUS. Art. 2. §. 14.

De 25. Canone Concilii Chalcedonensis.

1. DISSERT. „ Objicit idem Auctor lib. 2. cap. 5. „ Concilii Chalcedonensis Canone vigesimo quin- „ to cautum esse, ut vacantium Ecclesiarum reditus „ apud Oeconomos deponantur, futuro servandi „ Successori : *Reditus verò viduatæ Ecclesiæ*, inquit, *integros* „ *reservari apud Oeconomum ejusdem Ecclesiæ placuit* : Hunc „ Canonem insertum fuisse Codici Canonum quo Gallicana „ utebatur Ecclesia : Hanc disciplinam in Concilio Aurelia- „ nensi II. & in Conciliis Hispaniensibus Valentino & Iler- „ densi confirmatam : Hincmarum testem esse locupletissi- „ mum quòd in Galliis observata fuerit, vel observari debue- „ rit : Epistolâ quippe 9. ad Episcopos & Proceres Provinciæ „ Remensis cap. 41. scribere : *Et sicut Episcopus & suas &* „ *Ecclesiasticas facultates sub debitâ discretione in vita sua di-* „ *spensandi habet potestatem, ita facultates Ecclesiæ viduatæ post* „ *mortem Episcopi penès Oeconomum integræ conservari jubentur* „ *futuro successori ejus Episcopo ; quoniam res & facultates Ec-* „ *clesiasticæ non in Imperatorum atque Regum potestate sunt ad* „ *dispensandum, vel invadendum, sive diripiendum, sed ad de-* „ *fensandum atque tuendum*: Et Epist. 29. ad Carolum Calvum „ Regem, pag. 330. *Adeò res & facultates Ecclesiæ potestati* „ *Episcopi, Sancto Spiritu decernente, committuntur, ut à* „ *magna Synodo Chalcedonensi, etiam post mortem Episcopi, redi-* „ *tus Ecclesiæ viduatæ futuro Episcopo, penès Oeconomum ejus-* „ *dem Ecclesiæ integræ conservari jubeantur*. His addi possunt, „ quæ scribit ad Episcopos Synodi Suessionensis Epist. 21. de

Vulfa-

Art.2. „ Vulfado: *Lingonensem Ecclesiam Pastore viduatam, ut ibi or-*
§. 14. „ *dinaretur Episcopus, sub nomine vocati Episcopi usurpare præ-*
„ *sumpsit, ejusque facultates, quæ secundùm Chalcedonense Con-*
„ *cilium penes Oeconomum futuro debuerant reservari Episcopo,*
„ *suis suorumque usibus arrogavit.* Denique Epist. 45. de trans-
„ lationibus Episcoporum, contra Actardum Nannetensem,
„ pag. 758. *Nisi viri & uxoris legalis conjunctio ad Episcopi &*
„ *Ecclesiæ sibi conjunctæ mysterium pertineret, magnum Chalcedo-*
„ *nense Concilium defuncto Episcopo viduatam Ecclesiam non voca-*
„ *ret, cujus reditus penès Oeconomum futuro reservari jubet Epi-*
„ *scopo, nec ab aliis quibusque, vel vivente vel defuncto cujuscun-*
„ *que civitatis Episcopo, usurpari vel pessumdari.*

„ Addi potest, Annales Bertinianos ad annum 882. ejus-
„ dem disciplinæ testes esse, cùm Carolo Crasso Imperatori
„ vitio vertunt, quòd Hugoni Junioris Lotharii filio *faculta-*
„ *tes Ecclesiasticas Metensis Episcopi, quas sacri Canones futuro*
„ *Episcopo reservari præcipiunt, ad consumendum remiserit.*

„ Gerbertum denique Remensem Archiepiscopum, qui
„ postea fuit Summus Pontifex Silvester II., Epist. 118. Clero
„ & populo inscriptâ, laudat nuperus Auctor Tractatûs de Re-
„ galiâ, dicentem: *Sit interim vestra privigil cura, ut secundùm*
„ *divinas & humanas leges, res defuncti Episcopi tam mobiles*
„ *quàm immobiles futuro reserventur Episcopo.* Ex quo eandem
„ disciplinam initio tertiæ Regum nostrorum Dynastiæ vi-
„ guisse colligit.

2. RESP. Adeò gravia luculentaque sunt hæc testimonia, ad probandum Regaliam non fuisse in usu sub primâ Regum Francorum Dynastiâ, neque sub secundâ, imò nec initio tertiæ, ut illis non nisi post resumptum spiritum respondere potuisse Dissertator videatur, dilatâ in §. sequentem responsione.

ſione. His tamen addi alia poſſent, verbi gratia Epiſt. S. Agapeti, & alia, de quibus ſequenti §. Sed audiamus quid meditatus ſit ad defenſionem ſuæ theſis contra tela tam valida. Art. 2. §. 15.

§. DECIMUS QUINTUS.

Reſponſiones P. Alexandri ad autoritates §. ſuperiore relatas, earumque Confutatio.

1. DISSERT. „ Reſpondeo, Canonem Concilii „ Calcedonenſis, etſi Codici Cânonum Eccleſiæ „ Gallicanæ inſertum, non ideò in Gallicanâ Ec„ cleſiâ ſtatim receptum & conſtanter obſervatum „ videri.

2. RESP. An non timendum P. Alexandro, ne violatarum libertatum Eccleſiæ Gallicanæ reus habeatur, dum Concilii quarti Generalis, antiquiſſimi ac numeroſiſſimi Canonem in Galliâ receptum negat, cùm celeberrimæ illæ libertates in accuratiſſimâ Canonum, præſertim quatuor Conciliorum Generalium obſervatione à Scriptoribus Gallicis reponantur. Qui erunt ergo Canones, circa quos obſervandos libertates Gallicanæ verſentur, ſiquidem illi non ſunt, quos complectitur ſpecialis illius Eccleſiæ Codex? Vel, ſi in eo Codice continentur Canones, qui ſunt Libertatum Gallicanarum fundamenta, quo ſigno diſcernentur, ſiquidem cùm aliis in Galliâ minimè receptis permiſti ſunt? An uſu, & praxi? Probandus igitur erat uſus Galliæ Canoni Concilii Calcedonenſis contrarius.

3. Commoda eſt reſponſio contra omnium Canonum Autoritatem, illos non fuiſſe receptos. Sed præterquàm quòd

Art. 2. §. 15. hæc responsio supponit vim Canonis ab acceptione pendere, quod falsum est, nisi vel justa & necessaria sit illius non recipiendi causa, vel Superior, saltem tacitè, consentiat, ut nisi receptus sit, non obliget; aliundè, cùm in favorem legis, præsertim Ecclesiasticæ, præsumendum sit: qui Canonem non receptum fuisse affirmat, tenetur probare; maximè ubi extant argumenta contrarium tam validè probantia, ut in hoc casu. Cur enim, fatente Patre Alexandro, in Codicem proprium Ecclesiæ Gallicanæ (quisquis ille fuerit: dissentiunt enim circa illum Gallici scriptores) relati fuerunt Canones, nisi ut observarentur. Verùm ex præcedentibus §. §. constat, & ex dicendis adhuc constat, disciplinam Canonis Concilii Calcedonensis fuisse in usu, tum ante illud Concilium; ut patet ex decreto Concilii Regensis an. 439. celebrati, tum post illud Concilium, ut testatur Canon Concilii Aurelianensis II. an. 536. & alii jam citati, aut mox citandi.

4. Eum usum absolutè negare nec ipse audet P. Alexander, sed propositionem suam temperat particulis illis, *statim*, &, *constanter*; *Non ideo*, inquiens, *in Gallicanâ Ecclesiâ* STATIM ACCEPTUM, ET CONSTANTER observatum videri Canonem prædictum: hoc addito temperamento putavit fortè, positam in tuto suam propositionem, qnia sub secundâ Regum Dynastiâ Ecclesiarum vacantium reditus à Regibus injustè usurpatos legit. Quasi verò statim ut aliquis Canon violatus reperitur, non receptus dici possit, aut etiam non constanter observatus, si paucæ sint violationes, aut publicè improbatæ. Posset quidem particula illa, *statim*, verum efficere sensum, si ita acciperetur, quòd scilicet omnes Canones Concilii Calcedonensis *statim* ab Ecclesiâ

clesiâ Romanâ recepti non sint ; atque adeò neque à Gallica- *Art.2.*
nâ, quæ Romanæ intimè cohærebat, quia nimirum Cano- §. 15.
ne 28. Primatus Episcopo Constantinopolitano post summum Pontificem, in præjudicium aliorum Patriarcharum, concessus fuerat. Attamen etsi Canonem quoque 25. in Gallicanâ Ecclesiâ non *statim*, receptum esse concederemus, satis esset ut deinde vim suam illic obtinuisset. Sed cùm tempore Concilii Calcedonensis Reges Francorum nondum Christianam fidem amplexi essent, neque P. Alexander, quæ est ejus Religio, intelligit Meroveum, aut etiam Clodoveum adhuc paganum, reditus temporales sibi vendicâsse : quid obstat quò minus Canonem 25. Concilii Calcedonensis reditus Ecclesiæ viduatæ penes Oeconomum futuro Successori Episcopo reservari jubentis, *statim receptum fuisse* credamus ? Cùmque post receptam à Regibus Franciæ fidem Concilia etiam Gallicana nunquam non destiterint eamdem disciplinam, si quando violabatur, defendere, ut testantur Concilia Aurelianense II. & Parisiense V. sub primâ Dynastiâ, Pontigonense & Trollejanum sub secundâ : quâ ratione negatur Canonem illum 25. Calcedonensem fuisse constanter observatum ? Cùm autem Canones Calcedonenses, omisso 28. &, ut alii volunt nono & decimo septimo ab Ecclesiâ Romanâ probati fuerint, ac in ejus Codicem, sive qui à Justello, sive qui à P. Quesnelio editus est, relati : & Codex ille in Ecclesiâ Gallicanâ Romanæ strictissimè conjunctâ, receptus sit; quare Canonem prædictum repudiatum fuisse, absque ullâ vel probabili conjecturâ, affirmabimus ? Cur non licet è contra ejus receptionem & executionem ex eo etiam colligere quòd insertus fuerit Codici Canonum, quo Gallicana utebatur Ecclesia?

5. DISSERT. „ Sicut nec vigesimum sextum, qui Episcopis

Art. 2. „ ſcopis vetat ne per ſe abſque Oeconomo de Clero proprio
§. 15. „ electo, res Eccleſiæ tractent, & diſpenſent. Quamvis „ enim in Codice Canonum, quo Gallicana Eccleſia utebatur, extaret, Epiſcopi tamen Gallicani ſupremam in bonorum Eccleſiarum ſuarum diſpenſatione & adminiſtratione „ poteſtatem habuerunt, ſub primâ Regum noſtrorum Dynaſtiâ, ut conſtat ex Concilio Agathenſi Can. 22. Aurelianenſi I. Can. 14. & 15. Aurelianenſi III. Can. 5. Tunc nullos Oeconomos in Galliis vetuſta monumenta produnt. „ Primùm apparent lib. 2. Capitularium Caroli Magni & Ludovici Pii cap. 29. ipſorumque meminit Concilium Pontigonenſe an. 876. can. 14. & frequenter Hincmarus.

6. RESP. Jam ab Apoſtolorum temporibus ea fuit totius Eccleſiæ conſtans Diſciplina, ut adminiſtrandorum bonorum Eccleſiæ præcipua autoritas, penes Epiſcopum eſſet: quia, ut habetur in Canone 41. ex iis qui Apoſtolis tribuuntur, *ſi Animæ Hominum pretioſæ illi ſunt creditæ; multò magis oportet eum curam pecuniarum gerere, ita ut poteſtate ejus omnia indigentibus diſpenſentur per Presbyteros & Diaconos.* Nec aliud probant Canones vigeſimus ſecundus Concilii Agathenſis, decimus quartus, & decimus quintus Aurelianenſis primi, & quintus Aurelianenſis tertii, in quibus propter eximiam illam circa diſpenſandos reditus Eccleſiaſticos Epiſcoporum poteſtatem, mirum non eſt ſi non tam expreſſa fiat Oeconomorum mentio. Illud autem ſilentium argumentum tantùm negativum eſt, atque adeò invalidum adverſus Oeconomos, quos etiam ſub primâ Dynaſtiâ extitiſſe, vel ex eo ipſo colligere liceat, quòd monumenta, quæ ipſorum ſub ſecundâ Dynaſtiâ meminerunt, non illos conſtituant, ſed conſtitutos ſupponunt.

7. Quin

7. Quin etiam falsum esse affirmamus, Oeconomos in Ecclesiis Gallicanis non extitisse ante tempora Caroli Magni, vel Ludovici Pii, in quorum Capitularibus, sicut & in Concilio Pontigonensi an. 876. cap. 14. & apud Hincmarum frequenter expressa sit illorum mentio, licet Oeconomi nomine antea fortè non designarentur. Nec enim nomen Oeconomi, sed Officium nomine significatum in omnibus Ecclesiis Cathedralibus, si quæ erant quæ illo carerent, instituit Concilium Calcedonense Can. 25. Hæc sunt ejus verba; *Placuit omnem Ecclesiam habentem Episcopum, habere Oeconomum de Clero proprio, qui dispenset Res Ecclesiasticas secundùm sententiam proprii Episcopi, ita ut Ecclesiæ dispensatio præter testimonium non sit, & ex hoc dispergantur Ecclesiasticæ facultates, & Sacerdotio maledictionis contumelia procuretur.* Art.2. §.15.

8. Statuit igitur Canon, Primò ut Episcopus præcipuam habeat in dispensandis reditibus Ecclesiasticis Autoritatem: *secundum sententiam*, inquit, *proprii Episcopi*. Secundò, ut eâ Autoritate non utatur, nisi conscio aliquo ex proprio Clero, qui ejus jussa exequatur; ita ut *Ecclesiæ dispensatio præter testimonium non sit*, quia scilicet, ut indicant verba sequentia (*& ex hoc dispergantur Ecclesiasticæ facultates*, &c.) Episcopi nonnulli suâ potestate abutebantur.

9. In Ecclesiis autem Gallicanis, sicut & in reliquis, Episcopos principales extitisse facultatum Ecclesiasticarum dispensatores, etiam sub primâ Regni Francorum Dynastiâ, certissimum est, idque probant testimonia Conciliorum Agathensis, & Aurelianensium à P. Alexandro citatorum. Certum est etiam, Episcopos Gallicanos non habuisse absolutam & immediatam bonorum omnium Ecclesiasticorum administrationem, contra quod infert Dissertationis Autor, argumento

Art.2. mento negativo ex ſilentio prædictorum Conciliorum. Non
§. 15. deſunt enim teſtimonia poſitiva, quæ conjecturam ex illo ſilentio ſumptam, ſuapte naturâ levem, diſpellunt.

10. Num enim negari poteſt, extitiſſe in Galliâ, ſicut & in aliis Provinciis Archidiaconos etiam ante tempus Concilii Calcedonenſis? Nonne autem proprium erat Archidiaconorum Officium, reditus Eccleſiaſticos adminiſtrare ſub Epiſcopi autoritate? Utrumque certè teſtantur documenta quàm plurima. B. Severus Sulpitius initio Dialogi ſecundi de vitâ S. Martini narrat, Sanctum illum Antiſtitem, qui 50. annis ante Concilium Calcedonenſe mortuus eſt, cùm pauperem ſeminudum vidiſſet, Archidiacono, utpotè Ordinario Oeconomo, ut ei veſtimentum erogaret, injunxiſſe; *Tunc ille*, inquit, *accerſito Archidiacono juſſit algentem ſine dilatione veſtiri.*

11. Sidonius qui 35. fere annis poſt Concilium Calcedonenſe obiit, lib. 4. Epiſt. 25. de Joanne; qui tempore ſcriptæ hujus Epiſtolæ Epiſcopus Eccleſiæ Cabillonenſis creatus eſt, refert, eum in Ordine Diaconali dudum perſtitiſſe, eò quòd non poſſet ad altiorem promoveri, niſi dimiſſo Archidiaconi, atque adeò bonorum Eccleſiaſticorum diſpenſatoris Officio, quo fungebatur quàm optimè; *Laborum temporumque proceſſu Archidiaconus, in quo ſeu gradu ſeu miniſterio multum retentus propter induſtriam, diu dignitate non potuit augeri, ne poteſtate poſſet abſolvi.*

12. De Sancto Ansberto Rotomagenſi Epiſcopo, qui circa annum 677. floruit, refertur in ejus vitâ cap. 17. apud Surium 9. Februarii, quòd, *Cùm pro Salute Animarum attentiſſimè vigilaret, etiam Archidiaconos convocans, de Prædicatione Populorum, & Eccleſiarum reſtauratione*

tione & honore, maximam gerere curam sedulò commonebat. Art.2. §.15.

13. Concilium V. Parisiense an. 615. Can. 8. insinuat, non solum Episcopos, sed etiam Archidiaconos, utpotè bonorum Ecclesiæ Procuratores, solitos aliarum etiam, præter Cathedralem, Ecclesiarum facultates assumere, quod prohibet; *Comperimus denique cupiditatis instinctu deficiente Abbate, Presbytero, vel his qui per titulos deserviunt, præsidium quodcumque in mortis tempore dereliquerint, ab Episcopo, vel Archidiacono diripi,* ET QUASI SUB AUGMENTUM ECCLESIÆ VEL EPISCOPI, IN USUM ECCLESIÆ REVOCARI, *& Ecclesiam Dei per pravas cupiditates exspoliatam relinqui. Statuimus, ut nec Episcopus nec Archidiaconus aliquid exinde auferre præsumat.*

14. Contumelioso Regensi Episcopo Ecclesiæ suæ administratione privato, Sanctus Agapetus Pontifex Romanus jussit Epist.7. quæ est ad Sanctum Cæsarium Arelatensem, ut bona in Archidiaconi Custodiâ manerent. *Patrimonio Ecclesiæ in gubernatione Archidiaconi ejusdem Ecclesiæ constituto.*

15. Sicut suspenso, ita & mortuo Episcopo, administratio bonorum remanebat penes Officiales Ecclesiasticos, sive illi Archidiaconi essent, sive Oeconomi, sive, ut vocat Gregorius Turonensis lib.4. Hist. Francorum Cap. 5. *Ordinatores* appellarentur. Ut enim narrat Sanctus ille Historicus, mortuo Sancto Gallo Arvernorum Episcopo, Cato Presbyter Cathedram invadens Ordinatores hujusmodi amovit. *Cùm autem ab hoc mundo migrâsset* (Sanctus Gallus) *& ablutus in Ecclesiam deportatus fuisset, Cato Presbyter continuò à Clericis de Episcopatu Laudes accepit, & omnem rem Ecclesiæ, tanquam si jam esset Episcopus, in suam redegit potestatem.* ORDINATORES

Art. 2. §. 15. TORES REMOVET, MINISTROS RESPUIT, *cuncta per se ordinat.*

16. DISSERT. „ Sicut ergo Nicænis, aliarumque Synodorum Canonibus in Romanæ & Gallicanæ Ecclesiæ „ Codice descriptis, Episcoporum electiones Comprovincialibus Episcopis, aut vacantis Ecclesiæ Clero permittebantur; nec tamen ea disciplina in Galliis constanter, & „ uniformiter servata est, sed Regibus patrocinii ac præsidii „ Jure Episcopatus conferentibus annuit Ecclesia, constituitque in suis Synodis ut eorum assensus ante consecrationem „ Episcoporum exquireretur: ita circa bonorum Ecclesiæ vacantis dispensationem & administrationem alia fuit Ecclesiæ „ Gallicanæ disciplina, ab eâ quam Synodus Calcedonensis „ constituerat.

17. RESP. Animadverte hîc rursus, Lector, cujusmodi sint argumenta P. Alexandri. Probat, Ecclesiam Gallicanam non recepisse Canonem vigesimum quintum Concilii Calcedonensis circa dispensationem redituum Ecclesiarum vacantium, quia non recepit Nicænos, aliarumque Synodorum Canones circa electiones Episcoporum. An etiam Canones Nicæni, quos præcipuè Spiritu Dei conditos Sanctus Leo in pluribus Epistolis scribit, quosque alii summi Pontifices custodiendos diligentissimè curârunt, atque omnia posteriora Concilia summopere venerata sunt, non solùm libertatum Ecclesiæ Gallicanæ fundamenta non sunt, sed illis etiam adversantur. Quibus ergo legibus Ecclesiæ parere tenentur Galli? An iis, quas semel receperunt & constanter observârunt? Atqui vix aliquam Ecclesiasticæ disciplinæ partem assignaveris, de quâ P. Alexander dicere non possit: *Nec tamen ea disciplina in Galliis constanter & uniformiter servata est*, ut hinc Ec-

Ecclesiæ universalis decreta, illinc Gallorum Historias legen- *Art.2.*
ti, ac inter se conferenti patebit, præsertim si ea *constanter* §. 15.
& uniformiter servari negentur, quæ fuerunt injustis transgressionibus violata.

18. Vera reipsa est propositio Dissertatoris negantis, disciplinam *Nicænis aliarumque Synodorum Canonibus, in Romanæ & Gallicanæ Ecclesiæ Codice descriptis*, circa Episcoporum Electiones constitutam, in Galliâ servatam *constanter*, *& uniformiter* fuisse, si de illis temporibus intelligat, quibus Carolus Martellus Episcopatus & alias Dignitates & Beneficia Militibus suis conferebat, vel quando alii Principes aut Reges Clerum ad illos, quos ipsi proponebant eligendos, cogebant: vel etiam quando Clerus ipse huic necessitati, cui resistere non potuisset, sese ultrò accommodabat, vel denique cùm Sancta Sedes Jus nominationis Christianissimis Regibus concessit. Aliàs, dum Principes Justitiæ ac Religionis Regulas secuti sunt, constanter & uniformiter servata est disciplina Canonica circa electiones.

19. DISSERT. „ Præter Oeconomos enim, qui sub tertiâ Regum nostrorum Familiâ bona hujusmodi servabant, „ Christianissimi Reges Custodiæ ac Defensionis Jure illa sub „ manu suâ tenebant, donec Episcopus electus esset, cui illa „ concederent, & Oeconomos, quorum non erat Auctoritas tanta ut invasores bonorum Ecclesiæ cohiberent, suâ „ fulciebant potestate ac tuitione: & hoc nomine fructus vacationis tempore provenientes percipiebant, aut certè percipere poterant. Enimverò vacantis Ecclesiæ bona ideò Oeconomis commendabantur, ut eorum distractionem, vacante sede, prohiberent, ac invigilarent ne à Viris Potentibus occuparentur, è quorum manibus ea vindicare Epi-

Art. 2. „ ſcopis poſteà facile non fuiſſet. Præterea Chartas, Docu-
§. 15. „ mentaque Donationum, Comparationum, &c. diligenter „ conſervare eo tempore opus erat, ne quis malis artibus eas „ interverteret. Ad hæc greges, ſervos, ſuppellectilem „ omnem cùm ſacram, tum profanam, Eccleſiæ theſaurum, „ annonam ad Clericorum, viduarum, pauperum alimen- „ ta congregatam, cuſtodire neceſſum erat. Hæc autem cura „ incumbebat Oeconomis.

20. RESP. Non poterat Diſſertator noſter, ſententiæ, quam toties confirmavimus, & inculcavimus, clariùs ſuffragari. Diſtinguit enim duo cuſtodiarum genera, quarum altera proxima erat, & immediata; altera extrinſeca tantùm & remota. Prima pertinebat ad Oeconomos Eccleſiarum, ſecunda ad Reges. *Oeconomi*, ut fatetur Autor, *bona ſervabant, ut eorum diſtractionem, vacante ſede, prohiberent, ac invigilarent, ne à Viris Potentibus occuparentur, Chartas, Documentaque Donationum, & Comparationum*, &c. *diligenter conſervabant: greges, ſervos, ſuppellectilem omnem cùm ſacram, tum profanam, Eccleſiæ theſaurum, annonam ad Clericorum, viduarum, pauperum alimenta congregatam, cuſtodiebant.* Principum autem partes erant, ut quoniam *Oeconomorum non erat auctoritas tanta, ut invaſores bonorum Eccleſiæ cohiberent, illos ſuâ fulcirent poteſtate, ac tuitione.* Id igitur ſolùm Lectoris æquitati penſandum relinquitur, an, quia Reges ita comparati erant, ut, ſi quando opus eſſet, Oeconomos, bona Eccleſiarum vacantium adverſus iniquos uſurpatores defendere non valentes, juvarent, *hoc nomine fructus vacationis tempore provenientes perceperint, aut certè percipere potuerint, putà ſine injuſtitiæ Labe.* Qui ità ſentit, Regem totius Regni ſui fructus univerſos ſuos juſtè facere, omnia-

que

que officia distribuere posse censet. Hoc enim officium cuilibet vel vilissimo subdito suo præstare tenetur, ut invocatus injurias ab ejus bonis & personâ propulset, vel illatas ulciscatur. Omnes enim in suâ ditione consistentes debet autoritate suâ protegere, justamque illis securitatem præbere. *Art.* 2. §. 15.

21. DISSERT. „ Non verò de custodiâ fructuum vaca-„ tionis tempore provenientium intelligi potest Canon Chal-„ cedonensis : hi enim *integri reservari apud Oeconomum* non „ poterant futuro Successori, cùm ex iis stipendia Clericis „ dispensanda essent, aliaque impendia necessaria præstanda, „ & onera Episcopatûs sustinenda. Nec est quòd in voce, *redi-„ tus*, quis vim faciat, quæ de bonis fructuosis non minùs „ commodè quàm de fructibus ex illis provenientibus intelligi „ potest.

22. RESP. Quàm futiles excogitandæ sunt responsiones apertam veritatem impugnare conantibus ! *Integri*, ait P. Alexander de reditibus loquens, *reservari apud Oeconomum non poterant futuro Successori, cùm ex iis stipendia Clericis dispensanda essent, aliaque impendia necessaria præstanda, & onera Episcopatûs sustinenda.* Simili ratiocinatione probaretur, Regaliam in nullâ Ecclesiâ Regi Christianissimo posse competere, quia Regalia definita est à Patre Alexandro art. 1. *Jus Regium fruendi reditibus Ecclesiæ vacantis* : quæ verba sic explicat : *Dicitur Jus fruendi reditibus Ecclesiæ vacantis, non iis tantùm qui ex feudis proveniunt, sed universis.* Atqui Rex non potest habere *Jus fruendi reditibus universis Ecclesiæ vacantis ; cùm ex iis impendia necessaria præstanda sint, & onera Episcopatûs sustinenda.* Sophistarum Lectores deludentium est genus istud argumentandi, non Theologorum aut Jurisconsultorum. *Fructuum appellatione intelliguntur fructus deductis*

Art.2 *expensis*, ut ait Augustinus Barbosa, de appell. ver. utriusque Jur. signifi. Appel. 103. n. 22. quod probat autoritate multarum legum & utriusque Juris Consultorum.
§. 15.

23. Sed absurdior est, quam effinxit Dissertator, Concilii Chalcedonensis interpretatio. Dum Concilium Chalcedonense præcepit, *reditus viduatæ Ecclesiæ integros reservari apud Oeconomum*, particula illa, *reditus*, inquit Autor noster, *de bonis fructuosis non minùs commodè quàm de fructibus ex illis provenientibus intelligi potest*; puta, ut bona fructuosa futuro Episcopo servarentur, fructus autem ex illis provenientes à Principibus perciperentur.

24. Nescio quo in Dictionario hæc habeatur vocis illius, *reditus*, interpretatio. Neque Grammatici, neque Juris Interpretes illam tradiderunt. Reditus enim significat proventus, eò quòd singulis annis redeat: ita Thesaurus linguæ Latinæ, Promptuarium linguæ Latinæ, Calepinus, & alii Grammatici: ita Augustinus Barbosa tract. de appellativa ver. utriusque Juris significatione, Appell. 231. num. 5. *Cùm reditus*, inquit, *dicatur*, *eò quòd redeat singulis annis*; ita Tiraquellus, Navarrus, à Barbosa citati, & alii Jurisconsulti. Sed parùm juvaret circa vocis illius interpretationem hærere, si nomen Græcum προσόδος, cui respondet, (nec enim Patres Chalcedonenses Latinè Canones suos conscripserunt) bona fructuosa seclusis fructibus denotaret. Sed neque aliquis Canonis illius Interpres, aut Grammaticus in eo sensu illud accepit. P. Alexandri esset, aliquod interpretationis suæ, à nativâ, propriâ & ordinariâ vocis illius acceptione alienæ, testimonium proferre.

25. DISSERT. „ Adde, reditus viduatæ Ecclesiæ servari integros Successori, cùm nihil ex Ecclesiæ bonis „ alienatur, sed tantum habet ac percipit novus Episcopus,

„ pus, quantum ejus Prædecessor habuit ac percepit. Art. 2.

26. Resp. O mira interpretatio! An reditus hæreditatis integri à sequestro servantur litigatori victuro, cùm nihil ex hæreditatis bonis alienat, si integros fructus suos faciat pro custodiâ? An Tutor vel Curator reditus hæreditatis servavit integros hæredi, qui bona fructuosa illi Majori facto restituit, retentis sibi omnibus fructibus ex illis collectis, pro tuitionis seu custodiæ honorario? Justane reputabitur illius ratio, quòd scilicet nihil ab hæreditatis bonis alienatum sit, sed tantum habeat ac percipiat hæres, quantum ejus Pater habuit ac percepit? Ecquis cum tali scriptore ausit contendere, siquidem verba, quibus impossibile est aptiora excogitare, non eam habent apud illum significationem, quam apud omnes grammaticos & interpretes? Quæro ab illo quibus verbis usurus fuisset, si à Concilio Calcedonensi fuisset deputatus ad condendum, vel græcè, vel latinè, Canonem, quo statueretur, ut fructus tempore vacationis provenientes, futuro Episcopo reservarentur? §. 15.

27. Sed quoniam Autori placuit circa verba cavillari, cur non ponderavit ista; *viduatæ Ecclesiæ*, quæ cum illâ voce, *reditus*, conjunguntur? Certè & si *tantum habeat* ac percipiat novus Episcopus, quantum ejus *prædecessor habuit ac percepit*, tamen reditus viduatæ Ecclesiæ sibi reservati non sunt. Non enim bonorum fructuosorum *viduatæ*, sed jam Pastorem habentis Ecclesiæ reditus percipit.

28. Convictus Dissertator licet fortè ad convictionem suam non attendens, disciplinam à Concilio Calcedonensi præscriptam, fuisse olim in Galliâ receptam & observatam, ac eâ ratione non posse repudiari; affingendos Canoni Calcedonensi sensus proposito suo non repugnantes, sed omnino absurdos existi-

Art. 2. existimavit. Quamobrem etiam à facto, quod se probatu-
§. 15. rum desperat, recurrit ad Jus: Pergit enim;

29. DISSERT. „ At Fructus vacationis tempore prove-„ nientes, Reges Christianissimi percipiebant jure suo, vel „ certè percipere poterant, quamvis eo jure non semper ute-„ rentur, & illa pietatis deposita in usus Ecclesiæ ab Oecono-„ mis etiam servari sæpe permitterent, non in propria com-„ moda converterent. Regalis tandem Custodia Oeconomo-„ rum custodiam non excludebat, sed cumulabat ac fulciebat, „ ut probat prior Hincmari locus, in quo asserit *Facultates* „ *Ecclesiæ viduatæ penes Oeconomum integras conservari* debere „ *futuro successori*: & nihilominus esse *in Regum potestate ad* „ *defensandum atque tuendum.*

30. RESP. Jam dixerat initio paginæ & alibi, quòd Reges Christianissimi fructus vacationis tempore provenientes *percipiebant, aut certè percipere poterant*. Hæc verba & hîc rursus & infra repetit, ut videas ipsum timere, ne si de facto solo loquatur, falsi convinci possit: quod non ita facile contingit, cùm Jus allegatur; eò quòd argutiæ sæpius jus, quàm factum obscurare valeant.

31. *At si Regalis Custodia Oeconomorum custodiam non excludebat, sed cumulabat ac fulciebat, ut probat Hincmarus*, (quod rursus diligenter notari velim, ac sæpe inculcandum duxi) quo titulo Rex universos fructus percipiebat. Nam sive laborem consideres, sive sumptus, sive curam, & industriam, fructus Oeconomis potiùs debebantur, bona custodientibus, & administrantibus, quàm Principibus, vel nihil omnino, vel rarò quidquam agentibus, nisi quòd potentiâ, & autoritate suâ malos terrebant, ne illa usurpare auderent, quod officium, ut sæpe observavimus, Christiani Reges universis suis subditis, sed

ſed maximè Eccleſiis debent. Sed reverâ *illa pietatis depoſita*, ut vocat etiam P. Alexander, neque Rex neque Oeconomus *in propria commoda convertere poterat* abſque injuſtitiâ. *Art.2. §. 15.*

32. DISSERT. „ Ex eodem Hincmari loco liquidò conſtat, eò tantùm pertinuiſſe curam Oeconomorum Eccleſiâ vacante, ne res Eccleſiæ cum rebus Epiſcopi permixtæ, quarum hæredes ex aſſe conſtituere poterat, quos volebat, ab ejus hæredibus aut aliis pervaderentur, vel res ab Epiſcopo relictæ in detrimentum hæredum aut propinquorum ipſius diſtraherentur, quod Synodus Calcedonenſis Can. 22. prohibuerat. *Manifeſta verò ſunt*, inquit Hincmarus, *quæ ſunt Eccleſiæ, cùm notitia Presbyterorum & Diaconorum, qui circa ipſum Epiſcopum ſunt, ita ut cognoſcant, nec ignorent quæ ſint Eccleſiæ propria, nec eos aliquid lateat: Ut ſi contigerit Epiſcopum migrare de ſæculo, certis exiſtentibus rebus, quæ ſunt Eccleſiæ, nec ipſæ collapſæ depereant, nec quæ propria probantur Epiſcopi ſub occaſione rerum pervadantur Eccleſiæ. Juſtùm namque & acceptum, eſt coram Deo & hominibus, ut ſua Epiſcopus quibus voluerit derelinquat, & quæ Eccleſiæ ſunt, eidem conſerventur Eccleſiæ, ut nec Eccleſia aliquod patiatur incommodum, nec Epiſcopus ſub occaſione proſcribatur Eccleſiæ.*

33. RESP. Adeòne fugax Diſſertatoris memoria? *Ex eodem*, inquit, *Hincmari loco liquidò conſtat, eò tantùm pertinuiſſe Curam Oeconomorum, ne Res Eccleſiæ cum rebus Epiſcopi permixtæ* &c. ut operam ab eis præſtitam parvi momenti inſinuet: Et tamen paulò antea dixerat, quòd *vacantis Eccleſiæ bona ideò Oeconomis commendabantur, ut eorum diſtractionem vacante ſede prohiberent, ac invigilarent, ne à Viris Potentibus occuparentur: Præterea Chartas, Documentaque Donationum,*

Art.2. *tionum, Comparationum &c. diligenter conservare eo tempore*
§. 15. *opus erat. Ad hæc greges, servos, suppellectilem omnem, cùm sacram tum profanam, Ecclesiæ thesaurum, annonam ad Clericorum, viduarum, pauperum alimenta congregatam, custodire necessum erat. Hæc autem Cura incumbebat Oeconomis.* An hæc officia & alia, quæ cum illis necessariò erant conjuncta, nihili aut parvi facienda erant, ut non illis potiùs quàm soli protectioni in solâ autoritate, absque opere aliquo plerùmque positæ, fructus pro mercede assignandi essent?

34. DISSERT. „Secundo verò loco, Regium Custodiæ sive Regaliæ Jus non convellit, sed eos duntaxat perstringit qui Res Ecclesiæ violenter diripiebant, aut per angarias vel indebitas pensiones aliquid exigebant quo gravaretur Ecclesia. Subdit enim proximè post verba laudata: „*De quibus, sive vivente, sive defuncto Episcopo, quicunque quocunque ingenio, unde gravetur Ecclesia, per angarias vel indebitas pensiones exigunt, sine timore ne Sacrilegium admittant esse non possunt, etiamsi violenter non rapiant, sed quasi prudenter ingenio injustè accipiant: cùm eos conscientia quacumque sinistra intentione in conspectu Domini cor intuentis accuset.*

35. RESP. Verba Hincmari, quæ P. Alexander hîc addit iis quæ §. superiori retulit, ejus Antistitis mentem apertiùs explicant, & interpretationem ab eo allatam excludunt. Primò enim agunt de bonis Ecclesiarum, non solùm *vivente* sed etiam *defuncto Episcopo.* Secundò, ergo *defuncto Episcopo quicunque quocunque ingenio, unde gravaretur Ecclesia per angarias vel indebitas pensiones exigebant, sine timore ne Sacrilegium admitterent esse non potuisse declarant:* atqui angariæ & pensiones non ex ipsâ bonorum fructuosorum substantiâ, sed

ex

ex fructibus ex illis provenientibus percipiebantur : si ergo *qui eas exigebant sine timore ne Sacrilegium admitterent, esse non poterant*; fructus ad Ecclesiam, non ad Regem pertinebant. Alioquin enim non sacrilegium, sed Regis ira metuenda fuisset. *Art. 2. §. 15.*

36. Adde quod non Episcopis, sed Officialibus Regiis cura incubuisset cavendi ac impediendi, ne fructus angariis & indebitis pensionibus minuerentur : neque hâc Epistolâ significat Hincmarus, se Regi Consilium pro ejus commodis temporalibus, sed pro conscientiæ ipsius, ac pro bonorum Ecclesiæ securitate suggerere. Sed quis ausus fuisset hujusmodi onera fructibus ad Regem pertinentibus imponere ? Sanè parum efficax futura fuisset Regia protectio adversus malos, qui ejus autoritatem tam parvi pependissent, ut quod ipsius esset, angariis & indebitis pensionibus onerarent.

37. DISSERT. „ Nec verò occasione detentionis bonorum Ecclesiæ vacantis, sub Regiâ manu titulo Custodiæ seu „ (quod idem est) Regaliæ, ad Carolum Calvum hæc scribebat Hincmarus, sed occasione captionis & confiscationis „ bonorum Episcopi viventis, scilicet Hincmari Laudunensis, nepotis sui, ut constat ex initio Epistolæ. *Jussistis*, „ inquit, *præfatum Episcopum, ut die & loco denominato veniret ad causas vestras, id est ad Judicia secularia, & suum „ Advocatum de suo capite, videlicet de suo quod ipse egit actu, „ idem non conscio quocunque Coëpiscopo suo donaret. Qui mittens ad dominationem vestram, excusationem impossibilitatis „ suæ illuc veniendi mandavit. Requisita est quam patrioticâ „ linguâ nominamus exoniam, quia venire nequiverit, quod „ hactenus est inauditum. Et requisito & non invento Advo-*

Art. 2. „ *cato illius, qui de ejus capite ex prædictâ causâ redderet ratio-*
§. 15. „ *nem, exceptâ Ecclesiâ, & Episcopi domo, ac Clericorum* „ *claustro, quicquid de rebus & facultatibus Ecclesiasticis, si-* „ *bi in Episcopali ordinatione munere Spiritus Sancti ad gubernan-* „ *dum & dispensandum commissis, acceperat, Jussione vestrâ per* „ *Vicecomitem ipsius pagi in bannum, quod Jus linguâ Latinâ* „ *proscriptio confiscandi vocatur, est missum. Et postea, sicut* „ *audivi, per Cancellarium Palatii vestri mandatis Vicedomino,* „ *& Præposito istius Ecclesiæ, cum non modicâ interminatione;* „ *ut providerent, quatenus nullum obsequium ab Ecclesiæ ipsius* „ *hominibus, nullumque subsidium de facultatibus Ecclesiasticis,* „ *per Clericum vel Laïcum, ipse Episcopus posset habere.* Quæ „ omnia dissimulavit Regii Juris nuperus Oppugnator ut fu- „ cum lectoribus faceret.

38. RESP. De quo fuco Lectoribus faciendo cogitare poterat Autor Tractatûs Appamiensis, Prolixum hoc Epistolæ Hincmari Fragmentum omittens, quòd nec sibi Ecclesiasticam libertatem defendenti, nec P. Alexandro illam oppugnanti, quidquam confert? An enim quia *non occasione detentionis bonorum Ecclesiæ vacantis sub Regiâ manu titulo Custodiæ seu Regaliæ* (quod secundùm P. Alexandrum idem est. Secundum veritatem admodum diversum, ut abundè jam sæpe ostensum est) *hæc scribebat Hincmarus, sed occasione captionis & confiscationis bonorum Episcopi viventis, scilicet Hincmari Laudunensis nepotis sui*: ideò sequentia ejus verba; *Adeò res & facultates Ecclesiæ potestati Episcopi S. Spiritu decernente committuntur, ut à magnâ Synodo Calcedonensi, etiam post mortem Episcopi, reditus Ecclesiæ viduatæ futuro Episcopo penes Oeconomum ejusdem Ecclesiæ conservari jubeantur*: An, inquam, ideò hæc verba non significant fructus

fructus Ecclesiarum vacantium futuro Episcopo reservandos esse, non autem in Regium Fiscum deferendos; quia *hæc scribebat Hincmarus occasione captionis & confiscationis bonorum Episcopi viventis?* Si hæc illatio legitima est, rejicienda erit propria significatio verborum, ex quibus constant primæ propositiones, quas Dialectici præmissas, aut, si unica sit, antecedens vocant. Non enim de præmissis est quæstio, sed de conclusione, quæ per illas probatur: attamen tantum abest, ut ideò vel incertæ vel obscuræ habendæ sint præmissæ, quòd non earum, sed conclusionis per illas probatio intendatur; ut vel eo nomine conclusione certiores & evidentiores esse debeant, cùm ab illis ad conclusionem deriventur certitudo, & evidentia. Conclusio autem ab Hincmaro Remensi probanda, est, non ad Carolum Calvum Regem, sed ad Hincmarum Laudunensem Episcopum pertinere bonorum Ecclesiæ Laudunensis administrationem. Hanc conclusionem probat ex eo quòd etiam reditus Ecclesiæ viduatæ futuri Episcopi administrationi reservandi sint. Unde rationis illius vis, si ad formam Syllogisticam reducatur, ita erit: Si reditus Ecclesiæ, etiam antequàm Præfectus ei sit Episcopus, sede scilicet vacante, provenientes, futuri Episcopi administrationi reservandi sunt; multò magis reditus, tempore, quo ipsi Ecclesiæ præest Episcopus, provenientes ad ejus administrationem spectabunt: atqui reditus Ecclesiæ vacantis administrationi futuri Episcopi reservandi sunt, ex Can. 25. Concilii Calcedonensis, etiamsi provenirent tempore, quo nondum erat Episcopus, sed vacabat Ecclesia: ergo multò magis spectabit ad Episcopum administratio redituum provenientium tempore, quo Ecclesiæ præest ut modò Hincmarus Junior Ecclesiæ Laudunensi.

Art. 2. §. 15.

 49. Equi-

Art. 2. §. 15. 39. Equidem cùm verba ex merâ occasione proferuntur, & obscuritate quâdam laborant, eorum sententia ex intentione loquentis eruenda est. Sed media, quibus probatur intentum ratiocinantis, non assumuntur ex occasione tantùm, sed deliberatè & de industria. Certè quæ Hincmarus ex Concilio Calcedonensi producit, ad probandum, reditus vivente Episcopo provenientes ab ipso Episcopo esse administrandos, tantâ luce refulgent ut vix possint esse obscura, etiam iis qui ea obscurare nituntur. Aliunde autem maximæ sunt autoritatis, utpotè à Concilio Generali celeberrimo accepta.

40. Quid igitur Dissertatorem juvat notare, aut cujus fraudis conscius est Illustrissimus Episcopus Appamiensis, quòd non notaverit, Hincmarum in loco citato non locutum occasione Ecclesiæ viduatæ, sed Episcopi viventis; cùm luce clarius sit, ipsum occasione Episcopi viventis, vel potiùs ipsius causâ, de Ecclesiæ viduatæ reditibus verba fecisse? Imò textus integer, Illustrissimi Appamiensis sententiæ validiùs suffragatur, præcipuè in illa parte: *De quibus &c.* ad quam referri videtur dicti Patris querela, cùm ait; *Quæ omnia dissimulavit Regii Juris nuperus Oppugnator, ut fucum Lectoribus faceret.* Confirmat enim pars illa, Hincmarum non incogitanter de reditibus Ecclesiæ viduatæ scripsisse, quòd ex Concilio Calcedonensi futuro Episcopo conservandi sint: cùm continuò nulloque interposito verbo, sic prosequatur; *De quibus sive vivente, sive defuncto Episcopo &c.*

41. DISSERT. „ Tertius Hincmari locus confirmat „ prolatam à nobis Canonis Calcedonensis explicationem. „ Wlfadus enim ad Lingonensem Episcopatum (ut ipse contendebat)

„ tendebat) canonicè non electus adrepserat, & Ecclesiæ Art.2.
„ facultates, id est bona omnia cùm mobilia, tum immobi- §. 15.
„ lia, quæ *secundum Calcedonense Concilium penes Oeconomum*
„ *futuro debuerant reservari Episcopo, suis suorumque usibus ar-*
„ *rogaverat.*

42. RESP. Nonne Wlfadus *Lingonensis Ecclesiæ facultates, id est bona omnia, cùm mobilia, tum immobilia suis usibus arrogans*; reditus etiam usurpabat, qui futuro Canonico Episcopo reservandi erant? Ecquid enim aliud sibi volunt illa verba; *suis suorumque usibus arrogaverat?* Ecquâ intentione bona præsertim immobilia invasisset, nisi ut eorum fructus perciperet: & quidem Ecclesiâ legitimo Pastore destitutâ? Quomodò ergo tertius Hincmari locus confirmat prolatam à P. Alexandro Canonis Calcedonensis explicationem, scilicet quod *vox, reditus, de bonis fructuosis non minùs commodè quàm de fructibus ex illis provenientibus intelligi potest?*

53. Quomodo autem Wlfadus Ecclesiæ Lingonensis fructus, suos facere poterat, donec illius Episcopus canonicè constitutus esset, si ad Regem ratione Custodiæ pertinebant? Quo jure ipsamet *bona omnia cùm mobilia, tum immobilia suis suorumque usibus arrogare* poterat, siquidem sub Regiâ Custodiâ erant? Ex consensu Regis, inquies. At si Jus illud, sive quantùm ad bona, sive quantùm ad fructus, penes Regem fuisset, ac ipse in Wlfadum transtulisset? Quomodo Hincmarus à Rege Jus obtinentem tam acriter in Epistolâ illâ carpere ausus fuisset, ob bonorum, aut fructuum usurpationem?

44. DISSERT. „ Idem quarti loci sensus est, ubi de Ætardo Nannetensi Episcopo agit, qui ad Turonensem Metropo-

Art.2. „ tropolim translatus, priorem adhuc retinebat Ecclesiam.
§. 15. „ Ejus porrò Translationem præter Canones factam contendebat Hincmarus, adeòque reum esse invasionis Ecclesiæ „ & bonorum ipsius, quorum reditus absque legitimo titulo, illius judicio, percipiebat, & bona administrabat quæ „ ab Oeconomo conservari futuro Successori debuissent. Unde „ subdit : *Hæc idcirco de rebus & facultatibus Ecclesiæ viduatæ „ sub Oeconomo futuro reservandis Episcopo hîc interposuimus, „ ut attendat de quo agitur Episcopus, quia si nemini Christiano eas „ licet præsumere, multò minùs item Episcopus, sine sui status „ periculo ac animæ detrimento, Ecclesiæ invasæ res & facultates „ prævalet usurpare.*

45. Resp. Non videt Dissertator, se id destruere vel invitum, quod adstruere conatur. Vult enim (aliàs non probaret intentum) vocem, *reditus*, in Canone Calcedonensi de bonis fructuosis, non de fructibus esse intelligendum : & tamen fatetur, Actardum Turonensis Ecclesiæ *bonorum reditus* percepisse. Num Hincmarus Actardum de solâ bonorum usurpatione, non autem de fructuum ex illis provenientium perceptione arguebat; ut de bonis fructuosis, non de fructibus acciperet vocem *reditus?* Contraria ejus mens ex verbis, quæ continuò sequuntur ea, quæ à P. Alexandro relata sunt, adhuc apertiùs colligitur. *Sicut enim*, inquit, *Comes Civitatis homo sæcularis, & alii etiam sæculares, & majoris & minoris potestatis, habent, unde in sua Metropoli possint consistere, & comministri ejus Ecclesiastici valent ibidem vivere, sic & ipse, nisi eum cupiditas & ambitio inde ejiceret, ibidem vel de operibus manuum, vel de decimis fidelium, & collatione Presbyterorum, & si aliter non posset, vel sub censu, sicut Hierosolymis Patriarcha, & Viri Religiosi*

ac

ac fideles in Corduba, & in aliis civitatibus per Hispaniam faciunt, ibi valeret manere. Ita respondet Hincmarus Actardi Turonensis Ecclesiæ invasoris excusationi ex eo desumptæ, quòd non posset ex primâ suâ Ecclesiâ quæ sibi erant ad sustentationem necessaria, percipere, atque adeò nec in eâ residere. Reponit enim, non ideò licitum ei esse de viduatæ Ecclesiæ reditibus, utpote futuro Episcopo canonicè promovendo reservandis, vivere; *Hæc idcirco de rebus & facultatibus Ecclesiæ viduatæ sub Oeconomo futuro reservandis Episcopo hîc interposuimus* &c. Variosque modos proponit comparandæ in Ecclesiâ Nannetensi necessariæ sustentationis, atque ita proprium gregem regendi, scilicet *vel de operibus manuum, vel de decimis fidelium ac collatione Presbyterorum, vel sub censu.* Itaque non accusatur Actardus de venditis bonis fructuosis Ecclesiæ Turonensis, sed de perceptis pro suâ sustentatione fructibus tempore vacationis provenientibus, qui non ad ipsum, utpote alterius Ecclesiæ Episcopum, sed ad futurum legitimum Turonensem Episcopum, juxta Canonem Concilii Calcedonensis, pertinebant. Art. 2. §. 15.

46. Quin etiam in hoc & in multis aliis testimoniis bona fructuosa Ecclesiarum non aliter dicuntur invasa, direpta, usurpata, quàm ratione fructuum; qui cùm proprios Episcopos, aut Ecclesias spectarent, in aliorum utilitatem injustè dirivabantur. Rarò enim contingebat, ut ipsorummet bonorum, præsertim immobilium, distractio fieret; idque maxime secundum sententiam P. Alexandri. Alioquin enim bona illa non fuissent à Regibus custodita, ut ipse vult.

47. DISSERT. „Annales Bertiniani dè solo Oeconomatu & usu-fructu bonorum Episcopatus Metensis, vaca-

tionis

Art. 2. „ tionis tempore, Hugoni collato non loquuntur, sed de
§. 15. „ collatione in Commendam Militarem, vel in alodem & „ proprietatem, ut ipsis ad voluntatem abuteretur, ac pro „ libito disponeret. Eodem enim modo & ita absolutè hæc „ ipsi bona concessit Carolus Crassus, quo direptas ex The- „ sauro S. Stephani Metensis opes Sigefrido, & Wrmoni de- „ derat. *Sigefrido etiam & Wrmoni* (inquiunt Annales Ber- „ tiniani) *illorumque complicibus, plura millia argenti & au- „ ri, quæ de Thesauro Sancti Stephani Metensis, aliorumque „ Sanctorum locis arripuit, eis dedit: & ad devastandam Re- „ gni sui atque consobrini sui partem, sicut antea fecerant, re- „ sidere permisit. Hugoni autem Junioris Lotharii filio facul- „ tates Ecclesiasticas Metensis Episcopii, quas Sacri Canones fu- „ turo Episcopo reservari præcipiunt, ad consumendum remisit.* „ In Synopsi Historiæ nostræ XI. & XII. sæculi cap. 5. art. 6. „ pag. 649. error obrepsit, ubi *Carolomanno* id tribuitur, pro „ quo reponendum est ut hîc, *Carolo Crasso.*

48. RESP. Luce clarius est in Annalibus Bertinianis agi de reditibus Ecclesiæ vacantis, scilicet Metensis Episcopi. Nam, ut ibidem notatur, Wala Episcopus paulò antea fuerat à Normannis interfectus. Illos reditus *Sacri Canones futuro Episcopo reservari præcipiebant*: illos Hugoni *ad consumendum Rex tradiderat.* Unde soli tenebras offundere tentat Dissertator dum hoc testimonium obscurare nititur.

49. DISSERT. „ Gerbertus denique Regalis Custo- „ diæ testis est: nam verbis suprà laudatis subdit: *Ne si, „ quod absit, malè cautum fuerit, in negligentes cùm Regalis „ censura, tum etiam gravior adhibeatur divina sententia,* Quæ „ verba suppressit nuperus Regiorum Jurium Oppugnator, „ ut incautos deciperet.

50. RESP.

50. RESP. An quia Gerbertus Clero & Populo Regalem censuram minatur, si vacantis Ecclesiæ bona, ipsis negligentibus, perierint, Jus Regaliæ confirmat? Num Rex negligentiam Custodum tantùm bonorum, quorum ipse solidum usum-fructum percipit, castigat? Sed cùm Gerbertus moneat, *ut secundum divinas & humanas leges res defuncti Episcopi tam mobiles, quàm immobiles futuro reserventur Episcopo*, doceat nos P. Alexander, quæ sint *divinæ & humanæ leges* secundum quas fructus Ecclesiarum vacantium in Fiscum deferendi sint; sola verò bona fructuosa Clero & Populo custodienda, & futuro Episcopo reservanda. *Art.* 2. §. 15.

51. At hæc verba: *Regalis Censura*, innuunt saltem Custodiam Regiam. Amoveatur solitum æquivocationis velamen, & fatebimur, Regem habere Custodiam bonorum Ecclesiarum vacantium in eo sensu, ut ea usurpantes plectere teneatur, eaque tantò religiosiùs & accuratiùs, quàm privatorum, aut civitatum omnium sibi subditarum facultates, tueri, quantò justius est, Principem Christianum res supremo omnium Domino Sacras, ab injuriis vindicare. Sed ratione hujus Custodiæ Regem fructus suos facere non posse jam pluries demonstratum est. Si fructus assignandi essent pro Custodia, illis justiori titulo concederentur, qui proximè custodiunt, suasque operas & expensas præstant, scilicet Archidiaconis, Oeconomis, vel aliis Clericis. Itaque injusta est accusatio Autoris adversus Defensorem Libertatis Ecclesiæ Appamiensis, cùm ait, eum verba suppressisse Regalis Censuræ mentionem facientia, *ut incautos deciperet*.

52. Sed fortè qui verba tam avidè aucupatur, objiciet, Gerbertum, licet ad Populum & ad Clerum simul scribat, indiscriminatim dicere: *Sit interim vestra pervigil cura* &c.

 Unde

Art. 2. Unde colligi videtur, custodiam ad Populum perindè atque
§. 16. ad Clerum spectâsse, atque hinc ulterius conjici posse, ipsos à Rege, cujus censura ipsis intentatur, constitutos sub-custodes. Verùm licet Clerus & Populus in epigraphe Epistolæ conjungantur; non ideò quæcunque in ea scripta sunt, ipsis æqualiter eodemque modo, sed cum distributione commodâ, conveniunt. Debent Oeconomi facultates Ecclesiæ custodire: Magistratus eis auxilium, si opus sit, præbere: plebs Magistratibus in eo Officio parere: omnes monendo, vel aliâ ratione, prout cujusque statum decet, injuriam amoliri. Cæterùm ridiculum esset, universum populum simul cum universo Clero Custodem proximum & administratorem immediatum rerum Ecclesiasticarum à Rege constitutum, fingere. Non posset enim ex innumerâ sub-custodum multitudine confusio non oriri quàm maxima.

§. DECIMUS SEXTUS.

De Autoritate Concilii Trosleiani.

1. DISSERT. „ Objicit idem Autor Concilii Trosleiani anno nongentesimo nono celebrati, Canonem 14. qui ad rem nullatenus pertinet, cùm „ de fructibus vacationis tempore provenientibus, „ non loquatur, sed de spoliis Episcoporum defunctorum, „ quæ à Potentibus passim & impunè diripiebantur. Morem „ pessimum, qui in Galliis etiam invaluerat, Patres execrati „ sunt, & sacrilegii damnarunt. *Quia*, inquiunt, *inter no-* „ *strates hîc pessimus inolevit mos, ut defuncto Ecclesiæ Episco-* „ *po, mox à quibuscunque potentioribus pervadantur res Ecclesiasticæ*,

„ *siasticæ*, *quasi Episcopi fuerint propriæ*; *cùm etiamsi ejus* Art.2.
„ *essent*, *contra omne Jus id fieret*: *hoc tam immane sacri-* §.16.
„ *legii facinus*, *& jam sæpius factum dolemus*, *&*, *ne ulteriùs*
„ *à quolibet præsumatur*, *auctoritate Dei*, *& Sanctorum ejus*
„ *qui cum illo regnant in Cælo*, *nostro etiam Episcopali Ministe-*
„ *rio*, *quibus Dominus licet indignis*, *potestatem dedit in suis*
„ *Apostolis dicens*: *Quodcunque alligaveritis super terram*,
„ *erit ligatum & in Cælis*, *& quodcunque solveritis super ter-*
„ *ram*, *erit solutum & in Cælis*, *interdicimus*. Tum varios
„ recenset Canones hæc Synodus, ex quibus patet quibus
„ de bonis statuat. *Unde*, inquit, *inter cæteras de hâc re*
„ *Canonum Constitutiones*, *in Concilio Valentino Can. XI. ita*
„ *scribitur*: *Hoc etiam placuit ut Episcopo ab hoc seculo jubente*
„ *Domino*, *accersito*, *Clerici ab omni omnino supellectili*, *vel*
„ *quæcunque sunt in domo Ecclesiæ*, *vel Episcopi*, *in libris*, *in*
„ *speciebus*, *utensilibus*, *vasculis*, *frugibus*, *gregibus*, *ani-*
„ *malibus*, *vel omni omnino re*, *rapaces manus abstineant*, *&*
„ *nihil latronum more diripiant. Qui nisi Canonum auctoritate*
„ *cohibiti fuerint*, *omnia quæ pervaserint*, *Metropolitani*,
„ *vel omnium Comprovincialium Sacerdotum districtione coacti*,
„ *in pristinum statum redintegrare cogantur*: *ut nihil Antistiti*
„ *vel dispensatori futuro necessarium*, *sub hâc justâ constitutione*
„ *depereat. Quod ut confidentiùs justitiâ manente servetur*, *se-*
„ *cundùm Regensis Synodi constituta*, *Episcopo è corpore rece-*
„ *dente*, *vicinior illi accedat Episcopus*, *qui ex more*, *exequiis*
„ *celebratis*, *statim Ecclesiæ illius curam districtissimè gerat*,
„ *ne quid ante Ordinationem Pontificis futuri remanentium Cle-*
„ *ricorum subversioni vel direptioni jam liceat. Ita ut de repertis*
„ *omnibus inspectio certior*, *descriptioque fidelissima*, *si fieri*
„ *potest*, *intra Octavas defuncti*, *sub diligentiâ præsentis Epi-*

Art. 2. „ *scopi peragatur. Dehinc ad Metropolitani notitiam habita or-*
§. 16. „ *dinatè descriptio deferatur; ut ejus electione talis Persona or-*
„ *dinandæ Domui Ecclesiasticæ procuretur, quæ vel consueta Clericis stipendia dispenset, & creditarum sibi rerum, si forsitan tarditas in ordinando Episcopo successerit, Metropolitano congruis temporibus reddere possit rationem: ut sub hâc salubri constitutione, Clerici stipendiis suis omnino contenti, labores non diripiant Episcopi decedentis & in vacuam Ecclesiæ Domum futurus Pontifex non sine dolore succedat: sed magis de Præcessoris sui dimisso possit ipse gaudere, & aliis ministrare. Item cap. 3. Simili quoque modo parentibus, & propinquis decedentis Episcopi, si intestatus obierit, denuntient, ut sine Metropolitani vel Comprovincialium Sacerdotum conscientia nihil de rebus defuncti occupare pertentent: ne fortè hæreditariis rebus etiam aliqua ad Ecclesiam pertinentia vel permixta usurpent: sed usque ad Ordinationem futuri expectent Antistitis; aut certè si longum fuerit, ad Metropolitani (ut dictum est) admonitionem recurrant. Si quis autem immemor divini timoris contra hæc Sancta Synodica Clericus quisque vel Laïcus venire improbâ mente tentaverit, & communione, & consortio privetur Ecclesiæ: quia durum est ut ad illam conveniat, quam exspoliare non metuit. . . . . . . Si autem rationabiliter modestèque unusquisque repetit quod sibi Jure debetur, ei absque aliqua animadversione à Metropolitano, vel cui injunxerit, aut res aut ratio non negetur. Hos etiam omnes Canones constringunt, qui tam in præteritum quàm in futurum res Ecclesiæ vel Episcopi usurpantes diripuerint.*

„ Hunc Trosleiani Concilii locum integrum referre operæ „ prætium fuit, ut nuperi Autoris qui Tractatum de Regalia

„ lia contra Regia Jura edidit, mala fides comprobetur, qui *Art.2.*
„ verum hujus Canonis sensum dissimulat, ideòque verba il- *§. 16.*
„ lius non refert, ne fraus ejus pateat omnibus, qui Cano-
„ nem ipsum attente legerint, animadverterintque, quòd fa-
„ cillimum est, Trosleianæ Synodi Patres illum condidisse
„ contra illos qui Spolia Episcoporum decedentium diripie-
„ bant, non contra Reges, qui ratione Custodiæ Regalis fru-
„ ctus, vacante sede provenientes, Jure suo percipiebant, aut
„ percipere poterant.

2. RESP. Non poterat Dissertator Illustrissimum Episcopum Appamiensem, seu Autorem Tractatûs *de Regalia* à suspicione malæ fidei, ac fraudis, cujus eum accusat in citando Concilio Trosleiano, efficaciùs liberare, seque temeritatis in illâ accusatione reum exhibere, quàm descripto integro illius Concilii loco. Si enim propriis Patrum Trosleianorum verbis aliqua inesset obscuritas, illa testimoniorum, quibus sententiam suam confirmant, verbis dispelleretur. Sed antequam id ostendam, quæro, ubinam erat Custodia Regia tempore Concilii Trosleiani an.909. celebrati, si *spolia Episcoporum defunctorum passim & impunè diripiebantur*? Quomodò ille *mos pessimus in Galliis etiam invalescere potuerat:* Ubi Jure Regio & Coronæ coævo ac insito Reges Ecclesias earumque bona, & Episcopos aliosque Ministros tueri ac defensare dicuntur?

3. Nota rursus modum loquendi: *Reges ratione Custodiæ Regalis fructus vacante sede provenientes, Jure suo percipiebant aut percipere poterant*, quæ distinctio jam pluries facta etiam repetitur art. seq. num. 2. Nisi enim modò à Jure ad factum, modò à factò ad Jus Dissertator effugiat, se captum videt. Sed ad Canonem Concilii Trosleiani, de quo est quæstio, veniamus.

Art. 2. §. 16. 4. Concilium Trosleianum distinguit res proprias Episcopi à rebus Ecclesiæ, illarumque usurpationem injustitiam dicit, istarum direptionem, sacrilegium. Istarum, non illarum securitati providet. Non distinguit res Ecclesiasticas immobiles à mobilibus, sed indistinctè res Ecclesiasticas pervadi vetat: *Pessimus inolevit mos*, inquit, *ut defuncto Ecclesiæ Episcopo, mox à quibuscunque Potentioribus pervadantur res Ecclesiasticæ, quasi Episcopi fuerint propriæ, cùm etiamsi ejus essent, contra omne Jus id fieret: hoc tam immane sacrilegii facinus* &c. Cur ergo de solis spoliis Episcoporum defunctorum Patres Troslejanos locutos tam certò affirmat P. Alexander, ut *malæ fidei* ac *fraudis* accuset Autorem Tractatûs Appamiensis, quòd verba illa, *res Ecclesiasticæ*, quæ, ut sonant, generalia sunt, non restrinxerit ad hujusmodi spolia?

5. Si declarâssent Reges Christianissimi, spolia Episcoporum defunctorum ad se Jure Custodiæ pertinere, non dubito quin P. Alexander illa sub nomine fructuum Ecclesiæ vacantis comprehendi affirmaret: Cùm non reverterentur ad Ecclesiam, nisi post mortem Episcopi, adeòque essent velut quoddam emolumentum Ecclesiæ adveniens, quod aptiùs sine dubio nomine fructûs donari potest, quàm bona fructuosa voce, *reditus*, designari. At verò quia Regi, ne Canon Trosleianus Regaliæ adversetur, sufficit, ut *res Ecclesiasticæ* de quibus agit, non de bonis Ecclesiæ universim, sed de mobilibus tantùm, quæ moriens Episcopus reliquit, intelligantur; *malæ fidei* ac *fraudis* apud Autorem reus est Illustrissimus Episcopus Appamiensis, quòd hunc sensum Concilio Trosleiano non affinxerit, sed ejus prohibitionem generaliter de Ecclesiarum vacantium reditibus Ecclesiæ vindicandis intellexerit.

6. At, inquies, *varios recenset Canones hæc Synodus, ex quibus*

quibus patet quibus de bonis statuat ; quos cùm prætermiserit Autor Tractatûs Appamiensis , malæ fidei ac fraudis justè damnatur. Expendamus varios illos Canones , quos refert P. Alexander , ut sciamus an justa sit ejus accusatio. Primò Concilium Valentinum prohibet direptionem gregum & animalium ; ac jubet ut *raptores , omnia quæ pervaserint , Metropolitani vel omnium Comprovincialium Sacerdotum districtione in pristinum statum redintegrare cogantur.* Res ergo fructuosæ, qualia sunt animalia, (quis enim neget, animalium partus, fructus jure nuncupari) non erant sub custodia Principum , sed Metropolitani , & aliorum Episcoporum , quorum autoritate procuranda erat eorum , si usurpata fuissent , restitutio. Non ergo hos saltem fructus percipiebant , aut jure percipere poterant Reges Christianissimi : Sed penes Ecclesiæ proprietatem , & Ministrorum Ecclesiasticorum custodiam remanebant. *Art.2. §.16.*

7. Secundò , Concilium Regense à Valentino producitur , præcipiens, ut , Episcopo è corpore recedente , vicinior Episcopus Ecclesiæ illius curam districtissimè gerat. Non ergo spoliorum tantùm , sed vacantis *Ecclesiæ curam districtissimè gerit vicinior Episcopus :* quod adhuc validiùs confirmatur ex iis quæ sequuntur , è Concilio Valentino desumpta. *Ad Metropolitani notitiam habita ordinatè descriptio deferatur ; ut ejus electione talis Persona ordinandæ Domui Ecclesiasticæ procuretur , quæ vel consueta Clericis stipendia dispenset , & creditarum sibi rerum , si forsitan tarditas in ordinando Episcopo successerit , Metropolitano congruis temporibus reddere possit rationem.* Hæc prohibitio generalis est , nec de solis Spoliis Episcoporum intelligi potest , siquidem non ex Spoliis , sed ex bonorum Ecclesiæ fructibus *consueta Clericis stipendia dispensabantur* ,

Art. 2. §. 16. *bantur*, nec opus fuiſſet de Spoliis *Metropolitano congruis temporibus reddere rationem, ſi forſitan tarditas in ordinando Epiſcopo ſucceſſiſſet.* Satis enim fuiſſet, res in inventario deſcriptas novo Epiſcopo conſignare. De fructibus igitur tempore vacationis provenientibus, *ſi forſitan tarditas in ordinando Epiſcopo ſucceſſiſſet, Metropolitano congruis temporibus reddenda erat ratio.* De fructibus tempore vacationis provenientibus *conſueta Clericis ſtipendia diſpenſanda erant.* De illis ergo loquitur Concilium Valentinum.

8. Recolenda ſunt prætereà, quæ jam ſuprà notavimus; res mobiles, ſeſeque moventes ſeu animalia, cuſtodiâ magis indiguiſſe quàm immobiles; eò quòd direptioni magis eſſent expoſitæ: & tamen fatetur P. Alexander, (quo modo enim negare poſſet?) Ex iſtorum Conciliorum diſpoſitione illos non ſub Regis, ſed ſub Metropolitani & aliorum Epiſcoporum protectione, ac ſub Clericorum cuſtodiâ permanſiſſe, non uſque ad reſerationem teſtamenti, ut ipſe Concilium Regenſe ſuprà interpretabatur, ſed uſque ad *Ordinationem Pontificis* futuri, ut non ſemel declarat Concilium Valentinum.

9. Porrò ſi animalium partus, quos fructus rectè nuncupari diximus, non pertinebant ad Cuſtodes, niſi pro ratione expenſarum, ſed ex illis *conſueta Clericis ſtipendia diſpenſanda erant, & Metropolitano congruis temporibus reddenda ratio:* licet ad illam cuſtodiam majori & accuratiori ſolicitudine opus eſſet, quàm ad protectionem bonorum immobilium, imò quàm ad decimas & oblationes; quis credat, Regem bonorum immobilium fructus, ſuos feciſſe, non pro cuſtodiâ illorum proximâ, & adminiſtratione immediatâ, quæ Regiam Majeſtatem dedecuiſſet, ſed pro terrendis autoritate ſuâ improbis, ne illa uſurparent?

10. Concilium Regense, Trosleianum, & alia Gallicana, 25. Canoni Concilii Calcedonensis consonare declarat Illustrissimus Dominus Petrus de Marca de concord. Sacerd. & Imper. lib. 8. cap. 18. num. 11. his verbis; *Ideò autem antiquas Regulas Canonicas adducere heic placuit, ut omnes intelligerent*, REDITUS PATRIMONIORUM ECCLESIÆ VACANTIS, *ac spolia Episcoporum decedentium, nunquam pertinuisse ad Principes; quinimò universa hæc emolumenta servari debuisse expendenda in utilitatem Ecclesiæ & pro futuro Successore. Quod adeò placuit vetustis illis Episcopis Gallicanis, ut Jus illud in Canonibus eorum fuerit constitutum, in Concilio nempe Rejensi an. 439. Can. 5. in Francfordiensi an. 794. Can. 41. in Pontigonensi an. 876. Can. 14. & in Trosleiano an. 909. Can. 14.* Art. 2. §. 16.

11. Ubi est ergo mala fides, ubi fraus Defensoris Libertatis Ecclesiæ Appamiensis; nisi mala fides & fraus appelletur omissio testimoniorum causæ suæ plurimum suffragantium?

12. DISSERT. „ Cùm enim sequentium temporum „ Pontifices plurimi, & Concilium Oecumenicum Lugdu- „ nense II. fructus & ea omnia quæ ad fructus pertinent, va- „ cante sede, aliis, qui Jus Custodiæ sive Regaliæ in Ecclesiis ha- „ bent, Jure percipi agnoverint; Gallicani Trosleiani Con- „ cilii Episcopi, qui illis satisfieri jubent, qui repetunt quod „ sibi Jure debetur, non prohibuissent, ne Reges Christia- „ nissimi fructus sibi vacante sede debitos, perciperent, nec „ eos velut prædones & Sacrilegos fuissent execrati. Ipsos lon- „ gè abfuisse à lite inferendâ Regi ob perceptionem fructuum „ Ecclesiarum vacantium, ad quos ratione Custodiæ Regalis „ Jus habebat, ex eo constat, quòd parati essent ad paren-

 dum

Art.2. „ dum Regi & in iis quæ Politiam externam Ecclesiæ spectarent, quæ ad Reipublicæ pacificum statum relationem habet, & in iis omnibus quæ de Juribus temporalibus Regni sui statueret; ad idque Jure Divino se adstrictos noverant.
§. 16.
„ Eorum verba in secundo Canone subjicio, ex quibus facilè refelluntur, quæ nuperus idem Regii Juris Oppugnator. cap. 2. & 4. lib. 2. probanda sibi sumit, Regaliam naturali aut Divino Jure non niti, imo cum utroque pugnare. *Pontificalem*, (inquiunt) *si exegimus Auctoritatem, ut non obliviscamur Regiam à Deo constitutam esse Sublimitatem, dicente Apostolo: Subjecti estote Regi quasi præcellenti. Sicut enim Regalis Potestas Sacerdotali Religioni se devotè submittit: Sic & Sacerdotalis Auctoritas cum omni pietatis officio se Regali Dignitati subdere debet, sicut Sanctus ostendit Papa Gelasius ad Anastasium scribens Imperatorem. Duo sunt, inquit, quibus principaliter mundus hic regitur, Auctoritas Sacra Pontificum, & Regalis Potestas: in quibus tantò gravius est pondus Sacerdotum, quantò etiam pro ipsis Regibus in Divino reddituri sunt examine rationem,* &c. *Ergo quia & Rex pro æternâ vitâ indiget Pontificibus, & Pontifices pro temporalium rerum cursu Regali indigent dispositione: à Rege obediendum est Pontificibus, recta, sancta, & justa suadentibus, & vicissim à Pontificibus obediendum Regi pietatis cultui religione, jure, & solatio servienti.... Ipse debet primò* DEFENSOR *esse* ECCLESIARUM... *Scire autem oportet, quia si de otioso sermone Deo rationem redditurus est, multò magis de* MINISTERIO SIBI DIVINITUS COMMISSO...... *Sed & nobis, & omnibus qui in Regno vestro consistimus, oportet ut justam fidelitatem vobis conservemus, & honorificentiam Regiam exhibeamus, & de uti-*

„ *utilitate Regni aliquid quærenti, secundùm scire & posse verum* Art. 2.
„ *& utile consilium suggeramus.* §. 16.

13. RESP. In convertendis propositionibus non servat dialecticæ Regulas Dissertationis Autor, quantumvis Scholasticæ disciplinæ peritus. Quænam enim est in Concilio Lugdunensi II. propositio æquivalens isti; *Fructus & ea omnia quæ ad fructus pertinent, vacante sede ab iis qui Jus Custodiæ sive Regaliæ in Ecclesiis habent, Jure percipiuntur?* Monet quidem Concilium eos, *qui ab ipsarum Ecclesiarum cæterorumque locorum fundatione, vel ex antiquâ consuetudine Jura sibi hujusmodi vindicant ab illorum abusu sic prudenter abstineant, & suos Ministros in eis sollicitè faciant abstinere: quòd ea quæ non pertinent ad fructus, sive reditus provenientes vacationis tempore non usurpent.* Sed aliud est, abusum aliquem prohibere, aliud omnia probare quæ cum illo abusu conjuncta sunt. Quin etiam satis apparet, noluisse Sanctam illam Synodum autoritatem aliquam Regaliæ expresse tribuere, quandoquidem totius Decreti forma, prohibendi, non approbandi vim habet. Vetat enim *Regalia, Custodiam* &c. *de novo usurpare conantes bona Ecclesiarum vacantium occupare: Clericos hoc fieri procurare*; utrumque sub *excommunicationis sententiâ: illos qui se deberent opponere, id permittere*, sub pœnâ *de proventibus Ecclesiarum nihil percipiendi*: eos *qui Jura sibi hujusmodi vindicant, ea quæ non pertinent ad fructus sive reditus usurpare*; nullum autem est verbum in toto Decreto, quod expressam indicet approbationem. Id unum in causæ, quam Dissertator defendendam suscepit, patrocinium adduci posset, scilicet Concilium excommunicationem in eos, qui Regaliam *de novo usurpare* conabantur proferens, nihil statuisse contra eos qui *ex Ecclesiarum fundatione, vel ex antiquâ*

Art. 2. *consuetudine Jus sibi hujusmodi vindicabant*, nisi ut *ea quæ non*
§. 16. *pertinebant ad fructus sive reditus* (nota *fructus* sive *reditus*, ne hos cum bonis ipsis fructuosis, juxta futilem P. Alexandri interpretationem confundas) *provenientes vacationis tempore non usurparent, nec bona cætera dilabi permitterent, sed in bono statu conservarent*: Unde inferri videtur saltem tacita approbatio Regaliæ ex antiquâ consuetudine inductæ. At fortasse tolerantiam quam approbationem melius quis dixerit; quâ *tolerantiæ* voce usi sunt etiam Episcopi Parisiis anno 1681. congregati, de hoc ipso Canone differentes, quorum verba infrà referemus. Quin etiam ex ejusdem Canonis verbis constat, hanc consuetudinem non in omnibus Ecclesiis, sed in aliquibus tantùm locum habuisse, cùm illam de novo ad eas quæ huicce oneri non subjacebant, extendi districtissimè prohibeat, id quod unum totam P. Alexandri Dissertationem evertit. Observandum enim illum hîc rursus agnoscere, in hoc Canone agi de Regaliâ, quia ex nonnullis ejus verbis aliquid in usum Regis Christianissimi elicere se posse existimat; quamvis Art. 5. §. §. 2. & 3. significet, eum vel de Regaliâ non esse accipiendum, vel Regem Christianissimum in eo, quatenus extensionem Regaliæ prohibet, non esse comprehensum.

14. *Si sequentium temporum Pontifices plurimi, fructus & ea omnia quæ ad fructus pertinent, vacante sede, ab iis qui Jus Custodiæ sive Regaliæ in Ecclesiis habent, Jure percipi agnoverunt*, ut ait Dissertator, cur nullius eorum verba referuntur, vel citantur decreta? Fortè de illis intelligit quos alibi producit. Sed cùm occurrent illorum testimonia, ostendemus, nihil ex illis colligi posse, nisi aliquos summos Pontifices de Regaliâ in singularibus quibusdam casibus loquentes, eam non

non damnâsse. Nusquam autem legitur, illorum quemquam concessisse generaliter, *fructus & ea omnia quæ ad fructus pertinent, vacante sede, ab iis qui Jus Custodiæ sive Regaliæ in Ecclesiis habent, Jure percipi.* Art. 2. §. 16.

16. Ex illo falso antecedente, scilicet ex approbatione summorum Pontificum & Concilii Lugdunensis, infert P. Alexander falsum consequens, scilicet Patres Trosleianos *non prohibuisse, ne Reges Christianissimi fructus, vacante sede perciperent*, cujus falsitas ex suprà dictis satis constat. Sed & ipsa consequentia vitiosa seu defectuosa est. Ex eo enim quòd qui Jus Regaliæ habet, fructus suos faciat, non sequitur, Reges Christianissimos vacantium Ecclesiarum fructus suos fecisse tempore Concilii Trosleiani, nisi probetur ipsos tunc temporis Jus Regaliæ, prout nunc sumitur, habuisse: quod planè falsum esse ostendimus. Futiliter igitur notat Dissertator Trosleiani Concilii Episcopos illis satisfieri jussisse, qui repetebant quod sibi Jure debebatur, cùm nullatenus ostenderit *fructus* vacantium Ecclesiarum *& omnia quæ pertinent ad fructus. Regibus Christianissimis Jure debitos fuisse.*

17. Frustrà etiam exscribit verba, quibus Patres Trosleiani fidem suam erga Regem, promptumque ad obedientiam animum protestantur; cùm hæc officia ab omnibus subditis sint Regibus debita, in iis quæ ad Reipublicæ Regimen pertinent. Verùm quoniam potestas Regalis ab Ecclesiasticâ distinguitur, & neutra alteram impedit, si suis finibus contineantur, sed potiùs mutuò sese juvant, ut explicant iidem Patres in Can. 2. ab Autore exscripto; optimè cohæret eorum doctrina, dum vetant Can. 14. *ne defuncto Ecclesiæ Episcopo, mox à quibuscunque potentioribus pervadantur res Ecclesiasticæ*, & cætera, quæ num. 4. & seqq. expendimus.

 18. At

Art. 2. §. 16. 18. At Rex in illo Canone vocatur *Defensor Ecclesiarum*, illudque *Ministerium ei divinitùs commissum* dicitur. Quid hæc verba Canonis 2. faciunt contra decimum quartum? Significant quidem defensionem, quam Principes Christiani Ecclesiis præstare tenentur, ut Ministerio sibi *divinitùs* commisso probè defungantur. Sed illa defensio, ut sæpe inculcavimus, debet in Ecclesiæ bonum, non in damnum cedere.

19. Quo Consilio verba, quæ post ita, *Defensor esse Ecclesiarum*, sequuntur, P. Alexander omiserit, judicet Lector. Sic habet textus Concilii Trosleiani: *Ipse enim debet primò Defensor esse Ecclesiarum, & Servorum Dei, Viduarum, Orphanorum cæterorumque indigentium.* An ergo Mulierum Viduarum, sicut & Viduatarum Ecclesiarum reditus omnes ad Regem pertinebant ratione Defensionis, quam illis præstabat? An sicut defuncto Pastore fructus Ecclesiæ suos faciebant, Principes, ita & fructus hæreditatis, mortuo Patrefamilias sibi vindicare poterant, eò quòd Orphanos, sicut & Clericos, defendere tenebantur? An in bonorum profanorum fructus minus Juris habebant, quàm in reditus ex bonis Deo consecratis provenientes? An non fuisset odiosissima crudelitas, prætextu defendendarum Viduarum, aut Orphanorum, illorum reditus usurpare! Nonne ergo Sacrilegium etiam fuisset, fructus ad Dei cultum, Ecclesiarum ornamentum, imò Pauperum, Viduarum & Orphanorum alimoniam, aliaque pia opera, destinatos, prætextu Custodiæ aut tuitionis in Regium Fiscum transferre? An bonorum pauperibus alendis deputatorum fructus Regis erant, quoties Xenodochiorum, Nosocomiorum, aliorumque similium locorum Præfecti è vitâ migrabant? Quid, quòd illam

ſam defenſionem, quam Rex Eccleſiis, Viduis, Orphanis, *Art.2.*
& indigentibus præſtare tenetur ex Patribus Trosleianis, re- *§. 16.*
liquis omnibus ſuis ſubditis debet? An ergo totius Regni ſui reditus ad Fiſcum deferendi erant poſt mortem Dominorum pro Cuſtodiæ honorario? Sic enim proſequuntur Patres: *Ipſius enim terror, & ſtudium hujuſmodi, in quantum poſſibile eſt, eſſe debet, Primò, ut nulla injuſtitia fiat: deinde ſi evenerit, ut nullo modo eam ſubſiſtere permittat* &c.

20. De illis Officiis à Rege, vel eo ipſo nomine quòd Rex eſt, omnibus ſubditis, ſed multò magis Eccleſiis Dei, debitis, addunt Patres: *Scire autem oportet, quia ſi de otioſo ſermone Deo rationem redditurus eſt; multò magis de Miniſterio ſibi divinitùs commiſſo.* Non verò de ſolâ Eccleſiarum defenſione aſſerunt, quòd ſit *Miniſterium* Regibus *divinitùs commiſſum*, ut perſuadere voluiſſe videtur Diſſertator, majuſculis characteribus notans hæc verba: *Defenſor Eccleſiarum*, & iſta: *De Miniſterio ſibi divinitùs commiſſo*, ac multa interpoſita prætermittens: quaſi Defenſio Eccleſiarum, de quâ loquuntur Patres Trosleiani, idem eſſet ac Regalia, vel Regaliæ fundamentum, & ad Regem Chriſtianiſſimum Jure Divino pertineret.

21. Si minutim omnia ejuſdem Concilii verba ponderaremus, alia occurrerent, cauſæ, quam defendimus, ſuffragantia, & digniora, quæ magnis characteribus ſcriberentur, quàm quæ à P. Alexandro pro Jure Regio notata ſunt. Ejuſmodi ſunt, verbi gratiâ, illa hujus Canonis ſecundi: *tantò gravius eſt pondus Sacerdotum, quantò etiam pro ipſiis Regibus in Divino reddituri ſunt examine rationem:* Sed illis non immoramur, quia non ita proximè cum Regaliâ conjuncta ſunt.

22. Cæte-

Art.2. §. 17. 22. Cæterùm non video, quomodò ex illo Canone *refellantur*, quæ Autor Tractatûs Appamiensis capp. 2. & 4. *probanda sibi sumit*, *Regaliam naturali aut Divino Jure non niti; imò cum utroque pugnare*: quæ tamen ultima verba non leguntur in prædictorum Capitum titulis, ex quibus conspicitur quænam *probanda sibi sumat* præfatus Autor. Imò hujus libri secundi titulus generalis est: *Livre second. Ou l'on Montre quæ la Regale ne peut être juste que par la concession de l'Eglise*; Id est, „ Liber secundus, in quo Regaliam non nisi ex Ecclesiæ concessione, justam esse posse demonstratur „ quæ exceptio consequenter ubique intelligenda est. Sed de hoc inferiùs recurret sermo, ubi P. Alexander suam illam querelam instaurabit.

§. DECIMUS SEPTIMUS.

De Privilegio à Papa Formoso Ecclesiæ Remensi concesso.

1. DISSERT. „ Frustra quis objiceret Privilegium „ quod Papa Formosus Ecclesiæ Remensi concessit anno 892. precibus Fulconis Archiepiscopi „ annuens; cujus Privilegii meminit Flodoardus „ lib. 4. Historiæ Remensis cap. 2. *Sanciens insuper auctoritate Beati Petri*, (inquit) *ut nemo Regum, nullus Antistitum, „ nemo quilibet Christianus decedente Remorum Episcopo, ipsum „ Episcopatum vel res ipsius Ecclesiæ suis compendiis applicet, neque sub suo dominio teneat, præter ipsius civitatis Episcopum, „ & eamdem Metropolim non ultra Constitutionem Canonicam „ sine Regulis conveniente Pastore manere cogat, neque aliter* Episco-

„ *Episcopum ibidem, nisi ut Sacri Canones jubent constitui fa-* Art.2.
„ *ciat.* Frustrà, inquam, id opponitur, cùm eam Obje- §. 17.
„ ctionem occupaverit ac diluerit doctissimus Archipræsul
„ Petrus de Marca lib. 8. de Concordia Sacerdotii & Imperii,
„ cap. 22. num. 4. *Abusus ille*, inquit, *quem hoc loco damnat*
„ *Formosus, confundi non debet, cum Jure Regaliæ de quo nunc*
„ *agimus. Nam Regalia desinit post præstitum fidelitatis Jura-*
„ *mentum: Rescriptum verò Papæ Formosi traducit pravam*
„ *quamdam consuetudinem, quæ in Galliis invaluerat, ubi Laï-*
„ *cis non solùm Monasteria concedebantur* propter imminentem
„ Reipublicæ necessitatem, (*ut habetur in Canone quinto Sy-*
„ *nodi apud Theodonis Villam habitæ anno* 844. *& in Canone duo-*
„ *decimo Concilii Vernensis*) *sed etiam interdum reditus Episco-*
„ *patuum vacantium. Quò alludit Canon* 21. *Concilii Meldensis*
„ *anno* 845. *congregati, dum loquitur* de precariis factis ab his,
„ qui loca Episcoporum occupaverunt. *Hinc autem fiebat ut E-*
„ *piscoporum electiones retardarentur. Cui incommodo occurrit*
„ *Privilegium Papæ Formosi.*

2. RESP. Etiamsi documentum illud minùs valeret ad probandum, Regaliam in usu non fuisse sub secundâ Regum Dynastiâ, non ideò vinceret P. Alexander, tum quia id abundè confirmatur ex aliis testimoniis; tum quia in favorem libertatis, præsertim Ecclesiæ, præsumendum esset, etiam deficientibus testimoniis, nisi ejus servitus certis probationibus demonstraretur.

3. Sed videamus, an *Privilegium quod Papa Formosus Ecclesiæ Remensi concessit*, quodque P. Alexander sibi objicit, Regaliæ non adversetur? Primò certum est, illud Privilegium respicere tempus vacationis Ecclesiarum, *decedente Remorum Episcopo*: Secundò prohibere, non solùm, ne quis ipsum

Art. 2. *Episcopatum*, sed ne etiam *res ipsius Ecclesiæ suis compendiis*
§. 17. *applicet*: Tertiò illam prohibitionem fieri etiam Regibus. *Ut nemo Regum* &c. Quid ultrà desideratur, ut vetetur, ne Reges fructus Ecclesiæ Remensis tempore vacationis sibi vindicent?

4. Sed, si credimus Dissertatori, *frustrà id opponitur, cùm eam Objectionem occupaverit ac diluerit doctissimus Archipræsul Petrus de Marca lib.* 8. *de Concord. Sacerd. & Imper. cap.* 22. *num.* 4. Non recuso Judicem, dummodò sincerè & integrè ejus sententia exponatur. Primò igitur notandum est, Illustrissimum illum Antistitem in hoc numero quærere, an Reges Christianissimi Jure Regaliæ, in illis scilicet Ecclesiis, in quibus illud obtinebat, fructus suos facerent, & Beneficia conferrent, eâque occasione, quo primùm tempore cæperit hujusmodi usus, investigare. En ejus verba: *Nunc ergo inspiciendum est, an iidem* (Reges) *fruerentur reditibus, & an Prabendas ullo unquam tempore contulerint. Ac primâ quidam fronte occurrit, vetustum esse usum illum fruendi reditibus Ecclesiæ vacantis, argumento ducto à Privilegio, quod Papa Formosus Ecclesiæ Remensi concessit an.* 892. *precibus Fulconis Ecclesiæ Archiepiscopi annuens.* Ubi jam videre incipis, Dominum de Marca hoc Privilegium sibi objicere, quia nimirum num. seq. docet usum percipiendorum fructuum Ecclesiarum vacantium Jure Regaliæ, non nisi duodecimo sæculo inductum.

5. Secundò hujus Privilegii summarium sic conficit: *Prohibet enim ne Reges, Episcopi, aut quilibet Christianorum, sede Remensi vacante, in suam utilitatem convertant Episcopatum Remensem, aut ejus reditus; Sed omnia futuro Antistiti reserventur, eligendo intra tempus statutum in Canonibus; id est, intra*

tra trium Mensium Spatium, ne diutiùs, quàm par est, Metropolis sit destituta Pastore. Poteratne Illustrissimus Archipræsul apertiùs declarare, Papam Formosum confirmâsse Canonem vigesimum quintum Concilii Calcedonensis, reditus Ecclesiæ viduatæ futuro Episcopo penes Oeconomum ipsius Ecclesiæ servari jubentem? Art. 2. §. 17.

6. Tertiò quia illud Privilegium sibi objecerat, quasi ex eo sequeretur, Reges fructus Ecclesiarum vacantium Jure Regaliæ jam tum percipere solitos; (alioquin enim frustrà petitum fuisset Privilegium ab illo onere eximens) respondet, quòd *abusus ille, quem hoc loco damnat Formosus, confundi non debet cum Jure Regaliæ de quâ nunc agitur*: quasi diceret, Reges tunc temporis non Jure Regaliæ, sed per merum abusum & apertam injustitiam reditus Ecclesiarum vacantium aliquoties usurpâsse. Abusum enim appellat, etiam redituum concessionem Laïcis factam vacantibus Ecclesiis, quæ tamen culpari non posset, si, ut vult P. Alexander, reditus illi ad Reges pertinuissent. Patet Illustrissimi Archiepiscopi mens ex formâ loquendi: *Rescriptum*, inquit, *Papæ Formosi traducit pravam quamdam consuetudinem quæ in Galliis invaluerat, ubi Laïcis non solùm monasteria concedebantur...... Sed etiam interdum reditus Ecclesiarum vacantium.*

7. Quartò, hunc abusum cessâsse ait ante contentiones circa Investituras, quæ undecimo sæculo ortæ sunt, & sæculo duodecimo compositæ. *Porro*, inquit, *consuetudo hæc interrupta erat ante controversiam Investiturarum*, quod continuò probat, numerum quintum sic ordiens; *V. Nam si Principes tum soliti essent frui reditibus Episcopatuum vacantium, & Præbendas conferre; id haudquaquam silentio transmisissent Gregorius VII. Urbanus II. Paschalis II. & Callistus II. qui se-*

Art.2. *verè admodum damnaverunt unicam illam solemnitatem Investi-*
§. 17. *turæ per baculum & annulum & solemnitatem Juramenti per manum, quique Investituram coërcuerunt ad sola feuda.*

8. Quintò, tempus assignat post quod arbitratur percipiendorum fructuum usum cepisse. *Itaque*, inquit, *in eâ sum sententiâ, ut existimem, usum-fructum redituum Ecclesiasticorum introductum esse post constitutionem Callisti editam an.* 1122. ; *quæ Regibus tribuit potestatem exigendi à Prælatis universa officia & obsequia, quæ ratione feudorum exhibere tenentur*, & cætera quæ probant, Regaliam ante Papam Formosum non fuisse in usu; ac postquàm inducta est, in aliquibus tantùm Ecclesiis locum habuisse.

9. Viderit P. Alexander, an non etiam propter hoc testimonium Domini de Marca, criminatio tam iniqua in Autorem Tractatûs Appamiensis §. superiori, occasione Concilii Trosleiani vibrata, justè in eum retorqueri possit, & mutatis aliquibus ejus verbis dici; *Hunc Domini de Marca locum integrum referre operæ pretium fuit, ut nuperi Autoris qui Dessertationem de Regaliâ contra Ecclesiæ Libertatem edidit, mala fides comprobetur, qui verum illustrissimi illius Archipræsulis sensum dissimulat, ideòque omnia verba illius non refert, ne fraus ejus pateat omnibus, qui locum ipsum attentè legerint.*

10. DISSERT. „ Addiderim, omnino constare ex „ verbis Flodoardi, sive ex verbis Privilegii ab ipso descriptis, „ illud Jus Regaliæ non attigisse: *Nullus Antistitum, nemo qui-* „ *libet Christianus*, &c. Jus enim Regaliæ solis Regibus, „ non Episcopis aut Christianorum vulgo convenit. Tan- „ dem cùm Privilegium legem communem, immunitas obli- „ gationem supponat, si Privilegium immunitatis à Regaliâ, „ Ecclesiæ Remensi à Formoso Papa concessum esset, sequeretur

„ tur ipsam sub secundâ Regum nostrorum stirpe, Regaliæ *Art.2.*
„ fuisse obnoxiam. Quanquam hujusmodi Privilegii conces- §. 17.
„ sio ad Pontifices non spectet, sed ad Reges, quorum est de
„ Juribus suis aliquid interdum remittere, cùm eorum lubet
„ Majestati.

11. RESP. Privilegium à Flodoardo relatum, *Jus Regaliæ non attigit*, quia Jus Regaliæ tunc nullum erat; sed *sancivit*, *ut nemo, decedente Remorum Episcopo, ipsum Episcopatum, vel res ipsius Ecclesiæ suis compendiis applicaret, neque sub suo Dominio teneret*; & hæc Sanctio non solùm Antistites aut quoslibet Christianos, sed etiam ipsos Reges expressè afficit: *Ut nemo Regum, nullus Antistitum, nemo quilibet Christianus*, &c. Non enim Regibus plusquàm Antistitibus, aut quibuslibet Christianis licebat reditus Ecclesiarum vacantium sibi vendicare: ac si quando secus fiebat, abusus erat, ut ait Dominus de Marca ab Autore citatus his verbis: *Rescriptum verò Papæ Formosi traducit pravam quamdam consuetudinem quæ in Galliis invaluerat, ubi Laïcis non solùm Monasteria concedebantur .... Sed etiam interdum reditus Episcopatuum vacantium.*

12. Nec est quòd Dissertator in verbo, *Privilegium*, quo titulo appellatur hæc Formosi constitutio, vim faciat. Qui enim Ecclesiasticorum Scriptorum stylo assuetus est, novit, Privilegium non pro solâ immunitate à Lege justâ usurpari, sed pro quâlibet prærogativâ, immunitate, aut exemptione, etiam ab onere injusto. Itaque hoc Privilegium eximebat *à pravâ illâ consuetudine Laïcis concedendi interdum reditus Episcopatuum vacantium.* Dicitur etiam Privilegium, quamvis nihil contra legem permittatur, sed tantùm lex favens libertati, adjectis pœnis roboretur. Denique verba illius Constitutionis,

Art. 2. tionis, quantùm ex Flodoardo colligitur (nec enim extat ipsa)
§. 17. non Privilegium, sed Sanctionem Jus commune confirmantem, sonabant: *Sanciens insuper* &c.

13. Nec obstat quòd Flodoardus Constitutionem Privilegii nomine nuncupet. Nam præterquàm quòd in Scriptoribus mediæ ætatis non est requirenda accurata verborum proprietas, Privilegium dici potest etiam quod Jure communi statutum est, cùm supremâ Sanctæ Sedis autoritate speciatim munitur, quia tunc arctiùs obligat nec tam facilè violatur: ut communiter docent Canonistæ argumento cap. Quia in causis: De Procuratoribus & cap. Innovamus. De Treuga & pace &c. Sed etsi Privilegium in strictiori significatione recipiatur, potuit adhuc Constitutio Formosi hoc nomine designari, cùm non solùm usurpandorum bonorum Ecclesiæ Remensis, vacante sede, prohibitionem contineret, sed & aliud caput de præstariis ad petitionem ejusdem Fulconis, quod specialius privilegii nomine videtur appellare Flodoardus his verbis: *Mittit ei* (Fulconi) *prætereà petitum super quibusdam præstariis Privilegium.*

14. An autem Patri Alexandro Regiæ causæ patrocinanti potiùs, quàm Fulconi celebri sanctoque Episcopo Privilegium petenti, ac Formoso summo Pontifici concedenti assentiemus circa potestatem indulgendorum hujusmodi Privilegiorum? *Hujusmodi Privilegii concessio*, inquit P. Alexander, *ad Pontifices non spectat, sed ad Reges, quorum est de Juribus suis interdum aliquid remittere, cùm eorum lubet Majestati.* Fulco autem & Formosus Privilegium illud à Papa posse concedi existimârunt.

ARTI-

ARTICULUS TERTIUS.

Art. 3. §. 1.

Utrum Ecclesiæ Feuda Regi obnoxia, sub primâ & secundâ Regum Francorum Dynastiâ possiderent; qui Juris Regaliæ titulus est alter: & debita ob hujusmodi Feudorum possessionem servitia Regibus præstarent.

§. PRIMUS.

De origine ac naturâ Feudorum.

1. DISSERT. „ A veteribus Francis Feudorum originem arcessunt, qui de hâc materiâ scripsêre, „ Luca à Penna, & Udalrico Zasio exceptis. Hi „ scilicet terras marte suo occupatas in feudum „ concedebant ad onus recognitionis, Juramenti fidelitatis, „ & cæterorum onerum militarium, pro modo redituum „ feudi, & ad onus renovationis Investituræ, certorumque „ commodorum, mutatione vassalli contingente, cum exce- „ ptione mutationis in lineâ directâ, & quandoque sine eâ „ exceptione. Varias feudi definitiones Juris consulti tradunt. „ Accuratior ista est: *Feudum est benevola, libera, & perpe-* „ *tua concessio rei immobilis, vel æquipollentis, cum translatione* „ *utilis Dominii, proprietate retentâ, sub fidelitate, & exhi-* „ *bitione servitiorum.* Alodia eo modo & iis conditionibus con- „ cessa, *Beneficia* vocabantur. Mortuo Beneficiario, defectu „ hominis qui debita servitia præstaret, præsertimque mili- „ tiam, bona hujusmodi in Principis manum veniebant, qui „ ipsa

Art.2. „ ipsâ novâ Investiturâ novis vassallis conferebat. Sub Clodo-
§. 17. „ veo primùm Beneficii nomen in Galliis auditum, quem
„ agros Aureliano cuidam in Beneficium dedidisse, testatur Ai-
„ moinus lib.1. cap.14. *Unde, inquit, cùm Clodoveus Regnum*
„ *suum usque Sequanam, atque postmodum usque Ligerim fluvios*
„ *ampliâsset: Milidunum Castrum eidem Aureliano cum totius*
„ *Ducatu Regionis, Jure Beneficii concessit.* In formulis Mar-
„ culfi Beneficium à Fisco acceptum, distinguitur à proprietate
„ form.2.12. & 33. lib.1. Omnia namque prædia tunc tem-
„ poris aut propria erant, aut fiscalia. Propria seu proprieta-
„ tes, & alodia dicebantur, quæ nullius juri obnoxia erant,
„ sed optimo maximo jure possidebantur, ideoque ad hære-
„ des transibant. Fiscalia verò Beneficia, sive Fisci vocaban-
„ tur, quæ à Rege ut plurimùm, posteaque ab aliis ita con-
„ cedebantur, ut certis legibus servitiisque obnoxia, cum
„ vitâ accipientis finirentur. Gregorius Turonensis lib.9.
„ cap.38. *Sunnegisillus & Gallomagnus, privati à rebus, quas*
„ *à Fisco meruerant, in exilium retruduntur*, &c. *quibus nihil*
„ *aliud est relictum, nisi quod habere proprium videbantur.* Be-
„ neficium usu-fructuario duntaxat jure & ad vitam concede-
„ batur; Fidelitatis præterea Sacramento, quod in manibus
„ Regis præstabatur, ut constat ex formula Marculfi 18. lib.1.
„ Subditos qui *Leudes* & *Antrustiones* dicebantur, sicut &
„ militiæ oneri adstringebat: quos Edicto convocari solitos,
„ ostendit Appendix Gregorii Turonensis, cap.87. *Jussu*,
„ inquit, *Sigeberti omnes Leudes Austrasiorum in exercitu gra-*
„ *diendum banniti sunt.* Capitulare Caroli Magni lib.3. cap.19.
„ *Auditum habemus, qualiter & Comites, & alii homines, qui*
„ *nostra Beneficia habere videntur, comparant sibi propietates de*
„ *ipso nostro Beneficio.* Beneficia Militaria usu-fructuario dun-

„ taxat

„ taxat jure concessa fuisse, non ad hæredes transiisse probat *Art.* 3.
„ vetus Præceptum Ludovici Pii ab Andrea Duchesnio edi- §. 1.
„ tum in Notis ad Petrum Venerabilem, quo Dodiniacum
„ Curtum, quam Hesimbertus Regiâ largitione hactenus in
„ Beneficium habuerat, Monasterio *Dors* nuncupato, cum
„ omni integritate attribuit. Idem probat Instrumentum Do-
„ nationis Caroli Calvi, in Historiâ Bellovacensi relatum, quâ
„ ad petitionem Odonis Bellovacensis Episcopi, medietatem
„ villæ quæ *Luciatus* vocabatur, quam tunc temporis Rodin-
„ gus Regius Capellanus *in Beneficium tenebat*, Monasterio
„ S S. Martyrum *Luciani*, *Maxiani*, atque *Juliani* concessit,
„ & perpetuò possidendam delegavit. Alteram verò ejusdem
„ villæ medietatem quam *Sigefridus* Regius *Vassallus tunc in*
„ *Beneficium retinebat*, *decedente eo*, *absque humanis rebus va-*
„ *lefaciente*, in ejusdem Monasterii proprietatem transtulit.
„ Militaria hujusmodi Beneficia sub finem secundæ Regum
„ nostrorum Dynastiæ hereditaria esse cœperunt, & feudo-
„ rum appellationem tum primùm sortita sunt, ut probat M.
„ Antonius Dominicy lib. De Prærogativa Allodiorum, cap. 15.
„ Feudorum obsequia Constitutione suâ definivit Carolus
„ Crassus, sub quo nondum hereditario jure feuda posside-
„ bantur. *Qui autem hominum*, inquit, *sive liberi*, *sive famuli*,
„ *Dominis suis adhæserint*, *quot decem mansos in Beneficio pos-*
„ *sideant*, *tot brunias cum duobus scutariis ducant*. Fidelibus
„ verò vel domesticis Ecclesiarum hanc legem præscripsit: *Ut*
„ *quicunque quinque mansos in Beneficio possideant*, *Domino suo*
„ *ad quem pertinent*, *bruniam cum uno scutario ducant*. Ex hâc
„ Constitutione Caroli Crassi, quâ jubetur ut pro unoquo-
„ que Manso in Beneficium possesso, Miles cum brunia inser-
„ viat, nata origo *Feudorum* Loricæ, de quibus apud Sigeber-

Art. 3. „ tum, ad annum 1160. Brunia enim idem quod Lorica. Inde
§. 1. „ etiam quòd Miles duos ſcutarios ſecum ducere teneretur, „ *Feuda ſcutiferorum:* Quia verò ſcutis & baculis quædam Militum turmæ ſe exercebant, ut ex antiquis Actis probat idem „ Dominicy, prædia illis in feudum data, *Baccalariæ Indominicatæ* vocabantur, quaſi Baccalariis Militibus attributa, ut „ conſtat ex Teſtamento Beati Geraldi, & ex Donatione factâ „ à Godefrido Comite Cadurcenſi circa tempora Caroli Calvi, Abbatiæ Bellilocenſi, in Pago Lemovicino.

2. RESP. Quæcunque fuerit Feudorum origo, quicunque fuerit illorum progreſſus, (parum enim ad propoſitam quæſtionem refert) vitioſa eſt illorum definitio, quam velut accuratiorem tradit Autor Diſſertationis. Cùm enim juxta dialecticæ regulas, definitio & definitum convertantur, debeatque definitio nulli definito non convenire; quæ pro explicandâ feudorum naturâ traditur, vocibus illis, *Et exhibitione ſervitiorum*, nimis anguſtatur: quandoquidem feudum ita concedi poteſt, ut Vaſſallus illud recipiens, ad nullum ſervitium teneatur; quod de illâ ſpecie feudi, quod honoratum dicitur, probat Carolus du Freſne in ſuo Gloſſario: *Feudum*, inquit, *honoratum, nulli ſervitio obnoxium, proinde idem quod francum.* Cujus rei exempla profert, quorum primum eſt pactum initum inter Petrum Regem Aragonem, & Jacobum Regem Majoricarum ſuper Regno Majoricarum XIII. Kal. Feb. 1278. Hæc inter alia continens; *Nos Jacobus . . . . . recipimus à vobis Domino Petro Aragonum in Feudum honoratum ſine omni ſervitiô . . . . totum prædictum Regnum Majoricarum.*

3. Jacobus Cujacius, licet propoſitam ab Autore definitionem tradat in Præfatione ad libros de Feudis, addit nihilominus; *Liberi tamen Vaſſalli plerùmque moribus noſtris nihil debent:*

bent præter manûs porrectionem, & deosculationem, quæ sunt *Art.3.*
hominii signa. De ratione ac naturâ feudi est, ut vassallus fidem *§. 1.*
servet domino, non autem ut servitia præstet, quando ea non est regionis consuetudo, vel si tempore traditionis vassallus ab illo fuerit exemptus onere. Ecclesias autem ab eo onere immunes fuisse, posset ex multis conjici. Ad minus certum est, non posse, prætextu feudorum, Regaliam ad omnes Ecclesias porrigi, ut infrà demonstrabimus, quod unum in hâc disputatione quæritur.

4. Primò, propria & primitiva feudorum institutio eò respiciebat, ut milites jam de Principibus benè meriti, & auxilium ipsis conferre valentes, bonis immobilibus, quæ Beneficia vocabantur, acceptis, arctiùs adstringerentur ad servandam fidem, & opem, in bellis præsertim, præstandam. Cùm autem hujusmodi Beneficia Ecclesiis concessa sunt, Principes spirituale potiùs, quàm temporale subsidium à Deo expectabant, cujus cultui bona sua consecrabant; Ministrorum etiam Ecclesiasticorum, in quorum alimoniam cedebant fructus rerum oblatarum, precibus, non armis, impetrandum id subsidium confidebant: quippe cùm scirent Clericis prohibitam à sacris Canonibus militiam sæcularem, votisque duntaxat & sacrificiis adversùs reipublicæ hostes licere illis bellum gerere. Quamvis autem coacti sint aliquando Gallicani Episcopi exercitus comitari, non ut propriâ manu decertarent, sed ut præsentiâ suâ certantium spem & animos erigerent; non creditur in feudi constitutione apposita hæc conditio, Ecclesiasticis Canonibus parùm consentanea; sed à Principibus, Episcoporum præsentiam plurimùm armis suis profuturam existimantibus, successu temporis exacta. Subministrarunt etiam olim Prælati milites Principibus; sed verisimile est, illud

Art.3. onus non primæ feudorum in Ecclesias collationi appositum
§. 1. fuisse, sed postmodùm Ecclesiasticis feudis, adinstar feudorum laïcalium, adjectum. Etenim Gregorius Turonensis testatur, suo tempore liberas ab ejusmodi oneribus fuisse Ecclesias Gallicanas. Sic enim habet lib. 5. Hist. Franc. cap. 27. *Chilpericus Rex de pauperibus & junioribus Ecclesiæ vel Basilicæ bannos jussit exigi, pro eo quòd in exercitu non ambulassent.* NON ENIM ERAT CONSUETUDO, UT HI ULLAM EXSOLVERENT PUBLICAM FUNCTIONEM. Et tamen tunc temporis adeò bonis abundabant Ecclesiæ, ut idem sanctus Historicus, lib. 6. cap. ultimo, ejusdem Chilperici, quem Neronem sui temporis & Herodem vocat, mortem narrans, & vitia describens, ac præsertim injurias Ecclesiis illatas, de illo referat, quòd ajebat plerùmque: *Ecce pauper remansit Fiscus: Ecce divitiæ nostræ ad Ecclesias sunt translatæ: Nulli penitùs nisi soli Episcopi regnant: Periit honor noster, & translatus est ad Episcopos civitatum.*

5. Non negatur, potuisse Principes in bonorum donationibus, aliquid sibi, vel suæ familiæ, præsertim ad vitam, reservare: sed nisi, ut jam diximus, ex instrumento, vel ex consuetudine constet, quid quantumve retentum sit, largè interpretanda sunt Principum beneficia. Imò bona Deo ab ipsis oblata, titulo meræ donationis, potiùs quàm feudi, concessa fuisse suadet eorum religio. Ita docet, pluribusque testimoniis confirmat Andreas Tiraquellus Regius in Curiâ Parisiensi Senator, tom. 5. comment. in l. *Si unquam. c. de revocandis donationibus.* ad verb. *donatione largitus*, num. 338. *Feudum non est donatio, sed datio ob causam; ut etiam dicit Oldradus, cons. 159. ex præsenti themate, colum. 1. versicu. in contrarium, per l. 1. ff. de donat. Ubi & illud dicit, quòd in*

in dubio concessio facta à Principe, videtur potiùs facta titulo donationis, quàm feudi, ut major sit Liberalitas, propter qualitatem concedentis: ut hinc etiam possis intelligere, aliud esse donationem, aliud concessionem feudi. Et illud dictum sequitur Alber. in rubric. C. de donat. versic. Item quæro de quæstione arduâ. & Philipp. Dec. in authent. Ex Testamento, col. 2. vers. Sed certè C. de Colla. & cons. 32. cujus superscriptio incipit, an fœmina dicatur, col. 2. & consil. 269. consultus. col. 1. & consil. 208. *ad clariorem demonstrationem col. 2. versic. postremò advertendum est. & consil.* 289. *non est parvi ponderis. col. 3. versi. 9. & Consil.* 468. *superiori anno col. 3. & consil.* 498. *viso casu proposito. col. 2. versic. & ex his patet. & Carol. Ruin. cons.* 38. *Quoniam col. 2. n. 4. lib. 1. & cons. seq. visis, col. 1. & col. 5. versic. sola igitur eod. lib. 1.* His addi potest Philippus Decius cons. 269. n. 1. *Bona*, inquit, *in dubio præsumuntur allodialia, & non feudalia, ut notat Joan. Andr. & Doctores in cap. nimis. de jurejurando, & probatur in c. 1. §. defuncto, in tit. si de feud. fuerit controversia inter domin. & agnatos*; &c. Vide consil. 424. numeris 7. & 8. Præterea consil. 60. num. 1. notat quòd Vassallus *compelli non potest ad ostendendum investituram feudi; ut appareat quo Jure talia possideat, ut no. tradit. Bar. in. l. 1. cod. de conducto & procurato prædio Fisc. lib. 11. dicens, quòd si Rex facit citare Baronem suum, ut ostendat Jura, quæ in castris habet quæ possidet, talis citatio non valet, cùm nemo cogatur ostendere titulum suæ possessionis l. cogi. C. de petit hæred.* Art. 3. §. 1.

6. De bonis feudalibus speciatim hæc tradit Jacobinus de Sancto Georgio Sabaudus Jureconsultus. Tractatu feudali. §. *In feudum* n. 33. *Sed hîc quæro, utrum si Rex, Baro, vel Comes donet Ecclesiæ Comitatum vel Baroniam, an Ecclesia tenebitur*

Art. 3. *subire tributa, ad quæ per priùs tenebatur? Inn. in c. Verum.*
§. 1. *extra. de foro comp. determinat quod non, nisi in donatione hoc fuerit expressum.* Sunt autem Innocentii in cap. *Verum. de foro competenti.* num. 2. verba quæ sequuntur: *Si autem Baroniæ prædictæ non concedantur in feudo, sed simpliciter, tunc in nullo tenetur donatori etiam de aliis muneribus quæ priùs subibat Baronia. infrà, de donat. Cùm dilectus. Si autem sibi retinuit, illi præstabantur, dummodò sint honesta, ut not. infrà, de Immun. Eccles. Non minus.*

7. Deinde plurima bona Ecclesiis alio quàm feudi titulo data, confirmat Jacobinus his verbis: *Addo vobis Ang. idem volentem in l. fi. C. de revoca. dona. & num. 36. Addo vobis quòd D. Panor. in C. Veniens. extra. de Accusa. in pri. col. dicit, quosdam dicere quòd Princeps sæcularis habet fundatam jurisdictionem super omnibus bonis temporalibus Ecclesiæ, in tantùm quòd Prælatus pro talibus bonis temporalibus tenetur præstare Homagium Principi sæculari. Sed ipse D. Panormitanus intelligit hoc procedere, quando talia bona temporalia fuerunt per Principem sæcularem concessa Ecclesiæ in feudum, juxta ea quæ habentur in dic. cap. Verum extrà. de foro comp. Sed si non fuissent concessa in feudum, sed liberaliter donata Ecclesiæ, non tenetur Prælatus præstare Homagium. Alleg. Inno. in C. solitæ. Extrà de majo. & obed.*

7. Quin & ipsa bona profana libera præsumuntur, ut Ægidius Magister Protopræses Parisiensis, trac. de amortizationibus, qui extat tom. 13. parte 2. tract. Illustrium Jurisconsultorum docet cap. 5. n. 5. *Omnia*, inquit, *immobilia suapte naturâ sunt allodialia. Res enim non præsumitur feudalis, sed allodialis, seu libera, nisi probetur verè vel præsumptivè, ut notat Joan Andr. atque alii post eum in C. nimis. de jurejur. & in C. fi.*

C. fi. in Verb. respondere de Judi. probatur. C. 2. & ibi notant *Art.3.*
doct. in titu. Si de feudo fuerit controversia inter Domin. & §. 1.
Agnat. & in C. 2. cum Gl. ibi. in tit. de controver. inter mas. & fœmi: de Benef. & notat Jo: And. in additione ad spec. in tit. de feudo §. Quoniam, super versic. 2. in additione incipiente; cessante. Et notat Baldus in l. libertas ff. de statu homin. Id quoque alia ratione probatur, quòd res quæ dicitur feudalis dicatur quamdam servitutem debere. No. Gl. in l. si cujus §. si usus-fructus, in verb. oportet. ff. de usu-fructu. no. Bald. in C. 1. circa ult. col. de controver. invest. Res autem quælibet præsumitur libera, nisi probetur servitus l. altius Cod. de servit. & l. fi. ff. eod. tit. de quo plenè per jas. in l. si priusquam col. 13. ff. de novi oper. nunciat.

8. Secundò cùm bona non Episcopis, sed Ecclesiis data sint, donatores fructus illorum ad se, defunctis Episcopis, revocare voluisse, nisi aliud expresserint, judicandi non videntur: quâ fortè ratione P. Alexander ductus est art. 1. §. 4. ut *feuda Regalia diceret iisdem Legibus & conditionibus ab Ecclesiasticis personis* (potiùs quàm ab Ecclesiis) *ac à reliquis hominibus possideri*; quia scilicet feuda patrimonialia Clericorum iisdem oneribus obnoxia sunt, quibus aliorum hominum feuda, cùm alia esse videatur ratio feudorum, quæ Clerici non proprio, sed Ecclesiarum nomine possident. Suadet enim Principum pietas, eos, cùm bonorum à divinâ liberalitate acceptorum partem ipsi consecrârunt, noluisse sibi ipsum, ut ita dicam, Vassallum constituere, reservatis sibi fructibus omnibus tempore vacationis Ecclesiarum provenientibus, usque ad Investituram futurorum Episcoporum: quod maximum est dominii signum. Eâ namque reservatione rei utilitas & possessio ad eum revertitur, penes quem do-

minium

Art. 3. §. 1. minium directum ſupponitur permanſiſſe, quod parùm convenit donis Deo Opt. Max. factis. Præterea cùm bona Deo, aut Sanctis & Eccleſiis oblata ſint, Epiſcopi autem non niſi adminiſtratores & diſpenſatores ſint illorum & aliorum bonorum Eccleſiaſticorum, ut Patres & Concilia paſſim admonent, nullus eſt, Epiſcopis morientibus, Relevio locus. Ut enim obſervatum eſt à Carolo du Freſne in Gloſſario, *Relevare feudum, Pragmaticis Gallis,* RELEVER LE FIEF, *eſt feudum caducum, vel poſſeſſoris morte in manu Domini ſuperioris jus delapſum, illius conſenſu & certâ definitâ exolutâ pecuniâ hæreditario jure adire, poſſidere: ſeu potiùs in feudi caduci poſſeſſionem à Domino mitti. Quippè cùm ea primùm feudorum fuerit conditio, ut nonniſi ad vitam & uſu-fructuario utenda à Dominis concederentur, quâ finitâ in donatoris jus rurſum redibant, factumque poſteà, & uſu tacito introductum, ut illa in hæredes tranſirent, domino ſuperiore ita conſentiente, & caducam hæreditatem in eum transferente exoluto certo pretio, quo mediante hæres caducum prædium relevabat.* Cùm ergo Epiſcopo feudum datum non ſit, eo moriente in manus Domini non recidit, atque adeò relevari non indiget.

9. Tertiò Jus percipiendi fructus feudi vacantis, ſive quod illi ſucceſſit Relevium, non eſt generali ac neceſſariâ feudorum lege conſtitutum; ſiquidem in illis Galliæ Provinciis, quæ Jure, quod Scriptum vocant, reguntur, quibuſque media ferè illius Regni pars continetur, non eſt in uſu: in reliquis autem, quæ Jure conſuetudinario utuntur nec univerſim, nec eodem modo obſervatur, quod teſtantur illarum conſuetudines, quæ, cùm ſolo uſu conſtitiſſent, poſtea conſcriptæ ſunt. Varias conſuetudinum illarum circa Relevium differentias recenſet Carolus du Freſne in ſuo Gloſſario verb.

verb. *Relevium* vers. *In plerisque consuetudinibus.* & seqq. Quapropter non potest universim statui, usum-fructum feudorum Regalium Ecclesiis vacantibus ad Regem Christianissimum pertinere; sed standum est consuetudini, contra quam Jus illud in Ecclesias ab eo liberas, Regiâ declaratione induci non potest. Certè Illustrissimus Petrus de Marca lib. 8. de Concord. cap. 22. n. 5. Regaliam ad omnes Franciæ Ecclesias non extendi probat ex hâc Provinciarum, quæ Jure scripto vel consuetudinario reguntur, differentiâ, hancque rationem assignat, cur initio in has, non verò in illas inducta fuerit. *Art.* 3. §. 1.

10. Quartò ex legibus & conditionibus feudi, usus-fructus bonorum tantùm feudalium ad Regem spectaret, non autem alii reditus, præsertim decimæ & oblationes, multominùs collatio Beneficiorum pleno jure, quæ res spiritualis est, ad Hierarchiam Ecclesiasticam pertinens.

11. Quintò licet Oeconomia Jure feudi ad Regem pertinere concederetur, illis gauderet in Ecclesiis tantùm, quarum dos vel solidè, vel saltem majori ex parte constare feudis à Regiâ munificentiâ collatis, probaretur: quarum certè Ecclesiarum longè minor numerus comperietur, si singularum monumenta vel in Archivis earum conservata, vel typis edita, pervolvantur.

12. Sextò si quid demùm in Provinciis Juris consuetudinarii, in quibus post mortem Vassalli Dominus Jure Relevii gaudet, Regi Christianissimo deberetur Legibus feudalibus, id totum compensatur annuâ decimarum solutione, & aliis subsidiis quæ sub hâc immunitatis conditione à Clero in Reges Christianissimos conferuntur, ut videre est in Actis Cleri Gallicani tom. 3. parte. 4.

Art. 3. §. 1. 13. Denique ex ipſomet Patris Alexandri textu conſtat, feuda Eccleſiis data, non eiſdem fuiſſe legibus obnoxia, quibus obnoxia erant, dum Laïcis concedebantur. Poterant enim primitùs defunctis Vaſſallis à Domino reſumi, atque aliis à Vaſſallorum hæredibus tradi. Locis autem piis concedebantur *perpetuò poſſidenda*, quod præter confeſſionem P. Alexandri, teſtantur innumera donationum Inſtrumenta, quæ paſſim apud Scriptores Gallicanos occurrunt. Ceſſabat ergo in his Jus Relevii, & uſus-fructus feudi poſt mortem Prælati, cui Relevium ſucceſſit.

14. Cæterùm licet illæ rationes non parvam vim habere videantur ad probandum, feuda Eccleſiis conceſſa non iiſdem ſubjacuiſſe legibus, dum illis conceſſa fuerant, quibus erant obnoxia, dum à Laïcis poſſidebantur: tamen cùm hoc ſubſidio non indigeamus, malimuſque argumentis, quæ apud omnes indubitata ſint, uti, ne certa cauſæ juſtitia, dubia evadat, allatis in ejus defenſionem probationibus, de quibus inter omnes non convenit; quantumvis concederemus, feuda Eccleſiarum ejuſdem, ac reliqua, conditionis fuiſſe, neutiquam inde ſequeretur, Regaliam ad univerſas Regni Eccleſias extendi potuiſſe, de quo hîc unicè agitur; ob rationes modò allatas, quæ adhuc fuſiùs infrà declarabuntur.

§. SE-

§. SECUNDUS.

Art. 3. §. 2.

De Feudis Ecclesiæ concessis.

1. DISSERT. „ Non solùm sæcularibus, sed sacratis hominibus & Ecclesiis, Beneficia sive Feuda „ Reges Christianissimi contulerunt. Clodoveus „ penè omnes Regni sui Ecclesias agris fiscalibus „ dotavit. Ejus munificentiæ locupletissimum testimonium „ extat Canone V. Concilii Aurelianensis I. *De oblationibus „ vel agris, quos Dominus noster Rex Ecclesiis suo munere con„ferre dignatus est, vel adhuc non habentibus, Deo inspirante, „ contulerit, ipsorum agrorum vel Clericorum immunitate con„cessâ, id esse justissimum diffinimus, ut in reparationibus Ec„clesiarum, alimoniis Sacerdotum & pauperum, vel redem„ptionibus Captivorum quicquid Deus in fructibus dare dignatus „fuerit, expendatur.* Aquitania & Narbonensis Provinciæ „ pars, quam superiorem dicimus, in quibus Burdegala & „ Tolosa, Rutheni, Cadurci, Arverni, cùm Imperio „ Clodovei, profligato Alarico Gothorum Rege, cessissent, „ illarum etiam Regionum Ecclesiæ ab ipso dotatæ sunt, ut „ earum Patronus, utì cæterarum Regni sui Ecclesiarum, jure „ merito haberetur, omniaque Jura Patronis debita, ipsi in il„lis & universis ditionum suarum Ecclesiis quæsita essent, & „ alia præterea, quæ vel ipse sibi reservavit, vel quæ Episco„pi in grati animi significationem ejus Majestati contulerunt, „ quæ ad ejus Successores Reges Christianissimos cum eodem „ Patronatûs titulo sunt translata.

2. RESP. Non est quæstio præcisè, utrum Feuda posse-

 derint

*Art.*3. derint Ecclesiæ : id enim à nemine negatur. Conceditur §. 2. etiam ,Reges, occasione feudorum servitia quædam aliquando ab Ecclesiis exegisse. Verus controversiæ status est, utrum Reges Christianissimi ratione feudorum omnes fructus Ecclesiarum vacantium, & beneficiorum dispensationem sibi vindicaverint, aut vindicare potuerint ; quamvis fructus illi non provenirent à bonis feudalibus, aut Ecclesiæ nullum possiderent feudum, vel in illis sitæ essent Provinciis, in quibus feuda Juri Relevii minimè erant obnoxia. Nisi enim hæc omnia demonstrentur, non probabitur, quod intendit P. Alexander, Regaliam ad omnes Ecclesias in ditione Regis Christianissimi consistentes, legitimè extendi potuisse. Hæc autem omnia, vel etiam singula, omni probabilitate carent. Primò enim falsum est, Reges Ecclesias omnes dotâsse : Secundò, dotes omnes Ecclesiarum in feudis consistere : Tertiò, Regaliam, ut à P. Alexandro definita est, feudi terminis contineri : Quartò, servitia feudalia subsidiis à Clero in Reges collatis, redempta, posse repeti. Horum, inquam, omnium falsitas partim per se patet, partim jam demonstrata est. Sed ut proposito hîc textui specialiter respondeamus :

3. Num ante Clodoveum nullæ Ecclesiæ Gallicanæ dotatæ fuerant ? Num, verbi gratiâ, Ecclesia Sancti Martini Turonensis nullis gaudebat reditibus ? Num autem quæcumque à Clodoveo Regni sui Ecclesiis data sunt, conditionibus in definitione feudi ab Autore §. superiore traditâ contentis, subjacebant ? Numquid Canon quintus Concilii Aurelianensis Primi insinuat, Ecclesias ad servitia militaria Regi præstanda teneri propter agros ab illo acceptos ? An non contrarium potiùs in illo Canone asseritur ? Quid enim aliud significant illa verba ? *Ipsorum agrorum, vel Clericorum immunitate concessâ,*

cessâ, nisi Ecclesiam seu Clericos, agros illos possidentes, ab omni onere fuisse immunes? Quomodò *in reparationibus Ecclesiarum, alimoniis Sacerdotum & pauperum, vel redemptionibus Captivorum quicquid Deus in fructibus dare dignabatur, fuisset expensum*, si servitia militaria, vel alia onera ex illis fuissent deducenda? An tam rarò belligerabat Clodoveus, ut Patribus Aurelianensibus non venerit in mentem, casum, quo servitio indigeret, aliquando successurum, ideòque vocem illam, *Quicquid*, nullâ exceptione limitandam duxerunt? Cùm tanti referret Posteritatis, rescire conditiones donationum, cur ne minimo quidem verbo indicatur, Clodoveum sibi aut suis Successoribus reservâsse usum-fructum illorum bonorum tempore vacantis sedis, Jus Patronatûs, servitia militaria, vel alia commoda. *Art.* 3. §. 2.

3. Absurdum est, Jus Patronatûs Clodoveo adscribere ob bona Ecclesiis data, cùm Jus illud in favorem Laïcorum tunc temporis esset inauditum. Deinde falsum omninò est, bona Ecclesiis à Clodoveo in feudum data fuisse, vel aliquam ejus donationibus appositam fuisse conditionem, seu impositum onus, ut ex verbis Concilii Aurelianensis modò relatis, expressè patet. Vera erant Allodia seu prædia mancipi, ut vocabant olim Romani, quæ optimo jure possidebantur.

4. DISSERT. „Unum ex augustis illis Juribus Jus est „Investituræ, adeòque & Jus Regaliæ, quod ab Investituris diversum non esse, scitè scripsit doctissimus Præsul Petrus de Marca lib. 8. de Concordia Sacerdotii & Imperii „cap. 18.

5. RESP. Si Regalia ab Investituris non differret, ab Ecclesiâ damnata fuisset in Investiturarum condemnatione. At, inquies, non differre asserit Dom. de Marca. Non hoc dicit Illu-

Art. 3. Illustrissimus Archipræsul, sed solùm Regaliam Investituris
§. 2. successisse, atque ex iis, postquàm ab Ecclesiâ damnatæ sunt, tanquàm surculum ex arbore emortuâ in nonnullis Provinciis succrevisse. Unde etiam negat eam sub primâ & secundâ Regum Dynastiâ locum habuisse, quod apertè cum doctrinâ P. Alexandri pugnat. Narrat quidem Callistum II. Investiturarum controversiæ finem imponere cupientem, Henrico Imperatore Investituræ per annulum & baculum Pastoralem fieri solitæ, renuntiante, consensisse, ut illi, quæ ratione feudorum debebantur, ab Episcopis persolverentur. Henricum autem aliosque Imperatores ac Principes novos Episcopos, tanquam Vassallos, bonis feudalibus, investisse. Indè tamen non sequitur, secundum Doctrinam Illustrissimi Archipræsulis, Reges Christianissimos antea usum-fructum etiam bonorum feudalium percipere consuevisse. Nam in eodem libro cap. 22. n. 5. cujus partem Articulo præcedenti retulimus, mentem suam his verbis declarat: *Itaque in eâ sum sententiâ, ut existimem usum-fructum redituum Ecclesiasticorum introductum esse post Constitutionem Callisti editam anno* 1122. *quæ Regibus tribuit potestatem exigendi à Prælatis universa officia & obsequia, quæ ratione feudorum exhibere tenentur. Unde factum est, ut quemadmodum plurimarum hujus Regni Provinciarum consuetudo Domino feudi addicit usum-fructum, quoties feudum vacat per mortem Vassalli, id quod vulgò Relevium vocant, sic Reges eo feudorum Jure, quoad Regalia sive Patrimonia Episcopatuum usi sint, interim dùm eorum Custodiam ad se receperant, donec sedi vacanti præfectus esset Episcopus, & donec is Investituram à Rege accepisset, Juramentumque fidelitatis præstitisset. Quod Jus inprimis introductum est in Provincias in quibus mutatio Domini necessitatem imponit solvendi commodum*

modum aliquod & utile Domino superiori, quod Relevium vocant, ut dixi; cùm è contra in illis quæ huic Juri Relevii obnoxiæ non sunt, nihil à Regibus tentatum fuerit quoad usum-fructum Regalium. Unde liquet Regaliam ex sententia Dom. de Marca, non posse idem omninò esse atque Investituram: siquidem Regalia, vacante sede, locum habet; Investitura verò novo Præsuli confertur, & Regaliæ finem imponit. Art. 3. §. 2.

5. DISSERT. „ Quo Jure vacantibus Ecclesiis, Christianissimi Principes bona ipsarum ad se recipiebant, fructus „ percipiebant, aut percipere poterant, Episcopo electo qui „ eorum Majestati gratus esset, ac Juramentum fidelitatis „ præstitisset, illa concedebant. Hinc inter formulas Mar- „ culfi, quæ disciplinam & politiam Ecclesiæ & Regni Fran- „ corum sub primâ Regum Dynastiâ repræsentant, Clerus ac „ Populus Principem orant, ut eum qui electus est, instituere „ dignetur in Episcopatu: *Instituere dignemini Inlustrem Virum* „ *illum:* & Rex Præcepto suo Episcopalem Dignitatem ei qui „ electus est committit: *Pontificalem in Dei nomine vobis com-* „ *misimus Dignitatem:* Quod saniori sensu & magis canonico „ intelligi non potest, quàm de Regiorum Jurium & feudo- „ rum Investiturâ & concessione, quæ Clodoveus Rex Eccle- „ siis manu liberali contulerat; cujus exemplum alii primæ „ Stirpis Reges fuerant imitati. Hinc antiquus Scriptor vitæ S. „ Romani Rotomagensis Episcopi, docet, eum anno circiter „ 623. Baculum Pastoralem à Clodoveo II. Rege accepisse, „ statimque in Sede Pontificali institutum fuisse: qui solemnis „ Investituræ ritus erat. *Rex, inquit, convocatis tam Episco-* „ *pis quàm Abbatibus, Baculum illi contulit Pastoralem. In-* „ *thronisatur ergo Pontificali Apice.*

„ Gregorius Turonensis lib. 3. cap. 2. *Cùm hæc Theodorico*

nuntiata

Art.3. „ *nuntiata fuissent, jussit inibi*, (scilicet in urbe Turonica)
§. 2. „ *S. Quintianum constitui, & omnem ei potestatem tradi Eccle-*
„ *siæ.* Idem lib.4. cap.7. de Cautino Arvernorum Episcopo
„ post obitum S. Galli Regiâ Jussione consecrato: *Tunc ex jussu*
„ *Regis traditis ei Clericis, & omnibus quæ hi de rebus Ecclesiæ*
„ *exhibuerant*, &c.

6. RESP. Pictorem agit, Dissertator, non Theologum. Quidquid enim hodiè Regi Christianissimo Jure Regaliæ tribuitur, id quasi in primis sæculis gestum effingit, scilicet quòd Principes bona Ecclesiarum vacantium ad se revocarent, quòd fructus perciperent, ab Episcopis electis Juramentum fidelitatis exigerent, tumque illis bona restituerent; eaque omnia, licèt à primis illis temporibus abhorreant, persuasurum se arbitratur, si vel unum ex illis probet, aut potiùs probâsse sibi videatur.

7. Ubi enim in Marculfi Formulâ usus-fructus Ecclesiarum vacantium ad Regem pertinuisse, Juramentum ipsi ab Episcopis præstitum, imò ab ipso bona post mortem Episcopi recepta, ejusque successori restituta, insinuatur? Ex illa Formulâ, & ex exemplis S. Quintiani, & Cautini, colligitur Reges Episcoporum electionibus consensum præbuisse, illumque consensum propter necessitatem usu roboratam, aliquando Sanctos etiam Viros postulâsse, Regiâque ope usos, ut electionis Canonicæ fructum consequerentur. Quod ultrà tentabatur à Principibus, iniquum erat, & Ecclesiasticæ Libertati contrarium, cui Ecclesia pro viribus obsistebat, ut Art. 2. §. 1. abundè demonstravimus.

8. Id in exemplo S. Romani Rothomagensis Episcopi licet observare. An enim approbat Dissertator, quòd *Rex* (Clodoveus II.) *convocatis tam Episcopis, quàm Abbatibus Baculum*

lum illi (S. Romano) *contulerit Pastoralem & inthronisaverit* *Art. 3.*
Pontificali Apice. An non illa est investiendi ratio, quam abo- *§. 3.*
lere tanto conatu enixi sunt tot Romani Pontifices, totque Concilia; cuique demùm renuntiare Principes coacti sunt? Nonne Theologo indignum est, ut ex ejusmodi factis Ecclesiæ Juribus tam infestis Jus Principum colligat? Nonne hujusmodi argumenta, cùm nimis probent, nihil probant omninò? Sed hujus Historiæ fides admodum dubia est; videturque scripta quo tempore fiebant Investituræ cum illâ solemnitate, quam Ecclesia tantoperè curavit abolendam, & illius ævi moribus accommodata. Id ad minùs certum est, narrationi omninò repugnare temporum rationem: mirorque, P. Alexandrum eam repugnantiam non advertisse. Quomodò enim S. Romanus anno circiter 623. Baculum Pastoralem à Clodoveo II. Rege accipere, statimque in Sede Pontificali institui potuit: siquidem Clodoveus, ut communitèr, tradunt Historici Gallicani, non nisi anno 644. regnare cæpit?

§. TERTIUS.

De Regum Christianissimorum Juribus in externam Ecclesiæ politiam.

I. DISSERT. „ Regum Christianissimorum Jura in „ externam Ecclesiæ Gallicanæ Politiam, quæ in „ ipsis Monarchiæ Christianissimæ exordiis appa- „ rent, & à Concilio Aurelianensi primo magni- „ ficè explicantur, ex earumdem Ecclesiarum dotatione, & „ feudis ac immunitatibus à Clodoveo, aliisque primæ Dy-

Art. 3. „ naſtiæ Regibus eiſdem collatis, eorum Majeſtati quæſita
§. 3. „ ſunt, Eccleſiâ ipſâ hujus Regni in Synodis conſentiente & „ approbante.

2. RESP. Concilium Aurelianenſe non indicat, Regum Chriſtianiſſimorum Jura in externam Eccleſiæ Gallicanæ Politiam ex Eccleſiarum dotatione, & feudis ac immunitatibus à Clodoveo eiſdem collatis, quæſita fuiſſe. At ſi nihil eſt in Concilio Aurelianenſi, quod primum ſub Clodoveo Chriſtianam Religionem amplexo, celebratum eſt, unde hujuſmodi Jura ob bona Eccleſiis collata, Regi tributa eſſe conjiciamus: Nonne Autor id factum fuiſſe fingit, quod factum fuiſſe vellet? Loquitur Concilium Aurelianenſe de bonis à Clodoveo Eccleſiis datis: præſcribit in quos pios uſus inſumendi ſint eorum fructus: hinc autem impoſitum aliquod Eccleſiis erga Reges onus, nuſquàm innuit. Nonne illud ſilentium clarè loquitur, liberalitatem Clodovei fuiſſe verè Regiam, hoc eſt perfectam, & omnis proprii commodi puram, ſed quæ ſunt illa Jura Regibus Chriſtianiſſimis ex Eccleſiarum dotatione quæſita?

3. DISSERT. „ Concilium Aurelianenſe I. editos à ſe „ Canones ſecundum Clodovei conſultationem, & titulos „ quos ejus Majeſtas dederat, ad eam mittens, eorum confir- „ mationem ab illo rogat. *Quia* (inquit) *ad Religionis Ca- „ tholicæ cultum glorioſæ fidei cura vos excitat, ut Sacerdotalis „ mentis affectu Sacerdotes de rebus neceſſariis tractaturos in „ unum colligi juſſeritis, ſecundùm voluntatis veſtræ conſulta- „ tionem, & titulos quos dediſtis, eâ quæ nobis viſum eſt defi- „ nitione reſpondimus: ita ut ſi ea quæ nos ſtatuimus etiam* VE- „ STRO RECTA ESSE JUDICIO COMPROBAN- „ TUR, TANTI CONSENSUS REGIS AC DOMINI *majori*

„ *majori Auctoritate servandam tantorum* FIRMET SEN- *Art.* 3.
„ TENTIAM SACERDOTUM. Inscribitur : *Domino suo* §. 3.
„ *Catholicæ Ecclesiæ filio Chlothovecho Gloriosissimo Regi : Omnes*
„ *Sacerdotes quos ad Concilium venire jussistis.*

4. RESP. An etiam Canonum confirmatio est, *Jus ex Ecclesiarum dotatione & feudis ac immunitatibus à Clodoveo, aliisque primæ Dynastiæ Regibus, eisdem Ecclesiis collatis, Christianissimorum Regum Majestati quæsitum ?* Sed quid per *confirmationem* intelligit Autor Dissertationis ? Num quæ à Conciliis nationalibus, quale erat Aurelianense primum, statuuntur, vim obligandi fideles non habent, nisi robur illis à Principum Autoritate accedat ? Qui hoc sentit, nescio quomodò non peccet adversus Ecclesiæ dogmata, Christum non Principibus, sed Pastoribus Ecclesiasticis claves, populique fidelis regendi potestatem tradidisse declarantia. Si confirmatio accipitur pro conjunctione Autoritatis temporalis cum Ecclesiasticâ, ut terror pœnarum temporalium eos concutiat, qui virtutis, ac legis Ecclesiasticæ amore non ducuntur, proprium est Regum Officium. Nam, ut ait S. Isidorus Hispalensis sent. lib. 3. cap. 5. *Principes sæculi nonnunquàm intrà Ecclesiam potestatis adeptæ culmina tenent, ut per eandem potestatem disciplinam Ecclesiasticam muniant. Ceterùm intra Ecclesiam potestates necessariæ non essent, nisi ut quod non prævalet Sacerdos efficere per doctrinæ sermonem, potestas hoc imperet per disciplinæ terrorem.*

5. Quocumque autem modo confirmatio Conciliorum intelligatur, certum est, eam ad Reges non pertinere propter collata in Ecclesias bona : quoniam, licet Clodoveus Ecclesiis non pauca dederit, multa etiam illis contulerunt Principes viri, aliique fideles, quibus tamen nihil simile ab Ecclesiâ

*Art.*3. clesiâ concessum est, ut observare licet cùm in aliis multis do-
§. 3. cumentis, tum in ipsius Concilii Aurelianensis I. Canonibus, ex quibus decimus quintus, sic habet : *De his quæ Parochiis in terris, vineis, mancipiis, atque peculiis quicumque fideles obtulerint, antiquorum Canonum statuta serventur, ut omnia in Episcopi potestate consistant.* Sed quia Patri Alexandro propositum erat suadere, Regem Christianissimum potuisse ad omnes Ecclesias Regni sui Regaliam extendere, neque id argumentis è re ipsâ petitis probare poterat, collegit undecumque quidquid videbatur Regibus contra Ecclesiam favere, quamvis à Regaliâ remotissimum: quasi variarum illarum rerum multitudine vellet mentes obruere, quas non poterat solidarum rationum momentis inclinare.

6. Honorificentissima quidem sunt verba, quibus Episcopi in Concilio Aurelian. I. Regem allocuti sunt. Sed quid mirum, si adeò modestè cum Rege Christiano se gererent, qui tamdiu sub Principibus idololatriæ deditis, gemuerant? Si reverenter eum affarentur, cujus ope tantopere indigebant, cùm præsertim naturâ ferox esset, atque adeò humilibus obsequiis deliniendus? Attamen interlucet in illorum verbis discrimen inter Ecclesiasticam & sæcularem Potestatem. Rex enim consilium petit, Episcopi *eâ quæ sibi visum est definitione respondent : comprobatio & consensus Regis* in eo sensu *firmat Sententiam Sacerdotum, ut majori Auctoritate servetur*, additis scilicet præceptis, & pœnis temporalibus, ut executioni efficaciùs demandetur,

7. Diximus jam Art. 2. §. 3. quæ sit Autoritas Regum in convocandis Conciliis, quidque significet vox illa, *Jussistis*, quâ Patres Aurelianenses significant Clodovei partes in convocando Concilio, scilicet consensum vel

etiam

etiam invitationem, ut loquuntur alia Concilia ibidem relata. *Art.3. §. 3.*

8. DISSERT. „ Absque Jussione Regis aliquem ad Cle-„ rum admitti vetant Gallicanæ Ecclesiæ Patres Can. 3. *De „ Ordinationibus Clericorum*, inquiunt, *id observandum esse „ decrevimus, ut nullus secularium ad Clericatûs Officium præsu-„ matur, nisi aut cum* REGIS JUSSIONE, *aut cum Judi-„ cis voluntate.* Quæ disciplina sub reliquis primæ familiæ, „ & secundæ etiam Regibus observata est. Inter Formulas „ Marculfi 19. inscribitur: *Præceptum de Clericatu*: cujus hæc „ sunt verba: *Ille ad nostram veniens præsentiam, petit Sere-„ renitati nostræ, ut ei licentiam tribuere deberemus, qualiter „ comam capitis sui ad onus Clericatûs deponere deberet, & „ ad Basilicam illam aut Monasterium deservire deberet. Quod „ nos propter nomen Domini hoc eidem gratante animo præstitisse „ cognoscite. Præcipientes ergò jubemus, ut si memoratus ille „ de capite suo benè ingenuus videtur, & in puletico publico cen-„ situs non est, licentiam habeat comam capitis sui tonsurare, „ & ad suprà scriptam Basilicam, vel Monasterium deservire.* „ Nemini licentiam Clericatum profitendi Reges nostri con-„ cedebant, qui servus publicus aut colonus, sive adscripti-„ tius esset, & in publicis rationibus sive Polyptychis censi-„ tus. Ejus rei rationem reddit Carolus Magnus lib. 1. Capi-„ tularium, cap. 120. ubi eamdem prohibitionem renovat: „ *De liberis hominibus, qui ad servitium Dei se tradere volunt, „ ut priùs hoc non faciant, quàm à nobis licentiam postulent. „ Hoc ideò quia audivimus aliquos ex illis non tam causâ devotio-„ nis hoc fecisse, quàm pro Exercitu seu aliâ functione Regali fu-„ giendâ. Quosdam verò cupiditatis causâ ab his qui res illorum „ concupiscunt, circumventos audivimus, & hoc ideò fieri pro-*

 hibemus.

Art.3. „ *hibemus.* Idem testatur Adelberonis Remensis Archiepisco-
§. 3. „ pi Epistola, quæ 57. est inter Gerberti Epistolas. *Perfi-* „ *diæ*, inquit, *ac infidelitatis crimine in Regiam Majestatem* „ *arguor detineri, eò quòd Nepotem meum Clericum videlicet meæ* „ *Ecclesiæ licentiâ donaverim, quia & Palatium adierit, & do-* „ *no alterius Regis Episcopatum acceperit ejus Regni, quod Senior* „ *Lotharius in proprium Jus revocaverat. Quodque Gradus Eccle-* „ *siasticos ei postmodum contulerim absque licentiâ & aüctoritate* „ *Senioris mei.*

9. RESP. Quid Patres Concilii Aurelianensis impulerit, ut Canonem ederent requirentem Regis Jussionem, aut Judicis voluntatem ad Ordinationem Clericorum, explicat Marculfi Formula; ne scilicet servi in damnum Dominorum, aut Officiales publici in fraudem Fisci in Clerum irreperent: *Si memoratus ille* inquit Marculfus, in Formulâ modo relatâ, *de Capite suo benè ingenuus videtur, & in puletico publico censitus non est*: & clariùs Capitulum Caroli Magni: *Quia audivimus aliquos ex illis non tam causâ devotionis hoc fecisse, quàm pro Exercitu seu aliâ functione Regali fugiendâ* &c.

10. Circa factum Adelberonis desideratur Historici nostri bona fides. Allatâ enim objectione, responsionem, cùm in eodem loco extet, omittere non debuit. Titulus Epistolæ, quam refert Dissertator, quæque quinquagesima septima est inter Epistolas Gerberti, est iste: *Objectio in Adelberonem*; titulus autem proximè sequentis, scilicet 58. sic habet: *Purgatio.* Accusabatur autem Adelbero de duobus: Primò perfidiæ ac infidelitatis in Regiam Majestatem, Lotharii scilicet Regis Franciæ, eò quòd Nepoti suo, Adelberoni etiam dicto, permisisset à Regno recedere, *Palatium adire, & dono alte-*

rius

rius Regis Episcopatum accipere, scilicet Verdunensem in Lotharingiâ. Contendebant enim Reges Franciæ cum Regibus Germaniæ, seu Imperatoribus de Provinciâ illâ, quæ modò in horum, modò in illorum potestatem redigebatur. Et anno 977. ut scribit Sigebertus, Ducatus datus fuerat ab Othone II. Carolo Fratri Regis Lotharii. Tempore autem quo scriptæ sunt duæ illæ Epistolæ, Lotharius Lotharingiam recipere conabatur, sive ut suam faceret, secundùm aliquos Scriptores, sive ut eam Othonis secundi Imperatoris filio Othoni tertio servaret, ut alii volunt. Quâ in controversiâ graviter à Lothario exagitati sunt prædictus Nepos Adalberonis ejusque Frater, Nepotis scilicet Pater. Ab hâc ergo accusatione se purgat Adalbero initio prædictæ Epist. 58. his verbis: *Cum Senior meus Rex Lotharius Lothariense Regnum non haberet, nec revocaret fratris mei filium, vix tandem sic obtinui fide interpositâ, ut si usus aliquando exposceret, sibi suisque absque pertinaciâ redderem. At cùm ageretur, ut Senior meus filio Imperatoris Advocatus foret, eâque de causâ dati obsides essent, fratris mei crebris Legatis filium repetivit, me segniter accipientem, fidei violatorem increpitans, rem suam à multis interturbari, eum se statum prodere dicit, terribilem Judicem extremi Judicii ultorem spretæ fidei ac consanguinitatis proclamat. Ergò quia Senior meus de revocatione Regni nihil mihi dixerit, sed de solâ Advocatione, nec dandi licentiam Clerico interdixerat: sed insuper benevolè consenserat, ut à Legatis meis intellexi, si ea facere vellet, quæ pater suis spoponderat, & proficiscentem absolveret, & ut id pro quo obsides dati erant syncerissimè conservaret, fidem exegi, quam & hactenus obtulit, & adhuc ut credimus offert, simulque quòd hi gradus* (Ordinum sacrorum) *nec Provincias, nec Civitates, nec Villas*

Art. 3. §. 3.

Art. 3. *las quæ Regnorum sunt, conferunt, sed quæ potiùs Cælestis sunt*
§. 3. *Regni.*

11. Altera contra Adelberonem accusatio, quæ ad propositum nostrum magis pertinet, hæc erat, quòd sacros Ordines absque licentiâ Regis nepoti suo contulisset. Huic objectioni hanc responsionem adhibet: *Gradum Diaconatûs ac Presbyteratûs ei contuli, ne a nobis emancipatus in accipiendo alteri manciparetur, & ne Ecclesia nostra invidiæ pateret, simulque quòd hi Gradus nec Provincias, nec Civitates, nec Villas, quæ Regnorum sunt, conferunt, sed quæ potius Cælestis sunt Regni.* Hæc ultima verba Dissertatorem pudore suffudissent, si retulisset. Num enim sacri Ordines res temporales sunt, sicut Provinciæ, Civitates, & Villæ, ut sine assensu Regio recipi nequeant?

12. DISSERT. „ Cùm nemo absolutè ordinaretur, sed „ ad aliquam Ecclesiam, aut Monasterium; locus in Ecclesiâ „ vel Monasterio, titulus erat ac Beneficium Clerici. Cùm „ igitur, ex Ecclesiæ Gallicanæ disciplinâ, opus esset licen„ tiâ Regis ut quis ad hanc Ecclesiam aut Monasterium ordi„ naretur, collatio quædam hæc erat Beneficiorum, aut „ certè nominatio ratione Juris Patronatûs, & gradus ad eo„ rum collationem, vacante Sede, Jure Regaliæ, ob conditio„ nem agrorum fiscalium sive feudorum, quæ tunc sub ma„ nu Regis erant, donec eos novo Episcopo, in cujus erant „ potestate, ut constat ex Canonibus 14. & 15. contulisset. „ Fructus interim percepisse Regem verisimile est, sed eos „ *in reparationibus Ecclesiarum, alimoniis Sacerdotum & pau„ perum, vel redemptionem captivorum* expendisse, proùt ad Ma„ jestatis ejus suggestionem eadem Synodus Aurelianensis Ca„ none 5. decreverat.

13. RESP.

13. Resp. Nominationem ad Beneficia ratione Juris Patronatûs Laïcis tempore Concilii Aurelianensis I. tribuere, res est absurdissima, cùm necdum Beneficia instituta essent, nec nisi levissimum ad illa præludium præcessisset in Epistolâ Symmachi ad Cæsarium Arelatensem anno 502. scriptâ, & in Concilio Agathensi anno 506. celebrato Can 22. Sed longè absurdius est, necessitatem Regii consensûs ad Ordinandos Clericos Juri Regaliæ adscribere, cùm ne verisimile quidem sit aut Episcopos, aut Principes quidquàm tum temporis de Regaliâ somniâsse. Ut enim alia omittam, fieri non potuisset, ut Concilium Aurelianense I. & alia de Jure tam eximio, tam altum servâssent silentium. Adde, quòd ille consensus non magis tempus vacantis Sedis, quàm viventis Prælati spectabat: nec erat collatio Clericatûs, sed consensus in collationem: nec Clerici sustentationem attingebat, sed ad summum ejus promotionem. Unde ridiculum est, eum consensum vocare *collationem Beneficiorum*, aut *gradum ad eorum collationem, vacante Sede, Jure Regaliæ* faciendam. Art. 3. §. 3.

14. At, inquit Autor, *locus in Ecclesiâ vel Monasterio, titulus erat ac Beneficium Clerici.* Successerunt quidem Beneficia sportulis, seu victui, qui Clericis subministrabatur. At illorum diversa erat ratio. Nam Beneficiarius Jus habebat per totam vitam suam, partem quandam bonorum immobilium seorsim administrandi, ejusque usum-fructum percipiendi: *Beneficia* enim *simplicia*, ut verbis P. Alexandri utar Art. 4. §. 1. *in primâ sui institutione nihil aliud erant, quàm portiones quædam ex bonorum Ecclesiis à Regibus aliisve Fidelibus collatorum corpore delibatæ, & Clericis ad usum-fructum concessæ.* Sportulæ autem erant cibus quotidianus, qui ex communibus Ecclesiæ bonis Clericis ei deservientibus præstabatur. An autem,

*Art.*3. quia consensus Regis erat necessarius, ne quis in Clerum reci-
§. 3. peretur, ideò Rex conferebat Clericatum, qui erat fundamentum juris percipiendæ sustentationis ex Ecclesiâ, juxta Divinam Legem, ut qui Altari servit, de Altari vivat? At Rex locum in Ecclesiâ vel Monasterio non conferebat, nec ad illum nominabat vel præsentabat. Cavebat tantùm, ne quis fraudulenter ad Clericatum sese reciperet, militiæ fugiendæ causâ, vel alio fine publicis rationibus nocuo. Consensum denique præstabat, non Ecclesiam ad faciendum Clericum cogebat. Quis enim putet, servitutem adeò duram, & à communi totius Ecclesiæ disciplinâ tam remotam, Patres Aurelianenses sibi ultrò imposuisse sub Principe erga Ecclesiam benè affecto, atque à Concilio absente?

15. Pater Alexander Art. 2. num. 2. scripsit, obmurmurâsse Episcopos contra S. Remigium, quod Clericum quemdam, volente Clodoveo, Ordinâsset. Quis autem credat, vel Episcopos conquesturos de illâ Ordinatione post editum quartum Canonem Concilii Aurelianensis, aut S. Remigium Canonem illum in suam defensionem non adducturum, si mens Patrum Aurelianensium fuisset, sibi necessitatem imponere, Regiæ voluntati obsequendi circa Ordinationes? Hoc enim Jus Clodovei tuetur ibi Dissertator eâ ratione, quia Rex erat *Fidei Catholicæ Defensor*, *Regionum Præsul* &c. Demùm, quia habebat Jus Regaliæ: hîc autem consensum Regium ad Ordinandos Clericos vocat, *Collationem Beneficiorum aut certè nominationem ratione Juris Patronatûs; & gradum ad eorum collationem, vacante Sede, Jure Regaliæ* &c. Undè cum par esset ubique ratio, justa fuisset S. Remigii excusatio, si Canonem quartum Aurelianensem opposuisset. Nam Concilium illud jam anteà celebratum fuisse, apertè colligitur

ligitur ex Epiſtolâ Sancti illius Antiſtitis, cùm declaret, ſe jam à 53. annis Epiſcopali dignitate ornatum eſſe; niſi eum ſeptimo ætatis anno factum Epiſcopum, eoque munere per 76. fermè annos defunctum eſſe exiſtimemus. Tradunt enim Scriptores Gallicani, ipſum an. 451. natum eſſe, ac circa an. 535. obiiſſe: Concilium autem Aurelianenſe habitum eſſe an. 511. indubitatum eſt. *Art.* 3. §. 3.

16. Cæterùm cavendum eſt ne ordo verborum P. Alexandri invertatur, ac Canones 14. & 15. Aurelianenſes credantur ab eo citati ad probandum, bona fiſcalia ſive feuda tunc temporis (Sede vacante) ſub manu Regis fuiſſe; quòd primâ fronte oſcitanter legentibus videtur: cùm è contra Canones illi bona Eccleſiarum penes Epiſcopos fuiſſe confirment, & ad id confirmandum à P. Alexandro allegentur: quamvis ille abſque ullo fundamento tempus vacantis Sedis velit exceptum. *Prædiis*, inquiunt Patres Can. 14. *de omni commoditate in Epiſcoporum poteſtate manentibus.* Et Can. 15. jam ſuprà relato; *omnia in Epiſcopi poteſtate conſiſtant.* Certè Epiſcopus, poſtquàm obiit, bonorum Epiſcopalium poteſtatem ſeu adminiſtrationem non habet.

17. DISSERT. „ Ejuſdem Concilii Canon 7. docet, Jus „ conferendi Beneficia Regi fuiſſe quæſitum, titulo utiquè „ fundationis, tam Secularibus quàm Regularibus Clericis: „ id unum prohibet, ne abſque examine & commendatione „ Epiſcoporum ad ejus Majeſtatem veniant illa impetraturi. „ *Abbatibus*, inquit, *Presbyteris, omnique Clero, vel in Re-„ ligionis Profeſſione viventibus, ſine diſcuſſione vel commenda-„ tione Epiſcoporum, pro petendis Beneficiis ad Dominos venire „ non liceat. Quod ſi quiſquam præſumpſerit, tamdiu loci „ ſui honore & communione privetur, donec per pœnitentiam*

 ple-

Art 3. „ *plenam ejus ſatisfactionem Sacerdos accipiat.* Id verò de Bene-
§. 3. „ ficiis quæ Rex de ſuo fiſco Viris Eccleſiaſticis conferre voluiſſet, intelligendum nemo dicat ; ſiquidem Concilium „ Pariſienſe III. Childeberto filio ejus regnante celebratum „ anno Chriſti 557. Can. 1. eos perſtringit, qui res Eccleſiæ „ à Clodoveo in Beneficium conceſſas, ad hæredes transmiſerant. *Accidit etiam*, inquit, *ut temporibus diſcordiæ, ſub permiſſione bonæ memoriæ Domni Clodovei Regis, res Eccleſiarum aliqui competiſſent, ipſaſque res, improviſâ morte collapſi, heredibus reliquiſſent.* Quod igitur Symmachus Pontifex Maximus anno Chriſti. 502. annis novem ante Concilium Aurelianenſe I. ad Cæſarium Arelatenſem Epiſcopum „ ſcribens permiſerat, ut poſſeſſiones Eccleſiaſticæ *Clericis honorum meritis, aut Monachis Religionis intuitu, aut peregrinis* neceſſitate ſuadente concederentur, uſu-fructuario „ tantùm Jure, & *temporaliter*, quandiù viverent, *non perpetuò* : quæ prima Beneficiorum Eccleſiaſticorum origo eſt; „ quam diſpoſitionem Concilium Agathenſe an. 506. Can. „ 22. confirmaverat : id approbante Eccleſiâ Gallicanâ factitabat Rex Clodoveus, agros ac prædiola, aut villas quas „ Regiâ munificentiâ ac pietate Eccleſiis conceſſerat, Abbatibus, Presbyteris, aliiſque Clericis uſu-fructuario Jure poſſidendas concedens. Hæc Beneficiorum collatio de quâ loquitur Canon 7. Concilii Aurelianenſis I. Idem verò cæteros „ primæ Dynaſtiæ Reges Clodovei Succeſſores præſtitiſſe, colligitur ex Edicto Clotarii II. in Concilio Pariſienſi V. de quo „ articulo ſuperiori diximus.

18. RESP. Beneficia Eccleſiaſtica tempore Clodovei nondùm fuiſſe inſtituta, ex illius ævi monumentis certum eſt. Prœludia quidem illa, ut ſuprà diximus, ſcilicet quæ in Epiſtolâ

ſtolâ Symmachi ad Cæſarium Arelatenſem, & in Canone vigeſimo ſecundo Concilii Agathenſis extant, Concilium Aurelianenſe præceſſerant, ſed neque tunc, neque diù poſteà Beneficii nomen hujuſmodi rei ſignificandæ accommotum eſt, ut de Beneficiis Eccleſiaſticis intelligi poſſit ſeptimus Canon Aurelianenſis. Neque veriſimile eſt, Clodoveum, quod Eccleſiis contulerat ab Epiſcopis adminiſtrandum, ut infert P. Alexander ex Canonibus decimo quarto, & decimo quinto ejuſdem Concilii, poſtmodùm *titulo fundationis tam Secularibus quàm Regularibus Clericis* autoritate ſuâ diſtribuiſſe, *ſine diſcuſſione vel commendatione Epiſcoporum:* quod tamen tam frequenter ab illo factitatum ſupponeret Canon, ut *Abbatibus, Presbyteris, omnique Clero, vel in Religionis profeſſione viventibus* neceſſarium fuerit prohibere ſub pœnâ *privationis honoris & communionis*, ne Regem adirent ejuſmodi bona petituri. Art. 3. §. 3.

19. Abſurdius, & à Clodovei temporis diſciplinâ remotius eſt, quòd Beneficia regularia tunc extitiſſe, aut Beneficia ſecularia Regularibus collata tam ſæpe fuiſſe ſupponantur, ut per Canonem Aurelianenſem prohibendum fuerit *Abbatibus, vel in Religionis Profeſſione viventibus pro petendis Beneficiis ad Domnos venire.* De Beneficiis ergo, proùt Officium Eccleſiaſticum ſignificant, cum aſſignatione certi reditûs temporalis, accipi nequeunt Canones Aurelianenſes; Sed de quibuslibet gratiis merè temporalibus, quæ à Rege poſtulabantur, ac fortè ſpeciatim de bonis fiſcalibus, quorum Collatio magis propriè Beneficium vocabatur. Si autem ſeparatim de bonis ſtabilibus in Eccleſiam jam collatis intelligantur: cùm illa à Clodoveo in feudum data Eccleſiis ſupponat P. Alexander §. 2. quo jure potuiſſet Rex illa reſumere, ac Clericis &

 Mona-

Art. 3. Monachis concedere? Cum consensu Episcoporum, inquies;
§. 3. Sed præterquàm quòd necessitas illius consensus sive *discussionis vel commendationis* probaret, Clodoveum non quibuslibet hominibus Beneficia concessisse, sed iis quos Episcopi dignos judicâssent: quid opus fuisset ad Principem recurrere, ut Beneficia Ecclesiastica conferrentur? Nonne Episcopi Beneficiorum propriè dictorum Collatores ordinarii fuissent, & juxta Papæ Symmachi, ac Concilii Agathensis declarationem potuissent aliquorum bonorum immobilium usum-fructum Clericis, præsertim benemeritis, elargiri?

20. Sed quid respondebimus Canoni primo Concilii III. Parisiensis docenti, *sub permissione bonæ memoriæ Clodovei Regis, res Ecclesiarum ab aliquibus competitas?* Reponemus, rationes jam adductas probare, veram hujus Canonis lectionem esse illam, quæ teste Patre Jacobo Sirmondo in notâ circa hunc Canonem, in aliquibus codicibus manuscriptis habetur, in quibus non *sub permissione*, sed *sine permissione*, legitur: vel, si vera est altera lectio, referenda est ad tempus, quo Clodoveus nondum Catholicam Religionem amplexus fuerat; aut certè Clodoveus non autoritate suâ, sed consensu Episcoporum bona Ecclesiæ dedisse existimandus est, tum quòd Concilium Parisiense non dicat id factum sub præcepto, sed *sub permissione* illius Principis; tum quòd verisimile non sit, illum, qui tam liberalis in Ecclesias fuisse dicitur, eas, cùm jam Christianus esset, bonis vel à se, vel ab aliis datis, spoliâsse, ut ea Laïcis concederet. Non enim designant expressè Patres Parisienses, Clericos illos fuisse, qui res Ecclesiæ acceperant, & hæredibus reliquerant.

21. Denique constat ex eodem Canone primo Concilii Parisiensis, peccâsse graviter, qui res Ecclesiæ eâ ratione acceperant;

rant; cùm ideo præmaturâ morte periisse dicantur. Nam post verba à Patre Alexandro relata, sequitur : *Placet quoque quoniam res Dei quæ Authores eorum* (hæredum) *maturâ morte credendæ sunt peremisse, non debent filii ulteriùs possidere,* &c. Quid autem sibi volunt hæc ejusdem Canonis verba : *neque quisquam per interregna res Dei defensare nitatur* : *quia Dei potentia cunctorum Regnorum terminos singulari dominatione concludit* ? Nonne significant Præcepta Principum, quæ juxta Glossarium D. ducange voce istâ, *Interregna*, designantur, nequaquàm legitimum esse titulum ad retinendam possessionem bonorum Ecclesiæ, autoritate Principum usurpatorum; eò quòd Deus, cui consecrata fuerant, supremus sit Regnorum omnium Dominus; nullusque Princeps possit quidquam ejus Dominio subtrahere? *Art.3. §. 3.*

22. Edictum Clotarii II. nihil continet unde Patri Alexandro liceat colligere, Reges primæ Dynastiæ Beneficia Ecclesiastica contulisse : nec quod circa illud edictum Articulo præcedenti §. quarto dixit, id cuiquam suadere poterit, ut ibi observare licuit, & adhuc licet, si relegere lubeat.

23. DISSERT. „ Porrò non vivente duntaxat Episco-„po, sed post ejus obitum id ipsos factitâsse verisimile „ est, cùm Ecclesiæ possessiones sub manu suâ tenerent, eas „ novo Episcopo tradituri. Ut ut est, Regibus id Juris exer-„centibus repugnaturos non fore illis temporibus Gallicanos „ Episcopos, facilè sibi persuaserit, quisquis de eorum animis „ ac affectu judicium tulerit ex Epistolâ S. Aviti Viennensis „ Archiëpiscopi ad Gundobadum Burgundionum Regem 39. „ sic ejus Majestatem compellantis : *In omnibus locis Sanctis,* „ *sicut Ministerio nostro eadem charitas, ita Imperio vestro æqua* „ *potestas est*... *Ego Præceptum vestræ Pietatis opperior. Quicquid*

habet

Art. 3. „ *habet Ecclesiola mea, immò omnes Ecclesiæ nostræ, vestrum est,*
§. 3. „ *de substantiâ quam vel servâstis hactenus, vel donâstis. Quod*
„ *inspirante Deo præceperitis, in quantum vires habuero, parare*
„ *conabor.* Ad quæ verba doctissimus Sirmondus in Notis:
„ *Libera*, inquit, *& ingenua professio. Principibus accepta*
„ *feruntur bona Ecclesiæ, quæ vel donârunt ipsi, vel ut donare*
„ *liceret concesserunt.*

24. RESP. Dum ad veri similitudinem recurrit P. Alexander, satis declarat, se certitudine non posse inniti. At nec verum, nec simile vero est, primos Reges Franciæ, defuncto Episcopo, usum-fructum bonorum Ecclesiæ vel sibi jure vendicâsse, vel aliis concessisse: cùm id & à sacris Canonibus, quos suprà retulimus, & à totâ disciplinâ Ecclesiasticâ abhorreret. Quod non potuit non advertere Dissertator evolvendis monumentis Ecclesiasticis, ex quibus illam rerum copiam hausit, quâ ejus libri constant; ac re ipsâ videtur animadvertisse, ut innuunt hæc ejus verba: *Ut ut est*, &c. quibus tacitè fatetur, Reges id non factitâsse. Omisso itaque facto redit ad Jus.

25. Verùm de Jure ac justitiâ percipiendorum à Regibus redituum Ecclesiarum vacantium, perperàm argumentatur ab Episcoporum *animis ac affectu*. Etsi enim Episcopi non semper Ecclesiæ bona usurpantibus obsistant, quia scilicet majorum malorum metu detinentur, aut etiam aliquando, quia Principum gratiam proprio officio anteponunt: non ideò tamen in tuto posita est Principum conscientia, nec Episcoporum silentium approbationis, aut etiam semper consensûs signum est.

26. Quod ad S. Avitum Episcopum Viennensem attinet; servus aliquis, penes quem deposita fuerat pecunia, Lugduno

no Viennam venerat: ſed à S. Avito remiſſus aſſeruit, datum ſibi à Sancto illo Antiſtite conſilium negandi depoſiti. *Art.* 3. §. 3.
Quamobrem excanduit Rex Gundobadus, & gravia minitatus Sancto Avito, qui eum redditâ ratione ac verbis admodum ſubmiſſis placare conatus eſt in Epiſtolâ citatâ. Porrò argumentum, quo ex verbis ad ſedandam Principis iram compoſitis, Jus quoddam ſtrictum colligitur, non multò magis urget, quàm ſi ex officioſis illis verbis, quibus ad conſequendam, aut colendam benevolentiam vulgò inter ſe homines utuntur, concludere aliquis vellet, alium Jure ſervitutis ſibi devinctum eſſe, illiuſque bona ad ſe pertinere, quia nimirum ille ſervum ſe profeſſus eſt. Conſtat enim illa verba, quæ ex Epiſtolâ Sancti Aviti referuntur, ab illo non tam ad Regis Jus reſpiciente, quàm ejus iram placare cupiente fuiſſe prolata. Subjungit enim: ***Hoc ſuppliciter quæſo, ut infelix ille, ad cujus accuſationem ſatis ſufficit quod excuſat apud juſtitiæ veſtræ animos, non me faciat ſuæ infidelitatis ſocium, etiamſi viderit pro veſtrâ commotione mulctatum***: quæ ultima verba, ſicut & iſta quæ præceſſerant; ***Utrum de me erit, ſuggerat Deus vobis, declaret & veritas***, &c. innuere videntur, Gundobadum Sancto Avito minitatum, exigendum ab eo depoſitum ab infideli ſervo aſportatum, aut etiam mulctam inſuper pecuniariam; ideòque promptum ad utrumque ſeſe Sanctum Avitum exhibuiſſe: ***Ego Præceptum veſtræ Pietatis opperior: Quicquid habet Eccleſiola mea, immò omnes Eccleſiæ noſtræ, veſtrum eſt.***

27. Ergo, inquies, quidquid habet Eccleſia, Principum eſt. Certè ſi verba illa Sancti Aviti in rigore grammatico interpretanda ſunt, ſine cauſâ non ſolùm de Regaliâ quantùm ad uſum-fructum, ſed etiam de quâvis uſurpatione bonorum

Art. 3. Ecclesiasticorum à Principibus factâ, conqueretur Ecclesia. Et §. 3. defuncto, & vivente Episcopo, tum ipsorum usum-fructum, tum proprietatem ipsam ac dominium, absque sacrilegio, & absque ullâ injuriâ Principes ad se revocabunt, militibus suis & quibuslibet aliis dabunt. De potestate facti potiùs quàm Juris, intelligendus videtur Sanctus Avitus. Nam injustæ omninò erant minæ Gundobadi, depositum & mulctam ab eo exigentis: ejus tamen præcepto parere non renuit Sanctus Antistes, veritus nimirùm, ne Princeps ille qui Arianam profitebatur hæresim, in Catholicorum Ecclesias duram aliquam tyrannidem exerceret. Quod ergo ait; *Quicquid habet Ecclesiola mea, vestrum est*, hanc sententiam habere videtur: Etsi falsum sit, me servo consuluisse, ut depositum non restitueret; si nihilominùs Majestati vestræ pœnâ pecuniariâ me plectere placuerit, imò si ea quæ Ecclesiis contulit, aut ab aliis collata defendit, ad se revocare libuerit, penes ipsam est.

28. Simili loquendi modo utuntur, qui ob percepta Beneficia gratum animum testantur: nec tamen quod semel datum est, in dantis potestate ac dominio remanet. Licet enim accepta Beneficia libentèr in Benefactoris gratiam, si optaverit, insumenda sint ab eo qui accepit; tamen de rigore Juris id tantùm solvere tenetur, quod ex pacto reservatum fuit, vel quod leges reservatum censeri volunt. De grati animi significatione, non de stricto Jure ait Pater Sirmondus: *Libera & ingenua professio. Principibus accepta feruntur bona Ecclesiæ, quæ vel donârunt, vel ut donare liceret concesserunt.* Hæc enim verba; *Principibus accepta feruntur*, longè aliud significant, quàm quòd pertineant ad Reges.

29. An existimat P. Alexander potuisse legitimè Gundobadum,

badum, pro suo in Ecclesiam Viennensem, & in omnes Art. 3.
alias Jure, Sancti Aviti reditus Fisco addicere? Si non id §. 3.
existimat, cur ex eo quod Rex Burgundiæ non nisi iniquè facere poterat, concludit, Regem Christianissimum reditus Ecclesiarum vacantium jure sibi posse vendicare? Sin verò existimat, Regem Burgundiæ id jure potuisse, non jam ampliùs titulus Regaliæ obtendendus est, qui & aliis Regnis modò incognitus est, ac cujus justitia vix probari potest, nisi ex tolerantiâ Ecclesiæ quoad certas Diœceses. Sufficiet enim generaliter statuere, bona omnium Ecclesiarum ita Principum esse, ut Episcopos, etiam nullius criminis reos, illis spoliare possint neque Jus habeat Ecclesia huic spoliationi obsistendi. Nescio an ab hâc pessimâ consequentiâ longè absit Dissertatoris doctrina: sic enim prosequitur.

30. DISSERT. „Supremi illius in feuda Ecclesiis collata dominii ratione, Sigismundus Rex Burgundionum sanctissimus absolutâ auctoritate res Ecclesiæ in Beneficium concessit, ut constat ex Synodo Epaonensi anno 517. celebratâ, Canone 18. *Clerici*, inquit, *quod etiam sine Precatoriis quâlibet diuturnitate temporis de Ecclesiæ remuneratione possederint cum auctoritate Domini Gloriosissimi Principis nostri, in jus proprietarium præscriptione temporis non vocetur, dummodò pateat Ecclesiæ rem fuisse.* Huic Synodo præerat Sanctus Avitus Viennensis Archiepiscopus, aderant S S. Apollinaris Valentinus, Claudius Vesontiensis, Gregorius Lingonensis, Pragmatius Augustodunensis, Viventiolus Lugdunensis, qui hanc Sigismundi Regis dispositionem non improbârunt.

31. RESP. Avertat Deus à Principibus Christianis consilium imitandi Carolum Martellum, bona Ecclesiarum passim in

Art.3. in feudum Laïcis concedentem. Verendum enim esset, ne §. 3. illis non deessent Patroni, etiam ex Theologis. Illis exemplum jam subministrat Dissertator noster, quod eò majoris est ponderis, quò Sanctior Princeps, à quo petitur. *Sigismundus*, inquit, *Rex Burgundionum Sanctissimus, absolutâ Auctoritate res Ecclesiæ in Beneficium concessit.* Fortè id Sigismundus factitavit, antequàm ab Arianis partibus ad Catholicam Religionem transiisset; atque adeò non Sanctissimi; sed Ariani Principis esset exemplum. At, inquit P. Alexander, hoc præstitit *supremi in feuda Ecclesiis collata dominii ratione.* Verùm cùm hoc vacantibus tantùm sedibus non contigerit: nulla enim vacationis fit mentio, imo verba illa, *Quâlibet diuturnitate temporis*, usum-fructum plus quàm vacationem Ecclesiarum durâsse insinuant; Sequetur, si Autori credimus, Sanctissimi Regis exemplo, posse Principes omnes *supremi illius in feuda Ecclesiis collata dominii ratione, absolutâ auctoritate res Ecclesiæ in Beneficium concedere.* An error ille affinis non est ei, qui damnatus est in Wicleffo, vel etiam pejor? Wicleffus enim non quoslibet Ecclesiasticos Viros etiam delinquentes, sed consuetudine peccandi irretitos spoliare permittebat: Hic enim est articulus ejus decimus sextus à Concilio Constantiensi, & à Martino V. damnatus: *Domini temporales possunt ad arbitrium suum auferre bona temporalia ab Ecclesiâ, possessionatis habitualiter delinquentibus, id est, habitu, non solùm actu delinquentibus.*

32. Verùm in Canone decimo octavo Synodi Epaonensis, quem affert Dissertator, non video, Sigismundum *absolutâ auctoritate res Ecclesiæ concessisse.* Illius quidem autoritatem intervenisse innuunt Patres his verbis: *Cum auctoritate Gloriosissimi*

ſiſſimi Principis noſtri. Sed autoritatem illam nec ſolam, nec abſolutam fuiſſe, colligitur ex illis verbis, *de Eccleſiæ remuneratione*, quæ ſignificant, bona illa & ab Eccleſiâ, & in remunerationem conceſſa fuiſſe; Clericis ſcilicet de illâ benemeritis: non enim Laïcorum ulla fit mentio. *Art. 3. §. 4.*

33. Quo jure potuiſſent Epiſcopi, abſente Rege, quidquam ſtatuere circa bona quæ ipſe *ſupremi ratione dominii abſolutâ auctoritate conceſſiſſet*, ac contra diſpoſitionem ab ipſo Rege factam?

§. QUARTUS.

De exemplo Caroli Martelli ejuſque filiorum.

1. DISSERT. „ Diſpoſitioni bonorum Eccleſiaſtico„ rum à Principibus factæ ſub finem primæ & ſub „ initia ſecundæ Regum noſtrorum Dynaſtiæ, lo„ cum dedit Feudorum, quæ ab Eccleſiis poſſide„ bantur conditio, quæ ſervitia Regibus debebant, maximè „ cùm de Regni conſervatione, & propulſandis hoſtibus age„ batur. Hâc ratione Carolus Martellus Major Domûs & „ Dux Francorum, Epiſcopatuum, Abbatiarum, aliorum„ ve Beneficiorum Eccleſiaſticorum reditus Nobilibus con„ ceſſit, qui ſuas facultates in bello contra Saracenos diffi„ cillimo exhauſerant. Unde in Chronico Epiſcoporum Al„ bigenſium, & Abbatum Caſtrenſium Tom. 7. Spicilegii Da„ cheriani, legimus:

„ *Nobilium ut reparet Martellus damna virorum,*
„ *Injecit dominas in Sacra Feuda manus.*

„ Carolomannus & Pippinus, cùm bona Laïcis à Carolo Pa-

Art. 3. „ tre conceſſa, reſtituere omninò non poſſent, nutante Mo-
§. 3. „ narchiâ belliſque concuſſâ, ab Epiſcopis impetrârunt, ut „ ſub precariâ & cenſu, à Comitibus aliiſque Laïcis ex Nobilium & Militarium Virorum ordine, tenerentur. Precariæ illæ aut Militaria Beneficia inſtituta & ad tempus conceſſa, ob graviſſimam Reipublicæ neceſſitatem, in ſubſidium „ exercitûs, ad vitam dumtaxat Beneficiatorum, illis morientibus, extinguebantur. Si neceſſitas cogeret, renovabatur Precaria juſſu Principis, ut docet Synodus Liptinenſis anno 744. celebrata, Canone 2. & Synodus Sueſſionenſis „ anno ſequenti habita, Canone, 3. ex quâ inſuper conſtat, „ Feuda Eccleſiis ſub onere Militiæ Regali munificentiâ collata fuiſſe : *Abbates*, inquit, *legitimi hoſtem non faciant*, „ *niſi tantùm homines eorum tranſmittant*. Hujus Concilii decretis vim publicæ legis additam à Pippino, Canon ultimus teſtatur.

2. Resp. Miror quòd non puduerit Theologum, eumque Regulari Inſtituto addictum, defendere Caroli *Martelli* ſacrilegam bonorum Eccleſiæ diſtributionem, quam Scriptores Eccleſiaſtici paſſim execrantur, quorum cumulandis teſtimoniis tædii vitandi cauſâ ſuperſedeo. Videri poteſt, inter alia documenta, Epiſtola ab Epiſcopis Provinciarum Remenſis & Rotomagenſis in Synodo apud Cariſiacum congregatis, quorum teſtimonio utitur Diſſertator paulò inferiùs, ſcripta ad Ludovicum Regem Germaniæ, in cujus cap. 7. refertur damnatio Caroli Martelli ad pœnas inferni, eâque relatâ, ſequuntur hæc verba : *Quod cognoſcens filius ejus Pippinus, Synodum apud Liptinas congregari fecit, cui præfuit cum Sancto Bonifacio Legatus Apoſtolicæ Sedis Georgius nomine. Nam & Synodum ipſam habemus, & quantumcumque de Rebus*

bus Ecclesiasticis quas Pater suus abstulerat, potuit, Ecclesiis reddere procuravit. Et quoniàm omnes res Ecclesiis, à quibus ablatæ erant, restituere propter concertationem, quam cum Waifario Aquitanorum Principe habebat, non prævaluit; Precarias fieri exinde ab Episcopis petiit, & nonas ac decimas ad restaurationes tectorum; & de unaquâque Casatâ duodecim denarios ad Ecclesiam undè res erant Beneficiatæ, sicut in libro Capitulorum Regum habetur, dari constituit, usquedùm ipsæ res ad Ecclesiam revenirent. Art. 3. §. 3.

3. Historiam damnationis Caroli Martelli nonnulli dubiam efficere conati sunt; sed leviora videntur illorum fundamenta: nec verisimile est mentitos fuisse duarum Provinciarum Episcopos, qui eam à testibus contemporaneis, & de rei veritate diligenter instructis audierant. Fundamentis illis respondet Guilelmus Marlot in Metropol. Remen. lib. 2. cap. 47. sed hujus rei examen diutiùs nos distineret, & plura sunt alia injustitiæ Martelli testimonia, quàm ut eam probare necesse sit ex illius damnatione.

4. Subsidia quidem Principibus pro Ecclesiâ & Religione pugnantibus, vel etiam Regnum contra hostium invasiones defendentibus, aliquandò conferenda sunt, præsertim ab iis Ecclesiis, quæ Principum liberalitate dotatæ sunt: sed prætextu Feudorum facultatem Regibus tribuere bona Ecclesiarum dandi, ut factitabat Carolus Martellus, non secùs ac si profana essent, res est iniquissima. Illam ejus injustitiam agnoverunt ejus Filii Carolomannus & Pippinus, quandoquidem illam emendare conati sunt in Synodis Liptinensi & Suessionensi: sed quia tanta fuerat bonorum Ecclesiasticorum deprædatio, ut integrè restitui vix possent, Carolus Magnus, & Ludovicus Pius, ille Nepos, hic Pronepos Martelli, restitutionem prosecuti sunt.

5. Con-

*Art.*3. §.5. 5. Conftat quidem ex Synodo Sueffionenfi an. 745. habitâ, exactam fuiffe prætextu Feudorum Ecclefiafticorum militiam. Ecquid mirum fi, quo tempore Epifcopatus & Abbatiæ militibus in Feudum dabantur, militiæ onus Feudis Ecclefiafticis imponeretur? Inftrumentum autem donationis feu infeudationis in favorem Ecclefiæ factæ, nullum vidi, in quo haberetur conditio militiæ præftandæ, aut aliud onus fimile: licet quàm plurima legerim donationum in favorem Ecclefiarum exempla. Sed quidquid fit de communibus Feudorum legibus, ex illis certè nullus dialecticus legitimè concludet, Regaliam Regis Chriftianiffimi declaratione potuiffe ad omnes Regni Ecclefias de novo extendi.

§. QUINTUS.

De Caroli Magni exemplo.

1. DISSERT. „ Anno 777. Carolus Magnus *Rex „ Sapientiffimus atque perfpicaciffimus, fciens Regnum effe veluti corpus quoddam, & nunc ifto, „ nunc illo incommodo jactari, nifi confilio, & for„ titudine, velut quibufdam medicis, fanitas accepta tutetur: „ Epifcopos quidem, modo quo decuit, fibi devinxit. Ordinavit „ autem per totam Aquitaniam Comites Abbatefque, nec non „ alios plurimos, quos Vaffos vulgò vocant ex gente Francorum; „ quorum prudentiæ & fortitudini, nullâ calliditate, nullâ vi „ obviare fuerit tutum, eifque commifit curam Regni, prout „ utile judicavit, finium tutamen, villarumque Regiarum tota„ lem Provifionem.* Ita refert Autor Vitæ Ludovici Pii, apud „ Duchefnium, tom. 2. pag. 287. Ecclefiis etiam plurima

Feuda

„ feuda conceſſiſſe Carolum Magnum, ad eamque munifi- *Art.*3.
„ centiam exercendam, præter cauſas pietatis, motum etiam §. 5.
„ fuiſſe utilitate Reipublicæ, obſervat Willelmus Malmesbu-
„ rienſis lib. 5. de Geſtis Regum Anglorum. Exiſtimavit
„ ſcilicet Rex Maximus, Epiſcopos ſanctiùs obſervaturos
„ fidem promiſſam, ac præterea, ſi res ita poſtularet, Ma-
„ jeſtati ſuæ ſubſidia laturos adverſus hoſtes & rebelles, cùm
„ poteſtate ſibi ratione feudorum competente, tum vibratis
„ excommunicationum fulminibus. *Carolus Magnus* (inquit)
„ *pro contundendâ gentium illarum*, (*id eſt Germanorum*) *fero-*
„ *ciâ, omnes penè terras Eccleſiis contulerat, conſilioſiſſimè per-*
„ *pendens, nolle Sacri Ordinis homines tam facilè quàm Laïcos fi-*
„ *delitatem Domini rejicere. Præterea ſi Laïci rebellarent, illos*
„ *poſſe excommunicationis auctoritate & potentiæ ſeveritate com-*
„ *peſcere.*

2. RESP. Reſponderi poſſet circa hoc Willelmi Malmesburienſis teſtimonium; Reges illud militiæ genus ab Ordinis Sacri hominibus expectâſſe, ut ſcilicet Laïcos rebellantes *Excommunicationis auctoritate, & potentiæ ſeveritate compeſcerent:* Severitatem potentiæ, de ſpirituali intelligendam: Nec exiſtimandum, voluiſſe Carolum Magnum, ut Epiſcopi præter Excommunicationis gladium, enſe materiali belligerarent contra fideles Paſtorali ſuæ curæ ſubditos: ſiquidem verbum illud *poſſe*, ſatis indicat, voluiſſe quidem Carolum Magnum Sacri Ordinis homines fidelitatis vinculo ſibi devincire, quòd confideret, illos datam fidem religioſiùs ſervaturos, ac eâ autoritate, quæ cum Epiſcopali conjuncta eſt, uſuros ad continendos Laïcos in ſimili obedientiâ: non autem militiæ ſæcularis onus Viris Deo militantibus impoſuiſſe. Sed ne à propoſito recedamus certis tantùm argumentis utendi, poſtulamus

Art. 3. mus à P. Alexandro, ut declaret, quid ab unaquâque Eccle-
§. 5. siâ ratione feudi debeatur. Nam prærerquàm quòd testimonium Willelmi Malmesburiensis Germaniam propriè spectat: quàm injustum sit prætextu alicujus feudi, cæterorum omnium Ecclesiæ bonorum reditus Principibus adscribere, tum per se patet, tum jam non uno in loco demonstratum est.

3. DISSERT. „ Feuda illustria Ecclesiis à Carolo Magno & „ Decessoribus Regibus sub onere militiæ collata, idque servitii „ exhibuisse Episcopos & Abbates ratione feudorum, constat ex „ Edicto Caroli Magni de Episcoporum immunitate ab expe- „ ditionibus bellicis, non tamen ab obligatione suppeditandi „ copias, quod in Capitulari anni 803. promulgatum est, „ cujus hæc sunt verba: *Volumus ut nullus Sacerdos in hostem „ pergat, nisi duo vel tres tantùm Episcopi, electione cæterorum, „ propter benedictionem, & prædicationem, populique reconcilia- „ tionem* &c. *Reliqui verò qui ad Ecclesias suas remanent, suos „ homines benè armatos nobiscum, aut cum quibus jusserimus, „ dirigant.* Idem probat Notitia in Conventu Aquisgranensi „ anno 817. jussu Ludovici Pii Imperatoris edita de Mona- „ steriis quæ in Regno vel Imperio ipsius *Dona, & Militiam, „ quæ sola Dona sine Militiâ, quæ nec Dona nec Militiam, sed „ solas orationes pro salute Imperatoris vel filiorum ejus, & „ stabilitate Imperii facere possent.* Idem probant Hetti Ar- „ chiepiscopi Treverensis ad Frotarium Tullensem Episco- „ pum Epistola, apud Duchesnium Tom. 2. Hist. Francor. „ pag. 721. Concilium Vernense II. Can. 8. Meldense Can. „ 47. Episcopi Remensis & Rothomagensis Provinciarum in „ Epistolâ ad Ludovicum Germaniæ Regem, cap. 7. cujus „ hæc ponderanda verba: *Quapropter sicut & illæ res ac facul- „ tates, de quibus vivunt Clerici, ita & illæ sub consecratione immu-*

„ *immunitatis sunt, de quibus debent militare Vassalli, & pari* *Art.* 3.
„ *tuitione à Regiâ Potestate in Ecclesiarum usibus debent muniri.* §. 5.
„ Hincmarus Opusculo 46. cui titulus est: *Quæ exequi de-*
„ *beat Episcopus*; inter Episcoporum officia istud comme-
„ morat: *Militiam ad defensionem Sanctæ Ecclesiæ, secundùm*
„ *possibilitatis quantitatem, juxta antiquam consuetudinem,*
„ *Regiæ dispositioni exhibere, & secundùm Domini jussio-*
„ *nem, quæ Cæsaris sunt Cæsari, & Deo quæ Dei sunt reddere.*
„ Episcopis prædia Militibus, qui Ecclesiam ipsam & Rem-
„ publicam ab hostibus defendebant, in beneficium dare,
„ Gallicanæ Ecclesiæ disciplina illis temporibus permitte-
„ bat, ut docet Epistola Hincmari 29. ad Carolum Calvum,
„ cujus verba descripsi in Synopsi Historiæ seculi IX. & X. cap.
„ 5. art. 7. num. 7.

4. RESP. Probant nonnulla ex his monumentis exactam fuisse ab Episcopis militiam. Sed an illud subsidium ob Regni tantùm necessitatem peterent Principes, maximè ab iis, quorum Ecclesiæ, aliquâ saltem ex parte Regiâ, munificentiâ dotatæ fuerant; an verò propter conditionem feudorum Ecclesiis collatorum, non ita liquet. Quin ex Notitiâ in conventu Aquisgranensi editâ colligi videtur, non fuisse onus in collatione feudorum appositum. Nam præterquàm quòd hæc verba, *facere possent*, quæ in hoc Instrumento habentur, & ista, quibus utitur Hincmarus, *secundùm possibilitatis quantitatem*, significant, subsidium pro cujusque Ecclesiæ viribus postulatum, non autem certam & determinatam obligationem ex feudis provenientem; recensentur multæ Ecclesiæ, quæ nonnisi orationes præstare tenentur. Unde consequi videtur, aut non omnes feuda possedisse, atque adeò neque Regaliæ, in feudis juxta Dissertatorem fun-

Art.3. datæ, obnoxias fuisse, aut feuda ex propriâ ratione ac genera-
§.5. tim non fuisse Ecclesiis concessa sub onere militiæ vel doni. Quod nomen, *doni*, voluntarium subsidium potiùs quàm debitum & necessarium officium designat.

5. Si quis omninò contendat, Principes bona Deo, & Ecclesiis obtulisse, adjectis conditionibus feudalibus; eâque de causâ militiam ab illis exegisse: ostendat quid & quantum Ecclesia quæque debeat. Ex illa enim Notitiâ Aquisgranensi indubitatum fit, non esse omnium Ecclesiarum æquale onus: cùm aliæ *dona & militiam*, aliæ *sola dona sine militiâ*, aliæ *nec dona nec militiam*, *sed solas orationes*, id est nihil temporale debere dicantur. Unde ulteriùs sequitur, Jus Regaliæ, quod unum idemque semper fuisse à P. Alexandro supponitur, complectens scilicet usum-fructum redituum & collationem Beneficiorum curam Animarum non habentium, ex Ecclesiarum fundationibus Regibus Christianissimis non competere.

6. Non erit abs re hîc obiter notare, Ecclesiam Appamiensem, de cujus libertate à tanto tempore agitur, ex illâ Notitiâ liberam probari juxta mentem Adriani Valesii. Nam in Classe Monasteriorum, *quæ nec dona, nec militiam dare debent, sed solas orationes pro salute Imperatoris, vel filiorum ejus, & stabilitate Imperii,* recensetur *Monasterium Sancti Antonii*, de quo dictus Valesius in Notit. Galliar. verb. *Appamiæ.* Scribit; *Appamiis Bonifacius Papa VIII. circa annum 1296. in Monasterio Sancti Antonii ad Aregiam Episcopalem Cathedram collocaverat: quod Monasterium S. Antonii in Aquitania corruptè vocat pro S. Antonini Ludovicus Pius Aug. in Decreto suo de Monasteriis.* Sed aliis firmioribus fundamentis innititur illius Ecclesiæ libertas.

7. Obji-

7. Objiciet forsan P. Alexander, ex monumentis indubitatæ fidei constare, plurimas Ecclesias olim militiam Regibus debuisse; sive autem ex fundatione deberent, sive ex consuetudine, ac pro Regni necessitate, legitimum fuisse illam exigendi Jus; cùm præsertim Episcopi sese illi accommodaverint. Cùm autem hodie Rex Christianissimus Jus illud nequaquàm exerceat, videri in ejus locum successisse Regaliam. *Art.3. §. 5.*

8. Si Regalia non nisi postquàm Ecclesia milites Regibus subministrare desiit, fuisset exorta, fateri cogeretur P. Alexander eam tardè exortam esse. Sin vero eodem tempore & Regalia exercebatur, & militia exigebatur, graviori quàm par esset, onere premebatur Ecclesia; cùm & vacante Sede, cunctis reditibus suis ac Beneficiorum dispensatione careret, & vivente saltem Episcopo milites in obsequium Regis alere teneretur. Verùm quocunque titulo, & à quibuscumque Ecclesiis præstita fuerit olim militia, certissimum est immunitatem ab illo onere, & ab aliis ejusmodi servitiis feudalibus, titulo oneroso fuisse comparatam, ut sæpe notare cogimur. Nam quæ singulis annis Regi Christianissimo penduntur decimæ, ac quinto quoque anno Donum, quod vocant gratuitum, emolumenta longè superant, quæ sua Majestas ex feudis Regalibus ab Ecclesiâ possessis juxta consuetudines feudales sibi vendicaret. Prætereà sæpe aliàs ingentia subsidia pecuniaria à Clero Gallicano Reges receperunt, pro quibus amortizata fuerunt omnia bona temporalia Ecclesiarum, & ab omnibus servitiis feudalibus liberata, ut constat ex Actis Cleri Gallicani tom. 3, ulti. Edit. part 4. cap. 9. cujus titulus est; *Exemption de rendre foy & homage aveus & denombremens* : id est, „immunitas à præstandis fide, hominio, recogni-

Art. 3. §. 5. cognitionibus, & declarationibus. „ Et cap. 10. cui iſtud eſt argumentum; *Exemption de toutes recherches & taxes des francs fiefs, nouveaux acqueſts & amortiſſemens*; id eſt, „ Immunitas ab omni inquiſitione ac penſo ratione feudo-„ rum francorum, novarum acquiſitionum, & amortizatio-„ num, & ex contractibus circa ſolutionem decimarum & do-„ ni gratuiti initis.

9. Alia teſtimonia à P. Alexandro relata, loquuntur de auxilio Eccleſiis præſtando ab iis, qui feuda Eccleſiaſtica obtinebant: Verbi gratiâ, illa ipſa verba Epiſcoporum Remenſis, & Rotomagenſis Provinciæ, quæ Autor ponderanda vult, ſignificant, non ſolùm res Eccleſiaſticas, ex quibus vivebant Clerici, ſed illas etiam, quæ Laïcis ſub onere militiæ ad Eccleſias defendendas præſtandæ, tradita fuerant, immunitate potiri debere; quandoquidem milites, quibus Epiſcopi prædia debent in feudum, Eccleſiam ipſam ab hoſtibus defendebant, ut Autor Diſſertationis agnoſcit. Si enim illa militia Regi, non Eccleſiis fuiſſet ſubminiſtranda, ſuæ Majeſtatis intererat, ut res Eccleſiaſticas, etiam non hortantibus Epiſcopis, à rapinis immunes ſervaret, ut hinc expenſæ alendis ejus militibus, pro ipſo Regnoque belligerantibus neceſſariæ deſumi poſſent. Id innuunt illa verba: *Ita & illæ ſub conſecratione immunitatis ſunt, de quibus debent militare Vaſſalli, & pari tuitione à Regiâ poteſtate* IN ECCLESIARUM USIBUS *debent muniri.* Id apertiùs declarant exempla quæ ſequuntur.

10. DISSERT. „ Chronicon Cameracenſe lib. 1. cap. „ 117. refert, quòd *Walterius Caſtellanus Epiſcopum precatus eſt,* „ *ut filio ſuo Walterio terram ſuam beneficiaret, eique filius ſalvo* „ *uſu paternæ hæreditatis militaret.* Vetus Charta ſub Lothario

„ rio Rege conſcripta, quam laudat Dominicy, lib. de Prærogativâ Allodiorum, cap. 11. num 12. docet, Rodulphum Abbatem Figiacenſem militi, cuidam Nepoti Begonis Epiſcopi Ruthenenſis, ſexaginta Eccleſias dediſſe, cum quingentis manſis; ea conditione ut de his fidem exhiberet, ſuiſque ſumptibus, ſi opus foret, cum trecentis hominibus pro ejus cauſa militaret. *Art.3. §.5.*

10. RESP. Militiæ, de quâ hîc ſermo eſt, ad Eccleſiæ defenſionem debebatur: quia nimirum cùm à Potentibus infeſtaretur, aliorum Potentum auxilium collatis beneficiis ſibi conciliabat. Id innuunt in Chronico Cameracenſi hæc verba: *eique*, ſcilicet Epiſcopo, *Militaret.* Nec diſſimulat P. Alexander circa chartam Rodulphi Abbatis Figiacenſis, quâ Militi dedit Eccleſiæ bona; *Eâ conditione, ut de his fidem exhiberet, ſuiſque ſumptibus, ſi opus foret, cum trecentis hominibus* PRO EJUS CAUSA MILITARET. Quorſùm igitur hoc teſtimonium?

11. DISSERT. „ Ex his compertum eſt, Eccleſias Gallicanas ſub ſecundâ Regum noſtrorum Dynaſtiâ Feuda poſſediſſe, omnibus legibus & oneribus obnoxia, quibus illa ex conditione ſuâ ſubiacent; & ratione hujuſmodi feudorum Epiſcopos conſueta ſervitia Regibus præſtitiſſe. Cùm itaque lex feudorum ſit, ut deficiente Vaſſallo Dominus feudum vacans ad ſe recipere poſſit, & retinere cum reditibus donec Vaſſallus alter ſubſtitutus ſit, cui poſt hominium ac Juramentum fidelitatis præſtitum, ejus Inveſtitura concedatur; conſequens eſt Reges noſtros ſecundæ ſtirpis, morientibus Epiſcopis, qui Vaſſalli ipſorum erant ob feuda Eccleſiis addicta, poſſeſſiones hujuſmodi occupâſſe, detinuiſſe, ac fructus ſuos feciſſe, donec novus Epiſcopus Inveſtituram feudorum

Art.3. „ dorum ab iis recepiſſet, ac Juramentum fidelitatis homi-
§.5. „ niumque eorum præſtitiſſet Majeſtati. Uſus-fructus feudo-
„ rum abſque controverſiâ pertinebat ad Regem, adeò ut ab „ eorum perceptione illi arceri non poſſent, quibus ipſum con- „ ceſſerat, etiamſi vitioſa eſſet ipſorum electio. Unde Hinc- „ marus Archiëpiſcopus Remenſis Guntberto, cui Lotha- „ rius Imperator Cameracenſem Epiſcopatum contulerat, re- „ ſtitit, cunctiſque ipſius Eccleſiæ Clericis ac Militibus ſub „ anathemate interdixit, ne quis eorum adulterum Paſtorem „ ſuſciperet, vel cum ipſo familiaritatem iniret: *Uſum-fru-* „ *ctum verò terræ, quod Imperatoris erat, tantummodò commo-* „ *darent.* Refert Baldericus Noviomenſis Epiſcopus lib. 1. „ cap.48. Collatio porrò Beneficiorum inter fructus cenſetur, „ ut Canonici Juris Interpretes docent. Jus itaque conferendi „ Beneficia, vacante Sede, ad Reges Chriſtianiſſimos Dyna- „ ſtiæ ſecundæ pertinebat. Jus ergo Regaliæ in ſuarum ditio- „ num Eccleſiis exercebant.

12. RESP. Supponamus, feuda Eccleſiis eâdem quâ Militibus conditione à Principibus data fuiſſe. Non ſequetur, uſum-fructum eorum, multominùs aliorum Eccleſiæ bonorum, decimas & oblationes, defunctis Epiſcopis, ad Reges pertinere: cùm neque in feudis, quæ à Laïcis poſſidentur, ubique locum habeat Jus, quod Relevium vulgò nuncupatur, nec ad fructus bonorum non feudalium ſe extendat Jus iſtud. Itaque vitioſiſſima eſt ratiocinatio, quâ ex eo, quòd alicubi, mortuo Vaſſallo, Dominus percipit fructus feudi, donec novum Vaſſallum inveſtierit, generatim concluditur, mortuis Epiſcopis non ſolùm uſum-fructum feudorum, ſed & omnes Eccleſiarum viduatarum reditus, Regis eſſe, imò & ipſi facultatem competere, omnia Beneficia cu-

ram

ram Animarum non habentia pleno Jure conferendi. *Art.3.*

13. Ipſummet Hincmari exemplum, quod profert P. A- §. 5.
lexander, oſtendit, ſaltem diſtinguenda eſſe bona non feudalia à feudalibus; quandoquidem Cameracenſis Eccleſiæ Clericis ac Militibus permiſit, ut terræ tantùm, quæ Imperatoris erat, uſum-fructum derelinquerent deſtinato ab Imperatore Epiſcopo: quæ tamen certè Hincmari permiſſio non arguit, ipſum ſenſiſſe, uſum-fructum illius terræ juſtè ab Imperatore datum, & ab intruſo Epiſcopo acceptum fuiſſe; ſed tantùm minùs decuiſſe, Eccleſiam, Beneficii à Rege accepti memorem, injuriam circa illud acceptam Anathematis mucrone arcendam curare.

14. Cur tam frequenter odioſa & iniqua proferuntur exempla, ut Jus Regaliæ comprobetur? Lotharius Imperator Clericos in Cathedram Epiſcopalem Cameracenſem per vim intrudere conabatur. Renitebatur Hincmarus Archiepiſcopus Remenſis, Canonicæ diſciplinæ Studioſus. Imperator Clericis à ſe intruſis, ut reditibus fruerentur, auxilium præſtabat. Hincmarus, cùm omnia illa mala propulſare ab Eccleſiâ non poſſet, patiebatur ut falſi illi Epiſcopi fructus feudorum Regalium uſurparent. Ergone illi juſtè percipiebant illos fructus, quamvis ab Imperatore conceſſos? An etiamſi ex legibus feudorum Lotharius fructus bonorum feudalium ſuos facere potuiſſet poſt Epiſcopi mortem uſque ad Succeſſoris inſtitutionem, ei licuiſſet illos dare Pſeudoepiſcopis à ſe intruſis; aut etiam illos tutâ conſcientiâ percipere, ex quo per ipſum ſtabat quominùs fieret Canonica Epiſcopi electio? Neſcio an ex hoc exemplo inferret etiam P. Alexander licere Principibus, Clericos contra ſtatuta Canonum, ac renitentibus Epiſcopis, ad Epiſcopatum provehere. Libet rem totam

Art.3. tam ex Chronico Cameracensi, cujus partem tantùm refert
§. 5. P. Alexander, narrare, ut videat Lector cujusmodi sit: *Imperator cuidam Clerico Gundberto Episcopii contulit dignitatem: Sed Archiepiscopus cum suis Coepiscopis, hoc fieri contra sacros Canones advertens, cum omni auctoritate refragatus est, cunctisque ipsius Ecclesiæ Clericis & Militibus sub Anathemate interdixit, ne quis eorum adulterum Pastorem susciperet, vel cum ipso familiaritatem iniret; usum-fructum verò terræ, quod Imperatoris erat, tantummodò commodarent. Dehinc verò Imperator Tetboldum quendam Clericum intromisit, sed & similiter eâ contentione frustratus, exivit. Tertiò quoque Hilduinum suum cognatum, sed & suum Capellanum ipsi Ecclesiæ præficere æstimavit. Sed quia contra legem Canonicam erat, Hincmarus quoque Benedictionem cum omni virtute negavit.* An ex ejusmodi exemplis colligenda sunt Principum in Ecclesias Jura?

15. Inquirendum ergò esset, ut suprà notavimus, quid à Principibus acceperit Ecclesia; quibus conditionibus, & alia quæ erga vilissimos etiam homines observantur; si qua servandæ æquitatis ratio haberetur, cùm de Juribus Ecclesiasticis agitur. An enim statim ut aliqua Ecclesia feudum possidere comperietur, Rex in eam quodlibet Jus sibi adscribere poterit, nullo adhibito examine circa quantitatem, aut qualitatem bonorum, circa conditiones donationis, aut jus & consuetudines loci seu Provinciæ?

§. SEX-

§. SEXTUS. Art. 3. §. 6.

De Villâ Novilliaco in feudum à Regibus datâ.

1. DISSERT. „ Id confirmatur ex eo quòd secundæ „ Stirpis Reges Christianissimi, Beneficia Mi- „ litaria ex Ecclesiæ bonis crearent, Fidelibusque „ suis ac de Republicâ bene meritis concederent, ut „ constat ex Notitiâ de Villâ Novilliaco editâ in Appendice ad „ Flodoardum. Rex *Carolomannus per Præceptum Regiæ suæ* „ *Auctoritatis, tempore Tilpini Archiepiscopi, tradidit Villam* „ *Novilliacum cum omnibus ad se pertinentibus, ad Ecclesiam* „ *Remensem Sanctæ Mariæ, & Basilicam S. Remigii.* . . . . . „ *Defuncto Tilpino Archiepiscopo, tenuit D. Rex Carolus Re-* „ *mense Episcopium in suo dominatu, & dedit Villam Novillia-* „ *cum in Beneficio Anschero Saxoni.* . . . . *Post obitum* „ *Caroli, & defuncto ipso Anschero, Domnus Ludovicus Im-* „ *perator donavit ipsam Villam Novilliacum Donato in Bene-* „ *ficio* &c.

2. RESP. Varias passa est Villa Novilliacum mutationes, quæ describuntur in 2. Tomo Hincmari Remensis, edit. Sirmon. sub num. 60. ex Appendice ad Flodoardum, ubi Lector, sicut & in plurimis aliis, notare poterit ingenium P. Alexandri, qui ex factis iniquis & ab Ecclesiâ damnatis, tentat justitiæ colorem Regaliæ comparare. Carolomannus Villam Novilliacum Ecclesiæ Remensi dedit. Eam Laïcis in feudum tradiderunt Carolus Magnus, Ludovicus Pius, & Carolus Calvus. Hic tamen illam postmodùm Ecclesiæ Remensi restituit: cùmque, illo Romam profecto, à Ludovico Balbo

 ejus

Art. 3. ejus filio Ecclesiæ Remensi subtracta, & in feudum Donati
§. 6. filiis Laïcis data rursus fuisset; redux eam Ecclesiæ Remensi asseruit. P. Alexander varias illas mutationes ad Jus Regaliæ refert. Sed æquus Lector in verbis ab illo prætermissis rationem animadvertet, cur Novilliacum Ecclesiæ restitutum sit & assertum; quòd nimirum injustè ablatum illi fuisset. *Anno 32. Regni sui* (verba sunt Hincmari loco citato) *venit Domnus Carolus Rex Gloriosus in Basilicam Sancti Remigii, ubi ostendi ei locum sepulcri Carlomanni Regis, & Præcepta ipsius Carlomanni & Caroli Avi de Villa Novilliaco*, ET AUCTORES SACRORUM CANONUM, QUALITER DAMNENT, SPIRITUS SANCTI JUDICIO, EOS QUI ELEEMOSINAS DEFUNCTORUM RETINENT, ET ECCLESIIS TRADERE DEMORANTUR, *qui ut infideles ab Ecclesiâ abjiciendi, & quasi egentum necatores, nec credentes Judicium Dei habendi judicantur. Et reddidit Præcepto suæ Auctoritatis, quod habemus, Remensi Ecclesiæ istam Villam cum omnibus ad se pertinentibus.* Et inferiùs; *Non attendentes, quia, sicut in Capitulis Augustorum scriptum habetur, tales* (bona Ecclesiarum à Principibus accipientes) *de Regis proprietate, ut infideles judicandi sunt*, ET SECUNDUM LEGES ECCLESIASTICAS *de rebus Ecclesiasticis sacrilegi judicantur.* En cujusmodi sunt argumenta Jus Regaliæ, juxta P. Alexandrum, adstruentia.

§. SEPTI-

§. SEPTIMUS.

Art. 3. §. 7.

De Præceptis Regiis circa bona Ecclesiastica.

1. DISSERT. „ Non est dissimulandum, Concilium „ Meldense anno 845. Canone 18. Carolo Calvo „ Regi supplicâsse, ut concessiones hujusmodi re-„ rum Ecclesiasticarum in Beneficia à se factas, Ma-„ jestas ejus rescinderet : *Ut Præcepta illicita Jure Beneficiario* „ *de rebus Ecclesiasticis facta à Vobis sine dilatione rescindantur,* „ *& ut de cætero ne fiant, à dignitate vestri Nominis Regii cavea-* „ *tur.* Verùm omnia hujusmodi Præcepta rescindi Synodus „ non postulavit, sed illicita dumtaxat, & quæ in grave de-„ trimentum Ecclesiarum, nullâ publicæ rei necessitate fie-„ bant, nec iis legibus quæ à Carolo Magno & Ludovico „ Pio erant positæ. Nam ejusdem Synodi Patres Canone 78. „ Regem obsecrant : *Ut Capitula Ecclesiastica à Domno Carolo* „ *Magno Imperatore, nec non & à Domno Ludovico Pio Au-* „ *gusto promulgata, obnixè observari præcipiantur, sicut &* „ *Legalia observanda esse noscuntur.* At lib. 1. Capitularium, „ cap. 126. Regalia Beneficia de rebus Ecclesiasticis instituta „ legimus, & à Principibus collata. *Consideravimus itaque,* „ *quia per plurima loca fames valida esse videtur, ut omnes Epi-* „ *scopi, Abbates, Abbatissæ, Optimates, & Comites, seu* „ *domestici, & cuncti fideles,* QUI BENEFICIA RE-„ GALIA TAM DE BONIS ECCLESIASTICIS *quam-* „ *que & de reliquis* HABERE VIDENTUR, *ut unus-* „ *quisque de suo Beneficio suam familiam nutricare faciat.*

2. RESP. Mera cavillatio est, dum epithetum illud „

Art. 3. *illicita*, limitativè, ut ita dicam, & non denominativè à P.
§. 7. Alexandro accipitur: quasi sensus Concilii Meldensis esset, aliqua esse Præcepta Regia, licitè bona Ecclesiarum Laïcis tribuentia, neque hujusmodi Præcepta, sed ea tantum, quæ illicitè bona auferrent ab Ecclesiis, esse revocanda; cùm è contra hujusmodi Præcepta omnia, & injusta nuncupet Synodus, & abrogari postulet. Ea Patrum Meldensium sententia perspicuè apparet in pluribus Canonibus, præsertim decimo octavo, & decimo nono. Sed omnem eximit dubitationem Canon vigesimus secundus, in quo absque ullâ exceptione illicita declarantur omnia ejusmodi Præcepta. Hæc sunt ejus verba: *Præcepta autem Regalia super precariis Ecclesiasticis fieri nec ratio sinit, nec Auctoritas quolibet modo permittit. Quoniam Præcepta in Jure Ecclesiastico firmare indignum judicet necesse est Majestas Regia, nisi ab Ecclesiastico Rectore petantur.*

3. Quod autem addit P. Alexander, ejusdem Synodi Patres Can. 78. Regem obsecrare, ut Capitula Caroli Magni, & Luodovici Pii observari præciperet, libenter admittimus. Plurima enim sunt in Capitularibus illorum Principum Ecclesiasticæ libertati faventia: verbi gratiâ Capitulum 427. libri sexti, cujus hæc sunt verba: *Omnibus nos ipsos corrigentes, posterisque nostris exemplum dantes, generaliter interdicimus, ut nullus laïcus homo, vel Imperator vel Rex, aut aliquis Præfectorum vel Comitum sæculari potestate fultus, sibi per violentiam rapiat, aut à nobis competere, vel quocumque modo invadere præsumat, Monasterium, aut prædia, vel quascumque res de potestate Episcopi, vel Abbatis aut Abbatissæ.* Cavillatur alibi Autor circa hoc Capitulum propter verba illa, *Per violentiam*: *Invadere.* Sed quid respondebit ad illa, quæ generatim & absque ullo temperamento dicuntur, quæque Præceptis Regiis respondent: *Aut à nobis competere?*

4. Quid

4. Quid aliud quàm Præcepta Regia damnat ejuſdem libri Capitulum 392. his verbis: *Iniquum eſt & Sacrilegii inſtar, ut quæ pro ſalute, vel requie Animarum ſuarum unuſquiſque venerabili Eccleſiæ contulerit, aut certè reliquerit, ab his quibus maximè ſervari convenerat, auferri, & in aliud transferri?* Reſpondebit P. Alexander, hæc de bonis à privatis hominibus, non autem ab ipſis Principibus, datis intelligenda: quaſi verò non eadem in utriſque militet ratio, & utraque data non ſint pro ſalute vel requie Animarum. Art. 3. §. 7.

5. Sed quam diſtinctionem excogitabit circa hæc verba Capituli 393. ejuſdem libri: *Laïcis quamvis Religioſis, nulla de Eccleſiaſticis facultatibus aliquid diſponendi legitur unquam attributa facultas?* Cur horum Capitulorum, & aliorum ſimilium obſervationem à Patribus Meldenſibus poſtulatam non credamus, utpotè in favorem bonorum Eccleſiæ editorum, potiùs quàm earum rerum, quæ in Capitularibus non tam ſtatuuntur, quàm enuntiantur factæ in detrimentum Eccleſiæ? Verba enim illa, quæ Autor recitat ex Capitulo 126. lib. 1. *Qui Beneficia Regalia tam de Bonis Eccleſiaſticis, quamque & de reliquis habere videntur,* &c. innuunt quidem Laïcos Beneficia Regalia de bonis Eccleſiaſticis obtinere: ſed præterquàm quòd ita poſſent accipi, ut Beneficia illa primò Eccleſiæ, ac deinde ab Eccleſia Laïcis fuiſſent conceſſa; non continent approbationem illius beneficentiæ, ſed ſuppoſitâ illâ ſive juſtâ ſive injuſtâ, ſtatuitur, quòd juſtiſſimum eſt, ut hujuſmodi Beneficiis præditorum unuſquiſque propriam familiam tempore famis nutriat.

§. OCTA-

Art.3.
§. 8.

§. OCTAVUS.

An idem Concilium Meldense Jus Regium circa Ecclesiarum Custodiam agnoverit.

1. DISSERT. „ Cæterùm Gallicani Præsules in Synodo Meldensi agnoverunt Jus Custodiæ, Defensionis, & gubernationis Possessionum Ecclesiasticarum ad Carolum Calvum Regem à Progenitoribus Regibus transmissum, adeòque & Jus Regaliæ „ quod idem est secundùm Concilium Lugdunense II. sic autem Regem alloquuntur Can. XL. *Ante oculos reducentes „ tunicam Christi, qui nos elegit, & exaltavit, quam nec milites ausi fuerunt scindere, tempore vestro quantocyùs reconsuite & resarcite : & nec violentâ ablatione, nec illicitorum „ Præceptorum confirmatione* RES AB ECCLESIIS VOBIS AD TUENDUM ET DEFENSANDUM AC PROPAGANDUM COMMISSIS *auferre tentate : sed „ ut sanctæ memoriæ Avus & Pater vester* EAS GUBERNANDAS VOBIS *fautore Deo* DIMISERUNT, *redintegrate, Præcepta Regalia earumdem Ecclesiarum conservate & confirmate.*

2. RESP. Pigebit, ut arbitror, Lectorem toties eandem cantilenam audire, & ægrè feret, quòd se crassâ æquivocatione tam frequenter deludere conetur Autor Dissertationis ; quasi custodia, quam Principes omnes universis suis subditis, sed multò magis Ecclesiis nunquàm non debent, idem esset ac Custodia illa specialis, cujus occasione in quasdam Ecclesias inducta est Regalia, quæque tempore tantum vacationis locum habet.

7. Cæ-

3. Cæterùm, si verba Concilii Meldensis æquè ponderentur, solidiora in illis inveniemus fundamenta libertatis Ecclesiasticæ, quàm P. Alexander servitutis legitimæ. Nam, verbi gratiâ, quomodò res Ecclesiæ à Rege *propagabuntur*, si eas Laïcis distribuat; si earum reditus in Fiscum deferri jubeat? An ita *gubernandas* Carolus Magnus & Ludovicus Pius *Carolo Calvo dimiserunt?* An ita *Præcepta Regalia* in favorem data *earumdem Ecclesiarum, conservantur & confirmantur?* Art. 3. §. 9.

§. NONUS.

De bonis Ecclesiæ Clericis à Regibus datis.

1. DISSERT. „Clericis æquè, ac Laïcis Ecclesiæ „prædia in Beneficium data à Regibus verisimile „est, maximè vacantibus Ecclesiis, cùm feuda „Regiâ munificentiâ ipsis collata ad se recipiebant, „Regalem Custodiam exercebant, fructus percipiebant, „Investituram novo Antistiti concessuri. Hujusmodi autem „Beneficiorum concessionem Synodus Meldensis non ægrè „tulit, sed eam duntaxat, quâ passim laïcis hominibus, „nullâ necessitate concedebantur, & in allodium seu pro„prietatem vertebantur, & ad eorum hæredes transmitteban„tur, de quibus Canon quadragesimus secundus ejusdem Sy„nodi: *Monenda est solertia Regia, ut strenuos & fideles Mis„sos per Regnum sibi commissum dirigat, & investigent ac dili„genter imbrevient res Ecclesiasticas, quas per subreptionem at„que ignorantiam quorumcumque in allodium Ipse aut Pater suus „donavit, & consulens periculo animarum, suæ videlicet ac*

Art.3. „ *Patris sui, hoc ad tempus corrigere studeat, ne fortè cùm vo-*
§.9. „ *luerit, minimè possit.* Nec solùm prædia quælibet Ecclesiastica, sed & Monasteria *quæ Prædecessores illius* CAUSA „ DEFENSIONIS ET MUNDEBURDI *susceperant*, in *allo-* „ *dium* dederat Carolus Calvus, & quasi hæreditario jure possi- „ denda; *Unde contra omnem auctoritatem, contra Patrum* „ *Decreta, & totius Christianæ Religionis consuetudinem, in* „ *Monasteriis Regularibus Laïci in medio Sacerdotum & Levita-* „ *rum, ac cæterorum Religiosorum Virorum, ut Domini &* „ *Magistri residebant, & velut Abbates de illorum vitâ & con-* „ *versatione decernebant, eosque dijudicabant, & regimina A-* „ *nimarum, ac Divina eis secundùm Regulam, non solùm sine* „ *præsentiâ, sed etiam sine conscientiâ Episcopi, committebant* „ *Sacraria*: ut constat ex Canonibus 10. & 42. ejusdem Con- „ cilii Meldensis. Quamobrem Regia Præcepta, quibus de „ Beneficiis ac rebus Ecclesiasticis hoc modo disposuerat Caro- „ lus Calvus, ab ejus Majestate velut illicita rescindi, Gallicani „ Præsules meritò postularunt.

2. RESP. Probandum est Regem Christianissimum habere Jus Regaliæ in omnibus suæ Ditionis Ecclesiis. Pater Alexander Canones profert Concilii Meldensis, quibus statutum fuit, monendum esse Carolum Calvum, ut *consulens periculo animarum, suæ videlicet, ac Patris sui*, donationes bonorum Ecclesiasticorum à se, vel à Patre suo Laïcis factas revocaret, & alios abusus pessimos corrigeret. Quæ consequentia ab hâc monitione ad illud Jus? *Clericis*, inquit, *æquè ac Laïcis Ecclesiæ prædia in Beneficium data à Regibus verisimile est: hujusmodi autem Beneficiorum concessionem Synodus Meldensis non ægrè tulit.* Primò quænam est vis argumentationis, quæ innititur facto, quod non verum, sed *verisimile* tantùm dicitur,

dicitur, & cujus verisimilitudo non probatur, sed gratis supponitur? Secundò licet id factum verisimile, aut etiam verum esset, num à Concilio Meldensi, quod de illo ne verbum quidem fecit, approbatum censeretur? Ita, inquies; quia alia huic affinia improbavit. Sed ex aliorum abusuum huic affinium damnatione ego colligam, istum non extitisse; alioquin pariter fuisse damnandum. Utrius nostrûm solidior erit conjectura? Certè nullâ lege feudorum ex quo hæreditaria facta sunt, nulloque alio jure licet Domino feudi in perpetuum dati, quando illud post mortem Vassalli recipit, partem ejus alteri in Beneficium dare. Potest ad summum fructus ad se pertinentes alicui cedere, donec novum Vassallum investierit, idque in illis Provinciis, in quibus ea viget consuetudo. Si ergo Reges, vacantibus Ecclesiis, prædia earum *in Beneficium dabant* sive Clericis sive Laïcis, injuriam faciebant Ecclesiæ. Plus enim sine dubio his verbis, *Ecclesiæ prædia in Beneficium data*, intelligit P. Alexander, quàm quòd Reges fructus tempore vacationis provenientes concederent. Ut verisimilis esset ejus conjectura, necesse foret, ut similes donationes prædiorum Ecclesiasticorum à Regibus factæ, à Conciliis fuissent approbatæ, aut saltem vel nunquam, vel raro improbatæ. Sed contrarium constat ex illis ipsis testimoniis, quæ ab ipsomet proferuntur variis in locis. Vide suprà §. §. 3. & 7. & infrà §. §. 12. & 13.

Art. 3. §. 9.

3. Minor fuisset injustitia, si Reges Clericis Ecclesiæ prædia in Beneficium dedissent, id est ad vitam, quàm cùm in Allodium concedebant, aut dum *contra omnem auctoritatem, contra Patrum decreta, & totius Christianæ Religionis consuetudinem, in Monasteriis Regularibus Laïci in medio Sacerdotum & Levitarum, ac cæterorum Religiosorum Virorum, ut Domini*

Art.3. §. 10. *mini & Magistri residebant, & velut Abbates de illorum vitâ, & conversatione decernebant, eosque dijudicabant, & regimina Animarum, ac Divina eis secundùm Regulam, non solùm sine præsentiâ, sed etiam sine conscientiâ Episcopi committebant Sacraria.* Quapropter etiamsi verum esset, quod hîc verisimile tantùm esse vult Dissertator; perperam ex silentio Concilii Meldensis colligeretur tacita ejus approbatio: quoniam qui gravioribus morbis curandis incumbunt, leviores plerumque negligere coguntur.

§. DECIMUS.

An Patres Meldenses Jus Regium Investituræ agnoverint.

1. DISSERT. „Regibus Christianissimis Jus Investituræ ratione feudorum competere, adeòque „& Jus Regaliæ, quod idem est Investituræ Juri, Synodus Meldensis agnovit, Regem admonens ut vacantibus Ecclesiis Episcopos & Abbates designaret, quod saltem ad Regalium Investituram pertinere, nemo negaverit his in studiis mediocriter versatus. Canon 8. „*Dei Legatione fungentes monemus, ut quandocunque Deo, dispensante, quilibet Episcopus ad Dominum migraverit, sine dilatione, juxta auctoritatem Canonicam, Sedes vacans* EPISCOPUM A VOBIS REGULARITER DESIGNATUM, „*& gratiâ Sancti Spiritus consecratum accipiat.* Canon 9. „LOCA VENERABILIA, *& habitum, ac Ordinem Sacrum, eis qui ad hoc vocati sunt, Viris scilicet ex Clericali & Ecclesiastico, vel Monastico Ordine religiosis, seu & in suo sexu*

„*sexu fœminis Deo dicatis atque devotis, & in Schola Christi* Art. 3.
„*eruditis, ad custodiendum, & providendum* COMMITTA- §. 10.
„TIS: QUI ET QUÆ DEI SUNT DEO, ET QUÆ SUNT
„CÆSARIS CÆSARI REDDANT. *Qui si minùs perfectè,*
„*& in Divinâ Religione, & in Reipublicæ utilitate profecerint,*
„*aut corripiantur, aut meliores & utiliores in locis eorum substi-*
„*tuantur.*

2. RESP. Si Canones integros protulisset Dissertator, non posset Lector non advertere, illos nequaquam de Investituris agere, sed remedium adhibere sacrilegiis, quæ præsertim vacantibus Episcopatibus & Abbatiis circa bona Ecclesiastica à Carolo Calvo perpetrabantur.

3. Vacantibus Sedibus Episcopalibus differebatur à Rege Episcoporum eligendorum licentia, atque, ut innuunt Patres in Canone octavo verbis à P. Alexandro prætermissis nullo apposito omissionis signo in eâ quam exscripsit parte, in concedendâ licentiâ interveniebat simonia. Quamobrem petunt, ut & absque simoniâ, & sine dilatione præficiantur vacantibus Ecclesiis Episcopi; idque juxta sacros Canones: *Cùm Canonum etiam irrefragabilis autoritas super Episcoporum Ordinatione evidentissimè præcipiat.* En Canonem integrum. *Quia benè nostis ab illo, qui solus Rex & Sacerdos fieri potuit, ita Ecclesiam dispositam esse, ut Pontificali auctoritate, & Regali potestate gubernetur; & scriptum esse liquidò pervidetis: ubi non est Gubernator Populus corruit; & tantò periculosiùs, quantò anima plus est preciosa, quàm corpus; Canonum etiam irrefragabilis auctoritas super Episcoporum Ordinatione evidenter præcipiat; ferventissimè Dei Legatione fungentes monemus, ut quandocumque Deo dispensante, quilibet Episcopus ad Dominum migraverit,* SUBMOTA PENITUS PESTE SIMONIA-

Art. 3. CÆ HÆRESEOS, SINE DILATIONE, JUXTA AUCTORI-
§. 10. TATEM CANONICAM, *Sedes vacans Episcopum à vobis regulariter designatum, & gratiâ Sancti Spiritus consecratum accipiat.*

4. At fortè Investitura innuitur his verbis, à P. Alexandro grandioribus characteribus notatis: *Episcopum à vobis regulariter designatum.* Verùm vox illa, *regulariter*, satis indicat mentem Patrum non esse, quidquam declarare circa Investituram Episcopatuum, sed providere, ne simonia, vel aliud crimen in eligendis Episcopis admitteretur. Sed, inquies, constat ad minùs, Patres annuere, ut Episcopus à Rege regulariter designetur. Tot & tam immanes erant tunc temporis abusus circa Episcoporum promotionem, ut, cùm nulla esset spes eos omnes simul funditùs submovendi, gravioribus posse mederi maximæ felicitati tribueretur. Frequens autem Canonum mentio Episcoporum desiderium de observandâ plenè disciplinâ Canonicâ satis prodit; quæ quidem disciplina solam Regibus facultatem permittebat consensum præbendi electioni, dum sibi ac Regno suspectus non erat electus. Itaque dum Principes majorem sibi potestatem arrogabant, & Canones, & piorum etiam Principum Constitutiones violabant.

5. Carolus Magnus in Capitulari primo an. 803. cap. 2. renovato à Ludovico Pio an. 816. libertatem electionum à Clero & Populo juxta Canones faciendarum statuerat: *Sacrorum Canonum non ignari, ut in Dei nomine Sancta Ecclesia suo liberiùs potiretur honore, adsensum Ordini Ecclesiastico præbuimus, ut scilicet Episcopi per electionem Cleri & Populi, secundùm statuta Canonum, de propriâ Diœcesi, ob vitæ meritum, & sapientiæ donum eligantur, ut exemplo, & verbo sibi subjectis*

subjectis usquequaque prodesse valeant. Sed Carolus Calvus Patris & Avi pietatem & æquitatem non imitatus, circa Prælatos Ecclesiis Cathedralibus & Monasteriis præficiendos multa peccabat, Episcopos liberè eligi non sinens, Monasteria Laïcis tradens. Art. 3. §. 10.

6. De Episcopis jam vidimus: de Abbatibus, & Abbatissis hoc testatur Canon nonus Meldensis: *Sacrum quoque Monasticum Ordinem, à Deo inspiratum, & ab ipsis Apostolis fundatum, seu à nominatissimis ac Sanctissimis Patribus excultum, atque per istud Imperium à vestris piæ memoriæ Prædecessoribus propagatum, & quædam etiam loca specialiùs venerabilia, contra omnem auctoritatem & rationem, ac Patrum vestrorum, seu Regum præcedentium consuetudinem, Laicorum curæ & potestati, in maximo vestro periculo, & illorum perditione, & Dei ac Sanctorum non modicâ ad irascendum provocatione, vos commisisse dolemus.* Quamobrem Patres postulant, ut *loca venerabilia & habitum ac Ordinem sacrum eis qui ad hoc vocati sunt, viris scilicet ex Clericali & Ecclesiastico vel Monastico Ordine religiosis committantur.* Quod igitur Carolus Calvus circa Episcopatus & Abbatias factitabat, & Conciliorum Canonibus, & Regum Capitularibus erat adversum. Nec mirum, si Patres Meldenses deputandorum Abbatum aut Abbatissarum facultatem Regi illi negare ausi non sunt: quandoquidem maximum bonum se consecuturos existimabant, si Monasteria Laicis non conferrentur.

§. UNDE-

Art. 3. §. 11.

§. UNDECIMUS.

De obedientiâ Regibus Ecclesiam defendentibus præstandâ.

1. DISSERT. „ Denique justis Regum dispositionibus ac Præceptis de Regalium Investiturâ, perceptione fructuum Ecclesiæ vacantis ratione „ feudorum, collatione Beneficiorum quæ ad „ fructus pertinet, parendum esse Jure Divino, Ecclesiastico, & Civili, colligitur ex eodem Concilio Canone 15. „ *Si quis*, inquit, POTESTATI REGIÆ, QUÆ NON EST „ *juxta Apostolum*, NISI A DEO, *contumaci ac inflato spiritu, contra auctoritatem & rationem pertinaciter contradicere præsumpserit, & ejus justis & rationabilibus Imperiis*, SECUNDUM DEUM ET AUCTORITATEM ECCLESIASTICAM, AC JUS CIVILE, *obtemperare irrefragabiliter noluerit, anathematizetur.*

2. RESP. Parùm absum ab assentiendo sapientibus quibusdam Viris, qui existimarunt, Dissertationem istam ad deludendos vel simplices, vel parvæ literaturæ homines, compositam. Tam enim frequenter, tamque crassè testimonia illic relata in alienum sensum detorquentur, ut vel Curiæ placendi desiderio excæcatus fuerit Dissertator, vel speraverit, Lectores fidem sibi indubitanter daturos, nec fontes ipsos unquam vidisse, vel visuros esse. Ex Canone 15. Meldensi colligit, Regibus circa Præcepta de Regalium Investiturâ, perceptionem fructuum, & collationem Beneficiorum Ecclesiarum vacantium, *parendum esse Jure Divino, Ecclesiastico*

stico & Civili. Quis vel mediocri ingenio & eruditione prædi- *Art.3.*
tus se tam indignè deludi patiatur? Nam neque in illo Cano- *§. 12.*
ne, neque in præcedenti, neque in sequenti ullum verbum est de feudo, de Investiturâ, de usu-fructu Ecclesiarum vacantium, vel de distributione Beneficiorum. Editi sunt illi Canones, & alii quidam ad commendandam subditis obedientiam & fidem Regi debitam, idque non indistinctè sed secundùm *auctoritatem, & rationem...... justis, & rationabilibus imperiis.*

§. DUODECIMUS.

De restitutione bonorum Ecclesiæ Remensis tempore vacationis usurpatorum, factâ à Ludovico Pio.

1. DISSERT. „ Præceptum Ludovici Pii Imperatoris „ apud Flodoardum lib. 2. Historiæ Remensis, „ cap. 19. quispiam objiciet, quo ad renovandam „ & amplificandam S.Mariæ in urbe Remensi Basi„ licam, muros & portas civitatis, Ebone Archiepiscopo rogan„ te, concessit, *cum cunctis impendiis quæ ex rebus & facultatibus „ ipsius Ecclesiæ & Episcopatûs Remensis Aquis Palatio Regio „ peragi, & exolvi solitum fuerat. In eleëmosynâ nostrâ* (in„ quit) *& pro remedio animæ Domni ac Genitoris nostri, atque „ cæterorum Prædecessorum nostrorum, qui eumdem Episcopatum „ contra salutem suam aliquamdiù tenuerant, & in suos usus „ contra Ecclesiasticas Regulas res ac facultates Ecclesiæ ipsius „ expenderant.* Ex quibus verbis colligi posse videtur, secundæ „ Dynastiæ *Reges Christianissimos usum-fructum Ecclesiasticarum „ possessionum* Sede vacante sibi jure non vendicâsse.

Art. 3. 2. RESP. Optima videtur consequentia: videamus quomodò eam impugnet Dissertator.

§. 13.

§. DECIMUS TERTIUS.

Expenditur Responsio Autoris ad Objectionem §. præcedentis.

1. DISSERT. „ At operosa non erit Objectionis hujus „ solutio. Solum namque abusum, non legitimum usum-fructum improbavit Religiosissimus „ Princeps. Episcopatûs vacationem protrahere, ut „ diutiùs aperta sit Regalia, & fructus vacationis diuturnæ „ tempore provenientes in suos usus convertere absque urgenti „ necessitate, abusus est: cùm enim Ecclesiæ bona deposita „ sint pietatis, oblationes fidelium, patrimonia pauperum, „ pretia peccatorum, debent in ejusdem Ecclesiæ usus, pauperumque „ solatium impendi. Quâ in re suos Decessores „ *peccâsse, delicatissimæ conscientiæ Princeps facilè sibi persuasit.*

2. RESP. Si Ludovicus Pius *delicatissimæ conscientiæ Princeps* Theologos Patri Alexandro similes nactus fuisset, scrupulos circa injurias à suis Prædecessoribus Ecclesiis factas deponere non ita fuisset illi difficile. Nam Principes illos Ecclesiarum fructus vacationis diuturnæ tempore provenientes in suos usus absque urgenti necessitate non convertisse, idque sufficere ad conscientiæ securitatem, insinuat §. quarto & alibi.

3. Porrò *cùm Ecclesiæ bona deposita sint pietatis, oblationes fidelium, patrimonia pauperum, pretia peccatorum, debent in ejusdem*

ejusdem Ecclesiæ usus, pauperumque solatium impendi. Quidni, dum viduata est Ecclesia, perinde ac dum Pastore suo gaudet? Num mortuo Episcopo immutatur illorum bonorum conditio, & ex Sacris profana fiunt? Num cùm Dei, ut loquitur Concilium Tridentinum post Canones dictos Apostolicos, & Ecclesiæ bona antea essent, tunc ad Principes pertinere incipiunt? An etiam bona ab aliis fidelibus oblata, feudorum à Rege datorum servitiis obnoxia sunt? *Art. 3. §. 13.*

4. Quodnam autem habuit fundamentum P. Alexander, verba illa Ludovici Pii (*in suos usus contra Ecclesiasticas Regulas res ac facultates Ecclesiæ ipsius expenderant*) ad illud tempus restringere, per quod dilata fuerat electio absque necessitate, cùm in eo Instrumento nullum sit ejus distinctionis vestigium?

5. DISSERT. „ Sed legitimum possessionum Ecclesiasticarum usum-fructum vacante Episcopatu, ratione feudorum, seu Juris Regaliæ, Prædecessoribus suis vitio non vertit. Nam feuda Ecclesiis à Regibus collata, consuetis erga ipsorum Majestatem servitiis obnoxia esse, hoc ipso Diplomate Ludovicus Pius declaravit: & Beneficia ex rebus Ecclesiasticis concedi à Regibus gravissimis de causis, ob Reipublicæ ac Ecclesiæ, quæ in ipsâ est, necessariam defensionem, vel utilitatem, potuisse. *Cum cunctis impendiis*, inquit, *quæ ex rebus & facultatibus ipsius Ecclesiæ & Episcopatûs Remensis Aquis Palatio nostro Regio peragi, & exsolvi solitum fuerat*, &c. Et infrà: *Volumus etiam ut Vassalli, & quicunque Fideles nostri ex rebus ejusdem Episcopatûs alquid habent, eidem operi inserviant, sicut constitutum est à bonæ memoriæ Domno & Genitore nostro, & sicut decretum est à piæ recordationis Domno & Avo nostro Pipino, decimas &*

 nonas

Art.3. „ *nonas eidem Ecclesiæ Sanctæ ex rebus quas exinde habent, per-*
§.13. „ *solvant.* Idem ex Diplomatis initio confirmatur. *Si locis* „ *venerabilibus*, inquit, *ea quæ exinde à Prædecessoribus no-* „ *stris Regibus vel Imperatoribus ad Reipublicæ usus exigeban-* „ *tur*, *religiosâ liberalitate in utilitatibus & necessitatibus* „ *eorumdem sanctorum Locorum expendendis remittimus. . . .* „ *maximum & animæ nostræ, & Regi ac Regno providemus* „ *consultum.*

6. RESP. Prædecessores Ludovici Pii sibi ipsi vitio verterant, quòd possessionum Ecclesiasticarum fructus usurpâssent vacante Episcopatu Remensi : cur *delicatissimæ conscientiæ Princeps* Ludovicus Pius id ipsis non vitio verterit ? Vidimus articulo secundo §. 12. Carolum Calvum, cujus non ita delicata erat conscientia, se ipsum accusantem, quòd *res ex Episcopatu Remensi magnâ necessitate, & per omnia invitus, dum à Pastore Sedes illa sancta vacaret, Fidelibus suis ad tempus, unde quoddam temporale solatium in suo haberent servitio, commendâsset.* At, inquiet P. Alexander, *legitimum possessionum Ecclesiasticarum usum-fructum vacante Episcopatu ratione feudorum, seu Juris Regaliæ Prædecessoribus suis vitio non vertit.* Futilis est petitio principii. Negatur enim sub secundâ Regum Dynastiâ Regaliam in usu fuisse. Negatur, Reges fructus Ecclesiarum vacantium prætextu feudorum suos fecisse. Id ergo Autor supponit quod sibi probandum incumberet.

7. At saltem *feuda Ecclesiis à Regibus collata, consuetis ergà ipsorum Majestatem servitiis obnoxia esse, hoc ipso Diplomate Ludovicus Pius declaravit : & Beneficia ex rebus Ecclesiasticis concedi à Regibus gravissimis de causis, ob Reipublicæ ac Ecclesiæ, quæ in ipsâ est, necessariam defensionem, vel utilitatem, potuis-*

potuisse. Constat quidem ex hoc testimonio, Reges aliquid ex bonis Ecclesiasticis exegisse: quid autem, ac quo titulo, non apparet. Factum id fuisse aliquandò prætextu necessitatum Regni, nec tamen omni culpâ vacâsse, ostendunt verba Caroli Calvi relata loco suprà citato: *Si illa*, inquit, *quæ quâcumque necessitate corrupta sunt Regiâ nostrâ autoritate corrigimus, & in melius commutamus, saluti nostræ consulimus,* &c. Aliquandò autem bona servitiis obnoxia collata fuerant à privatis personis, atque adeò ad Ecclesias cum suo onere transierant. Siquandò etiam Principes aliquid in suis donationibus sibi reservârant, ingrati animi fuisset, id libenter non exolvere. Perperàm autem ex eo quòd Ecclesia bona temporalia possideret, aut etiam Reges eâ occasione aliquid ab Ecclesiâ recepisse legantur, concludit Dissertator omnia feudalia fuisse, ac ubique ex legibus feudorum universos Ecclesiarum vacantium reditus, & Beneficiorum collationem pleno Jure ad Reges spectâsse. Aliud demonstrant ratio & autoritas. Art.3. §.13.

8. Atque ut in illâ ipsâ Ecclesiâ Remensi, pro quâ factum fuit Ludovici Pii diploma, exemplum demus, referendum est Flodoardi testimonium, ex quo constat, quanta fuerit illius Ecclesiæ libertas, antequàm, Sancto Rigoberto Archiepiscopo ab illâ per Carolum Martellum Ludovici Pii Proavum expulso, in miserabilem calamitatem incidisset. Sic igitur Flodoardus de Sancto Rigoberto scribit lib. 2. Hist. Rem. cap. 11. *A Dagoberto denique Rege Præceptum immunitatis suæ obtinuit Ecclesiæ; suggerens eidem Regi, qualiter ipsa Ecclesia sub præcedentibus Francorum Regibus, à tempore Domni Remigii, & Clodovei Regis, quem ipse baptizavit, ab omni functionum publicarum jugo liberrima semper extiterit. Qui præ-*

Art.3. *fatus Rex hoc Beneficium confirmare vel innovare disponens, cum*
§. 13. *consilio Procerum suorum statuit, ad Prædecessorum formam Regum præcipiens, ut omnes ipsius Sanctæ Dei* Ecclesiæ *res, tam in Campaniâ, & infrà Urbem vel suburbanis, quàm in Austrasiâ, seu Neustriâ, & Burgundiâ, seu partibus Massiliæ: in Rodonico etiam, Gavallitano, Arvernico, Turonico, seu Pictavico, Lemovicino, vel ubicumque infra Regna ejus ipsa Remensis Ecclesia, vel Basilica Beatissimi Remigii Villas aut homines habere videbatur, sub integrâ immunitate omni tempore possent manere. Sic quoque ut nullus Judex publicus in ipsas terras auderet ingredi, ut mansiones intrando faceret, aut qualibet Judicia, vel Xenia ibidem exigere ullatenùs præsumeret: sed quodcumque à Prædecessoribus suis Regibus Ecclesiæ Remensi vel Basilicæ Sancti Remigii fuerat concessum, cunctis diebus, eadem Ecclesia valeret habere conservatum. Sed & à filio ipsius super hujusce auctoritatis corroboratione, & à cæteris sui temporis Regibus immunitatis ac teloneorum remissionis præcepta Ecclesiæ suæ obtinuit permanere. Item Theodorici Regis specialiter pro Villa Calmiciaco, quam Grimoaldus Vir illustris Ecclesiæ Remensi contulerat. Quarum adhuc Regalium monimenta præceptionum in Archivo Sanctæ hujus Remensis servantur Ecclesiæ.*

9. DISSERT. „ Accedit, quòd Episcopatuum Investituras Ludovicus Pius concederet, & Episcopis electis vel à „ se designatis bona Ecclesiastica traderet. Porro tradere illa „ non poterat, nisi in suâ potestate, & sub manu suâ illa haberet. Neque novi Episcopi jus ac facultatem percipiendi „ & administrandi reditus Ecclesiasticos habebant, antequàm „ Investituram à Regibus accepissent. Fruebantur enim vi tra„ditionis sibi factæ à supremo feudorum Domino, scilicet

Re-

„ Rege. Quòd verò Jus Investituræ exerceret Ludovicus Pius, *Art.* 3.
„ & Episcopos ac Abbates vacantibus Ecclesiis daret, coope- §. 13.
„ rando electionibus, constat ex Concilio Parisiensi VI. par-
„ te 3. cap. 22. Ubi Gallicani Præsules sic ejus Majestatem ad-
„ monent: *Magnitudini vestræ suppliciter suggerimus, ut dein-
„ ceps in bonis Pastoribus Rectoribusque in Ecclesiis Dei consti-
„ tuendis magnum studium atque solertissimam adhibeatis cu-
„ ram, &c.* Ipse Ludovicus Pius Imperator in Capitulari 2.
„ C. 8. *Abbatibus quoque & Laïcis specialiter jubemus, ut in
„ Monasteriis, quæ ex nostrâ largitate habent, Episcoporum con-
„ silio & documento ea quæ ad Religionem Canonicorum, Mona-
„ chorum, Sanctimonialium pertinent, peragant.*

10. RESP. Allatum est §. præcedenti Capitulum Caroli Magni, à Ludovico Pio confirmatum pro libertate electionum, quod Canonibus maximè consentaneum est. Si quid illi Principes contra tam sanctam, tamque justam disciplinam fecerunt, lege potius quàm exemplo judicandum est. Ea est infirmitas hominum etiam piorum, ut quæ justa cognoverint, imò solemniter declararint; non semper ad amussim exequantur. Peccâsse autem & in hâc materiâ Ludovicum Pium, tum aliundè colligitur, tum ex ipsomet Concilio Parisiensi capite sequenti, scilicet vigesimo tertio tertiæ partis, quod sic incipit: *Similiter deposcimus, ut in Abbatissis constituendis vestrum specialiter caveatis periculum, sicut vobis sæpè est admonitum, & per divinam Auctoritatem crebricis manifestatum.* Sed illud ipsum, quod enuntiatur in Capitulo à Patre Alexandro relato ex secundo libro Capitularium, potestne illi probari, & Canonicum videri, quòd scilicet Ludovicus Pius Monasteria Laïcis contulerit; *Et Laïcis specialiter jubemus, ut in Monasteriis, quæ ex nostrâ largitate habent* &c? An ex his verbis colligendum

*Art.*3. dum erit, Regem Christianissimum Jure Regaliæ posse omnia
§. 13. Fratrum Prædicatorum Monasteria Laïcis conferre?

11. DISSERT. „Jus Investituræ à Carolo Magno ad „Ludovicum ejus filium ac successorem transmissum, constat „ex Cap. *Hadrianus*, & ex Cap. *In Synodo*. Dist. 63. quamvis „falsum sit, quòd Hadrianus I. id Juris Carolo Magno con„cesserit, & fictitia sit Romana illa Synodus in quâ concessum „supponitur.

12. RESP. Egregia probandi ratio! Synodum Romanam, in quâ supponitur editum Caput *Hadrianus*, fictitiam fatetur, & tamen hinc desumit testimonium ad probandum usum Investiturarum.

13. Sed ut fictitia est illa Synodus Romana, cui tribuitur Caput *Hadrianus*, quod est 22. distinctionis 63. ita verissima est Synodus octava generalis, & verissimè condidit Canonem relatum in Cap. (siquidem per capita citandum est Gratiani Decretum) *Hadrianus*, quod est secundum ejusdem distinctionis 63. ac in quo Laïci etiam Principes arceantur ab Episcoporum electionibus. Hæc enim sunt verba Canonis vigesimi secundi octavæ Synodi, in eo Capite contenti: *Promotiones atque consecrationes Episcoporum, concordans prioribus Conciliis, electione, ac decreto Episcoporum Collegii fieri sancta hæc & universalis Synodus definit & statuit; atque jure promulgat, neminem Laïcorum Principum vel Potentum semet inserere electioni vel promotioni Patriarchæ, vel Metropolitæ, aut cujuslibet Episcopi, ne videlicet inordinata hinc & incongrua fiat confusio, vel contentio, præsertim cùm nullam in talibus potestatem quemquam potestaticorum vel cæterorum Laïcorum habere conveniat.* &c. Vide Canonem 12. ejusdem Concilii. Ex hujusmodi Regulis, non ex Canonibus fictitiis, aut ex

Ve-

Verorum Canonum violatione in causis Ecclesiasticis ferendum est judicium. *Art.3. §.13.*

14. Non minùs absurdè adducitur à Patre Alexandro Canon *in Synodo*; siquidem Leonem VIII. à quo editus est, Antipapam fuisse non semel declarat ad sæculum x. Tom. 1. Art. 21. *Confestim*, inquit, *Leo Romanæ Ecclesiæ protos criminarius, adhuc Laïcus, ut Sigebertus scribit, Pontifex, seu potiùs Antipapa electus & consecratus est. Hæc acta anno Christi 963. post duos menses à Romanis pulsus est* LEO ANTIPAPA. . . . . . . *damnatus* LEO ANTIPAPA &c. En præclara Juris Regaliæ fundamenta, Canones suppositiții, aut à Pseudopontificibus conditi. Mitto quòd, etiamsi Leo legitimus Pontifex extitisset, Canonem etiam *in Synodo* fictitium esse contendit Illustrissimus Cardinalis Baronius ad annum 774. & ad annum 964. Mitto, quòd non in favorem Regum Franciæ, sed Othonis, à quo promotus fuerat Leo, & in favorem ejus Successorum in Regno Italiæ, Privilegium concessum supponitur.

15. DISSERT. „Jus enim est Monarchiæ Christianissimæ coævum, Coronæ Regum nostrorum flos pulcherrimus „ & nunquam marcescens, quo à Clodovei temporibus exornata splendescit.

16. RESP. Undè accessit Monarchiæ Franciæ, dum Christiana facta est, Jus illud conferendorum Episcopatuum, & Monasteriorum, vel saltem concedendæ illorum Investituræ? Nam ipsi Monarchiæ coævum non est, sed ipsi, ut Christianissimæ, atque, ut Scholastici loquuntur, reduplicativè: quandoquidem Corona Regum Francorum Flore illo pulcherrimo & nunquam marcescente, non nisi à Clodovei temporibus exornata splendescere dicitur.

Art. 3. §. 13. 17. An, dum Clodoveus Ecclesiæ filius per Baptismum factus est, tantam in eam adeptus est autoritatem, ut vel ab ipso, vel ex ejus Imperio Pastores omnes in eâ constituendi essent? An Ecclesiis tot tamque pretiosa bona contulit, ut suâ libertate jus tam eximium sibi comparârit? An præter ipsum nemo dotavit Ecclesias? An decimæ, oblationes, & similes reditus, Clodovei dona sunt.

18. Ubinam legit Dissertator Clodoveum Investituram Episcopatuum vel Abbatiarum concessisse? Nusquam certè reperit, ipsum Episcoporum, multò minùs Abbatum electioni sese immiscuisse: cùm tamen ex quo Sacramento Baptismatis initiatus est usque ad ejus obitum, vacârint sine dubio plures Ecclesiæ, quandoquidem intervallum fuit annorum adminus quindecim. Vide Art. 2. §. 1.

19. DISSERT. „ Idem confirmatur ex Cap. *Reatina*, „ eâdem Dist. Quo Leo IV. Lotharium & Ludovicum Imperatores orat ut Reatinam Ecclesiam Colono Diacono ad regendum concedant. *Vestram*, inquit, *Mansuetudinem deprecamur, quatenùs Colono humili Diacono eamdem Ecclesiam ad regendum concedere dignemini, ut vestrâ licentiâ acceptâ, ibidem eum, Deo adjuvante, consecrare valeamus Episcopum. Sin autem in prædictâ Ecclesiâ nolueritis ut præficiatur Episcopus, Tusculanam Ecclesiam, quæ viduata existit, illi vestra Serenitas dignetur concedere.* Alii etiam Pontifices à „ Regibus Christianissimis secundæ Stirpis Episcopatus postulârunt. Joannes VIII. Episcopatum Vercellensem à Carolomanno Rege Italiæ petiit pro Gosperto Diacono, ejusque „ petitioni annuisse Carolomannum constat ex Epist. 221. „ ejusdem Pontificis datâ ad Carolum Regem. Sed ex Epistolâ præcipuè sequenti colligitur Principum auctoritas in dandis

„ dandis per ea tempora Episcopatuum Investituris, adeòque *Art.*3.
„ & Regaliæ Jus, ne tunc quidem novum, sed à Prædecesso- §.13.
„ ribus Regibus acceptum. Sic enim scribit Pontifex ad Cle-
„ rum & Populum Vercellensem: *Omnium vestrûm cognoscat*
„ *sagacitas & laudanda fidelitas, quoniam dilectus ac Spiri-*
„ *tualis filius noster Carolomannus gloriosus Rex istius Italici*
„ *Regni ipsum Vercellensem Episcopatum* MORE PRÆDE-
„ CESSORUM SUORUM REGNUM, ET IMPERA-
„ TORUM, *concessit huic Gonsperto Viro Nobilissimo.* Cùm
„ itaque Investitura sit eadem Juri Regaliæ: cùmque Jus Re-
„ galiæ in feudorum conditione sit fundatum; sequitur Chri-
„ stianissimos secundæ Dynastiæ Reges Regaliæ Jus exercuisse
„ in Ecclesiis omnibus ditionum suarum, quæ feuda posside-
„ bant ipsorum, aut Prædecessorum Regum munificentiâ, &
„ quarum Investituram concedebant.

20. RESP. Alios vellem mihi produci testes veritatis hujus Capitis. *Reatina*, ultra Gratianum, qui multos, ut nemini erudito ignotum est, supposititios, atque apocryphos Canones suo Decreto inseruit. Nam cùm Epistola illa Leonis IV. ex quâ hoc Caput desumptum dicitur, inter alias ejusdem Pontificis Epistolas non extet, parva est ejus fides. Sed & si vera esset, quid aliud probaret, quàm coactos aliquando Pontifices Principum assensum postulare? Sed libertatem Ecclesiæ, quantum per tempora licuit, sacris Canonibus vindicatam, dubitare non sinit suprà exscriptus Canon Concilii Generalis octavi, aliquot post annos celebrati.

21. Epistola Joannis VIII. 187. (Nam 221. quam citat P. Alexander hâc de re verbum nullum facit) probat, postulâsse hunc Pontificem assensum Carolomanni pro constitutione Episcopi Vercellensis, non autem Principem illum Jure

Art. 3. Regio Episcopum constituisse. Id adhuc apertiùs declaratur
§. 13. Epist. 171. quæ est ejusdem argumenti, ubi refertur, Clerum & populum ad electionem processisse; sed quia eligentium vota divisa fuerant, Papam, ut discordias sopiret, suâ usum autoritate, misisse Diaconum, qui, cæteris exclusis, præficeretur; eamque autoritatem asserit summo Pontifici competere jure sui Primatûs. *Quia, inquit, juxta nostri Ministerii Apostolicum officium & solicitudinem omnium Ecclesiarum Dei, nobis in ipso Apostolorum Principe commissam, juxta Canonicam etiam Sanctorum Patrum Regulam dicentem: Si divisio Clericorum, vel populi extiterit, & de futuri electione Pontificis contentio fuerit oborta, nullum ex his duobus in throno Episcopali esse aliquatenùs consecrandum, sed alterius electionem fieri debere Sacerdotis Ecclesiæ propriæ destitutæ Rectore, & ob id perturbatæ, jura pacis ferentes subvenire debemus.* Rogat quidem deinde Carolomannum, ut Episcopatum Diacono à se misso tribuat. Sed hoc nihil aliud est, quàm ut eum collatâ dignitate frui sinat. Hanc enim Principes in Ecclesias servitutem inducere conabantur contra Canonicam ipsarum libertatem, ut non nisi ipsis permittentibus Episcopi Ecclesiarum suarum bonis fruerentur: eique necessitati aliquando serviendum erat; sed ubi facultas dabatur, aut cùm nimius erat abusus, Pontifices obsistebant. Ita ipsemet Joannes Epist. 110. scribit Theodorico Bisuntiensi Archiepiscopo, ne *ex jussu Regis* Lausanensi Ecclesiæ præficiat Episcopum, donec ipse negotium electionis discusserit. *Unde monemus per Deum Patrem & Filium & Sanctum Spiritum obtestamur, Apostolicâque auctoritate expressè jubemus, & interdicimus, ut quoad ad commune eloquium nostrum pervenias, ibi Episcopum* NEQUE JUSSU REGIS *neque ex petitu plebis consecrare præsumas,*

qua-

quatenùs, cùm unà allocuti fuerimus, auxiliante Deo, cum communi consulto, QUEM UTILIOREM PRÆVIDERIMUS, CONSECRARE PERMITTAMUS DE MORE. Art. 3. §. 13.

22. Quemadmodum autem dubias electiones etiam jubente Rege suum effectum consequi non patiebatur Joannes VIII. ita certas & Canonicas fructu suo frustrari non sinebat: quod testatur ejus Epistola 245. quæ est ad Carolum Crassum Carolomanni fratrem, in quâ clariùs indicat, se propter necessitatem à Principibus impositam, non verò ratione alicujus Juris ipsis competentis, ad Principes recurrere. *Omnium*, inquit, *Ecclesiarum Dei curam habemus commissam* . . . . *His Apostolatûs nostri literis Excellentiæ vestræ suggerimus, ut eum* (Hieronymum) *pro amore Dei, & Sancti Petri, & nostro, & benignè recipiatis, & jam dictum Episcopatum Lausanensem sibi divinitùs concessum, nostrâque Apostolicâ etiam auctoritate commissum, sub omni integritate recipere habereque securiter permittatis, ne ampliùs eadem* Ecclesia, *contra statuta Patrum, sine proprio Rectore consistat. Nam regulariter illum electum, & proprio Archiepiscopo caussâ infirmitatis præbente consensum, & Episcopos Consecratores illius literis, quas nobis ostendit, rogante, consecratum fuisse jam dictæ Ecclesiæ Episcopum, incunctanter agnoscimus. Et idcirco volumus & rogamus ut absque temporis protelatione, vel aliquâ contradictione, suum, ut diximus, Episcopatum habeat, teneat, atque cum Dei reverentiâ disponat:* QUONIAM NOS IN ALTERIUS HOMINIS ELECTIONE, VEL CONSECRATIONE, ISTO VIVENTE, CONSENTIRE NULLO MODO PATIEMUR.

23. At, inquies, quod Joannes petit, ut Rex Episcopa-

Art. 4. tum tribuat, saltem bonorum temporalium Investituram à
§. 1. Principe dari solitam innuit? Nondum inductus fuisse videtur Episcopos Vassallorum more investiendi usus, ut id significari potuerit verbis illis, *Episcopatum tribuatis*. Germanus illorum sensus his verbis numero præcedenti relatis exprimitur; *Recipere, habereque securiter permittatis*, id est, quo minùs jure suo utatur, per vim, ne impediatis.

ARTICULUS QUARTUS.

Utrum Jus Regaliæ in totâ amplitudine suâ, quatenùs scilicet usum-fructum redituum Ecclesiæ vacantis, & Beneficiorum Collationem complectitur, Reges tertiæ Dynastiæ Christianissimi ante Concilium Lugdunense exercuerint, illudque agnoverit & approbaverit Ecclesia?

§. PRIMUS.

An Jus Regaliæ ab Investituris differat.

1. DISSERT. „ Jus Regaliæ ab Investituris, aliisque feudorum Juribus longè differre nuperus Regiorum Jurium Impugnator, Tractatûs de *Regaliâ* lib. 1. cap. 2. tribus ratiunculis probare conatur, ita levibus, ut responsione penè sint, indignæ. 1. Quòd „ Principes Investituram conferentes *nihil spiritale se dare* intenderent: Nunc autem Rex pleno jure Beneficia & Dignitates

„ tates Eccleſiaſticas, quarum functiones omnes ſpirituales *Art.4.*
„ ſunt, conferat. 2. Quòd Principes novis Epiſcopis Inveſti- §. 1.
„ turam duntaxat concederent: Nunc autem Rex hujusmodi
„ fructus ac reditus velut ſuos donet. 3. Quòd Inveſtituræ fie-
„ rent duntaxat ratione feudorum: Rex autem vi Regaliæ cæ-
„ terorum etiam redituum Eccleſiaſticorum fructus, imò &
„ decimarum ſibi vendicet, omniaque Beneficia & Dignitates
„ Eccleſiaſticas, curam animarum annexam non habentes,
„ quæ apertâ Regaliâ vacaverint, conferat. Has autem ra-
„ tiunculas facilè exſufflamus.

2. Resp. Rationes illæ adeò ſolidæ ſunt, ut neſciam an abſque arrogantiâ poſſint leves ac reſponſione indignæ judicari. Potuiſſet Autor Tractàtûs *de Regaliâ* alias aſſignare differentias inter Regaliam & Inveſtituram. Ecquis enim unquam Inveſtituram definivit ut Diſſertator noſter Articulo primo Regaliam deſcripſit: *Jus Regium fruendi reditibus Eccleſiæ vacantis, & conferendi Beneficia curam animarum non habentia, quæ ab Epiſcopo conferri ſolent, donec novus Epiſcopus Juramentum fidelitatis Regi præſtiterit, Inveſtituram Bonorum Eccleſiaſticorum ab ejus Majeſtate acceperit* &c? Nonne hæc ipſa definitio Regaliam ab Inveſtiturâ differre declarat; cùm Inveſtitura in eâ ponatur tanquam terminus quo deſinat Regalia; *donec Inveſtituram acceperit?* Quamcumque Inveſtituræ definitionem effingat P. Alexander, niſi fortè vocum ſignificationem communiter receptam velit immutare, Juris ſcientiâ vel mediocriter imbutis probabile nunquam efficiet, Inveſtituram eſſe *Jus Regium fruendi reditibus Eccleſiæ vacantis, & conferendi Beneficia* &c. Inveſtit Dominus, cùm in novum Vaſſallum feudum transfert, ſeu illum in defuncti ſeu aliàs feudo privati Vaſſalli locum admittit; uno verbo, cùm eum feudo quaſi ve-

ſtit.

*Art.*3. stit. Rex verò Regaliâ fruitur per id tantùm tempus, quo va-
§. 13. cat Ecclesia, vel vacare censetur defectu Episcopi à Rege de feudis investiti. Sed audiendus est Dissertator qui Tractatûs Appamiensis rationes se tam facilè exsufflaturum autumat.

3. DISSERT. „ Ad primam respondemus, quòd Reges Christianissimi Beneficia conferentes Jure Regaliæ, nihil spirituale dare intendunt, sed solùm aliquid quod rebus spiritualibus connexum est per *antecedentiam*, ut Joannes Parisiensis ait, quod Articulo 6. explicabimus. Nam Beneficia duntaxat simplicia conferunt, quæ in primâ sui institutione nihil aliud erant, quàm portiones quædam ex bonorum Ecclesiis à Regibus aliisve Fidelibus collatorum copore delibatæ, & Clericis ad usum-fructum concessæ. Quod ergo de Investiturâ dixit Goffridus Vindocinensis, aliam esse Investituram *quæ Episcopum perficit*, aliam, *quæ Episcopum pascit*; idem de collatione Beneficiorum dixerim. Collatio Beneficiorum, quibus Jurisdictio Spiritualis annexa est & animarum cura, Clericum perficit: ideò ad Principes Regaliæ Jure non spectat; quia *divino Jure habetur*. Missio enim ad functiones hujusmodi obeundas necessaria est, quam soli Ecclesiæ majores Prælati, scilicet summus Pontifex & Episcopi concedere possunt. Collatio Beneficiorum quibus nulla Jurisdictio, nulla animarum cura annexa est, Clericum pascit, & ex *Jure humano* habetur: Unde non repugnat qnod Regii sit Juris. *Non enim possessiones haberet Ecclesia, nisi à Regibus donarentur, & ab ipsis, non quidem Divinis Sacramentis, sed possessionibus terrenis investirentur*. Denique potestatem functiones spirituales exercendi, nimirum operandi sacris, Reges dare non intendunt, quam ab Episcopo in ordinatione suâ Presbyteri, cæterique Clerici accipiunt:

„ piunt: sed deputationem duntaxat ad functiones Ordinum *Art.* 4.
„ suorum in hâc Ecclesiâ obeundas recipiunt à Regibus ipsis §. 1.
„ Beneficia conferentibus, non per se, sed consequenter.
„ Quia ex eo quòd ipsis stipendia ex istius Ecclesiæ bonis præ-
„ beantur, unde & *Præbendæ* nomen, resultat obligatio in illâ
„ Ecclesiâ Deo militandi, & Sacris operandi.

4. RESP. Si *Reges Christianissimi Beneficia conferentes Jure Regaliæ nihil Spirituale dare intendunt*: cur Officiales Regii Canonicos Ecclesiæ Appamiensis partim carceribus concluserunt, partim in exilium amandârunt? Illi enim jacturam bonorum suorum temporalium sibi ab extraneis prætextu Regaliæ ereptorum cum gaudio sustinebant, imò Ecclesiam & sacram suppellectilem invadentibus non obstiterant. Id unum dumtaxat postulabant, ne contra suam conscientiam ad Divina Officia, quæ in semirutâ Ecclesiolâ celebrabant admittere cogerentur Clericos in Beneficia titulo Regaliæ absque ullâ Canonicâ institutione intrusos, eâque de causâ publicè excommunicatos; aut cum illis in Ecclesiâ Cathedrali Divinis Officiis interesse. An non Jus aliquod circa sacras illas functiones à Rege Christianissimo collatum fuisse credebant Officiales Regii, qui tam acerbè persequebantur Canonicos renuentes Jus illud agnoscere?

5. Tristitiam rei lenitate verbi mitigare videtur Dissertator, dum notat, quòd Reges Christianissimi *Beneficia dumtaxat simplicia conferunt*. Hoc enim nomine plerumque hodie intelligitur genus quoddam Beneficiorum, quæ residentiam non postulant, nec certas aliquas functiones publicas habent (licet omni onere spirituali carere non debeant) cujusmodi sunt nonnullæ Abbatiæ, vel Prioratus absque Monasteriis, puta temporum injuriâ dissipatis, & certæ Paro-

Art. 4 chiæ à Parochianis desertæ. Minus damni pateretur Ecclesia,
§. 1. ejusmodi Beneficiorum collatione spoliata. At gravi vulnere afficitur, cum Clerici ad munia & officia Ecclesiastica collatione Beneficiorum, deputantur à Laïcis.

6. Excipit quidem P. Alexander à Regaliâ Beneficia, *quibus Jurisdictio Spiritualis annexa est & animarum Cura*, quia *Missio ad functiones hujusmodi obeundas necessaria est*. Sed hâc exceptione fateri cogitur, usque ad annum 1682. quotquot Clerici Archidiaconatus, Præposituras, Præbendas Theologales, & similia Beneficia Jurisdictionem spiritualem vel aliquam animarum curam habentia titulo Regaliæ obtinuerunt; intrusos fuisse, cùm Missionem non nisi à Regibus Christianissimis acceperint.

5. Sanè quædam sunt Beneficia, quæ licet curam Animarum habere non dicantur, Jurisdictione tamen spirituali prædita sunt; atque adeò, etiam ex Patre Alexandro, sunt quid spirituale, & juxta ejus Theologiam *Clericum perficiunt*: licèt juxta cæteros omnes Theologos non Jurisdictio spiritualis aut animarum cura, sed vel Tonsura vel Ordinatio *Clericum perficiat*. Archidiaconi, Præpositi, & alii variè secundum varios Ecclesiarum usus vocati, facultatem habent visitandi, excommunicandi, & aliis censuris utendi, vel ab iis absolvendi, & alia similia præstandi, quæ certè temporalia dici nequeunt. Hujusmodi quidem Beneficia Regaliæ subtrahere videtur P. Alexander his verbis: *Collatio Beneficiorum quibus Jurisdictio Spiritualis annexa est, & animarum Cura, Clericum perficit: ideò ad Principes Regaliæ Jure non spectat* &c. Sed hanc confessionem tanquam invito sibi & per vim à veritate extortam revocat, aut corripit Articulo sexto §. 10. responsione quartâ sub nomine Regii Juris Defensorum.

rum. Rectène, an secùs ibi expendemus. Interim concessis gaudeamus. Art. 4. §. 1.

6. Beneficiis *quibus Jurisdictio Spiritualis annexa est, & animarum Cura*, adjungendæ sunt Præbendæ, quas Theologales vocant, cùm in illis etiam locum habeat illa ratio : *Missio ad functiones hujusmodi obeundas necessaria est, quam soli Ecclesiæ Majores Prælati, scilicet summus Pontifex & Episcopi concedere possunt.* An non Missio ad prædicandum verbum Dei requiritur ? *Quomodo prædicabunt nisi mittantur?* Rom. 10. vers. 15. Nonne qui Missionis illius necessitatem negat, Anathemate à Concilio Tridentino percellitur Sess. 23. de Sacramento Ordinis Canone septimo ?

7. Multa etiam Beneficia, quæ simplicia vocantur à P. Alexandro, Jurisdictionem spiritualem in aliquibus casibus obtinent. Canonici verbi gratiâ Ecclesiarum Cathedralium, vacante Sede Jurisdictionem Episcopalem exercent : imò & multa sunt Capitula, quæ vivente etiam Episcopo, Jurisdictionem quasi Episcopalem in suos Clericos & subjectas sibi Parochias vindicant. Undenam ergo illis potestas absolvendi in utroque foro, vel alia hujusmodi præstandi ? A Jure communi, respondebis, juxta quod Capitulum in Jurisdictione succedit Episcopo : casu autem evenit, quòd Capitulum constet ex Canonicis à postetate sæculari constitutis. Si ita est; pari ratione Beneficia curam animarum habentia conferet Rex Christianissimus, cùm Jure communi Parochus possit Sacramenta ministrare, & alia munia Parochorum propria obire, casu autem fieri dicetur, quòd Rex Parochum constituerit ; *Quia ex eo quòd ipsi stipendia ex istius Ecclesiæ bonis præbeantur, resultet obligatio in Ecclesiâ Deo militandi, & sacris operandi.* Quanquam Canonici Ecclesiarum, potissimum

Art. 4. mum Cathedralium, cùm sint Episcopi senatus, & ad Of-
§. 1. ficia Divina publicè solemniterque celebranda deputati, Missione aliquâ Ecclesiasticâ videntur indigere. Illi ergo deberent à Regaliâ penitùs eximi, sicut alii omnes Jurisdictionem spiritualem & curam animarum habentes.

8. Denique quidquid dixerit Joannes Parisiensis, ejusdem cum Patre Alexandro instituti, ejusdemque erga curiam Regiam affectûs, nullum est Beneficium quantumvis simplex, cujus præcipua pars non sit spiritualis. Nunc enim, ut fatetur etiam Pater Alexander, Beneficia ejusdem rationis non sunt, cujus fuerunt in primâ suâ institutione, seu potiùs in suis præambulis. Tunc, ut testatur Sanctus Symmachus in Epistolâ quintâ, quæ est ad Sanctum Cæsarium, & Concilium Agathense Can. 7. dabantur aliqua bona immobilia Clericis, quia de Ecclesiâ benemeriti fuerant, vel Monasteriis aut Peregrinis titulo eleëmosynæ. Et licèt illa Beneficia propriè non essent, prout hoc nomen nunc sumitur; tamen quia hinc Beneficia originem duxisse creduntur, multi *Juris* Canonici periti ab eo quod in Beneficiis temporale est, Beneficia nuncupata fuisse volunt. Verùm hodiè præstantior digniorque Beneficii pars est functio illa spiritualis, quæ Beneficiario imponitur: reditus autem temporalis est illius Accessorium, quippè cùm Clerico ideò tantùm detur, ut divinis vacans habeat unde congruè sustentetur, nec ab illis distrahatur præ victûs sibi aliunde quærendi solicitudine. Quamobrem Canone, *Si quis objecerit*. 1. quæst. 3. id quod in Beneficio spirituale est, animæ comparatur; quod autem temporale corpori: & Canonistæ communiter Beneficia Ecclesiastica esse negant, nisi fuerint ab Episcopo instituta: nec possunt Laïci, ut multis Canonibus declaratum est, Benefi-

cia

cia propriè dicta conferre, etiamsi Ecclesias dotaverint; sed *Art.4.*
tantùm ad illa præsentare: nisi fortè majorem aliquibus autoritatem indulserit Ecclesia singulari quodam & extraordinario privilegio. §. 1.

9. Quamvis ergo dum Beneficia *nihil aliud erant quàm portiones quædam ex bonorum Ecclesiis à Regibus aliisve Fidelibus collatorum corpore delibatæ, & Clericis ad usum-fructum concessæ*: non licuisset Principibus bona Deo jam à se, vel ab aliis oblata sine consensu Ecclesiæ donare, nisi id Juris sibi reservâssent, si tamen id Juris usurpâssent, potuissent minus absurdè obtendere, se nihil spirituale dare; siquidem inter illam bonorum portionem, seu usum-fructum & functiones spirituales, non tanta erat connexio: verùm cùm Officium spirituale hodie potissima sit pars Beneficii, reditus autem pars tantùm quasi accessoria, fieri non potest, ut conferatur Beneficium Ecclesiasticum cujuscumque rationis sit, quin aliquid spirituale detur. Qui autem secùs sentiunt latissimam Simoniæ portam aperiunt. Quisquis enim Canonicatum aut aliud Beneficium vendet aut emet, excusabit se quòd nihil spirituale vendere, aut emere intendat.

10. Respondebit P. Alexander, id ex suâ sententiâ non consequi, quia fatetur, Principes dare *aliquid quod rebus spiritualibus connexum est per antecedentiam.* Sed si sufficit, (sufficere autem nec Pater ipse Alexander negare ausit) quòd Beneficio aliquid spirituale sive per antecedentiam, sive per consequentiam annexum sit, ut vendi absque Simoniâ nequeat: cur illa connexio non sufficiet, etiam ut Beneficium à potestate spirituali conferendum sit. Postulat enim spiritualitatis ratio non solùm, ut spiritualia gratis dentur, sed

Art. 4. §. 1. ſed etiam, ut à diſpenſatoribus à Chriſto conſtitutis diſtribuantur.

11. Adde quòd, ut ſuprà innuimus, in Beneficiis etiam Juriſdictionem ſpiritualem & curam animarum habentibus militaret ratio, quâ P. Alexander collationem aliorum Beneficiorum Regi vendicare conatur: quia nimirum *ex eo quòd ipſis* (Clericis) *ſtipendia ex iſtius Eccleſiæ bonis præbeantur, reſultat obligatio in illâ Eccleſiâ Deo militandi & Sacris operandi*. Vel ergo ad vitandum intruſionis vitium ſatis eſt, ut deputatio ad functiones ſpirituales obeundas detur à Rege conſequenter tantùm; & hoc pacto poterit ſua Majeſtas etiam Beneficia conferre, quibus animarum cura ineſt, quia ſpiritualitas non dabitur, ſed emanabit per reſultantiam; ſiquidem hâc bonorum portione gaudentibus incumbit animarum cura: vel ſufficit ut animarum cura ſit functio ſpiritualis ad hoc, ut etiam per conſequentiam tradi non poſſit abſque autoritate Eccleſiæ; & eâdem ratione, cùm nullum ſit Beneficium, quod non exigat aliquod officium ſpirituale, nullum erit quod abſque interventu Eccleſiæ concedi queat. Quanquam, ſi rectè ac verè loquamur, non functio ſpiritualis, cujuſmodi ſit, ad portionem ſeu uſum-fructum bonorum temporalium, ſed uſus-fructus ad functionem ſpiritualem conſequitur: juxta illud: *Beneficium propter Officium*.

12. Quàm malè Goffridum Vindocinenſem interpretetur Diſſertator, ex comparatione collationis Beneficiorum, quæ fit titulo Regaliæ, cum Inveſtituris, de quibus dicit Goffridus, quòd Epiſcopum paſcunt, manifeſtè cernitur. Tunc enim de feudis tantùm Principes profitebantur ſe inveſtire Epiſcopos; non autem dignitatem Epiſcopalem, ne dum Ordinem, eis conferre. Quamobrem optimè diſtinguit inter Inveſtituram,

quæ

quæ Episcopum perficit, quæ ſcilicet confirmatione, ac conſe- Art. 4.
cratione conſtat, & illam, *quæ Episcopum paſcit*, quæ non §. 1.
niſi de reditibus temporalibus poteſt intelligi. Itaque tunc Principes nihil ſpirituale neque per *antecedentiam*, neque per conſequentiam tradebant. At verò Rex Chriſtianiſſimus non ſolùm de bonis temporalibus inveſtit Canonicum : ſed etiam eum Canonicum conſtituit abſque interventu Eccleſiæ.

13. Cæterùm quando Goffridus Inveſtituras conſideravit quatenùs per illas aliquid ſpirituale conferri exiſtimabatur, illas apertè damnavit, ut videre licet præcipuè in Opuſc. 3. ſeu Epiſtolâ ad Calliſtum II. quæ ſic incipit : *Cùm Simonia, & Laïcorum Inveſtitura hæreſis dicatur, quare utraque ſit hæreſis, & merito hæreſis appellari debeat, præſenti brevique ſatis Epiſtolâ monſtrabitur, ne ſuper hoc deinceps dubitetur.* At ſic concluditur ; *Vale & Simoniam & Laïcorum Inveſtituram omni occaſione, vel quâlibet diſpenſatione ſepoſitâ, impugnare ſatagite.*

14. Nullum poterat Autorem adducere P. Alexander, qui luculentiùs, ejus adverſus Eccleſiaſticam libertatem machinas diſſolveret, & ſophiſmata in magnâ hujus Articuli parte congeſta enodaret, multòque conſultius ab hoc Autore, & pluribus aliis, utpotè ſibi è regione oppoſitis, citandis abſtinuiſſet. Quatuor docet Goffridus, quæ ſi attentè notentur, quàm pluribus teſtimoniis à Patre Alexandro adductis ſatis erit factum. Sunt autem illa Goffridi effata. Primum Principes in res Eccleſiaſticas nullam habere poteſtatem. Secundum Inveſtituram etiam rerum temporalium Principibus non competere. Tertium nihilominùs quia Inveſtitura illa rerum temporalium non erat de ſe criminoſa, toleratam fuiſſe ab Eccle-

Art. 4. §. 1. Ecclesiâ, majorum malorum vitandorum causâ. Quartum Investituram illam plerumque malam evadere propter intentionem Principum, imò aliquando cum hæresi esse conjunctam.

15. Primò, quòd Principes in res Ecclesiasticas potestatem non habeant, explicat his verbis Opusc. 4. à Patre Alexandro citato: *Non sit Imperatoribus & Regibus molestum quod dicimus, nec consuetudine sibi vindicare nitantur, quod eis veritate negatur. Cùm Laïcis, etiam Religiosis, disponendarum Ecclesiarum vel Ecclesiasticarum rerum omnis facultas ab Apostolis prohibeatur, manifestum est, quòd eis Investitura negatur ab ipsâ veritate, à Christo videlicet qui in Apostolis loquebatur.*

16. Secundò, quòd Principibus Investitura rerum, etiam temporalium, non competat, tradit ibidem his verbis. *Res etiam quæ semel Ecclesiæ datæ sunt, Reges iterum eas dare, vel de ipsis investire, nec debent, nec convenienter possunt. Nam alicui dare quod habet, & de hoc investire aliquem, quod ille jam tenet, superfluum est & vacuum.*

17. Tertiò, rationem assignat in eodem Opusc. seu Cap. Cur Ecclesia Investituram illam toleraverit. *In Ecclesiasticis possessionibus*, inquit, *quamvis nec in legibus, nec in Canonibus inveniatur, tamen propter scandalum & schisma vitandum, talis Regibus Investitura conceditur, ut nec ipsi propter hoc pereant, nec Sancta Ecclesia detrimentum patiatur.* Id autem ab Ecclesiâ tolerari, seu, ut loquitur Goffridus, concedi potuisse, colligitur ex eo quòd verbis in præcedenti numero relatis, scilicet, *superfluum est, & vacuum*, addit; *Non tamen videtur criminosum.*

18. Quartò, causas propter quas Principes Investituras usurpa-

usurpabant, non sine salutis suæ dispendio ac hæresis suspicione, detegit Opusc. seu Cap. 2. ubi inter alia inquit; *Hæc præterea hæresis de Investiturâ, si rectè perspiciatur, etiam hæresis Simoniaca esse vivâ & verâ ratione probatur. Nam quare sæcularis potestas sibi vendicare nititur Investituram, nisi ut per hoc aut pecuniam extorqueat, aut, quod est gravius, sibi inordinatè subjectam efficiat Pontificis personam.* Hactenùs de primâ differentiâ inter Investituras & Regaliam. Circa secundam, ex eo petitam, quòd Investitura non complecteretur usum-fructum bonorum Ecclesiasticorum, quem continet Regalia, sic disputat P. Alexander. *Art. 4. §. 1.*

19. DISSERT. „ Ad secundum respondeo, Reges novis „ Episcopis bonorum Ecclesiasticorum Investituram dare non „ potuisse, nisi ea in suâ potestate & in manibus suis habe- „ rent. Quis enim dat quod non habet? Fructus etiam Eccle- „ siarum vacantium percepisse, cùm ut honorarium ratione „ Custodiæ & Defensionis; tum ut servitium ratione Feu- „ dorum; quorum ea conditio est, ut mortuo Vassallo, „ usus-fructus supremum ad Dominum redeat, donec novus „ Vassallus fidem & hominium præstiterit, ac Investituram ab „ ipso receperit. Has Feudorum Leges cùm agnoscat nuperus „ Autor quem refellimus, agnoscere etiam debuit, si rectè „ & consequenter ratiocinatus esset, usum-fructum Feudo- „ rum, quæ ex Regum munificentiâ possident Ecclesiæ, ad „ eorum pertinere Majestatem post Episcoporum obitum, do- „ nec Præsul novus clientelaribus officiis perfunctus fuerit, & „ Investituram acceperit. Id verò & ex iis quæ hucusque dicta „ sunt compertum est, & iis quæ postea dicemus ampliùs con- „ firmabitur.

20. RESP. Investitura secundùm primariam suam institutionem

Art. 4. §. 1. tutionem non nisi de bonis feudalibus intelligebatur, nec semper supponebat Dominum Feudi fructus suos fecisse post mortem præcedentis Vassalli: hæc enim consuetudo in Provinciis Juris scripti nunquam locum habuit, quod etsi sæpè dictum est, dicendum tamen est sæpiùs. Principes autem prætextu feudorum omnia alia bona temporalium Ecclesiarum post mortem Episcoporum ad se deinde receperunt: sed primùm quidem citra usum-fructum, deindè verò etiam usum-fructum sibi vendicârunt in illis Provinciis, in quibus feuda huic oneri subjacebant: posteà etiam decimas, ac denique Beneficiorum collationem, ex quibus omnibus conflata est Regalia, quæ intra eas Provincias hucusque constiterat, in quibus ea viget consuetudo, ut Dominus mortuo Vassallo bonorum feudalium fructus suos faciat, vel loco usus-fructûs certam pecuniam Jure Relevii accipiat. Itane levis est hæc ratio, ut facilè à P. Alexandro exsufflari queat?

21. Neque ab Autore Tractatûs Appamiensis Dominis, generatim Jus percipiendi usum-fructum feudi, mortuo Vassallo, est attributum; sed hanc conditionem sæpiùs feudis, dum hæreditaria esse cæperunt, apponi solitam dixit. Nusquàm autem eam legem ad Feudi naturam pertinere, aut semper adhibitam fuisse agnoscit. Quin etiam lib. 3. cap. 1. Jus illud in pluribus Galliæ Provinciis generatim locum non habere affirmat, in iis scilicet quæ Jure scripto reguntur.

22. Erat igitur Patris Alexandri probare, in omnibus Franciæ Provinciis, ac speciatim in illis ad quas novè extensa est Regalia, eam esse feudorum legem, ut cùm mortuus est Vassallus, Dominus fructus bonorum feudalium suos faciat, imò & alios reditus Vassalli & officia, si quæ fortè à Vassallo quocumque titulo conferri solebant, Dominus conferat. Certè hoc

hoc & à veritate planè alienum est, & à justitiâ. Frustrà verò P. Alexander, ut hanc injustitiam occultet, ad Custodiam recurrit: cùm agatur hîc de Investiturâ tantùm; quæ, saltem si legitimè fiat, non nisi feuda attingit; quod erat tertium discrimen inter Investituras & Regaliam notatum in Tractatu Appamiensi, de quo discrimine ait P. Alexander. Art. 4. §. 1.

23. DISSERT. „Ad tertium respondeo, Investituras, „& Regaliam, non in feudorum dumtaxat legibus, verùm „etiam in Jure Custodiæ & Defensionis Ecclesiarum, præ„sertim vacationis tempore, quo his præsidiis magis indi„gent, esse fundata. Porrò non sola Feuda, sed bona etiam „reliqua, ipsasque decimas Custodiâ & Defensione Regali mu„nitas esse oportet ne usurpentur ac diripiantur.

24. RESP. Thesis suæ oblitus est P. Alexander. Nam quæritur hîc, utrùm Autor Tractatûs Appamiensis rectè Regaliam ab Investituris distinxerit. Frustrà igitur ait Dissertator, *non sola Feuda, sed bona etiam reliqua, ipsasque decimas Custodiâ ac Defensione Regali munitas esse oportere.* Non enim est quæstio, an Custodia, sed an Investitura respiciat, non solùm bona feudalia, sed etiam reliqua, ipsasque decimas; quod affirmare nimis est absurdum, quàm ut confutari necesse sit.

25. Dum objicietur Dissertatori, quòd omnes fructus Custodiæ pro Custodiæ ipsius mercede adjudicare iniquum sit, recurret ad leges Feudorum; secundùm quas universim supponit, sed falsò, fructus omnes Feudorum post mortem Vassalli ad Dominum pertinere: dum illas leges ad bona feudalia saltem esse restringendas ipsi opponitur, redit ad Custodiam, ut vitioso illo circuitu sententiæ suæ injustitiam oc-

 cultet.

Art. 4. cultet. Sed remotis ambagibus respondeat : An, quia in ali-
§. 1. quibus Provinciis, quæ jure consuetudinario reguntur, bonorum feudalium fructus ad Dominum pertinent, mortuo Vassallo, usque ad Investituram Successoris : ideò Rex mortuo Episcopo jure possit, non solùm bonorum feudalium, quæ in plerisque Ecclesiis paucissima sunt, sed etiam aliorum omnium bonorum fructus, ipsasque decimas, suas facere ; idque in illis etiam Provinciis, in quibus Jus Relevii locum non habet ? An quia Rex Ecclesias vacantes protegit, pro illius protectionis mercede meritò sibi omnes fructus vendicabit ? Certè, quamvis daremus, Ecclesias & Episcopos, quoad bona feudalia à Principibus collata, ejusdem esse conditionis ac Laïcos ; imò licet concederemus, Jus Relevii, quod usu-fructui feudorum vacantium succeslit, non solùm in Provinciis juris consuetudinarii, sed etiam in Provinciis Juris scripti (ut vocant) hoc est in toto Regno Galliæ, locum habere ; hinc consequeretur tantùm, posse Regem Christianissimum, mortuo Episcopo, usque ad Investituram Successoris fructus feudorum à suis Prædecessoribus datorum, suos facere. Aliunde si supponeremus Regem ex proprio officio, & ex aliis titulis, impedire non teneri sacrilegam bonorum Ecclesiasticorum usurpationem ; saltem pro suâ protectione nihil exigere posset, præter impensas hâc de causâ factas. Regiâ enim Majestate indignum esset, ut mercenarii more de rebus Deo Sacris mercedem exposceret. Ac si exigeret, merces esset æquanda laboribus. Et licèt ambos illos titulos Feudi & Custodiæ conjungas, non efficies, ut universi reditus Episcopatûs, & Beneficiorum collatio pleno jure ad Regem Christianissimum pertineant, seclusâ consuetudine ac reservatione fundationi appositâ. Quid si Ecclesiæ in illis consti-

stant

ſtant Provinciis, ubi neque Relevium, neque ſpecialis illa Custodia, quæ Regaliæ anſam præbuit, locum habeant, ut revera non habent in Provinciis de novo Regaliæ ſubjectis? *Art.4. §.1.*

26. DISSERT. „ Præterea cùm Patrimonia Epiſcopatûs velut bona nobilia poſſideantur ab Epiſcopo, ut probat „ Cariſiacenſe Capitulare Caroli Calvi anno 870. conditum, „ cap. 8. *In libro*, inquit, *Capitulorum Avi, & Patris noſtri* „ *conjunctè ponitur ut res & mancipia Eccleſiarum eo modo conti-* „ *neantur, ſicut res ad Fiſcum Dominicum pertinentes contineri* „ *ſolent*: hujuſmodi bona evecta ſunt per conſequentiam ad „ dignitatem feudorum.

27. RESP. Eximius ſanè favor! Quia bona Eccleſiæ bonorum nobilium dignitate prædita ſunt, ideò pejoris eſſe debent conditionis. Heu! Quomodò ratiocinantur Theologi Principibus adverſus Eccleſiam Dei patrocinantes. Reges Chriſtianiſſimi, ut bona Eccleſiæ tutiora eſſent eaque impii contingere magis reformidarent, ſtatuerunt, ut eodem loco haberentur quo res ad Fiſcum Dominicum pertinentes: hinc concludit P. Alexander, hujuſmodi bona evecta eſſe per conſequentiam ad dignitatem feudorum: ut hinc ulteriùs inferat, quòd quemadmodùm in Provinciis, quæ jure conſuetudinario reguntur, olim feudorum uſus-fructus ad Dominos, nunc autem Jus Relevii pertinet, ita univerſorum Eccleſiæ bonorum uſum-fructum mortuo Epiſcopo Reges ſibi in toto Regno jure vindicare poſſint.

28. Mentem Regum, quando bona Eccleſiarum eodem, quo bona Regia, Privilegio gaudere decreverunt, non fuiſſe, ut utrorumque ſimiliter fructus ſibi adſcriberent, ſed ut res Deo conſecratæ non ita facilè uſurparentur, teſtatur ipſum-

*Art.*4. met Carisiacense Capitulare Caroli Calvi ab Autore citatum.
§. 1. Nam post verba ab eo relata sequuntur ista : *Justè & rationabiliter de rebus & Mancipiis quæ in Regiâ & in Ecclesiasticâ vestiturâ fuerunt, uniformiter, & uno modo tenendum est, ut sicut quæcunque res & Mancipia in Regiâ vestiturâ Avi, & Patris nostri fuerunt, & nunc ab aliis detinentur, demonstretur qualiter de Regiâ vestiturâ Avi & Patris nostri, & nostrâ exierunt, (quia plures inde per mendacium quædam obtinuerunt, & quidam plura per fraudem obtinent) ita & de rebus quæ in Ecclesiasticarum Vestiturâ fuerunt, unde quæstio fuerit, demonstretur, quâ auctoritate in proprietatem eas quisque obtineant* &c.

29. DISSERT. „ Denique Ecclesiæ cum decimis & „ oblationibus, Laïcis in feudum datæ fuerant à Pipino, „ Carolo Magno, & Ludovico Pio, cum Ecclesiæ Gallicanæ consensu, quæ deinde Ecclesiasticis Viris concessæ sunt „ ex permissu Regum. Ideo servitia & debita feudorum hu„ juscemodi reditibus imposita, non esse omnino extincta vi „ consensûs Regii adhibiti liberalitati seu æquitati Laïcorum, „ qui ea Ecclesiis reddiderant nostrates Jurisconsulti existimâ„ runt ; adeòque decimas non secùs ac alios reditus, sub Re„ gis esse manu Sede vacante : Qui ipsis uti-frui jure optimo „ potest : & Beneficia conferre simplicia, quorum Provisio „ ad Episcopum pertinebat : Quia Collatio ad fructus pertinet. „ Firmum itaque sit ac ratum, Jus Regaliæ non esse diversum „ ab Investituris.

30. RESP. Non minùs absurda est hæc ratiocinatio quàm superior. Notum est quanta Ecclesiis damna intulerit Carolus Martellus. Ea pii ejus filii ac posteri resarcire pedetentim statuerunt. Sed quia propter ingentia quæ sustinere cogeban-

tur bella, integram restitutionem bonorum usurpatorum praestare non potuerunt, illorum partem aliquam, adhibitis variis temperamentis possessoribus retineri permiserunt. Primò, ut sub precario & censu annuo tenerentur: Secundò ut aliquanto dumtaxat tempore: Tertiò, ut si moreretur possessor, ad Ecclesiam reverterentur: Quartò, ut Ecclesiae vel Monasteria penuriam paupertatemque non paterentur; sed eo casu omnia restituerentur. Haec omnia patent ex cap. 2. Concilii Liptinensis. *Statuimus quoque*, inquit Carolomannus Martelli filius, *cum consilio Servorum Dei, & populi Christiani propter imminentia bella & persecutiones caeterarum gentium, quae in circuitu nostro sunt, ut sub precario & censu aliquam partem Ecclesialis pecuniae in adjutorium exercitûs nostri cum indulgentiâ Dei aliquanto tempore retineamus, eâ conditione, ut annis singulis de unaquâque casatâ solidus, id est duodecim denarii ad Ecclesiam vel Monasterium reddantur; eo modo, ut si moriatur ille, cui pecunia commodata fuit, Ecclesia cum propriâ pecuniâ revestita sit. Et iterum, si necessitas cogat, aut Princeps jubeat precarium revocetur, & rescribatur novum. Et omnino observetur, ut Ecclesiae & Monasteria penuriam paupertatemque non patiantur, quorum pecunia in precario praestita sit: & si paupertas cogat, Ecclesiae, vel Domui Dei integra reddatur possessio.* Art. 4. §. 1.

31. Notanda sunt illa verba, *ut sub precario cum indulgentiâ Dei aliquanto tempore retineamus.* Precariae formula extat apud Marculfum lib. 2. cap. 5. ex quâ patet, precariam non à Rege, sed ab Episcopo illius Ecclesiae, ad quam bona spectabant, petitam, ab eoque concessam olim fuisse. Nonne res est indigna, ut ex eo quòd Principes Christianissimi cum Episcoporum consensu bona Ecclesiae cum suprà recensitis con-

Art. 4. conditionibus per aliquod tempus in manibus Laïcorum, quo-
§. 2. rum ope indigebant, reliquerunt, inferatur, illa, dum Ecclesiæ, ad quam pertinebant, à Laïcis restituta sint; imò decimas ipsas & oblationes huic oneri obnoxias esse debere, ut mortuo Episcopo ad Regem pertineant?

§. SECUNDUS.

De Investituris Episcoporum sub Regibus tertiæ Dynastiæ.

1. DISSERT. „Jus autem Investiturarum Christianissimi tertiæ Dynastiæ Reges ante Lugdunense „Concilium II. contradicente nemine exercue„runt. Franco Parisiensis Ecclesiæ Decanus, & „Roberti Regis Cancellarius, Azelino sponte abdicanti in „Parisiensi Episcopatu substitutus est, *eligente Clero suffra-„gante Populo*, DONO REGIS, &c. ut scribit Fulbertus „Carnotensis Episcopus Epist. 8. Philippus I. eo Jure uteba„tur, nec id Gregorius VII. improbavit, modò gratis do„num Episcopatûs ejus Majestas concederet; ut constat ex „istius Pontificis Epistolâ ad Roclenum Cabilonensem Epi„scopum trigesimâ quintâ libri primi. *Hujus*, inquit, *pro„missionis fidem in Matisconensi Ecclesiâ Pastoris regimine diu de„solatâ volumus experiri, ut scilicet Augustodinensem Archidia„conum, unanimi Cleri & Populi consensu, ipsius etiam (ut „audivimus) Regis assensu electum*, EPISCOPATUS DONO „*gratis, ut decet, concesso, Ecclesiæ præfici patiatur.*

2. RESP. Per vocem, *Donum*, quæ in testimoniis hîc exscriptis, & in pluribus aliis usurpatur, & per alias similes, intel-

intelligitur libertas à Regibus Episcopis relicta juribus suis *Art.4.*
fruendi. Si enim Episcopatûs donum acciperetur pro dignita- *§.2.*
te ac potestate Episcopali, hæresis esset, Principibus illam conferendi adscribere facultatem. Si sumatur pro bonis temporalibus, ad Ecclesiam pertinentibus, docuit §. superiori Goffridus Vindocinensis, quòd *res, quæ semel Ecclesiæ datæ sunt, Reges iterum eas dare, vel de ipsis investire, nec debent nec convenienter possunt*, nisi fortè eam sibi facultatem in donatione expressè vel saltem tacitè reservaverint.

3. Libet hîc rursus animadvertere, cujusmodi testimoniis utatur Autor in defendendo Jure Regaliæ seu Investituræ, quod idem ac Regaliam esse contendit. An poterat testem sibi magis contrarium producere, quàm Gregorium VII. ob damnatas, ac viriliter impugnatas Investituras celeberrimum? Audi eum in Synodo Romanâ V. celebratâ an. 1078. C. 2. *Quoniam Investituras Ecclesiarum contra statuta Sanctorum Patrum, à Laïcis personis in multis partibus cognovimus fieri, & ex eo perturbationes plurimas oriri, ex quibus Religio Christiana conculcatur; decernimus ut nullus Clericorum Investituram Episcopatûs, Abbatiæ, vel Ecclesiæ, de manu Imperatoris, vel Regis, vel alicujus Laïcæ personæ, viri vel feminæ suscipiat. Quod si præsumpserit, recognoscat Investituram illam Apostolicâ auctoritate irritam esse, & se usque ad condignam satisfactionem excommunicatum.*

4. Id confirmavit in Concilio Romano VII. an. 1080. C. 1. & C. 2. cujus verba in Principes ipsos diriguntur: *Si quis Imperatorum, Regum, Ducum, Marchionum, Comitum, vel quilibet sæcularium potestatum, Investituram Episcopatuum vel alicujus Ecclesiasticæ dignitatis dare præsumpserit ejusdem sententiæ* (scilicet interdicto ab introitu Ecclesiæ) *vinculo se obstrictum esse sciat.*

Qq 5. Vi-

Art. 4. §. 2. 5. Vides quàm faverit Dissertatori Sanctus ille Pontifex. Verùmtamen in literis ejus sub initium Pontificatûs, scilicet an. 1074. adversùs Philippum I. Regem Franciæ, Ecclesias prætextu Investiturarum vendentem scriptis, voculas illas *Episcopatûs Dono* aucupatus est P. Alexander, quasi per illas Gregorius probaverit, Ecclesias à Regibus donari, modò gratuita esset donatio. Pessimam & communissimam consuetudinem à plerisque Principibus usurpatam, non permittendi novis Episcopis juribus suis uti, nisi acceptâ ab eis pecuniâ, invenit hic Pontifex, ac non sine multis laboribus & periculis extirpare conatus est. Si autem principio ad id, quod deterius erat, animum attentiùs advertenti aliquod verbum excidisset, num tanquam definitiva ejus sententia, esset excipiendum? Vult experiri an absque simoniâ Philippus Episcopum Matisconensi Ecclesiæ præfici permissurus sit; quod his verbis exprimit; *Episcopatûs Dono gratis, ut decet, concesso, Ecclesiæ præfici patiatur*; quibus verbis etiamsi significata fuisset Investitura bonorum temporalium etiam non feudalium: quid inde concludendum esset, nisi Gregorium VII. initio sui Pontificatûs majoribus intentum nonnulla minora dissimulâsse, quæ postea penitus abolere contendit?

6. DISSERT. Fervente controversiâ de Investituris, earumque solemnitate per baculum & annulum Sedis Apo-„stolicæ ac frequentium Synodorum Decretis damnatâ, ho-„miniorum etiam ab Episcopis, cæterisque sacratis Viris „præstatione pro Ecclesiasticis Honoribus sub pœnâ excom-„municationis prohibitâ, cùm Henricus Imperator, & „Henricus alter Angliæ Rex, & solemnis Investituræ mo-„rem pertinaciter retinerent, & hominia exigerent, Philippus

„ pus I. Rex Christianissimus Sedis Apostolicæ ac Synodo- *Art.4.*
„ rum Decretis morem gerens, damnatam Investituræ so- §. 2.
„ lemnitatem, hominiique exactionem dimisit, sed à Re-
„ galium, seu feudorum Investiturâ absque annuli & Baculi
„ Pastoralis traditione concedendâ non destitit, eorumque ra-
„ tione bona vacantis Episcopatûs sub manu suâ tenere & ad-
„ ministrare, donec novus Episcopus Juramentum fidelita-
„ tis præstitisset. Nec id Summi Pontifices improbârunt,
„ quia ipsum Jure suo uti noverant. Id constat ex Ivone Car-
„ notensi Episcopo Epist. 60. ad Hugonem Lugdunensem
„ Archiepiscopum, & Sedis Apostolicæ Legatum datâ, de
„ Consecratione Daimberti Senonensis Archiepiscopi. *Post*
„ *Canonicam* (inquit) *electionem, Reges ipsos Apostolicâ Au-*
„ *ctoritate à concessione Episcopatuum prohibitos minimè vide-*
„ *mus. Legimus enim sanctæ recordationis Summos Pontifices*
„ *aliquando apud Reges pro Electis Ecclesiarum, ut eis ab ipsis*
„ *Regibus concederentur Episcopatus ad quos electi erant, in-*
„ *tercessisse: Aliquorum, quia concessiones Regum nondum con-*
„ *secuti fuerant, Consecrationes distulisse . . . . . . quæ con-*
„ *cessio sive fiat manu, sive nutu, sive linguâ, sive virgâ, quid*
„ *refert? Cùm Reges nihil spirituale se dare intendant, sed*
„ *tantùm aut votis petentium annuere, aut Villas Ecclesiasticas*
„ *& alia bona exteriora, quæ de munificentiâ Regum obtinent*
„ *Ecclesiæ, ipsis Electis concedere.* Tum Regium illud Jus in-
„ signi S. Augustini testimonio confirmat ex Tractatu 6. in
„ Joannem. *Quo Jure* (inquit) *defendis Villas Ecclesiæ, di-*
„ *vino an humano? Divinum Jus in scripturis habemus, huma-*
„ *num in Legibus Regum. Unde quisque possidet quod possidet,*
„ *nonne Jure humano? Nam Jure Divino, Domini est terra &*
„ *plenitudo ejus. Jure humano dicitur, hæc Villa mea est,*

Art. 4. „ *hæc domus mea est, hic servus meus est. Tolle Jura Imperato-*
§. 2. „ *rum, quis audet dicere, hæc Villa mea est, meus iste servus, mea est ista domus?* Item: *Noli dicere, quid mihi & Regi? Quid tibi ergo & possessioni? Per Jura Regum possidentur possessiones. Dixisti, quid mihi & Regi? Noli dicere possessiones tuas, quia ad ipsa Jura renuntiasti humana, quibus possessiones possidentur.* Addit ibidem S. Ivo Carnotensis, „ Urbanum II. Pontificem Maximum *Reges à corporali duntaxat Investiturâ exclusisse, non ab Electione in quantum sunt Caput populi, vel Concessione.* Itaque Regalium Investitura, & bonorum Ecclesiæ vacantis, quæ sub manu Regum „ erant, tum ratione Custodiæ, cùm ex legibus Feudorum, „ concessio, ab Ecclesiâ solemnitatem Investiturarum damnante, improbata non fuit. Philippum I. Regem Christianissimum eo Jure usum confirmat Epistola centesima „ quarta Ivonis Carnotensis ad Paschalem II. in gratiam Galonis Episcopi Bellovacensis electi scripta: *Rex* (inquit) *non vult Electioni assensum præbere, nec Electo bona Episcopalia dimittere.*

7. RESP. Responderi posset, non ita facilè cessisse Principes Ecclesiæ Decretis, Investituras prohibentibus, propter eas, quas suprà ex Goffrido rationes adduximus, *ut per hoc aut pecuniam extorquerent, aut, quod est gravius, sibi inordinatè subjectam efficerent Pontificis personam.* Sed si Ecclesia Investituras toleravit *propter scandalum, & schisma vitandum,* quæ sunt verba ejusdem Goffridi, non probavit tamen, ut Principes fructus Ecclesiarum vacantium suos facerent, saltem ex bonis non feudalibus, aut in Provinciis, in quibus non erat ea lex feudorum. Si autem supponamus, Investituram legitimè à Principibus datam, restringenda est ad sola feu-

feuda Regalia. Si etiam ſupponemus, Principes fructus ejuſmodi feudorum ſuos feciſſe, id tantùm locum habere potuit in Provinciis, ubi ea conditio feudis ex conſuetudine inerat. *Art. 4. §. 2.*

8. Ivo Carnotenſis, in loco à Patre Alexandro exſcripto excuſare Inveſtituras nititur, quatenus ſignificabant Regem electioni Epiſcoporum aſſenſum præbere *votis petentium annuere*, aut ad ſummum *Villas Eccleſiaſticas & alia bona exteriora, quæ de munificentiâ Regum obtinent Eccleſiæ, ipſis Electis concedere*. Inde tamen non ſequitur, ipſum confeſſum eſſe, Principes ante datam Inveſtituram, feudorum fructus ſuos feciſſe, cùm eo jure non fruerentur ſaltem in Provinciis juris ſcripti, etiam quoad feuda à Laïcis poſſeſſa: multò minùs ex verbis Ivonis inferendum eſt, alios Eccleſiarum vacantium reditus ad Reges pertinuiſſe.

9. In poſterioribus literis illius Sancti Antiſtitis apparet, quid de Inveſtitùris in ampliori ſignificatione acceptis ſenſerit, præſertim Epiſt. 233. quæ eſt ad Henricum Abbatem Angeliacenſis Monaſterii, quæque ſic incipit: *De Inveſtituris Eccleſiarum quas Laïci faciunt ſententiam præcedentium Patrum Gregorii & Urbani, quantum in me eſt, laudo atque confirmo. Quocunque autem nomine talis pervaſio propriè vocetur, eorum ſententiam qui Inveſtituras Laïcorum defendere volunt, ſchiſmaticam judico.* Ne quis autem putet, Ivonem ita locutum propter ſola Summorum Pontificum Decreta, non autem propter ipſarummet Inveſtiturarum injuſtitiam, ſcribit Epiſt. 236. quòd *manualis illa Inveſtitura per Laicos facta, alieni juris eſt pervaſio, & ſacrilega præſumptio.*

1. Locus S. Auguſtini à Beato Ivone adductus probat, poſ-

Art. 4. §. 2. se Principes, postulante Ecclesiâ, Schismaticos bonis temporalibus Ecclesiarum privare, illaque in Episcopos Catholicos transferre, quemadmodum Constantinus Donatistis, contra quos ibi disputat S. Augustinus, Villas abstulerat ac legitimis Episcopis concesserat, quia scilicet bonorum temporalium possessio legibus Imperialibus subjacet, maximè dum Ecclesiæ consensus intervenit quoad bona Ecclesiastica. Sed neque S. Augustinus neque Ivo Carnotensis senserunt, Principes esse bonorum temporalium Dominos, præsertim dum ex ipsorum consensu in Ecclesiam translata sunt, ut ea vel eorum fructus usurpare possint vel aliis dare, ut libuerit; *Res enim Ecclesiasticæ*, ut inquit idem Ivo Epistolâ centesimâ undecimâ, *sicut testantur etiam sæculi Leges, quia Divini Juris sunt, in nullius bonis sunt. Et ideò prorsus errat, qui pro suis occasionibus, aut* PRINCIPUM JUSSIONIBUS, A QUIBUS EAS MAXIME SERVARI CONVENIT, USURPAT, *& malè tractat. Unde ait Papa Symmachus in sextâ Synodo: qui prædia Ecclesiæ petierit, vel acceperit, vel possederit, vel retinuerit, nisi se citò correxerit, anathemate feriatur, sitque danti, & accipienti, vel possidenti anathema.*

11. DISSERT. „Augusto illo Jure fruebantur etiam „Angliæ Reges; & nihil aliud ab Henrico I. Paschalis „II. postulavit, nisi ut solemnitatem Investituræ per an„nulum & baculum dimitteret, indulgens etiam ut homi„nia ratione feudorum exigeret, ut probavi Disserta„tione 4. in Historiam Ecclesiasticam 11. & 12. sæculi Ar„ticulo 7.

12. RESP. Potuisset Paschalis II. consentire, ut Rex Angliæ hominium exigeret ab Episcopis feuda Regalia obtinen-

nentibus, quia licèt hoc parum deceret dignitatem Episcopalem, non ita tamen à justitiâ aberat, ut qui bonis Ecclesiæ datis fruebantur, illud exhiberent Donatoribus grati animi signum. Verùm hominium plurimùm differt à Relevio, arctiusque feudis inhæret. Unde concessio hominii non est argumentum concessionis usus-fructûs feudorum post mortem Episcopi : multò minùs aliorum redituum & collationis Beneficiorum, atque adeò Regaliæ, quæ illa complectitur, & de quâ est quæstio. Art. 4. §. 2.

13. Fuisset illa concessio potiùs injustæ vexationis redemptio, quàm legitimi Juris agnitio. Quia enim Principes spiritualem autoritatem Episcopis conferre velle videbantur, nonnullas conditiones Religioni minùs repugnantes tolerare Pontifices maluerunt, quàm usum adeò perniciosum non abolere : quod exemplo in §. sequenti à Patre Alexandro referendo confirmabitur. Accedit, quòd nihil concludi posset ex facto Paschalis II. si metuens Ecclesiæ majora mala, Henrico Angliæ Regi aliquid ei minimè debitum in Ecclesiam permisisset; sicut nec ex eo quòd Henrico Regi Germaniæ propter vim sibi ab eo illatam Investiturarum Privilegium contulit.

14. Sed patet, Paschalem II. nequaquam indulsisse Henrico Angliæ Regi, ut hominia ratione feudorum exigeret, sed permisisse ut qui hominium ei præstitissent, nihilominus consecrarentur ; idque donec Regis cor emollitum esset. Sic enim scribit Paschalis ad S. Anselmum apud P. Alexandrum ad sæc. XI. & XII. diss. 4. art. 7. *Si qui verò deinceps, præter Investituras, Ecclesiarum prælationes assumpserint, etiamsi Regi hominia fecerint, nequaquam ob hoc à Benedictionis munere arceantur, donec per omnipotentis Domini gratiam ad hoc omittendum*

Art. 4. *dum cor Regium tuæ prædicationis imbribus molliatur.*

§. 2. 15. Cùm Reges Angliæ hanc inter alias pessimas consuetudines inducere tentâssent, ut Ecclesiarum vacantium fructus omnes usurparent, obstitit S. Thomas Archiepiscopus Cantuariensis; quo in certamine Martyrii palmam adeptus est, ejusque consilium & conatus fovit Alexander III. imò Deus ipse comprobavit plurimis, quæ per ipsum edidit, miraculis. Sed & ipsemet P. Alexander ad sæculum undecimum & duodecimum Dissert. 10. Art. 1. confessus est, reditus illos non potuisse Regem Angliæ suos facere; sed ad summum in pios usus expendere: *Quod spectat*, inquit, *consuetudinum Clarendunæ promulgatarum Capitulum duodecimum id ab Alexandro III. damnatum non fuit, quà parte fructus Ecclesiarum vacantium Regi adjudicabat, sed quia vendicabat ipsi sicut Dominicos: cùm æquitas ac pietas suaderent, ut reditus illi, quos patrimonia pauperum, oblationes fidelium, pretia peccatorum, Patres appellant & Concilia, in profanos usus non cederent, nec in proprias utilitates à Rege converterentur, sicut alii redditus Regales, sed pios in usus erogarentur: Quâ in re maximè Regum Christianissimorum pietas semper emicuit.* Æquior Ecclesiæ hâc in parte fuit P. Alexander, quàm qui scripserunt, posse Regem Christianissimum ejusmodi fructus in fiscum deferri facere.

§. TER-

§. TERTIUS. Art. 4. §. 3.

De restitutione feudorum ad tollendas Investituras.

DISSERT. „ Argumento ex legibus Feudorum sumpto convictus ac persuasus in causâ Investiturarum „ Paschalis II. anno 1110. cum Henrico Germaniæ „ Rege pactionem iniit, ut Episcopi Regalia dimitterent ejus Majestati, ipsa verò Investituris renuntiaret, „ ut refert Petrus Diaconus in Chronico Cassinensi lib. 4. „ cap. 37. Scripsit autem ad Regem in hæc verba : *Ministri* „ *Altaris Ministri Curiæ facti sunt, quia Civitates, Ducatus,* „ *Marchionatus, monetas, curtes, & cætera ad Regni servitium pertinentia, à Regibus acceperunt. Unde etiam mos Ecclesiæ intolerabilis inolevit, ut electi Episcopi nullo modo Consecrationem acciperent, nisi priùs per manum Regiam investirentur . . . . . . Tibi itaque & Regno Regalia illa dimittenda* „ *præcepimus quæ ad Regnum manifestè pertinebant tempore Caroli, Ludovici, Ottonis, & cæterorum Prædecessorum tuorum. Interdicimus etiam, & sub Anathematis districtione* „ *prohibemus, ne qui Episcoporum seu Abbatum eadem Regalia* „ *invadant, id est, Civitates, Ducatus, Marchias, Comitatus, Monetas, Telonium, Advocatias, Jura Centurionum,* „ *& Curtes quæ Regni erant, cum pertinentiis suis, Militiam* „ *& Castra, & ne se deinceps nisi per gratiam Regis de ipsis* „ REGALIBUS *intromittant.* Intelligebat nimirùm Paschalis II. Episcopos quandiù Feuda Regum munificentiâ „ Ecclesiis concessa possiderent, omnibus officiis erga ipsos perfungi debere, quæ Feudorum Legibus invecta sunt.

Art.4. §.3. 2. RESP. Paſchalis II. feuda Imperatori reſtitui volebat, ut Epiſcopos liberaret non à juſtis feudorum conditionibus, ſi quæ bonorum feudalium donationibus fuiſſent appoſitæ, ſed à perniciosâ illâ ſervitute, cui contra omne jus ac contra Religionem ſubjiciebantur, eâ ſcilicet inveſtiendi ratione, quæ electionum libertatem perimebat, atque Epiſcopatibus per ſimoniam diſtrahendis viam aperiebat, quæque ſignificare videbatur, poteſtatem ſpiritualem Epiſcopis à Principibus tradi, quod non ſecùs ac hæreſim deteſtati Pontifices cum temporalium rerum diſpendio abolere ſatagebant. Sed Epiſcopi Germaniæ Paſchalis Zelo non ſunt obſecuti, grave nimis æſtimantes, reditibus illis temporalibus carere.

5. Non ergo *argumento ex Legibus Feudorum ſumpto convictus ac perſuaſus in cauſâ Inveſtiturarum Paſchalis II. an.*1110. *cum Henrico Germaniæ Rege pactionem iniit, ut Epiſcopi Regalia dimitterent ejus Majeſtati; ipſa vero Inveſtituris renuntiaret*: niſi fortè P. Alexander inter Leges feudales computet jus tollendi Libertatem electionum, Epiſcopatus vendendi, & ſignificandi dignitatem Epiſcopalem à Principibus conferri. Alia certè fuit Paſchalis ſententia, ut teſtantur hæc ejus verba in Epiſtolâ nonâ, quæ eſt ad Henricum Regem Angliæ: *Si conſentiamus aut patiamur, Inveſtituras à tuâ excellentiâ fieri, & noſtrum procul dubio, & tuum erit immane periculum.* Verùm quia Rex reſponſurus videbatur, ſe non jus novum poſtulare, ſed antiqui confirmationem, addit Pontifex: *Dices itaque: Mei hoc Juris eſt. Non utique: non eſt Imperatorium, non Regium, ſed Divinum.*

4. Idem confirmat in aliis Epiſtolis, præſertim 96. edit. Labb. *Sancta Romana Eccleſia & Apoſtolica,* inquit ad eundem

dem Henricū scribens, *per Prædecessores nostros Regiæ usurpationi & Investituræ abominabili vivacitèr obviare curavit, & gravissimis persecutionibus per Tyrannos affecta, usque ad nostra tempora non destitit. Confidimus autem in Domino, quoniam nec in nobis confidentiâ suæ virtutem Ecclesiæ Princeps Petrus & Episcoporum primus amittet.* Vide Epistolam 97. quæ est ad eundem. Art. 4. §. 4.

§. QUARTUS.

De sententiâ Goffridi Vindocinensis circa Investituras.

1. DISSERT. „ Ejusdem argumenti vim sensit Goffridus Vindocinensis Abbas, Sanctæ Romanæ „ Ecclesiæ Cardinalis, solemnis Investituræ Impugnator acerrimus, Opusculo 3. ad Calistum II. „ *Ex Jure Divino*, inquit, *Regibus quidem & Imperatoribus „ dominamur: ipsis tamen ex eodem Jure, quia Christi Domini „ sunt, honorem debemus & reverentiam, sicut dicit Apostolus: „ Regem reverimini. Ex Jure autem humano tantùm illis debemus, quantùm possessiones diligimus, quibus ab ipsis, vel à „ parentibus suis* Ecclesia *ditata & investita dignoscitur. Unde „ S. Augustinus super Joannem sic loquitur: Noli dicere, quid „ mihi & Regi? Quid tibi & possessioni? Nam per Jura Regum possessiones habentur*, &c. *Possunt itaque sine offensione „ Reges, post Electionem Canonicam, & Consecrationem*, PER „ INVESTITURAM REGALEM, IN ECCLESIASTICIS POSSESSIONIBUS CONCESSIONEM, „ AUXILIUM ET DEFENSIONEM EPISCOPO DA-

Art.4. „ RE, *quod quolibet signo factum extiterit, Regi vel Pontifici,*
§. 5. „ *seu Catholicæ fidei non nocebit.*

2. RESP. Ostendimus §. 1. hujus Articuli quænam esset Goffridi sententia circa Investituras. Vide, si placet, quæ ibi diximus. Nam quæ hîc à Patre Alexandro ex illo Autore exscripta sunt, ex illic relatis manifesta fient; scilicet Goffridum existimâsse, Investituras ad Principes non pertinere: de se tamen criminosas non esse, si ita fierent, ut Principes spiritualem potestatem Episcopis conferre non viderentur, ut non videntur, dum fiunt quemadmodum hîc notat Goffridus, *post Electionem Canonicam & Consecrationem*; quia nimirùm tunc Episcopus potestatem omnem spiritualem adeptus est. Eâ tantùm conditione dixit non nocere quocumque signo fieret Investitura. Nam Opusc. 4. ait; *Investituram per virgam, & annulum accipere, nisi à suo Consecratore manifestum est esse damnosum.* Sed quoquomodo fierent Investituræ, multùm à Regaliâ discrepabant, ut §. 1. hujus Articuli ostendimus.

§. QUINTUS.

De Investituris à Callisto II. Henrico Imperatori concessis.

1. DISSERT. „ Jus illud Regium non læsit vel im„ minuit Callistus II. in Concilio Lateranensi, in „ quo controversia de Investituris finita est; cui „ Concilio adfuit Sugerius Sandionysianus Ab„ bas, Ludovici VI. Regis Christianissimi Orator, ut con„ stat ex Callisti Rescripto Concilii sententiâ comprobato:

Ego

„ *Ego Callistus Servus Servorum Dei dilecto filio Henrico Dei gra-* *Art.* 4.
„ *tiâ Romanorum Imperatori Augusto, concedo electiones Epi-* §. 5.
„ *scoporum & Abbatum Teutonici Regni, quæ ad Regnum perti-*
„ *nent, in præsentiâ tuâ fieri* . . . . . . *Electus autem* REGALIA *per Sceptrum à te recipiat* . . . . *Et quæ*
„ *ex his jure tibi debet, faciat. Ex aliis verò partibus Imperii*
„ *consecratus, infrà sex menses* REGALIA, *per Sceptrum à*
„ *te recipiat.*

2. Inutiliter coacervantur hujus generis testimonia, nisi Dissertator speret se æquivocationibus delusurum Lectorem. Consensit Callistus, ut Episcopi electi Regalia per Sceptrum ab Imperatore reciperent. Nemo certè per Regalia aliud intelliget, quàm feuda à Regibus seu Imperatoribus concessa. Consensit, ut Episcopi, quæ ex hujusmodi feudis Regalibus jure Imperatori deberent, facerent. Restat, ut Pater Alexander probet, ratione feudorum *Episcopos* Franciæ etiam in Provinciis juris scripti constitutos *jure debere* Regi Christianissimo Regaliam, hoc est universos reditus & Beneficiorum collationem quamdiù Sedes vacaverit. Sed quomodò posset Episcopus Regi debere id, quo jam Rex fruitus fuisset? Regalia enim exercetur tantùm vacante Sede, hoc est dum Episcopo caret. Mens Callisti fuit, ut Episcopi Investituram bonorum tantùm feudalium ab Imperatore reciperent, eique servitia, quæ in dandis feudis fuerant reservata persolverent. Cùm ergo probandum esset, Regaliam, ut à Patre Alexandro descripta est, lege communi feudorum Domino feudali deberi, aut Regi Christianissimo vel ex fundatione, vel ex antiquâ consuetudine competere in Provinciis ad quas novè porrecta est, ipse Dissertator, relicto controversiæ puncto, circa Investituras vagatur, & circa alia quæ ab eâ quæstione de quâ modò agitur, longissimè distant.

Art. 4. §. 6.

§. SEXTUS.

De contentione inter Ludovicum Crassum & Hildebertum Archiëpiscopum Turonensem circa collationem duarum dignitatum Ecclesiasticarum.

DISSERT. „ Regaliæ Jus deinceps magis explicatum „ visuri sumus. Ludovicus sextus vulgò Crassus nun- „ cupatus, Jus illud in totâ amplitudine suâ exerce- „ bat, Præbendas ac Dignitates, quæ Ecclesiis vi- „ duatis vacaverant, conferebat. Jus illud frustrà turbare co- „ natus est Hildebertus Turonensis Archiëpiscopus, anno mil- „ lesimo centesimò vigesimo quinto creatus; ut discimus ex e- „ jus Epistolâ ad amicum Episcopum, Tomo 13 Spicilegii „ editâ, pag. 265. *Cùm*, inquit, *ex Præcepto Romani Pontifi-* „ *cis de Episcopatu ad Turonicam Metropolim transiissem, Archi-* „ *diaconatum in eâ atque Decaniam Personis vacantes inveni.* „ *Deinde peracto ferè in eâdem Metropoli anno, Regis literas accepi* „ *continentes*, REGEM PRÆSCRIPTAS DEDISSE „ DIGNITATES, *atque mihi præcipere, quòd Personas* „ *quibus eas ipse dederat, in sedibus earum Dignitatum mittere* „ *non differrem. Quo audito, noluì in causâ Dei contra Dominum* „ *parere Potestati.* Quam ob causam Regias Provisiones admit- „ tere, & sacram Jussionem exequi recusaverit Hildebertus, „ an ob rationes Personas ipsas spectantes, an quòd intra annum „ vacantes Dignitates Rex non contulisset, incertum est.

2. RESP. Quo Jure Ludovicus Crassus illas Dignitates contulerit, ignoramus. Pater Alexander eam collationem Juri Regaliæ adscribit, cujus sententiæ aliud fundamentum pro-

probabile non video, quàm quòd Episcopali Sede Vacante, ipsæ vacâssent. Sed multa sunt argumenta contraria. Ut ut sit, nihil ad hujus Dissertationis controversiam refert: cùm Ecclesia Turonensis extra illarum numerum sit, ad quas Regalia de novo extensa est. Hinc tantùm sequeretur Regaliæ usum ante Ludovicum Juniorem cœpisse. Verùm non rectè concluderetur, usum illum justum aut generalem in regno fuisse. *Art.4. §. 6.*

3. Etenim S.Hildebertus in verbis ipsis à P. Alexandro relatis testatur, factum Ludovici sexti fuisse injustum; *Nolui*, inquit, *in causâ Dei contra Dominum parere Potestati.* Præterea Epist.67. quæ est ad Honorium II. Papam, id factum fuisse contra consuetudinem antiquam; ac præterea insinuat, Regem non statim pleno jure, ut apertâ Regaliâ fit, dedisse illas Dignitates, sed recusante Archiëpiscopo illas juxta Regis voluntatem conferre. *His*, inquit, *aliisque premor angustiis, quia zelo zelatus Legem Domini Dei*, QUIA NON SUM TRANSGRESSUS TERMINOS QUOS PATRES NOSTRI POSUERUNT; QUIA DIGNITATES ECCLESIASTICAS, NEC EX REGIS PRÆCEPTO DISPOSUI, NEC EI DISPONENDI FACULTATEM INDULSI. Hinc & ex aliis Hildeberti verbis mox referendis conjicere licet, Ludovicum non Jus Regaliæ exercentem, sed in personas, quibus Hildebertus Dignitates vacantes contulerat, offensum, alias eis substitui voluisse.

4. Huic enim controversiæ calumniam iis, quos Hildebertus præfecerat, illatam, occasionem præbuisse colligere licet, ex his Hildeberti in præcitatâ Epistolâ 67. verbis: *Sciens enim quia oportet magis Domino obedire quam hominibus, personas elegi, quæ in exequendis Ecclesiæ negotiis pondus diei porta-*

Art.4. *portarent, & æstus. Alteri igitur Archidiaconatum, alteri De-*
§.6. *caniam dedi. Nullus omninò fuit, qui ei quem in Decanum promovi, quando promotus est, aliquid opponeret, seu quando fuit in Sede collocatus. Omnes ipsius gratiam habebant, omnium ipse.* Et continuò causam affert, quæ adversùs Decanum invidiam concitavit, & adversùs omnes superiores officio suo probè defungentes concitare solet: *Sequenti autem*, inquit, *tempore contigit, ut quosdam Canonicorum, qui sub virgâ erant propter eorum turpia verba, & reprimendorum enormitates operum, Decanus ex officio Decaniæ Ecclesiasticâ corrigeret disciplinâ; quam nimis graviter iidem Canonici ferentes, adversùs eum inexorabili odio exarserunt.* Cui scilicet odio plurimum ex quâdam discordiâ est additum, quæ inter eosdem Canonicos & fratres Decani suscitata, ex verbis ad rixam usque pervenit. *Ex occasione hujusmodi, simulque suffragio disciplinæ præscripti Canonici de suâ egressi Ecclesiâ, ad Regem Francorum, cujus iram circa Decanum noverant implacabilem, transierunt, ipsius indignationem, quantis & quibus potuêre delationibus in eum cumulantes.*

5. Epistolâ sequenti, quæ est ad eumdem Honorium testatur, neminem Decani promotioni sese opposuisse: quod argumentum est, ipsam justam & Canonicam fuisse: *Decano*, inquit, *sic data est à nobis in Capitulo Decania: sic ipse substitutus in Sede, ut huic ejus promotioni nemo prorsùs aut verbo resisteret, aut opere contrairet.*

6. Crimina igitur, vel verisimiliùs calumniæ, non autem Jus Regaliæ, contentioni inter Ludovicum Crassum, & Hildebertum occasionem præbuère. Sanè jurium suorum tenacior erat Ludovicus, quàm ut per annum Decanum sibi minùs gratum Decanatu potiri permisisset, si ad se illius Dignita-

tis

tis collatio Jure Regaliæ pertinuisset. Videri potest apud Sugerium in hujus Principis vitâ, quàm ægrè tulerit sine suo assensu ipsum Sugerium electum fuisse Abbatem, biennio aut triennio ante controversiam istam Ecclesiæ Turonensis; quàmque graviter ejus electionis nuntios habuerit. *Art. 4. §. 6.*

7. Supràdictis conjecturis autoritatem Patris Alexandri adjicimus, ut plena sit probatio. Ipse enim §. primo hujus Articuli agnovit, quòd *collatio Beneficiorum, quibus Jurisdictio spiritualis annexa est & animarum cura, ad Principes Regaliæ jure non spectat; quia Divino Jure habetur. Missio enim ad functiones hujusmodi obeundas necessaria est, quam soli Ecclesiæ majores Prælati, scilicet Summus Pontifex, & Episcopi concedere possunt.* Atqui Archidiaconatui & Decanatui annexa erat Jurisdictio spiritualis, ut de Archidiaconatu constat ex Jure communi, & de Decanatu patet ex suprà relatis: ergo juxta P. Alexandrum, collatio illarum Dignitatum ad Ludovicum Crassum Regaliæ Jure non spectabat.

8. Denique negotii exitus comprobat, Regem Jure Regaliæ Dignitates illas non contulisse. Nam in illarum possessione confirmati sunt ii, quos Hildebertus instituerat. Id enim, ut puto, significant hæc verba Sancti illius Archipræsulis in Epistolâ ad Regem Anglorum, quæ extat apud eruditissimum Domnum Lucam Dacherium in Append. Tom. 13. Spicil. pag. 260. sub num. 2. *Nolo autem vestram latere Majestatem, Ecclesiæ nostræ pacem Regis redditam*, CLERICOS INVICEM PACIFICATOS, *nos in gratiam Regis gravamine ingenti rediisse*, &c.

9. DISSERT. „Ut ut est, non Pontificem Maximum, „ non Synodum appellavit Archipræsul, sed Regem, quem

Art. 4 „ unum cauſarum Jus Regaliæ ſpectantium Judicem eſſe no-
§. 6. „ verat : in ejus Curiâ cauſam dixit, rationem protulit, cauſâ cecidit : *Attendens*, inquit, *oportere conveniri Regem . . . . . . agendi cum eo diem ſuſcepi, affui ſtatuto die & loco in Audientiâ eorum, qui convenerant, paratus reſpondere objectis, & Canonicum ſubire Judicium. Dehinc auditâ utriuſque partis cauſâ, cùm ego adhuc debitum exſpectarem Judicium, Rex mihi per ſe ipſum prohibuit, ne quidquam de prædictarum reditibus Dignitatum aut præſumerem, aut ordinarem. Fruſtrà preces attuli, fruſtrà protuli plurima, &c. Denique ſic regreſſum à Rege ſecutus eſt nuntius, qui diceret dixiſſe Regem, ne fructus poſſeſſionum Turonenſis Eccleſiæ, quas Regis poteſtas attingit, ad præfatam deferretur Eccleſiam, ſed Fiſco deinceps adſcriptus, Regiis uſibus deſerviret; quod ita factum eſt. Terra quoque ipſius ita mihi ſuſpecta eſt, ut eam ingredi non audeam, nec tamen hæc loquor tanquam vobis clamorem ſuper Chriſto Domini deponens*, &c.

10. RESP. Res ita geſtas eſſe aſſerit Diſſertator, ut geſtas vellet. Notat, Hildebertum apud Regem, utpotè controverſiarum de Regaliâ unicum Judicem, cauſam dixiſſe. Verùm illa ipſa quæ profert ex Epiſtolâ Hildeberti à Domno Dacherio editâ, ipſius propoſito adverſantur. Significant enim, Regem non ut Judicem habitum ab Hildeberto fuiſſe, ſed ut partem. Nam *convenire aliquem, & agendi cum illo diem ſuſcipere*, partis potiùs quàm Judicis perſonam deſignant. Præterea hæc verba; *in Audientiâ eorum, qui convenerant, paratus reſpondere objectis, & Canonicum ſubire Judicium*, indicant, Sanctum illum Antiſtitem alios, & quidem Eccleſiaſticos viros Judices poſtulâſſe. Alioquin enim quomodò *Canonicum* fuiſſet *Judicium*. Id clariùs exprimit in Epiſtolâ ad

ad quemdam Episcopum : *Arguar mendacii* , inquit, *nisi venerabilis Andegavorum Episcopus, nec non plures cum eo Sacerdotes mihi testimonium peribuerint, quòd paratus fuerim justitiam exequi, quod eorum subdidi judicio, qui de me non habebant judicare.* In Append. To. 13. Spicil. num. 6. Hæc autem verba : *Dehinc auditâ utriusque partis causâ, cùm ego adhuc debitum expectarem Judicium, Rex mihi per se ipsum prohibuit* &c. innuunt, à Judicibus, quorum se subdiderat judicio, licèt de illo non haberent judicare, nullam fuisse prolatam sententiam, sed *Regem per se ipsum* non jus dixisse, at per vim voluntatem suam explevisse, non solùm prohibendo, ne Hildebertus circa Dignitatum illarum Ecclesiasticarum reditus aliquid ordinaret ; verùm etiam possessionum Ecclesiæ Turonensis fructibus, quas Regis potestas attingebat, illum spoliando. *Art.* 4. §. 6.

11. Fructus in Regium Fiscum delati sunt, sed jam repletâ Sede, ac Rege in Archiepiscopum propter ejus constantiam excandescente. Id autem injustum fuisse tanquam rem certam affirmat idem Archipræsul ante verba mox relata. Sic enim Epistolam inchoat : *Quantis tribulationum turbinibus agitetur Ecclesia, vestram Venerande Pater latere non credo Sanctitatem. Adhuc enim Francorum Rex innocentiam meam tanto persequitur odio*, UT TRADUCAT IN GRAVAMEN ECCLESIÆ; ET QUOD CONSTAT ESSE SANCTUARII, ADDIXIT FISCO.

12. DISSERT. „ Regem in Ecclesiæ commoda propen„ sissimum, Sedi Apostolicæ addictissimum, qui Romanos „ Pontifices tantâ pietate suscepit, tantâ observantiâ coluit, „ tantâ generositate adversùs Germaniæ Reges tuitus est, qui „ Investiturarum solemnitatem per annulum, & baculum ultrò

Art.4. „ ultrò dimisit, qui hominiis etiam renuntiavit ut Ecclesiæ
§.6. „ morem gereret: de quo scribebat S. Ivo Carnotensis Epi-
„ copus ad Paschalem II. Epist. 238. *Rex Francorum, utpotè*
„ *homo simplicis naturæ, erga Ecclesiam Dei est devotus, est Sedi*
„ *Apostolicæ benevolus.* Hunc (inquam) Regem Ecclesiæ Jura
„ usurpâsse, sibi aliquid in Regaliæ negotio tribuisse quod sibi
„ jure non competeret; nequaquàm verisimile est.

13. RESP. Non est ergo verisimile, Ludovicum Crassum contulisse Archidiaconatum & Decanatum Ecclesiæ Turonensis prætextu Regaliæ: quandoquidem, ex Patre Alexandro, Beneficia, quibus Jurisdictio spiritualis annexa est, huic juri non sunt obnoxia; atque adeò Ludovicus illa conferre non potuisset, nisi *Ecclesiæ Jura usurpans, sibique tribuens quod sibi jure non competebat.*

14. Sed huic *ad hominem* argumento addendum, frustrà hîc alia Ludovici laudabilia facinora commemorari; cùm in hâc causâ, & in aliis etiam constet illum æquitatis metas excessisse. In promptu esset vituperationem Ludovici Crassi texere, quæ fortè laudationi ejus à P. Alexandro adornatæ præponderaret. Materiam subministrârent, quæ Princeps adversùs Stephanum Episcopum Parisiensem & Henricum Archiëpiscopum Senonensem gessit eodem fere tempore, quo Hildebertum malè habuit; quâ de re videri potest Sanctus Bernardus Epist. 45. & seqq. potissimùm verò 59. Sed ne extra nostrum argumentum vagemur: etsi Ludovicus jus habuisset Dignitates conferendi, non potuisset Archiëpiscopum *convenientem Regem*, se sistentem *statuto die & loco, paratum respondere obiectis, & Canonicum subire Judicium preces afferentem, proferentem plurima*, tam acerbitèr exagitare. Num enim quando aliquis in Senatu Parisiensi litigat adversùs alium pro Beneficio, quod in

Regaliâ

Regaliâ non vacâsse contendit quascunque rationes afferat omnibus suis bonis privatur, & in exilium aut in carcerem mittitur? Concutiuntur etiam interdum optimorum Principum Animi variis perturbationibus adversùs eos, qui ipsorum voluntati obsistunt. Art. 4. §. 6.

15. DISSERT. „Quis præterea Gallicanos Præsules universos, S. Bernardum, & Sugerium Abbates, Ecclesiasticæ Disciplinæ ac Libertatis studiosissimos, qui aliàs Episcoporum patrocinium apud Regem libertate incredibili susceperunt, in causâ Hildeberti Archipræsulis silentium servaturos crediderit, nisi persuasum habuissent causam ipsius malam esse, ipsum imprudenti consilio Jus Regium turbâsse, Regiæ collationi Dignitatum in Ecclesiâ Turonensi Jure Regaliæ vacantium præter fas & æquum restitisse. Ipsos verò causam Hildeberti deseruisse, probat illius Epistola 75. *Silent Amici*, (inquit) *silent Sacerdotes Jesu Christi, denique silent & illi, quorum suffragio credidi Regem mecum in gratiam rediturum. Credidi quidem, sed super dolorem vulnerum meorum Rex illis silentibus adjecit.*

16. RESP. Desertus quidem fuit Hildebertus ab iis, à quibus opem sperabat, sed hæc desolatio causam, quam tuebatur injustam fuisse non arguit. Id enim non raro contingit iis etiam, qui pro apertissimâ justitiâ certant. Exempla quàmplurima suppeditant Historiæ, cùm in aliis, tum in materiâ Investiturarum, quas à Regaliâ non distinguendas contendit P. Alexander. Unicus Sanctus Injuriosus obstitit Clotario secundo reditus Ecclesiarum usurpare volenti, ut tradit Gregorius Turonensis libro 4. Hist. Franc. cap. 2. Unicus Egelvuinus Dunelmensis Episcopus Ecclesiæ invasores & rerum Ecclesiasticarum raptores excommunicatione propulsavit, ut

Art. 4. refert Matthæus Paris an. 1070. ſub Guill. Conqueſt. Idem
§. 6. Hiſtoricus an. 1094. ſub Guill. II. ſcribit hæc verba : *Anſelmus à Rege ut Læſæ Majeſtatis reus poſtulatur. Huic accuſationi & plurimi Epiſcopi, præter Gondulphum Roffenſem Epiſcopum ſuum calculum adjiciebant, & facti ſunt ut canes non audentes latrare.*

17. Ecquid mirum, ſi Ludovico Craſſo in Hildebertum irâ accenſo, ſeu odio affecto, atque adeò audiendi conſilii, & perſpiciendæ veritatis ac juſtitiæ minùs capace ; nec non in Decanum ab Hildeberto conſtitutum commoto, ſiluerint Epiſcopi ; cùm hocce tempore Ludovico XIV. moderatiſſimo clementiſſimoque Principe, Illuſtriſſimum pientiſſimumque Epiſcopum Appamienſem, Religioſiſſimumque illius Eccleſiæ Capitulum redituum ſpoliatione, exilio, atque carceribus ad præſtandum Regaliæ conſenſum adigente, nemo fuerit, qui afflictis apertè patrocinaretur : licèt eos pro Eccleſiæ ſuæ, atque adeò aliarum quàmplurimarum Canonicâ Libertate illa mala perpeti nemo non videat ?

18. Sanè præter modernos Regaliæ Defenſores, nullum Scriptorem legi, qui Hildebertum tanquam Regii Juris Oppugnatorem incuſaverit : niſi fortè aliorum Epiſcoporum ſilentium tacitam deputemus ejus accuſationem. Sed culpandum potiùs eſſe hujuſmodi ſilentium ex ejuſdem Archiepiſcopi Epiſtola 75. ediſcimus. Nam poſt verba à Patre Alexandro relata, ſcilicet; *Silent Amici, ſilent Sacerdotes Chriſti* &c. Sequitur : *Eorum tamen erat gravamen Eccleſiæ, Canonicis obviare inſtitutis : eorum erat (ſi res ita poſtulâſſet) opponere ſe murum pro Domo Iſraël.*

19. At, inquit P. Alexander, ſiluerunt etiam S. Bernardus & Sugerius Abbates. Infirmum argumentum. Nam tunc

tem-

temporis S. Bernardus & Sugerius nondum eâ erant apud Ludovicum sextum autoritate, quâ postea valuerunt apud ipsum, sed multòmagis apud Ludovicum ejus filium. Præterea quis scit utrum siluerint? Quis scit an non secretò, ut ferè fit, Regem monuerint? Art. 4. §. 7.

§. SEPTIMUS.

De Regaliâ in Ecclesiis Aquitaniæ.

1. DISSERT. „ Rex idem Ludovicus Crassus Regaliam Episcopis Aquitaniæ remisit; quod Privilegium Ludovicus VII. ejus filius ac successor „ confirmavit. Extat in Regestis Parlamenti Parisiensis itemque in Regestis Cameræ Computorum, sub „ titulo *De Remissione Regaliæ Burdegalensis, ac totius Provinciæ, & concessione Canonicæ Libertatis.* Editum est Tom. „ 1. Galliæ Christianæ, in Archiepiscopis Burdegalensibus in „ Gaufrido de Oratorio, pag. 211. verba Privelegii hæc „ sunt: *Ea propter petitionibus vestris, communicato priùs Episcoporum, Abbatum, & Procerum nostrorum consilio, assentiente Ludovico filio nostro jam in Regem sublimato, duximus annuendum & in Sede Burdegalensi, & in prædictis Episcopalibus Sedibus, & Abbatiis ejusdem Provinciæ, quæ defuncto Illustri Aquitanorum Duce Comite Pictaviensi Guillelmo, per filiam ipsius Alienoram jamdudum filio nostro Ludovico sorte matrimonii cedit, in Episcoporum & Abbatum suorum electionibus Canonicam omninò concedimus Libertatem, absque hominii, juramenti, seu fidei per manum datæ obligatione. Porrò decedentis Archiepiscopi, & Suffraganeorum ipsius Episcoporum,*

Art. 4. „ *rum, sive Abbatum decedentium res universas Successoribus Re-*
§. 7. „ *giâ auctoritate servari volumus, & concedendo præcipimus il-*
„ *læsas. Hoc quoque adjicientes, ut omnes Ecclesiæ infra deno-*
„ *minatam Provinciam constitutæ prædia, possessiones, & uni-*
„ *versa ad ipsas jure pertinentia, secundùm Privilegia, justi-*
„ *tias, & bonas consuetudines suas habeant & possideant illi-*
„ *bata. Quin imò Ecclesiis ipsis universis, & earum Ministris,*
„ *cum possessionibus suis, Canonicam in omnibus concedimus Li-*
„ *bertatem.* Cùm itaque Privilegium legem communem obli-
„ gationemque supponat, quâ solvuntur qui illo donati sunt,
„ consequens est Aquitaniæ Ecclesias Regaliæ Juri obnoxias
„ fuisse antequam Privilegium illud à Ludovico VI. & Ludovi-
„ vico VII. obtinerent.

2. RESP. Non continet hoc Diploma remissionem Regaliæ, sed liberationem à pessimis consuetudinibus & injustis oneribus, quibus Duces & Comites Ecclesias eo tempore premere solebant; cujusmodi erant illi abusus, quibus paulò post renunciârunt etiam Comites Tolosani, & Vicecomitissa Narbonensis de quibus infrà §. §. 26. 27. 28. Ut istud ad clariorem lucem deducatur, quatuor in hâc concessione distinguenda sunt. Primum Libertas electionis Episcoporum, secundum immunitas ab hominio & juramento, tertium conservatio rerum Episcoporum & Abbatum decedentium pro futuris Successoribus, quartum Canonica Libertas Ecclesiarum earumque Ministrorum ac possessionum. Horum autem nullum ad Regaliam pertinet. Non primum; nec enim in definitione Regaliæ continetur, quòd Libertatem electionum opprimere Principibus liceat. Non secundum; nam hominium, & juramentum fidelitatis præstabantur à novo Episcopo; Regalia autem vacante tantùm Sede exercetur: nec

homi-

hominium & juramentum fidelitatis ſupponebant Dominum *Art.*4. Feudi fructus antea ſuos jure feciſſe : Aquitania enim Pro- §. 7. vincia eſt juriſcripti, ubi feuda huic conditioni non ſubjacent. In hoc fortè Articulo aliquis favor impenſus eſt Eccleſiis Aquitanicis, quamvis à Regaliæ remiſſione diverſus, ſi abſolutè remiſſa ſunt hominium ac juramentum ratione feudorum ab Epiſcopis debita, ac non tantùm reſecti abuſus ab Eccleſiâ damnati. Tertium fuit liberatio à peſſimo illo abuſu quem à Conciliis damnatum fatetur etiam P. Alexander Articulo ſecundo §. 16. his verbis: *De ſpoliis Epiſcoporum defunctorum, quæ à Potentibus paſſim & impunè diripiebantur : morem peſſimum qui in Galliis etiam invaluerat Patres* (Trosleiani) *exſecrati ſunt, & ſacrilegii damnârunt*. Quartum nihil aliud erat quàm aſſertio immunitatis Canonicæ, quâ communiter Perſonæ Eccleſiaſticæ, & omnia quæ Deo conſecrata ſunt, gaudere debent, & quâ ſæpe ſpoliabantur, Potentum rapinis, aliiſque injuriis. Nulla quoque in iis Diplomatis mentio collationis Beneficiorum, quæ potiſſima Regaliæ pars eſt.

3. Non Privilegium, ſed injuſtè impoſitæ ſervitutis relaxationem fuiſſe hanc Ludovici Craſſi ejuſque filii conceſſionem, cùm alia multa ſuadent, tum ipſa ejus verba, præſertim iſta : *Canonicam in omnibus concedimus Libertatem*, quæ bis ibi leguntur. Quid enim illa ſibi volunt, niſi reſtitui Eccleſias in eam Libertatem, quæ ſibi juxta Canones competit ; neque adimi abſque Canonum violatione poteſt ?

4. Cæterùm quâ Religione viſum eſt Aulicis, debere Ludovicum XIV. Eccleſias illas Libertate à Ludovico VI. & à Ludovico VII. ipſis vindicatâ, & Senatusconſulto Parlamenti anno 1277. lato, ut dicetur §. ſequenti, confirmatâ ſpoliare ?

Art. 4. liare? An possessio plusquàm quadringentorum quinqua-
§. 8. ginta annorum, qui à tempore Diplomatis prædictorum Regum effluxerant, atque à trecentis ampliùs annis dicto Arresto asserta, non debuit sub finem sæculi proximè elapsi impedire, ne Senatus Parisiensis violaret Ecclesiarum illarum Libertatem, eas Regaliæ subjiciendo? An non debuisset etiam tam diuturna præscriptio nuper Regis Christianissimi Consiliarios deterrere à proposito illas Ecclesias in servitutem redigendi?

§. OCTAVUS.

Sententia D. de Marca circa Libertatem Ecclesiis Aquitaniæ concessam à Ludovico VI. & Ludovico VII.

1. DISSERT. „ Dissimulandum non est Domino de „ Marca libro 8. de Concordiâ Sacerdotii & Imperii, cap. 27. num. 2. & 3. visum esse, nequaquàm hîc agi de Regaliâ, quam nondum „ eo ævo introductam contendit, præsertim in Aquitaniâ, „ ubi pietas Guillelmi Ducis, ac nupera Conciliorum Pictaviensium Edicta obstiterant ne consuetudo illa irreperet. „ Nam (inquit) anno millesimo centesimo Synodus Pictaviensis à Paschali II. Papa cum consensu Guillelmi Aquitaniæ Ducis coacta prohibuerat, ne quis Episcoporum, Abbatum, aliusve è Clero, donum Episcopatûs aut Abbatiæ „ à Rege, Comite, aut quovis Laïco accipiat. Hæc sunt „ verba Canonis primi: *Decrevit Sancta Synodus, ut nullus Episcopus, Abbas, Presbyter, vel quælibet persona de Clero, accipiat de manu Regis, vel Comitis, vel cujuslibet Laïcæ personæ,*

„ *næ, donum Episcopatûs, Abbatiæ vel Ecclesiæ . . . . . .* Art.4.
„ *Si verò Laïci Canonicis Decretis resistentes, Ecclesias violenter* §. 8.
„ *retinere præsumpserint, ipsi excommunicentur.* Aliud deinde
„ Concilium in Urbe Pictaviensi habitum est à Legatis ejus-
„ dem Papæ anno millesimo centesimo nono, in quo prohi-
„ bitum est, ne Clerici Laïcis præstarent homagium. Hæc sunt
„ verba Canonis: *Ut Clerici nunquam alicui Laïco hominium fa-*
„ *cere præsumant.* Verùm Illustrissimo Archipræsuli assentiri
„ non possum, nec me movent ejus rationes.

2. RESP. Adeò cautus erat adeòque peritus D. Petrus de Marca, ut Dissertator nunquam mihi persuasurus sit, Illustrissimum illum Antistitem tam asseveranter locuturum fuisse de Libertate Ecclesiarum Aquitaniæ, nisi fundamentis innixum firmissimis. *Aquitaniæ nunc tractanda causa est*, inquit lib.8. cap. 27. num. 1. *circa quam duo quædam constituere possumus, quæ verissima sunt, citra omnem controversiam. Primum, Reges Franciæ nunquàm contendisse Jus Regaliæ porrigi ad eam Provinciam. Secundum, si Jus illud in usu illìc fuisset, ad Duces Aquitaniæ pertinere debuisse.* Istud secundum, utpotè hîc sibi commodum, admittit P. Alexander, saltem de facto, contigisse, quamvis nullatenùs cohæret cum doctrinâ quam Articulo 1. §. 1. tradidit, exponens verba illa, *Jus Regium.*

3. Solet ubi vel minimam nanciscitur cum Regaliâ similitudinem, omnes effingere Regaliæ partes & conditiones, quas recentiores Regalistæ excogitârunt Ego certè id quod à Ludovico Crasso aboletur, abusum fuisse non dubito, & quidem à Regaliâ distinctum. Deerat enim in Aquitaniâ etiam ille prætextus, qui Regaliæ in Provinciis juris consuetudinarii occasionem præbuisse creditur, conditio scilicet feudorum,

*Art.*4. quâ ipsorum fructus post mortem Vassalli usque ad Successoris
§. 8. Investituram pertinebant ad Dominum.

4. DISSERT. „ Nam de Regaliâ hîc agi, constat ex ipso „ Privilegii titulo in Regestis Supremi Senatûs & Cameræ „ Computorum. Secundò, id probatur ex Arresto Supremi „ Senatùs Parisiensis lato anno 1277. quo, secundùm Literas „ Eduardi Angliæ Regis, pronuntiatum est, Regem Angliæ „ tunc Aquitaniæ Ducem REGALIA in Ecclesiâ Burdegalensi non habere. Et inspectis quibusdam ejusdem Ecclesiæ „ Privilegiis, custodia bonorum Archiepiscopalium, Sede „ vacante, Capitulo adjudicata est. Verba Arresti hæc sunt: „ *Visis quibusdam Privilegiis Ecclesiæ Burdegalensis, pronuntiatum fuit per Curiæ nostræ Judicium, custodiam bonorum Archiepiscopalium, Sede Burdegalensi vacante, ad dictum Capitulum pertinere.* Privilegia illa sunt literæ Ludovici VI. & „ Ludovici VII. Regum Christianissimorum: de Regaliæ itaque remissione in iis agebatur.

5. RESP. Quid mirum est, si Libertas ab abusu, *qui* cùm Regalia quandam habere videbatur affinitatem, quamvis ab eâ plurimum differret, à Regiis Officialibus exemptio à Regaliâ sit appellata, & à Senatu habita ut titulus sufficiens ad arcendam ab Ecclesiis Aquitaniæ Regaliam, quam in eas invehere tentabat Rex Angliæ, tanquàm illius Provinciæ Dux? Nec enim verbum, *Regalia*, legitur in Diplomatis illis, nec in Arresto Senatûs Parisiensis *remissio Regaliæ* nuncupantur. Appositus illis fuit hic titulus, quando in Camerâ Computorum cum aliis Instrumentis sunt ordinatè disposita.

6. Cæterùm licet Senatus Parisiensis in eo Arresto anni millesimi ducentesimi septuagesimi septimi Diploma Ludo-

vici

vici *Privilegia* nominet ; voce illâ intelligenda tantùm eſt Canonicæ Libertatis vindicatio. Privilegium enim frequenter appellantur exemptiones quælibet, etiam ab oneribus injuſtis. *Canonicam omninò concedimus Libertatem*, inquit ſemel & iterùm in illo Diplomate uterque Ludovicus ; id eſt, à ſervitute ac oneribus per Canones prohibitis liberamus. Ad minùs certiſſimum eſt, non putâſſe Regem Angliæ ſe poſſe vel debere Privilegia illa, quamvis à ſe non conceſſa, revocare : quâ in re meliùs ſenſit, quàm Diſſertator, ſeu Theologi & Juriſconſulti, quorum ſententiam ſe recitare profitetur. *Art. 4. §. 8.*

7. DISSERT. „ Tertiò, Pictavienſia Concilia ſolemnitatem dumtaxat Inveſtiturarum, ſeu donum Epiſcopatûs „ per traditionem annuli, & baculi à Laïcis accipi prohibent, „ & hominii præſtationem : at bonorum temporalium conceſſionem feudorumque Inveſtituram poſt aſſenſum electioni præſtitum, non damnant. Sicut ergo Reges Chriſtianiſſimi, poſtquàm ſolemnitas Inveſtiturarum & hominii exactio à Romanis Pontificibus, & à Synodis, etiam in Galliis habitis, Claromontanâ, Trecenſi, Remenſi damnatæ „ ſunt, nihilominùs Jus conceſſionis bonorum temporalium „ Epiſcopatûs vacantis, & Inveſtituræ feudorum conferendæ novo Epiſcopo, cujus electio ipſis grata eſſet, & qui „ Juramentum fidelitatis eorum Majeſtati præſtitiſſet, conſervârunt, approbante, & æquum judicante Eccleſiâ, ut „ ſuo illo Regio Jure fruerentur : ita Guillelmus Aquitaniæ „ Dux, cùm Inveſtiturarum ſolemnitatem per annulum & „ baculum, & hominii exactionem, ſecundùm Pictavienſium Conciliorum Decreta dimiſiſſet, Regalium Inveſtituram ſervavit. Quartò, cùm Jus Regaliæ diverſum non eſſe „ ab Inveſtituris, quinimò ipſas eſſe Inveſtituras, prout cum

Art.4. „ Regum nostrorum consensu modificatæ fuerunt in Con-
§. 8. „ ciliis Claromontano, & Remensi, & à Callisto II. asserat „ Illustrissimus Archipræsul, mirum est quâ ratione contendat nondum eo ævo introductam fuisse Regaliam, quo Investituras obtinuisse extra controversiam est.

8. RESP. Non is erat Illustrissimus Archipræsul, qui sibi tam citò, tam apertè contradiceret. Capite decimo octavo num. undecimo luculenter tradit; *Reditus Patrimoniorum Ecclesiæ vacantis, ac spolia Episcoporum decedentium, nunquàm pertinuisse ad Principes* &c. Imò in ipsomet numero tertio Capitis vigesimi septimi à P. Alexandro citato idem asserit his verbis: *Non solùm autem Comes* (Guillelmus Aquitaniæ Dux, & Pictavorum Comes) *consensit adimi sibi autoritate hujus Canonis* (Synodi Pictaviensis primæ) *Investituram spiritualem, sed etiam retentionem Ecclesiarum. Has enim retineri receptum erat* CITRA USUM-FRUCTUM REDITUUM, *donec Investitura temporalis concessa fuisset.* Dum ergo ait, Jus Regaliæ diversum non esse ab Investituris, mens ejus est, quòd compositâ controversiâ circa Investituras, Principes, Ecclesiâ non refragante, de bonis feudalibus investirent, sublatis scilicet abusibus propter quos Summi Pontifices & Concilia Investituras profligare tanto conatu contenderant; & in illis Provinciis in quibus mos erat, ut mortuo Vassallo Dominus bonorum Feudalium fructus perciperet usque dum Investituram Successori daret, Principes quoque fructus Feudorum Regalium Ecclesiis collatorum suos facerent usque ad Investituram novorum Præsulum; cùm antea ab illis abstinerent, ut observavit D. Marca lib. 8. de Concord. cap. 27. n. 3. atque hæc prima propriaque fuit acceptio Regaliæ. Postmodùm adjunctus est usus-fructus aliorum bonorum Ecclesiasti-

corum;

corum; imò decimæ, oblationes atque Beneficiorum collatio: cùm è contrà, inquit D. Marca cap. 22. num 5. *in illis* (Provinciis) *quæ huic Juri Relevii obnoxiæ non sunt, nihil à Regibus tentatum fuerit quoad usum-fructum Regalium.* Art. 4. §. 8.

9. Dabit veniam P. Alexander, si ejus sententiæ anteponamus doctrinam Illustrissimi Archipræsulis rerum Gallicanarum peritissimi, Præsidis officio, aliisque muniis, quæ Regum Christianissimorum Jura ignorare non sinunt, perfuncti, credamusque, quod aliundè constat, Ecclesias retentas fuisse à Principibus *citra usum-fructum redituum:* adeòque frustrà desudâsse prædictum Theologum in conquirendis testimoniis, quibus Principes bona Ecclesiarum vacantium ad se recepisse probaret, ut hinc Regaliæ, id est usus-fructus omnium redituum, & collationis Beneficiorum praxim admodùm antiquam esse inferret. Quapropter futile est quod addit.

10. DISSERT. „ Quintò, Regaliæ Jus sub primâ & „ secundâ Regum nostrorum Dynastiâ viguit & Christianæ „ Monarchiæ coævum est, ut demonstravimus Articulo superiori: falsum igitur est quòd ea lex nondum benè recepta „ esset in Regno, prout scripsit doctissimus Archipræsul.

11. RESP. Non solùm falsam, sed etiam chimericam esse istam responsionem constat ex iis, quæ hactenùs dicta sunt.

12. DISSERT. „ Sextò, facilè conciliari non possunt duæ „ illæ Summi Viri Propositiones: Ex eo Ludovici Crassi & Ludovici Junioris Privilegio sequi, usum Regaliæ non esse introducendum in futurum in Provinciam Burdegalensem, & „ nihilominùs in eo nequaquàm agi de Regaliâ. Si enim de „ Regaliâ in eo Privilegio non agitur, nihil obstat quo minùs „ in futurum Jus illud in Provinciam Burdegalensem introducatur. Septimò, etsi Privilegium illud valuerit ut à Lege

Re-

Art. 4. „ Regaliæ immunes essent Burdegalensis Provincia, & Ausci-
§. 8. „ tana, seu Vasconia, quæ Aquitaniæ Ducibus parebat, Regnantibus Ludovico sexto, & Ludovico septimo, qui illud concesserant, & quandiu revocatum à Regibus Christianissimis non esset: non tamen ut perpetua esset ac irrevocabilis hujusmodi Immunitas. Ea enim est Privilegii conditio, ut à simili Potestate revocari possit: neque Reges, cùm de Regio Jure aliquid remittunt indultis Privilegiis, Successoribus suis legem statuant: cùm Regia Jura nec alienari possint, nec præscribi. Non obstantibus itaque Illustrissimi Archipræsulis conjecturis, constat Privilegium à Ludovico sexto Ecclesiis Aquitaniæ indultum, Regaliam spectare; ac proindè Provincias, Burdegalensem & Auscitanam Regaliæ legi fuisse obnoxias antequàm illo Privilegio donatæ fuissent. Ex his omnibus confutatum manet Authoris nuperi, qui de Regaliâ contra Regis Christianissimi Jura scripsit, Caput octavum libri primi, quo probandum sibi sumpserat, Jus Regaliæ sub prioribus tertiæ Dynastiæ Regibus *receptum* non fuisse.

13. RESP. Optimum argumentum est ad probandum, usum Regaliæ non esse introducendum in futurum in Provinciam Burdegalensem, quòd ei restituta sit Canonica Libertas circa dispensationem redituum Ecclesiarum vacantium. Argumenti vis, quam dissimulat Dissertator, hæc est: Ludovicus Crassus reposuit Ecclesias Aquitaniæ in Canonicâ Libertate bonis suis fruendi post mortem Episcoporum: ergo Regalia, quâ hujusmodi bonorum usum-fructum sibi Principes vendicant, ab illis Ecclesiis arceri debuit, licèt de illâ, utpotè nondum exortâ, non agatur in Diplomate Ludovici.

14. Non fuit autem hæc Libertatis restitutio gratuitum Privile-

Privilegium, quod possit ad libitum revocari, ut patet attentè perpendenti Instrumenti, de quo agitur, rationem & tenorem. Sed, etsi merum Privilegium fuisset, ac Regaliæ propriè dictæ remissio; certissimum est, & ab ipsis Regalistis, qui antequàm de porrigendâ ad omnes Ecclesias Regaliâ cogitaretur, scripserunt, traditum, nominatim à Ruzæo Privilegio undecimo, quòd *Jus Regaliæ potest remitti per Regem.* Potestatis revocandorum Privilegiorum ratio assignatur, quòd Jura Regia cedi aut præscribi nequeant. Quæ Doctrina, si universim intelligatur, revocari poterunt quæcumque à Principibus non solùm Ecclesiis, sed etiam quibuslibet civitatibus & communitatibus, nec non quibuslibet hominibus sive nobilibus, sive plebeis concessa fuerint: quâ doctrinâ nihil est publicæ fidei ac tranquillitati magis perniciosum. *Art.4. §. 8.*

15. Quapropter turpissimum est, Theologum officialibus Regiis Libertatem Canonicam Ecclesiarum eo prætextu violantibus patrocinari. In Præfatione protestatus est, se *Regem Christianissimum, prout ex officio tenetur, à calumniâ vindicare velle*, quod eum frustrà suscepisse illìc ostendimus, cum nemo suam Majestatem calumniatus sit, neque de Illâ nisi debito cum honore in tota hâc Controversiâ locutus sit. Sed videat ipse annon hujusmodi doctrina Gloriosissimum Principem graviter offendat, dum suam Majestatem conjicit in periculum violandi juramenti ab Eâ de conservando Episcopis *Canonico privilegio* in suâ inauguratione præstiti. Sic enim jam à tempore Caroli Calvi in augustâ illâ ceremoniâ jurant Reges Christianissimi: *Promitto vobis* (Episcopis) *& perdono, quòd unicuique de vobis & Ecclesiis vobis commissis* CANONICUM PRIVILEGIUM *& debitam legem atque justitiam servabo: & defensionem quantùm potero adjuvante Domino, exhibebo,*

Art. 4. *ſicut Rex in ſuo Regno unicuique Epiſcopo, & Eccleſiæ ſibi com-*
§. 9. *miſſæ per rectum exhibere debet.*

§. NONUS.

De ſpoliis Epiſcoporum decedentium à Ludovico Juniore perceptis.

1. DISSERT. „ Ludovicus Junior Juribus à Patre „ cum Regio nomine ac dignitate ad ſe devolutis „ fruebatur, & inter alia auguſto Regaliæ Jure. „ Ipſum anno milleſimo centeſimo quadrageſimo, „ cùm bona omnia Pariſienſis Epiſcopatûs vacantis in ejus „ eſſent poteſtate Jure Regaliæ, piâ munificentiâ eleëmoſy- „ nam perpetuam conſtituiſſe pro Cathedralis Eccleſiæ lumi- „ naribus, docet ejuſdem Eccleſiæ tabularium. *Rex Ludovi-* „ *cus, Ludovici Groſſi filius, vacante Epiſcopatu, dum uni-* „ *verſa ad ſtatum Epiſcopalem pertinentia in ipſius eſſent poteſta-* „ *te*, &c. Anno milleſimo centeſimo quadrageſimo ſeptimo, „ cum profectionem in Paleſtinam adornaret, Epiſcopatûs „ Catalaunenſis ſupellectilem Regaliæ Jure fiſco tradi ſolitam, „ Bartholomæo Epiſcopo & ejus ſucceſſoribus liberam dimi- „ ſit, auro, argento, & annonâ ſibi ſervatis. Privilegium iſtud „ editum eſt inter Probationes Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ, „ cap. 16. num. 1. pag. 362. *Dilectiſſimi noſtri Bartholomæi Cata-* „ *launenſis Epiſcopi precibus annuentes, ſibi & ſucceſſoribus ſuis* „ *Epiſcopis in perpetuum condonamus, ne poſt deceſſum Catalau-* „ *nenſis Epiſcopi, ſicut antiquæ conſuetudinis hujuſque tenor ha-* „ *buerat, in Domibus Epiſcopalibus quicquid ligneum aut ferreum,* „ *ſive per Nos, ſive per Miniſteriales noſtros, de cætero capia-*
mus,

„ *mus; animalia quoque Episcopi, & cætera omnia quæcunque* Art. 4.
„ *ad supellectilem Domorum Episcopalium pertinere dignoscuntur,* §. 9.
„ *sub eâdem Immunitate concludimus, præter annonam, vinum,*
„ *aurum, & argentum, quæ omnia juxta vetustam consuetudi-*
„ *nem, & manu & Potestate Regiâ retinemus.* Idem Princeps
„ simile Privilegium concessit Galterio Episcopo Laudunensi,
„ anno millesimo centesimo quinquagesimo octavo, cujus
„ hæc sunt verba: *Decedente Episcopo, in manum Regiam res*
„ *Episcopatûs deveniunt. . . . . Decedens Episcopus sicut testa-*
„ *tus fuerit, ratum erit: & si decesserit intestatus, quod absit,*
„ *Juris erit Regii aurum & argentum ejus totum, annona*
„ *tota* &c. *Si vacaverit Sedes messium tempore, custodes gran-*
„ *giarum retinebunt quod sufficiat seminandis agris. Cæterum Re-*
„ *gii Juris erit, cæterique omnes reditus, præter ea, quæ liberta-*
„ *te donavimus, Juris Regii erunt.*

2. RESP. Digna Religioso Theologo methodus! Artic. II. in variis §. §. præsertim 13. in medio 15. post initium, & 16. circa medium, usum spolia Episcoporum decedentium percipiendi, à Regaliâ distinguit: ut scilicet Regaliam à Canonibus & aliis autoritatibus usum spolii tanquàm sacrilegum damnantibus intactam fuisse defendat. Nunc autem, ut Regaliam in usu fuisse sub Ludovico Juniore ostendat, praxim illam usurpandorum spoliorum profert, quasi idem ac Regalia fuerit. Declamat prædicto §. 16. Articuli secundi contra Autorem Tractatûs Appamiensis de Regaliâ, eumque malæ fidei accusat, quòd hæc duo non distinxerit. *Hunc,* inquit, *Trosleiani Concilii locum integrum referre operæ pretium fuit, ut nuperi Autoris qui Tractatum de Regaliâ contra Regia Jura edidit, mala fides comprobetur, qui verum hujus Canonis sensum dissimulat, ideòque verba illius non refert, ne*

 fraus

Art.4. *fraus ejus pateat omnibus, qui Canonem ipsum attentè legerint,*
§.9. *animadverterintque, quod facillimum est, Trosleianæ Synodi Patres illum condidisse, contra illos qui spolia Episcoporum decedentium diripiebant.* Aut igitur Dissertator adductis hîc spoliorum exemplis, non probat, Regaliam tempore Ludovici Junioris in usu fuisse, aut illam sub secundâ Regum Dynastiâ à Concilio Trosleiano, & sub primâ à Regensi, quod à Trosleiano citatur, ab Aurelianensi, necnon à Parisiensi quinto; sub tertiâ autem à Pictaviensi & à pluribus aliis omnis ævi Conciliis fuisse damnatam fateri cogetur.

3. Certè in Privilegiis ipsis, ut Pater Alexander vocat, sincero mentis oculo ea considerantibus apparent indicia violati antea Ecclesiæ Juris. Nam, verbi gratiâ, Diploma in favorem Ecclesiæ Catalaunensis datum, cujus hîc fragmentum refertur, sic incipit: *Inter universa quæ agit magnitudo Regalis, nihil religiosius dignoscitur, quàm quòd Ecclesiarum tranquillitati studet inposterùm providere, & Libertatem earum ad honorem nominis Christi adaugere:* Quibus verbis insinuatur, usum, qui abrogatur, contra tranquillitatem & Libertatem Ecclesiæ inductum fuisse. In fine pariter declarat Rex, se, quæ sibi reservat ex bonis Episcopi mortui, retinere non posse, si Episcopus ea testamento suo aliis reliquisset: *Quòd si de his præfatæ Sedis Episcopus ante obitum suum sub legitimo testamenta disposuerit, illius ordinationem nec contradicere possumus nec debemus.* Si Episcopi testamentum condentis voluntas ad transferenda in alios bona ex Ecclesiâ provenientia, sufficit ut Rex ea sibi vindicare nequeat: multò magis idem efficiet autoritas Canonum ea Ecclesiæ ipsi vel futuro Successori reservare jubentium? Verba quidem illa tabularii Ecclesiæ Parisiensis: *Rex Ludovicus, Ludovici Grossi filius, vacante E-*

pisco-

piscopatu, dum universa ad statum Episcopalem pertinentia in ipsius essent potestate, aliud à spolio significant. Denotant res Episcopatûs Parisiensis in manu Regis fuisse, non autem explicant, an ejus reditus suos fecerit. Certè D. de Marca illius Ecclesiæ Archiepiscopus, qui de Regaliâ tam eruditè, tamque solidè scripsit, illud instrumentum ad Regaliam prout nunc accipitur non pertinere judicaverat: quandoquidem primum monumentum de Regaliâ mentionem faciens, illud esse dixit, de quo in §. seq. agitur. *Art.* 4. §. 10.

§. DECIMUS.

De Regaliâ in Ecclesiâ Parisiensi.

1. DISSERT. „Idem Rex in Diplomate dato anno „ milesimo centesimo sexagesimo primo ait, Pa„risiensem Episcopatum & Regalia post mortem „ Episcopi Theobaldi in manum suam venisse, „ sed nolle se in proprios usus convertere oblationes & reditus „ Altaris Capiceriæ, quas Hederæ donat Monasterio. Di„ploma istud quod incipit: *Ego Ludovicus*, editum est „ Tom. 10. Spicilegii Dacheriani, pag. 648. inter Probatio„nes Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ, pag. 362. & Tom. 1. Gal„liæ Christianæ, in Episcopis Parisiensibus, in Theobaldo. „ Cujus Diplomatis hæc sunt verba: *Post obitum Parisiensis* „ *Episcopi bonæ memoriæ Theobaldi, Episcopatus* ET REGA„LIA IN MANUM NOSTRAM VENIT, *& similiter* „ *Capiceriæ reditus: sed cùm oblationes & reditus Altaris nol*„*lemus assumere in usus Regios, Monasterium Virginale de He*„*derâ conspeximus multis indigere, & Sacrarum Virginum indi-*

Art. 4. „*gentiæ ſuccurrere dignum duximus. Notum itaque facimus quòd*
§. 10. „*pro noſtrâ, & Anteceſſorum noſtrorum Regum Franciæ animabus, quicquid capiebamus in Capiceriâ Eccleſiæ Pariſienſis Sede vacante,* & EPISCOPATU EXISTENTE IN MANU REGIA, *conventui Sororum de Hederâ, quoties vacaverit Epiſcopatus, donavimus habendum, uſque ad ipſam diem quâ facta fuerit electio.*

2. RESP. Primum iſtud pro Regaliæ uſu teſtimonium, & omnium antiquiſſimum eſſe notavit Illuſtriſſimus D. Petrus de Marca in Commentario an. 1655. ab ipſo, poſtulantibus Cleri Gallicani Comitiis, edito, eumque ſecutus eſt Autor Tractatûs Appamienſis lib. 1. cap. 9. Quamvis nulla hîc collationis Beneficiorum, quæ præcipua eſt Regaliæ pars, ſit mentio.

3. Cæterùm, cùm nulla proferatur Eccleſiæ, ſine cujus conſenſu induci non potuit, Regaliæ conceſſio, ſed ſolo uſu inducta fuerit quædam ejus præſcriptio; ſitque commune Juriſperitorum effatum: *Tantum præſcriptum quantum poſſeſſum*; quæcunque probationes illius uſus adducentur, pro ſuis tantùm caſibus & circumſtantiis valebunt; quod diligenter obſervandum eſt. Quamvis enim Concilium Generale Lugdunenſe II. Regaliam, etiam fundatione acquiri poſſe judicaverit: attamen cùm nullum extet fundationis Inſtrumentum, quo reſervatum hujuſmodi Jus Regibus Chriſtianiſſimis perhibeatur, patet ſolam Regibus Chriſtianiſſimis ſuffragari poſſe conſuetudinem, nec ultra illam poſſe procedi ſive ut Regalia ad Eccleſias liberas extendatur, ſive ut novo modo exerceatur in Eccleſiis huic oneri ſubjectis.

4. Hoc ſemel obſervato, ut ſcilicet teſtimonia in favorem Regaliæ poſtmodùm à Patre Alexandro citanda ultra ſuos limites

mites non extendantur, magnum fiet compendium, ac bre- *Art.4.*
vioribus quàm hactenùs, opus erit responsionibus. Nec §. 11.
enim negamus post hæcce tempora Regaliam in certis quibusdam Ecclesiis ac Provinciis in usu fuisse: (quanquàm non id probant quæcunque à Dissertatore deinde referentur) sed usum illum omnes conditiones complexum fuisse, quæ hodie Regaliæ affinguntur, vel in omnibus Ecclesiis viguisse, aut potuisse post Concilium Lugdunense ad illas produci, pernegamus.

5. Itaque testimonium hujus §. probat Regaliæ usum in Ecclesiâ Parisiensi quoad reditus: non potest autem hinc legitimè concludi ejus usus quoad Beneficiorum collationem; multò minùs quoad alias Ecclesias.

§. UNDECIMUS.

De Ecclesiâ Bituricensi.

1. DISSERT. „ Anno millesimo centesimo quinquagesimo nono, Rex idem Ludovicus Junior remisit Archiepiscopis Bituricensibus veterem „ consuetudinem, quâ omnia mobilia in Ædibus „ Archiepiscopalibus reperta, vi Juris Regaliæ capiebantur. „ Verba Privilegii hæc sunt: *Noverint universi præsentes atque futuri, Nos amore Dei, & pro reverendâ prece jam dicti „ amici nostri Archipræsulis Petri, Ecclesiæ Bituricensi domos „ Archiepiscopales quittâsse, & in eisdem domibus liberâsse „ quicquid de ligno est, & ferro, ære quoque & vitro, plumbo „ & stanno, plumâ & cori, lanâ, cannabe, & lino, maresmo, & omnia domorum utensilia. Liberas eidem Ecclesiæ con-*

Art. 4. „ *concessimus grangias, & in eisdem grangiis bergerias, bove-*
§. 11. „ *rias, & porcarias, & quamcumque nutrituram, ubicunque* „ *eam habuerit, salvam esse, quantùm ad Regiam spectat pote-* „ *statem. De fructibus vero omnium terrarum & vinearum sua-* „ *rum, anno obitûs sui, Archiepiscopo concessimus plena-* „ *riam potestatem faciendi Testamenti sui, & legandi vinum &* „ *annonam, & legumina secundùm quod voluerit.* Refertur in „ Patriarchio Bituricensi, Tom 2. Bibliothecæ novæ M S S. „ librorum P. Philippi Labbe l. 1. quàm latè Regia manus, „ apertâ Regaliâ extenderetur, ex hoc aliisque superiùs relatis „ Privilegiis compertum est.

2. RESP. Miscetur hîc spolium cum usu-fructu bonorum Ecclesiæ vacantis. Itaque sicut constat, nec potuit ipse P. Alexander diffiteri, prohibitum fuisse à sacris Canonibus, ne quis Episcopi decedentis bona diriperet, sed, si ab Ecclesiâ provenissent, futuro Successori, aut ipsi Ecclesiæ reservarentur penes Oeconomum Ecclesiasticum; ita certum est vetitum fuisse, ne quis bonorum Ecclesiarum vacantium reditus sibi vendicaret, atque adeò redituum universorum usurpationem saltem in sui principio, & quamdiu ab Ecclesiâ tolerata non fuit, non minùs fuisse injustam, quàm bonorum ab Episcopo relictorum direptionem. Imò, nonnulli Regaliam in suâ origine nihil aliud fuisse autumant, quàm spolium: quæ opinio satis verisimilis est, si usum-fructum bonorum feudalium excipias in Provinciis juris consuetudinarii, ubi Dominus, vacante Feudo, fructus faciebat suos, donec novus Vassallus investiretur, ut jam alibi observatum est.

3. Tam multa in hoc Instrumento ad Regem post Episcopi mortem pertinuisse supponuntur, ut in eorum enumeratione videre mihi videar, non Jus Regaliæ in Legibus feudalibus,

libus, aut in Jure Custodiæ fundatum, sed *pessimam* illam *consuetudinem* bona Episcoporum decedentium, & Ecclesiarum viduatarum expilandi. Quis enim sibi persuadeat Reges, si tam amplum jus primùm habuissent, à multis quæ hîc recensentur, postea fuisse abstenturos? Multiplicantur progressu temporis, non minuuntur jura Principum in Ecclesias. *Art.*4. §.12.

§. DUODECIMUS.

De Ludovici Junioris Elogio.

1. DISSERT. „ Ludovicus Junior, Princeps, si „ quis unquam erga Ecclesiam & Sedem Apostoli„ cam devotissimus, qui Summos Pontifices In„ nocentium II. Eugenium III. & Alexandrum „ III. in Galliis honorificentissimè & amantissimè suscepit, „ qui Pontificiam Majestatem contra Fredericum Ænobar„ dum tuitus est, qui S. Thomæ Cantuariensis & Ecclesiasti„ cæ Libertatis causam tam acriter defendit, quem idem S. Ar„ chipræsul & Martyr Epist. 79. lib. 3. *Virum Deo plenum* prædi„ cavit; de quo scripsit Epist. 86. libri 2. *Ecclesiam venera„ tur, & protegit, in Ministris suis suscipit Christum, & u„ niversorum gratiam benignitate provocat & beneficiis obligat „ affectiones. Non sævit in subditos, nec occasiones Justitiæ „ prætextu quærit, quibus cruciet pauperes, exhauriat & spo„ liet copiosos.* Ad quem scribebat Alexander III. Epist. 30. „ Append. 2. *Tu verò Progenitorum tuorum laudabilis Imitator „ existens, ut ita paternarum virtutum sicut & Regni hære„ dem te veraciter exhiberes, ad eorum exemplum singularem &*

Art.4 „ *unicam Matrem tuam Sacro-sanctam Romanam Ecclesiam, ex*
§. 12. „ *quo Excellentiæ tuæ Regnum à Deo commissum est gubernandum,*
„ *propensiùs dilexisti, in pressuris & necessitatibus suis ei fide-*
„ *liter adstitisti, & nihil unquam fuit quod à devotione & sub-*
„ *ventione ipsius Regium potuerit animum revocare . . . .*
„ *Nullum in toto orbe Principem esse credimus, quem Antecesso-*
„ *res nostri & Nos ipsi ampliori affectu diligere teneamur, &*
„ *cui magis à nobis quàm tuæ Celsitudini sit deferendum.* Cui ab
„ expeditione Sacrâ reduci *cùm quidam Clericus Papale Privile-*
„ *gium attulisset, quòd in omni Cathedrali Regni sui primam va-*
„ *caturam haberet cum fructibus medio tempore provenientibus,*
„ *ille confestim combussit literas, dicens ; Se malle tales combu-*
„ *rere, quàm animam suam in inferno torqueri :* Ut refert
„ Thomas Walsinghamus in Ypodigmate Neustriæ : Prin-
„ ceps (inquam) adeò religiosus Regaliam non exercuisset,
„ nec sibi Jus illud tribuisset, nisi fuisset legitimè quæsitum :
„ & si quid hâc in re usurpâsset, Alexander III. Pontifex vi-
„ gilantissimus, S. Bernardus Vir Apostolicæ Libertatis, Su-
„ gerius Abbas piissimus & prudentissimus, cujus consiliis &
„ operâ in Regni administratione plurimùm utebatur, ipsum
„ admonuissent arguissentque, quòd novum Jus sibi tribue-
„ ret, novum inventum superioribus Regibus incognitum,
„ Ecclesiæ grave invexisset. At non solùm siluerunt, sed S.
„ Bernardus & Sugerius hunc morem ceu legitimum appro-
„ bavêre. Alexander III. à reprehensione Regaliæ, quam exer-
„ cebat Rex Christianissimus, procul aberat, qui hanc Angliæ
„ Regi competere agnoscebat : cùm tamen ante Willelmi I.
„ tempora Jus istud sibi non tribuissent Anglorum Reges, & è
„ Galliâ in Angliam à Normanniæ Ducibus iisdemque Angliæ
„ Regibus invectum esset.

2. RESP.

2. RESP. Quibuſcumque dotibus præditus fuerit Ludovicus Junior, nec impeccabilis, nec à peccato immunis fuit. Quantumvis Eccleſiæ in occaſionibus à P. Alexandro recenſitis faverit; non eodem ſemper affectu illam proſecutus eſt, ut videre licet in Epiſtolis S. Bernardi à Diſſertatore §. 14. referendis, ubi præcipuè notanda ſunt hæc verba Epiſt. 122. *Quo Jure obſecro, de quo jure præſumit, ut Eccleſiarum poſſeſſiones & terras devaſtet, ut Chriſti ovibus paſtores præfici non permittat, ut his quidem Electorum promotionem prohibeat, aliis verò, quod hactenùs inauditum eſt, dilationem electionis indicat, donec universa conſumpſerit, donec diripuerit pauperum facultates.* Num hæc culpâ vacâſſe ſuaderent, quæ de Ludovico narravit P. Alexander? Num Regaliam ad omnes Eccleſias Galliæ protendi poſſe inferemus, ex eo quòd Ludovicum Juniorem alicujus Eccleſiæ vacantis fructus percepiſſe legimus, etiam ſilentibus S. Bernardo, & Sugerio, imò Alexandro III. id fortè ignorante, aut, quòd uſus ille non latè pateret, cum prædictis Abbatibus diſſimulante? An autem Alexander III. Regaliam Regi Angliæ competere agnoverit §. 16. examinabitur. *Art. 4. §. 12.*

3. Avertat Deus à Rege Chriſtianiſſimo conſilium in omnibus ſuæ ditionis Eccleſiis ea omnia ſibi vendicandi, quæ in paragrapho ſuperiori enumerata ſunt. Vereor enim ne non deeſſent Theologi ac Juriſconſulti ſimiles Patri Alexandro, aſſerentes id Majeſtati ſuæ licere, quantumcumque à Regaliæ naturâ, imò ab omni juſtitiæ ratione abſit. Eximeretur ſuæ Majeſtati ſcrupulus exemplo Ludovici Junioris, Principis tam multis nominibus laudati, & doctrinâ traditâ §. 8. hujus Articuli, ubi Diſſertator ait: *Neque Reges, cùm de Regio Jure aliquid remittunt indultis Privilegiis, Succeſſoribus ſuis le-*

Art. 4. §. 12. *legem statuant, cùm Regia Jura nec alienari possint nec præscribi.* At nunquam existimabit Rex Christianissimus, suum esse Jure Regaliæ, *quidquid in domibus* (Episcopalibus post mortem Episcoporum) *de ligno est, & ferro, ære quoque & vitro, plumbo & stanno, pluma & corio, lana, cannabe & lino, maresmo, & omnia domorum utensilia, bergerias, boverias, & quamcumque nutrituram, fructus omnium terrarum & vinearum* (*Episcopi*) *anno obitûs sui, vinum & annonam & legumina.* Melius, meo quidem judicio, & de Ludovico septimo seu Juniori, & de Ludovico XIV. sentiunt, qui existimant Ludovicum septimum, dum Canonicam Libertatem restituit Ecclesiis Aquitanicis, seu à Ludovico sexto restitutam confirmavit, dum spoliis Episcoporum renunciavit, dum Capiceriæ reditus Monasterio applicavit, aliaque suprà relata præstitit, pietatis simul & justitiæ instinctu ductum fuisse, agnovisseque, non Jura Regia illa esse, sed Ecclesiastica, atque adeò illis renunciâsse, ut conscientiæ suæ securitati & quieti consuleret. In hoc autem imitandum à Gloriosissimo Rege Ludovico XIV. ubi clariùs perspexerit, quàm pravum fuerit à suis Officialibus sibi datum Regaliam ad tam multas Ecclesias, contra Canonicam illarum Libertatem, contra morem suorum Prædecessorum, contra omnia denique jura extendendi, consilium. Sed religiosior erat Ludovicus septimus, quàm Ludovici XIV. Theologi, & Jurisconsulti. Ille enim combussit Privilegium Pontificium, quo sibi permittebatur, *ut in omni Cathedrali Regni sui primam vacaturam haberet cum fructibus medio tempore provenientibus dicens, se malle tales comburere literas, quam animam suam in inferno torqueri*: Hi verò nequaquàm timent, ne Regis Christianissimi, adeòque suæ ipsorum saluti quidquam officiat, si sua

Ma-

Majestas, ipsis consulentibus, in majori Regni sui parte *Art.4.* propriâ sibi autoritate vendicet universum usum-fructum E- §. 13. piscopatuum vacantium, & collationem omnium Beneficiorum curam animarum non habentium.

§. DECIMUS TERTIUS.

De testimonio S. Bernardi in favorem Regaliæ.

1. DISSERT. „Jus, inquam, Regaliæ, ac illius „usum prout illis temporibus exercebatur, ap- „probavit S. Bernardus. Scribens enim ad Ludo- „vicum septimum Regem Christianissimum in „gratiam Monachi ad Episcopatum Lingonensem electi, E- „pist. 170. his verbis Majestatem ejus alloquebatur: *Electio* „*ritè celebrata est, Electus fidelis est. Non autem esset fidelis,* „*si vestra, & non per vos habere vellet. Necdum prorsùs se in-* „*tromisit de aliquo; quanquam invitatio Cleri & Populi, op-* „*pressorum afflictio, & vota bonorum id ab eo vehementissimè* „*flagitarent.* Et Epist. 164. de altero loquens qui ad Episco- „patum electus erat, ait: *Festinavit ad Regem*, REGA- „LIUM INVESTITURAM ACCEPIT. Idem, „vel alius Autor Sermonis ad Pastores, qui inter ipsius opera „legitur: *Duplex est dominium* Prælatorum. *Habent enim cla-* „*ves Ecclesiæ . . . . . . Habent, &* REGALIA; *quia* „*Domini sunt urbium, oppidorum. Nec solùm Episcopatus, sed* „*& Consulatus* (id est Comitatus) *habent. Ut meritò eis dicatur?* „*Quid ultra debui facere, & non feci?*

2. RESP. Nulla hîc mentio fit usus-fructûs aut collationis Beneficiorum, quæ sunt propriæ Regaliæ partes; sed tan-

 tùm

Art. 4. §. 14. tùm Investituræ seu concessionis feudorum. Observat autem Illustrissimus D. Petrus de Marca de Concord. lib. 8. cap. 27. num. 3. suprà citato, quòd Ecclesiæ à Principibus retinebantur CIRCA USUM-FRUCTUM REDITUUM, *donec Investitura temporalis concessa fuisset.*

3. Sed quod genus Philosophandi ? Ex Autore Sermonis ad Pastores, *Prælati habent Regalia, Domini sunt urbium, & oppidorum*: ergo Rex Christianissimus habet Jus Regaliæ. Parcendum fuisset Lectorum patientiæ, prætermissis ejusmodi tam ineptis argumentis.

§. DECIMUS QUARTUS.

Mens S. Bernardi circa Ludovicum Juniorem, Ecclesias & electos Episcopos vexantem.

1. DISSERT. „ Non est dissimulandum, S. Bernardum Epistolis 122. & 124. Ludovicum Juniorem, quem Puerum Regem vocat, durioribus „ verbis perstringere ob Ecclesiarum vacantium bona direpta & dissipata; sed Regaliæ Jus legitimumque usum Abbati Sanctissimo probatum fuisse confirmat uterque „ locus, unum abusum insectatur ac damnat, quòd scilicet „ Episcopatuum vacationem protraheret, ut diutiùs reditibus frueretur, quos in seculares usus, nullâ publicæ rei necessitate postulante convertebat, & Comitibus usum-fructum & Oeconomatum Episcopalium bonorum concedebat, qui fructibus non contenti, terras Ecclesiæ vastabant, „ & colonos, hominesque Ecclesiæ vexabant Epist. 122. ad „ Joslenum Suessionensem Episcopum, & Sugerium Abbatem:

„ tem : *Habeat Rex adversus Comitem Jus : sed & de quo jure* Art. 4.
„ *præsumit ut Ecclesiarum possessiones & terras devastet , ut* §. 14.
„ *Christi ovibus Pastores præfici non permittat , ut his quidem E-*
„ *lectorum Promotionem prohibeat : aliis verò (quod hactenùs*
„ *inauditum est) dilationem electionis indicat, donec universa*
„ *consumpserit, donec diripuerit pauperum facultates , donec*
„ *penitùs desoletur terra ?* Epist. 224. ad Stephanum Prænesti-
„ num Episcopum : *Conculcantur apud nos Sancta, Ecclesia*
„ *turpiter ancillatur. Nam & electiones Episcoporum prohiben-*
„ *tur fieri, & sicubi id præsumptum à Clericis fuerit, Electus*
„ *Episcopari non sinitur. Denique sedet in tristitiâ Ecclesia Pa-*
„ *risiensis proprio destituta Pastore, & nemo est qui de substituen-*
„ *do alio mutire audeat. Non sufficit spoliari bonis præsentibus*
„ *Domos Episcopales : etiam in terras & in homines manus sa-*
„ *crilega circumquàque desævit , totius anni ex eis reditus sibi*
„ *vendicando. Vestra Catalaunensis fecit quidem electionem, sed*
„ *qui electus est, ecce jam diebus multis debito honore frustra-*
„ *tur, & scitis quàm non absque gravi gregis dominici detri-*
„ *mento. Commisit Rex germano suo Roberto vices Episcopi; &*
„ *ille in cunctis terris rebusque Ecclesiæ potestativè versans, &*
„ *pro vice suâ ubique haud segniter agens, infert Cœlis quotidia-*
„ *nas hostias, non pacificas; clamores pauperum, lachrymas vi-*
„ *duarum, planctus orphanorum, gemitus compeditorum, &*
„ *sanguinem interfectorum. Verùm angustus est malitiæ ejus ille*
„ *Episcopatus. Remensem invadit, atque in terrâ Sanctorum ini-*
„ *qua gerit, non Clericis, non Monachis, non Sanctimonialibus*
„ *parcens. Denique S. Mariæ, S. Remigii, S. Nicasii, S. Theo-*
„ *dorici terras fructiferas, & villas populosas ita in ore gladii*
„ *devastavit, ut penè in solitudinem redegerit universas. Frequens*
„ *omnium auribus vox : Hæreditate possideamus Sanctuarium Dei.*

Et

*Art.*4. „ Et Epist. 22. ad ipsum Regem : *Non silebo, quòd illicitum*
§. 14. „ *illud maledictumque Juramentum inconsultissimè usurpatum à* „ *vobis contra Bituricensem Ecclesiam (pro quo, heu! tot &* „ *tanta mala jam nunc meritò provenerunt) non ita tandem cor-* „ *rigitis, ut Christi ovibus apud Catalaunum Pastorem præfici* „ *non sinatis: insuper & Fratri vestro, ejusque Militibus sa-* „ *gittariis balistariisque, Domos Episcopales contra jus & fas* „ *inhabitandas, & res Ecclesiæ in hujusmodi nefarios usus profli-* „ *gandas, audacter nimium exponitis. Dico Vobis, non erit diù in-* „ *ultum, si hæc ita facere pergitis.*

2. Resp. Vides Ludovicum Juniorem non eam semper Ecclesiis earumque bonis reverentiam præstitisse, quam postulant res Deo consecratæ. Non in omnibus exempla laudabiliter à suis Successoribus imitanda præbuisse: non eas semper laudes meruisse, quibus eum P. Alexander §. 12. extulit.

3. Observare potuisti variis in locis Lector, & rursus hîc potes, animum Aulæ Regiæ placere cupientem, etiam cum Ecclesiæ Jurium detrimento. Quis enim Ludovicum Juniorem non culpet, quod Ecclesiastica bona devastaverit, aut aliis devastanda tradiderit, quâcumque tandem ratione id fecerit? At P. Alexander eo nomine illum non damnat, quòd Episcopatuum, quorum vacationem protrahebat, reditus in seculares usus converteret, sed quòd hoc fecerit *nullâ publicæ rei necessitate postulante*: quibus verbis in aliis similibus facinoribus referendis utitur. Unde si *aliqua publicæ rei necessitas postulet.* (vix autem continget unquam ut nulla sit in Regno publica necessitas) poterunt Reges suis Militibus aliisve adjutoribus aut Ministris Ecclesiarum reditus distribuere; ac Caroli Calvi aliorumque Regum scrupulum deridere, qui se reos

fate-

fatebantur, licèt *magnâ necessitate & per omnia* inviti hujusmodi licentiâ usi fuissent. Vide Art. 2. §. 12. *Art.4. §. 14.*

4. Attamen ex Ludovici in Ecclesias injuriis P. Alexander putat elicere se posse Jus Regaliæ. Quâ verò ratione?

5. DISSERT. „ Certè nisi Rex usum-fructum bonorum Ecclesiasticorum vacante Sede jure sibi vendicâsset, diù „ vacantes Episcopatus ex industriâ non reliquisset, ut rediti„ bus diù frueretur. Unde S. Bernardus rem inauditam esse „ non ait, ut Rex vacantis Episcopatûs bona sub manu suâ „ teneat, fructusque suos faciat, donec novus Episcopus „ Juramentum fidelitatis præstiterit, & ab ejus Majestate mis„ sus in possessionem hujusmodi bonorum fuerit; sed inaudi„ tum esse, ut differatur electio, ut retardetur consecratio, eo „ consilio ut diutiùs percipiantur fructus; inauditum esse quòd „ in nefarios usus profligandi exponantur.

6. RESP. Satis apertè significat S. Bernardus, non nisi injustè reditus bonorum Ecclesiasticorum à Ludovico usurpatos, nullo interposito discrimine inter tempus, quo Ecclesiæ sine ipsius culpâ vacabant, & illud quo ipse electiones fieri, aut factas suum effectum consequi non sinebat. Quid enim aliud sibi volunt hæc verba: *Non sufficit spoliari bonis præsentibus Domus Episcopales: etiam in terras & in homines manus sacrilega circumquàque desævit, totius anni ex eis reditus sibi vendicando?* Nonne verba illa: *Non sufficit spoliari*, usum illum spolii injustum fuisse indicant: sequentia verò; *Etiam in terras & in homines manus sacrilega circumquàque desævit, totius anni reditus ex eis sibi vendicando*, adhuc iniquiùs S. Bernardo visum, quòd Rex bonorum Ecclesiasticorum reditus perciperet eò quòd magis propriè, quàm Episcopi supellex, ad Ecclesiam pertinere viderentur? Ubi au-

Art. 4. §. 14. tem est distinctio temporis, quo Ecclesiæ sine culpâ Ludovici vacabant, ab eo, quo ipse electionem impediebat?

8. DISSERT. „ Videtur denique S. Bernardus paulò „ duriùs ad Ludovicum Regem scripsisse, quòd à bello geren- „ do cùm Theobaldo Campaniæ Comite deterrere non posset „ ejus Majestatem. Theobaldo amicissimus erat S. Bernardus, „ ut ipse S. Bernardo addictissimus. Pacem, quam optabat „ Comes, Sanctus Abbas promovere & conciliare satagebat. „ Rex ob politicas rationes, quæ S. Bernardum fortè latebant, „ pacem concedere nolebat conditionibus, ut credere par est, „ non satis æquis, & quibus Majestatis suæ juribus & honori „ non satis consultum videretur. Theatrum belli Campania „ erat, Belgiumque. Vacabant Catalaunensis & Remensis „ Episcopatus. Durante bello commodè illis Ecclesiis provi- „ deri non poterat. Regis intererat Episcopos ibi designari, „ quorum de fidelitate certus esset. Interim Princeps Rober- „ tus Regis frater cùm copiis Catalaunum Remosque fatiga- „ bat. Ipsi reditus vacantium Episcopatuum in subsidium „ belli Rex concessit. Nimiâ licentiâ copias suas in illis civita- „ tibus agrisque grassari permisit Regis frater. Hæc S. Bernar- „ do conquerendi ratio, si tamen falsis relationibus circum- „ ventus non fuit: quod ut suspicemur efficiunt verba illa, „ quibus Epistolam exorditur: *Scripseram Regi, arguens „ eum super malis, quæ fiunt in Regno ejus, ipsius (sicut dici- „ tur) assensu. Et quod rescripsi, dignum duxi vobis, qui de „ Consilio ejus estis, insinuandum.* Data est Epistola ad Josle- „ num Suessionensem Episcopum, & Sugerium Abbatem. „ Hi Regi à Consiliis erant Sanctioribus, & rationes ejus „ magis forsân ipsis erant perspectæ, quàm S. Bernardo, qui „ ipsos alioqui sibi amicissimos zelo severissimo coarguit.

Nam

„ *Nam & vos ipsi* (inquit) *si pacem desideratis Ecclesiæ, sicut* Art. 4.
„ *oportet filios pacis : quomodò non dicam tractatis ea, sed vel* §. 14.
„ *interestis Consiliis tam malignis ? Quicquid enim mali fece-*
„ *rit, meritò non Regi Juveni, sed Consiliariis Senibus imputa-*
„ *tur.* Ut ut est, si quid in his peccavit Ludovicus Junior, &
„ suo Regaliæ Jure verè abusus est; quin id emendaverit nullus
„ est dubitandi locus, cùm ejus pietas tam illustribus testimo-
„ niis celebrata sit.

9. RESP. Quis auditâ P. Alexandri defensione Ludovicum innocentem non omninò judicet ? *Unum abusum insectabatur ac damnabat* (S. Bernardus) *quòd scilicet Episcopatuum vacationem protraheret* (Ludovicus) *ut diutiùs reditibus frueretur, quos in seculares usus, nulla publicæ rei necessitate postulante convertebat.* Sed quod spectat ad Episcopatuum vacationem; *durante bello commodè illis Ecclesiis provideri non poterat. Regis intererat Episcopos ibi designare, quorum de fidelitate certus esset.* Quoad reditus verò *publicæ rei necessitas postulabat, ut in seculares usus converterentur.* Nam *Rex ob politicas rationes pacem concedere nolebat, conditionibus, ut credere par est, non satis æquis, & quibus Majestatis suæ juribus & honori non satis consultum videretur . . . . reditus vacantium Episcopatuum in subsidium belli Rex concessit.*

10. Duriùs quidem scripsit S. Bernardus ad Ludovicum septimum, quàm liceat hodie Abbatibus aut Episcopis, aut aliis quibuscumque Reges alloqui. An autem idcirco Sanctum illum Abbatem tantâ credemus fuisse animi perturbatione pro suo erga Theobaldum affectu commotum, ut Regem injuriam Ecclesiis inferre falsò sibi persuaserit : ac in describendis illis injuriis, quæ non nisi publicæ ac notoriæ esse poterant, & in nominandis Ecclesiis ac personis incer-

 to

Art. 4. to aliquo rumore fuisse deceptum : aut demùm Jura Re-
§. 14. gia, · sacrilegia nominâsse, & propter illa Dei ultionem minitatum esse?

11. At, inquiet P. Alexander, saltem incertum erat an ex consensu Regis tanta bonis Ecclesiasticis inferrentur damna; eâque de re dubitâsse videtur S. Bernardus, ut innuunt hæc verba (ut dicitur). Verùm cùm Epistola 222. in quâ habentur hæc verba, scriberetur ad eos, quorum consiliis plerùmque Ludovicus utebatur, principio temperandus erat stylus aliquâ dubitationis specie, quæ tamen veritatem aut sinceritatem non offendebat; plurima enim & Ecclesiis & Laïcis damna inferebantur, ex quibus poterat Rex nonnulla ignorare. Quòd autem Ecclesiis non præficerentur Episcopi; quòd vacantium Ecclesiarum fructus interim diriperentur, non poterat Regem fugere. Adde quòd in Epistolâ 224. ubi eadem mala commemorantur, S. Bernardus nullum edidit signum dubitationis.

12. Viderit autem P. Alexander annon in ipsum, dum Regiam declarationem Regaliam ad Ecclesias liberas extendentem defendit, cadat hæc S. Bernardi in prædictâ Epistolâ 224. sententia : *Consulere talia manifestè schisma fabricare est, Deo resistere, Ecclesiam ancillare, & novam in servitutem Ecclesiasticam redigere Libertatem.*

§. DE-

§. DECIMUS QUINTUS.

De Regaliæ usu sub Sugerio, Regni Galliæ, absente Ludovico Juniore, Administro.

1. DISSERT. „ Sugerium Juris Regaliæ sub Ludo„ vico Juniore testem & approbatorem alterum „ profero, Epistola 14. ad Capitulum Carnoten„ se. *Novit Discretio vestra* (inquit) *quòd glorio„ sus Rex Francorum Ludovicus carissimus Dominus noster famo„ sam peregrinationem amore Dei suscipiens, Archiepiscoporum „ & Episcoporum, ac Regni Optimatum consilio, nec sine Do„ mini Papæ assensu, curam administrationis Regni sui nobis com„ misit. Et quoniam ex debito officii ea quæ ad Regnum spectant „ diligenter perquirere, & fideliter nos oportet conservare: præ„ sentium latores Nuncios nostros ex parte Domini Regis* AD RECIPIENDA ET CONSERVANDA REGALIA, *Dilectioni vestræ „ delegamus: rogantes ut in quibus oportuerit, tanquàm Regni „ fideles, donec Ecclesiam vestram tanto & tam glorioso Pastore „ viduatam, divina misericordia Idoneo Successore consueto ordi„ ne consoletur, fideliter adjuvetis. Quantò siquidem Regni æter„ ni amplificationi operosiùs innititur, tantò suum sibi integrè „ conservari potissimum meretur.* Regaliam partem esse Regii „ Juris, quâ sine Regnum integrè non conservetur, docet Su„ gerius Abbas.

2. RESP. Hoc Sugerii testimonium neque thesim generalem adstruit; quòd scilicet Regalia potuerit ad omnes Regni Ecclesias extendi, cùm hîc de Ecclesiâ tantùm Carnotensi agatur, quam illi oneri ex antiquâ consuetudine obnoxiam non nega-

Art. 4. negamus ; neque plenè respondet hujus Articuli titulo, qui
§. 15. est : *Utrum Jus Regaliæ in totâ amplitudine suâ, quatenùs scilicet usum-fructum redituum Ecclesiæ vacantis, & Beneficiorum collationem complectitur, Reges tertiæ Dynastiæ ante Concilium Lugdunense exercuerint, illudque agnoverit & approbaverit Ecclesia?* cum nulla hîc fiat collationis Beneficiorum mentio : nulla approbationis Ecclesiæ : imò nec usûs-fructûs bonorum] Ecclesiasticorum. Verba autem illa quæ grandioribus characteribus, tanquàm Dissertatoris mentem efficaciùs probantia, scilicet, *ad recipienda & conservanda Regalia*, sola feuda denotant. Nec movet, quòd Sugerius Regis interesse insinuet, ut Regalia recipiantur & conserventur. Nam etsi Rex fructus universos, vel etiam illos qui ex feudis proveniunt, suos non faceret, commoda illi erat bonorum custodia, seu subsequens Investitura, propter illam, quam suprà ex Goffrido Vindocinensi notavimus, rationem; quia nimirùm hoc pacto sibi Episcopos arctiùs devincebat, subjiciebatque.

3. DISSERT. „ Decanus & Capitulum Carnotensis Ecclesiæ ad eumdem Abbatem tunc Regni Administrum, dum „ Rex Ludovicus Junior in Transmarinâ expeditione versabatur, de Gosleni electione ita scribunt : *Acceptâ à vobis „ Regiâ licentiâ loco Domini Regis, die statutâ convenimus in „ Capitulum nostrum, & invocatâ Sancti Spiritûs gratiâ, pari „ voto unanimique consensu elegimus nobis & Ecclesiæ nostræ in „ Episcopum Domnum Goslenum Archidiaconum nostrum, virum „ utique liberalem, idoneum, & literatum : idipsum approbantibus viris religiosis Abbatibus qui præsentes erant, omnique applaudente populo, & Deo gratias referente super electione talis personæ, quæ utilis esse creditur Ecclesiæ, & Regno fidelis.*

„ *delis. Rogamus igitur ut huic nostræ electioni assensum præbere* Art. 4.
„ *&* ELECTO NOSTRO REGALIA REDDERE VICE DOMINI §. 15.
„ REGIS DIGNEMINI.

„ Ad illos rescripsit Sugerius Epist. 20. *Nos quantùm ex parte*
„ *Domini Regis, cujus vices agimus, facere habemus, huic electio-*
„ *ni libenter assensum præbemus. De Regalibus verò sicut in Curiâ*
„ *Dominorum Regum Francorum Mos antiquus fuisse dignoscitur,*
„ *cùm Episcopus consecratus, & in Palatium more Canonico fue-*
„ *rit introductus, tunc ei reddentur omnia. Hic est enim reddi-*
„ *tionis ordo & consuetudo, ut, sicut diximus, in Palatio statutus*
„ REGI ET REGNO FIDELITATEM FACIAT, ET SIC DE-
„ MUM REGALIA RECIPIAT.

4. RESP. Nulla hîc quoque collationis Beneficiorum, nulla approbationis Ecclesiæ, imò nec usûs-frûctus omnium bonorum Ecclesiasticorum mentio, sed tantùm Investituræ, quæ & ad Regalia, id est feuda à Regibus concessa, restringitur, & citra usum-fructum fieri potuisset. Denique dè solâ Ecclesiâ Carnotensi est sermo, quæ, ut diximus, Regaliæ subjacet.

5. DISSERT. „ Collatio Præbendarum fiebat à Rege
„ apertâ Regaliâ, ut constat ex Epistolâ Theobaldi Blesensis
„ Comitis ad eumdem Sugerium, quæ est inter istius Abbatis
„ Epistolas 38. *Relatum est nobis*, inquit, *quòd exigitis ab E-*
„ *piscopo Carnotensi Capiceriam Carnotensis Ecclesiæ, quia eam*
„ DE REGALI *esse asseritis, quam Gaufredus bonæ memoriæ Epi-*
„ *scopus in manu suâ tenebat, quando à seculo migravit. Unde*
„ *vobis notum fieri volo, quòd* REGALE *Carnotensis Episcopatûs*
„ *de Rege in feodum teneo cum alio feodo meo, ita quòd decedente*
„ *Episcopo*, REGALE *Episcopatûs meum proprium est, quous-*
„ *que alius substituatur. Et ideò vos rogo, & pro* REGALI,

quod

Art. 4. *„ quod meum est, Capiceriam ab Episcopo non requiratis;*
§. 15. *„ sed si eam precibus ab Episcopo quæsieritis, inde me non in-
„ tromitto.*

6. RESP. Non videtur Capiceria hîc, & suprà paragrapho decimo, pro Beneficio sumi, sed pro bonis unde percipiebantur, quæ necessaria erant ad emendam ceram & alia pro celebrandis Divinis Officiis: unde Ludovicus Junior in diplomate relato in prædicto §. decimo; non dixit Capiceriam, sed *Capiceriæ reditus* in manum suam venisse: nec Se Capiceriam contulisse, *sed quidquid capiebat in Capiceriâ Sede vacante, donâsse.* Sugerius etiam non Capiceriam concessisse dicitur, sed eam exegisse ab Episcopo Carnotensi, de Regali esse asserens, id est constare feudis Regalibus. Unde patet, Capiceriam non fuisse Beneficium ad Episcopi Collationem pertinens, sed potiùs officium Episcopatui annexum, quandoquidem, vacante Sede Episcopali, vacabat, plenâ Sede ab Episcopo possidebatur. Præterea fuisset admodùm irregulare, ut Episcopi in Ecclesiâ suâ Beneficium dignitati Episcopali non unitum possiderent.

7. Ex hoc testimonio ad summum concluderetur, Comitem Blesensem, post mortem Episcopi Carnotensis, Regale, id est fructus bonorum feudalium Ecclesiæ Carnotensi à Regibus concessorum, recepisse; idque ex concessione Regis ad quem illi fructus pertinuissent, vacante Sede, ex quo feuda Ecclesiis data subiecta erant huic oneri, sicut feuda Laïcalia in illa Provinciâ, quæ jure consuetudinario regebatur: sed hoc Regaliam non appellabit P. Alexander, si in definitione Regaliæ à se traditâ, & in titulo hujus Articuli stet; licèt principio Regalia solam fructuum bonorum feudalium perceptionem complexa sit.

8. DISSERT. „ Viromandensis Comes ad eumdem Abba-

„ Abbatem Regni Administrum scribit : *Belvacenses Clerici* Art. 4.
„ *pro electione Domini Henrici Romam properant ad Apostolicum*, §. 15.
„ *& ad perficiendum hoc opus pecunia est necessaria. Rogat autem*
„ *Domina Regina & vos & me, ut de reditibus Episcopatûs ex*
„ *aliquâ parte eis indulgeamus*. Reditus itaque vacantis Episco-
„ patûs sub manu Regiâ fuisse, non ut eos reservaret Succes-
„ sori, sed ut eis pro beneplacito suo, servatis æquitatis &
„ pietatis legibus uteretur, certissimum est. Sugerius, quem
„ S. Bernardus *Magnæ Domûs Magni Regis vas in honorem apud*
„ *Ecclesiam Gallicanam haberi prædicat*; *quem in temporalibus*
„ *fidelem & prudentem, & in spiritualibus ferventem & hu-*
„ *milem, in utrisque sine reprehensione versari scribit*; *quem*
„ *apud Cæsarem tanquàm unum de Curiâ Romanâ, apud Deum tan-*
„ *quàm, unum de Curiâ Cæli* esse ait; talis, inquam ac tantus vir,
„ Jus Regaliæ vice Regis exercuit, moremque antiquum esse
„ testatus est in Curiâ Regum Francorum, ut Regia manus à
„ reditibus Ecclesiæ vacantis non amoveretur, donec electus
„ Episcopus in Palatio per se Regi & Regno Sacramentum
„ Fidelitatis præstitisset : nec solùm quoad usum-fructum re-
„ dituum, sed etiam quoad Collationem Præbendarum, Rega-
„ liam Jus esse Regium professus est, quod ut Regni Admini-
„ ster ac Regens Regi integrum conservare tenebatur.

9. RESP. Cùm Ecclesiarum vacantium bona tunc temporis à Principibus administrari incepissent, non mirum est, si absque illorum licentiâ reditus Episcopatuum non possent distrahi : itaque postulandus fuit Sugerii Regnum Franciæ administrantis consensus, ut Clericis Belvacensibus Romam proficiscentibus ex Episcopatûs Belvacensis reditibus pecunia daretur. Sed vel hoc ipso testimonio probatur, Reges non potuisse omnes reditus Ecclesiarum vacantium suos facere,

Art. 4. §. 15. sed debuisse illos in Ecclesiarum utilitatem expendere. Id fateri videtur Dissertator hîc verbis illis, *servatis æquitatis & pietatis legibus*; idem apertiùs scripsit ad Sæc. XI. & XII. par. 3. Dissert. 10. Art. 1. *Quod spectat*, inquit, *consuetudinum Clarendunæ promulgatarum Capitulum 12. id ab Alexandro III. damnatum non fuit, quà parte fructus Ecclesiarum vacantium Regi adjudicabat; sed quia vendicabat ipsi sicut Dominicos: cùm æquitas ac pietas suaderent, ut reditus illi, quos patrimonia pauperum, oblationes fidelium, pretia peccatorum, Patres appellant & Concilia in profanos usus non cederent, nec in proprias utilitates à Rege converterentur, sicut alii redditus Regales, sed pios in usus erogarentur*; quod diligenter tenendum est, vereor enim ne sententiam mutaret, si Officiales Regii reditus illos *sicut Dominicos* in usus sæculares converti vellent.

10. Cæterùm, licèt Sugerium magnis laudibus dignum existimem, monebo Lectorem, ut meminerit eos qui fisco præsunt, admodùm solicitos esse solere, ne quid Regiis rationibus pereat; ideòque quamvis boni sint, justitiam quæstuum seu redituum non tam accuratè disquirere, putantes hæc ad officium suum minimè pertinere. Jus autem Regium à Sugerio dicta est Regalia, quantùm ad onera feudis Regiis juxta regionis consuetudinem imposita, inter quæ nec usumfructum omnium bonorum Ecclesiæ, nec collationem Beneficiorum recenset.

11. DISSERT. „ Facessat igitur nuperus Regii Juris Impugnator, qui in Tractatu suo de Regaliâ, cap. 9. Jus Regaliæ tempore Ludovici Junioris introductum imperitè asserit; exemplo Ducum & Comitum qui illud usurpaverant, „ id sibi Regem Christianissimum tribuisse; nec ullum esse antiquius

„ tiquius Instrumentum, in quo de Regaliâ mentio fiat, *Art.* 4.
„ quantùm ad perceptionem fructuum Ecclesiæ vacantis, lite- §. 15.
„ ris Ludovici Junioris anni 1161. quantùm ad Collationem
„ verò Præbendarum, Testamento Philippi Augusti, anni 1190.
„ Sanè Duces & Comites usurpâsse Regaliæ Jura ad exemplum
„ Regum à quibus Provincias & Urbes Episcopales in feudum
„ acceperant, non verò Reges ad exemplum Ducum & Comi-
„ tum, ineruditus est qui non agnoverit, idque evidenter pro-
„ bat Epistola Teobaldi Blesensis Comitis ad Sugerium Abba-
„ tem superiùs laudata, quâ Regalia Carnotensis Episcopatûs,
„ & Collationem Præbendarum vacante Sede, ad se pertinere
„ contendit, ratione feudi quod à Rege tenebat.

12. RESP. Laudo Dissertatoris erga Illustrissimum Archipræsulem D. Petrum de Marca reverentiam, quòd eum imperitiæ accusare apertis verbis noluerit. Sed, ut illi parceretur, Autori Tractatûs Appamiensis de Regaliâ convicium non erat impingendum: quod non in ipsum, sed in prædictum Archiepiscopum cadit. Non enim tanquàm à se observatum, sed tanquàm à D. de Marca dictum refert, omnium monimentorum, in quibus de Regaliâ quoad usum-fructum fit mentio, antiquissimum esse, Diploma Ludovici Junioris anni 1161. quoad collationem verò Beneficiorum, Testamentum Philippi Augusti. Neque prædicti Tractatûs Autor hæc omninò fuisse Regaliæ primordia affirmavit; sed tantùm Regaliam circa illa tempora inductam. Constat autem ex hactenùs dictis, nullum proferri testimonium, quod illam Ludovico Juniore antiquiorem fuisse demonstret.

13. Domini autem de Marca rerum Gallicanarum peritissimi verba in Commentario de Regaliâ, rogantibus Cleri Gal-

 licani

*Art.*4 licani Comitiis an. 1655. congregatis, scripto, & Tom. 2.
§. 15. part. 2. tit. 6. num. 2. Actorum prædicti Cleri inserto, latinè sic reddi possunt; „ Monimentorum in quibus de hoc Re„galiæ Jure, quoad Galliam, fit mentio, antiquissimum „ est Diploma Ludovici Junioris an. 1161. datum. In quo de „ Parisiensi Episcopatu habentur hæc verba, Episcopatus & „ Regale in manum nostram venit. Ejus etiam meminit Te„stamentum Regis Philippi Augusti an. 1190. confectum. Si „ Præbenda vacaverit quando Regalia in manu nostrâ ve„nient. „ Gallicè ista sunt; *Le plus ancien titre qui fasse mention de ce droit de Regale en France est celuy de Louïs le Jeune de l'an 1161. parlant de l'Evechè de Paris, Episcopatus & Regale in manum nostram venit. Il en est aussi fait mention au Testament du Roy Philippe Auguste de l'an. 1190. Si Præbenda vacaverit quando Regalia in manu nostrâ venient.* De hoc quidem testamento non declarat D. de Marca, quòd sit omnium in illo genere antiquissimum. Id tamen satis innuit, cùm primam Regaliæ originem inquirens, assignato Diplomate Ludovici Junioris, in quo usûs-fructûs tantùm redituum apparent vestigia, nullum aliud profert pro collatione Beneficiorum, præter hoc testamentum Philippi Augusti. Itaque si qua inest huic Chronologiæ imperitia, Doctissimo Archiepiscopo tribui debet, ut diximus, non Autori Tractatûs Appamiensis.

15. Verùm adeòne perspicua sunt testimonia hîc à Patre Alexandro producta, ut Illustrissimus Dominus de Marca non possit ab imperitiâ vendicari; vel potiùs à malâ fide? Nec enim verisimile est, ipsum Epistolas Sugerii, quarum autoritate interdum usus est, nequaquàm legisse, aut verum earum sensum non fuisse assecutum. Id sanè affirmare ausim,

P.

P. Alexandrum ejuſmodi teſtimoniis non ceſſurum fuiſſe, ſi tanto ſtudio Libertatem & Jura Eccleſiæ defendendo ſuſcepiſſet, quanto Regias partes in hâc controverſiâ tuetur. In hanc ſententiam ibit etiam Lector, ſi attentè perpenderit, eum variis in locis probationibus majoris ponderis in favorem Eccleſiæ adductis obluctari, quod articulo ſequenti licebit obſervare. Art. 4. §. 15.

15. Sed ut redeamus ad id unde divertimus, erraverit hâc in parte præ imperitiâ D. Marca, ejuſque errori aſſenſerit Autor Tractatûs Appamienſis; (neminem enim, ut jam inſinuavimus, defendendum ſuſcipimus, niſi quatenùs veritas ſuffragatur, parumque refert, utrum paulò priùs, an paulò tardiùs exorta ſit Regalia) manet tamen, eam nonniſi circa tempora Ludovici Junioris, ut aſſeritur in dicto Tractatu Appamienſi, fuiſſe in uſu; ac tum, & deinde, non niſi in certis Eccleſiis locum habuiſſe; neque in quibus locum habuit unam eamdemque fuiſſe praxim, ſed in aliquibus latiùs, in aliis minùs patuiſſe.

16. Quòd autem imperitiæ & ignorantiæ convicium à Diſſertatore impingitur iis, qui Regaliam à Comitibus primùm, deinde ipſorum exemplo à Regibus uſurpatum ſuſpicantur, audaciùs fieri, quàm juſtiùs videtur, ſi ſanè intelligatur illa opinio. Regaliam quidem juxta primam ac propriam ſuam conditionem acceptam, multi veriſimiliùs à jure feudorum ortam exiſtimant, vel potiùs nihil aliud initio fuiſſe niſi jus feudale, quo Reges fructus Regalium ſeu feudorum in Eccleſias collatorum ſibi vindicabant poſt mortem Epiſcoporum uſque ad Succeſſorum Inveſtituram, quemadmodum ex feudis profanis fructus ſuos faciebant poſt mortem Vaſſallorum donec inveſtiſſent eorum Succeſſores, in Provinciis in quibus ea

Art. 4. §. 15. ea erat lex ſeu generalis conſuetudo feudorum. At verò cùm jus illud ad reditus bonorum non feudalium nequaquàm extenderetur, ſatis probabile eſt, Regaliam ad illos fuiſſe porrectam occaſione tum ſpolii, tum Cuſtodiæ. Cùm enim defunctorum Epiſcoporum bona expilari cæpiſſent, ea Magnates ac Potentes, prætextu Cuſtodiæ, ne à privatis diriperentur, ſibi ſenſim vindicârunt: quam pravam conſuetudinem damnavit Concilium Trosleianum an. 909. can. 14. *Quia*, inquit, *inter Noſtrates hic peſſimus inolevit mos, ut defuncto Epiſcopo, mox à quibuſcumque Potentioribus pervadantur res Eccleſiaſticæ*. A bonis Epiſcopi defuncti, ad reditus vacantis Eccleſiæ ſerpſit injuſtitia.

17. Veriſimile eſt autem, Reges, exemplo Comitum aliorumque Principum inferiorum, vacantibus Eccleſiis, ſpolium & bonorum non feudalium reditus, ac deinde decimas, oblationes alioſque fructus ad ſe traxiſſe, in iis maximè Provinciis ubi pro ſuo jure feudalibus reditibus jam fruebantur; idque ipſis eò faciliùs fuit, quòd ad illorum officium ſpecialiùs ſpectabat bona Eccleſiaſtica cuſtodire & adverſùs Potentum injurias tutari. Utramque originem Regaliæ, ſcilicet jus feudorum, ac deinde ſpolium à Principibus inferioribus primùm uſurpatum, cui poſteà adjuncta eſt Cuſtodia, propoſuit Autor Tractatûs Appamienſis lib. 1. cap. 9. & 10. Quæ quidem opinio, quod ſpectat ad ſpolium, confirmatur teſtimonio Franciſci *Mezeray* Clariſſimi Hiſtorici Regii, qui originem Regaliæ diſertè à *ſpoliis* accerſit, quòd etiam quibuſdam aliis Scriptoribus placuit. Sed cùm ea quæſtio ad controverſiam de Regaliæ extenſione non magni referat, nihil opus eſt Lectorem in eà adſtruendâ vel Autore Tractatûs Appamienſis defendendo diutiùs morari.

§. DE-

§. DECIMUS SEXTUS.

Art. 4. §. 16.

De Regaliâ in Regno Angliæ.

1. DISSERT. „ Alexander III. Pontifex Maximus „ hunc uſum in Galliis vidit, nec improbavit. Et „ quomodò illum in Galliis improbâſſet, quem „ in Angliâ legitimum eſſe profeſſus eſt Reſcripto „ ad Decanum, Præcentorem, & Capitulum Vellenſe, „ quod antiquæ Collectioni primæ Decretalium ab Antonio „ Auguſtino editæ, libro 3. cap. *Ex diligenti. Extra. De Jure* „ *Patronatûs*, inſertum eſt. *Epiſcopo*, inquit, *de medio ſub-* „ *lato, & reditibus Epiſcopatûs ad Fiſcum devolutis, cùm quæ-* „ *dam Præbenda in jam dictâ Eccleſiâ vacaret, cariſſimus in* „ *Christo Filius noſter Henricus Illuſtris Rex Anglorum, eam* „ *Thomæ Clerico ſuo contulit: cui etiam aliam poſtmodùm in eâ-* „ *dem Eccleſiâ vacantem, cum Archidiaconatu ad quem dicitur* „ *pertinere, conceſſit: quas inſimul non debet habere, cùm* „ *nulli ſit licitum in eâdem Eccleſiâ duas Præbendas obtinere.* „ Collationem Præbendæ, imò & Archidiaconatûs à Rege „ Angliæ Henrico II. jure factam non negat, non mittit in „ irritum Alexander III. Juris Canonici peritiſſimus Pontifex, „ & Libertatis Eccleſiæ vindex acerrimus, quia Regaliâ aper- „ tâ facta erat, Sede nimirùm vacante, & reditibus Epiſcopa- „ tûs ad Fiſcum devolutis. Unam improbat damnatque Be- „ neficiorum pluralitatem. Ejus Reſcriptum ad Vellenſe „ Capitulum dirigitur. Fuit olim Epiſcopatus apud Vellas, „ villam in Somertenſi Pago, in Weſt-Saxoniâ. Ca- „ thedralis Eccleſia Deo Sacra erat ſub invocatione S. An-

dreæ

Art. 4. „ dreæ. Sedes Bathonam translata eſt Willelmo II. regnante,
§. 16. „ Joanne Epiſcopo agente, qui natione Teutonicus, profeſ-
„ ſione medicus erat, ut teſtatur Willelmus Malmesburienſis
„ lib. 2. De Geſtis Pontificum Anglorum, pag. 254. Porrò
„ vel Capitulum apud Vellas manſit, cujus Præbendæ ac Dig-
„ nitates Regaliæ obnoxiæ erant Sede Bathonienſi vacante,
„ vel Bathonam tranſlatum, priſcum nihilominùs nomen reti-
„ nuit, quo ab Alexandro III. nuncupatum eſt..

2. RESP. Alexander III. Cap. *Ex Diligenti. De Jure Patronatûs.* Uſum Regaliæ in Angliâ *legitimum eſſe profeſſus non eſt*, niſi fortè, quæcumque narrantur, legitima declarentur. Imò illum uſum improbat Alexander III. ſaltem pro caſu in illâ Decretali expreſſo. Jubet enim, ut Præbenda, quæ vacaverat Epiſcopali Sede vacante, Clerico in Canonicum antequàm Epiſcopus deceſſiſſet recepto adjudicetur. *Si prælibatus E. à commemorato Epiſcopo de aſſenſu & voluntate veſtrâ* (Capituli) *in Canonicum Eccleſiæ fuerit aſſumptus; ita quòd cùm Præbenda vacaret, ſibi deberet aſſignari: Præbendam illam cum fructibus, quos prædictus Thomas Stephano fratri ſuo poſt ſuſceptum Archidiaconatum cum Præbendâ dicitur contuliſſe, memorato* E. *omni oc. & ap. re. autoritate noſtrâ quàm citiùs aſſignetis & eam ſibi faciatis in pace & quiete dimitti.*

3. Non damnat quidem Pontifex in illo Reſcripto Regaliam generatim; non tamen idcirco probare cenſendus eſt. Satis tunc illi erat, ut Præbenda, de quâ tunc agebatur, canonicè conferretur: quod non ita facilè fuiſſet conſecutus, ſi aliam controverſiam Regi ſine dubio moleſtiſſimam excitâſſet. Vacaverat autem Præbenda illa, Epiſcopali Sede vacante, ſaltem de facto; quod addo, quia Canonicus ante mortem Epiſcopi receptus jus ad illam habere videbatur; licèt autem de

facto

facto tantùm vacaret, debuisset omninò à Rege conferri secundùm Regalistarum doctrinam. Sed Alexander III. secùs judicavit. *Art.4. §. 16.*

4. DISSERT. „ Una ex Anglicanis consuetudinibus Clarendunæ ab Henrico II. confirmatis & promulgatis Regaliam spectabat, quæ his verbis exprimitur cap.12. *Cùm vacaverit Archiëpiscopatus vel Episcopatus, vel Abbatia, vel Prioratus de Dominio Regis, debet esse in manu Regis, & inde percipiet omnes reditus & exitus, sicut Dominicos*, &c. Hunc „ Articulum, quatenùs Regaliam spectabat, usum-fructum „ scilicet redituum Episcopalium, & Collationem Præbendarum vacante Sede, donec Episcopus cum assensu Regis „ electus Sacramentum fidelitatis præstitisset, ab Alexandro III. damnatum non fuisse, quod inerudite effutiit „ Autor Indicis in Epistolas S. Thomæ Cantuariensis à P. Lupo Christiano collectas, & post ejus mortem editas, probat tum Rescriptum ejus mox laudatum, cùm Regaliæ usus „ in Angliâ perseverans postquàm Rex Henricus II. pravas „ consuetudines ejuravit, Ecclesiæ secundùm Mandata Apostolica satisfecit, absolutionem ab excommunicatione, „ impetravit. Lege quæ hâc de re dixi Dissertatione 10. in Historiam Ecclesiasticam Seculorum XI. & XII. de causâ S. „ Thomæ Cantuariensis, Articulo 1.

5. RESP. Caput 12. Consuetudinum Anglicanarum sine ullâ exceptione damnatum fuit ab Alexandro III. ut mox videbimus: neque ex hujus Pontificis Rescripto suprà laudato sequitur Henricum II. non renunciâsse consuetudini percipiendorum fructuum & conferendorum Beneficiorum Ecclesiarum vacantium: tum quia incertum est, quo tempore datum sit, utrum scilicet ante, an post suam absolutionem,

Art.4. tum quòd illud Reſcriptum Regaliæ non ita favere oſtenderi-
§. 16. mus. Verum quidem videtur, Henricum poſt ſuam abſolutionem à percipiendis Eccleſiarum vacantium reditibus non omninò abſtinuiſſe. At uſum illum injuſtum fuiſſe ſic demonſtratur.

6. Eccleſiæ Anglicanæ feuda poſſidentes ab oneribus feudalibus, quæ Regaliæ fundamenta eſſe contendit P. Alexander, liberæ erant ante Willelmum I. vulgò dictum Conquæſtorem, ut teſtatur Matthæus Paris his verbis; *Anno Domini* 1070. *Rex Willelmus peſſimo uſus conſilio, omnia Anglorum Monaſteria auro ſpolians & argento, inſatiabiliter appropriavit, & ad majora S. Eccleſiæ opprobria calicibus & feretris non pepercit. Epiſcopatûs quoque & Abbatias omnes quæ Baronias tenebant,* ET EATENUS AB OMNI SERVITUTE SECULARI LIBERTATEM HABUERANT, *ſub ſervitute ſtatuit militari, inrotulans ſingulos Epiſcopatus & Abbatias pro voluntate ſuâ, quot Milites ſibi & Succeſſoribus ſuis hoſtilitatis tempore, voluit à ſingulis exhiberi. Et rotulas hujus Eccleſiaſticæ ſervitutis ponens in theſauris, multos Viros Eccleſiaſticos huic Conſtitutioni peſſimæ reluctantes à Regno fugavit.*

7. Huic ſervituti aliam adjunxit Willelmus II. cognomento Rufus, Conquæſtoris filius, quæ Regaliæ partem continebat, ut narrat idem Hiſtoricus ad annum 1089. *Defuncto,* inquit, *venerabili Patre Lanfranco Rex Willelmus Eccleſias & Monaſteria ferè totius Angliæ in manu ſuâ Paſtoribus defunctis, retinens, gravi omnia depopulatione vaſtabat, & inſtar firmarum Laïcis commendabat.*

8. Henricus I. Willelmi Rufi frater ac ſucceſſor ſervitutes Eccleſiis impoſitas abrogaturum ſe jurejurando ſpopondit his

his verbis ab eodem Matthæo Paris ad annum 1100. relatis : *Et quia Regnum oppressum erat injustis exactionibus, ego respectu Dei & amore, quem erga vos omnes habeo, sanctam Dei Ecclesiam liberam facio, ita quòd nec eam vendam, nec ad firmam ponam, nec mortuo Archiepiscopo, vel Episcopo, vel Abbate, aliquid accipiam de Dominio Ecclesiæ, vel de hominibus, donec Successor in eam ingrediatur.* Art. 4. §. 16.

9. Expressiùs ac specialiùs usurpationi bonorum Episcoporum decedentium & Ecclesiarum vacantium renunciavit Stephanus Henrici I. Successor, ut recitat Willelmus Malmesburiensis Hist. Novell. lib. 1. ad annum 1135. *Si quis autem Episcopus vel Abbas, vel alia Ecclesiastica persona ante mortem suam rationabiliter sua distribuerit, vel distribuenda statuerit, firmum manere concedo. Si verò morte præoccupatus fuerit, pro salute animæ ejus Ecclesiæ consilio eadem fiat distributio. Dum verò Sedes propriis fuerint Pastoribus vacuæ, & ipsæ & omnes earum possessiones in manu & custodiâ Clericorum, & proborum hominum ejusdem Ecclesiæ committantur, donec Pastor Canonicè substituatur. Omnes exactiones & mescheningas, & injustitias sive per Vice-Comites vel per alios quoslibet malè inductas funditùs extirpo.*

10. Pessimam consuetudinem renovare ac roborare conatus est Henricus II. Henrici I. nepos. Consuetudinum enim Clarendunensium, quarum occasione S. Thomam Cantuariensem persecutus est, Capitulum 12. erat istud : *Cùm vacaverit Archiepiscopatus, vel Episcopatus, vel Abbatia, vel Prioratus de dominio Regis, debet esse in manu ejus, & inde percipiet omnes reditus & exitus, sicut dominicos. Et cùm ventum fuerit ad consulendum Ecclesiæ, & in Capellâ ipsius debet electio fieri assensu Regis, & consilio personarum, quas ad hoc fa-*

Art. 4. *faciendum vocaverit. Et ibidem faciet Electus homagium &*
§. 16. *fidelitatem Domino Regi, sicut legio Domino, de vitâ & membris, & de honore suo terreno, salvo ordine suo, priusquàm sit consecratus.*

11. Cùm illæ consuetudines examinatæ fuissent coram Alexandro III. cujus autoritate utitur P. Alexander in hoc §. singulis Capitulis adjecta est ejus censura, ut habetur in Codice Vaticano ab Illustrissimo Cardinali Baronio relato ad annum 1164. Huic autem Capitulo adjuncta est ista censura sine ullâ exceptione vel restrictione : *Hoc damnavit.* Matthæus Paris ad an. 1064. illas consuetudines vocat iniquas & Deo detestabiles ; easque incredibili rerum & personarum Ecclesiasticarum oppressioni occasionem præbuisse testatur. Eas Willelmus Brito lib. 8. Philippidos, & Autor Historiæ quadripartitæ vitæ S. Thomæ lib. 1. cap. 15. malas fuisse dicunt, non solùm quia Reges vacationem Ecclesiarum producebant, sed etiam, quia Rex in proprios usus Ecclesiarum viduatarum reditus convertebat. En versus prædicti Britonis :

Nam Rex Anglorum jus usurpaverat illud
Usquemodo, ut solus Pastores ipse crearet.
Nam quoties Pastore carens Prælatica Sedes
Civili Lætho naturalive vacâsset,
PROTINUS ECCLESIÆ BONA CUNCTA VACANTIS AB IPSO
USURPATA *suos convertebantur in usus.*

Idem suadet ratio Autoris vitæ S. Thomæ, quæ nullo non tempore locum habet. *Mos enim prophanus*, inquit, *in plurimis jam Regnis inolevit, quòd Episcopatus vacantes & Monasteria Reges pro voto tenent, & quasi Christo proscripto, applicantur Fisco, dos Viduæ, & Crucifixi patrimonium, calamitosorum refrigeria, & egenorum subsidia.* Quæ igitur à Regibus

bus contra Ecclesiarum Libertatem & Jura tentata sunt, utpotè injusta, non debent in exemplum trahi. Alioquin enim, cùm nullum sit scelus, quod jam olim perpetratum non fuerit, omnia reputanda essent innoxia. *Art.4. §. 16.*

12. DISSERT. „ Richardum II. Henrici II. filium Jus „ Regaliæ exercuisse ibidem observavi, Regiique Diplomatis „ verba ex Rogerio de Hoveden posteriori parte Annalium, „ ad annum 1194. retuli, quæ hîc repetere absque Lectoris „ fastidio possum: *Didicimus*, inquit, *quòd in morte Patris* „ *nostri, sine Præcepto suo & conscientiâ habuerunt literas de* „ *sigillo suo Gaufredus de Muscamp, de habendo Archiepiscopa-* „ *tu de Sliveland, & Willelmus de Stigandebi; & Magister* „ *Herardus, de Præbendis habendis in Ecclesiâ Eboracensi, quæ* „ *tunc vacabat, & erat* IN MANU NOSTRA. *Et ideò præcipi-* „ *mus, quòd præfatos ab Archidiaconatu & Præbendis dictis* „ *Dissaisietis, repetentes quidquid exinde perceperunt, post-* „ *quàm illos reditus ita fraudulenter & per surreptionem sunt* „ *adepti.*

„ Rex Joannes in Diplomate dato anno 1215. *In universis* „ *& singulis Ecclesiis, & Monasteriis, Cathedralibus & Con-* „ *ventualibus totius Regni Angliæ, liberæ sint in perpetuum ele-* „ *ctiones quorumcumque Prælatorum: salvâ nobis & hæredibus* „ *nostris Custodiâ Ecclesiarum, & Monasteriorum vacantium,* „ *quæ ad nos pertinent.* Apud Matth. Paris. pag. 182.

13. RESP. Hæc quæ de origine ac progressu Regaliæ in Angliâ diximus sufficiunt, ut in promptu cuilibet sit judicare, utrum legitimus fuerit ejus usus. Sed Patri Alexandro probandum incumbit, potuisse Regaliam in Ecclesias Franciæ hactenùs liberas de novo induci, quod certè nequaquàm infertur ex eo, quòd aliquæ Ecclesiæ Anglicanæ huic oneri subjectæ

*Art.*4. jectæ fuerint, imò licèt omnes illi subjacuisse constaret : §. 16. quia Regaliam, non nisi ex fundatione vel ex consuetudine, quæ jam tempore Concilii Lugdunensis fuerit antiqua, vindicare sibi quisquam potest. Quicumque autem fuerit usus in aliquibus, imò, si vis, in omnibus Angliæ Ecclesiis, nullâ arte Dialecticâ inde legitimè concludetur, Regem Christianissimum ad omnes Ecclesias sui Regni, quæ hactenùs Libertate Canonicâ potitæ erant, Regaliam potuisse extendere, cùm nullus proferatur titulus fundationis eam Majestati suæ reservans; & ex Concilio Lugdunensi soli fundationis, & antiquæ consuetudinis tituli legitimi sint ad vindicandum ejusmodi jus.

14. DISSERT. „ Henricus III. Jus idem exercuit. Unde Richardus Cornubiæ Comes ejus frater inter querimonias adversùs ipsius Majestatem sparsas invidiam ipsi ex eo „ Capite creabat, *Quòd infinitos proventus & innumerabilem „ pecuniam in suo tempore collegerat, nec erat in Angliâ Archiepiscopatus vel Episcopatus, præter Eboracensem, Bathoniensem, & Wintoniensem, qui non vacaverit suo tempore . . . . Nec tamen Thesaurus Regius, qui deberet „ esse Regni robur & confidentia, senserat incrementum.* Refert „ Matthæus Paris ad annum 1237. pag. 301. Col. 1. Quòd autem Ecclesiâ Romanâ probante, quæ Jus illud ipsi legitimè „ quæsitum noverat, vacantium Episcopatuum reditus perciperet, ac Præbendas conferret Henricus III. ex eo constat „ quòd se Romani Pontificis & Legatorum Apostolicorum „ voluntati totum accommodaret, ut ibidem refert Matthæus Parisius : *Se voluntati Romanorum*, inquit, *præcipuè „ Legati, quem inconsultiùs advocaverat, mancipavit adeò, ut „ videretur quasi vestigia sua adorare : affirmans se tam in publico*

„ *co quàm ſecreto ſine Domini ſui Papæ vel Legati conſenſu nil* *Art.*4.
„ *poſſe de Regno diſponere, tranſmutare, vel alienare: ut non* §. 16.
„ *Rex, ſed feudatarius Papæ diceretur.* Cantuarienſem Archiepiſcopum Edmundum apud Gregorium Nonum conqueſtum eſſe, quòd idem Rex Henricus occaſione Regaliæ vacationem Epiſcopatuum protraheret, ſed nihil obtinuiſſe, quia *Rex hoc aſſerebat eſſe contra ſuam Regiam Dignitatem*, refert idem Pariſius ad annum 1240. pag. 356. Col. 2. Idem Hiſtoricus loquens de Parlamento Londini habito anno 1248. pag. 298. *Reprehenſus eſt* (inquit) *inſuper Dominus Rex, quòd Epiſcopatus & Abbatias, ſicut & Gardas vacantes, à ſanctis & magnificis Patribus noſtris fundatos, quos in manu ſuâ diu tenet, & teneretur tutor eſſe & defenſor, & proinde dicuntur eſſe in manu ejus, hoc eſt ſub ejus protectione, contra Juramentum quòd fecit in Coronatione ſuâ primum & præcipuum, uſque ad deſtructionem depauperat.* Cùm idem Rex fratrem ſuum in Epiſcopum Dunelmenſem eligi vellet, Capitulo Canonicam libertatem roganti, quòd ſcientiâ & ætate eſſet inſufficiens, reſpondit: *Et ego potens ſum, & bene mihi complacet ut ipſum Epiſcopatum in manu meâ teneam octo vel novem annis vel ampliùs, ut ſaltem tunc maturus ætate vobis acceptetur.* Refert Matthæus Pariſius ad annum 1249. pag. 508. Col. 2. Idem Rex in Privilegio dato Abbatiæ Weſtmonaſterienſi, anno 1252. *Cùm bona* (inquit) *Abbatis Weſtmonaſterienſis, & ejuſdem loci Prioris & Conventûs diſcreta ſint ab invicem & ſeparata, volentes indemnitati & tranquillitati eorumdem Prioris & Conventûs providere, concedimus eis pro nobis, & hæredibus noſtris, quòd quotieſcunque Abbatiam vacare contigerit per ceſſionem vel deceſſum Abbatum ſuorum, habeant ipſi*

Art. 4. „ *Prior & Conventus liberam administrationem de bonis suis sepa-*
§. 16. „ *ratis, salvâ Nobis & Heredibus nostris tempore vacationis præ-*
„ *dictæ Domûs Custodiâ de bonis ad prædictos Abbates pertinenti-*
„ *bus*. Apud Matthæum Parisium, pag. 563.

15. RESP. Si alia deessent argumenta, certè parum valeret, quod ab exemplo Henrici III. ducitur; quandoquidem ipsemet fatebatur, se potentiâ suâ uti, ad opprimendam Ecclesiæ Libertatem. *Cùm idem Rex*, ut verba à Patre Alexandro relata repetamus, *fratrem suum in Episcopum Dunelmensem eligi vellet, Capitulo Canonicam libertatem roganti, quòd scientiâ & ætate esset insufficiens, respondit: Et ego potens sum, & benè mihi complacet ut ipsum Episcopatum in manu meâ teneam octo vel novem annis vel ampliùs, ut saltem tunc maturus ætate vobis acceptetur*.

16. An de Regaliâ loquenti Henrico credendum esset, *qui asserebat esse contra suam Regiam Dignitatem*, ut desisteret à protrahendâ vacatione Episcopatuum occasione Regaliæ, *qui Episcopatus & Abbatias usque ad destructionem depauperabat?* Earum *tenebatur tutor esse & defensor*, ut Parlamentum Londini habitum observavit. Tutoris autem & defensoris munus est, fructus pupillo, aut alii legitimo domino reservare.

17. At Se Romani Pontificis & Legatorum Apostolicorum voluntati totum accommodabat. In aliquibus certè, sed ut in aliis ejus injustitia toleraretur, ut ex dictis, ex referendis §. sequenti, & ex aliis, quæ in ejus Historiâ leguntur, licet inferre. Verùm, ut suprà diximus, de Ecclesiis liberis in Franciâ quæstio est, non de Anglicanis.

§. DE-

§. DECIMUS SEPTIMUS. Art. 4. §. 17.

De querelis Præsulum Anglicanorum contra Ministros Regios.

1. DISSERT. „ Anno 1257. Anglicani Præsules Articulos circiter quinquaginta conscripserunt pro „ Ecclesiasticâ Libertate Regi offerendos, quorum „ nonnulli Jus Regaliæ spectant, quo Regii Mi„ nistri ad Ecclesiæ possessiones pessumdandas abutebantur; „ quod etiam ad Beneficia curam animarum habentia contra „ fas extendebant. *Inprimis quòd vacantibus Ecclesiis Cathe„ dralibus seu Conventualibus, Conventus talliantur, terræ re„ linquuntur incultæ, vastantur nemora, parci & vivaria, „ corruunt ædificia, diripiuntur bona, depauperantur villa„ ni & malè tractantur: ita quòd mendicare coguntur Prælati „ succedentes, per tempora diuturna. Quod est contra Domini „ Regis Chartam, & etiam Ecclesiasticam Libertatem. Et in „ tantùm jam crevit malitia, quòd Escäetores non ad bona Abba„ tum & Priorum usui decedentium deputata manus extendunt, „ verùm etiam ad blada instaurata, & alia quibus Conventus su„ stentari debet: ita quòd occasione talis Custodiæ quandoque Re„ ligiosi debitis gravibus onerati, & aliàs multipliciter depaupe„ rati, resurgere non possunt, nec ad statum debitum pervenire tem„ poribus diuturnis.*

„ *Item, cùm Ecclesiæ Cathedrali vel Monasterio Ecclesiasti„ cum Beneficium sit annexum, si curam habeat animarum, il„ lud occupant Custodes Gardarum, decimas & obventiones, & „ alios proventus inde percipientes contra Deum & omnia Jura:*

Art. 4. „ *cùm talia Beneficia non pertineant ad Baroniam, & ratione*
§. 18. „ *laïcalium bonorum tantùm ad Dominum Regem Custodem devol-*
„ *vuntur*. Refert Matthæus Parisius, in Additamentis pag.
„ 129. Col. 2. & 130. Col. 1.

21. RESP. Quid mirum si, Ecclesiis Anglicanis tam misere à Ministris Regiis oppressis, Præsules de gravioribus tantùm malis conquererentur, aut potiùs singula quæ patiebantur, tam accuratè non describerent? (*Cùm talia Beneficia non pertineant ad Baroniam, & ratione laïcalium bonorum tantùm ad Dominum Regem Custodem devolvuntur*.) Satis apertè indicat, Regem nonnisi bonorum laïcalium fuisse custodem; atque adeò non debuisse spiritualium dispensationi se immiscere, imò nec fructus temporales præsertim ex bonis non feudalibus suos facere: cùm Custodis sit conservare, non consumere.

§. DECIMUS OCTAVUS.

De Concilio Lambethensi.

1. DISSERT. „ Concilium Lambethense in Angliâ „ celebratum à Bartholomæo Cantuariensi Archi- „ ëpiscopo, anno 1261. abusus qui in exercendo „ Regaliæ Jure à Regiis Ministris committebantur, dum „ emendat, legitimum Regaliæ usum confirmat. *Accidit* „ *etiam aliquando* (inquit) *quòd Domino Rege, vel alio Mag-* „ *nate, Ecclesiarum Cathedralium, vel Conventualium, de Re-* „ *gni consuetudine Custodiam exercente, cùm secundùm Chartam* „ *Libertatum ab eodem Domino Rege & suis Prædecessoribus Ec-* „ *clesiæ concessarum, tantummodò rationabiles exitus capere de-* *beat*,

„ *beat, & rationabiles consuetudines, ac rationabilia servitia* Art. 4.
„ *talis Custos, & hoc sine destructione, dissipatione, & vasto* §. 18.
„ *rerum & hominum: Ballivi tamen Regis vel Magnatis Tutelam sive Custodiam exercentes, præter tallagia immoderata quæ imponunt hominibus, & tenentibus Ecclesiarum vacantium minùs justè, bona mobilia & immobilia plerùmque hominum & tenentium prædictorum, sic vacantis Ecclesiæ, in tali Custodiâ seu cruciatu potiùs constitutæ, consumunt prodigaliter & diripiunt violenter: parcos, nemora, & vivaria destruentes; & domós, habitationes, & grangias, cæteraque ædificia, quæ sustineri deberent in bono statu, ex negligentiâ vel malitiâ quandoque dissipari & ruere permittentes, bona dilapidant, pauperes ac alios malè tractant; non solùm ad ea quæ ratione Custodiæ obtinere consueverant, manus extendunt: sed etiam ad bona superstitum, & ad ea de quibus Conventus Ecclesiarum ipsarum sustentari deberet, & ad ea etiam quæ ratione Baroniæ ad Dominum Regem vel Magnates alios, vel ad eorum administrationem seu dispositionem, cùm sint spiritualia vel annexa spiritualibus, pertinere non possunt, utpotè ad decimas, oblationes Altaris, Episcopatibus seu Monasteriis appropriatas, & ad similia quæ profanis usibus applicari non debent. Ut igitur tali morbo salubris medicinæ remedio succurratur, quia talis Custodiæ ratio, quæ in favorem Ecclesiæ dignoscitur introducta, nôn debeat in ejus læsionem retorqueri: præsenti statuto præcipimus, quòd statim cùm Escaïtores vel Ballivi Domini Regis vel aliorum Magnatum, hujusmodi Custodias ingressi fuerint, Prælati qui Jurisdictioni præsunt, publicè & solemniter interdicant, & sub pœnâ excommunicationis districtè inhibeant, ne talia attentare præsumant.* Tom. II. P. I. Concil. Edit. „ Labbeanæ pag. 811. Jus itaque Regaliæ exercebant Angliæ

 Re-

Art.4. „ ges, Ecclesiâ solum abusum, non legitimum usum impro-
§. 18. „ bante.

2. RESP. Hoc testimonium ad Galliam non pertinet, & in eo plura sunt sententiæ P. Alexandri contraria. Primò, Regalia, si idem sit ac Custodia, penes alios erat, quàm penes Regem; *Domino Rege, vel alio Magnate, Ecclesiarum Cathedralium vel Conventualium de Regni consuetudine Custodiam exercente.* Secundò, non omnes fructus suos faciebat Rex, aut alius Custos; *Tantummodò rationabiles exitus capere debeat, & rationabiles consuetudines, ac rationabilia servitia talis Custos*, &c. Tertiò, decimæ ac similes reditus non subjacebant Custodiæ oneribus; *Ad ea quæ ratione Baroniæ ad Dominum Regem vel Magnates alios vel ad eorum administrationem seu dispositionem, cùm sint spiritualia vel annexa spiritualibus, pertinere non possunt, utpotè ad decimas, oblationes Altaris, Episcopatibus seu Monasteriis appropriatas, & ad similia quæ profanis usibus applicari non debent.* Quartò, Regaliam non esse Jus Regium Coronæ annexum, sed officium ab ipsis Regibus in Ecclesiæ commodum exercendum, non in ejus damnum usurpandum, docent hæc verba: *Quia talis Custodiæ ratio, quæ in „ favorem Ecclesiæ dignoscitur introducta, non debeat in ejus læsionem retorqueri:* Quintò, ad Ecclesiam pertinere, abusus Ministrorum Regiorum circa Regaliam comprimere, testantur quæ sequuntur: *Præsenti statuto præcipimus, quòd statim cùm Escaëtores vel Ballivi Domini Regis, vel aliorum Magnatum, hujusmodi Custodias ingressi fuerint, Prælati qui Jurisdictioni præsunt, publicè & solemniter interdicant, & sub pœnâ excommunicationis districtè inhibeant, ne talia attentare præsumant.* Ac deindè; (quod à Patre Alexandro non refertur) *Et nisi Dominus Rex super his competenter monitus restituerit, seu*

resti-

restitui fecerit sic ablata, & damna resarcierit, vel resarciri fe- *Art.*4.
cerit per suos illata, & alii Magnates similiter: procedatur §. 18.
contra eos, sicut in aliis casibus Regem & Magnates tangenti-
bus, superiùs est statutum; scilicet per interdictum locorum.

3. DISSERT. „ Id verò Regum Anglorum exemplo in „ Galliis introductum, somnium est nuperi Scriptoris qui de „ Regaliâ Tractatum edidit adversùs Jura Christianissimi Re- „ gis, seu potiùs Paponis Arrestorum Collectoris, quem hâc in „ re delirantem laudat, cap.9. libri 1. pag.59. sed relictis Bri- „ tannis, ad Reges nostros revertamur.

4. RESP. Cur extra somnium & delirium conjicere non licuit, exemplum Regum Anglorum potuisse ex parte move- re Reges Galliæ ad similem usum in Regnum suum inducen- dum, ut dicit Autor Tractatûs Appamiensis. Non enim cer- tò affirmat id ita contigisse, aut eam solam fuisse in Galliâ occasionem inducendi Regaliæ usûs. Hæc sunt ejus verba; *L'exemple du Roy d'Angleterre, qui pretendoit avoir la joüissance des revenus des Evechez vacans, pourroit bien aussi avoir contribuè à L'introduction d'un semblable usage en France.* Quæ Latinè ita sonant: „ fieri etiam potest ut exemplum Regum Angliæ, „ qui usum-fructum Ecclesiarum vacantium ad se pertinere „ contendebant, occasionem nonnullam præbuerit similis „ usûs in Galliam inducendi.

5. Religiosum modestumque Theologum seu Historicum deceret rationibus vel autoritatibus, non conviciis argumenta sibi contraria confutare. Debuerat P. Alexander falsi arguere Epistolas à Papone citatas, & contra illarum testimonium ostendere Regaliam ab Angliâ non esse profectam, antequàm illius Scriptoris sententiam delirio tribuisset: quanquàm nescio, an qui historicè tantùm se acturum profitetur, Autores, quo-

Art. 4. rum doctrinam refert, etiam post confutationem contume-
§. 19. liis debeat afficere, ubi bonâ fide, ac sine privato affectu locutos videt.

§. DECIMUS NONUS.

De Regaliâ in Ecclesiis Lugdunensi & Æduensi.

1. DISSERT. „Philippus Augustus, Jus Regaliæ „pacificè exercebat, tum quoad usum-fructum „redituum Ecclesiæ vacantis, cùm etiam quoad „Præbendarum collationem. Quin & defunctorum Præsulum spolia sibi ex consuetudine vendicabat. Anno „millesimo centesimo octogesimo nono, cùm post obitum „Stephani Æduensis Episcopi Regalia ad se recepisset, certior „factus de Jure Lugdunensis Archiëpiscopi, ad quem Sede „Æduensi vacante perceptio fructuum & collatio Præbendarum Jure Regaliæ pertinet, quod Jus etiam Æduensibus „competit Episcopis in Ecclesiâ Lugdunensi vacante, Regalia restitui jussit Archiëpiscopo Lugdunensi, & Regio Diplomate utriusque Ecclesiæ Juribus consultum esse voluit; „cujus hæc sunt verba: *Noverint universi præsentes pariter & „futuri, quòd legitimo hominum testimonio Lugdunensis Ecclesiæ Jus esse didicimus, ut quoties Æduensis Sedes vacaverit, „toties Archiepiscopus Lugdunensis Regalia nostra & alia, quæ „ad Episcopatum Æduensem pertinent, in manu suâ habeat, & „versâ vice, quoties Lugdunensem Sedem vacare contigerit, toties Episcopus Æduensis in suâ manu habeat universa ad Lugdunensem Archiepiscopatum pertinentia. Quocirca quoniam „Jura ipsarum Ecclesiarum volumus & debemus inviolabilia conservare,*

„ *servare, decernimus & præcipimus, quatenùs utraque Eccle-* *Art.4.*
„ *sia Jus suum integrè habeat: ita quod neutri cedat ad præjudi-* *§. 19.*
„ *cium, id quod* REGALIA *Æduensia ex ignorantiâ occupa-*
„ *vimus post decessum Stephani Æduensis Episcopi. Unde fideli*
„ *nostro Archiepiscopo Lugdunensi* REGALIA *ipsa restitui-*
„ *mus, & ipsa Successoribus suis, ipso Episcopatu vacante, in*
„ *perpetuum habenda concessimus.* Diploma istud editum est
„ Tomo 2. Galliæ Christianæ, pag. 47. probatque Augustum
„ Regem bonâ fide in cæteris omnibus Regni sui Ecclesiis Re-
„ galiæ Jus exercuisse: alioqui Jus illud in Ecclesiâ Æduensi
„ nullâ fultum possessione, consuetudine nullâ confirmatum,
„ sibi non vendicâsset.

2. RESP. Proposuit Dissertator jam à principio se acturum *de Regaliæ extensione*, ad defendendum scilicet Christianissimi Regis edictum, Regaliam in omnibus suæ ditionis Ecclesiis sibi competere declarantis: hîc autem indubitatissimum & irrefragabile profert testimonium, ex quo patet, Regem Christianissimum non habere Jus Regaliæ in Ecclesiis Lugdunensi & Æduensi.

3. At, inquit, habet saltem in aliis omnibus alioquin Philippus non ex ignorantiâ, sed ex manifestâ injustitiâ fructus Ecclesiæ Æduensis vacantis usurpâsset. Nemo negavit tempore Philippi Augusti, Regaliam in aliquibus Ecclesiis Provinciarum, quæ jure consuetudinario reguntur, locum habuisse: neque de hoc est quæstio, sed de ejus extensione ad alias omnes Ecclesias, cui repugnat exemplum Lugdunensis & Æduensis. Itaque Dissertator hoc testimonio, & frustrà probat quod est extra controversiam, & incautus propriam caussam prodit. Nec enim arbitror movendum quenquam vanâ illâ conjecturâ, quâ *Augustum Regem bonâ fide in cæteris omnibus*

Art. 4. *bus Regni sui Ecclesiis Regaliæ Jus exercuisse* ; infert, ex eo
§. 19. quòd *alioqui Jus illud in Ecclesiâ Æduensi nullâ fultum possessione, consuetudine nullâ confirmatum, sibi non vendicâsset* : quasi Regalia nullâ fulciri possessione, consuetudine nullâ confirmari potuisset, nisi exercita fuisset in omnibus Regni Franciæ Ecclesiis præter Æduensem & Lugdunensem : ac non satis fuisset Officialibus Regiis ad occupanda Regalia seu feuda Regia in Æduensi Episcopatu, quòd illa soliti essent occupare in aliis Ecclesiis vicinis, & extra Provincias jurisscripti, ut in Matisconensi, & Autisiodorensi, de quibus infrà §. §. 21. & 22. Sed hæc Dissertatoris conjectura, quæ per se levis est, apertè falsa apparet ex probationibus partim jam adductis, partim posteà adducendis in favorem Ecclesiarum, ad quas denuò extensa est Regalia.

4. Notanda sunt hæc verba ; *Regalia nostra & alia quæ ad Episcopatum Æduensem pertinent . . . . . . Regalia Æduensia occupavimus . . . . . . Regalia ipsa restituimus*, quæ indicant, non solere Regem occupare, vacantibus Ecclesiis, nisi *Regalia*, id est feuda à Regibus Ecclesiis data, non *alia* bona Ecclesiarum.

5. Cur autem Dissertator ab Ecclesiis, ad quas extendi posse Regaliam defendit, Lugdunensem & Æduensem non excepit ? An existimavit minùs justum, minùsve religiosum esse debere Ludovicum XIV. quàm Philippum II. ut cum Augusto illo Rege dicere non debeat : *Quoniam Jura ipsarum Ecclesiarum volumus & debemus immobilia conservare, decernimus & præcipimus, quatenùs utraque Ecclesia*, (Æduensis & Lugdunensis) *Jus suum integrè habeat.*

§. VI-

§. VIGESIMUS.

Art. 4. §. 20.

De Testamento Philippi Augusti.

1. DISSERT. „ Idem Augustus in Testamento con„ dito anno 1190. antequàm in Palestinam trajice„ ret : *Si fortè* (inquit) *contigerit Sedem Episco„ palem, vel aliquam Abbatiam Regalem vacare, vo„ lumus, ut Canonici Ecclesiæ, vel Monachi Monasterii vacan„ tis veniant ad Reginam & Archiepiscopum, sicut ante Nos ve„ nirent, & liberam electionem ab eis petant : & Nos volumus „ quòd sine contradictione eis concedant. Nos verò tam Canonicos „ quàm Menachos monemus, ut talem Pastorem eligant qui Deo „ placeat, & utilis sit Regno. Regina autem & Archiepiscopus „ tamdiu* REGALIA IN MANU SUA TENEANT, *donec Ele„ ctus consecratus sit, vel benedictus, & tunc Regalia sine con„ tradictione ei reddantur. Præterea præcipimus, quòd* SI PRÆ„ BENDA VEL BENEFICIUM ALIQUOD ECCLESIASTI„ CUM VACAVERIT QUANDO REGALIA IN MANU NO„ STRA VENIENT, *secundùm quod meliùs & honestiùs po„ terunt Regina & Archiepiscopus, viris honestis & litera„ tis, consilio Fratris Bernardi conferant : salvis tamen Dona„ tionibus nostris, quas per Literas nostras Patentes quibusdam „ cimus.*

2. RESP. Philippum Augustum Regaliam in aliquibus Ecclesiis Regni sui exercuisse certum est : sed ex testimonio à Patre Alexandro §. præcedenti relato, & ex exemplis infrà referendis constat, illam in omnibus Ecclesiis locum non habuisse. Cæterùm hæc verba ; *Regalia in manu suâ teneant*, de

Art. 4. bonis feudalibus accipi debent, ut §. superiore notavimus.
§. 21. Quòd autem de Beneficiorum collatione dicitur, potest de solâ præsentatione intelligi.

3. Præterea ex hoc testimonio apertè colligitur, magnum illum conditionum numerum, sine quibus hodie Regalia non claudi dicitur, non fuisse tunc observatum, quandoquidem Philippus Augustus præcipit, ut, cùm Electus consecratus fuerit vel benedictus, TUNC REGALIA SINE CONTRADICTIONE EI REDDANTUR.

§. VIGESIMUS PRIMUS.

De Regaliâ in Ecclesia Matisconensi.

1. DISSERT. „ anno millesimo ducentesimo primo „ P. Matisconensis Episcopus electus, fructus „ omnes apertâ Regaliâ provenientes, insuper & „ spolia Episcopi defuncti, si intestatus obiisset, „ ad Regem Augustum ejusque Successores pertinere professus est, his verbis: *Notum quod ego P. Electus Matisconensis, veniens ad Dominum nostrum Philippum Illustrem Regem Franciæ, potestatem habens à Decano & universo Capitulo Matisconensi . . . . . . Cognovi Jus Domini Regis Franciæ, quod habet in* REGALIBUS *Matisconensibus, scilicet quòd mortuo Episcopo Matisconensi, vel quotiescumque Sedes Matisconensis vacaverit, omnia* REGALIA, *& omnes proventus* REGALIUM *existentes in Regno Franciæ, liberè sunt Domini Regis Franciæ, sicut & ea Episcopus liberè possidebat. Et si Episcopus Matisconensis decesserit intestatus*, TAM MOBILIA OMNIA, QUAM PROVEN-

„ VENTUS OMNES *sunt Domini Regis Franciæ integrè* *Art.* 4.
„ *& absolutè*. Instrumentum istud editum est inter Proba- §. 22.
„ tiones Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ, cap. 15. num. 4.
„ pag. 365.

2. RESP. Nihil de Beneficiorum collatione: nihil de reditibus aliorum bonorum, quàm feudalium à Regibus datorum, quæ Regalia propriè dicuntur: nihil de decimis & oblationibus, legitur in hoc testimonio, quod præterea ad unicam tantùm spectat Ecclesiam. Repetitio autem illa, *Regalia & omnes proventus Regalium* usum-fructum apertè restringit ad reditus feudorum Regalium.

3. Porrò Ecclesiæ Matisconensis, inter Æduensem & Lugdunensem positæ, exemplum, potùerat suadere Philippo, sibi licere in Æduensi, sicut in Matisconensi occupare Regalia; præsertim si addas, eumdem usum viguisse in Antisiodorensi, de quâ §. sequenti, & quibusdam aliis à Matisconensi non ita remotis, & tunc illi oneri subjectis, quin opus sit contra certissima argumenta supponere, cæteras omnes eidem oneri subjacuisse, ut jam suprà observatum est.

§. VIGESIMUS SECUNDUS.

De Regaliâ in Ecclesia Antisiodorensi.

1 DISSERT. „ Anno millesimo ducentesimo sexto Philippus Augustus Ecclesiæ Antisiodorensi „ Regalia in perpetuum remisit, onerosis conditionibus, ut docet Historia Episcoporum Antisiodorensium, in Guillelmo de Seliniaco, Tom. 1. Biblio-

*Art.*4. „ bliothecæ Novæ MSS. Librorum P. Labbe S. I. pag. 483.
§. 22. „ *Ipso*, inquit, *Consecrationis die, ad Dominum Regem propet, qui per solemnes Ecclesiæ suæ Nuncios à tempore electionis factæ requisitus, quæ decedente Hugone occupaverat* REGALIA, *ei restituere detrectabat, imo & servientes ipsius ab eo* REGALIUM CUSTODIÆ *deputati, circa Episcopalia valdè perperam se habebant. Nam tanto vacationis tempore & usque tunc, facta fuerat per ipsos Episcopalium dissipatio miseranda, hominum emunctio violenta, sylvarum à longis intactarum temporibus damnosa valdè distractio, dabanturque hostili more omnia in direptionem & prædam, ita quòd brevi in tempore fuissent in exterminium, nisi divina dispensatio de Pastore maturiùs providisset Ecclesiæ. Susceptus igitur benignè satis Serenitate Regali, ab eâ recipit sine difficultate* REGALIA, *& de interceptionibus à tempore vacationis factis, apud Regiam Magnificentiam interpellat, ac tandem quorumdam de Primoribus Regalis Palatii interventu controversia amicabili compositione sopitur: datdque non modicâ pecuniæ quantitate ab Episcopo super concessione Regali factâ Ecclesiæ de Regalibus Sede vacante Privilegium obtinetur, cujus tenorem præsenti duximus inferre lectioni.*

Tenor Privilegii de Regalibus.

„ *In Nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis, Amen. Philippus Dei gratiâ Francorum Rex, Noverint universi Præsentes pariter & futuri, quod nos intuitu divinæ pietatis, & ob remedium animæ nostræ & parentum nostrorum, damus & concedimus in perpetuum Ecclesiæ Antisiodorensi quicquid Juris habeamus in* REGALIBUS *Sede vacante. Itaque Decanus & Capitulum ejusdem Ecclesiæ custodient* REGALIA *Sede vacante, & omnes proventus qui exinde procedent, &*

Præ-

„ *Præbendas, si quas interim vacare contigerit, ad opus Episco-* Art.4.
„ *pi, salvo servitio nostro, equitationis nostræ, exercitûs, &* §. 22.
„ *submonitionis, sicut Episcopi Antisiodorenses nobis fecerunt.*
„ Jus Procurationis eidem Episcopo remisit Rex Augustus ra-
„ tione permutationis Giemi, cujus feudum & homagium
„ ad Episcopum pertinens, in ejus Majestatem transcriptum
„ est. Unde & Regesta Cameræ Computorum totam Provin-
„ ciam Senonensem & ejus suffraganeos Regaliæ Juri sub-
„ jacere testantur, *Exceptâ Diœcesi Antisiodorensi, in quâ De-*
„ *canus & Capitulum dicuntur fecisse permutationem cum Rege.*
„ Philippi Augusti Privilegium Sammarthani Fratres Tom. 2.
„ Galliæ Christianæ, pag. 286. ab Hugone de Nuceriis Præ-
„ decessore Guillelmi de Seliniaco impetratum scripsêre: at
„ non solùm ea, quam laudavimus Episcoporum Antisiodo-
„ rensium Historia, sed & Robertus à Sancto Mariano, in
„ Chronico, ad Guillelmum id referunt. Postremus tamen
„ Autor annum 1207. perperam adscribit, & ex Philippi Au-
„ gusti literis corrigendus est.

2. RESP. Probat hic titulus, usum Regaliæ in Ecclesiâ Antisiodorensi, antequàm liberaretur à Philippo: quid inde inferas contra Ecclesias in Provinciis jurescripto utentibus positas, ad quas de novo extenditur Regalia, cùm Tractus Antisiodorensis jure consuetudinario regatur? Licèt autem Antisiodorensis Ecclesia suam libertatem redemerit, *datâ non modicâ pecuniæ quantitate ab Episcopo:* illi tamen Rex, nullâ factâ pretii recepti mentione, libertatem se restituere *intuitu divinæ pietatis, & ob remedium animæ suæ & parentum suorum* declarat. Nonne hinc conjicere liceret alias etiam Ecclesias, quæ suâ libertate fruebantur in illis Provinciis in quibus locum habebat Regalia, fuisse liberatas titulo oneroso, licèt pretium da-

Art. 4. datum fuisse non appareat : atque adeò illas etiam in suâ li-
§. 23. bertate conservandas esse ; etiamsi careant speciali illâ ratione, quæ pro Ecclesiis quatuor Provinciarum integrarum, in quibus servatur jusscriptum, militat ; præsertim cùm videamus, tunc Principes ad usurpanda Ecclesiæ Jura & bona fuisse propensiores, ut in hoc ipso testimonio, & in multis aliis patet, quàm ad remittenda condonandaque liberaliter Jura Regia in favorem Ecclesiarum. Quàm multis conjecturis minùs solidis utitur Pater Alexander in favorem Principum?

§. VIGESIMUS TERTIUS.

De Liberatione Matisconensis Ecclesiæ.

1. DISSERT. „ Anno millesimo ducentesimo nono Pontius de Thoire Matisconensis Episcopus „ ab eodem Rege perpetuam remissionem Regaliæ „ pro se suisque successoribus obtinuit, sub onere „ tamen Militiæ certis in casibus suppeditandæ. Regii Diplomatis, Tom. 3. Galliæ Christianæ, pag. 683. editi, hæc „ sunt verba : *Dilecto & fideli nostro Pontio Matisconensi Episcopo, & Successoribus ejus, in perpetuum quittamus quicquid Juris in Regalibus Sedis Matisconensis habeamus : Ita quòd vacante Sede nihil de mobilibus vel immobilibus per nos vel per alium capiemus in domibus Episcopi, nec in castellis, aut in villis ejusdem, neque in hominibus Regalium, neque in prædictis Regalibus aliquid prorsùs retinemus. Et debent habere Exercitum in prædictis Regalibus, non simpliciter, sed tantùm hoc modo : Si Nos vel Filius noster, vel Mareschallus, vel Sene-*

„ *Seneschallus, vel Constabularius Franciæ de mandato nostro,* Art. 4.
„ *versus partes illas Exercitum duceret, in hoc casu dictus Ma-* §. 23.
„ *tisconensis Episcopus usque Divionem & non ultra in nostrum*
„ *Exercitum cum Militibus & armis venire teneretur,* &c. *Con-*
„ *cedimus etiam vacante eâdem Sede, quòd* REGALIA *sint in*
„ *manu Decani & Capituli Matisconensis, ut ea salva & inte-*
„ *gra ad opus futuri Episcopi reserventur. Ne autem propter loco-*
„ *rum distantiam Matisconensi Ecclesiæ damnum aliquod vel pe-*
„ *riculum immineret, si Canonici, mortuo Episcopo suo, eligere non*
„ *possent, nisi priùs à Nobis peterent eligendi licentiam: volu-*
„ *mus & concedimus ut dicti Canonici eligant non petitâ à Nobis*
„ *licentiâ eligendi. Electus verò quando confirmatus fuerit, ad*
„ *Nos venire debet, factâ Nobis fidelitate ex manu nostrâ* REGA-
„ LIA *recepturus.*

2. RESP. Vides hîc *Regalia esse in manu Decani & Capituli Matisconensis, ut ea salva & integra ad opus futuri Episcopi reserventur:* & tamen Episcopus Regalia à Rege recepturus dicitur; *Electus verò quando confirmatus fuerit, ad Nos venire debet, factâ Nobis fidelitate ex manu nostrâ Regalia recepturus.* Unde cassa demonstratur Dissertatoris disputandi ratio, qui sæpè suprâ probare conatus est, Reges Christianissimos Regaliâ, id est usu-fructu bonorum Ecclesiasticorum, potitos fuisse, licèt testimonia ab eo adducta, nonnisi redditionis Regalium mentionem facerent, aut aliâ simili orationis formâ efferrentur. Hujusmodi enim enunciationes per se nihil aliud significant, nisi Principes assensum præbuisse, ut Episcopi feudis Regalibus ad Ecclesias spectantibus fruerentur, vel Principes autoritate suâ bona illa defendisse, malos ab illis invadendis deterrendo. Utrum autem Rex bonorum feudalium fructus suos fecerit, nec ne, aliunde, quàm ex verbis ejusmodi conjiciendum est.

Art. 4. §. 24.

§. VIGESIMUS QUARTUS.

De testimonio Innocentii III. circa Regaliam in Ecclesiâ Laudunensi.

1. DISSERT. „ Anno millesimo ducentesimo decimo, Innocentius III. Pontifex Maximus Apostolicis Literis ad Philippum Augustum datis, „ Regaliæ Jus ipsius Majestati ex antiquâ & approbatâ consuetudine in Ecclesiis Regni sui competere agnovit. „ *Ecclesia Laudunensi vacante*, inquit, *Præbendam R. Canonici ejusdem Ecclesiæ, ut vacantem* SECUNDUM ANTIQUAM „ ET APPROBATAM CONSUETUDINEM REGNI TUI. *M.* „ *Thomæ de Argentolio tuo Clerico concessisti.* Quod autem Rex „ collationis hujus suæ confirmationem à Summo Pontifice „ postulavit, ut patet ex his verbis: *Petens ut quod super hoc* „ *feceras, Auctoritate dignaremur Apostolicâ confirmare:* Jus „ conferendi non spectat, quod antiquum & approbatum „ cùm esset, Pontificiâ confirmatione non egebat, sed difficultatis aut controversiæ, vacationem Beneficii spectantis, „ præcidendæ causâ, confirmationem Apostolicam Rex Augustus rogavit. Id verba ipsa Pontificii Diplomatis probant: *Præbendam ejusdem Ecclesiæ, ut vacantem, concessisti:* & sequentia quibus Pontificis responsum continetur: „ *Nos super ipso negotio pro quo Adversarius præfati Magistri* „ *Thomæ ad Sedem Apostolicam jam accesserat, illud duximus* „ *disponendum, per quod nec Regalis Dignitas læditur, nec alicujus Justitiæ derogatur, sicut tuæ Prudentiæ innotescet, si* „ *Literas quas super hoc Laudunensi Capitulo destinamus, tibi feceris*

„ *ceris diligenter exponi, & à Viris Prudentibus in Jure Peri-* *Art. 4.*
„ *tis fidele consilium requisieris super eo. Quocirca Celsitudinem* §. 24.
„ *tuam rogamus attentiùs & monemus, quatenùs si ab iisdem Vi-*
„ *ris Prudentibus fuerit tibi responsum, quòd dilectus filius Odo*
„ *Clericus præfatam Præbendam de Jure debeat obtinere, ob re-*
„ *verentiam Sedis Apostolicæ & nostram, divinæ quoque retri-*
„ *butionis intuitu unanimiter toleres, ut jam dictus Odo speratâ*
„ *minimè provisione frustretur.* Jurisperitorum Gallorum Judi-
„ dicio causas Regaliæ dirimi probavit Innocentius III. quod
„ interim observari velim.

2. Resp. An quidquid enunciatur, approbatur? An quando pars adversæ partis rationes profert, eas veras ac validas esse fatetur? Narrat Pontifex, non tamen proprio nomine, sed tanquàm à Philippo Augusto expositum, Principem illum, Ecclesiâ Laudunensi vacante, secundùm antiquam & approbatam consuetudinem Regni sui, Præbendam concessisse. Ideòne agnoscit consuetudinem illam existere, atque antiquam & approbatam esse? Sed demus enunciationem ab Innocentio factam, continere tacitam approbationem: an in omnibus Ecclesiis Franciæ vigere declarat?

3. Sed quâ juris Regulâ statuit P. Alexander, Jurisperitorum consilia esse judicia causas dirimentia? An in Galliâ responsa prudentum vim legis obtinent? Monet Innocentius Philippum, ut *à Viris Prudentibus in Jure peritis fidele consilium requirat:* ideòne causam ab illis tanquàm à Judicibus definiendam agnoscit?

4. Ex voce autem illâ, *concessisti*, non est concludendum, Reges olim Beneficia tempore Regaliæ vacantia pleno Jure contulisse. Concessio enim imò & collatio sumitur pro quâvis dispositione, ut observat Augustinus Barbosa Tract. de

 Ap-

Art.4. Appellativâ verb. utriusque Juris signific. appell. 54. Nec an-
§. 25. nis postea fermè centum Bonifacius VIII. Papa doctissimus, solum jus præsentandi titulo Regaliæ Philippo IV Regi competere contendisset, si tam antiqua fuisset pleno jure consuetudo, aut etiam ab Innocentio III. approbata supponatur.

5. Imo hæc verba Innocentii, *Petens ut quod super hoc feceras, Autoritate dignaremur Apostolicâ confirmare*, adstruunt, collationem Beneficiorum non fuisse à Regibus pleno jure factam. Cur enim indiguissent Autoritatis Apostolicæ. Propter difficultatem aut controversiam vacationem Beneficii spectantem, inquit P. Alexander. Sed quid opus erat illam controversiam ad Pontificem deferre, si Rex vel Senatus solus fuisset competens & supremus illius Judex: vel si *Jurisperitorum Gallorum Judicio dirimi potuisset*, *quod observari* vult P. Alexander?

§. VIGESIMUS QUINTUS.

De occupatione feudorum Præsulum Aurelianensis & Antisiodorensis à Philippo Augusto.

1. DISSERT. „ Cùm Rex idem Philippus Augustus in Regalia Episcoporum Aurelianensis, & „ Antisiodorensis manum iniecisset, quòd con- „ dictâ die Milites suos ad Regium Exercitum non „ misissent, Innocentius III. Regem rogavit ut eis feuda, cæ- „ teraque bona restitueret, donec res in Curiâ suâ fuisset ju- „ dicata secundùm consuetudinem Regni; Regem non sola „ feuda, sed ipsas Domos Episcopales, & supellectilem oc- „ cupâsse falsò quidam suggesserant Pontifici, & quòd Antistites

„ ſtites non convictos, nec confeſſos, ob crimen alienum mul- Art. 4.
„ ctâſſet. Id Pontifex improbavit. Rex alia bona ſe occupâſſe §. 25.
„ negavit quàm Regalia; ſed id ſibi Juris eſſe, dixit, ut Re-
„ galibus ſub manu ſuâ poſitis, Domos etiam & cætera occu-
„ paret. Id quidem vacante Sede legitimum eſſe faſſus eſt In-
„ nocentius, quòd tunc uſum-fructum bonorum Eccleſiæ
„ haberet, ac Præbendas vacantes jure ſuo conferret; ſed vi-
„ ventibus Epiſcopis ipſius Majeſtatem non poſſe manus inji-
„ cere niſi in Regalia ſive feuda, etiamſi Epiſcopi deliquiſ-
„ ſent. Legendæ Epiſtolæ Innocentii centeſima nonageſima
„ libri 13. quinquageſima ſecunda libri 14. trigeſima nona &
„ quadrageſima libri 15. data 3. Nonas Maii, anno milleſimo
„ centeſimo duodecimo. Poſterioris iſtius Epiſtolæ verba no-
„ ſtrum inſtitutum ſpectantia ſubjicio: *Super eo autem*, in-
„ quit, *quòd te niſus es excuſare, quòd non aliud ſaiſieris quàm*
„ *Regalia, dicens quòd quàm citò* REGALIA, *ad manus tuas de-*
„ *veniunt, domos & omnia facis ſaiſiri; illud fortè cùm Se-*
„ *dem Epiſcopalem vacare contingit, fieri tantummodò conſue-*
„ *vit, & tunc non ſolummodò domos, verùm etiam decimas &*
„ *oblationes, nec non & quæque alia quæ invenis, facis omninò*
„ *ſaiſiri, &* IN QUIBUSDAM ECCLESIIS CONFERS PRÆ-
„ BENDAS VACANTES. *Quæ quidem conſtat non debere Rega-*
„ *lium nomine nuncupari; ad quæ, etiamſi conſtaret Epiſcopos*
„ *deliquiſſe, Sede nequaquam vacante manus non debueras exten-*
„ *diſſe.* Innocentius III. doctiſſimus, integerrimus, con-
„ ſtantiſſimuſque Pontifex, qui Philippum Auguſtum aliàs
„ etiam arguit, increpuit, cùm Dei cauſa poſtulabat (ut il-
„ lius Geſta & Epiſtolæ teſtantur) non tuliſſet quòd ejus Ma-
„ jeſtas, Eccleſiis Cathedralibus Regni ſui vacantibus, bo-
„ norum Epiſcopalium uſum-fructum, nec non Præbenda-

 rum

Art.4. „ rum collationem sibi vendicaret, nisi Jus illud ipsi legiti-
§. 25. „ mis titulis quæsitum fuisset: nec ipsum hoc ornâsset elo„gio Epist. 190. libri 13. *Cùm alii Reges & Principes rationes „ & Libertates Ecclesiasticas persequuntur, Nos, fili carissime, „ te illis objiciemus in exemplum, quòd eas in Regno tuo custodis „ illæsas; propter quod & Dominus justus Judex te ac Regnum „ tuum hactenùs custodivit illæsum, quin etiam magnificè aug„ mentavit.*

2. RESP. Quæstio erat de obligatione, quæ feudo ab Ecclesiis Aurelianensi & Antisiodorensi possesso annexa erat: sunt autem Ecclesiæ illæ sitæ in Provinciis jurisconsuetudinarii. Quamobrem licèt concederemus, Innocentium III. agnovisse, Regaliam prout nunc exercetur, in illis locum habuisse, nihil inde concludi posset adversùs Ecclesias Aquitaniæ, Occitaniæ, Delphinatûs, & Provinciæ, de quibus præcipuè in hâc dissertatione agitur; quippe cùm alio jure, quod scriptum vocant, regantur, ac in libertatis Canonicæ possessione hucusque permanserint.

3. Sed hoc testimonium probat quidem usum *Regaliæ* in Ecclesiis Aurelianensi & Antisiodorensi, non autem approbationem Summi Pontificis: tum quia particula illa, *fortè*, quâ utitur Innocentius, innuit, eum nolle approbare, quòd Rex omnia bona Ecclesiarum vacantium, & Regaliæ obnoxiarum, ad se reciperet; tum quia vox illa, *saisire*, non significat, usum-fructum ad eum pertinere, cujus autoritate, vel ad cujus petitionem, res saisiuntur. Per *saisinam* enim, ut vulgò appellatur, rerum & fructuum securitati tantùm consulitur, & eorum administratio partibus adimitur, ut postmodùm ei adjudicentur, cujus esse, definiet Judex.

4. Liquet autem ex Innocentii exemplo, cognitionem con-

controversiarum circa Regaliam non ita vel ad Regem Christianissimum, vel ad ejus Senatum, pertinere, ut, cùm Jus illud extra debitos limites producitur, non possit, aut etiam debeat Summus Pontifex autoritatem suam illi progressui interponere. Cùm enim Innocentio persuasum fuisset, Philippum non in sola feuda, sed etiam in reliqua bona Ecclesiarum Aurelianensis, & Antisiodorensis manum injecisse, non putabat Innocentius intra preces ac monitiones sibi sistendum, si Philippus ipsum non audiret. Nam lib. 3. Epist. 40. hæc ad illum scribit; *Ne propter tantam patientiæ nostræ moram, ex quâ propter favorem tuum, dictorum Episcoporum gravamen non solùm dissimulâsse, vel etiam neglexisse videamur; Apostolicæ Auctoritatis cogamur adhibere censuram. Quia quantacumque necessitas nobis immineat, & tibi fortè non minor, nolumus esse, juxta Verbum Prophetæ, Canes muti non valentes latrare.* Art. 4. §. 25.

5. Quæ in eâdem Epistolâ post prædicta scripsit Innocentius III. ad Philippum Augustum circa extensionem Regaliæ ultra feuda Regalia, congruentissimè scriberentur Ludovico XIV. circa Regaliæ ad Ecclesias liberas extensionem nuper factam: *Nec injuriosum reputet, sed potiùs gloriosum, prudenter corrigere, quod improvidè statuisti; quia non vivit homo sub Cœlo, qui aliquando non excedat. Unde apud nos dicitur in proverbio generali, quòd humanum est peccare.* &c.

Art. 4. §. 26.

§. VIGESIMUS SEXTUS.

De Regaliâ in Ecclesiâ Cenomanensi.

1. DISSERT. „ Ludovicus VIII. Jus Regaliæ pari-„ ter exercebat in Ecclesiis Regni sui, ut probat „ Declaratio Mauritii Cenomanensis Episcopi, cu-„ jus hæc sunt verba : *Noverit universitas vestra, „ quòd nos carissimo Domino nostro Ludovico Dei gratiâ Franco-„ rum Regi fecimus Sacramentum Fidelitatis, sicut alii Episcopi „ Regni Franciæ ipsi faciunt : & ipse recognovit nobis quòd non „ tenemur ire in exercitum vel equitatum ejus in propriâ personâ „ nostrâ, vel mittere aliquem sumptibus nostris : neque occasio-„ ne istius Sacramenti Fidelitatis ullum onus novum aut gravamen „ imponitur nobis aut Ecclesiæ nostræ, sed nos & Ecclesia nostra „ manebimus in illis libertatibus, quas habuimus tempore fœlicis „ memoriæ Philippi quondam Regis Francorum Patris sui, & Re-„ gum Angliæ Henrici & Richardi. Item recognovit nobis ; „ quòd quando Electus Cenomanensis erit confirmatus à* Metropo-„ *litano vel ab eo qui potestatem habebit confirmandi, ipse reddet „ ei* REGALIA *sua per nuncios deferentes literas patentes de „ confirmatione ejus. Ipse tamen Electus tenebitur bonâ fide adire „ Dominum Regem, si fuerit in Regno, infra quadraginta dies „ post susceptionem* REGALIUM, *& eidem Sacramentum Fide-„ litatis præstare : & si infra quadraginta dies ad Dominum Re-„ gem non venerit, Dominus Rex poterit saisire* REGALIA *sua, „ & ea tamdiu tenere, quousque Domino Regi Fidelitatem suam „ fecerit.* Instrumentum istud editum est inter Probationes Li-„ bertatum Ecclesiæ Gallicanæ, cap. 15. num. 7. pag. 366.

2. RESP.

2. RESP. Hoc etiam testimonium unicam spectat Ecclesiam, eamque in Provinciâ juris consuetudinarii positam; nec tamen quidquam dicit de Beneficiorum collatione, imo nec de usu-fructu omnium bonorum; siquidem, ut suprà pluries ex Domino de Marca notavimus, Ecclesiæ à Principibus retinebantur *citra usum-fructum*, ut scilicet hâc viâ Episcopos sibi devincirent per Sacramentum fidelitatis, quod ab eis exigebant, dum eis bona reddebant. Omnium bonorum dixi, quia fortè feudorum Regalium fructus Rex suos faciebat, quòd in illâ Provinciâ feuda illi oneri communiter subiacerent. Itaque in hoc Instrumento nec expressè continentur præcipuæ Regaliæ partes; & expressè excluduntur conditiones de præstando juramento fidelitatis & in Regestis Cameræ Computorum conscribendo, aliæque recèns adinventæ, ut Regaliæ finis imponatur. *Art.* 4. §. 27.

§. VIGESIMUS SEPTIMUS.

De Regaliæ Usu tempore S. Ludovici.

1. DISSERT. „ Ludovicus IX. Rex Sanctissimus, „ quem usurpationis reum, & Jurium Ecclesiasticorum pervasorem dicere vel cogitare nefas, Regaliæ Jus tum quoad redituum Ecclesiæ vacantis perceptionem, tum quoad Præbendarum collationem „ retinuit, & sanctissimè exercuit, ut testatur Guillelmus „ Nangius in ejus vitâ, apud Duchesnium, Tom.5. pag.369. „ *Sanè*, inquit, *in Beneficiis Ecclesiasticis conferendis, quæ ad* „ *Patronatum, sive Donationem ipsius pertinebant, Deum semper* „ *præ oculis habebat, & electis & probatis personis ea, quantùm*

Art.4. *§. 28.* „ *tùm poterat, conferebat. Præcipuè autem in Ecclesiis Cathedra-*
„ *libus, ubi Sede vacante,* RATIONE CUSTODIÆ REGA-
„ LIUM, EX CONSUETUDINE PERTINEBAT AD EUM COL-
„ LATIO PRÆBENDARUM.

2. RESP. Conferebat quidem S. Ludovicus Præbendas ratione Regaliæ, sed *in Ecclesiis Cathedralibus, ubi Sede vacante, ratione Custodiæ Regalium ex consuetudine pertinebat ad eum collatio Præbendarum.* Quæ certè consuetudo non erat in omnibus Ecclesiis Franciæ, ut ex sequentibus certissimè constabit. Imo, ut §. 31. videbimus, in aliquibus Ecclesiis Regalia quoad aliquam tantùm sui partem exercebatur, consuetudine nimirùm ita habente.

3. Vix tamen crediderim, S. Ludovicum Beneficia pleno jure contulisse. Alioquin enim, ut notabam §. 24. num. 4. Bonifacius VIII. Pontifex doctissimus Philippo IV. S. Ludovici Nepoti Jus illud competere non negâsset. Certè Nangius eisdem verbis exprimit, quod Sanctus Rex præstabat circa dispensationem Beneficiorum sive Jure Patronatûs, sive Jure Regaliæ: constat autem præsentationem tantùm, non verò collationem absolutam, jure communi ad Patronos pertinere.

§. VIGESIMUS OCTAVUS.

De potestate conferendi Beneficia titulo Regaliæ Reginæ Blanchæ à S. Ludovico datâ.

1. ISSERT. „ Rex Sanctus exercendæ Regaliæ po-
„ testatem Blanchæ Reginæ Matri pientissimæ
„ concessit Regiis Literis, quibus ipsam Regni Re-
„ gentem constituit, quandiu sacræ expeditionis causâ

,, causâ à Regno absens esset, datis Junio mense anni 1248. *Ple-* *Art.*4.
,, *nariam*, inquit, *habeat potestatem: . . . . Dignitates etiam* §. 29.
,, *& Beneficia Ecclesiastica vacantia conferre, Fidelitates Epi-*
,, *scoporum & Abbatum recipere, & eis* REGALIA *restituere,*
,, *& eligendi licentiam dare Capitulis & Conventibus vice nostrâ.*
,, Has S. Regis literas legere est inter Probationes Libertatum
,, Ecclesiæ Gallicanæ, cap.15. num.12. pag.367.

2. RESP. Eam tantùm potestatem S. Ludovicus Matri sine dubio contulit, quam ipse consueverat exercere: quæ, cùm ad omnes Ecclesias non se extenderet, ut inferiùs ostendemus, de iis Ecclesiis intelligenda est, in quibus *ex consuetudine pertinebat ad eum collatio Præbendarum*; non autem de illis, quæ libertate suâ semper potitæ sunt, quales sunt quæcumque in quatuor Provinciis suprà recensitis sunt positæ.

§. VIGESIMUS NONUS.

De Regaliâ in Ecclesia Suessionensi.

1. DISSERT. ,, *Anno millesimo ducentesimo quadragesimo nono septimâ die intrante Aprili, Radulphus* ,, *de Castro Suessionensis Episcopus ultra Mare viam* ,, *universæ carnis ingressus est. A quo tempore Sedes* ,, *Beati Gervasii Suessionensis dicitur vacâsse. Et eodem anno in* ,, *Divisione Apostolorum saisita fuerunt Regalia. Item in Crastino* ,, *B. Mariæ Magdalenæ vacavit Præbenda in dictâ Ecclesiâ de* ,, *morte Magistri Roberti de Silvaneto: quæ fuit collata, dictâ Sede* ,, *vacante, à Blancha tunc Reginâ Franciæ, Ludovici carissimi* ,, *filii nomine, Domino Bartholomæo Remensi Capellano Regis.* ,, *Item dictâ Sede tunc vacante, vacavit Præbenda in dictâ Eccle-*

Art. 4. „ *siâ de morte Philippi Præsbyteri de Castro Theodorici: quæ fuit*
§. 29. „ *collata à Dominâ Reginâ, dicti Regis nomine, Magistro Joanni*
„ *de Suessionis, dicto Cerario* &c.

„ *Item anno Domini millesimo ducentesimo quinquagesimo primo,*
„ *die Martis post Festum B. Hilarii, dicti Canonici ad Mandatum speciale dictæ Reginæ per Literas Patentes ejusdem, Decano & Capitulo dictæ Ecclesiæ se præsentaverunt, ut eosdem in dictâ Ecclesiâ in Canonicos & in Fratres reciperent: sed dictis Canonicis contemptis, die Jovis proximâ sequenti præfati Decanus & Capitulum ad electionem processerunt, & dictâ die Dominum Nevelonem Archidiaconum in Briâ in Episcopum elegerunt.*

„ *Item eodem anno die Lunæ post Octavas Purificationis B. Mariæ Virginis, coram dictâ Reginâ dictus Electus pro se, & Jacobus tunc temporis Archidiaconus Suessionsis, Thesaurarius verò Belvacensis, Magister P. de Sonionts Pænitentiarius Belvacensis, ex parte dicti Capituli & nomine procuratorio Parisius personaliter comparuerunt, proponentes ex parte dicti Capituli, quòd collatio Præbendarum, Sede vacante, in prædictâ Ecclesiâ ad Regem nullatenùs pertinebat, hanc solam rationem prætendentes, quòd Rex nunquam contulerat. Quibus factis & dictis, extitit eisdem responsum ex parte dictæ Reginæ, & ex parte illorum, qui tunc erant ad Consilium Regis, videlicet Archiepiscopi Bituricensis, Episcopi Aurelianensis, Episcopi Belvacensis, Episcopi Ebroïcensis, Fratris Reginaldi dicti Cardinalis, Fratris Guidonis de Antissiodoro, Magistri Odonis de Lorriaco, Magistri Petri de Aurivalle, Archidiaconi Parisiensis, Decani S. Aniani Aurelianensis, Domini Gaufridi de Capellâ Militis, & Domini R. de Caprosiâ, Quòd de consuetudine Regni Franciæ collatio Præbendarum, Sede vacante, in dictâ Ecclesiâ debe-*

„ *debebat ad Regem pertinere. Et hanc responsionem dictus Electus* Art. 4.
„ *& Procuratores antedicti Capituli nomine approbârunt, &* §. 29.
„ *laudaverunt, & dictos Canonicos nomine dicti Capituli in Ca-*
„ *nicos & in Fratres receperunt . . . . . Dicti verò Canonici*
„ *pro bono pacis dictam electionem ratam & firmam habuerunt.*
„ Hæc habentur in veteri Instrumento de vacatione Ecclesiæ
„ suessionensis, & de collatione Præbendarum tempore Re-
„ galium, quod ex M. S. Codice Bibliothecæ Colbertinæ edi-
„ dit vir clarissimus Stephanus Baluzius, Tom. 4. Miscella-
„ neorum, pag. 495. Ex quo tria colliguntur. Primò, S. Lu-
„ dovicum Præbendas Jure Regaliæ in Ecclesiis vacantibus
„ Regni sui contulisse. Secundò, controversiam, sive litem
„ excitatam de Jure Regaliæ, an scilicet Ecclesia suessionensis
„ illi Juri obnoxia esset, Præbendarumque collatio ad Regem,
„ Sede vacante, in illâ pertineret, in Regis Consistorio fuisse
„ judicatam. Tertiò, Capitulum suessionense, quod solâ con-
„ suetudine fretum Collationes ab Augustâ Regente nomine
„ Regis factas, vacante Sede, impugnabat, allegans quòd *Rex*
„ *nunquam contulerat*, causâ cecidisse. Quartò, pronuntia-
„ tum esse à Consistorianis Patribus, quòd *de consuetudine Re-*
„ *gni Franciæ*, seu Regio Jure, *collatio Præbendarum, Sede va-*
„ *cante, in dictâ Ecclesiâ debebat ad Regem pertinere.* Non ad
„ usum duntaxat, sed ad Juris fundamenta & rationes; non
„ tantùm quid factum esset, sed quid fieri deberet, ipsos at-
„ tendisse.

2. RESP. Liquet ex hoc testimonio, Regaliam ex con-suetudine pependisse, illamque consuetudinem non omninò certam fuisse, etiam in Ecclesiis intra Provincias, quæ jure-consuetudinario reguntur, & ubi etiam nunc viget Jus Relevii, positis, qualis est suessionensis. Solum enim consuetu-

Art.4. dinis defectum Regaliæ opponebant Canonici suessionenses:
§. 29. solâ consuetudine repulsi sunt: ex solâ consuetudine tempore S. Ludovici & à S. Ludovico discernebatur ubi & quatenùs Regalia deberet exerceri, cujus rei insigne proferetur exemplum §. 31. hujusce Articuli.

3 At notat P. Alexander, *pronuntiatum esse à Consistorianis Patribus, quòd de consuetudine Regni Franciæ, seu Regio Jure*; *collatio Præbendarum, Sede vacante, in dictâ Ecclesiâ debebat ad Regem pertinere*: verùm non dicunt, hanc consuetudinem in universo Regno locum habere; quod est totius controversiæ cardo. Et sanè quo juris colore sola Ecclesia suessionensis collationem Regiam recusâsset, si totius Regni consuetudo sibi contraria fuisset? Non solius usûs defectus, sed Privilegium opponendum fuisset. Patres etiam Consistoriani non dixissent, *de consuetudine Regni Franciæ, collationem Præbendarum, Sede vacante, in dictâ Ecclesiâ debere ad Regem pertinere*; sed in omnibus Ecclesiis, atque adeò in suessionensi: præcipuè cùm Canonici non opponerent, Regaliam in eâ Ecclesiâ nunquam locum habuisse; sed, *quòd Rex nunquam contulerat* Præbendas. Itaque responsum est illis, hanc consuetudinem in aliis Ecclesiis, vicinis scilicet, vigere; adeòque non debere ipsis gravem videri, quamvis S. Ludovicus facultate conferendi Beneficia in illâ nunquam usus fuisset, quia fortè casus non occurrerat:

4. Frustrà verò observat P. Alexander controversiam suessionensem in Regis Consistorio fuisse judicatam. Etenim præterquàm quòd cætus ille, ubi tractata fuit, Episcopis, & inferioris Ordinis Ecclesiasticis viris fermè constabat, non fuit judiciorum more ventilata, sed amicabiliter composita. Alioquin enim Patres illi, quos *Consistorianos* vocat, Advocatorum

rum potiùs quàm Judicum personam sustinuissent, ut ex verbis Art. 4.
narrationis patet: *Extitit*, inquit, *eisdem responsum ex parte* §. 30.
dictæ Reginæ & ex parte illorum, qui tunc erant ad Consilium Regis, videlicet Archiëpiscopi Bituricensis &c. Res igitur amicabiliter composita potiùs quàm juridicè definita fuit; *dicti verò Canonici pro bono pacis dictam electionem ratam & firmam habuerunt.*

§. TRIGESIMUS.

De Relaxatione Regaliæ Archiëpiscopo Turonensi à Reginâ Blanca factâ.

1. DISSERT. „ Eodem anno 1251. Regina Sancti „ Regis Mater ac Regni Procuratrix, Regalia Jura „ condonavit Petro de Lambale Turonensi Archi„ ëpiscopo electo: sed ejus duntaxat personæ, non „ Ecclesiæ Privilegium istud indultum est. *Regina dixit, quòd* „ *libenter eidem Magistro faceret gratiam, & ei reddidit de gra*„ *tiâ* REGALIA *suprà dictâ.* Sic testatur vetus Instrumen„ tum eâ de re confectum nomine Episcoporum Ebroïcensis, „ Aurelianensis, silvanectensis, & Parisiensis, quod editum „ est inter Probationes Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ Cap.15. „ num.13. pag.367.

2. RESP. Inutilis planè est ad probandum totum, argumentatio ab enumeratione partium, quando, ut in hâc Dissertatione, prætermittitur major partium numerus. Obliviscitur P. Alexander, agi de universalitate Regaliæ, præsertimque ejus *extensione* ad Ecclesias Aquitaniæ, Occitaniæ, delphinatûs, & Provinciæ, in quibus nunquam locum habue-

Art.4. rat. Frustrà ergo circa alias, & quidem Regaliæ, ut omnes fa-
§. 31. tentur, jam pridem obnoxias, vagatur. Adde, quòd verba illa, *Reddidit Regalia*, æquivoca sunt, nec usum-fructum à Rege perceptum, multò minùs collata ab ipso Beneficia, significant, nisi id aliunde constet; cùm Principes Ecclesias retinere potuerint *citra usum-fructum*, ut sæpe observavimus.

§. TRIGESIMUS PRIMUS.

De Regaliâ in Ecclesiâ Aniciensi.

1. DISSERTO „ Anno Domini millesimo ducentesimo quinquagesimo nono, causa de Regaliâ Ecclesiæ Aniciensis apud Velaunos, inter Capitulum & Regem Sanctum Ludovicum suborta, „ in Parlamento Parisiensi examinata est, & Regis Constitutione finita, quâ suæ Majestati Jurisdictionem temporalem, „ JURE REGALIUM, in civitate, suburbiis, & territorio ad „ Episcopum pertinentem, pedagium etiam civitatis, & alios „ reditus in eâdem civitate & territorio ad Episcopum pertinentes, *exceptis reditibus Altarium*, sibi suisque Successoribus Regibus Franciæ in perpetuum retinuit. Cùm autem „ Inquisitione factâ probatum esset, Regem nunquam ad manum suam revocâsse domum Episcopalem, neque arcem, „ civitatis, castra etiam, aut villas, & pedagia extra civitatem, nisi à duabus postremis vacationibus; nec ipsum „ aut ejus Prædecessores unquam, vacante Ecclesiâ Aniciensi, „ *Dignitatem aliquam in eâ contulisse, seu Præbendam*; vel ipsi „ aut ejus Prædecessoribus annuntiatas fuisse mortes Episcoporum, vel petitam à Capitulo eligendi licentiam; immunitatem

„ tatem ab his oneribus illi Ecclesiæ confirmavit. *Super his*, *Art. 4.*
„ inquit, *ex nunc in perpetuum dictam Ecclesiam nolumus mole-* §. 31.
„ *stari.* Sibi tamen reservavit Jus occupandi arces & castra
„ jure supremi Dominii, secundùm quod fieri solebat anti-
„ quitùs. *Sanè*, inquit, *licèt ratione vacationis fortalicia ci-*
„ *vitatis peti nolumus in posterum, Jus tamen ea petendi ratione*
„ *Dominii, & recuperandi, Nobis & nostris Successoribus reti-*
„ *nemus in illis casibus, in quibus Nobis competit ab antiquo.*
„ Rex Sanctus summo jure cum Aniciensi Ecclesiâ agere no-
„ luit, sed ipsi favere. Quamobrem inquisitione factâ, cùm
„ non appareret Prædecessores suos Dignitates vel Præbendas,
„ Ecclesiâ vacante, contulisse, Jus illud exercere noluit, sed
„ illud sibi non competere non est professus: litem duntaxat
„ eâ de re moveri vetuit. Sed cùm ratione Dominii arcem &
„ castra civitatis occupandi Jus sibi suisque Successoribus reser-
„ vaverit; quoties Principis utilitas ita postularet, illorum ra-
„ tione feudalia servitia universa, adeòque & Regaliam qua-
„ tenùs usum-fructum feudorum vacantium involvit, & col-
„ lationem Præbendarum, quæ inter fructus censetur, *sibi*
„ *vendicare potuisse videtur, si summo jure agere voluisset.* Unde
„ nec in iis quæ vulgò laudantur Principalium Rationum do-
„ cumentis sive Regestis Cameræ Computorum, Aniciensis
„ Episcopatùs inter eos conscribitur, in quibus Rex olim Re-
„ galiam capere non consueverat. Denique illam Sancti Ludo-
„ vici Constitutionem, quæ in unius Ecclesiæ Aniciensis gra-
„ tiam edita est, in consequentiam non esse trahendam Pra-
„ gmatici nostri contendunt, ex eâque colligunt, ad supre-
„ mum Senatum & ad Regem, judicium de hujusmodi causis
„ pertinere. Illam ex veteri Regesto, quod extat in Camerâ
„ Computorum Parisiensium, descripsit, edidítque Domi-
nus

*Art.*4. „ nus de Marca, libro 8. de Concordiâ Sacerdotii, & Impe-
§. 31. „ rii, cap.24. num.3. pag.444. Adde, pleraque Aniciensis „ Ecclesiæ Beneficia ad collationem Capituli pertinere, quæ „ ratio esse potest cur S. Ludovicus & Reges ejus Prædecessores „ Præbendas in eâ vacante Sede non contulerint.

2. RESP. Nonnisi bonâ fide opus est, ut ex hoc monimento intelligatur, ortas circa Regaliam controversias ex consuetudine fuisse diremptas. Antequàm Arrestum illud referat Illustrissimus D. de Marca à P. Alexandro laudatus, præmittit, *Hinc factum est, ut in quàm plurimis veteribus Arrestis Parlamenti Parisiensis edicatur, probandam esse possessionem Regis in Ecclesiis, juxta quam deinde Curia decernebat de Jure Regaliæ* &c. *Et num.*3. *Probari istud posset multiplicibus exemplis. Unicum tamen sufficiet admodùm illustre. Petitur autem ex Constitutione quadam S. Ludovici Regis* &c. lib.8. Concord. C.24. num.2. Itaque præsumptio stabat pro Libertate Ecclesiæ secundùm jus commune: ac Procuratori Regio incumbebat onus probandæ præscriptionis contrariæ: quâ in probatione, si deficiebat, Ecclesiæ liberæ declarabantur.

3. Hujus autem Constitutionis (est enim admodùm notabilis & digna, quæ integra referatur) sequitur tenor; *Ludovicus Dei gratiâ Rex Franciæ. Notum facimus universis, quòd inter nos & Ecclesiam Aniciensem super Regalibus quæstione subortâ, inquiri fecimus diligenter de assensu ejusdem Ecclesiæ, quæ sunt illa quæ à nobis & nostris Antecessoribus; Regalium nomine, vacante eâdem Ecclesiâ, accipi consueverant ab antiquo. Quia verò per Inquestam, quam fieri fecimus, probatum non extitit, seu inventum, quòd vacante Ecclesiâ suprà dictâ, nos vel nostri Antecessores domum Episcopalem, vel fortericia alia civitatis, castra etiam extra civitatem, seu villas alias habuerimus aliquo unquam tem-*

tempore, sed nec pedagia extra civitatem ad Episcopum pertinentia, nisi à duabus primis vacationibus citra; vel aliquando nunquam vacante Ecclesiâ, Nos vel nostri Antecessores Dignitatem aliquam in eâ contulerimus, seu Præbendam; vel Nobis, aut nostris Antecessoribus denunciata fuerit mors Episcopi, seu cessio, vel petita à Nobis ex parte Capituli licentia eligendi; super his ex nunc in perpetuum dictam Ecclesiam nolumus molestari. Sanè licèt ratione vacationis, fortalicia civitatis peti nolumus in posterum, prout diximus; Jus tamen ea petendi, ratione Dominii, & recuperandi, Nobis & nostris Successoribus retinemus, in illis casibus, in quibus Nobis competit ab antiquo. Verùm quia per eandem inquestam invenimus, quòd à longis retrò temporibus, vacante eâdem Ecclesiâ, ad nos pertinet Jure Regalium, Jurisdictio temporalis in civitate, suburbiis & territorio ad Episcopum pertinens, pedagium etiam civitatis, & alii reditus in eâdem civitate & territorio ad Episcopum pertinentes, exceptis reditibus Altarium; ea Nobis & nostris Successoribus Regibus Franciæ in perpetuum retinemus. Actum apud Corbolium anno Domini 1259. mense Julio. Art. 4. §. 31.

4. Observa, in hoc Arresto S. Ludovicum in causâ Regaliæ, non se habuisse ut absolutum Dominum, qui autoritate suâ declarare posset, Jus illud sibi competere. Recurrebant Ecclesiæ, ab Officialibus Regiis vexatæ, ad Reges, qui rerum veritate perspectâ, præcipuè autem cognito usu antiquo, seu consuetudine, hominum memoriam excedente, jura sua intra possessionis antiquæ terminos continebant; eâque ratione plerùmque finis imponebatur controversiis.

5. Ita se gessit S. Ludovicus erga Ecclesiam Aniciensem. Licèt enim ejus Officiales essent in possessione *pedagia extra civitatem ad Episcopum pertinentia recipiendi;* quia tamen posses-

Art. 4. §. 31. sio non erat ex antiquâ consuetudine, sed tantùm *à duabus primis vacationibus citra; super hoc in perpetuum dictam Ecclesiam noluit molestari*, sicut neque super aliis, quibus ipse nunquam fruitus fuerat, neque Antecessores ejus, scilicet collatione Beneficiorum, domo Episcopali &c. Ita Philippus III. S. Ludovici filius Arresto anno 1272. prolato & in Regesta Parlamenti relato, vetuit, Regaliam ad Ecclesiam Albiensem extendi, *cùm Dominus Rex super hoc aliàs nunquam usus fuisset.* Ita alii Reges consuetudinem in hujusmodi controversiis secuti sunt, etiam antequàm id solenni Concilii Lugdunensis Decreto sancitum fuisset.

6. Verumtamen, si Jus Regaliæ ultra limites antiquos extendi resciebant Summi Pontifices, ei extensioni occurrebant, ut videbimus Articulo octavo, qui totus est de hoc argumento.

7. Non Historicum, sed Ariolum agit Dissertator, dum ait, quòd *Rex Sanctus summo jure cum Aniciensi Ecclesiâ agere noluit, sed ipsi favere.* Sed quod est hujus ariolationis fundamentum? Nonne S. Ludovicus INQUIRI FECIT DILIGENTER, *quæ essent illa, quæ ab ipso & suis Antecessoribus, Regalium nomine, vacante eâdem Ecclesiâ accipi consuevissent ab antiquo?* Nonne, *quia per eandem inquestam invenit, quòd à longis retroactis temporibus, vacante eâdem Ecclesiâ, ad se pertinebat Jure Regalium, Jurisdictio temporalis in civitate, suburbiis & territorio ad Episcopum pertinens, pedagium etiam civitatis, & reditus in eâdem civitate & territorio ad Episcopum pertinentes, exceptis reditibus Altarium*, EA SIBI ET SUIS SUCCESSORIBUS REGIBUS FRANCIÆ IN PERPETUUM RETINUIT? Quâ ergo in re favit Ecclesiæ? Quia, inquies, *inquisitione factâ, cùm non appareret Prædecessores suos Dignitates vel*

vel Præbendas, Ecclesiâ vacante, contulisse, Jus illud exercere noluit. Apage: favoremne præstare Ecclesiæ censendus est Princeps, cùm ejus Jus, & quidem maximè spirituale, qualis est Dignitatum collatio, per vim non usurpat, ubi illud jure sibi non competere ex antiquâ consuetudine intellexit? *Sed*, inquit Dissertator, *illud sibi non competere non est professus: litem duntaxat eâ de re moveri vetuit.* An singulis Arrestis, quæ à Senatu proferuntur, apponitur hæc clausula: *Declaramus tale jus Actori non competere?* An non sufficit quòd, inquisitione factâ, & cognito, quòd nunquam Actor vel ejus autores eo jure usi fuerint, Senatus pronunciet, Reum super hoc nunquam esse molestandum? *Quia verò per inquestam, quam fieri fecimus*, inquit S. Ludovicus, *probatum non extitit, seu inventum, quòd, vacante Ecclesiâ suprà dictâ domum Episcopalem, vel fortalicia* &c. *vel aliquo unquam tempore, vacante Ecclesiâ, Nos vel nostri Antecessores Dignitatem aliquam in eâ contulerimus, seu Præbendam* . . . . . SUPER HIS EX NUNC IN PERPETUUM DICTAM ECCLESIAM NOLUMUS MOLESTARI. Pudendum est, sententiam adeò claram argutiis obscurare velle. Art. 4. §. 31.

8. Optandum esset, ut P. Alexander, qui Articulo 6. §. 10. resp: 5. asserit, quòd Ludovicus XIV. *De ipsis juribus, quæ S. Ludovicus exercuit, aliquid remittere dignatus est*, suæ Majestati suadere conatus fuisset, ut S. Ludovicum imitaretur, Regaliæ exercitium ex antiquâ consuetudine metiendo. At econtrà Officialium Regiorum voluntati stylum suum accomodans, cùm S. Ludovicus non existimaret, posse Regaliam intra eamdem Ecclesiam, ab unâ parte redituum ad aliam, multò minùs à fructibus ad collationem Beneficiorum extendi, ipse Regaliam & quoad usum-fructum, & quoad

*Art.*4. Beneficiorum collationem, in plures Provincias, in quibus
§. 31. quoad neutrum hactenùs locum habuerat, contra jus & consuetudinem, ac speciatim contra Decretum Concilii generalis Lugdunensis II. propagari posse, totâ hâc Dissertatione probare nititur.

9. In aliis etiam punctis S. Ludovici Theologiæ seu Jurisprudentiæ consona non est doctrina Dissertatoris, ut vides. Non enim putabat S. Rex, verbi gratiâ, probato uno Articulo, seu unâ parte Regaliæ, probatam censeri alteram, etiam ejusdem speciei: probato uno jure feudali, probata reputari universa servitia feudalia, qualis dicitur Regalia: aut generaliter collationem Præbendarum inter fructus censeri; quæ sunt P. Alexandri effata.

10. At colligitur, S. Ludovicum omnes Regaliæ partes in Ecclesiâ Aniciensi *sibi vendicare potuisse, si summo jure agere voluisset*; ex eo quòd *nec in iis quæ vulgò laudantur Principalium Rationum documentis sive Regestis Cameræ Computorum, Aniciensis Episcopatus inter eos conscribitur, in quibus Rex olim Regaliam capere non consueverat*: At reponam ego, nec inter eos conscribitur, in quibus Rex olim Regaliam capere consueverat: ergo in eo Rex Regaliam *sibi vendicare non potest, etsi summo jure agere voluerit*. Imò licèt inter Episcopatus Regaliæ subditos recenseretur Aniciensis, id de portione illâ tantùm esset intelligendum, quam S. Ludovicus ex inquisitione factâ ad se pertinere intellexit, ac *sibi, & suis Successoribus Regibus Franciæ in perpetuum retinuit*.

11. Certè si Officiales S. Ludovici in duabus ultimis vacationibus (jam enim quinquiès vacaverat Aniciensis Ecclesia sub Regno S. Ludovici, ut in Galliâ Christianâ videre est) collationem illam Beneficiorum de novo usurpaverant, incredibile

est,

est, Ministros Prædecessorum Sancti hujus Regis illam neglecturos fuisse, si quod invenissent ejus Juris vestigium. Atque ex hoc exemplo colligitur, quàm propensi sint Officiales Regum, etiam piorum, ad amplificanda Jura Regia cum Ecclesiarum injuriâ. Neque adeò leve videri poterat Jus illud propter paucitatem Præbendarum ad Episcopi collationem pertinentium, ut idcirco, juxta futilem Dissertatoris conjecturam, illud neglexerint S. Ludovicus & ejus Prædecessores; quandoquidem ejus exercendi occasio non adeò erat rara, quin in duabus ultimis vacationibus sese obtulisset. *Art.* 4. §. 31.

12. Quin & redituum portionis retentio vanam illam Dissertatoris conjecturam dissipat, quâ, quia *pleraque Aniciensis Ecclesiæ Beneficia ad collationem Capituli pertinent*, suspicatur, quòd ideò *S. Ludovicus & Regis ejus Prædecessores Præbendas in eâ, vacante Sede, non contulerint*. Cùm enim S. Ludovicus hanc redituum portionem *sibi & suis Successoribus Regibus Franciæ in perpetuum retinuerit*: super collationem Dignitatum & Præbendarum, quod Jus est magis eximium, *ex tunc in perpetuum dictam Ecclesiam molestari* non vetuisset, si eam sibi competere cognovisset. Adde, quòd utrum ea præbendarum collatio ad se pertineret, nequaquam *inquiri fecisset diligenter*, si Jus suum hâc in parte tanquam parvi momenti negligendum duxisset.

 §. TRI-

Art. 4. §. 32.

§. TRIGESIMUS SECUNDUS.

De testimonio Clementis IV. in favorem Regaliæ adducto.

1. DISSERT. „ Cùm Clemens IV. Pontifex Maximus quamdam Remensis Ecclesiæ Præbendam, „ vacante Sede, contulisset, S. Ludovicus conquestus est, quòd adversùs Jura Regia id ab ejus „ fuisset Sanctitate tentatum. Cui, ut faceret satis, æquissimus „ Pontifex, Provisionem à se factam revocavit Diplomate dato „ Idibus Septembris anno millesimo ducentesimo sexagesimo „ septimo; cujus hæc sunt verba: *Verùm quia Tu eâ ratione, „ videlicet, quòd vacantes confers in Ecclesiâ ipsâ Præbendas, à „ tempore quo eamdem Ecclesiam Pastoris regimine contingit destitui, donec substitutus illi Archiëpiscopus* REGALIA *recipit à „ Te, hujusmodi Collationem in præjudicium tuum asseris esse factam: Nos qui à cujuscumque de pusillis quantumcumque minimis „ scandalo abstinere intendimus, Te, quem pro tuis clarissimis „ meritis internè complectimur brachio caritatis, super hoc scandalizare nolentes, dilecto filio Dionysio Canonico ejusdem Ecclesiæ damus sub certâ formâ nostris in mandatis, ut à dicto Magistro Joanne consignationem ipsius Præbendæ liberam Auctoritate nostrâ recipere non omittat.* Et infrà: *Nos per præmissa „ usui quo in præfatâ Ecclesiâ circa collationem Præbendarum ipsarum uteris, præjudicare nolumus, nec etiam intendimus.* Istud „ Clementis IV. Diploma editum est inter Probationes Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ, cap. 15. num. 16. pag. 368. Ex quo, „ sicut ex Innocentii III. & Alexandri III. rescriptis superiùs lauda-

„ laudatis refellitur Scripti cujusdam nuper Italo idiomate de Art. 4.
„ Regaliâ adversùs Regia Jura conscripti Anonymus Autor, §. 32.
„ qui Gregorium X. primum omnium Pontificum fuisse asse-
„ rit, qui Reges Christianissimos Regaliâ frui toleraverit.

2. RESP. Obscurum fuisse & incertum Jus Regaliæ adhuc tempore Clementis IV. hoc est, post medium sæculum decimum tertium, etiam in Ecclesiis, in quas inductum fuerat, vel ex eo potest intelligi, quòd illud in celeberrimâ Ecclesiâ Remensi locum habere, ignorabat Clemens IV. natione Gallus, ac de quo Henricus Spondanus ad annum 1265. num. 1. hæc narrat: *Relictâ armorum militiâ, cui adolescens se addixerat, literis operam dedit, Jurisque disciplinam ita exactè didicit, ut Durandus, gravis eâ ætate Jurisconsultus, lumen Juris appellet, Platina Jurisconsultum totius Galliæ sine contentione primarium, Onuphrius, Jurisconsultorum peritissimum. Unde & quòd forensem vacationem amplexus causas integerrimè ageret, singularisque esset vitæ moderationis, à S. Rege Ludovico in sanctius consilium allectus, in omnium amore & admiratione fuit.*

3. Quamvis autem Ecclesia Remensis ex illarum numero sit, quæ in Regestis Cameræ Computorum tanquam Regaliæ obnoxiæ recensentur, Clemens IV. ita Provisionem à se factam revocavit, ut tamen rursùs suâ fieri autoritate in favorem ejusdem personæ voluerit, ut patet ex his verbis à P. Alexandro prætermissis: *Verùm cùm eidem Dionysio per alias nostras literas injungamus, ut ab eodem Magistro Joanne juxta priorum literarum nostrarum tenorem, liberâ ipsius Præbendæ consignatione receptâ, eam vacantem postmodùm præfato Magistro Joanni Auctoritate nostrâ, per se, vel per alium conferat & assignet, ac eum in possessionem illius inducat, & defendat inductum: con-*

Art.4. *contradictores, personâ tuâ exceptâ, per censuram Ecclesiasti-*
§. 33. *cam, appellatione post positâ, compescendo.* Si tunc Beneficiorum collatio, quæ ad Regem Jure Regaliæ pertinere dicebatur, eo privilegio prædita fuisset, ut nemini licuisset illorum dispositioni se immiscere; quâ ratione Pontifex erga S. Ludovicum optimè affectus, ut hîc & alibi significat, Beneficium tempore Regaliæ vacans absolutæ Regis dispositioni non reliquisset, sed secundam suam collationem, adhibitâ censurarum interminatione, jussisset executioni demandari?

§. TRIGESIMUS TERTIUS.

De Regaliâ in Ecclesiâ Andegavensi.

1. DISSERT. „ Anno millesimo ducentesimo sexagesimo, Rex idem Sanctus Diploma Ludovici VIII. Patris sui confirmavit, quod ipsos Jus Regaliæ in Ecclesiâ Andegavensi exercuisse probat. Literas illas S. Ludovici legere est in Gestis *Guillelmi* „ Majoris Andegavensis Episcopi, Tom.10. Spicilegii Dacheriani, pag.284. *Ludovicus Dei gratiâ Francorum Rex. Notum* „ *facimus universis tam præsentibus quàm futuris, Nos inclytæ* „ *recordationis Regis Ludovici Genitoris nostri inspexisse literas* „ *in hæc verba:*

„ *Ludovicus Dei gratiâ Francorum Rex, universis literas* „ *inspecturis, salutem. Noveritis quòd fidelis & dilectus no-* „ *ster Guillelmus Andegavensis Episcopus præstitit nobis Sacramentum Fidelitatis, sicut alii Episcopi Regni nostri nobis fa-* „ *ciunt, & Nos recognovimus ei, quòd non tenetur ire in exerci-* „ *tum vel equitatum nostrum in propriâ personâ, vel aliquem mit-*

tere

„ *tere sumptibus suis: neque occasione hujusmodi Juramenti ullum* Art.4.
„ *onus novum, vel gravamen imponetur ei vel Ecclesiæ suæ, sed* §.33.
„ *ipse & Ecclesia ejus, manebunt in illis Libertatibus, quas habue-*
„ *runt tempore bonæ memoriæ Philippi quondam Regis Franciæ*
„ *Genitoris nostri, & Henrici & Richardi quondam Regum*
„ *Angliæ. Item recognovimus ei, quòd quando Electus Andega-*
„ *vensis Ecclesiæ, erit confirmatus à Metropolitano, vel ab eo qui*
„ *potestatem habebit confirmandi, Nos reddemus ei* REGALIA
„ *sua per Nuncios deferentes Literas Patentes Confirmationis ejus:*
„ *ipse tamen Electus tenebitur bonâ fide Nos adire, si fuerimus in*
„ *Regno, infra quadraginta dies post susceptionem* REGALIUM,
„ *& Nobis Juramentum Fidelitatis præstare. Et si infra qua-*
„ *draginta dies ad Nos, sicut dictum est, non venerit, Nos po-*
„ *terimus saisire* REGALIA *sua, & ea tamdiu tenere, quous-*
„ *que Nobis fecerit dictam Juramenti Fidelitatem. Sciendum est*
„ *etiam, quòd si futuris temporibus comitatus Andegavensis se-*
„ *pararetur à Regno, Episcopus Andegavensis non teneretur face-*
„ *re Comiti Andegavensi hujusmodi Juramentum. Actum Parisiis*
„ *anno Domini millesimo ducentesimo vigesimo tertio, mense No-*
„ *vembri.*

„ *Nos autem ea, quæ superiùs continentur, rata & accepta*
„ *habentes, & à nostris Successoribus ea volentes in posterum in-*
„ *violabiliter observari, ad petitionem dilecti & fidelis nostri*
„ *Nicolaï Andegavensis Electi, in hujus rei testimonium Literis*
„ *præsentibus nostrum fecimus apponi sigillum. Actum Parisiis.*
„ *anno Domini millesimo ducentesimo sexagesimo mense Februario.*
„ Has Literas Sancti Regis parentis sui, & avi Ludovici VIII.
„ confirmavit Philippus III.

2. RESP. Hoc exemplum est extra rem: cùm ad solam Ecclesiam Andegavensem jam pridem Regaliæ obnoxiam spe-

*Art.*4. ctet. Deinde in his Literis animadvertendum est, Primò, ab
§. 33. onere militiæ, immunem esse Episcopum: *Non tenetur ire in exercitum vel equitatum nostrum in propriâ personâ, vel aliquem mittere sumptibus suis.* Secundò, nihil occasione Juramenti dandum ab eo esse: *Neque occasione hujus Juramenti ullum onus novum vel gravamen imponetur ei vel Ecclesiæ suæ.* Quocirca post Juramentum ejusdem Guillelmi Majoris, quod habetur in ejus Gestis cap. 17. in eodem Tom. 10. Spicilegii Dacheriani, hæc sequuntur; *Serviens quidam ipsius Regis à nobis 25. libras Parisienses ratione prædicti Juramenti Fidelitatis petiit, videlicet centum solidos pro Rege, & 20. libras pro Camerariis: cui & alii & hoc iteratò petenti responsum datum fuit, quòd Litera nostra prædicta nos super hoc liberabat, in quâ inter cætera continebatur, quòd ratione prædicti Juramenti Fidelitatis nihil novi oneris Episcopo Andegavensi poterat imponi, & hoc novum onus existeret, cùm illud onus alii Andegavenses Episcopi aliàs minimè præstitissent: & ita post hæc à dictâ petitione cessârunt.* Tertiò, notandum est, Regalia Episcopo reddi, postquàm confirmatus est, & antequàm præstiterit Juramentum Fidelitatis, aut etiam coram Rege se stiterit. Quartò, Juramentum ipsum fidelitatis non fuisse præstandum propriè ratione feudorum, sed ne Episcopus à Regis, ad cujus plenum Dominium reversus fuerat Comitatus Andegavensis, obedientiâ recederet, aut populum suum subduceret. Alioquin enim ad quemcumque pervenisset Comitatus, ei spondenda fuisset fides; cùm tamen sequatur: *Sciendum est etiam, quòd si futuris temporibus Comitatus Andegavensis separaretur à Regno, Episcopus Andegavensis non teneretur facere Comiti Andegavensi hujusmodi Juramentum.* Quæ omnia Dissertatoris, & aliorum Regaliæ Patronorum doctrinæ repugnant.

§. TRI-

§. TRIGESIMUS QUARTUS.

Art. 4. §. 34.

De Regaliâ in Ecclesiis Andegaviæ & Cenomaniæ reservatione á S. Ludovico factâ.

1. DISSERT. „ Rex idem Sanctus Literis quibus Andegaviam & Cenomaniam Carolo Fratri suo dedit, anno millesimo ducentesimo quadragesimo, „ Regalia sibi reservavit. *Sciendum*, inquit, *quòd* „ *Nos* REGALIA *dictarum civitatum, & Abbatiam Fontis-E-* „ *braudi nobis & heredibus nostris Regibus Franciæ retinemus.* „ Hæ Sancti Ludovici Literæ editæ sunt Tom. 11. spicilegii „ Dacheriani, pag. 372.

2. RESP. Non est quæstio de illis Ecclesiis; cùm ad eas de novo Regalia non extendatur. Adde, quòd Regalia hîc generatim de juribus Regiis intelligenda sunt, non speciatim de Regaliâ propriè dictâ. Non enim dicuntur retenta *Regalia Ecclesiarum*, sed *Regalia* civitatum: nec verisimile est, S. Ludovicum fructus Abbatiæ, Fontis-Ebraudi post mortem Abbatissæ usque ad alterius electionem percepisse, ac loca Monachalia contulisse; sed tantùm Abbatiam illam autoritate suâ ex speciali benevolentiâ, quòd esset Caput Ordinis ac bonis temporalibus abundaret, quorum occasione invidiæ magis patebat, adversùs iniquorum injurias, non minùs vivente, quàm mortuâ Abbatissâ, defendisse. Alioquin quare in hâc potiùs quàm in aliis, quæ multæ sunt, illarum partium Abbatiis, Regaliam sibi reservâsset? Itaque aliunde quærendum est, quænam essent in illis Provinciis jura Regis in Ecclesias vacantes.

Art. 4. §. 35.

§. TRIGESIMUS QUINTUS.

De potestate conferendorum Beneficiorum in Regaliâ vacantium à S. Ludovico Parisiensi Episcopo datâ.

1. DISSERT. „ Anno millesimo ducentesimo sexagesimonono, mense Martio, potestatem dedit „ Stephano Parisiensi Episcopo Ecclesiastica conferendi Beneficia, tàm ratione Regalium, quàm „ alio quocunque jure ad suam Collationem aut Præsentationem pertinentia. Ejus eâ de re Literæ editæ sunt apud Duchesnium Tom. 5. pag. 423. quarum hæc sunt verba: *Notum facimus quòd Nos existentes in procinctu itineris nostri proficiscendi in subsidium Terræ Sanctæ, Personatus, Præbendas, Ecclesias, Capellanias, & cætera Ecclesiastica Beneficia, quæcunque vacâre contigerit citra Mare, in hâc nostræ peregrinationis absentiâ, ad nostrum Patronatum, Collationem seu Præsentationem nostram,* TAM RATIONE REGALIUM, *quàm alio quocunque jure pertinentia, conferendi personis idoneis, & nullum aliud Beneficium Ecclesiasticum habentibus, ac præsentandì ad vacantes Ecclesias vice nostrâ, dilecto & fideli nostro Stephano Parisiensi Episcopo, plenam & liberam committimus potestatem; dum tamen de consilio discretorum virorum Cancellarii Parisiensis Ecclesiæ, Prioris F. F. Prædicatorum, & Gardiani F. F. Minorum Parisiensium, vel duorum ex ipsis, in hujusmodi Collatione, vel Præsentatione procedat, & in Literis Donationis vel Præsentationis specialiter exprimatur, quòd ex Auctoritate & vice nostrâ sibi commissa, Collatio vel Præsentatio ipsa fiat.*

2. RESP.

2. Resp. Tempore S. Ludovici usum conferendi Beneficia, seu ad illa præsentandi, in aliquibus Ecclesiis vacantibus jam fuisse inductum, non negatur: sed usum illum in omnibus Ecclesiis extitisse, neque Literis hîc exscriptis, neque alio testimonio probari potest. Dat enim Rex potestatem tantùm *Beneficia ad suum Patronatum, Collationem seu Præsentationem tam ratione Regalium, quàm alio quocumque jure pertinentia conferendi.* Sicut ergo ex his verbis nequit contra facti evidentiam inferri, Regem ubique habere Jus Patronatûs, ita nec ubique obtinere Jus Regaliæ, quod hujus controversiæ punctum est, cùm de *extensione Regaliæ* agatur. *Art.4. §.36.*

§. TRIGESIMUS SEXTUS.

De Regaliâ Raymundi Comitis Tolosani.

1. Dissert. „ Regnante Sancto Ludovico anno „ 1209. Raymundus Comes Tolosanus, Dux Nar„bonæ, Marchio Provinciæ, omnibus Ecclesiis „ Provinciarum Viennensis, Arelatensis, Narbonen„nensis, Burdigalensis, & Bituricensis immunitatem conces„sit, non solùm ab albergariis, procurationibus, vel exactio„nibus & vectigalibus quibuscumque, sed etiam à Regaliâ. „ *Defunctis etiam eorum Episcopis*, inquit, *vel Rectoribus aliis,* „ *ipsos vel domus eorum per me vel per alium nullo modo spoliabo.* „ *Nec Administrationi earum, seu* Custodiæ, *occasione ali*„*cujus consuetudinis, vel aliquâ aliâ, me ullatenùs immisce*„*bo: sed omnia sine aliquâ diminutione defunctorum Successoribus* „ *teneantur. Electioni etiam Episcopi, vel alterius Rectoris Ec-*

Art. 4. „ *clesiæ faciendæ, per me, vel per quamcunque personam, me nul-*
§. 36. „ *latenùs immiscebo: nec aliquam violentiam faciam, vel impe-* „ *dimentum præstabo, quominùs electio canonicè fiat ac liberè ce-* „ *lebretur.* Tom. II. P. I. Concil. Edit. P. Labbe, pag. 40.

2. RESP. Ex quibus Chronicis accepit Historicus noster regnâsse S. Ludovicum anno 1209. quo tempore pessimæ consuetudini renunciavit Comes Tolosanus; nisi fortè sexcennio antequàm nasceretur, regnare ceperit. Assignatur enim natalis ejus dies ad 25. Aprilis 1215. Sed is error parvi refert. Utinam Dissertator periculosiùs non errâsset circa principale controversiæ punctum, quod est de extensione Regaliæ.

3. Magnum siquidem est discrimen inter exempla suprà relata, & illa quæ modò adducuntur. Prima enim, quæ pertinent ad illas Provincias, in quibus ex antiquâ consuetudine viget Regalia, ejus Juris primordia in illis Provinciis exhibent; quæ autem in hoc paragrapho & in sequentibus continentur, quæque ad Provincias spectant, ad quas Regalia novè porrigitur, ad pessimam illam consuetudinem referenda *sunt*, de quâ loquebatur Dissertator artic. 2. §. 16. Duces enim, aliique Domini absque ullo jure bona Episcoporum defunctorum, aliquando etiam Ecclesiarum vacantium invadebant: unde vel compellente Ecclesiâ, vel propriâ remordente conscientiâ huic usui, vel veriùs abusui renunciârunt.

4. Tantùmque abest, ut hinc probari possit usus Regaliæ; ut etiam contrarius usus probetur. Si enim Reges, ad quos solos ex Patre Alexandro pertinet Regalia, eo Jure in Provinciis Linguæ Occitanæ, verbi gratiâ, usi fuissent, non potuissent Duces aut Comites, Episcoporum defunctorum spolia, & facultates Ecclesiarum vacantium occupare: aut si usus ille idem fuisset, ac Regalia, dum ei renunciârunt Duces, vel Co-

Comites, non in favorem Ecclesiarum cessisset, sed Jus suum *Art. 4.*
Reges resumpsissent, contra quod factum testantur renuncia- §. 37.
tionis Instrumenta, & Historiarum monumenta.

5. Renunciatio à Raymundo Comite Tolosano coram Milone Legato Sanctæ Sedis in Concilio apud Sanctum Ægidium facta, cujus hîc à P. Alexandro fragmentum affertur, sic incipit: *Ego Raymundus, Comes, Dux Narbonæ, Marchio Provinciæ, pro animæ meæ remedio, & Progenitorum meorum, omnibus Ecclesiis & Domibus Religiosis Provinciarum Viennensis, Arelatensis, Narbonensis, Burdigalensis, & Bituricensis promitto*, &c. Itaque non Regi Regaliam, contra eum usurpatam, restituit, sed ab injuriis, quibus Ecclesiasticam Libertatem oppresserat, se abstenturum promittit: idque satis indicant verba illa Fragmenti à Dissertatore relati: *Nullo modo spoliabo: me ullatenùs immiscebo: nec aliquam violentiam faciam.* Non ita loquebantur Reges, dum Regaliam remittebant alicui Ecclesiæ, in quâ viguerat. Adde, quòd Duces & Comites Beneficiorum collationem, Regaliæ partem præstantissimam, usurpâsse nusquam legimus.

§. TRIGESIMUS SEPTIMUS.

De renunciatione Ildephonsi Comitis Tolosani.

1. DISSERT. „ Ildephonsus Comes Tolosanus anno millesimo centesimo trigesimo octavo consuetudinem occupandi spolia Tolosani Episcopi „ defuncti, à suis Antecessoribus usurpatam re-„ miserat, ut constat ex Chartâ Donationis editâ à Clarissimo „ Viro G. Catello, in Historiâ Comitum Tolosanorum, pag.

Art.4. „ pag. 195. cujus hæc sunt verba: *Derelinquo & absolvo coram*
§. 38. „ *populo Tolosano illam pessimam consuetudinem, quam Antecessores* „ *mei, in rebus Tolosani Episcopi defuncti per violentiam exigebant .... Et nec Ego, nec ullus ex Heredibus meis de cætero* „ *potestatem habeat, nec per se, nec per nuncios suos, vel vicarios suos rapiendi vel capiendi res Episcopi post mortem ejus.*

Vide quid Dissertator Regaliam appellet; scilicet, *pessimam consuetudinem, quam in rebus Tolosani Episcopi defuncti per violentiam exigebant Comites Tolosani: potestatem rapiendi vel capiendi res Episcopi post mortem ejus.* Illæne sunt Regaliæ dotes?

§. TRIGESIMUS OCTAVUS.

De cessione Ermengardis Narbonensis Vicecomitissæ.

1. DISSERT. „ Eidem usui nuncium remiserat Ermengardis Narbonensis Vicecomitissa, anno „ millesimo centesimo quinquagesimo quinto. Cessionis ejus Chartam ex Chartulario Archiëpiscopi Narbonensis edidit V. C. Stephanus Baluzius, in Additione ad cap. 18. libri 8. D. de Marca, de Concordiâ Sacerdotii & Imperii, pag. 422. religiosissimæ Vicecomitissæ „ verba subjicio: *Ego Ermengardis Narbonensis Vicecomitissa,* „ *recognoscens injuriam, quam Parentes mei, & Ego in possidendis* „ *honoribus & bonis diripiendis decedentium Archiëpiscoporum* „ *Narbonensis Ecclesiæ hucusque perperàm fecimus justitiæ, instinctu, & pietatis intuitu, pro remedio animæ meæ, parentum meorum, per bonam fidem & sine malo ingenio solvo, guirpisco, derelinquo, & cum hâc Chartâ omninò desamparo Domino Deo & B. Mar-*

„ *Martyribus Justo & Pastori, & tibi Petro Narbonensi Ar-* Art. 4.
„ *chiëpiscopo, & Successoribus tuis in perpetuum, quicquid vi-* §. 38.
„ *delicet rapere vel aliquâ occasione accipere solebam Ego seu ali-*
„ *quis pro me Narbonæ, sive in alio aliquo loco, in honore aut in*
„ *bonis decedentium Archiëpiscoporum perceptis vel percipiendis.*
„ Hanc sponsionem Hadrianus IV. Pontifex Maximus con-
„ firmaverat, Diplomate quod ibidem edidit Baluzius, cujus
„ hæc sunt verba: *Dilecta in Christo filia nostra nobis mulier*
„ *Ermengardis Narbonæ Domina pravam quamdam consuetudi-*
„ *nem, quæ contra Deum & Ecclesiam vestram antiquitùs inole-*
„ *verat, Divinæ Legis amore, ac tuæ, frater Archiëpiscope, di-*
„ *lectionis intuitu abolere desiderans, ad remissionem peccatorum*
„ *suorum instituit, ut te vel tuorum Successorum quolibet obeun-*
„ *te, nullus Castellanus, nulla omninò secularis persona Episco-*
„ *palia bona invadere, diminuere, aut perturbare præsumat, sed*
„ *omnia futuro Antistiti inconcussa & integra conserventur.*
„ *Ejus itaque Nos pium comprobantes affectum, & renuntiatio-*
„ *nem ipsius ratam habentes, eam Auctoritate Apostolicâ confir-*
„ *mamus . . . . Archiëpiscopo itaque decedente, nec terræ*
„ *Princeps, nec Castellanus aliquis, sive Miles, nec secularis*
„ *aliqua laïcave persona, sub obtentu alicujus consuetudinis,*
„ *Narbonensis Ecclesiæ bona diripere, vel direpta audeat reti-*
„ *nere.*

2. RESP. Alia eximia Regaliæ notio! *Narbonensis Viceco-mitissa, recognoscit injuriam, quam Parentes ejus & ipsa in possidendis honoribus & bonis diripiendis decedentium Archiëpiscoporum Narbonensis Ecclesiæ hucusque perperàm fecerunt: & justitiæ instinctu solvit quicquid rapere, vel aliquâ occasione accipere solebat:* ergo Regaliæ in Ecclesiâ Narbonensi nuncium remittit. Nonne P. Alexander pessimè de Regaliâ sentiendi

Art. 4. occasionem præbet, eam *pravam consuetudinem, quæ contra*
§. 39. *Deum & Ecclesiam antiquitùs inoleverat*, nuncupans, aut sic nuncupantium auctoritate utens? Nonne sic agens, causæ cujus patrocinium suscepit, prævaricator meretur audire?

3. Sed si de legitimo usu Regaliæ hîc agitur, quo jure Summo Pontifici licuit huic se negotio immiscere? Quo jure Ermengardis *renunciationem ratam habens, eam Auctoritate Apostolicâ confirmavit?* Cur saltem Regi Jus suum non tribuit, Regaliam ei restituens? Cur Rex permisit hujus causæ sibi adimi cognitionem, imò à Pontifice prohiberi, *ne terræ Princeps, nec Castellanus aliquis, sive Miles, nec secularis aliqua laïcave persona sub obtentu alicujus consuetudinis, Narbonensis Ecclesiæ bona diripere, vel direpta audeat retinere?* Imò aliqui opinantur hanc Ermengardis renunciationem, suadente ipso Rege fuisse factam; quod fortè innuùnt hæc verba, quæ habentur in fine prædictarum literarum; *Factum est autem hoc apud Montempessulanum mense Januarii* XVIII. *Kal. Februarii, die Sabbathi, sub* LODOICO FRANCORUM REGE DE SANCTO JACOBO REDEUNTE. Hic erat Ludovicus VII. dictus Junior.

§. TRIGESIMUS NONUS.

De renunciatione Frederici II.

1. DISSERT. „ Fredericus II. Jus occupandi spolia „ Episcoporum morientium, & fructus Episcopatuum vacantium Ecclesiis remisit Constitu„ tione datâ anno millesimo ducentesimo decimo „ tertio, quam deinde Bullâ Aureâ confirmavit anno millesimo

„ simo ducentesimo undevigesimo datâ ad Honorium III. *Art.* 4.
„ Papam, cujus hæc sunt verba: *Illum quoque dimittimus & refutamus abusum, quem in occupandis bonis decedentium Prælatorum, aut etiam Ecclesiarum vacantium, nostri consueverunt Antecessores committere pro motu propriæ voluntatis. Omnia Nos spiritualia vobis & aliis Ecclesiarum Prælatis relinquimus liberè disponenda; ut quæ sunt Cæsaris Cæsari & quæ Dei Deo, rectâ distributione reddantur.* §. 40.

2. RESP. Ejusdem generis est istud Instrumentum ac præcedentia, scilicet cessatio ab injustitiâ, non legitimi juris cessio. Fredericus *dimittit & refutat abusum, quem in occupandis bonis decedentium Prælatorum, aut etiam Ecclesiarum vacantium, ejus consueverant Antecessores committere pro motu propriæ voluntatis.* Ideòne Rex Christianissimus habet Jus Regaliæ in Provinciis, quæ per Constitutionem Frederici in pristinam & Canonicam libertatem vindicatæ, eam hucusque retinuerunt? Per Frederici renunciationem, *quæ sunt Dei Deo redduntur:* ergone cùm Christianissimi Regis Officiales ea ipsa suæ Majestati vendicant, *quæ sunt Cæsaris Cæsari reddunt?*

§. QUADRAGESIMUS.

Observationes P. Alexandri circa prædicta exempla.

1. DISSERT. „Utrum hujusmodi cessionibus, remissionibus, ac Privilegiis, Ecclesiæ, quæ in ditionibus Frederici II. Ildephonsi Comitis, Ermengardis Vicecomitissæ, & Raymundi Comitis, ita fuerint à Regaliâ absolutæ, ut illi deinceps à Chri-

Art. 4. „ ſtianiſſimis Regibus ſubjicii non potuerint. Quæſtio eſt
§. 40. „ Gallorum Juriſconſultorum, Senatûs Pariſienſis, Conſcri-
„ ptorum Patrum, Sacri Conſiſtorii Judicio, Regiſque De-
„ claratione dirempta.

2. RESP. Fatetur ergo Pater Alexander, Regaliam eſſe *ſpoliationem Eccleſiarum*, *violentiam*, *peſſimam conſuetudinem*, *poteſtatem rapiendi*, *injuriam*, *rapinam*, *pravam conſuetudinem*, *abuſum*. Ejuſmodi enim eſſe illa, quibus renunciabant Principes, ipſimet declarârunt, ſignificantes ſe Eccleſiæ jura violâſſe, non Regaliam in damnum Regis uſurpâſſe: cùm ne leviſſimum quidem appareat indicium factæ Regi injuriæ, quæ non ita propriè diceretur, *prava conſuetudo contra Deum & Eccleſiam.* Si ergo Principes illi non legitimo alicui juri renunciârunt, ſed peſſimis conſuetudinibus; fruſtrà quæritur, utrum Rex Privilegia, in favorem Eccleſiarum ab aliis Principibus conceſſa, poſſit revocare?

3. Cùm autem de cauſâ ſpirituali & Eccleſiaſticâ, ſcilicet abſolutâ Beneficiorum collatione, ac bonorum Eccleſiarum vacantium uſu-fructu, agatur; cur ita Gallorum *Juriſconſultorum*, Senatûs Pariſienſis, Conſcriptorum Patrum, Sacri Conſiſtorii Judicio, Regiſque Declaratione diremptam putabimus, ut Summi Pontificis ſententia, frequentibus literis apertè ſignificata & ſacris Canonibus, ac præcipuè Concilii Generalis Lugdunenſis II. Decreto conſentanea, pro nihilo ducenda ſit?

4. DISSERT. „ Ildephonſi Comitis, & Ermengardis Vi-
„ cecomitiſſæ Diplomata Regaliam non ſpectant, ſed Jus dum-
„ taxat occupandi ſpolia defunctorum Epiſcoporum, quod To-
„ loſani Comites, & Vicecomites Narbonenſes uſurpaverant.
„ Quod abſque prædiorum & Jurium temporalium ad Eccle-

ſias

„ sias pertinentium usurpatione & direptione factum non *Art.4.*
„ fuisse, ipsius Ermengardis & Hadriani IV. verba testantur. §. 40.

5. RESP. Si hæc Diplomata Regaliam non spectant, quorsùm à Dissertatore adducta sunt? Quorsùm illa quæstio ab eo proposita, utrum illæ renunciationes Regi Christianissimo, Regaliam ad easdem Ecclesias extendenti, officiant; si autem ad statuendum Jus Regaliæ proferuntur, eâque de causâ P. Alexander consuetudinem, cui renunciârunt Ildephonsus & Ermengardis, vocat Jus occupandi spolia: cur non meminit, se Articulo 2. §. 16. scripsisse de Canone decimoquarto Concilii Trosleiani, ipsum loqui *de spoliis Episcoporum defunctorum, quæ à Potentibus passim & impunè diripiebantur*; statimque addidisse; *Morem pessimum qui in Galliis etiam invaluerat, Patres execrati sunt, & sacrilegii damnârunt. Quia,* inquiunt, *inter nostrates hic pessimus inolevit mos* &c. Relatoque illo Canone integro, & aliis in eo insertis, Autorem Tractatûs Appamiensis de Regaliâ, malæ fidei arguisse, quòd illos integros non exscripsisset, ne scilicet Lectores animadverterent, *Trosleianæ Synodi Patres illum* (Canonem) *condidisse contra illos, qui spolia Episcoporum decedentium diripiebant.* Erat ergo *mos pessimus*, à Canonibus damnatus, quod P. Alexander hîc vocat *Jus occupandi spolia defunctorum Episcoporum:* etiam si occuparentur absque prædiorum & Jurium temporalium ad Ecclesias pertinentium usurpatione & direptione.

6. Quocumque demùm nomine vocetur, quod à Comitibus illis fiebat, *pessima consuetudo* erat, ut fatetur Ildephonsus: *injuria* erat, ut agnoscit Ermengardis: & quicumque Regi Christianissimo suadere conantur ut similia præstet, autores illi sunt, ut *pessimam consuetudinem* inducat, & Ecclesiæ *injuriam faciat.*

 7. DIS-

Art. 4. 7. DISSERT. „ Immunitatem ab onere Regaliæ suarum
§. 40. „ ditionum Ecclesiis Fredericus II. & Raymundus Tolosanus „ Comes concesserunt, ut Summos Pontifices promererentur, & rerum suarum necessitate compulsi: Raymundus „ quidem, ut Cruce signatum Exercitum terris suis imminentem averteret: Fredericus, ut Ottonem æmulum auctoritate & auxilio Romani Pontificis, & Episcoporum penitùs contereret, & Coronam Imperii ipsis faventibus obtineret.

8. RESP. Vanissima cavillatio! scilicet Fredericus Ecclesiis suam libertatem geminis Declarationibus, iisque admodùm solemnibus & authenticis restituens, legitima jura Imperii dimisit, ut Summo Pontifici placeret. Scilicet Cruce signati, Sanctæ Sedis Legati, aut Episcopi bellum contra Raymundum gerebant, ut ejus jura invaderent, aut ut Ecclesiastica Jura protenderent: non autem ut eum ab hæresi, vel saltem ab hæreticis protegendis, & Catholicis opprimendis revocarent. An Comitis reconciliatio, quam tantopere expetebat Ecclesia, tam charo pretio Comiti vendita fuisset, ut eam, nisi eximiis juribus suis cederet, non posset impetrare? Temerarium est id suspicari.

9. Quâ prudentiâ, quo consilio Raymundus & Fredericus significâssent, se non liberalitate in Ecclesiam uti, sed injuriæ, atque abusui finem imponere, si suis renunciationibus *Summos Pontifices promereri* tantùm voluissent? Plus eis Ecclesia debuisset, si citra justitiæ debitum eam tam optabili libertate donâssent. *Illum quoque dimittimus & refutamus abusum,* inquit Fredericus, *ut quæ sunt Dei Deo reddantur.* Et Raymundus; *Nullo modo spoliabo: me nullatenùs immiscebo.* An ergo frustrà Principes illi confessi sunt, se fuisse sacrilegos?

10. DIS-

10. DISSERT. „ Sed circa hujuſmodi Conceſſiones & *Art.4.*
„ Immunitates Viri harum partium eruditi multa obſervant, §. 40.
„ quibus fraudari Lectores nolim; quos tamen meminiſſe cu-
„ pio, me hiſtoricè tantùm, non dogmaticè loqui, ubi de
„ Regaliæ extenſione ſermo eſt.

11. RESP. Judicet Lector ex hactenùs dictis, & cùm ſequentia legerit, utrum P. Alexander *hiſtoricè tantùm, & non dogmaticè loquatur.* Ego quidem Advocatum Regium pro Rege Chriſtianiſſimo contra Eccleſiam dicentem, non Hiſtoricum narrantem, vel Theologum diſputantem audire mihi videor; niſi quod Officialem Regium puderet tam futilibus argumentis, qualia ſunt plurima ex iis, quæ in hâc Diſſertatione occurrunt, cauſæ Regiæ coram eruditis Viris patrocinari: voluit Diſſertator proteſtatione illâ vituperium ex injuſtæ cauſæ patrocinio ſibi conflandum declinare: paucos tamen fore arbitror, qui hâc Rhetoricæ figurâ, quam totus ferè Diſſertationis textus eluit, deludi ſe ſinant. Verùm ſive proprium, ſive alienum ſenſum exprimat Autor Diſſertationis, obſervationes expendamus, quibus fraudari Lectores noluit.

12. DISSERT. „ Obſervant primò, ex Raymundi To-
„ loſani Comitis Diplomate, & Frederici II. Conſtitutioni-
„ bus certiſſimum eſſe, Jus uſumque Regaliæ in Provinciis
„ Narbonenſi, Auxitanâ, Burdigalenſi, Bituricenſi, Arela-
„ tenſi, Viennenſi, & in Eccleſiis Delphinatûs, quæ ad To-
„ loſani Comitis aut Imperatoris Ditionem pertinebant, ante
„ Raymundi & Frederici II. tempora invaluiſſe. Uterque enim
„ Progenitorum ſeu Anteceſſorum ſuorum meminit, qui eo
„ Jure potiti ſunt.

13. RESP. Non Regaliæ renunciârunt Raymundus & Fre-

Art. 4. Fredericus, quam ne quidem nominârunt, sed *pessimam con-*
§. 40. *suetudinem, pravam consuetudinem contra Deum & Ecclesiam dimiserunt.* Pessimè ergo Regaliæ patrocinantur, qui ejus justitiam, vel usum probant testimoniis, abusum eidem Regaliæ aliquatenùs similem clarissimè damnantibus.

14. Si usui aliquid concedendum est, nonne præstat, Ecclesiam in suæ Libertatis, sacris Canonibus, Religioni, ac rectæ rationi consentaneæ, antiquissimâ possessione conservare, quàm usum antiquatum, ab Ecclesiâ & à Principibus ipsis reprobatum innovare? An Ecclesiam Jus sibi minimè debitum à Principibus extorsisse; aut Principes illo Jure tanquam abusu & pessimâ consuetudine cedentes, in suum ac Successorum suorum præjudicium mentitos fuisse potiùs credemus, quàm eos iniquâ oppressione Ecclesiam liberâsse?

15. DISSERT. „Observant secundò, Fredericum II. „abusum Juris Regaliæ; potiùs quam usum legitimum ejurâsse dici posse, aut certè non existimâsse ligari se Constitutionibus à se editis quoad hoc caput, quas rerum suarum necessitas extorserat. Siquidem Gregorius IX. qui Honorio III. successit, ad ipsum scribebat, anno millesimo ducentesimo trigesimo sexto, de usu Regaliæ: *Esto quòd aliqua Beneficia vacantia conferas: ut curam tamen animarum illis annexam committere valeas, Jus spirituale, quod non cadit in Laïcum, non permittit. Esto quòd in collatione Beneficiorum morientibus succedas (ut dicis) Episcopis, majorem in hoc ipsis non adipisceris potestatem.*

16. RESP. Fredericum II. in proposito justo inconstantem fuisse potiùs, quàm extortam ab eo justissimam Declarationem, attento illius Principis ingenio, certiùs judicaretur. Faciliùs certè inductos ab Aulicis aut. à propriis cupiditatibus Prin-

Principes ad usurpanda bona & jura Ecclesiæ, etiam post promissiones aut restitutiones ab ipsis factas, quàm Ecclesiam audiisse, jura sua, vel repetentem, vel defendentem, passim testantur Historiæ. Quòd autem inviti Ecclesiæ propria jura concesserint, nescio quibus exemplis confirmari queat. Art. 4. §. 40.

17. Verùm ne ab hoc ipso Frederici exemplo recedamus, Gregorius IX. paulò post illa, quæ ex ejus Epistolâ retulit P. Alexander, significat, primò Imperatorem non jure, sed usurpatione Regaliam exercere: secundò, illud exercitium non posse impedire, quin Pontifex Beneficia non collata conferret: *Esto*, inquit, *quòd in collatione Beneficiorum morientibus succedas, ut dicis, Episcopis; majorem in hoc ipsis non adipisceris potestatem, nec nos ob id, qui eis viventibus conferre Beneficia non collata potuimus, jam te locum tenente*, NE DICAMUS USURPANTE, *Pontificis, Apostolicæ amittimus plenitudinem potestatis.*

18. Unde autem colligit Dissertator, Fredericum *aliqua* illa *Beneficia* in Delphinatu & Provinciâ contulisse? Quonam argumento probabit, quòd illarum Regionum Ecclesiæ liberæ non erant tempore Concilii II. Lugdunensis, aut quòd eâ libertate potitæ non sunt, & antequàm Dominio Franciæ accessissent, & postquàm ei conjunctæ fuerunt?

DISSERT. 19. „ Observant tertiò, Jus Regaliæ antiquo usu, & cujus initii memoria non extat, firmatum, & „ ab Ecclesiâ in Pactis conventis, quibus controversiam de Investituris cum Principibus composuit, solemniter approbatum, Jus sacri Patrimonii, seu Regii Domanii evasisse, „ & summi Principatûs titulis sic affixum censeri, ut sit incessibile, & à Regali Dignitate inseparabile: ideòque „ non transferri ad fiduciarios Ducatuum aut Comitatuum

Art. 4. „ possessores, nisi Regio nomine & auspiciis exercendum.

§. 40. 20. RESP. Incertum quidem est, quo primùm tempore ceperit Regaliæ usus justus existimari: imò quo primùm tempore eo titulo Reges Christianissimi usum fructum bonorum, & Beneficiorum collationem, Sede vacante, in certis quibusdam Provinciis sibi vindicârint. Certum tamen est, Regaliam quoad utramque hanc sui partem, sub primâ vel secundâ Dynastiâ, vel sub primis tertiæ Dynastiæ Regibus locum non habuisse, ut ex dictis hactenùs demonstratum putamus. Itaque non omninò ignoratur initium hujus Regaliæ. Imò si, ut ait Dissertator Art. 2. §. 1. *Illustre Custodis ac Defensoris Ecclesiarum nomen ac munus Reges* (Franciæ) *consecuti sunt, ex quo Christianis Sacris initiati fuêre; Jus* autem *Custodiæ ac Defensionis idem est ac Regaliæ Jus*, ut scripsit Art. 11. §. 6. Quomodò latet ejus initium? Num ignoratur, quo tempore Clodoveus Christianis Sacris initiatus fuerit? An non hinc inde Argumenta conquisivit, ut Regaliam in usu nunquam non fuisse suaderet, *ex quo Christianis Sacris initiati fuêre* Reges Franciæ? Malè ergo probavit usum Regaliæ ex eo quòd *eorum voluntas, assensus, & approbatio requirebatur ad electionem Episcopi: quòd Antistites Sanctissimi in inferiorum Sacerdotiorum collationibus Regiæ auctoritati multum tribuerent. Conciliorum convocatio & confirmatio; Episcopi designatio, qui Visitatoris nomine vacantis Ecclesiæ curam gereret*: & alia de quibus Pater Alexander Art. 2. non erant Regaliæ exercitium aut argumenta. Horum enim initii memoria extat.

21. Supponi absque manifestâ principii petitione non potest, *Jus Regaliæ ab Ecclesiâ in Pactis conventis, quibus controversiam de Investituris cum Principibus composuit, solemniter approbatum* fuisse. Nihil enim Callistus II. Imperatori permisit,

ſit, quàm ut Epiſcopi jura illi perſolverent, quibus ob feuda Regalia erant obnoxii: *Electus autem*, inquit, *Regalia per Sceptrum à te recipiat, exceptis omnibus quæ ad Romanam Eccleſiam pertinere noſcuntur, & quæ ex his jure tibi debet, faciat.* Ut igitur ex hâc conceſſione concluderetur, Imperatorem, vel alios Principes, *approbante Eccleſiâ*, fructus Eccleſiarum vacantium ſuos facere, ac Beneficia pleno jure conferre; ſupponendum eſſet, Principibus ob feuda deberi collationem Beneficiorum, & omnes reditus Eccleſiaſticos, quamdiu Sedes Epiſcopales vacant: quæ ſuppoſitio à vero, imò & à veriſimili longiſſimè abeſt. *Art.4. §.40.*

22. Quomodò autem Regalia, *Jus ſacri Patrimonii ſeu Regii Domanii evaſit*, ſi *profectitium non eſt, ſed inſitum, & Coronæ Regum Chriſtianiſſimorum adhærens*, ut ait Diſſertator Art. 2. §. 6. paulò ante citato? Si Regalia *Jus ſacri Patrimonii ſeu Regii Domanii evadere* potuit; quidni Libertas à Regaliâ, quâ pleræque Eccleſiæ tamdiu fruebantur, ſacri Patrimonii, ſeu Eccleſiæ Jus evadere potuit? Num magis ſacrum eſt Regis Patrimonium, ſeu Domanium, quàm Eccleſiæ Libertas? An Eccleſiæ jura minùs ſunt inviolabilia, quàm Patrimonium ſeu Domanium Regium?

23. Cæterùm Duces, Comites aliique Dynaſtæ, qui Inveſtituram, ac deinde Regaliam, aut quid ſimile Regaliæ in ſuis ditionibus exercebant, id proprio nomine, non autem Regio præſtabant, ut in multis eorum Diplomatibus licet obſervare. Quamvis, exempli gratiâ, Theobaldus Comes Bleſenſis, de quo ſuprà dictum eſt §. 15. fateatur, ſe Regale Carnotenſis Epiſcopatûs de Rege in Feodo tenere, non tamen ejus fructus Regis nomine percipiebat. Vide quæ dicto §. decimo quinto notata ſunt. Non ergo verum eſt, quod ait

Art.4. Dissertator, Jus Regaliæ *summi Principatûs titulis sic affixum* §. 40. *censeri, ut sit incessibile, & à Regali Dignitate inseparabile*, &c. Siquidem Regaliam appellet, quæcunque in hâc Dissertatione illo nomine nuncupavit, quamvis definitio Regaliæ Art. 1. ab ipso tradita illis minimè conveniat.

24. DISSERT. „Si fortè sit ab aliquo Regum alienatum, posse à Successoribus, non secùs ac reliqua Jura Dominica repeti, revocari, vindicari.

25. RESP. Miror, Patrem Alexandrum non erubuisse, aut non inhorruisse, cùm hoc scripsit. Ergone non solùm usus-fructus feudorum Regalium, & omnium bonorum Ecclesiasticorum, decimæ & oblationes, sed etiam collatio pleno jure omnium Beneficiorum curam animarum non habentium sunt bona Domanialia, deputata sumptibus faciendis ad dispensandam in Regno justitiam, & pacem retinendam, ad Principis ipsius sustentationem ac decorum? De bonis quidem hujusmodi sentiunt Jurisconsulti, illa non posse à Principe distrahi, ac, si distracta sint, posse à Successoribus revocari, eò quòd non Principis propria sint, sed ipsius Reipublicæ, cujus utilitati ac necessitati debent inservire. Incidunt tamen tempora, cùm publica utilitas aut necessitas postulat, ut pars bonorum illorum à Principe conferatur, verbi gratiâ, in illos, qui de Republicâ optimè meriti sunt, ut alii similium præmiorum spe ad præclara facinora excitentur. Nec puto, audiendum, aut etiam ferendum Dissertatorem docentem, posse Regem Christianissimum spoliare Principes, Duces, Comites, Barones, aliosque Viros Nobiles nullius criminis reos, feudis, quibus donati fuerunt illorum Majores, etiamsi olim de sacro Patrimonio extiterint.

26. Cur ergo de juribus, Ecclesiæ concessis, minùs piè sentiamus

tiamus quam de bonis temporalibus à Principe in Laïcos collatis? An quia ejuſmodi conceſſione Reipublicæ vires imminuuntur; augentur verò cum Laïci à Principe ditantur? Alia erat Ludovici Pii ſententia, quam teſtatus eſt in Diplomate, cujus Fragmentum retulit P. Alexander Artic. 3. §. 12. ex Flodoardo lib. 2. Hiſtor. Remenſ. cap. 19. Sic enim incipit: *Si locis venerabilibus ea quæ exinde à Prædeceſſoribus noſtris regibus, vel Imperatoribus, ad Reipublicæ uſus exigebantur, Religioſâ liberalitate in utilitatibus & neceſſitatibus eorumdem Sanctorum Locorum expendendis remittimus, & fidelium noſtrorum ſaluberrimis pro hâc eâdem re ſuggeſtionibus ac petitionibus benignum commodamus aſſenſum, maximum & animæ noſtræ, &* REGI AC REGNO PROVIDEMUS CONSULTUM: QUIA NIHIL CERNITUR REIPUBLICÆ IMMINUTUM, QUICQUID EX EADEM REPUBLICA PIIS ACTIBUS, ET LOCIS RELIGIOSIS, AC ECCLESIARUM DEI UTILITATIBUS, *ſeu Servorum Dei fuerit commoditati indultum*: quia nimirùm illâ liberalitate provocatur Divina in Rempublicam Beneficentia. Art. 4. §. 40.

27. Præterea, cùm res Deo offeruntur, non tam Reipublicæ adimuntur, quàm ſupremo omnium Domino reſtituuntur: quâ ratione cenſent Juriſconſulti regulæ illi, quòd bona Dominica ſeu Domanialia diſtrahi non poſſint, eſſe apponendam exceptionem, niſi diſtractio in favorem Eccleſiæ fiat. „ Tunc enim, ut ait Dominus le Bret de Suprematiâ Re-„ gis, lib. 3. cap. 1. non alienatur propriè Dominium, ſed po-„ tiùs in manibus Regis Regum reponitur, à quo pendent „ omnia Sceptra, omneſque Coronæ mundi. *Car alors ce n'eſt pas proprement aliener le domaine, mais plutoſt c'eſt le remettre entre les mains du Roy des Roys, de qui dependent tous les Sceptres & toutes les Couronnes du monde.*

Art. 4. §. 40. 28. At fortè P. Alexander hanc doctrinam scrupulo Ludovici Pii, ac Religioni aliquorum Jurisconsultorum aut Theologorum tribuet. Sed scrupulosumne judicabit etiam Imperatorem Justinianum, qui in casu boni publici, permittens, bona immobilia ab Ecclesiis recipere, statuit, ut alia æqualis vel etiam majoris pretii redderentur, declarans, mensuram dandi Ecclesiis esse, dare sine mensurâ. *Sinimus igitur Imperio*, inquit Authent. de non alienan. &c. seu Nov. 7. cap. 2. §. 1. *si qua communis commoditas est, & ad utilitatem Reipublicæ respiciens, & possessionem exigens talis alicujus immobilis rei, qualem proposuimus: hoc ei à sanctissimis Ecclesiis, & reliquis venerabilibus Domibus & Collegiis percipere licere, undique sacris Domibus indemnitate servatâ: & recompensam dari eis ab eo qui percepit, æquâ,* AUT ETIAM MAJORE, QUAM DATA EST. *Quid enim causetur Imperator ne meliora det? Cui plurima dedit Deus habere, & multorum Dominum esse, & facilè dare,* ET MAXIME IN SANCTISSIMIS ECCLESIIS, IN QUIBUS OPTIMA MENSURA EST DONATARUM EIS RERUM IMMENSITAS.

29. Certè si Principes bonorum Domanialium partem in Ecclesias laudabiliter conferunt, impiè agunt, qui Principibus autores sunt, ut ea repetant quæ fuerunt à Prædecessoribus suis Divino cultui, & Clericorum ac pauperum alimoniæ consecrata. Unde à Conciliis tanquàm sacrilegi à fidelium Cætu expulsi sunt, qui à Regibus acceptâ licentiâ Ecclesiæ bona invaserunt, *Qui veiculam Ecclesiæ petunt à Regibus*, inquit Concilium Arvernense anno 535. celebratum Canone quinto, *& horrendæ cupiditatis impulsu, egentium substantiam rapiunt, irrita habeantur, quæ obtinent, & à communione Ecclesiæ, cujus facultatem auferre cupiunt, excludantur.* Concilium autem

tem Parisiense tertium anno 557. Canone secundo: *Perpetuo anathemate feriatur, qui res Ecclesiæ confiscare, aut competere, aut pervadere periculosâ infestatione præsumpserit.* Idem statuitur à Concilio Turonensi secundo anno 567. C. 24. Huc etiam pertinet Concil. Paris. V. Can. 7. Meldensis anno 845. Can. 11. &c. *Art. 4. §. 40.*

30. Ipsi etiam Principes ejusmodi usurpationem sibi vitio verterunt, quod Regum Francorum Capitularia & Diplomata testantur: *Omnibus nos ipsos corrigentes, posterisque nostris exemplum dantes generaliter interdicimus, ut nullus Laïcus homo vel* IMPERATOR VEL REX, *aut aliquis Præfectorum aut Comitum seculari potestate fultus sibi per violentiam rapiat, aut à nobis competere, vel quocunque modo invadere præsumat Monasterium, aut prædia, vel quascunque res de potestate Episcopi, vel Abbatis, aut Abbatissæ.* Capitular. lib. 6. cap. 427. Edit. Baluz.

31. Cùm Reges, aut etiam Regum subditi, aliqua bona in Ecclesias contulerant, certum habebant, neminem posse illorum donationes revocare, ut testantur donationum Instrumenta, & Regum Diplomata, quorum plurima collegit Stephanus Baluzius in Appendice Tomi secundi Capitularium. *Jubemus*, inquit Ludovicus Pius in Diplomate illîc relato sub num. 52. *atque modis omnibus decernimus, ut nullus nobis Successor, non Rex, non Episcopus, non Archidiaconus, non Comes, non Judex publicus, vel quilibet ex judiciariâ potestate, quicquid ex his quæ ipsius loci sunt, vel fuerint in suâ dominatione redigere præsumat*, &c.

32. Carolomannus Rex, Ludovici Pii Pronepos, in Diplomate ibidem relato sub num. 115. *Præcipientes quoque*, inquit, *decernimus & indissolubiliter sancimus, ut nemo Successorum*

Art. 4. §. 40. *sorum nostrorum alicujus argumenti machinatione illectus, præfatas res, quas modò liberalitatis nostræ munificentiâ præfatæ Ecclesiæ* (Aurelianensi) *& memorato Præsuli, suæque Ecclesiæ Canonicis confirmando unimus, abstrahere ab ejusdem Ecclesiæ potestate audeat, vel quolibet occasionis obtentu violare ullo modo præsumat*, &c. Pluribus referendis supersedeo, quia passim occurrunt in Historiis & Conciliis Galliæ.

Unicum addo ex dictâ Appendice num. 86. *Et si evenerit* (verba sunt cujusdam Airaudi) *quod minimè credo, quòd aut ullus Rex iniquus, aut Comes, aut Abbas, aut ullus Rector Ecclesiæ, ipsas res, jam superiùs dictas, vel ullus hæres meus ad ipsam Casam Dei, vel ad ipsos Canonicos abstrahere voluerit, inprimis iram Dei incurrat, & Sanctorum offensam, & sit particeps in infernum cum Juda Scabriot, qui Dominum tradidit, & hic conscriptus firmus, & stabilis permaneat stabulatione subnixa.*

34. Pessimè igitur de Principibus merentur Theologi & Jurisconsulti, qui Principes posse bona & jura Domanialia, in Ecclesias collata revocare docent: quia eos ad contaminandum se variis sacrilegiis, & provocandam in se ac in sua Regna Divinam iram invitant. Nam propter ejusmodi crimina multas accidisse calamitates, nemo, qui vel mediocriter Historiæ sit peritus, ignorat.

35. Sed intolerabilis error est eorum qui propria Ecclesiæ jura, qualia sunt dispensatio ministeriorum Ecclesiasticorum, & perceptio decimarum & oblationum, quæ alendis Euangelii operariis deputatæ sunt, inter jura Domanialia Regum recensent, atque sub eo prætextu effutiunt, jura illa postquàm Ecclesiis restituta fuerunt ab aliquo Regum, *posse à Successoribus, non secùs ac reliqua Jura Dominica repeti, revocari, vindicari*: quasi illa restitutio fuisset supremæ Regum auto-

autoritatis alienatio, vel Reipublicæ enervatio; ac non propriæ nativæque Libertatis Ecclesiasticæ reparatio. *Res*, inquit Ruzæus in Trac. de Regal. Privi. 11. num. 12. ubi probat Regaliam posse Ecclesiis remitti, *de facili revertuntur ad naturam suam . . . . Unde quando Rex remittit Jus Regaliæ in Ecclesiâ ipsi Episcopo, nihil de suo videtur donare, sed in primordialem naturam reducit, & quod Ecclesiæ est, reddit Ecclesiæ.* Art. 4. §. 40.

36. Vel hinc intelliges, quàm justa sit Regaliæ ad omnes Ecclesias extensio, quæ ut defenderetur, excogitanda fuit adeò pestifera jurisprudentia, adeòque contraria Ecclesiæ sensui. Olim quidem nemo dubitabat, quin irrevocabilia essent dona, etiam ex bonis fiscalibus Ecclesiis à Regibus facta, & Privilegia illis concessa: nunc autem revocari posse remissionem Regaliæ docent Theologi, & Jurisconsulti Gallicani, si Patri Alexandro creditur, etiamsi remissio illa non Privilegium sit, sed antiqui & communis Juris restitutio: saltem si excipias usum-fructum bonorum feudalium, quoad illas Ecclesias, quæ in Provinciis Juris consuetudinarii, ubi viget Jus Relevii, liberatæ olim fuerunt. Atque, quod pejus est, si in Ecclesiis Provinciarum Júris scripti, ubi Jus Relevii nunquam locum habuit, aliquis abusus aliàs fuit, cui Principes renunciârint, is abusus Regalia nuncupatur, quamvis ab eâ plurimùm discrepet, & renunciatio Privilegium appellatur, quod tanquam Reipublicæ perniciosum revocari ad libitum Principis possit. Unde etiamsi proferantur authentica Instrumenta, non de Immunitatibus propriè dictis, sed de restitutione Jurium Ecclesiasticorum pristinæque libertatis, ut quòd, vacantibus Sedibus, reditus sacri & Beneficiorum collatio ad Ecclesiam pertineat; scribunt Theologi, ac respon-

Art.4 dent Jurisconsulti, hâc suâ naturali & Canonicâ Libertate Ec-
§.40. clesias spoliari posse. Egregiam sanè Christianissimo Regi, Ecclesiæ Primogenito, pietatis, justitiæ, ac religionis laudem conciliant, qui ejusmodi consilia suæ Majestati suggerunt.

37. DISSERT. „ Tolosanum Comitem, cùm Regaliæ „ Jus Ecclesiis Ditionum suarum remisit, de re non suâ munificum fuisse, siquidem Jus illud ad Reges Francorum in Tolosano Comitatu pertinebat ratione supremi Dominii, & „ à Comitibus Regio tantùm nomine poterat exerceri. Sanctum Ludovicum Cessionem illam Regalium seu Immunitatem à Raymundo Comite concessam non approbâsse. Siquidem in Statutis ab ipso editis pro Libertate Ecclesiarum „ Provinciæ Narbonensis anno millesimo ducentesimo vigesimo octavo, eas tantùm Libertates ipsis concessit, quibus „ Ecclesia Gallicana fruebatur. Cùm ergo Ecclesia Gallicana Regaliæ lege soluta non esset, Provinciæ Narbonensis Ecclesias ab eâ liberas esse noluit S. Ludovicus. Hæc autem „ sunt ejus verba : *Cupientes in primis ætatis & Regni nostri „ primordiis, illi servire à quo Regnum recognoscimus: desideramus ad honorem ipsius qui nobis culmen dedit honoris, quòd „ Ecclesia Dei, quæ in partibus vestris longo tempore fuit afflicta, „ & tribulationibus innumeris conquassata, in nostro Dominio „ honoretur, & fæliciter gubernetur. Unde de Magnorum & „ Prudentum Consilio statuimus, quòd Ecclesiæ & Viri Ecclesiastici in terris constituti prædictis, Libertatibus & Immunitatibus utantur, quibus utitur* ECCLESIA GALLICANA, „ *& eis plenè gaudeant secundùm consuetudinem Ecclesiæ memoratæ.* Edita sunt hæc Statuta apud Duchesnium Tom.v. & „ Tom. XI. P. I. Concil. Editionis Labbeanæ, pag. 423.

38. RESP.

38. RESP. Nec de suâ, nec de Regis re, munificus fuit Tolosanus Comes, cùm pessimæ consuetudini bona Episcoporum defunctorum & Ecclesiarum vacantium invadendi renunciavit. Nec Regio, nec proprio nomine legitimum aliquod Jus Regaliæ exercuit, sed injustè vexaverat Ecclesias, à quibus opprimendis cessare compulsus est. Imò post renunciationem supradictam promisit, se Protectorem & Defensorem illarum Ecclesiarum fore; unde colligitur, ipsum Juri Regaliæ ad Regem pertinenti nuncium non remisisse, & protectionem ac defensionem Ecclesiarum, neque Regaliam, neque Regaliæ fundamentum esse. *Promitto insuper*, inquit, *quòd omnia Jura Ecclesiarum & domorum Religiosarum, sicut decet Catholicum Principem, in præfatis Provinciis totis viribus protegam & defendam.* Art. 4. §. 40.

39. Quo consilio Viri illi Eruditi, quorum nomine loquitur Pater Alexander, sententiam S. Ludovici circa renunciationem à Comite Tolosano factam, quærunt in Statutis ab ipso editis pro Libertate Ecclesiarum Provinciæ Narbonensis anno 1228. in quibus nulla fit illius Comitis, aut renuntiationis ab eo factæ mentio? Edita sunt hæc Statuta, ut amoverentur nonnullæ injuriæ Ecclesiæ Narbonensi, præsertim à quibusdam hæreticis, quos Ruptarios vocabant, illatæ, & contra quos specialiter editus est Articulus sextus. An illic recensenda erant quæcumque antea pro ejus Ecclesiæ Libertate gesta fuerant, quæque omninò erant diversa? An quotiès Principes Beneficium aliquod Ecclesiæ præstant, vel debitum illi Jus restitui procurant, revocant omnia bona ei jam præstita, nisi rursùs confirment; aut innovant omnes injustas servitutes, nisi eis renuncient? Perperàm ergo concluditur, S. Ludovicum renunciationem à Comite Tolosano

 factam

*Art.*4 factam non approbâsse, ex eo quòd de illâ filuit in Instru-
§. 40. mento, in quo nulla erat occasio de eâ loquendi. Si ex illis Statutis aliquid esset inferendum ad Regaliam pertinens, concludendum potiùs esset, Sanctum illum Regem, qui Ecclesiæ Libertatem, & obedientiam ei debitam tam laudabiliter vindicabat, non imposuisse rursùs Ecclesiæ servitutem, à quâ Comes illam jam liberaverat: cùm ab Ecclesiæ Juribus non excipiat Immunitatem à Regaliâ; licèt non ignoraret, Raymundum abusui Regaliæ aliquatenùs simili renunciasse.

40. S. Ludovici sententia circa factum Comitis Tolosani certiùs intelligitur ex iis, quæ cum illo gessit. Porrò in Tractatu cum Raymundo, illo ipso anno 1228. quo edita sunt prædicta Statuta, inito, inter alia paciscitur, quòd Raymundus *Ecclesias & Viros Ecclesiasticos defendet, & defendi faciet à suis, & Jura, Libertates, & Immunitates, quas habent, conservabit eisdem, & faciet firmiter conservari.* Nonne ex hoc Tractatu rectiùs argueretur S. Ludovicum approbâsse renunciationem à Comite factam, quàm ex silentio in Statutis Narbonensibus inferat P. Alexander, eam à Sancto illo *Rege fuisse* improbatam? Verùm non negativum tantùm argumentum est, quod ex hoc Tractatu ducitur. Hæc enim verba, *Jura, Libertates, & Immunitates, quas habent*, Libertatem integram complectuntur, quandoquidem eam habebant Ecclesiæ illarum Provinciarum, saltem ex quo tempore abusui supradicto renunciaverat Comes.

41. DISSERT. „ Observant quartò, S. Ludovicum Jus „ Regaliæ in Provinciâ Narbonensi exercuisse, idque probari „ ex Diplomate Gregorii IX. dato 17. Kal. Aprilis anno mil„ lesimo ducentesimo trigesimo septimo ad Archiepiscopum „ Narbonensem, & ad Episcopos Magalonensem & Helenen-

„ nensem, quibus morem illum acerbè exagitat, quo Bal- *Art.* 4.
„ livi & Seneschalli Regis bona Ecclesiarum vacantium, oc- §. 40.
„ casione Regalium, invadebant, & usurpabant. Hujus-
„ modi autem excessus occasione Regalium commissus non
„ fuisset, nisi Rex Sanctus Jus Regaliæ in Provinciâ Nar-
„ bonensi exercuisset. Verba Pontificii Diplomatis subjicio:
„ *Ad audientiam nostram famâ referente pervenit, quòd Sene-*
„ *schalli & Ballivi carissimi in Christo Filii nostri Illustris Regis*
„ *Franciæ in Narbonensi Provinciâ constituti, decedentibus Ec-*
„ *clesiarum Prælatis in eâdem Provinciâ, castra, villas, & alia*
„ *bona Ecclesiarum vacantium contra Juris debitum usurpare, ac*
„ *id de novo in Ecclesiarum Juribus attentare præsumunt, quod*
„ *nullo tempore à Prædecessoribus ipsius Regis, vel aliis,* OCCA-
„ SIONE REGALIUM, *vel aliâ, extitit attentatum. Unde ipsis no-*
„ *stris Literis dedimus in mandatis, ut à prædictorum excessuum*
„ *præsumptione omninò desistant. Ideòque Fraternitati vestræ per*
„ *Apostolica Scripta mandamus, quatenùs si dicti Seneschalli &*
„ *Ballivi Mandatum nostrum neglexerint adimplere, vos eos ab*
„ *ejusmodi præsumptione cessare, monitione præmissâ, per censu-*
„ *ram Ecclesiasticam, appellatione remotâ, cogatis. Proviso ne in*
„ *terram dicti Regis excommunicationis vel interdicti sententiam*
„ *proferatis* &c. Edidit Baluzius V. C. in Addit. ad cap. 18.
„ libri 8. D. de Marca, de Concordiâ Sacerdotii & Imperii,
„ pag. 423.

2. RESP. Ejusmodi sunt probationes non paucæ, à Patre Alexandro adhibitæ ad statuendum Jus Regaliæ, ut Jus illud validissimè impugnent. Testatur Gregorius IX. quòd Seneschalli & Ballivi Regis Christianissimi, decedentibus Ecclesiarum in Provinciâ Narbonensi Prælatis, *castra, villas, & alia bona Ecclesiarum vacantium contra Juris debitum usurpabant:*

Art. 4. *pabant*: ut ſcilicet eorum uſum-fructum perciperent. Nec
§. 40. enim de bonorum ipſorum Dominio intelligenda eſt uſurpatio. Percipiebant ergo Seneſcalli & Ballivi reditus Eccleſiarum, in Provinciâ Narbonenſi vacantium, ſed *contra juris debitum*. Quamobrem ab ejuſmodi præſumptione ceſſare per Cenſuram Eccleſiaſticam, appellatione remotâ, coguntur.

43. At, argues, Gregorius IX. ait, hæc nunquam facta fuiſſe occaſione Regalium: ergo Regalia in illis Eccleſiis locum habuerat. Mera cavillatio. Primò enim vox, *Regalium*, ibi accipitur pro feudis, caſtris, villis, non autem pro Jure percipiendi fructus ipſorum feudorum, caſtrorum, aut villarum tempore vacationis. Neque enim unquam in Occitaniâ Dominus poſt mortem Vaſſalli feudi fructibus potitus *eſt*: unde etiamnùm in hâc Provinciâ ignotum eſt Jus Relevii, quod ejuſmodi feudorum uſui-fructui in aliis Provinciis, quæ Jure conſuetudinario reguntur, ſucceſſit. Secundò, aliud eſt occaſio, aliud jus. Declarat Pontifex nonnulla in Eccleſiarum Juribus tunc attentata, quæ nunquàm *occaſione Regalium vel aliâ attentata* fuerant. Non tamen inde ſequitur, Raymundum, verbi gratiâ, etiam ſi fortè occaſione, id eſt prætextu Regalium Eccleſiarum vacantium fructus uſurpâſſet, id jure feciſſe.

44. Ex his autem Literis ſequitur contra P. Alexandrum, Summos Pontifices ab eâ ſententiâ longiſſimè abfuiſſe, quæ Regibus Chriſtianiſſimis judicium omnium controverſiarum circa Regaliam emergentium ita tribuit, ut etiam Papæ non liceat illas tractare ac definire, quamvis de illius ſervitutis extenſione ad Eccleſias liberas agatur: cùm econtrà Gregorius IX. etiam Rege, ut Judices ſuos compeſceret, non rogato, illos per Cenſuram cohiberi præcipiat, ne Regaliam, ut

vocat

vocat P. Alexander, uſurpent, vel, ſecundùm rei veritatem, abuſus Regaliæ ſimiles, prætextu Regalium perpetrent. *Art.* 4. §. 40.

45. DISSERT. „ Obſervant quintò, Alphonſum Comi-„ tem Pictavienſem & Toloſæ, S. Ludovici fratrem, Jus Re-„ galiæ in Epiſcopatu Toloſano exercuiſſe, non obſtante ceſ-„ ſione Raymundi; & Clementem Quartum Pontificem Ma-„ ximum Epiſcopo Biterrenſi dediſſe in mandatis, ut in dicti „ Comitis Vicarium latam ab Officiali Toloſano excommu-„ nicationis ſententiam, uſque ad ſatisfactionem condignam „ obſervari curâret: quâ excommunicatione propterea fuerat „ confixus, quòd domos, bona, cameras Epiſcopales, ſu-„ pellectilem omnem, Epiſcopo vivente, occupâſſet, prætextu „ Regalium, quæ indebito modo Principi ac Domino ſuo „ vendicabat. Dico, indebito modo, quia Tò *indebitè*, „ quod in Clementis Diplomate legitur, ſubſtantiam Juris „ Regaliæ non ſpectat, quod Literis Apoſtolicis ad S. Ludo-„ vicum datis idem Pontifex approbavit, ut ſuperiùs oſtendi, „ ſed modum Jus illud exigendi. Clementis IV. Diploma „ datum eſt 13. Kal. Novembris, anno milleſimo ducenteſi-„ mo ſexageſimo tertio. Illud edidit clariſſimus Baluzius loco „ ſuprà laudato, pag. 424. cujus quidem Diplomatis hæc „ ſunt verba: *Significavit nobis venerabilis frater noſter Epiſco-„ pus Toloſanenſis, quòd cùm famâ volante in illis partibus men-„ daciter diceretur, quòd ipſe viam fuerat univerſæ carnis ingreſ-„ ſus, Vicarius in Toloſâ dilecti filii nobilis viri Comitis Toloſæ, „ prætextu* REGALIUM, *quæ in bonis Epiſcopatûs Toloſanen-„ ſis eidem Comiti indebitè vendicare contendit, domos, bona, „ & cameras Epiſcopales temerario auſu intrare, ac bona ipſius „ Epiſcopi ibidem inventa nequiter occupare præſumpſit, certis „ tandem cuſtodibus ad præmiſſorum domorum, bonorum & ca-*

mera-

Art. 4. „ *merarum custodiam deputatis. Verùm cùm hujusmodi præsum-*
§. 40. „ *ptionis excessus adeò esset notorius, quòd nullâ posset tergiversatione celari, Officialis Tolosanensis in dictum Vicarium, & omnes dantes ei super hoc auxilium & favorem, Canonicâ monitione præmissâ, excommunicationis Sententiam, exigente justitiâ promulgavit. Quare dictus Episcopus nobis humiliter supplicavit, ut sententiam ipsam robur faceremus firmitatis debitum obtinere. Quocirca Fraternitati tuæ per Apostolica Scripta mandamus, quatenùs Sententiam ipsam, sicut rationabiliter est prolata, facias Auctoritate nostrâ usque ad satisfactionem condignam, appellatione remotâ, inviolabiliter observari.*

46. RESP. Sive Vicarius Comitis Tolosani abusum, cui Raymundus & Ildephonsus nuncium remiserant, revocare tentaret; sive tantùm feudorum occasione in alia bona manum injecisset; sive etiam Regaliæ usum, quamvis in Literis Clementis nulla fiat usûs-fructûs aut Beneficiorum collationis mentio, in Ecclesiam Tolosanam inducere meditaretur: constat ex hoc Diplomate, factum ejus & consilium injustum fuisse. Nec enim aliter intelligi possunt illa verba *Prætextu* REGALIUM, *quæ in bonis Episcopatûs Tolosanensis eidem Comiti* INDEBITE *vendicare contendit.* Quod enim ait P. Alexander, *Tò indebitè, substantiam Juris Regaliæ non spectare*, gratis dicitur, imò contra proprium verborum sensum. De facto enim Vicarii dicitur, quòd *domos, bona, & cameras Episcopales temerario ausu intrare, ac bona ipsius Episcopi ibidem inventa nequiter occupare præsumpsit*: de ipsis verò Regalibus, quòd ea *in bonis Episcopatûs Tolosanensis eidem Comiti indebitè vendicare contendit.*

47. Præterea, si Regalia in Ecclesiâ Tolosanâ locum habuisset, an tam acriter reprehendendus erat Vicarius Comitis Tolosani,

losani, quod custodiam bonorum Episcopalium assumpsisset? *Art.* 4.
Eum certè aliquatenùs excusâsset bona fides ob sparsam de mor- §. 40.
te Episcopi famam, nec nisi à tempore cognitæ falsitatis illius famæ fuisset in culpâ. An si hodie Procurator Regius Cameræ computorum bonis Ecclesiæ cujuspiam Regaliæ obnoxiæ custodem deputandum curaret, falso rumore persuasus Episcopum esse mortuum, scriberet de hâc re Summus Pontifex: ***Procurator charissimi in Christo filii Regis Franciæ, prætextu Regalium, quæ in bonis Episcopatûs N. eidem Regi*** INDEBITE VINDICARE CONTENDIT, ***domos, bona & cameras Episcopales*** TEMERARIO AUSU INTRARE, ***ac bona ipsius Episcopi ibidem inventa*** NEQUITER OCCUPARE PRÆSUMPSIT &c.?

48, Absurdum est autem quod ait hîc Dissertator, Clementem Jus Regaliæ Literis Apostolicis ad S. Ludovicum datis approbâsse, seque id superiùs ostendisse. Nam etiamsi verum esset, Clementem IV. in eâ Epistolâ cujus fragmentum retulit suprà §. 32. approbâsse Regaliam in Ecclesiâ Remensi, de quâ agebatur: num idcircò eam censendus esset approbâsse in Ecclesiâ Tolosanâ, quæ tum Libertate Canonicâ potiebatur, quæque in Occitaniâ sita est, ubi mortuo vassallo dominus feudi fructus suos non facit: & in quâ falsum est Regaliam, de quâ quæritur, locum unquàm habuisse?

49. DISSERT. „ Observant sextò, Jus Regaliæ ad eas „ omnes Ecclesias extendi, quæ feuda ex Regum Christianis„ simorum seu munificentiâ seu permissione possident, quod „ Jus, etsi fuerit olim interruptum, cùm urbes vel provin„ ciæ quædam Ducibus aut Comitibus parebant, recupera„ tur tamen, reviviscit, & optimo titulo exercetur, cùm ad „ sacrum Patrimonium seu Domanium Regium revocan„ tur.

Art.4. §. 40. 50. RESP. Omni rationis & justitiæ colore caret, quod sexto loco hîc observatur. Primò enim in illis provinciis, ad quas Regalia de novo extenditur, dominus feudorum usum-fructum mortuo vassallo usque ad successoris investituram nunquàm percepit; nec debet Ecclesia pejoris esse conditionis quàm homines laïci, quorum feuda ejusmodi oneri non subjacent. Secundò, etiamsi ejusmodi Jus feudale in illis provinciis vigeret, quod omninò à vero abest, bonorum tantùm feudalium fructus Regi essent adjudicandi, non autem aliorum bonorum proventus, decimæ, oblationes, & similia, multò minùs Beneficiorum collatio. Tertiò, redempta esset ejusmodi servitus pecuniarum summis in Reges Christianissimos à Clero Franciæ collatis, ut constat ex Actis ejusdem Cleri Tom. 3. ult. Edit. part. 4. cap. 9. cujus titulus est: *Exemption de rendre foy & hommage, aveus & denombremens pour les biens Ecclesiastiques* : id est: „ Immunitas à præstandis „ fide, hominio, recognitionibus & declarationibus. Et cap. 10. cui præfigitur hoc argumentum: *Exemption de toutes recherches & taxes des francs fiefs, nouveaux acquets & amortissemens* : id est: „ Immunitas ab omni inquisitione, ac penso „ ratione feudorum francorum, novarum acquisitionum, & „ amortizationum.

DISSERT. 51. „ Id in urbe Sancti Antonini, quæ Epi- „ scopali Sede à Bonifacio VIII. aucta est, contigisse asserunt. „ Rogerius Comes Carcassonensis, secundùm monita *S.* An- „ tonini Martyris sibi in somnis conspicui, terram omnem „ quæ inter duo litora, scilicet Aregiæ & Hyrcis, & usque ad „ rivum cui *Extricæ* nomen, interjacet, simul cum sylvis „ & pascuariis, & nemore quod *Bolbonam* vocant, Sulpitio „ Fredelacensi Abbati, & Monachis sub eo Christo servien- tibus

„ tibus concesserat anno 788. ut ibi Ecclesia in S. Martyris *Art.4.*
„ memoriam extrueretur, ac sacrum ejus corpus illuc trans- §. 40.
„ ferretur, ut refert Nicolaus Bertrandi, in libro qui inscri-
„ bitur : *Gesta Tolosanorum.* Jus Custodiæ in novâ Ecclesiâ,
„ & Monasterio, sibi servavit Rogerius Comes, ut docet Guis-
„ cardus Abbas, Sulpitii successor, in veteri Chartâ, cujus
„ exiguum hoc fragmentum superest : *Ego Guiscardus Abbas*
„ *moderno tempore in Ecclesiâ beati Antonini, ex Præcepto No-*
„ *bilissimi Comitis Carcassonæ* ROGERII DEFENSORIS *loci,*
„ *omnia hæc Præcepta quæ vidimus, scripsimus, & testificati su-*
„ *mus.*

52. Errant qui Urbem S. Antonini cum Monasterio S. Antonini confundunt, ut infrà ostendemus. Monasterio quidem S. Antonini, antequàm in Ecclesiam Cathedralem evasisset, Comites Carcassonenses fortè aliqua bona dederunt : illud etiam suâ protectione ac defensione munierunt. Sed pium erat & gratuitum officium à Comitibus Carcassonensibus illi Monasterio præstitum, ut vel ipse, qui à Patre Alexandro citatur, Nicolaus Bertrandi testatur. Nam sub hoc titulo ; *Ejusdem* (S. Antonini) *translationis decoratio*, narratur ab illo Historico, corpus S. Martyris nullâ vi à loco, in quo primùm jacebat, dimoveri potuisse, ut in Ecclesiam recenter ædificatam transferretur, donec Comes Carcassonensis, non solùm bona à se data, sed etiam omnes incolas ab omni onere ac servitio liberâsset : Sanctumque ipsum cuidam religioso & sancto Viro apparuisse, ac dixisse : *Nullo modo transferri, nec de terrâ corpus meum patiar promoveri, donec desiderio & petitionibus populi satisfiat, ut sicut hîc locum habitationis liberum, silvas & pascuaria, & cætera quæque necessaria absque omni creatione servitii possidebant, ita quoque eadem cum firmâ*

 liber-

Art. 4. *libertate in loco ad quem transferar, mei suscipiant . . .*
§. 40. *Tunc inito consilio cum omnibus Episcopis & Proceribus, præfatus Rogerius, sicut suprà notatum est, Bolbonam totam liberam, sylvas, pascuaria, & cætera quæque necessaria absque ullâ retentione Sancto Martyri Antonino concessit & solvit. Cùm demùm omnes terræ Proceres, Virique Religiosi, unà cum cætu Pontificum, ante sepulchrum S. Martyris Antonini unâ mente convenirent, & de suis facultatibus Ecclesiam ditarent: accessit Nobilissimus Princeps loci defensor jam sæpe donominatus Comes Carcassonæ Rogerius nudis pedibus & flexis poplitibus, & coram tumulo Beati Martyris Antonini astitit, atque omnem fundum quem priùs concesserat, ante præsentiam cunctorum confirmare voluit.*

53. Si Pater Alexander, utpote argumentum istud historicè tractans, Historico Nicolao Bertrandi fidem adhibendam existimabat, postulabat bona fides, ut non reticeret prædicta, & cætera quæ à Bertrandi in favorem Ecclesiæ narrantur, præsertim ista: *Antoninus autem Regis filius & Appamiarum Regni Dominus Abbatiam fundavit; & Regnum Abbati, & successoribus Religiosis dedit; & post Abbatem, & Religiosos nunc Episcopus & Canonici sive Capitulum Domini existunt, eò quia Abbatia in Episcopatum & Canonicatum erecta fuit . . . Et Serenissimi Christianissimique Franciæ Reges, Ecclesiarum firmissimi Adjutores, à faucibus luporum tutati sunt illos, ob quod meruerunt in locis & castris ab eisdem Ecclesiæ Episcopo & Capitulo vocari & rogari pro auxilio; & exindè partem Regni & Dominationis eorum voluntate susceperunt.*

54. DISSERT. „ Jus illud custodiæ ad S. Ludovicum Re„gem cum urbis dominio transmissum est cessione & dona„tione Hugonis Bernardi Vicecomitis, qui illam in feudum „ab ejus tenebat Majestate. Chartam donationis ex Regesto Ca-

„ Cameræ computorum subjicio : *Noverint omnes ad quos* Art.4.
„ *præsentes Literæ pervenerint, quod ego Hugo Bernardus, filius* §.40.
„ *quondam Frotardi Vicecomitis villæ S. Antonini, merâ &*
„ *spontaneâ voluntate dono & concedo stabili & irrevocabili in-*
„ *ter vivos, Excellentissimo Domino* LUDOVICO *Regi Franco-*
„ *rum, & suis Hæredibus, totum jus, dominium, possessionem,*
„ *proprietatem, quam olim tenui & habui, vel habere potui ex*
„ *successione prædicti Patris nostri defuncti, in villâ S. Antonini*
„ *& pertinentiis omnibus, & finibus & terminis ejusdem villæ,*
„ *ubicumque sint. Insuper ego Hugo Bernardus superiùs nomina-*
„ *tus promitto legitimâ stipulatione interveniente . . . . Sene-*
„ *scallo Excellentissimi Regis prædicti tenente pro ipso villam*
„ *Sancti Antonini, & recipiente prædictam Donationem nomine*
„ *ipsius Domini Regis, quòd contra Donationem prædictam in to-*
„ *tum, vel in parte aliquo casu in posterum non veniam, nec ali-*
„ *quis per me, vel nomine meo. Et in omnibus præmissis renuntio*
„ *tactis sacrosanctis Euangeliis corporaliter, ex certâ scientiâ,*
„ *omni beneficio & auxilio Juris Canonici & Civilis, & omni*
„ *foro & usui & consuetudini editæ, vel edendæ, & omni excep-*
„ *tioni rei vel personæ cohærenti, & specialiter omnibus per quæ*
„ *posset à me vel à meis Prædecessoribus Donatio in posterum im-*
„ *pugnari. Nos Prior & Consules sigilla nostra præsentibus ap-*
„ *posuimus in testimonium veritatis. Acta fuerunt præmissa in præ-*
„ *sentiâ nostrâ in Aulâ Sancti Antonini mense Octobri, anno*
„ *Domini millesimo ducentesimo quadragesimo nono. Et ego Ber-*
„ *nardus Hugo recognosco, quòd omnia ista quæ contuli Domino*
„ *Regi, tenebam ab ipso* IN FEUDUM. *Datum apud S. Antoni-*
„ *num* VIII. *Idus Maii.*

„ Prior Ecclesiæ, & Consules villæ S. Antonini, seu Ap-
„ pamiarum, eidem Sancto Regi Ludovico sacramentum fi-

Art. 4. „ delitatis non solùm ut subditi, sed ut vassalli præstiterunt,
§. 40. „ cujus documentum ex Regesto Cameræ computorum ex-„ scriptum hîc subjicio. LUDOVICO *Dei gratiâ Francorum* „ *mitissimo & semper Augusto, Domino suo carissimo & dilecto,* „ *& semper diligendo G. Prior Ecclesiæ S. Antonini, & Com-* „ *munia totius villæ consilium, salutem in Domino, & ad omnia* „ *prosperum adventum, & de inimicis suis triumphum. Quoniam* „ *gratiam totius bonitatis Actor consulit nobis invenire in con-* „ *spectu Majestatis vestræ, ut Ecclesiam nostram, & nos, &* „ *villam, & omnia nostra in jus & proprietatem vestram & ve-* „ *strorum in perpetuum transferretis, gratiam referimus ipsi Acto-* „ *ri totius boni & Vobis, in quantum possumus, & in quantum* „ *sufficimus : notificantes Benignitati vestræ, quòd ad dictum* „ *Fratris Ebrardi Templarii & latoris præsentium, fecimus fideli-* „ *tatem vobis & vestris in manu Prioris Ecclesiæ nostræ tactis* „ *Sacrosanctis, nos duodecim Consules prædictæ villæ.* Jura ita-„ que Dominica & servitia ratione feudorum debita in Eccle-„ siâ & villâ S. Antonini, seu Appamiensi, S. Ludovico, & „ Christianissimis Regibus ejus Successoribus legitimè quæsi-„ ta sunt (inquiunt nostri Jurisconsulti) ex quibus facilè dilui „ possunt quæ nuperus Auctor Tractatûs de Regaliâ contra „ Regis Christianissimi Jura, libro 3. cap. 6. objicit ex Privi-„ legiis ab Ildephonso & Raymundo Comitibus Tolosanis, „ ab Ermengarde Vicecomitissâ, & à Frederico II. Ecclesiis „ suarum ditionum concessis : nec non ad ea quæ capite octa-„ vo ejusdem libri proferuntur. Has autem Gallorum Juris-„ consultorum observationes illustrandæ duntaxat Historiæ „ causâ me protulisse profiteor, non ut meum ipse judicium „ interponam.

55. RESP. Errant præ ignorantiâ Geographiæ illi, quo-

rum

rum ſententiam refert P. Alexander. Urbem ſancti Antonini provinciæ Ruthenenſis (provincia enim vocatur in libello de vitâ ſancti Amantii Ruthenorum Epiſcopi) cum urbe Appamiarum in finibus Septimaniæ confundunt. Nunquàm Hugo Bernardus Appamiarum, ſed oppidi Sancti Antonini Vicecomes fuit: nunquàm Epiſcopi vel Abbates Appamiarum civitatem Appamienſem à Rege Chriſtianiſſimo receperunt, aut ab illo ſe tenere agnoverunt. Sacramentum illud fidelitatis, quod refert Diſſertator, non eſt à Conſulibus Appamienſibus præſtitum, ſed à Conſulibus urbis Sancti Antonini. Itaque Juriſconſulti, quorum conſilium ſeu ſententiam exhibet, Jura Regia, locorum ſitum & nomina, nec non Hiſtoriam ignorant. Urbem Sancti Antonini apud Ruthenos à Monaſterio Sancti Antonini & à civitate Appamienſi optimè diſtinxit Petrus du Puy in eo libro quem ſcripſit de Juribus Regis Chriſtianiſſimi pag.171. & pag.909. Quamobrem miror, Patrem Alexandrum, vel Juriſconſultos, qui ex illo libro hauſiſſe videntur maximam partem eorum, quæ in hâc obſervatione referuntur, potuiſſe in perſpiciendo tam aperto locorum illorum diſcrimine hallucinari. Illa etiam diſtinxit Adrianus Valeſius in Notitiâ Galliæ, & alii. Itaque manent quæ Autor Tractatûs Appamienſis de Regaliâ pro Libertate illius Eccleſiæ protulit: ac ſi quid ab eo Scriptore hâc in parte peccatum eſt, in eo defecit, quòd illius Eccleſiæ Jura potuiſſet validiùs confirmare. *Art.4* *§.40.*

56. Potuiſſet etiam P. Alexander illuſtrandæ Hiſtoriæ cauſâ, quæ in Tractatu Appamienſi omiſſa ſunt ſupplere ex Illuſtriſſimi D. de Marca Hiſtoriâ Benarnenſi, & ex Eccleſiæ Appamienſis & caſtelli Fuxenſis archivis, ſeu Actis, niſi à Juriſconſultis, quorum obſervationes hîc ſe proponere

pro-

*Art.*4. profitetur, consilium petere maluisset, ut Curiæ obsequere-
§. 40. tur contra Ecclesiæ Libertatem. Porrò prætermissis iis, quæ de origine & dotatione Monasterii Sancti Antonini Appamiensis circumferuntur, quæ plurimùm Ecclesiæ Appamiensis Libertati faverent, alia, quæ certiora sunt, & à Domino de Marca in prædictâ Historiâ referuntur, multisque indubitatæ fidei documentis comprobantur, paucis complectemur.

57. Monasterii seu Abbatiæ illius à Comitibus Fuxensibus, quorum ditioni conterminum erat, bona frequenter diripiebantur. Quamobrem Rogerius II. excommunicatus fuit ab Urbano II. & à Paschale II. Verùm quia quæ semel à Viris potentibus simul & iniquis usurpata sunt, difficulter recuperantur, Abbas & Canonici Regulares cum eo Comite transigere coacti sunt. Itaque anno millesimo centesimo undecimo inita sunt inter illos Pacta, quorum Instrumentum authenticum in archivo Castelli Fuxensis asservari dicitur; & summam refert D. de Marca lib. 8. cap. 11. num. 4. Historiæ Benarnensis. En Comitis declarationem: *Ego Rogerius prædictus Fuxensis Comes recognosco & reddo me culpabilem, & Dei Legis violatorem de violentiâ & rapacitate, quam Rogerius patruus meus, & ego post eum de villâ Fredelaci, & de Abbatiâ S. Antonini usque ad præsentem diem fecimus, quæ ab Antecessoribus nostris, à Comite videlicet Fuxi & Carcassonæ justè vel injustè nunquam ablata vel possessa fuerit* &c. Audi jam Priorem & Canonicos Regulares: *Ego igitur Isarnus prædictus Prior cum consilio Clericorum nostrorum, & Amelii Tolosani Episcopi, & Raymundi Barbastensis Episcopi, Sancti Antonini Ecclesiæ filii, commendo tibi Rogerio Comiti castrum Appamiense cum fortereßiâ & fortereßiis quæ modò ibi sunt, vel in antea erunt, ut fidelis custos de ipso castro maneas, & de villâ Fredelacensi, & de*

& de omni Abbatiâ verus adjutor & defensor existas, ad hono- Art. 4.
rem Dei & Sancti Antonini, & Clericorum ejus tam præsentium §. 40.
quàm futurorum. Ad custodiam itaque & defensionem munitio-nemque castri consentio tibi medietatem Leudarum &c.

58. Plurima ibidem extant Instrumenta hujusmodi, quia, cùm personalia essent, nec ad successores Comitis pertinerent, identidem renovabantur. Verùm cùm Monasterium tyrannos eos expertum esset, quorum custodiam ac defensionem sibi comparare, communicatis bonis suis, voluerat; eosque, tempore præsertim grassantis hæresis Albigensis, infestos pateretur, Regum Christianissimorum custodiæ se commisit: primò quidem Ludovici VIII. anno millesimo ducentesimo vigesimo sexto ad ejus vitam; deindè anno millesimo ducentesimo sexagesimo nono Sancto Ludovico Regi castrum & munitiones urbis Appamiensis, & mediam partem plurimorum redituum concessit ad decem annos duntaxat. Eadem pacta cum Philippo III. Sancti Ludovici filio renovata sunt anno millesimo ducentesimo octogesimo.

59. Verùm Philippus Jus suum in Comitem Fuxensem, nomine Rogerium Bernardum, transtulit: cui cessioni pro viribus obstiterant Abbas & Canonici, tum quia lupum custodem admittere renuebant, tum vel maximè quia Philippus Comitem perpetuum custodem constituerat. Philippus IV. tertii filius & successor, plurimam dedit operam, ut cessio à Patre facta in favorem Comitis, ab Abbate & Canonicis acceptaretur: quod tamen statim impetrare non potuit; sed è contrà, illis requirentibus, prædictus Comes à Summo Pontifice, cujus fuerat autoritas implorata, excommunicatus fuit.

60. Abbatiâ in Episcopatum an. 1295. erectâ, cùm Bernardus Episcopus videret, se Regis voluntati, ac Comitis vio-

*Art.*4. lentiæ difficillimè posse obsistere, negotium Dynastæ Mira-
§. 40. picensis arbitrio ab utrâque parte commissum est. Ejus sententiâ an. 1297. prolatâ statutum est inter alia multa; ut Comes, ejusque successores, in feudum ab Episcopo bona ibi enumerata tenerent, ac pro illis juramentum fidelitatis & hominium ei præstarent in Ecclesiâ Appamiensi: ut in festo S. Antonini claves castelli Episcopo consignarentur: ut corpus S. Martyris ad castellum solemni processione deferretur, ibique cum vexillo & Episcopi familiâ usque ad vesperum remaneret. Quæ quidem sententia fuit à Bonifacio VIII. Pontifice confirmata, & demùm executioni demandata.

61. Itaque Comites Fuxi, etiam cùm Reges Navarræ essent, prædictum hominium & fidelitatis juramentum Episcopo Appamiensi præstiterunt, nominatim Rex Joannes an. 1499.

62. Denique Comitatus Fuxensis Regum Christianissimorum Dominio accessit, cùm Henricus Rex Navarræ Regnum Franciæ adeptus est. Itaque præterquàm quòd Ecclesia Appamiensis iisdem titulis à Regaliâ libera est, quibus reliquæ Occitaniæ Ecclesiæ, hâc speciali ratione munitur, quæ vel ipsius Regis Christianissimi Declaratione sufficeret ne in eam induceretur Regalia, quòd scilicet magnam bonorum suorum partem in Reges Franciæ contulerit, quibus etiamnùm sua Majestas fruitur, ut Regiâ ope atque protectione reliquis securè ac quietè gauderet: atque adeò suam libertatem titulo oneroso comparaverit seu conservaverit.

§. QUA-

§. QUADRAGESIMUS PRIMUS. Art. 4. §. 41.

De usu Regaliæ sub Philippo III. S. Ludovici filio.

1. DISSERT. „ Ante Concilium Lugdunense Philip-
„ pus III. S. Ludovici filius Regaliæ Jus exercebat,
„ non solùm quoad perceptionem fructuum, ve-
„ rùm etiam quoad collationem Præbendarum,
„ in Ecclesiis Metropolitanis & Cathedralibus Regni sui va-
„ cantibus, ac augusto illo Jure ipsum legitimè frui agnovit
„ Gregorius X. Pontifex Maximus, Diplomate dato 5. Idus
„ Junii anno millesimo ducentesimo septuagesimo primo. Pe-
„ tro Senonensi Archidiacono in Archiëpiscopum ejusdem ur-
„ bis electo, & apud Sedem Apostolicam consecrato, S. Ludovi-
„ cus Archidiaconatum vacantem *M. Girardo de Rampellione du-
„ xit*, PROUT AD IPSUM SPECTABAT RATIONE REGALIUM
„ QUÆ HABEBAT IBIDEM, LIBERALITATE REGIA CONFE-
„ RENDUM, jussitque Decano & Capitulo Senonensi ut ipsum
„ ad eumdem Archidiaconatum admitterent. Verùm circa
„ hanc Provisionem aliqua orta difficultas est. Clemente IV.
„ contendente quòd idem Archidiaconatus Senonensis, post
„ Constitutionem suam de Dignitatibus & Beneficiis apud Se-
„ dem Apostolicam vacantibus per alium à Romano Pontifice
„ minimè conferendis, apud Sedem vacaret eamdem, & Pro-
„ viso in Regalia inhibente ne se pro Archidiacono Senonensi
„ gereret, possessionem Regalista non adierat. Res suspensa
„ mansit ad annum usque 1271. quo Philippus III. S. Ludo-
„ vici filius & successor Gregorium X. per nuntios rogavit,
„ ut Decessoris sui inhibitionem revocaret; quod ultrò præ-

 stitit

*Art.*4. „ stitit Pontifex. *Nos*, inquit, *qui eidem Philippo Regi, quan-*
§. 41. „ *tùm cum Deo possumus, in suis petitionibus gratificari disponi-* „ *mus, suis super hoc beneplacitis annuentes, ut G. per inhibi-* „ *tionem & Constitutionem prædictas, nullum* JURI, *quod in eodem* „ *Archidiaconatu est per Collationem Regiam assecutus, præjudi-* „ *cium generetur, quin & ipsius Archidiaconatûs possessionem* „ *nancisci, ac etiam de ipsius juribus & reditibus disponere va-* „ *leat, tanquàm non processisset prædicta inhibitio, & ipsa Con-* „ *stitutio edita non fuisset, ei per nostras duximus concedendum.*

2. RESP. Non potuit P. Alexander vel unum exemplum usûs Regaliæ in provinciis ad quas de novo extenditur, reperire. Quapropter revertitur ad Ecclesiam Senonensem, quæ inter obnoxias Regaliæ recensetur in Regestis Cameræ computorum. Ex hoc autem exemplo particulari contra Dialecticæ regulas generatim concluderetur, Regaliam in omnibus Ecclesiis Galliæ tempore Philippi III. viguisse: maximè cùm contrarium in monimentis indubitatæ fidei appareat. Sufficiet hîc unum adducere, Arrestum scilicet an. 1272. ab eodem Philippo III. pro libertate Ecclesiæ Albiensis prolatum, à D. de Marca lib. 8. Concord. cap. 26. num. 3. ex veteri Regesto recitatum: *Sabbatho post Ascensionem Domini restituta fuerunt apud Appamias, & reddita per Dominum Regem Procuratoribus Capituli Albiensis Regalia Ecclesiæ Albiensis quæ mortuo Episcopo Albiensi, Senescallus Carcassonensis, ad manum Domini Regis ceperat &* SAISIVERAT SINE CAUSA, CUM DOMINUS REX SUPER HOC ALIAS NUNQUAM USUS FUISSET, *prout ex aliorum ac ipsius relatione fuit inventum.*

3. Animadverte circa prædictum Archidiaconatum, Clementem IV. licèt natione Gallum & Jurium Regiorum peritissimum, *Proviso in Regalia inhibuisse, ne se pro Archidiacono*

Seno-

Senonensi gereret, & Regalistam possessionem (Archidiaconâtus) *non adiisse, donec Gregorius* X. *Philippo Regi, quantùm cum Deo poterat in suis petitionibus gratificare disponens*, impedimentum sustulit: ex quo inferes, quantùm differret Pontificum, Regum, & Clericorum illius temporis mens à sententiâ novorum Regalistarum, quoad Regaliæ usum, & controversiarum judicium, etiam in illis Ecclesiis in quibus vigebat Regalia. *Art. 4. §. 42.*

§. QUADRAGESIMUS SECUNDUS.

De Regaliâ redditâ Electo Noviomensi.

1. DISSERT. „ Idem Pontifex Diplomate dato x. „ Kal. Januarii ejusdem anni Philippum III. Re„ gem Christianissimum rogavit ut Electo Noviomensi Regalia redderet. *Excellentiam Regiam roga-* „ *mus* (inquit) *quatenus Electo eidem ob reverentiam Apostolicæ* „ *Sedis & nostram*, REGALIA *sine quâlibet difficultate conce-* „ *dens, Te sibi reddas in Regio favore munificum, & in cunctis* „ *opportunitatibus gloriosum.*

2. RESP. Quæstio est in hâc Dissertatione, ut jam notavimus, *de Regaliæ extensione*; atque adeò parùm ad rem facit, quod hîc de Ecclesiâ Noviomensi dicitur, ad quam Regis Christianissimi Edictum Regaliam de novo non extendit. Adde quòd, ut sæpè notavimus, vox illa, *Regalia*, æquivoca est, & sæpius sumitur pro solis bonis feudalibus à Rege concessis.

Art. 5. §. 1.

ARTICULUS QUINTUS.

Utrum Concilium Lugdunense II. Jus Regaliæ Christianissimis Regibus competens imminuerit, circumscripserit, coarctaverit?

§. PRIMUS.

De sententiâ D. de Marca & Autoris Tractatûs Appamiensis de Regaliâ, circa sensum Concilii Lugdunensis II.

1. DISSERT. „ Regem Christianissimum Philippum III. stimulis conscientiæ urgentibus per „ Oratores suos effecisse, ut Regaliæ usus tum „ quoad usum-fructum redituum Episcopatûs, „ tum quoad Præbendarum collationem, adversûs Canones in- „ troductus in Concilio generali Lugdumensi II. confirma- „ retur, scripsit Dominus de Marca in Commentariolo de „ Regalia edito, quem habemus inter Acta Cleri Gallicani, „ Tom. 2. pag. 102. Eam ob rem editum esse eo in Concilio „ Canonem 12. præsentibus Francorum Legatis, quo Jus reci- „ piendi Regalia confirmatum est in Ecclesiis ubi recepta erat „ illa consuetudo: cujus introductio vetita est quoad Eccle- „ sias quæ ei non erant obnoxiæ. Magni Archipræsulis no- „ mini licèt plurimùm tribuam, ejus thesim nullo monu- „ mento fultam admittere non possum.

2. RESP. Cùm Eruditissimus D. de Marca rerum Gallicanarum peritissimus, & Jurium Regis Christianissimi, qui ejus

ejus operâ usus est in maximis gravissimisque negotiis & officiis, studiosissimus, ut nemo ignorat, extiterit, eum temerè in re tanti momenti locutum, vix prudens quisquam sibi suadebit. Præsertim cùm non solùm loco à Patre Alexandro citato scripserit quod ex eo relatum est, sed etiam (ne fortè suspiceris hæc incogitanti excidisse) lib. 8. de Concord. c. 24. num. 4. id quod sequitur: *Cùm autem usus-fructus redituum Episcopatûs (si reditus feudorum excipias) & collatio Præbendarum, ex consuetudine proficisceretur adversùs Canones introductâ, optimum factu existimarunt Principes, ut hujus consuetudinis confirmationem decerni procurarent in Concilio Generali Lugdunensi, quod à Gregorio X. convocatum & celebratum est anno* 1274. Art. 5. §. 1.

3. DISSERT. „ Multò minùs probare valeo absonas & „ pugnantes Autoris nuperi Tractatûs de Regaliâ contra Jura „ Christianissimi Regis propositiones. Ubi enim præmisit ca„ pitibus 3.4.5.& 9. libri secundi, Regaliam omni Juri, Natu„ rali, Divino, Canonico, & Civili adversari, asseruitque „ cap.10. nullo ipsam fulciri Privilegio, caput x. sic exorditur: „ *Cùm Regalia nec Jure communi, nec ullo Privilegio nitatur,* „ *imò Juribus contraria sit universis, ut vidimus, hinc colligi* „ *meritò videtur, ipsam esse meram usurpationem: siquidem con*„ *suetudo omnibus contraria Legibus, non nisi abusus esse potest.* „ Tum paginâ sequenti subdit: *Nihilominùs cùm Lugdu*„ *nense Concilium innuat antiquam possessionem instar legitimi ti*„ *tuli hâc in materiâ esse posse, nostri consilii non est simpliciter* „ *damnare Regaliam quoad ea loca in quibus erat usu firmata ante* „ *illius Decretum Synodi.* Tertiò, hanc propositionem passim „ inculcat, quam in ipso libri 3. limine protulit: *Regaliam* „ *absque Ecclesiæ concessione justam esse non posse.* Quartò, asserit

Art.5. „ rit cap.6. lib. 4. Concilium Lugdunense Regaliam duntaxat
§.1. „ toleràsse. Sic enim caput istud inscribit : *Quod nullum Concilium ante Lugdunense Regaliam toleraverit*. Quibus propositionibus quid, quæso, absurdius, & secum ipso magis pugnans ? Quomodò enim Ecclesiæ concessione legitimum esse potest, quod Juri Naturali & Divino adversatur ? Quomodò consuetudinem omnibus contrariam Legibus, & quæ merus abusus est, Synodus œcumenica toleravit ? Quomodò sacrilegium (Hanc enim infamiam nominis Regaliæ etiam inurit) antiquâ possessione velut justo titulo niti potest ?

4. RESP. Rhetoris declamatio ; non gravis *Historici* narratio, aut Theologi disputatio. Nunquamne Dissertator legit hanc D. Thomæ doctrinam, quæstionem de pluralitate Præbendarum secundùm Jus Naturale determinantis, Quodlib.9. Art.15. ? *Actionum humanarum multiplex est differentia. Quædam enim sunt quæ habent deformitatem inseparabiliter annexam, ut fornicatio, adulterium, & alia hujusmodi, quæ nullo modo benè fieri possunt . . . . Sunt vero quædam actiones quæ absolutè considerata deformitatem vel inordinationem quandam important, quæ tamen aliquibus circumstantiis advenientibus, bonæ efficiuntur : sicut occidere hominem vel percutere, in se deformitatem quandam importat : sed si addatur, occidere malefactorem propter justitiam, vel percutere delinquentem causâ disciplinæ, non erit peccatum, sed virtuosum.* Huic exemplo alia possent adjungi, in quibus constat amoveri aliquandò malitiam, superveniente circumstantiâ, rerum conditionem moralem immutante, verbi gratiâ, quod alterius est, injustè retinetur præter ejus voluntatem : sed si bonâ fide acceptum & possessum est per tempus à Legibus præscriptum, cum omnibus conditionibus

tionibus requisitis, incipit deinde justè possideri secundùm sententiam communem Theologorum post D. Thomam Quodlib. 12. art. 24. *Quia*, inquit, *lex potest aliquem pro peccato & negligentiâ punire in re suâ, & illam alteri dare & concedere.* Potest ergo possessio injusta successu temporis justa fieri. Contra legem naturalem, divinam, & humanam est, ut quis quod alienum est accipiat: potest tamen per modum pœnæ contra Dominum alteri adjudicari, per liberam condonationem remitti, aliisque justis viis acquiri. Art. 5. §. 1.

5. At, inquies, tunc rerum natura mutatur, & in illis exemplis non ampliùs quod alienum, sed quod suum est quis accipit aut retinet. Cur idem de Regaliâ dici non posset? Injustum ac contra omnis generis leges est, ut quis, præsertim laïcus absque consensu Ecclesiæ reditus Ecclesiasticos, ad Dei cultum, Ministrorum ejus sustentationem, templorum ornatum, pauperum subsidium, aliaque pia opera destinatos usurpet, & Beneficia distribuat: attamen si propter antiquam consuetudinem aliasque justas rationes Ecclesiæ consensus accesserit, utrumque absque culpâ fieri poterit; multò faciliùs tolerari.

6. Iniquâ ergo censurâ P. Alexander notat Tractatum Appamiensem de Regaliâ, quasi absona & pugnantia proponat; dum ex unâ parte asserit, Regaliam in principio extitisse meram usurpationem; atque adeò legibus omnibus contrariam (Nulla enim lex meras usurpationes non damnat) aliunde tamen ex Ecclesiæ consensu, antiquam consuetudinem approbantis, justam evadere potuisse. An si miles alicujus Ecclesiæ bona diriperet, Jus naturale & divinum, omnesque leges non violaret? An non esset sacrilegii reus? Attamen si vel miles ille de Ecclesiâ benemeritus, vel ejus hæ-

Art. 5. §. 1. redes post antiquam possessionem ea sibi ab Ecclesiâ in Concilio œcûmenico remitti curarent, post Ecclesiæ consensum possessio bonorum usurpatorum immunis esset à culpâ. Nisi fortè tunc etiam exclamandum Dissertatori videretur: *Quomodò Ecclesiæ concessione legitimum esse potest, quod Juri Naturali & Divino adversatur? Quomodò possessionem omnibus contrariam Legibus, & quæ merus abusus est, Synodus œcumenica toleravit? Quomodò sacrilegium antiquâ possessione velut justo titulo niti potest?*

7. Quòd autem Autor Tractatûs Appamiensis Regaliam sine concessione aut assensu Ecclesiæ usurpationem esse scripsit lib. 2. c. XII. Præterquàm quòd totius Libri titulus expressam illam addit limitationem: „ Nisi ex concessione Ecclesiæ: *Que par la concession de l'Eglise*; tituli etiam capitum eâ formâ compositi sunt, quæ minimè offendere debeat, scilicet capitis primi; *Que la Regale n'est pas fondeé sur le droit naturel*: „ Regaliam in jure naturali non esse fundatam: capitis quarti; *Que la Regale n'est pas de droit Divin*; „ Regaliam non esse de jure Divino: capitis quinti; *Que la Regale n'est pas fondée sur le droit Canonique*, „ Regaliam jure Canonico non niti. Adde quod idem significant verba D. Marca suprà relata: *Cùm usus-fructus redituum Episcopatûs (si reditus feudorum excipias) & collatio Præbendarum ex consuetudine proficiscerentur adversùs Canones introducta &c.* Quid enim est consuetudo contra Canones, nisi usurpatio? Cur eam confirmari curassent Principes, ut asserit idem D. Marca, nisi usurpationem esse agnovissent? Eandem sententiam Ruzæus præfat. par. 1. n. 3. tribuit Archidiacono, Joanni Monacho, & Joanni Andreæ. Antonius Fabricius Bleynianus introduct. in Theor. & praxi Benefic.

Ec-

Ecclesiæ lib. 1. tit. 9. num. 37. illam etiam Cujacio adscribit. Art. 5.
8. Regalia sacrilegium in prædicto cap. XI. lib. 2. Tractatûs Appamiensis non vocatur. Non vacat totum Tractatum plus quàm semel lectum nunc relegere, ut sciam utrùm alibi, & quo in sensu eo nomine donetur. Certè si usurpatio esset, sacrilegium meritò diceretur. Esset enim bonorum & jurium sacrorum usurpatio; ac re ipsâ Joannes Andreas in addit. ad Gloss. Canonis Concil. Lugdunensis, cujus occasione facta est hæc Dissertatio â P. Alexandro in verb. *occupare*, hæc habet: *Dicit Archidiaconus, quòd isti tales rerum Ecclesiasticarum occupatores dicuntur committere furtum &* SACRILEGIUM. Nos cum D. Marca excipimus usum-fructum feudorum in illis provinciis, in quibus ex lege aut ex consuetudine feudorum, pertinebat ad dominium post mortem vassalli usque ad Investituram successoris. §. 1.

9. Denique Regaliam, quoad eas Ecclesias in quibus ex antiquâ consuetudine locum non habet, sacrilegium absolutè appellari posse confirmat autoritas Ludovici XII. Regis Franciæ in Constitutione an. 1499. editâ, cujus hæc sunt verba à P. Alexandro §. 21. hujus Articuli relata & Latinè reddita: *Deffendons à tous nos Officiers qu'ez Archevêchez, Evêchez, Abbayes & autres Benefices de nostre Royaume, esquels n'avons Droit de Regale ou de Garde, ils ne se mettent dedans sur peine d'estre punis comme* SACRILEGES. Id est: „ Inhibemus universis „ Officiariis nostris, ne in Archiepiscopatus, Episcopatus, „ Abbatias & alia Beneficia Regni nostri, in quibus Jus Regaliæ aut Custodiæ non habemus, se intromittant: alioquin „ ut *sacrilegi* plectuntor.

10. DISSERT. „ Sed ut Lugdunensis Canonis sensum „ aperiamus, ejus verba sunt referenda. *Generali Constitutione*

Art. 5. „*sancimus, universos & singulos qui Regalia, Custodiam sive*
§. 1. „*Guardiam, Advocationis vel Defensionis titulum, in Eccle-*
„*siis, Monasteriis, sive quibuslibet aliis piis locis, de novo*
„*usurpare conantes, bona Ecclesiarum, Monasteriorum, aut*
„*locorum ipsorum vacantium occupare præsumunt, quantæcun-*
„*que dignitatis honore præfulgeant; Clericos etiam Eccle-*
„*siarum, Monachos Monasteriorum, & personas cæteras lo-*
„*corum eorumdem qui hæc fieri procurant, eo ipso Excommu-*
„*nicationis Sententiæ subjacere. Illos verò Clericos qui se, ut*
„*debent, talia facientibus non opponunt, de proventibus Ec-*
„*clesiarum seu locorum ipsorum, pro tempore quo præmissa sine*
„*debitâ contradictione permiserint, aliquid percipere districtiùs*
„*inhibemus. Qui autem ab ipsarum Ecclesiarum cæterorumque*
„*locorum fundatione, vel ex antiquâ consuetudine, Jura sibi*
„*hujusmodi vindicant: ab illorum abusu sic prudenter absti-*
„*neant, & suos Ministros in eis solicitè faciant abstinere,*
„*quòd ea, quæ non pertinent ad fructus, sive reditus provenientes*
„*vacationis tempore non usurpent; nec bona cætera, quorum*
„*se asserunt habere Custodiam, dilabi permittant, sed in bono*
„*statu conservent.*

II. RESP. Adeò perspicua sunt hujus Canonis verba, ut turpe sit Theologo, eorum sensum velle obscurare: quod animadvertens P. Alexander, ejusmodi dedecus renovatâ, in §. sequenti, protestatione declinare conatus est.

§. SECUN-

§. SECUNDUS. Art. 5. §. 2.

De variis interpretationibus Canonis suprà scripti.

1. DISSERT. „ Hoc Canone Jus Regaliæ Christianissimis Regibus competens non imminutum, „ non circumscriptum, aut coarctatum ad certas „ duntaxat Ecclesias, quatenùs usum-fructum bonorum Ecclesiæ vacantis, & collationem Præbendarum „ complectitur, Galli quotquot sunt hodie Jurisconsulti, supremi Senatûs Parisiensis, aliorumque totius Regni, & „ Regii Consistorii Patres, Rex ipse Maximus, Sapientissimus, Æquissimus, post accuratam sui Juris discussionem, „ certissimum habent : in eamque sententiam post Declarationem ejusdem Christianissimi Regis datam 10. Februarii „ anno 1673. Clerus etiam Gallicanus descendit, ita ut in „ Galliis contrariam opinionem propugnare non liceat. Variis autem responsionibus Objectionem ex Canone Lugdunensi petitam diluunt. Singulas referam, & Historici duntaxat munus exequar, ut in ipso Dissertationis hujus limine „ sum professus.

2. RESP. Totius controversiæ ferè hic cardo est. Cùm enim neque Summus Pontifex Regaliam, quantùm ad substantiam, in iis Ecclesiis, in quibus ante Concilium Lugdunense II. locum habuerat, improbare se significaverit; neque Scriptores materiam illam tractantes, Regaliam ipsam universim impugnent; & ipse P. Alexander jam in ipso Dissertationis exordio de *Regaliæ extensione* acturum se declaraverit:

Art. 5. §. 2. rit : in eo versari videtur tota quæstio, utrùm Concilium Lugdunense II. obstiterit quominùs Regalia de novo in Ecclesias antea ab hoc onere liberas legitimè induceretur ? Itaque status quæstionis præposterè à Dissertatore ponitur. Certum est enim, Concilium Lugdunense *Jus Regaliæ Christianissimis Regibus competens non imminuisse*, neque in eo sensu *circumscripsisse*, vel *coarctasse* : sed tantùm vetuisse, ne ultra consuetudinis antiquæ modum excresceret, propagaretur, extenderetur. Duplex igitur quæstio est, altera juris, *facti* altera. Verus primæ quæstionis status est, utrùm decretum Concilii Lugdunensis II. impediat, quominùs Ecclesiæ, tunc à Regaliâ immunes, huic postea servituti subjici potuerint : secundæ verò, utrùm omnes Ecclesiæ Gallicanæ, tempore Concilii Lugdunensis II. Regaliæ essent obnoxiæ. Expendamus ergo Dissertatoris circa hæc duo puncta doctrinam.

3. Fallor autem, si professione jam in limine factâ, & identidem renovatâ quemquam decipiet. Nemo enim tam hebes est, quin animadvertat, ipsum non tam *Historiam* scripsisse, quàm ad Aulæ voluntatem orationem concinnâsse. Scimus quidem, Regem Christianissimum Edicto suo Regaliam ad omnes suæ Ditionis Ecclesias extendisse, sed occultatam ei fuisse veritatem, præsumendum est.

4. Id certissimè falsum est, *Gallos quotquot sunt hodie Jurisconsultos* &c. in eam sententiam descendisse, quòd Canone Concilii Lugdunensis modò relato Regalia non sit ad certas Ecclesias coarctata, ad illas scilicet, in quibus *ex fundatione, vel ex antiquâ consuetudine* locum habebat ; ac pessimè de Gallis sentiret, qui crederet, ipsos omnes in errorem adeò manifestum incidere potuisse. Pauci sunt etiam in Galliâ, qui & viola-

violatum Canonem Lugdunensem, & factam Ecclesiæ injuriam non agnoscant, licèt multi hâc de re sileant, multi ad Aulæ desiderium sese accommodent. *Art. 5. §. 2.*

5. DISSERT. „ Quidam aiunt, non esse certum quid „ in isto Canone REGALIÆ nomine intelligatur. Glossam „ Cap. *Generali*, in Sexto, duplicem illius indicare sensum, & „ discrepantes Doctorum, circa significationem quâ à Concilio „ acceptum est, sententias. *Pro intellectu* (inquit) *hujus Capitis*, „ *præsupponendum est secundùm veriorem intellectum ipsius, quid* „ *propriè iste textus appellet* REGALIA. *Quidam volebant di-* „ *cere, quòd Regalia accipiuntur pro Juribus Imperialibus, de* „ *quibus in lib. Feudorum, Cap. Quæ sint Regalia: ut si Rex do-* „ *naverit Regalia Ecclesiæ, & aliquis illa usurpet, ipso facto est* „ *excommunicatus. Alii dicunt, quòd Regalia accipiuntur pro* „ *Juribus quæ habet Princeps in aliquibus Ecclesiis: videlicet* „ *quòd vacante aliqud Ecclesiâ Rex percipiat fructus, & Eccle-* „ *siam conferat.* Et infrà: REGALIA, *Id est, collectam quæ* „ *sit Regis ratione vel Imperatoris, vel tributum quod debetur Re-* „ *gi.* XI. Q. I. *C.* Si tributum: *Sic solet exponi*, De Jure Patronat. „ C. Præterea.. 2. *Vel, id est Jura quæ ad Imperatorem pertinere* „ *consueverunt, ut portus & vectigalia. Sed illa erant Ecclesiis* „ *concessa, & modò volebat ea de novo aliquis occupare: ut in* „ *lib. Feudor. Tit. quæ sint Regalia; aliàs est sub L. Imperialem.* „ Quo modo si Regaliæ nomen usurpetur, evidens est „ Lugdunensis Concilii Canonem, quem expendimus, non „ spectare Jus Regaliæ quatenùs perceptionem fructuum Ec- „ clesiæ vacantis, & Præbendarum collationem complectitur; „ adeòque ex eo colligi non posse Juris istius Regii circumscri- „ ptionem aut restrictionem ad certas Ecclesias.

6. RESP. Rem gratam præstitisset P. Alexander, si eos nomi-

Art. 5. nominaſſet Autores qui *ajunt non eſſe certum, quid in iſto Canone*
§. 2. *Regaliæ nomine intelligatur*, ut ſciremus quanti ſit ponderis illorum autoritas, quantumque illorum ſententiæ ſit deferendum. Eos enim Gloſſator nec nominandos, nec ſequendos exiſtimavit, ut patet ex illo modo loquendi: *Quidam volebant dicere*, quo utitur primam interpretationem referens. *Pro intellectu*, inquit, *hujus Capitis, præſupponendum eſt ſecundùm veriorem intellectum ipſius, quid propriè iſte textus appellet Regalia. Quidam volebant dicere quòd Regalia accipiuntur pro Juribus Imperialibus, de quibus in libro Feudorum &c.* Conſtat autem, Gloſſatorem non eam interpretationem ſequi, ſed alteram, quam ſecundo loco ponit; cùm non niſi duas adducat, ac juxta ſecundam, caſum, qui eſt veluti quæſtionis ſtatus ac fundamentum, efformet: *Alii dicunt*, inquit, *quòd Regalia accipiuntur pro Juribus quæ habet Princeps in aliquibus Eccleſiis, videlicet quòd vacante Eccleſiâ Rex percipiat fructus, & Eccleſiam conferat. Hoc præſuppoſito ponamus caſum. Vacante aliquâ Eccleſiâ, aliquis Comes vel Dux, qui dicebat ſe habere Jura Regalia in ipſâ Eccleſiâ, occupavit Cuſtodiam Eccleſiæ vacantis; & dicebat quòd fructus ipſius Eccleſiæ ad ipſum ſpectabant; licèt non fuiſſet uſus ipſo Jure, an ille Comes, vel Dux uſurpans illud Jus in Eccleſiâ vacante ſit puniendus aliquâ pœnâ? Reſpondet Rom. Pontifex, quòd ſic &c.* Alterum exemplum profert inferiùs in quo Regum expreſſè meminit: quod §. ſeq. referemus.

7. Patebat adhuc apertiùs Gloſſatoris mens, antequàm pars Gloſſæ reciſa fuiſſet ſub Gregorio XIII. In eâ enim expreſſa fiebat mentio Regaliæ in Eccleſiis Gallicanis, ac diſſidii inter Bonifacium VIII. Papam & Philippum IV. Galliæ Regem exorti, & literarum invicèm ab illis ſcriptarum. Sed re-

resecta fuit pars illa, sicut & alibi alia, ut, si fieri posset, ex omnium memoriâ deleretur lugendum illud dissidium. Refertur à Patre Alexandro §. 20. pars illius Glossæ recisa. *Art.* 4. §. 2.

8. Hanc autem Glossam, quantumvis sibi contrariam, maximè si tota accipiatur, profert I, quasi sibi faventem, propter voces illas, *Quidam volebant dicere*; quasi scilicet mens Concilii Lugdunensis incerta vel obscura evaserit, ex eo quòd quidam Historiæ Concilii Lugdunensis vel ignari, vel non satis periti, ejus verba perperàm acceperint. Nec enim puto quemquam ante P. Alexandrum vel in Galliâ, vel in Angliâ, quorum Regnorum occasione editum fuisse Canonem istum §. sequenti videbimus, scripsisse, *non esse certum, quid in isto Canone Regaliæ nomine intelligatur*. Sanè si res dubiæ censendæ sint, ubi ab omnibus non capiuntur, nescio quid certum futurum sit. Tot tamque præstantes sunt Scriptores, qui Decretum Concilii Lugdunensis de Regaliâ, prout modò intelligitur, exposuerunt, ut qui aliter senserunt, prudentis viri animum movere omninò non possint. Sufficeret ad evertendam illorum autoritatem testimonium Guillelmi Durandi, de quo in §. seq. atque unus ille testis affirmans, centum negantibus anteponendus esset, quanquàm nullus propriè negavit, sed aliqui diversa retulerunt. Libet tamen Durando & Glossatori alios adjungere, præsertim ex Gallis quorum multi Regii Magistratûs vel in Academiis publicis juris Professores extitêre, & ferè omnes Concilii Lugdunensis autoritate usi sunt ad defendendum Regaliæ Jus quoad eas Ecclesias, in quibus ex antiquâ consuetudine locum habebat.

9. Ita Ruzæus in Senatu Parisiensi Consiliarius, & Regalista celeberrimus in præfatione parte 1. n. 9. sic scribit: *Tertiò, istud Jus Regaliorum fuit approbatum & declaratum in sa-*

Art. 5. §. 2. *cro Concilio Lugdunensi, cui præfuit Gregorius X. in Cap. General. in §. Finali. de electio. in Sexto ubi textus prohibet de novo vendicare Jus Custodiæ, Advocationis vel Regaliæ, & ibi exponit Joannes Monachi, & Archidiaconus de Jure Regaliorum Franciæ.* Vide Philippum Probum quæst. 7. in fin.

10. Ægidius Magister Gallicè *Le Maistre* Protopræses Parlamenti Parisiensis Tractatu de Regaliis cap. 1. de Regaliâ temporali verba faciens ait: *Rex eo Jure utitur ratione Custodiæ Ecclesiæ vacantis, quæ Regi competit jure communi Cap. Generali. de electio. in Sexto.*

11. Testimonium Joannis de Selua in eodem Senatu Præsidis, in Tract. de Beneficio part. 2. quæst. 23. num. 37. & Cosmæ Guimerii etiam in Parlamento Parisiensi Præsidis *in* Glossâ Pragmaticæ Sanctionis tit. de Annatis §. *Item quòd dicta quinta pars*, verb. *Regaliæ*, referentur infrâ §. 18. Videri etiam possunt Renatus Chopinus Tract. *de sacrâ Politiâ* tit. 7. num. 11. Petrus Rebuffus de Regiâ ad Prælat. Nomin. §. 1. verb. *sed teneantur.* Joannes Feraldus, de Juribus & Privilegiis Regni Francorum Privil. 5. Franciscus Duarenus, de sacris Ecclesiæ Ministris lib. 3. cap. ult. Antonius Fabricius Bleynianus Introd. Theor. & prax. Benef. Eccles. lib. 1. tit. 9. num. 37.

12. Imò Illustrissimi Antistites Gallicani in Conventu Parisiensi mandato Regio anno 1682. congregati, quorum certè testimonium, Jurisconsultorum, aliorumque, quorum sententiam tacito nomine P. Alexander exhibere se profitetur, autoritati longè est anteponendum, in eâ Epistolâ, quam mense Februario ejusdem anni Summo Pontifici scripserunt, Decretum Concilii Lugdunensis de Jure Regaliæ, quod in Galliâ exercetur, loqui agnoscunt his verbis: *Si Jus illud, quod*

quod Regaliam dicimus, aut fidei fundamentis, aut morum regulis esset adversum, non illud sacrum generale Lugdunense Concilium tot personis, totque sub titulis suâ authoritate firmasset. Art. 5. §. 2.

13. Eadem fuerat sententia Prælatorum in eâdem urbe præcedenti anno, hoc est 1681. collectorum, ut videre est in eorum Processu verbali, cujus hæc sunt verba: *C'est sur ce principe, que le second Concile de Lyon ayant toleré l'usage de la Regale dans les lieux où elle estoit pour lors ètablie, & deffendu en même temps de l'étendre davantage sous peine d'excommunication, il faut convenir &c.* Id est: „Quo posito principio, cùm „Concilium Lugdunense secundum usum Regaliæ, quoad „ea loca in quibus tunc locum habebat, toleraverit, simul„que vetuerit eam ulteriùs producere, fatendum est &c.

14 Aliarum nationum Scriptores eodem modo Concilium Lugdunense interpretati sunt. Guido à Baïso seu Baïfo vulgò Archidiaconus, *Regalia*, inquit, *id est quæ capiunt Reges, vacante Ecclesiâ, ut patet in Franciæ Regno & Angliæ: nam illic vocantur Regalia Jura Regi in quibusdam Ecclesiis vacantibus competentia.* Illum inrerpretem secuti sunt alii, ut Joannes Andreæ, num. 6. in Glossa tertiâ, Dominicus de S. Geminiano.

15. Deniquè tam clara sunt Concilii verba, tam constans ea interpretantium sententia, ut vix possint bonâ fide in alium sensum detorqueri, vel etiam cuiquam obscura videri, qui ea vel mediocri cum diligentiâ expenderit. Ipsemet P. Alexander in eo sensu Concilium Lugdunense de Regalia propriè dictâ accepit Art. 1. §. 3. bis, & Art. 11. §. 6. semel. Ita etiam interpretati sunt alii Scriptores, antequàm contra ejus Canonis prohibitionem Regalia ad Ecclesias liberas fuisset porrecta.

Art. 5. §. 2. An. 1654. Franciſcus Pinſonius (qui unus fuiſſe dicitur ex Juriſconſultis, quorum ſtudiis adjutus eſt P. Alexander in hâc Diſſertatione) dum Tractatum Antonii Bengei proſecutus eſt, ſic ſcripſit §. 14. n. 9. *Namque illud conſtat, & ipſum Regaliæ naturæ uſum generalium Conciliorum & Romanorum etiam Pontificum approbationem meruiſſe. Id patet ex generali Concilio Lugdunenſi ſub Gregorio X. relato in Cap. Generali de elect. & elect. poteſt in 6.*

16. Quamobrem fruſtrà Concilii verbis tenebras offundere, collectis hinc inde aliquibus voculis, nonnulli hodie conantur. Quid enim, verbi gratiâ, illos juvat quòd Gloſſator vocem illam, *Regalia*, explicet de *collecta*, *tributo &c.* Non enim illas hujus vocis ſignificationes affert, quaſi ſolæ, aut magis propriè illi conveniant in Canone Lugdunenſi, ſed ne qua prætermitteretur ex iis, quæ vel hîc vel alibi ſub voce illâ continentur. Norunt enim qui ad Gloſſas attenderunt, plurima in illis referri eruditionis tantùm cauſâ, & ad rem, de quâ agitur, parùm pertinentia. Id certò hîc factum eſt. Verba enim illa Gloſſæ, *collecta* &c. ſunt Joannis Andreæ, qui tamen Archidiaconum tanquam Magiſtrum, ut alibi, ita & in hujus Decreti ſententiâ exponendâ, ſecutus, ac Regaliam in proprio ſenſu quem defendimus, interpretatus eſt. num. 6. Gloſſâ 3. jam citatâ. *Ibi*, inquit, *Regi, dicit Archidiaconus quòd illa quæ capiunt Reges* &c.

§. TER-

§. TERTIUS.

Art. 5. §. 3.

An Canon Concilii Lugdunensis spectet Regem Christianissimum.

1. DISSERT. „Alii sentiunt, de Regaliâ, secundo „ sensu acceptâ intelligendum Canonem Concilii „ Lugdunensis; nec tamen restrictionem à Concilio adhibitam spectare Regem Christianissimum, sed Duces, aut alios Viros Nobiles qui Jus illud „ usurpabant, ut colligitur ex Guillelmo Durando, Commentario in Lugdunense Concilium; cujus è Patribus unus „ fuit, cap. 11. pag. 40. versâ, *Regalia*, inquit, *hîc vocantur Jura Regi in quibusdam Ecclesiis & Monasteriis competentia; quia videlicet illis vacantibus Rex sub prætextu Custodiæ „ facit fructus suos, & etiam in quibusdam Præbendas confert, „ sicut patet in quibusdam Ecclesiis Franciæ. Quod Jus sibi vel „ ex fundatione, vel ex bonorum temporalium concessione vendicant etiam alii Principes, Barones, & Communitates aliquæ, „ quæ Jus simile sibi vendicant, seu* USURPANT, *& diversimodè secundùm locorum diversitatem illud appellant, ut de Simon. Cap. In tantum. 14. Quæst. 3. Cap. Plerique. Quandoque „ tamen aliter accipitur hoc nomen, Regalia, dicuntur viæ publicæ, flumina navigabilia, portus, ripatica, vectigalia, quæ „ vulgò telonea dicuntur; & alia plura quæ numerantur in libro Feudorum, in Constit. Frederici, quæ incipit, Imperialem, in* §. REGALIA. Et infrà, subdit idem Speculator: „ *Ex eo autem quòd hîc prohibetur abusus, videtur per consequens „ concedi bonus usus. De Præsumpt. C. Nonne. Quod verum est*

Art. 5. §. 3. ,, *in prædictis duobus casibus, scilicet in his quæ competunt ex* ,, *fundatione, vel consuetudine.* Porrò (inquiunt Jurisconsulti ,, nostri) his duobus titulis fulcitur Jus Regaliæ quod Rex in ,, Ecclesiis Regni sui exercet. Nulla enim est quæ Reges, aut ,, Principes, quorum in Jura successerunt, fundatores non ,, agnoscat: nulla quæ Regiæ munificentiæ vel permissioni ,, acceptum non, ferat quicquid bonorum temporalium possi- ,, det. Nulla est quæ olim sub primâ vel secundâ Regum no- ,, strorum Dynastiâ Regaliæ Juri obnoxia non fuerit. Et licèt ,, interrupta fuerit hujusmodi consuetudo, sive ob Privilegia ,, quibusdam Ecclesiis à Regibus indulta, sive quòd Provin- ,, ciæ quædam seriùs ad Gallicam Ditionem revocatæ sint, ni- ,, hilominùs (inquiunt) manentibus in iis Regaliæ *titulis ex* ,, Custodiâ & Legibus Feudorum, supremoque Regum Do- ,, minio petitis, integrum fuit eorum Majestati Legem Re- ,, galiæ non minùs quàm Leges Regni reliquas ad eas univer- ,, sim extendere.

2. RESP. Hîc quoque lubens ediscerem Autorum nomina, qui Canonem Lugdunensem negant ad Regem Christianissimum spectare: nullum enim legi qui suam Majestatem exceperit. Jam diximus à Glossatore Regem Franciæ expressè fuisse commemoratum in parte recisâ. Imò in Glossa, prout nunc extat, hæc habentur: *Ponamus quòd Rex vel alius Princeps non cognoscens superiorem in temporalibus, habet ista Jura Regalia in aliquibus Ecclesiis, & ponamus quòd vacante tali Ecclesiâ est sylva cædua: tamen nondum venit tempus ipsam sylvam cæduam scindendi sive amputandi: utrùm talis Princeps possit illam scindere, sive scindi facere? Respondet quòd non.* Sed quorumnam Scriptorum auctoritas præponenda erit Durandi testimonio?

3. Et-

3. Etenim quamvis Guillelmus Durandus natione Gallus *Art. 5.*
dictus *Speculator* ob *Speculum Juris* ab ipso compositum, hîc §. 3.
à Dissertatore citatus, non unus fuerit è Patribus Concilii Lugdunensis, ut falsò existimavit Pater Alexander, quandoquidem nondum erat Episcopus, ut in ejus vitâ à Simeone Majolo compendiatim scriptâ, & ejus Commentariis in Concilium Lugdunense præfixâ, nec non in Galliâ Christianâ, licet observare, fuit tamen testis oculatus, ac pro suâ eruditione, sapientiâ & pietate omni exceptione major. Non solùm autem Regaliam de usu-fructu Ecclesiarum vacantium & de collatione Præbendarum interpretatur; sed etiam Franciæ disertis verbis meminit; *Regalia hîc vocantur Jura Regi in quibusdam Ecclesiis & Monasteriis competentia; quia videlicet illis vacantibus Rex sub prætextu Custodiæ* (nota verba, *sub prætextu*, quæ innuunt, Regaliam in suâ origine usurpationem fuisse, ut scripsit Autor Tractatûs Appamiensis) *facit fructus suos, & etiam in quibusdam Præbendas confert, sicut patet in quibusdam Ecclesiis Franciæ.*

4. Hunc Canonem ad Reges Christianissimos pertinere adeò clarè adstruit Durandus in verbis, modò relata præcedentibus, & infrà à Patre Alexandro in alium finem referendis, ut nullum relinquant dubitandi locum. Sic enim ait in verb. *Regalia: Præsens Constitutio fuit ad clamorem Prælatorum Franciæ & Angliæ promulgata. Nota ergo quòd Regalia hîc vocantur Jura Regi in quibusdam Ecclesiis & Monasteriis competentia* &c.

5. Nec ex eo quòd *alii Principes & Communitates aliquæ Jus simile sibi vendicabant*, seu usurpabant, sequitur, juxta sententiam Durandi, hunc Canonem contra illos, non autem contra Reges editum. Primò, quia verba illa, *Quantæcumque*

Art. 5. *cumque dignitatis honore præfulgeant*, Reges satis apertè com-
§. 3. plectuntur. Secundò, quia ipsemet Durandus fidelissimus interpres sententiæ Patrum, qui Canonem condiderunt, verbum: *Quantæcumque*, sic exponit; *sive Regiæ sive Comitativæ, vel cujuscumque alterius sit C. de Mandatis Principum. L. I. quia reatus hominum honorem excludit. C. ut Senatus vel Clar. L. 1.* & in Fragmento à Patre Alexandro exscripto affert exemplum Franciæ, ut vidimus: *sicut patet in quibusdam Ecclesiis Franciæ.* Illudque repetit super verb. *vendicant: ut Reges Angliæ & Franciæ*, inquit, *& alii quidam in aliquibus Ecclesiis.* Tertiò, in eodem sensu intelligunt illum Canonem alii tum Galli tum exteri jam citati, ex quibus Archidiaconus, & Joan. Monachi illis ipsis verbis, quibus Durandus, utuntur verb. *Quantæcumque; sive Regiæ sive Comitativæ.* Joan. autem Andr. *Quantæcumque; etiamsi sit Baro, Rex vel Princeps.*

6. Quod autem ait Speculator his verbis à Patre Alexandro exscriptis; *Quandoque tamen aliter accipitur hoc nomen, Regalia* &c., satis apertè indicat, illam aliam acceptionem non esse hujus loci. Sequitur enim, *Regalia, dicuntur viæ publicæ* &c. in loco scilicet qui statim citatur; *In Constitutione Frederici, quæ incipit*, Imperialem, *in* §. *Regalia.*

7. Falsa multa hîc repetit Pater Alexander, quæ cùm suis jam locis confutata sint, nullâque hîc probatione muniantur, aliâ responsione non indigent, quàm simplici negatione.

§. QUAR-

§. QUARTUS. Art.5. §.4.

Observatio Autoris Tractatûs Appamiensis circa Decretum Concilii Lugdunensis.

1. DISSERT. „ At (inquit nuperus Regiorum Ju-„ rium Impugnator, lib. 3. sui de Regaliâ Tracta-„ tûs, cap. 2.) Concilium Lugdunense vetat Jus „ illud ad eas Ecclesias extendi, in quibus tunc „ institutum non erat, & anathemate ferit omnes *de no-„ vo illud usurpare conantes*, & Clericos qui se talia facienti-„ bus non opponunt. Cujus Concilii eò major auctoritas „ apud Gallos esse debet, quòd in Ecclesiâ universâ receptum, „ atque etiam in Galliis executioni mandatum est, & postu-„ lantibus Philippi III. Legatis addita fuit clausula restrin-„ gens excommunicationis pœnam ad eos duntaxat, qui Re-„ galiæ Jus de novo usurparent.

2. RESP. Errasset Autor Tractatûs Appamiensis, si scripsisset, Concilium Lugdunense anathemate ferisse Clericos, qui se extendentibus Regaliam non opponunt: neque enim ea pœna contra illos decernitur in Concilio Lugdunensi; sed tantùm pœna privationis fructuum quamdiù se non opponunt. *Illos verò qui se, ut deberent, talia facientibus non opponunt, de proventibus Ecclesiarum seu locorum ipsorum pro tempore quo præmissa sine debitâ contradictione permiserint, aliquid percipere districtiùs prohibemus.* Verùm errat P. Alexander, dum ait, prædictum Autorem scripsisse, quòd Concilium Lugdunense anathemate ferit Clericos se non opponentes. Hoc enim non de Canone Concilii Lugdunensis dicit, sed de

Art. 5. Decreto Concilii Avenionensis anno 1326. celebrati, cujus
§. 5. hæc sunt verba cap. 26. in altero item Concilio Avenionensi an. 1337. cap. 29. repetita & confirmata : *Item quòd nullus omninò Prælatus, Abbas, Prior, vel Patronus Clericus vel Laïcus, cujuscumque ordinis, statûs vel dignitatis, Ordinis vel Religionis existat, bona Ecclesiarum vacantium, Metropolitanæ vel suffraganeæ, Prioratûs, Abbatiæ vel alterius cujuscumque Monasterii vel Ecclesiæ, per promotionem aut mortem vel resignationem, vel mutationem vel absolutionem aut alio quocumque modo, capere, vel per se, vel per alium, aut occupare aut usurpare præsumat, nisi sibi per Privilegium vel consuetudinem hoc liceret. Quod si fecerit, tam ipse, quàm gratìs obedientes ei aliqualiter in hac parte, excommunicationis incurrant sententiam ipso facto.* In aliis quæ de Concilio Lugdunensi à P. Alexandro notata sunt, cum Autore Tractatûs Appamiensis consentiunt D. Marca & alii. Quid ergo opponant qui secùs opinantur, audiamus.

§. QUINTUS.

De Responsionibus ad Observationem in §. præcedenti contentam.

1. DISSERT. ,, Prohibitionem illam Reges Christianissimos spectare negant Regiorum Jurium Vindices. Negant secundò, de Regaliâ hîc agi quatenùs collationem Præbendarum amplectitur. ,, Negant tertiò, Canonem 12. Lugdunensis Concilii quatenùs ad Regii Juris restrictionem ac circumscriptionem ,, flecti posset, in Galliis receptum fuisse ac executioni mandatum.

,, datum. Primam propositionem ex eo probant, quòd Le- *Art.5.*
,, gibus odiosis, quales sunt quæ pœnas Excommunicationis §. 5.
,, vel Interdicti in transgressores decernunt, Reges compre-
,, hensi non censeantur, sicut nec Episcopi, nisi nomina-
,, tim exprimantur, secundùm omnium Jurisperitorum
,, sententiam, fundatam in Can. *Quod nonnullis.* Extra. *De*
,, *Privilegiis.* & in Regulâ Juris, quòd *odia restringi, favores*
,, *ampliari* conveniat. Cùm itaque Reges in Canone 12. Lug-
,, dunensis Concilii non nominentur, consequens esse quòd
,, eorum non spectet Majestatem. Addunt, latum Canonem
,, occasione usurpationis Regaliæ, Custodiæ, Advocationis seu
,, Defensionis quam aliqui de novo usurpare conabantur.
,, Sed Philippum III. Regem Christianissimum nihil usurpas-
,, se in hâc materiâ: Jus Regaliæ in omnibus Ecclesiis Regni
,, sui exercuisse, exceptis illis quas Philippus Augustus Immu-
,, nitate donaverat. Nullam fuisse de Ecclesiis Delphinatûs,
,, Provinciæ, Aquitaniæ, & Occitaniæ quæstionem, nec pro-
,, hibuisse Patres Concilii Lugdunensis Christianissimo Regi
,, ne Jus Regaliæ ad illas Provincias extenderet, quæ nondum
,, erant ad ejus Ditionem revocatæ. Philippum III. ab usur-
,, pandis Ecclesiarum Juribus alienissimum fuisse, qui Sanctis-
,, simi Parentis Ludovici documenta animo penitùs impressa
,, habuit, illius amorem erga Ecclesiam æmulatus est, Mat-
,, thæi Sandionysiani Abbatis Religiosissimi consiliis in Regni
,, administratione plurimùm usus, & Christianis virtutibus
,, decus addens Majestati, ut Guillelmus de Nangiaco in ejus
,, vitâ testatur. *Super Sedem*, inquit, *paternam Philippus Rex*
,, *collocatus, Patris sui non immemor Præceptorum, quibus illum*
,, *in extremis laborans imbuerat, ambulavit cum Domino, Sapien-*
,, *tum tractatibus corde ultraneo adhærendo. Et maximè tunc*

 ,, *usus*

Art. 5. „ *usus est consilio & disciplinâ Reverendi Patris Matthæi, Ab-*
§. 5. „ *batis S. Dionysii in Francia, viri religiosi, & sapientiæ floribus adornati, cui super omnes Assessores Palatii Regii, causas & universa negotia Regni sui, sicut & Pater suus fecerat* „ LUDOVICUS REX, *expedienda tradidit. Illo etiam tempore,* „ *quo post mortem Ysabellæ Reginæ sine uxore fuit, cilicio (ut* „ *aiunt) usus est, loricam desuper indutus. Domabat enim corpus suum jejuniis, & mirabili ciborum abstinentiâ se restringebat, ne vitiis humanæ fragilitatis fœdaretur. Ex illo verò* „ *tempore frugalitatem ita servavit usque ad mortem, quòd potiùs Monachus, quàm Rex vel Miles propter abstinentiam dici* „ *posset. &c. Totus in fide Catholicus, & erga Dei cultores extitit benevolus ac devotus.* Præterea inter fælicem obitum „ S. Ludovici, & Lugdunensis Concilii celebrationem quatuor duntaxat anni intercesserunt, quibus Regaliæ Jus à Philippo III. ampliatum, nec Gesta ipsius à Guillelmo de Nangiaco scripta, nec alia monumenta produnt. Quòd verò „ scrupulum passus sit Rex *Audax* circa usum Regaliæ, & „ ideò Jus illud confirmari à Concilio postulaverit, eâ conditione ut ad Ecclesias in quas illius usus introductus non fuerat, non porrigeretur, figmentum est. Quis enim credat, „ ipsum conscientiæ suæ timuisse Jus illud exercendo, quod „ exercuerat Ludovicus ejus Pater, cujus sanctitas novis miraculis in dies celebrabatur?

2. RESP. Immeritò negatur, Concilii Lugdunensis prohibitionem Reges Christianissimos spectare, ut jam ostendimus. Pugnantia loquuntur qui negant, ibi agi de collatione Præbendarum, & tamen volunt, eam fructuum nomine comprehendi. Receptum fuisse, ac executioni demandatum Lugdunense Decretum infrà probabimus.

3. Pro-

3. Proferendus esset Canon, quo Reges Christianissimi à Censuris in Conciliis generalibus latis eximuntur, nisi specialis eorum mentio fiat, sicut Canone, *Quod à nonnullis.* De Privileg. à P. Alexandro citato, Episcopis conceditur, ut *cùm commune terræ interdictum fuerit, excommunicatis & interdictis exclusis, possint quandoque januis clausis, suppressâ voce & non pulsatis campanis, Divina celebrare officia*, nisi & hoc ipsum eis expressè fuerit interdictum: & Canone *Quia periculosum.* De sententia excommunic. ipsos, nisi specialis eorum mentio fiat, suspensionem aut interdictum non incurrere declaratur. Adde quòd etiamsi Reges Christianissimi â Censura tuti essent, non tamen à Lege totius Ecclesiæ nomine promulgatâ liberi forent; præsertim hoc Decreto obligari etiam Reges Christianissimos ex ipsiusmet Concilii verbis, & ex Durandi natione Galli, multorumque aliorum testimonio, §. 3. ostenderimus. *Art.5.* §. 5.

4. Constat Regaliam fuisse usurpatam, non quidem à Philippo III. Rege, cujus laudibus à Patre Alexandro celebratis libens subscribo, sed ab ejus Officialibus, ut patet ex Arresto in favorem Ecclesiæ Albiensis pronuntiato ab ipso Philippo III. biennio ante Concilium Lugdunense, & Articulo superiori §. quadragesimo primo jam relato, sed hîc rursus referendo: *Sabbatho post Ascensionem Domini restituta fuerunt apud Appamias, & reddita per Dominum Regem Procuratoribus Capituli Albiensis, Regalia Ecclesiæ Albiensis, quæ mortuo Episcopo Albiensi, Seneschallus Carcassonensis, ad manum Domini Regis ceperat & saisiverat sine causa, cùm Dominus Rex super hoc aliàs nunquam usus fuisset, prout ex aliorum ac ipsius relatione fuit inventum.*

5. Constat etiam vel ex hoc ipso Arresto, tempore Concilii

*Art.*5. lii Lugdunensis, Occitaniam fuisse sub Ditione Regis Fran-
§. 5. ciæ; quandoquidem Ecclesia Albiensis, cujus Regalia ad manum Regis capta fuerant, intra Occitaniam posita est. Alphonsus frater Philippi III., & S. Ludovici filius, nec non Joanna uxor Alphonsi, filia Raymundi Comitis Tolosani, ejusque hæres, decesserant absque liberis anno millesimo ducentesimo septuagesimo primo, eorumque decessu Occitania reversa erat ad Ditionem, plenumque Dominium Regis Franciæ, juxta Tractatum inter S. Ludovicum Regem & Raymundum Comitem Tolosanum anno millesimo ducentesimo vigesimo octavo initum: imò possessionem Occitaniæ per se ipsum adierat Philippus III. eodem anno millesimo ducentesimo septuagesimo primo, ut refert testis oculatus *Guillelmus* de Podio Laurentii *Capp.* penult. & ult. Chronici Albigensium; & tunc Arrestum suprà memoratum pro libertate Ecclesiæ Albiensis tulit. Cùm ergo illud Arrestum datum sit anno millesimo ducentesimo septuagesimo primo, S. autem Ludovicus defunctus sit anno millesimo ducentesimo septuagesimo; Concilium verò Lugdunense celebratum anno millesimo ducentesimo septuagesimo quarto; necessariò concluditur, inter obitum Sancti Ludovici ac Concilium Lugdunense, Officiales Regios usurpasse fructus Ecclesiarum vacantium prætextu Regaliæ.

6. Partem etiam Aquitaniæ possederant Comites Tolosani, ac possidebat Rex Franciæ tempore Concilii Lugdunensis. Nam in renunciatione à Raymundo Comite factâ, cujus fragmentum à Patre Alexandro relatum est Articulo præcedenti §. 36. Ecclesiis provinciarum *Auxitanensis, Burdegalensis & Bituricensis immunitatum secundùm statuta Canonum, & plenissimam libertatem concedit,* In Addit. ad cap. 26. lib. 8. de

de Concord. Domini de Marca. Pervenerat autem illa pars Aquitaniæ ad Comites Tolosanos, quia data fuerat à Richardo Rege Angliæ sorori suæ Joannæ in dotem, dum supradicto Raymundo nupserat, ut narrat Catellus in Historiâ illius Comitis. Adde quòd Aquitaniæ pars à Philippo Augusto Rege Franciæ, nec non ab ejus filio Ludovico VIII. fuerat occupata, dumque S. Ludovicus anno millesimo ducentesimo quinquagesimo nono, & Henricus Angliæ Rex controversias illas composuerunt, Rex Angliæ, ut refert Guillelmus de Nangis in Chronico ad hunc annum, *Quitavit in perpetuum Regibus Franciæ de expressâ voluntate fratris sui Regis Romanorum Richardi, & consilio Principum ac Baronum Angliæ quidquid Juris requirebat in Ducatu Normanniæ & Comitatibus Andegaviæ, Cenomaniæ, Turoniæ, & Pictaviæ, ac in eorum feodis.* Aliquarum autem ex his provinciis portio Aquitaniâ continetur.

Art. 5. §. 5.

7. Pervenerat etiam ad Dominium Franciæ pars Provinciæ *Provinciæ*, quia pertinuerat ad Comites Tolosanos. Raymundus enim senior in Instrumento, quo Ecclesiis libertatem Canonicam restituit, dicit se *Marchionem Provinciæ*; quia scilicet Alphonsus ejus Avus duxerat Faididam filiam Gilberti Comitis Provinciæ; unde pars Provinciæ illi obtigerat, parte alterâ in Comitem Barcinonensem, cui nupserat altera Gilberti filia, cedente, ex factâ inter Tolosanum & Barcinonensem divisione anno 1125.

8. Sed, etsi verum esset quòd Aquitania & Occitania ad Ditionem Regis Franciæ nondum revocatæ fuissent tempore Concilii Lugdunensis, sicut non erat revocatus Delphinatus, nec Provinciæ pars; num ideò liceret ad illas provincias Regaliam extendere? Num Decretum Concilii Lugdunensis ejusmodi extensionem prohibuit, quoad illas tantùm Ecclesias,

Art.5. §.5. ſias, quæ tunc Regi Franciæ ſuberant? Num Patribus Lugdunenſibus curæ tantùm fuit Eccleſiarum Gallicanarum libertas?

9. Quòd autem Philippus Audax conſcientiæ ſuæ non metuerit, Jus Regaliæ exercendo, rectè non concluditur ex eo quòd illud antea exercuerit S. Ludovicus. Quis enim ſcit an non aliqua circa uſum illum orta fuerit etiam Sancto Regi dubitatio? Nonne id colligere liceret ex maximâ illâ religione, quâ cavebat, non ſolùm ne Regalia ad Eccleſias liberas extenderetur, ſed etiam ne intra eamdem Eccleſiam ultra vetuſtæ conſuetudinis limites porrigeretur: adeò ut licèt in Eccleſiâ Anicienſi poſſeſſionem conferendi beneficia à duabus ultimis vacationibus haberet, ubi tamen agnovit poſſeſſionem non eſſe antiquam, libertatem Eccleſiæ hâc in parte aſſeruerit? Præterea quoad uſum-fructum bonorum, ſimiliter id tantùm ſibi ac ſuis ſucceſſoribus vindicavit, quo ſua Majeſtas ejuſque Prædeceſſores jamdudum fruiti erant: imò in examine ejus cauſæ proceſſit de aſſenſu ejuſdem Eccleſiæ Anicienſis, ut vidimus Art.IV. §.31. Fortè autem maximis Regni ſui negotiis ac bellis diſtentus, Regaliæ juſtitiam, quoad eas Eccleſias in quibus non ita recens erat uſus ille, minùs accuratè examinavit, contentus ſummam adhibere diligentiam, ut beneficia rectè diſpenſarentur ac reditus in commune Eccleſiæ bonum inſumerentur. Philippus verò Officiales tum S. Ludovici Parentis ſui, tum ſuos animadvertens, Regaliam in quaſdam Eccleſias liberas inducere tentaſſe, potuit meritò timere ne Officiales Prædeceſſorum ſuorum, quo tempore primùm inducta eſt Regalia, ſimili injuſtitiâ alias Eccleſias Canonicâ libertate ſpoliaſſent: præſertim cùm natura ipſa & conditio beneficiorum ac fructuum bonorum Eccleſiaſticorum, maximè

mè non feudalium, clamare videatur, eorum administratio- *Art.5.*
nem ad Ecclesiam ipsam pertinere, quemadmodum declarant *§.6.*
etiam sacri Canones.

§. SEXTUS.

An Decretum Lugdunense ad solos Principes Rege inferiores pertineat.

1. DISSERT. ,, Duces itaque, & Comites, qui in-
,, clinante secundâ Regum nostrorum Dynastiâ Re-
,, galia usurpaverant, sicut & ipsos Ducatus at-
que Comitatus transmiserant ad hæredes, cùm
,, illos antea possiderent ad vitam, & solo administrationis
,, titulo, spectat Canon 12. Lugdunensis Concilii. Spectat
,, etiam Barones, aliosque Nobiles, Vicedominos, Ballivos,
,, alios quoslibet, qui vel Patronatum, Guardiam, Advoca-
,, tionem Ecclesiarum de novo usurpabant, vel legitimo titu-
,, lo, & Jure Patronatûs abusi, nova Ecclesiis imponebant
,, onera, & bona Ecclesiarum vacantium, Monasteriorum,
,, & quorumvis piorum locorum occupabant, in proprios
,, usus convertebant ac distrahebant, in supellectilem etiam
,, domorum Ecclesiasticarum, & spolia defunctorum Epis-
,, coporum, Abbatum, Curatorum, aliorumque Virorum
,, Ecclesiasticorum, manus injicientes: non verò Reges Chri-
,, stianissimos, qui ad Parochiales Ecclesias, & alia quævis pia
,, loca Regaliæ usum non extenderunt. Hunc Lugdunensis
,, Canonis legitimum verumque sensum esse probant Con-
,, ciliorum & Pontificum antecedentium & consequentium,
,, & eumdem abusum damnantium Decreta (inquiunt Juris-

Art.5. „ consulti & Theologi plerique Gallicani, qui hoc argumen-
§. 6. „ tum diligentiùs & accuratiùs expenderunt.) Illos scilicet spe„ ctat, de quibus decernit Concilium Lateranense I V. sub In„ nocentio III. anno 1215. celebratum, Canone 45. cujus hæc „ sunt verba: *In quibusdam Provinciis Ecclesiarum Patroni, seu „ Vicedomini, & Advocati, se in tantam insolentiam erexe„ runt, quòd non solùm, cùm vacantibus debet Ecclesiis de Pasto„ ribus idoneis provideri, difficultates ingerunt & malitias: „ verùm etiam de possessionibus & aliis bonis Ecclesiasticis pro suâ „ voluntate ordinare præsumunt,* & (quod horrendum est di„ cere) *in necem Prælatorum prorumpere non formidant. Cùm „ igitur quod ad defensionis subsidium est inventum, ad depressio„ nis dispendium non debeat retorqueri: prohibemus expressè ne „ Patroni, vel Advocati, seu Vicedomini, super premissis de „ cætero plus usurpent, quàm reperiatur in Jure permissum:* &, „ *si contra præsumpserint, districtissimè per severitatem Canoni„ cam compescantur.*

2. RESP. Erat quidem abusus intolerabilis, quòd Duces & Comites bona Episcoporum defunctorum & Ecclesiarum vacantium occuparent, saltem exceptis feudorum fructibus, sicubi ad ipsos ex conditione donationi appositâ, vel ex generali provinciarum consuetudine ad ipsos pertinebant. Abusus tamen ejusmodi Regaliæ aliquatenùs similis erat, ex quo ejus exercitium extendi cœperat ad omnes Ecclesiarum fructus, etiam decimas & oblationes. Et fortè hinc etiam Reges Christianissimi occasionem inducendæ in aliquas Ecclesias Regaliæ sumpserunt, ut alibi explicatum est. Cùm enim Ducatus atque Comitatus ad plenum Regum Dominium revertebantur, existimabant Reges, licere sibi usum prosequi, quem jam inductum reperiebant; cùm ipsi non minorem, quàm

quàm inferiores Principes in provincias autoritatem deberent obtinere. Sed quæ rationes probant, non potuisse Principes inferiores Regaliam usurpare, suadent etiam, Reges ipsam sibi vendicare non debuisse. Art. 5. §. 6.

3. Decretum Concilii Lateranensis IV. ab Autore relatum duo probat ipsi adversa, primò, quòd Patroni, Vicedomini, seu Advocati, Ecclesiarum vacantium Custodiam obtinebant: secundò, quòd tamen ratione Custodiæ non poterant sibi aliud vendicare, quàm salarium consuetum; quod significant hæc verba: *Cùm igitur quod ad defensionis subsidium est inventum, ad depressionis dispendium non debeat retorqueri: prohibemus expressè ne Patroni, vel Advocati, seu Vicedomini, super præmissis de cætero plus usurpent, quàm reperiatur in Jure permissum.*

4. Ex eo autem quòd hoc Decretum Reges expressè non commemoret, (quanquàm in ipsis eadem videatur ratio militare, quòd scilicet eorum defensio non debeat in Ecclesiarum dispendium retorqueri) perperàm infertur, ad ipsos non pertinere Decretum Concilii Lugdunensis, cùm *universos & singulos complectatur quantæcumque dignitatis honore præfulgeant, hoc est, sive Regiæ sive Comitativæ vel cujuscumque alterius*, ut ait Durandus, *quia reatus hominum honorem excludit*, L. 1. Cod. Ut Senatus vel Clar.

Art. 5.
§. 7.

§. SEPTIMUS.

De Canone VII. Concilii Coloniensis.

1. DISSERT. „ Illos perstringit Canon 12. Concilii „ Lugdunensis, quos Concilium Coloniense anno „ 1266. celebratum, Canone 7. cujus hæc sunt „ verba: *Statuimus ut nullus Laïcus cujuscumque „ dignitatis vel conditionis existat, de bonis Clericorum, sive in „ vitâ, sive in morte se intromittat. Et illos qui contra hoc Sta- „ tutum de bonis & rebus Clericorum decedentium ausu sacrilego „ se injecerint, nisi sint ipsorum Clericorum manufideles, seu ulti- „ marum executores voluntatum, ex nunc sententiâ excommuni- „ cationis innodamus: & per locorum Ordinarios præcipimus „ excommunicatos publicè nuntiari, donec ablata restituerint, & „ aliàs satisfecerint competenter. In quâ excommunicatione si per „ mensem perstiterint: ex tunc contra eos tanquàm invasores bo- „ norum Ecclesiarum procedatur.*

2. RESP. Cur consequens est, ut eos tantùm perstringat Concilium generale, quos antea Concilium Coloniense Diæcesanum perstrinxerat? Undenàm conjicit Dissertator, ab hoc Canone excipi Reges; quandoquidem hæc verba: *Nullus Laïcus cujuscumque dignitatis vel conditionis existat*, generalia sunt? An ex eo quòd Reges de bonis Clericorum, sive in vitâ, sive in morte non se intromittebant? Pari ratione dici posset, nullam legem spectare bonos ac pios, quia ipsi crimina à legibus prohibita non perpetrant. Ac revera *Lex justo non est posita, sed injustis, & non subditis, impiis, & peccatoribus, sceleratis & contaminatis*, ut docet S. Paulus 1. Timoth.

1. Timoth. 1. verſ. 9. Nihilominùs ſi juſti à juſtitiâ recedentes legem violarent, pœnam legis non effugerent. Non erant forte tales tunc temporis Clericorum facultates, ut eas concupiſcerent Reges. Sed ſi hi Regiam Majeſtatem uſque ad illas diripiendas demiſiſſent, & Archiepiſcopo Colonienſi ſubjacuiſſent, incidiſſent in Cenſuras contra hoc ſacrilegium latas. *Art.* 5. §. 8.

§. OCTAVUS.

De Literis Innocentii IV. adversùs Magnates, Libertatem Ecclesiasticam violantes.

1. DISSERT. „Illos perſtringit Canon 12. Concilii „Lugdunenſis, contra quos Innocentius IV. Pontifex Maximus anno 1252. VIII. Kal. Auguſti „ad Narbonenſem Achiepiſcopum, & Epiſcopum Elnenſem ſcripſerat in hæc verba: *Ad aures noſtras „Eccleſiæ Gallicanæ querelâ perferente pervenit, quòd nonnulli „Regni Francorum Barones, Ballivi, Præpoſiti, ac eorum & „aliorum Nobilium ejuſdem Regni Officiales, eamdem Eccleſiam „contra libertatem ipſius graviter comprimentes, aliquando per ſe, „aliquando ad mandatum Dominorum ſeu Majorum ſuorum, & „interdum motu proprio, res & bona Eccleſiarum, hominum „earumdem, & Eccleſiaſticarum perſonarum capiunt, & interdum capi faciunt per eos qui ſuas contra ipſas Eccleſias vel „Perſonas exerunt actiones, ut per adverſarios graviùs infeſtentur, & capta, ut ſic ab ipſis aliquid extorqueant, detinent „pro ſuæ arbitrio voluntatis. Eorum autem aliqui jus talia faciendi ſibi ex eo vendicare nituntur, quòd cùm Eccleſiæ vel Perſonæ*

Art. 5. ,, *sonæ Ecclesiasticæ sub eorum Custodiâ sive Advocatione consi-*
§. 8. ,, *stant, ex frequenti exercitio ejusmodi captionis se fore in pos-*
,, *sessione Jurisdictioni hujusmodi exercendæ per ipsos in Ecclesias*
,, *vel Personas Ecclesiasticas, homines & res ipsarum, licèt pec-*
,, *candi diuturnitas non Jus eis, sed damnationem afferat, & in*
,, *subversionem Privilegii Ordinis Clericorum talis actûs frequen-*
,, *tia in consuetudinem convalescere nequeat, asseverant. Habe-*
,, *bat insuper Ecclesiæ præfatæ querela, quòd vacantibus inter-*
,, *dum Ecclesiis seu Monasteriis Regni prædicti, si super Provisio-*
,, *ne ipsorum duratura discordia oriatur, iidem Barones & alii*
,, *prætextu Guardiæ seu Advocationis, ad bonorum temporalium*
,, *eorumdem custodiam dissipatores & consumptores deputant, non*
,, *custodes, in enormem Ecclesiarum & Monasteriorum sæpiùs læ-*
,, *sionem. Feruntur etiam quidam esse Ballivi, Præpositi, & Offi-*
,, *ciales eorum, qui multò cariùs solito sua emunt Officia, spem*
,, *damnabilis lucri ponentes in servitiis seu exactionibus, quæ ab*
,, *Ecclesiis, hominibus earum, & Personis Ecclesiasticis extor-*
,, *quent quodammodò violenter, dum ratione Guardiæ seu Advo-*
,, *cationis hujusmodi, eorum nomine, à quibus hujusmodi emunt*
,, *Officia, Ecclesiastica bona capiunt, vel capi mandant aliquando eo*
,, *tempore, agriculturæ videlicet, messium, ac vindemiarum, quo*
,, *eisdem majora damna noscuntur, etsi vexationem suam ab eis re-*
,, *dimant, imminere. Quocirca Fraternitati vestræ per Apostolica*
,, *Scripta mandamus, quatenùs præfatos Barones, Ballivos, Præ-*
,, *positos, Officiales, & alios Narbonensis Provinciæ, quotiens opus*
,, *fuerit, ut ab hujusmodi Ecclesiarum & Ecclesiasticarum Perso-*
,, *narum gravaminibus conquiescant, attentè monere ac efficaciter*
,, *inducere studeatis: & si ad monita fuerint pertinaces, ipsos su-*
,, *per iis per excommunicationem in personas, & interdictum in*
,, *terras eorum, appellatione remotâ, veritate per vos vel per alios*
cogni-

„ *cognitâ, compescatis.* Istud Innocentii IV. Diploma edidit Art. 5.
„ Baluzius Vir Clarissimus in Addit. ad caput. 18. lib. 8. D. de §. 8.
„ Marca, de Concordia Sacerdotii & Imperii, pag. 423.

2. RESP. His literis confutatur quod Dissertator Art. præcedenti §.40. observatione 4. conatus est adstruere similibus literis Gregorii IX. quæ à Stephano Baluzio in eodem quo literæ Innocentii loco referuntur. Nam literas Gregorii adduxit, ut probaret, S. Ludovicum Jus Regaliæ in Provincia Narbonensi exercuisse; quia in illis habetur, quòd *Seneschalli & Ballivi bona Ecclesiarum vacantium contra Juris debitum usurpare, ac id de novo in Ecclesiarum Juribus attentare præsumunt, quod nullo tempore à Prædecessoribus ipsius Regis, vel aliis, occasione Regalium, vel aliâ extitit attentatum.* In literis autem Innocentii Barones, Ballivi, Præpositi, & aliorum Nobilium ejusdem Regni Officiales Narbonensis Provinciæ (illorum enim occasione scriptæ sunt hæ literæ, ut ex ipsarum fine constat) dicuntur bona Ecclesiarum usurpare sub prætextu Custodiæ, quæ secundùm Patrem Alexandrum, idem est ac Regalia, seu Regaliæ fundamentum. *Eorum autem aliqui Jus talia faciendi sibi ex eo vendicare nituntur, quòd cùm Ecclesiæ vel personæ Ecclesiasticæ sub eorum Custodiâ sive Advocatione consistant.* Et infrà; *Iidem Barones & alii prætextu Guardiæ seu Advocationis ad bonorum temporalium eorumdem custodiam dissipatores & consumptores deputant.* Non poterat autem Regalia seu Custodia simul exerceri & à Rege & à Principibus inferioribus. Sed tam Regis Officiales, quàm Duces, aliique Dynastæ inferiores bona Ecclesiarum in eâ Provinciâ per vim & injuriam usurpabant: utrisque autem obsistebat Ecclesia.

3. Nec dicas, illa posse conciliari quæ pugnare videntur, distinguendo tempora, quia literæ Gregorii datæ sunt anno mille-

Art. 5. millesimo ducentesimo trigesimo septimo; literæ autem Innocentii anno millesimo ducentesimo quinquagesimo secundo, ut diversi diversis temporibus potuerint Ecclesiarum habere Custodiam. Non enim plus juris habebat S. Ludovicus in Provinciam Narbonensem anno millesimo ducentesimo trigesimo septimo, vivente tunc Raymundo illius Provinciæ Comite, quàm anno millesimo ducentesimo quinquagesimo secundo, quo jam defunctus erat Raymundus: quia eo mortuo anno millesimo ducentesimo quadragesimo nono, dominium Comitatûs pervenit ad Joannam ejus filiam, Alphonsi fratris S. Ludovici uxorem. Vide, si placet, quæ dicta sunt §. 3. hujus Articuli.

§. 8.

4. Accedit quòd literæ Innocentii an. 1252. enuntiant, *illos* Barones, Ballivos, & Præpositos aliquam speciem consuetudinis, vel potiùs corruptelæ allegasse: *Ex frequenti*, inquit, *exercitio ejusmodi captionis se fore in possessione Jurisdictionis hujusmodi exercendæ per ipsos in Ecclesias vel Personas Ecclesiasticas, homines & res ipsarum, licèt peccandi diuturnitas non Jus eis sed damnationem afferat* &c. . . . . *asseverant*: quæ congruè dici non possent anno millesimo ducentesimo quinquagesimo secundo, si anno millesimo ducentesimo trigesimo septimo S. Ludovicus Jus Regaliæ in eâ Provinciâ exercuisset.

5. Judicet Lector, quâ ratione negari possit, damnatam fuisse his literis Regaliam, saltem in Provinciâ Narbonensi, de quâ in fine fit mentio, si eas cum P. Alexandro de Jure Regaliæ intelligamus.

§. NONUS.

Art. 5. §. 9.

De Canone decimo Concilii Viennensis in Austriâ.

1. DISSERT. „Illos perstringit Canon 12. Concilii „Lugdunensis, quos Viennense in Austriâ Con-„cilium à Guidone S. R. E. Cardinali, Sedis Apo-„stolicæ Legato anno 1267. celebratum, Canone „10. cujus hæc sunt verba: *Ad aures nostras per clamosam in-„sinuationem multorum devenit, quòd Patroni Ecclesiarum tam „Clerici quàm Laïci, Advocati, & Judices, & Præcones, „bona decedentium Clericorum occupant, volentes sibi ab intesta-„to succedere, pro suæ voluntatis arbitrio, non judicio rationis. „Quare providè duximus statuendum, ut Patroni Ecclesiarum, & „alii suprà dicti, à talibus de cætero abstineant: & nisi ab-„stinere voluerint, quousque sic ablata restituant, excommuni-„cationis vinculo innodentur.*

2. RESP. Quo colore, amabò, Dissertator Canonem duodecimum Concilii Lugdunensis illos perstringere docet, quos perstringit Canon decimus Concilii Viennensis; cùm Canon Lugdunensis nullam faciat bonorum Episcopi mentionem, sed totus sit de bonis Ecclesiarum vacantium, & de illorum bonorum fructibus; Canon autem Viennensis ne verbum quidem faciat de usu-fructu bonorum, sed de spolio tantùm Clericorum decedentium? Quomodò ergo ex Viennensi Decreto colligi potest Lugdunensis sensus?

Art. 5.
§. 10.

§. DECIMUS.

De Canone vigesimo secundo Concilii Lugdunensis.

1. DISSERT. „Illos Ecclesiarum Advocatos, sive „Advocationis Officium, Regaliam, aut Custo-„diam usurpantes, perstringit Lugdunensis Con-„cilii Canon 12. quibus Canon 22. ejusdem Sy-„nodi bona immobilia seu Jura Ecclesiarum subjici vetat his „verbis: *Hoc consultissimo prohibemus Edicto, universos & sin-„gulos Prælatos Ecclesias sibi commissas, bona immobilia seu Ju-„ra ipsarum, laïcis submittere, subjicere seu supponere, abs-„que Capituli sui consensu, & Sedis Apostolicæ licentiâ specia-„li, non concedendo bona ipsa vel Jura in emphyteosim, seu aliàs „alienando in formâ & casibus à Jure permissis, sed constituendo „vel recognoscendo, seu profitendo ab illis ea tanquam à Supe-„rioribus se tenere, seu ab ipsis eadem advocando (prout in qui-„busdam partibus vulgariter dicitur,* Avoüer) *vel ipsos Patro-„nos, sive Advocatos Ecclesiarum, seu bonorum ipsarum, per-„petuò aut ad tempus non modicum statuendo.*

2. RESP. Differunt illi duo Canones Concilii Lugdunensis, quia duodecimus conditus est adversùs *universos & singulos, quantæcumque dignitatis honore præfulgeant:* vigesimus secundus de *laïcis* simpliciter loquitur. Atque licèt Reges nomine communi laïcorum non tam commodè intelligerentur in vigesimo secundo Canone, satis expressè per verba illa duodecimi, *quantæcumque dignitatis honore præfulgeant,* designarentur. Materia etiam utriusque Canonis aliquatenùs diversa est. Nihilominùs si, ut vult P. Alexander, sensus

Ca-

Canonis duodecimi ex vigesimo secundo eruendus est, duodecimus intelligendus est de Regaliâ & de Regibus. Nam ideò vigesimus secundus prohibet ne Ecclesiæ laïcis tanquàm Patronis aut Advocatis subjiciantur, quia Patres experientiâ didicerant, sæpissimè contingere, ut prætextu Guardiæ seu Advocationis, dissipatores & consumptores, non custodes ac conservatores existerent: quâ de re conquesti sunt Pontifices & Concilia, præsertim Concilium Remense an. 1148. Can. 6. Lateranense 1215. Can. 45. Lucius III. Cap. *Præterea. De Jure Patronatûs*. Id autem Regibus faciliùs est, quia cùm majori potentiâ præditi sint, difficiliùs illis obsistere potest Ecclesia. Ut ergo huic malo occurreret Concilium Can. 12. modum adhibuit iis, qui jam custodiam exercebant: & vigesimo secundo providit, ne in posterùm custodia cuiquam laïco concederetur absque magnâ cautelâ. *Art. 5. §. 11.*

§. UNDECIMUS.

De Canone vigesimo quarto Concilii Saltzburgensis anno 1274. celebrati.

1. DISSERT. „ De illis intelligitur Canon XII. „ Lugdunensis Concilii, de quibus Saltzburgen- „ se Concilium proximè post illud celebratum eo- „ dem anno 1274. pro recipiendis illius Statutis, „ Canone 24. cujus hæc sunt verba: *Præsentis auctoritate Con-* „ *cilii, Ecclesiarum Advocatos, qui Ecclesias onerant ultra con-* „ *suetam & debitam servitutem, ac per hoc Ecclesiarum Liber-* „ *tates violant & infringunt, publicè commonemus, ut ab inde-*

 bitis

Art. 5. „ *bitis vexationibus Ecclesiarum, & bonis ipsarum abstineant,*
§. 11. „ *& Juribus debitis sint contenti*: *alioquin adversùs eorum inju-*
„ *riam mediante Justitiâ refrænandam, ad concessa nobis Juris*
„ *beneficia recurremus.*

2. RESP. Nescio quem fructum Dissertator coacervandis hujusmodi Canonibus sibi proponat. An enim quia Ecclesiarum Advocati monentur, ut juribus debitis sint contenti, Concilium Lugdunense non prohibuit, ne Reges Regaliam ad Ecclesias liberas extenderent? Concilium Saltzburgense non habebat in suâ Provinciâ Reges: quid ergo mirum si Decretum Concilii Lugdunensis exequens, Advocatorum tantùm meminerit? Cæterùm si vis ac sensus Canonis Saltzburgensis consideretur, ex eo colligitur, custodiæ honorarium non integrum Ecclesiarum usum-fructum esse, sed id quod pro salario constitutum fuit, ut docent etiam Canones §. præcedenti citati.

3. Notanda sunt verba Concilii Saltzburgensis in præfatione, quæ, quod aliunde certum est, apertè declarant, Decreta Conciliorum generalium non eâdem prorsus ratione in universis provinciis observari; sed singulis pro earum conditione aptari; ut absurdum sit sensum Conciliorum œcumenicorum ex Synodorum particularium Canonibus & aliquarum tantùm provinciarum usu metiri, quasi latiùs non pateret: *Definiendo præcipimus*, inquiunt Patres Concilii Saltzburgensis, *ut Episcopi, Abbates, Archidiaconi, & alii Ecclesiarum Prælati, statuta sacri generalis Concilii celebrati proximè in Lugduno, in Ecclesiis, & subditis suis, Clericis & laïcis*, SECUNDUM QUOD EADEM STATUTA ISTIS ET ILLIS CONVENIUNT, ET QUANTUM EOS TANGUNT, *sic solicitè & frequenter studeant publicare, ut ipsorum pronuntiantium*

tium & subditorum memoriæ & observantiæ impriman-tur. Art. 5. §. 12.

§. DUODECIMUS.

De Capite decimo secundo Synodi Coloniensis anno 1279. *celebrata.*

1. DISSERT. „ De illis intelligitur Canon 12. Concilii Lugdunensis, de quibus Synodus Coloniensis à Siffrido Archiepiscopo habita anno 1279. „ Cap. 12. cujus hæc sunt verba: *Excommunicamus omnes Advocatos Ecclesiarum, & alios quoscumque, & quocumque nomine censeantur, qui exactiones vel servitia indebita Ecclesiæ vel Ecclesiasticis Personis imponunt. Item excommunicamus in his scriptis omnes illos, cujuscunque sint dignitatis vel statûs, qui Ecclesiæ nostræ Majoris, vel aliarum Ecclesiarum nostræ Diæcesis homines, censum capitalem ipsis Ecclesiis solventes, prætextu Advocationis, vel alterius coloris, exactionibus vel captionibus opprimunt, vel molestant, aut bona eorum mobilia vel immobilia, post mortem ipsorum, invadunt vel accipiunt violenter.*

2. RESP. Num ex isto Decreto sequitur, Canonem XII. Lugdunensem non esse intelligendum de Regaliâ vel de Regibus? Quasiverò dum unum sacrilegii genus in aliquo Concilio damnatur, istud tantùm in alio Concilio reprobatum fuisse censendum sit. Adde, quòd hæc duo Decreta in hoc concordant, quòd uterque prohibet, ne prætextu Advocationis exactiones vel servitia indebita Ecclesiis vel Personis

Art.5. Ecclesiasticis imponantur. Quæ concordia clariùs apparet in §. 13. Canonibus, qui sequuntur.

§. DECIMUS TERTIUS.

De Canone XII. & Canone decimo quinto Concilii Saltzburgensis anno 1281. *habiti.*

1. DISSERT. „De illis intelligitur Concilii Lugdu-„nensis Canon 12. de quibus Concilium alterum „Saltzburgense anno 1281. celebratum, quod „ipsum laudat, Canone item 12. cujus hæc sunt „verba: *Item sub velamento Advocationis nonnunquam gravan-„tur Monasteria, Conventualium, Parochialium, & aliarum „Ecclesiarum libertas, & immunitas perturbantur: decrevimus „ut omnes qui occasione hujusmodi aliquod Jus sibi vendicant in „Ecclesias, nisi de Jure suo Ordinarium loci certum fecerint, „ante Festum S. Joannis Baptistæ, quem eis ad hoc terminum „peremptorium assignamus; ex tunc super hoc de cætero nullate-„nùs audiantur; & Clericus qui se non opposuit taliter usurpan-„ti, pœnam sustineat nuper in Lugdunensi Concilio statutam.* Et „Canone 15. *Statutum bonæ memoriæ Guidonis contra Patronos, „Judices, & Præcones editum, qui bona invadunt deceden-„tium Clericorum, pro necessitate temporis aggravantes, statui-„mus, ut raptores rerum hujusmodi vacantium Ecclesiarum ipso „jure excommunicationem incurrant.*

2. RESP. Concilium Saltzburgense Lugdunense Decre-tum

tum Provinciæ suæ moribus accommodavit. Unde nonnisi vitiosâ consequentiâ inferri potest, Reges Galliæ à Decreto Lugdunensi excipiendos, quia de illis non intelligitur Canon Saltzburgensis: quasi Saltzburgensium Patrum esset, Canones pro Galliâ condere: aut in ipsorum Provinciâ nullius usûs essent Canones Reges Galliarum spectantes: aut ad Galliam pertinere censendi sint illi tantùm Canones, qui eodem omninò modo, ne variatis quidem personarum circumstantiis in aliis omnibus provinciis observandi sint. Nonne potiùs ex Decreti Lugdunensis executione in aliis provinciis secundùm illarum mores, conjiciendum esset, illud etiam in Galliâ exequendum esse juxta Galliæ mores: ac sicut alibi Custodes ultra constitutum sibi salarium quidquam exigere prohibentur, nec possunt sine præscriptis conditionibus custodiam de novo assequi; ita Reges Christianissimos, ad quos solos juxta Dissertatoris doctrinam pertinet in ipsorum Regno custodia Ecclesiarum vacantium, non posse Jus illud autoritate propriâ ad Ecclesias liberas de novo extendere, aut in Ecclesiis Regaliæ obnoxiis Jus suum novo modo exercere? *Art. 5. §. 13.*

§. DECI-

Art. 5. §. 14.

§. DECIMUS QUARTUS.

De Canonibus vigesimo sexto & vigesimo Concilii Herbipolensis anno 1287. *congregati.*

1. DISSERT. „De illis intelligitur Concilii Lugdu-„nensis Canon 12. de quibus Concilii Herbipo-„lensis anno 1287. celebrati Canon 26. cujus hæc „sunt verba: *Nonnulli afflictis Ecclesiis, quæ va-„cationis laborant incommodo, non verentes afflictionem adde-„re, bona earumdem Ecclesiarum diripere ac occupare nitun-„tur.* Ex *quo grave ipsis Ecclesiis in rebus earum provenit detri-„mentum. Nos super hoc vacantibus Ecclesiis providere volen-„tes, eos qui vacantium Ecclesiarum, & decedentium Clerico-„rum bona immobilia seu mobilia de cætero usurpabunt, aut usi-„bus propriis deputabunt, excommunicatos esse volumus ipso „facto.* Et Canone 20. in quo à sententiâ excommunicatio-„nis in bonorum & jurium Ecclesiasticorum invasores latâ, „excipiuntur Rex, Regina, & eorum Filii: *Dignum arbi-„trantes & consentaneum æquitati, ut quos jugo legis forsitàn „premimus, ab oppressorum illicitis ausibus defendamus, & con-„sultissimâ Constitutione in posterùm valiturâ sanciamus, quòd „nulla secularis vel Ecclesiastica Persona, quantâcunque nobili-„tate vel præeminentiâ statûs præfulgeat (Christianissimo Domino „Romanorum Rege semper Augusto, ejusdemque Divinâ Consorte „eorumque Filiis duntaxat exceptis) Ecclesias & Ecclesiastica „bona, jura, & jurisdictiones, & vassallos eorum, violenter „& auctoritate propriâ publicè usurpare, aut occupando inva-dere,*

,, *dere, vel ſcienter uſurpare, aut occupatoribus, invaſoribus, & Art. 5.*
,, *ſcienter uſurpantibus Eccleſias & bona prædicta, præſtare præſu- §. 14.*
,, *mant quomodolibet per ſe vel per alium aut alios, conſilium, auxi-*
,, *lium, vel favorem: vel quòd ſi aliquis contra hujuſmodi no-*
,, *ſtræ Conſtitutionis tenorem facere vel venire præſumpſerit. . . .*
,, *Ipſo facto anathematis vinculo ſit innodatus, & terræ ipſius*
,, *Eccleſiaſtico ſubjaceant interdicto.*

2. RESP. *Si de illis intelligitur Concilii Lugdunenſis Canon* XII. *de quibus Concilii Herbipolenſis anno* 1287. *celebrati Canon 26.* ergo de illis intelligitur qui *bona Eccleſiarum vacationis laborantium incommodo occupare nitantur*: atqui hoc fit ab iis qui Regaliam in Eccleſiis hactenùs liberis exercent. Nec enim occupare dicuntur ii tantùm, qui bona in ſuum dominium transferunt, ſed etiam qui ita in illa manus injiciunt, ut fructus ſuos faciant. De iis igitur intelligendus erit Canon Lugdunenſis.

3. At in Canone vigeſimo Concilii Herbipolenſis *à ſententiâ excommunicationis excipiuntur Rex, Regina, & eorum Filii.* Sed ſi Concilium provinciale Regem, Reginam, ejuſque Filios in ſuo Canone excipiendos putavit, ne verbis generalibus anathemati ſubjicerentur: nonne Concilium Oecumenicum, cujus longè major latiorque eſt autoritas, Reges Franciæ exciperet, niſi illos Decreto ſuo comprehendi vellet? Cenſuræ in Concilii provincialis Herbipolenſis Decretis latæ Regem Romanorum affeciſſent, niſi Patres contrariam mentem expreſſè declaraſſent: num Concilii Lugdunenſis generalis ac celeberrimi Decretum Reges Galliæ non ſpectabit, quia ſpecialiter ab eo nominati non ſunt, etiamſi Decretum in *univerſos & ſingulos quantæcumque dignitatis honore præfulgeant,* expreſſè dirigatur?

Art. 5. §. 15.

§. DECIMUS QUINTUS.

De Canone X I. Concilii Colonienſis anno 1300.

1. DISSERT. „ De illis intelligitur Concilii Lugdu„nenſis Canon 12. de quibus Synodus Colonien„ſis anno 1300. à Wichboldo Archiepiſcopo cele„brata, Canone 11. cujus hæc ſunt verba: *Quia „nonnulli terrarum Domini, Judices & alii Officiarii laici, bona „Clericorum noſtræ Diæceſis decedentium ex teſtamento, vel ab in„teſtato, auctoritate propriâ violenter rapiunt, occupant & arre„ſtant in præjudicium Eccleſiaſticæ libertatis, quo minùs deceden„tium ultima voluntas pro ſalute animarum eorumdem valeat adim„pleri: Nos tam præſumptuoſos exceſſus corrigere volentes, mone„mus omnes Nobiles, Judices terræ, Advocatos, terrarum Do„minos & laicos quoſcunque, ne deinceps talia attentare præ„ſumant. Contrarium facientes, (quos ipſo facto ex tunc in his „ſcriptis excommunicamus) excommunicatos in Eccleſiis veſtris, „& præcipuè in Parochiis in quibus talia perpetrantur, & in „quibus tales morantur, vos univerſi Rectores Eccleſiarum publi„cè nuncietis.*

2. RESP. Diſcrimen eſt inter Canonem Lugdunenſem, & Colonienſem: quia Lugdunenſis conditus eſt adverſus *univerſos & ſingulos*, qui *bona Eccleſiarum, Monaſteriorum, aut locorum ipſorum vacantium occupare præſumunt, quantæcumque dignitatis honore præfulgeant*: Colonienſis verò adverſùs *nonnullos terrarum Dominos, Judices, & alios Officiarios laïcos bona Clericorum Colonienſis Diæceſis decedentium ex teſtamento, vel ab inteſtato, auctoritate propriâ violenter rapientes.* Unde ex

ex Coloniensi Canone Lugdunensis metiendus aut limitandus *Art.5.* non est. Cùm enim fines diversos spectent, nihil mirum *§. 16.* est, si diversa sint quæ statuunt; neque hâc in parte alterum ex altero interpretandum quisquam nisi temerè judicaverit.

§. DECIMUS SEXTUS.

De Canone III. Concilii Coloniensis anno 1310. *convocati.*

1. DISSERT. „ De illis intelligitur Canon 12. Concilii Lugdunensis, de quibus Concilii Coloniensis anno 1310. celebrati Canon 3. cujus hæc sunt „ verba : *Monemus omnes Nobiles, terrarum Dominos, Scabinos, Consules, Judices seculares, & universitates, ac alios laïcos, cujuscunque statûs existant, ne de cætero occasione Advocatiarum, quas quidam ex eis super bona Ecclesiastica habent, vel quocunque alio nomine vel colore ad hoc quæsito, tallias, collectas, exactiones, petitiones, assisias, contributiones, servitia indebita, & ultra quàm Jus Advocatiæ, juxta Scabinorum sententiam, ubi Advocati sunt, permittit ipsis Ecclesiis, Ecclesiasticisve Personis, hominibus, mancipiis, & bonis earumdem imponant, vel imponere, exigere, aut recipere præsumant, &c. Aliàs contra ipsos volumus procedi per sententiam excommunicationis, quousque satisfaciant „ de commissis.*

2. RESP. Det veniam Lector, si tamdiù tamque frequenter in rebus à controversiâ nostrâ alienis detinetur, ob legem quam nobis ipsi imposuimus, ne quid prætermitte-

Art. 5. §. 16. remus ex Dissertatione cui respondemus. Non potuit Dissertator argumenta propria invenire ad causæ, quam defendit, patrocinium. Quamobrem colligit hinc inde quidquid putat sibi adjumento esse posse, saltem ut Lectoris animum à vero statu quæstionis, quæ est *de Regaliæ extensione*, avertat.

3. Magnum est discrimen inter Canonem XII. Concilii Lugdunensis, & tertium Concilii Coloniensis hîc citatum. Concilium enim Coloniense, cùm provinciale tantùm esset, nec in suâ Provinciâ Reges haberet, Canonem suum edidit contra Nobiles, terrarum Dominos, Scabinos, Consules &c. Concilii autem Lugdunensis, utpote œcumenici Decretum afficit universos & singulos, quantæcumque dignitatis honore præfulgeant. Præterea Canon Coloniensis non est limitatus ad tempus vacationis Ecclesiarum; Lugdunensis verò conditus est contra eos qui bona Ecclesiarum, Monasteriorum, aut locorum piorum vacantium occupare præsumunt. Itaque Lugdunensis Regaliam, quæ non nisi vacante Sede exercetur, cohibet; Coloniensis quovis tempore onera injusta Ecclesiis imponere vetat.

§. DECI-

§. DECIMUS SEPTIMUS. Art. 5. §. 17.

De Canone vigesimo quarto Concilii Avenionensis ab aliis Conciliis renovato.

1\. DISSERT. „ De illis intelligitur Canon 12. Con-„ cilii Lugdunensis, de quibus Concilium Avenio-„ nense anno 1326. celebratum, cujus hæc sunt „ verba : *Nullus omninò Prælatus, Abbas, Prior,* „ *vel Patronus Clericus, vel laicus, cujuscunque statûs, vel* „ *dignitatis, Ordinis, vel Religionis existat, bona Ecclesiarum* „ *vacantium, Metropolitanæ, vel Suffraganeæ, Prioratûs, Ab-* „ *batiæ, vel alterius cujuscunque Monasterii vel Ecclesiæ, per* „ *promotionem, aut mortem, vel resignationem, vel mutatio-* „ *nem, vel absolutionem, vel alio quocumque modo vacantium,* „ *capere vel per se vel per alium, aut occupare vel usurpare præ-* „ *sumat, nisi sibi per Privilegium, vel consuetudinem hoc liceret.* „ *Quod si fecerit, tam ipse, quàm gratis obedientes ei aliquali-* „ *ter in hâc parte, excommunicationis incurrant sententiam ipso* „ *facto.* Hunc Canonem recensuit & confirmavit Synodus „ Avenionensis altera anno 1337. habita, Canone 29. Eum-„ dem inter sua transcripsit Decreta Synodus Vaurensis anno „ 1368. Canone 13. Certè cùm illa Pontificum & Concilio-„ rum ante vel post Concilium Lugdunense II. edita Decreta, „ in eâdem materiâ versentur, eumdemque abusum emen-„ dent, prohibeant, damnent sub eâdem pœnâ, quem Ca-„ non 12. ejusdem Concilii damnat, & evidentissimum sit „ illa Reges non spectare, nec de Regaliæ Jure prout à Regi-

 bus

Art. 5. „ bus Christianissimis exercebatur, decernere, sed de Juribus
§. 17. „ quæ à Comitibus, Baronibus, Vicedominis, Advocatis, „ Judicibus, titulo Patronatûs, Advocationis, Guardiæ, „ seu Custodiæ usurpabantur in Ecclesiis vacantibus, evidenter „ colligitur (inquiunt nostrates Magistratus & Jurisconsulti) „ Lugdunensis Concilii 12. Canonem his Decretis simillimum, „ Reges Christianissimos non spectare, quos ne quidem no- „ minat; nec de Regaliæ Jure prout ab ipsis exercetur, qua- „ tenùs scilicet perceptionem fructuum Ecclesiæ vacantis, „ & collationem Præbendarum complectitur, intelligendum „ esse.

2. RESP. Si rectè argumentatur Dissertator, Rex Franciæ nulli Conciliorum generalium, multò minùs nationalium aut provincialium Canoni subest. Quinam enim Canones expressam illius mentionem faciunt: nisi fortè pauca quædam antiqua Concilia Gallicana, quorum obligationi suam Majestatem subtrahere, non erit operosum erudito, & ingenioso Theologo & Jurisconsulto.

3. Canon Concilii Lugdunensis tam apertè Regaliam de novo in Ecclesiis ab eâ liberis usurpare, & eâ in Ecclesiis ei obnoxiis abuti vetat, ut, si qui Canones Conciliorum particularium eam non spectent, abusus ab iis, quibus occurrere voluit Concilium Lugdunense, diversos corrigere potiùs censendi sint, quàm Concilium Lugdunense eos tantùm abusus emendare voluisse, qui à particularibus Conciliis fuerunt prohibiti. Sed attentè considerantibus patet, Concilia illa particularia Lugdunense Decretum personis & moribus suarum regionum accommodasse. Cùm enim varii variarum provinciarum mores sint, variique in illis abusus oriantur, Canones in Conciliis œcumenicis nunquàm confici possent, si debe-

deberent speciales singularum provinciarum abusus exprimere. Canones sicut & leges instar remediorum sunt, quæ in Conciliis generalibus præscripta, in provincialibus ad diversa morborum genera accomodantur. *Art. 5. §. 17.*

4. Verumtamen Decretum Concilii Avenionensis hîc relatum, maximam habet affinitatem cum Canone XII. Concilii Lugdunensis; cùm bonorum Ecclesiarum vacantium securitati uterque consulat; uterque personas cujuscumque statûs & dignitatis afficiat; uterque non solùm bona invadentes, sed etiam invadentibus, prout deberent, non obstantes plectat. Itaque si sensus Concilii Lugdunensis esset obscurus, ab Avenionensi illustraretur, & ex amborum inter se collatione clariùs appareret, bona Ecclesiarum vacantium non posse à quoquam occupari, *nisi sibi per Privilegium vel consuetudinem hoc liceret.* Hoc tamen inter illos discrimen intercedit, quòd Lugdunensis Reges apertiùs designat, verbis illis, *quantæcumque dignitatis honore præfulgeant*, strictiùsque illos obliget, quia nullus fidelis à Concilii generalis obedientiâ se subducere potest, Conciliorum autem particularium prohibitionibus non omnes ligantur.

5. Sed si Dissertator sinceri tantùm Historici, non autem Regii seu Aulici Patroni partes agebat: cur hîc prætermisit Canonem 56. Concilii Vaurensis, in quo agitur de legitimâ custodiâ Ecclesiarum vacantium, & solius Ca. 13. meminit? Cur ex hoc potiùs quàm ex illo accipiendum voluit sensum Concilii Lugdunensis? sunt autem in prædicto Ca. 56. notanda verba sequentia: *Ut ii quibus administratio bonorum Archiepiscopalis, vel Episcopalis Dignitatis competit, Sede vacante, ex consuetudine, vel statuto, vel qui ad hoc per Capitulum eliguntur, sciant, se solam administrationem & custodiam dicto-*

Art. 5. *dictorum bonorum habere. . . . . Et teneatur* (Administra-
§. 17. tor) *futuro ipsius Ecclesiæ Prælato de totâ dictâ administratione ; quàm citiùs poterit commodè fidelem reddere rationem. Et quidquid apud ipsum, ratione redditâ, repertum fuerit superesse, nec non privilegia, instrumenta, regestra, libros, & scripturas alias, quæ seu quas de Chartulario seu Archivo vel alio loco abstraxerit, nisi jam restituerit, ut est dictum, integrè & realiter restituat intra mensem.* Plurimùm differt custodiæ ratio quæ hîc præscribitur, ab usu Regaliæ, ut attendenti patet; Primò enim custodia & administratio bonorum Ecclesiasticorum, Sede vacante, non ad Regem, sed ad Capitulum pertinere supponitur, vel ad alios *ex consuetudine vel statuto*, puta ad Archidiaconos, vel alios Officiales Ecclesiasticos. Secundò, Custos *tenetur, futuro ipsius Ecclesiæ Prælato de totâ dictâ administratione, quàm citiùs poterit commodè fidelem reddere rationem. Et quidquid apud ipsum, ratione redditâ, repertum fuerit superesse . . . . integrè & realiter restituere intra mensem.* Nonne hujusmodi custodia & administratio excludit Regaliæ usum & exercitium? Nisi fortè P. Alexander velit duo illa quæ diximus & alia quæ in toto illo Canone statuuntur, Regibus præcepta esse circa Regaliæ praxim. Sed nimiùm repugnant Regaliæ definitioni ab ipso traditæ. Art. 1. §. 1.

§, DE-

§. DECIMUS OCTAVUS. Art. 5. §. 18.

De collatione Præbendarum Jure Regaliæ.

1. DISSERT. „ Sed enim quomodo Jus conferendi „ Beneficia ſimplicia vacantibus Eccleſiis Metro- „ politanis vel Cathedralibus Regibus Chriſtia- „ niſſimis competens, circumſcriptum, & ad cer- „ tas Eccleſias coarctatum cenſeri poteſt eo Canone, qui „ nec de Beneficiorum collatione, nec de Metropolitanis „ & Cathedralibus Eccleſiis verbum ullum habet? Non ita „ obſcurè Concilia & Pontifices loqui ſolent ſuis in Decretis, „ nec ſilentio involvunt id quod præcipiunt aut prohibent „ ſub pœna excommunicationis, ſed illud conceptis verbis „ exprimunt & inculcant. Sciunt enim, ſe hujuſmodi leges „ Prophetis non dicere, ſed iis hominibus qui ex verbis legis „ mentem Legiſlatoris intelligant. Relege Canonem 12. Con- „ cilii Lugdunenſis, attentâ conſideratione illum expende, „ nihil ibi invenies de collatione Præbendarum Sede vacante, „ quæ tamen in Regaliâ Regum Chriſtianiſſimorum præcipua „ res eſt. Id pridem obſervavit Guimerius Præſes in Pragmati- „ cam Sanctionem, ad Caput de Annatis : *Rex Franciæ &* „ *Angliæ* (inquit) *vendicant ſibi in quibuſdam Eccleſiis Cathe-* „ *dralibus ſuorum Regnorum collationem Præbendarum, aut alio-* „ *rum Beneficiorum Sede vacante ; & illo etiam tempore ipſarum* „ *Eccleſiarum temporalia recipiunt, & ſibi applicant, & cir-* „ *ca hoc ultimum providit Gregorius* X. *in Concilio generali con-* „ *tra hæc de novo uſurpantes, & contra abutentes quibus com-* „ *petit ab antiquo. De hoc autem Jure conferendi nihil providit.*

Art. 5. §. 18. 2. RESP. Ad vanas argutias recurrere coguntur, qui certam veritatem impugnant. Non simpliciter negat Dissertator, Canonem Concilii Lugdunensis Ecclesias Metropolitanas & Cathedrales spectare ; at rethoricè sic interrogat : *Sed enim quomodo Jus conferendi beneficia simplicia vacantibus Ecclesiis Metropolitanis vel Cathedralibus Regibus Christianissimis competens, circumscriptum & ad certas Ecclesias coarctatum censeri potest eo Canone qui nec de Beneficiorum collatione, nec de Metropolitanis & Cathedralibus Ecclesiis verbum ullum habet ?* An Ecclesiæ Metropolitanæ & Cathedrales non sunt Ecclesiæ, ut sub generali & communi Ecclesiarum nomine, quod frequenter in Canone Lugdunensi repetitur, etiam in materia favorabili, qualis est ipsarum libertas, intelligi non debeant? Nonne Cathedrales potissimùm Ecclesiæ per antonomasiam nuncupantur ? Nonne de ejusmodi Ecclesiis Canonem Lugdunensem accepit nominatim Guimerius in illis ipsis verbis, quæ ex eo refert hîc Dissertator : *Rex Franciæ & Angliæ*, inquit, *vendicant sibi* IN QUIBUSDAM ECCLESIIS CATHEDRALIBUS &c. ? An *Prophetarum* more, & non potiùs ex verbis legis mentem Legislatoris intelligens, Canonem hunc de Ecclesiis Cathedralibus interpretatus est Durandus, & cum illo omnes alii interpretes ?

3. Sed quam lepida est Dissertatoris observatio, sic Adversario, quasi eum validissimo telo confodisset, insultantis : *Relege Canonem* XII. *Concilii Lugdunensis, attentâ consideratione illum expende ; nihil ibi invenies de collatione Præbendarum Sede vacante, quæ tamen in Regaliâ Regum Christianissimorum præcipua res est.* Ad probandum Jus aut usum Regaliæ innumera ipse coacervavit testimonia, in quibus ne verbum quidem invenitur de collatione Præbendarum Sede vacante : an ergo ei nunc auscultabimus, asserenti Canonem Concilii Lugdunensis

ſis non ſpectare ad Regaliam, *quia nihil ibi invenitur de collatione Præbendarum?* Centies in hac Diſſertatione decantat, collationem Præbendarum inter fructus computari; atque in eum ſenſum accipi Decretum Concilii Lugdunenſis ſcripſit Art. 1. §. 1. & tamen hîc quærit, *quomodo Jus conferendi Beneficia ſimplicia vacantibus Eccleſiis Metropolitanis vel Cathedralibus Regibus Chriſtianiſſimis competens, circumſcriptum & ad certas Eccleſias coarctatum cenſeri poteſt eo Canone qui nec de Beneficiorum collatione, nec de Metropolitanis & Cathedralibus Eccleſiis verbum ullum habet:* idque, licèt ſupponatur Regaliæ extenſionem, quoad bonorum Eccleſiaſticorum uſum-fructum, fuiſſe à Concilio Lugdunenſi prohibitam. Hanc enim ſuppoſitionem innuit Pater Alexander primis illis particulis, *ſed enim quomodo* &c. Confer, quæſo, cum hoc loco quod ſcripſit præcitato Art. 1. his verbis: *Dicitur* (Regalia) *Jus conferendi Beneficia, quia collatio Beneficiorum ad fructus pertinet, ſecundùm Abbatem Panormitanum, & alios Interpretes in Cap. Illa devotionis. Tit.. Ne Sede vacante aliquid innovetur; & Gloſſam Cap. Cum olim tit. de Majoritate & Obedientia; nec non in Cap. Generali Conſtitutione. De electione & electi poteſtate in Sexto.* (quod eſt Decretum Concilii Lugdunenſis de quo eſt quæſtio) *Quæ in editione Romanâ reciſa eſt. Unde* APUD NOS ILLUD VELUT AXIOMA JURIS INVALUIT, CONSTANTERQUE RETINETUR: COLLATIO BENEFICIORUM COMPUTATUR IN FRUCTU.

Art. 5. §. 18.

3. Equidem Patri Alexandro in præſenti §. & Gloſſæ Pragmaticæ Sanctionis libenter aſſentior, falſumque exiſtimo illud axioma: *Collatio eſt in fructu*, in eo ſaltem ſenſu quo à Regaliſtis accipitur, quique omninò adverſatur fini Gloſſæ, ubi primùm uſurpatus eſt ille loquendi modus. Hinc ſequitur,

Art. 5. tur, Regem Christianissimum non posse sibi, ut plures etiam §. 18. Regalistæ tradiderunt, collationem Præbendarum in Ecclesiis vacantibus vendicare, sub prætextu quòd illarum custodiam & usum-fructum habeat; nisi Privilegio aliquo, vel saltem antiquâ consuetudine juvetur, quod etiam confirmatur Arresto pro Ecclesia Aniciensi lato à S Ludovico, quod videre potes Articulo præcedenti §. 31. & Arrestis pro Ecclesia Bituricensi & pro Ambianensi, de quibus infrà §. 22. n. 23.

4. Nota obiter in testimonio Guimerii, primò, hæc verba: ***In quibusdam Ecclesiis Cathedralibus***, quæ rem aliunde certam confirmant, Regem scilicet non habere Jus Regaliæ in omnibus Regni sui Ecclesiis etiam Cathedralibus. Nota secundò, hæc alia: ***Illo etiam tempore ipsarum Ecclesiarum temporalia recipiunt & sibi applicant*** &c. quibus clarè distinguitur usus-fructus à Beneficiorum collatione. Utramque observationem complectitur ***Ragueau*** in Academia Bituricensi Juris Professor in Indice Jurium Regiorum, verb. *Droit de Regale.* EN QUELQUES EGLISES, inquit, LE ROY A REGALE POUR LES FRUITS SEULEMENT, ET NON POUR LA COLLATION DES BENEFICES : COMME LA COLLATION NE FAISANT PARTIE DES FRUITS DE L'EVECHE OU ARCHEVECHE. Id est: „ In aliquibus Ecclesiis Rex habet Regalia „ quoad fructus duntaxat, minimè verò quantùm ad Bene- „ ficiorum collationem: collatione scilicet fructuum Episco- „ patûs vel Archiëpiscopatûs partem nequaquam consti- „ tuente.

5. Itaque hoc casu locum habebit doctrina Petri Rebuffi Jurisconsulti Galli celeberrimi in Concord. tit. de Regia ad Prælat. nominat. §. 1. v. ***Sed teneatur. Sed dubitaret quis***, inquit,

quit, *ad quem spectet vacantium Beneficiorum collatio interim Sede vacante? Responde si Rex Jure Regali habuerit Privilegium conferendi, ut in quibusdam habet Episcopatibus, in illis poterit conferre Beneficia Episcopatûs vel Archiëpiscopatûs per Cap. Generali de elect. in Sexto. Si autem Jure Regali hoc sibi in fundatione vel aliàs ex Privilegio concessum non fuerit, sed tantùm quòd vacante Sede illos capiat fructus, ut futuro reserventur successori, tunc conferre non poterit, sed Papa aut Legatus tunc conferet, vel Archiëpiscopus post sex menses jure devoluto.* Art. 5. §. 18.

6. DISSERT. „ Accedit, quod fervente dissidio inter „ Bonifacium VIII. & Philippum Pulchrum Regem Christianissimum, Rex Jus suum Regaliæ à Bonifacio injustè „ impugnatum auctoritate Lugdunensis Concilii nullatenus „ tuitus est. At si Lugdunensis Concilii Canon 12. de Regaliæ Jure Christianissimis Regibus competente intelligendus esset, non est verisimile quòd Rex, & qui ipsius Jura „ tunc temporis adversùs Bonifacianas invasiones defenderunt „ momentum istud neglexissent; nec respondissent Summo „ Pontifici, ipsum absque ratione Regi negotium facessere ob „ collationem Præbendarum Ecclesiis vacantibus, quæ à Concilio Oecumenico approbata esset. Neque Bonifacius VIII. „ hujusmodi collationem & Regaliæ usum vitio vertisset Regi, si res certa & explorata fuisset, Canonem 12. Concilii „ Lugdunensis ipsum confirmasse in Ecclesiis omnibus in quibus eâ tempestate institutum erat, vetuisse duntaxat ne de „ novo usurparetur. Sed in illa dissensione nulla Concilii Lugdunensis facta mentio. Bonifacius in brevi Epistola ad Philippum Regem: *Beneficiorum & Præbendarum ad te collatio „ nulla spectat: & si aliquorum vacantium Custodiam habeas, „ fructus eorum successoribus reserves: & si quæ contulisti, col-*

Art. 5. „ *lationem hujusmodi irritam decernimus, & quantùm de facto pro-*
§. 18. „ *cesserit, revocamus. Aliud autem credentes, hæreticos reputamus.* Ad quam Epistolam Rex Philippus respondit: *Ecclesiarum ac Præbendarum vacantium collationem ad Nos* JURE REGIO *pertinere, fructus earum nostros facere, collationes à Nobis factas & faciendas fore validas in præteritum, & futurum; & earum possessores contra omnes viriliter nos tueri: secùs autem credentes, fatuos & dementes reputamus.*

„ Inter Articulos à Bonifacio VIII. objectos eidem Christianissimo Regi, secundus est: *In quibuscunque Beneficiis Ecclesiasticis conferendis vacantibus in Curia, vel extra Curiam, Romanus Pontifex summam & potiorem obtinet potestatem: & per collationem cujusvis laici in ipsis vel eorum aliquo, non potest alicui jus acquiri sine auctoritate vel consensu Sedis Apostolicæ tacitis vel expressis.* VII. *Item, quòd Guardiâ & Custodiâ Ecclesiarum Cathedralium vacantium, quas vocant Regalia per abusum, non abutatur,* &c.

„ Ad quos Rex Christianissimus respondet: Ad secundum, *Quòd collatione Beneficiorum usus est & utitur, sicut ad eum pertinet de jure & bona consuetudine, sicut S. Ludovicus & alii Prædecessores sui usi fuerunt, à tempore cujus memoria non existit, nec circa hoc fecit nec intendit facere aliquam novitatem, nec credit quòd Papa sibi facere velit, qui longum usum suum, & Prædecessorum suorum in collatione hujusmodi novit plenissimè ab experto.* Ad VII. respondit, *Quòd nunquam fuit, nec est intentionis vel voluntatis suæ in hujusmodi perceptione Regalium præjudicialem vel noxiam facere novitatem, sed intendit eis uti quemadmodum S. Ludovicus, & alii Prædecessores sui uti consueverunt,* &c.

„ In Scripto quod Guillelmus de Nogareto, & Guillelmus de

„ de Plasiano Clementi V. Pontif. Max. tradiderunt, hi le- Art. 5.
„ guntur Articuli: X. *Item certum, notorium & indubitatum* §. 18.
„ *existit, quòd Dominus Rex habet Jura Regalia universa in Regno suo: sed inter cætera Jura Regalia, habet jus percipiendi fructus omnes, reditus & proventus Ecclesiarum Cathedralium vacantium, & suos faciendi, qui de suâ Regaliâ existunt, quandiu vacant: & cùm præficitur novus Prælatus illis Ecclesiis, Prælati hujusmodi ab ipso Rege temporalitatem recipiunt, post Fidelitatem sibi præstitam, vel Homagium: quo Jure Regalium dictus Dominus Rex usus est, tam ipse, quàm ejus Prædecessores Reges Franciæ, tantis temporibus, de quorum contrario memoria non existit.*

„ XII. *Item certum, notorium, & indubitatum existit, quòd quandiù vacant dictæ Ecclesiæ, in quibus dictus Dominus Rex habet Regalia, idem Dominus Rex donat & donare consuevit Dignitates, & Præbendas & Beneficia, quorum collatio modo quocunque pertinere potest ad Prælatum illius Ecclesiæ, eo tempore quo existant ibidem, sive ibidem vacent prædicta Beneficia, Præbendæ, vel Dignitates, vel in Curia Romana, vel alibi ubicunque.*

„ XIV. *Item certum, notorium, & indubitatum existit, quòd Jura Regalia aliquarum Ecclesiarum, quæ habet in Ecclesiis prædictis Dominus Rex prædictus, Progenitores ipsius Domini Regis, & Prædecessores ejus in Regno, dederunt in feudum aliquibus Baronibus suis, tam Ecclesiasticis quàm secularibus: qui Barones Regalibus illis utuntur & fruuntur, Sedibus Ecclesiarum ipsarum vacantibus, Jure suo feudali, & Jure Regio, à quo suum Jus movet; & ideò Jus Regale vocatur; quo Jure dicti Barones utuntur nominibus suis, & nomine Regio, & usi sunt tanto tempore, de cujus contrario memoria non existit.*

7. RESP.

Art. 5. §. 18. 7. RESP. Controversia inter Bonifacium VIII. & Philippum IV. non erat propriè circa substantiam Regaliæ seu custodiæ, sed circa ejus exercitii modum. Quia enim Concilium Lugdunense prohibuerat quidem iis, qui ex fundatione, vel antiquâ consuetudine Jus Regaliæ sibi vendicabant, ne *ea quæ non pertinent ad fructus sive reditus provenientes vacationis tempore, usurparent*; non tamen expressè permiserat usurpare quæcumque pertinebant ad fructus seu reditus: idcirco Bonifacius, juxta juris communis dispositionem, judicabat, fructus provenientes tempore vacationis deductis expensis, reservandos esse futuro successori; non autem in Fiscum Regium deferendos. Hic enim erat quintus ex Articulis à Papa ad Regem per Legatum Apostolicum missis, ab Henrico Spondano ad an. 1303. num. 2. ex M. S. Sanvictorino relatis: *Non debere Regem abuti custodiâ Ecclesiarum Cathedralium vacantium, quæ vocant Regalia per abusum; sed deductis necessariis & moderatis expensis, residuum fructuum reservandum esse Prælatis.* Conquerebatur Pontifex, ut refert idem Historicus ad an. 1301. num. 10. *Regem Ecclesiarum Cathedralium proventus quos appellabant Regalia per abusum, immoderatè assumere; sicque fieri, ut quarum custodia fuisset ab initio Regibus pro conservatione permissa, nunc ad consumptionis noxam devenissent.* Hos Articulos refert P. Alexander, sed truncatos, addito, *&c.* si Regi omninò favissent, ne apicem quidem prætериissent.

8. Porrò modestum ac religiosum Theologum decuisset reverentiùs de Summis Pontificibus loqui, quàm & hîc & aliis in locis fecit Dissertator: ac si verum erat desiderium quod in fine hujus Dissertationis præ se fert, prætermittenda erant odiosa, quæque ad controversiam de Regaliæ extensione mini-

minimè necessaria atque alterutrius Potestatis animum exaspe- Art.5.
rare nata. Sed incepta prosequamur. §. 18.

9. Quia etiam Concilium Lugdunense circa collationem Beneficiorum titulo Regaliæ nihil statuerat, non putabat Bonifacius Regi plenam eorum dispositionem, sed tantùm præsentationem competere: *Nec item de collatione Præbendarum Regem gravari; esse enim duo in illis consideranda, jus Patronatûs, & præsentationem: collationem verò & usum ad laïcos nullo jure pertinere posse, nisi fortè ministerialiter. Quantùm ad collationem Beneficiorum, non posse cadere in laïcum, ita quòd habeat jus & autoritatem spiritualem conferendi.*

10. Itaque non negabat Summus Pontifex, quin Rex Franciæ custodiam haberet aliquarum Ecclesiarum vacantium, sed illius usum ad juris communis terminos reducere conabatur. Unde ex illa controversia non nisi vitiosè concludi potest, Concilium Lugdunense non vetuisse, Regaliam ad Ecclesias liberas extendere: de qua extensione inter Pontificem & Regem non erat quæstio: quandoquidem ipsemet Philippus IV. agnoscebat, se Jus illud in omnibus Regni sui Ecclesiis non habere, ut videbimus §. §. 21. & 22.

11. Sanè quemadmodum P. Alexander negat Concilium Lugdunense jus conferendi Beneficia in Ecclesiis, in quibus eâ tempestate institutum erat, confirmasse, ac vetuisse, ne de novo in aliis usurparetur; quia alioquin Bonifacius VIII. hujusmodi collationem, utpote à Concilio approbatam vitio non vertisset Regi Philippo: ita concludere liceret Reges fructus Ecclesiarum vacantium non facere suos, sed eos, deductis expensis, futuro Episcopo reservare. Ali-

Art. 5. ter enim doctissimus ille Pontifex consuetudinem tam insi-
§. 18. gnem non ignorasset, atque adeò nec vitio vertisset Regi; præsertim, si, ut Regalistæ communiter docent, à Concilio Lugdunensi fuisset approbata.

2. Cæterùm dum Guillelmus de Nogareto ait Articulo x. hîc relato: *Item certum, notorium & indubitatum existit, quòd Dominus Rex habet Jura Regalia universa in regno suo*, per vocem illam, *universa*, non significavit Regaliam in universo Regno Franciæ locum habuisse, sed tantùm Regem obtinere genus omne jurium Regiorum, inter quæ Regaliam quæ in aliquibus Ecclesiis exercebatur, reponebat. Hæc enim ejus verba in Articulo XII. *Dictæ Ecclesiæ in quibus dictus Dominus Rex habet Regalia*, satis innuunt, suam Majestatem non habuisse Jus illud in omnibus Ecclesiis. Sin aliter sensisset Nogaretus, falsi convinceretur tum aliorum, tum ipsiusmet Philippi Regis testimonio de quo infrà.

13. Quòd autem Nogaretus in Art. XIV. de Ragaliâ Baronibus concessâ dicit, expendimus jam Art. I. §. I. ubi eumdem Articulum retulit Dissertator, ibique observatum est, hoc testimonio confutari idipsum quod ex eo inferebat P. Alexander, scilicet quòd Regalia soli Regi competat & cum nemine alio communicetur, id quod etiam falsum esse ostendunt aliqua ex reliquis testimoniis hîc exscriptis.

§. DECI-

§. DECIMUS NONUS. Art. 5. §. 19.

De usu-fructu Ecclesiarum vacantium à Comitibus & Baronibus percipi solito.

1. DISSERT. „ Ex postremo illo Articulo compertum est, Bonifacii VIII. temporibus Comites „ & Barones quosdam usum-fructum Regalium „ Sedibus Ecclesiarum Cathedralium vacantibus „ habuisse, nec id recens tum fuisse, sed antiquo usu firmatum, adeòque ante Lugdunensis Concilii tempora. Quod „ & plures Episcoporum, Abbatum, & aliorum Epistolæ à „ Duchesnio editæ Tom. 5. Histor. Francor. confirmant xxxv. „ Fulberti Carnotensis Episcopi, pag. 184. Ivonis Carnotensis 21. pag. 228. qui testatur Carnotensem Comitem *pravas* „ *consuetudines, quas habuerant Antecessores sui, & ipse, in* „ *domibus & rebus Carnotensis Episcopi defuncti vel depositi, multo* suo *labore & sumptu, Ecclesiæ dimisisse.* Antisiodorensis „ Episcopi 213. pag. 642. Decani & Capituli Matisconensis „ 482. ad Regem scripta, pag. 735. *quantis infestationibus Comitis Girardi & suorum vestra Matisconensis Ecclesia post decessum venerabilis nostri Domini Pontii sit afflicta, Literis nostris, Sublimitati vestræ satis esse intimatum credimus. Post* „ *acceptas siquidem treugas Comitis, per manus scilicet nuntiorum vestrorum, Episcopus noster præsentiam vestram adire disposuit.* Comitis Theobaldi, quæ est inter Epistolas Sugerii „ Abbatis 38. *Regale Carnotensis Episcopatûs de Rege in feodum* „ *teneo cum alio feodo meo; ita quòd decedente Episcopo, Regale*

Art.5. „ *Episcopatûs meum proprium est, quousque alius substituatur.*
§. 19. „ *Et ideò vos rogo, ut pro Regali quod meum est, Capiceriam ab* „ *Episcopo non requiratis.* Idem probant Epistola Arnulphi „ Lexoviensis Episcopi ad Lucium Papam, edita Tom. 2. Spi- „ cilegii, & Epistola S. Bernardi Tom. 3. Spicilegii, pag. 167. „ quæ Comitis Andegavensis meminerunt, qui bona Eccle- „ siæ Lexoviensis per biennium & ampliùs occupaverat. Acta „ vetera ex Chartulario Monasterii S. Albini Andegavensis ex- „ scripta, & à Clarissimo Baluzio edita in Addit. ad cap. 26. „ lib. 8. Domini de Marca, de Concordia Sacerdotii & Im- „ perii, pag. 448. Pactiones initæ anno 1231. inter S. Ludo- „ vicum Regem, & Petrum Ducem Britanniæ, quibus Jus „ Regaliæ ipsi in Episcopatibus illius Provinciæ conservatum „ est. *Jus Regaliæ quod in suis Ecclesiis Cathedralibus habere di-* „ *citur.* Ducum, Comitum, Baronum nonnulli jure, alii „ injuriâ, Regaliam, temporalem quidem, quæ in usu- „ fructu redituum Ecclesiæ vacantis, non spiritualem, quæ „ in Præbendarum collatione posita est, exercebant (ut ob- „ servat D. de Marca) quidam illam plus justo extendebant, „ ad Ecclesias etiam Collegiatas, & Parochiales, & ad quævis „ pia loca. Eorum exemplo, Vicedomini, Advocati, Pa- „ troni hujusmodi Ecclesiarum, aut piorum locorum, iisdem „ vacantibus, in eorum bona manus injiciebant, spolia de- „ functorum Sacerdotum occupabant, fructus suos faciebant. „ Sic Theodulphus Comes Parochialis cujusdam Ecclesiæ bo- „ na invaserat post obitum Presbyteri, quem propterea gra- „ vissimis literis commonuit Hincmarus, ut ea restitueret „ Ecclesiæ, & Presbyteris quibus commendata fuerant, *jux-* „ *ta sacras Auctoritates, & Regum Præcepta*, ut refert Flo- „ doardus lib. 3. Histor. Eccles. Rem. cap. 26. Eumdem abu-

sum

„ sum damnavit Canon Triburiensis Concilii à Reginone de- *Art.5.*
„ scriptus lib. 2. cap. 39. Similes abusus Lugdunensis Conci- §. 19.
„ lii II. tempore frequentes erant, in Ecclesiâ etiam Gallica-
„ nâ. Et ad eorum emendationem Canon 12. conditus est.
„ Is est omninò ipsius sensus, nec Regaliæ Jus Christianissi-
„ mis Regibus competens ullatenus attingit (inquiunt no-
„ strates Jurisconsulti, & Regii Magistratus, nec non
„ Theologi qui hancce quæstionem accuratè expende-
„ runt.)

2. RESP. Si nullus fuisset abusus tempore Concilii Lugdunensis præter illum, qui à Principibus inferioribus exercebatur, illum solum ab eo Concilio damnatum fuisse, non malè conjiceret P. Alexander: sed quoniam etiam in Gallia Regii Officiales Regaliam ad Ecclesias liberas de novo extendere conabantur, ut patet inter alia testimonia ex Arresto pro Ecclesia Albiensi dato & §. 41. exscripto; cur illam etiam extensionem à Concilio Lugdunensi Canone duodecimo prohibitam fuisse non agnoscemus, cùm id apertè significent Canonis verba, & confirment testimonium Durandi & aliorum Theologorum ac Jurisconsultorum interpretationes, si nuperos illos Aulæ adulatores excipias, quorum sententiam tacitis nominibus, nobis exponit Dissertator, qui scilicet Canonem hunc Regaliæ ad omnes Ecclesias de novo extendendæ obstare animadvertentes, ejus verba in sensum à Concilii mente alienum detorquere conati sunt, & antiquam Jurisprudentiam dimittentes, novam excogitarunt Officialibus Regiis gratiorem & commodiorem.

3. Illa autem ipsa monimenta quæ testantur, Principes Regibus inferiores usum-fructum Ecclesiarum vacantium, in aliquibus locis, occasione Regalium, id est, feudorum, jam

Art. 5. ante Bonifacii VIII. tempus usurpare tentasse, plerumque §. 19. etiam docent, Ecclesiam huic usurpationi pro viribus obstitisse. Idque Dissertator ipse fatetur, saltem ex parte dum ait: *Nonnulli jure, alii injuriâ Regaliam, temporalem quidem, quæ in usu-fructu redituum Ecclesiæ vacantis, non spiritualem, quæ in Præbendarum collatione posita est, exercebant.* Itaque non potest usus Regaliæ legitimus probari per abusus illorum Principum. Verbi gratiâ, quæ P. Alexander Art. superiori §.§. 36. 37. 38. 40. scripsit de Comitibus Tolosanis & de Vicecomitissa Narbonensi, prorsus inutilia sunt ad ostendendam Juris Regaliæ praxim in illis provinciis, ut ibidem demonstratum est. Idemque de aliis censendum est, nisi aliunde confirmetur, illos *jure* non *injuriâ* Regaliam temporalem exercuisse. Quoad spiritualem enim agnoscit Dissertator Principes illos eam non obtinuisse.

4. Imò cùm Principes qui usum-fructum Ecclesiarum vacantium usurpant, non Regibus sed Ecclesiæ injuriam facere judicarentur, ut alibi observavimus, sequitur, usum-fructum illum ad Reges non pertinuisse atque adeò Regaliam locum habere in illis non debere.

5. Occasione Petri Ducis Britanniæ libet observare, Patrem Alexandrum, qui tam studiosè prætextus inquirit carpendi Autorem Tractatûs Appamiensis, cùm eum existimat Officialium Regiorum voluntati adversari; nonnunquam tamen ei, tametsi reprehensione digno, parcere, ubi id eorumdem Officialium utilitabus conducere videtur, ut in hâc Armoricarum Ecclesiarum causâ videre est. Fatetur enim prædicti Tractatûs Autor lib. 3. cap. 9. illas Regaliæ subjacere. Siquidem agens eo loco de cathalogo Ecclesiarum, qui à Camerâ computorum confectus est, ut certò sciretur quarumnam fructus Re-

Regii Ministri peciperent; tacitè agnoscit, fructus Ecclesiarum Britannicarum ab illis Ducibus perceptos, atque adeò à Regibus Christianissimis percipiendos, cùm eis plenè successerunt; quod tamen secùs esse, non potuit ignorare Pater Alexander, qui omnia Regaliæ monimenta tam diligenter excussit. Constat enim Duces Britanniæ vacantium Ecclesiarum fructus non fecisse suos, sed novis Episcopis reservasse. Tantùm autem abest, ut hunc errorem castiget Dissertator, ut ei potiùs suffragetur, dum Ducem Britanniæ Jus Regaliæ habuisse refert, ut probet, Principes Regibus inferiores usumfructum Ecclesiarum vacantium, aut *jure*, aut *injuriâ* usurpasse. *Art. 5. §. 19.*

6. Porrò Duces Britanniæ fructus Ecclesiarum vacantium non fecisse suos Chopinus lib. 1. de sacra Politia tit. 7. num. 21. tradit & fusè probat. *Armorici certè Principes*, inquit, *quondam tutelari fungebantur officio in vacuos earum Diœcesum Pontificatus, annuasque sacrorum fundorum obventiones jubebant, publicâ injectâ manu, ab Oeconomo administrari. Sed eâ quidem lege Canonicis Decretis consentaneâ, ut Ecclesiasticæ rei proventus restituerentur successori in Episcopatum, Alexandri* III. *Rescripto, Cùm vos de Offic. Ordin. Quemadmodum ex veteribus monumentis patet Armoricæ Cameræ Ratiociniorum. Haud aliter vacantium Siculæ Ecclesiæ Sedium Custodes se professi sunt Neapolitani Reges prisci. Ita ut qui condendis Episcopæ fructibus annuis commissi fuerant dispensatores mandato Principis, cogerentur ejusce curationis rationes novo Antistiti reddere. Neapolitanâ lege Vilhelmi Siculi Regis tit. de administrationibus rerum Ecclesiasticarum post mortem Prælatorum in Constitut. Neapolit.* &c. Alias rationes à Chopino in oratione pro illarum Ecclesiarum libertate habitâ adductas vide, si placet, ibidem. Has etiam

ex-

Art. 5. exscripsit Ægidius Magister Protopræses in suo Tractatu
§. 20. de Regaliâ. Eamdem Ecclesiarum Britanniæ libertatem egregiè defendit Cardinalis Ossatus, ut videbimus §. 21.

§. VIGESIMUS.

De executione Canonis Concilii Lugdunensis.

1. DISSERT. „Quamquam si attingeret, nullum „ex eo præjudicium Regaliæ Regum Christianis„simorum factum esse, aut Jus illorum eo Cano„ne circumscriptum fuisse atque ad certas Eccle„sias definitum responderent, quòd receptus in Galliis ab „omnibus Regni Ordinibus ac executioni mandatus non fue„rit, ut colligitur ex *Durandi Speculatoris* Commentario. „*Præsens*, inquit, *Constitutio fuit ad clamorem Prælatorum* „*Franciæ & Angliæ promulgata: modicam tamen ex eo illic ad*„*huc sequi videmus utilitatem.* Et ex Glossâ Capitis, *Generali* „*Constitutione, de electione, & electi potestate.* In VI. quam „Editionis Romanæ Procuratores hâc parte resciderunt, cujus „hæc sunt verba: *Alii dicunt, quòd Regalia accipiuntur pro* „*Juribus, quæ habet Princeps in aliquibus Ecclesiis, videlicet* „*quòd vacante aliquâ Ecclesiâ Rex percipiat fructus, & Eccle*„*siam conferat. Nam* COLLATIO BENEFICIORUM COMPU„TATUR IN FRUCTU. *Et ista fuit controversia aliàs mota inter* „*Philippum Regem Francorum & Bonifacium* VIII. *conditorem* „*hujus Compilationis. Qui Bonifacius dicto Philippo Regi scripsit* „*quandam Epistolam, in quâ continebantur ista verba: Collatio* „*Beneficiorum est spiritualis. Secùs autem credentes hæreticos re*„*putamus. Quam Epistolam cùm perlegisset ipse Philippus, eidem* *Boni-*

„ *Bonifacio scripsit aliam Epistolam, in qua posita erant ista ver-* Art. 5.
„ *ba: Collatio Beneficiorum ad Nos spectat, & pertinet: secùs* §. 20.
„ *credentes fatuos & dementes reputamus.* *Ideò secundùm ali-*
„ *quos*, CONSTITUTIONES ISTIUS COMPILATIONIS NON
„ FUERUNT RECEPTÆ IN HOC REGNO, PROPTER ISTAM
„ CONTROVERSIAM.

„ Ex his quæ hucusque de Lugdunensis Concilii Canone „ dicta sunt, eversum manere quicquid nuperus Regiorum „ Jurium Impugnator ex eo objicit in suo de Regaliâ Tra- „ ctatu, lib. 3. cap. 2. certum habent laudati Jurisconsulti & „ Theologi.

2. RESP. Etiamsi vera esset aliquorum Theologorum opinio, qui leges non acceptatas non obligare arbitrantur, præsumentes, eam esse Superioris intentionem, aut justam subesse non acceptandi occasionem: id intelligendum esset tantùm de legibus merè positivis, quæ nihil Juris Divini aut naturalis admistum habent; non autem de illis quæ Jus Divinum vel naturale explicant, inculcant, & adjectis pœnis confirmant; cujusmodi est lex vetans, ne quis Ecclesiam Canonicâ libertate spoliet, ejusque reditus, ac Beneficiorum collationem sibi ex fundatione, vel ex antiquâ consuetudine non competentes usurpet.

3. Sed, ut in facto stemus, minimè verum est, Canonem duodecimum Concilii Lugdunensis non fuisse receptum, & executioni mandatum in Gallia. Etsi enim dum suum Commentarium scribebat Durandus, hoc est, ut Simon Majolus, qui primus eum edidit, ait in præfatione ad Lectorem, *tertio post expletum Concilium anno*, parvus adhuc fructus perceptus esset, uberior tamen citò postea extitit, ut testantur Constitutiones ac Senatusconsulta, quæ deinde prodierunt.

Art.5. dierunt. Nam ad Ecclesias Aquitaniæ, quæ tunc Regibus
§. 20. Angliæ tanquam illius Provinciæ Ducibus suberat, respiciebat Durandus, ut ex ejus Glossâ ad verb. *usurpare*, colligitur. *Sicut patet*, inquit, *in exemplum in Ecclesiis Aquitaniæ, in quibus hodie Regalia usurpatur.* Porrò eodem anno millesimo ducentesimo septuagesimo septimo, quo scriptus est Durandi Commentarius, Ecclesia Burdegalensis Aquitaniæ Metropolis libera declarata est Arresto inter Capitulum dictæ Ecclesiæ, ac Eduardum primum Regem Angliæ pronunciato, & à Domino de Marca libro octavo de Concord. cap.27. num. 2. Relato. *Pronunciatum fuit*, inquit Philippus tertius Rex Franciæ, *per Curiæ nostræ judicium, custodiam bonorum Archiëpiscopalium, Sede Burdegalensi vacante, ad dictum Capitulum pertinere.*

Profuit etiam Concilium Lugdunense aliis Ecclesiis, ut patet ex aliis Arrestis, non solùm in Aquitania, ut Ecclesiæ Pictaviensi, de quâ dicitur in Regesto Cameræ computorum: *De Pictaviensi fuit computatum an. 1306. sed Rex per literas totum istud præcepit restitui Episcopo*; sed etiam in aliis provinciis, ut paragrapho sequenti videbimus: quanquam ejus esset, qui legem receptam fuisse negat, id argumentis confirmare, eò quòd præsumptio stet pro lege.

Quod autem ex Glossâ profertur de non receptâ in Gallia compilatione Libri sexti Decretalium, non pertinet speciatim ad Canonem Concilii Lugdunensis in collectione Bonifacii VIII. contentum, sed ad collectionem ipsam; ita ut Canones ibi exscripti non ex collectione seu ejus qui collegit autoritate, vim habere censeantur: quod tamen non obstat, quin ad suam originem relati, à proprio Legislatore robur obtineant. Nec enim Decreta vel hujus vel primi Concilii Lugdu-

dunensis, vel Summorum Pontificum, quæ antequam à Bonifacio colligerentur jam vigebant, per illam collectionem vim suam amiserunt. Art. 5. §. 21.

Quin etiam collectionem ipsam Bonifacii receptam in Gallia fuisse testatur Pasquierius lib. 3. cap. 17. his verbis: *Sexte qui à eté approuvè de tous comme provenant d'un grand Pape, & qui fait même à nôter, est que nous avons empruntè de luy en nos Parlemens le Chapitre* Quamvis de pact. extra. *contre toutes les ancienes resolutions des Empereurs & Jurisconsultes.* Id est: „ Qui Sextus (Decretalium liber) utpote à magno Pontifice „ editus, omnibus probatus fuit, quodque notandum est, „ nos in Parlamentis nostris ab eo mutuati sumus Caput *Quam-* „ *vis de pact. extra.* contra omnes antiquas definitiones Impe- „ ratorum & Jurisconsultorum.

§. VIGESIMUS PRIMUS.

Proponuntur argumenta quibus probat Autor Tractatûs Appamiensis, Regaliam non habere locum in omnibus Ecclesiis Franciæ.

1. DISSERT. „ Objicit idem Autor capite sequen- „ ti, Reges Christianissimos professos fuisse Jus „ illud Regaliæ suæ Majestati in aliquibus dunta- „ xat Ecclesiis convenire, in quibus receptum erat „ Regem eo Jure uti. Ita scilicet edixisse Philippum Pulchrum „ anno 1302. *Item, quàntùm ad Regalias, quas Nos & nostri* „ *Prædecessores percipere assuevimus, & habere in* ALIQUIBUS „ ECCLESIIS REGNI NOSTRI, *quando eas vacare contingit.*

Art. 5. §. 21. „ Ita Philippum Valesium in Constitutione anni 1334. quæ „ vulgò Philippina vocatur, cujus hæc sunt verba : *Comme „ il ait esté mis en doute par aucuns, si nous avions droit ; & à „ nous appartenoit donner les Prebendes, Dignités, Benefices, quand „ ils avoient estè ou estoient trouvés non occupés, & vacants, de „ fait tant seulement au temps de nostre Regale*, ES EGLISES DE „ NOSTRE ROYAUME ESQUELLES NOUS AVONS DROIT „ DE REGALE. Quæ verba sic Latinè reddo : Cùm à nonnullis revocatum fuerit in dubium utrùm jus haberemus, & „ ad Nos spectaret conferre Præbendas, Dignitates, Beneficia, „ quæ inventa fuerant aut inveniebantur non occupata, vacantia, vel unita, reipsâ & de facto duntaxat, tempore „ Regaliæ nostræ, in Ecclesiis Regni nostri, in quibus Regaliæ Jus habemus. Verba illa, *de fait tant seulement*, resecuit nuperus ille Regiorum Jurium Impugnator, ut significaret dubitatum fuisse regnante Philippo Valesio, utrùm „ Rex conferre posset Præbendas Jure Regaliæ in Ecclesiis vacantibus : cùm tamen is quæstionis status non fuerit, sed „ utrùm eas conferre posset, quæ de facto tantùm vacabant, „ & quarum nemo possessionem adierat apertâ Regaliâ, quamvis Rex illas jam contulisset.

„ Laudat idem Auctor Constitutiones Caroli VI. anno „ 1408. & Caroli VII. anno 1451. eodem modo loquentium : „ *Ez Evechéz où nous avons Droit de Regale.* Item, Constitutionem Ludovici XII. anno 1499. editam, cujus hæc sunt „ verba : *Defendons à tous nos Officiers, qu'ez Archevechés, Evechés, Abbayes, & autres Benefices de nostre Royaume ésquels n'avons Droit de Regale ou de Garde, ils ne se mettent „ dedans, sur peine d'estre punis comme sacrileges.* Id est : Inhibemus universis Officiariis nostris, ne in Archiepiscopatûs,

„ tûs, Abbatias, & alia Beneficia Regni noſtri, in quibus Jus Regaliæ aut Cuſtodiæ non habemus, ſe intromittant: alioquin ut ſacrilegi plectuntor. Edictum Henrici Magni anno 1606. promulgatum, cujus hæc ſunt verba: *Nous n'entendons joüir du Droit de Regale, ſinon en la forme que Nous & nos Predeceſſeurs avons fait, ſans l'étendre davantage au préjudice des Egliſes qui en ſont exemptes.* Id eſt: Non intendimus frui Jure Regaliæ niſi eâ formâ & modo quo Nos & Prædeceſſores noſtri uſi ſumus, ab ejus extenſione in detrimentum Eccleſiarum exemptarum abſtinentes. Quod Edictum Ludovicus XIII. confirmavit Articulo ſexto Conſtitutionis editæ anno 1639. *Art. 5. §. 21.*

„ Laudat præterea idem Auctor vetus Regeſtum Cameræ computorum, quod à Ruzæo, Paſquierio, Protopræſide Magiſtro, & aliis, qui de Regaliâ tractarunt, profertur, in quo enumerantur Eccleſiæ ſubjectæ huic Juri Regaliæ, itemque Eccleſiæ in quibus Reges eo Jure non utebantur. Hujus Regeſti Excerptum ſic habet: *Dominus Rex, prout conſtat per antiqua ſcripta Cameræ, conſuevit capere Regaliam cùm vacaverit, in Provinciis & Diœceſibus quæ ſequuntur. In tota Provincia Senonenſi & ejus Suffraganeis, exceptâ Diœceſi Autiſſiodorenſi, in quâ Decanus & Capitulum dicuntur feciſſe permutationem cum Rege, prout eſt inferiùs. In tota Provincia Remenſi, exceptâ Diœceſi Cameracenſi. In tota Provincia Bituricenſi, exceptis Lemovicenſi, Cadurcenſi, Ruthenenſi, Albienſi, Mimatenſi. In tota Provincia Turonenſi, exceptis Maclovienſi, Trecorenſi, &c. In Provincia Burdegalenſi ſolùm, verumtamen de Pictavienſi fuit computatum anno 1306. In tota Normannia habet Regale. In Provincia Auxitanenſi & Arelatenſi, & per conſequens in Lingua Occitana*

 nihil

Art. 5. „ *nihil habet*. Laudat idem Auctor cap. *6*. in favorem Provin-
§. 21. „ ciæ Narbonensis Literas Philippi Pulchri datas anno 1303. „ quarum hæc sunt verba : *Nolumus quòd gentes nostræ oc-* „ *cupent Regalia Ecclesiarum vacantium Provinciæ Narbonen-* „ *sis.*

„ Profert idem Auctor nonnulla Senatûs Parisiensis Arresta, „ quibus secundùm eas Ecclesias in quibus Rex antiquam Re- „ galiæ possessionem non habebat, Patres conscripti judica- „ runt Jus illud ad eas non esse porrigendum. Laudat deni- „ que Auctores, qui Jus Regaliæ in omnibus Regni Ecclesiis „ non vigere senserunt, Guillelmum Durandum, Rebuffum, „ Ruzæum, Ægidium Magistrum, Pasquierium, qui opi- „ nionem contrariam dignam potiùs esse dixit adulatore Au- „ læ, quàm Jurisconsulto Gallo, Carolum de Grassa- „ lio, &c.

2. RESP. His argumentis respondet Pater Alexander §. sequenti, ubi ejus responsiones expendemus. Interim notamus, non nisi temerè potuisse malæ fidei accusari Autorem Tractatûs Appamiensis in omittendis illis verbis Constitutionis Philippi Valesii, *de fait tant seulement*. Illa enim non leguntur in Constitutione Philippinâ, prout extat in Actis Cleri Gallicani Tom. 2. part. 2. tit. 5. num. 4. ubi sic habetur : *Comme il ait eté mis en doute par aucuns si nous avons droit de donner les Prebendes, Dignités, & Benefices quand ils sont trouvès vacans au tems de notre Regale, ez Eglises de notre Royaume esquelles nous avons Droit de Regale.* Conferat Lector hæc verba cum iis quæ à Patre Alexandro referuntur ex Tractatu Appamiensi, ut judicet, an hujus Autor, fraudis hâc in re sit suspectus, nisi fortè fraudulenter referri Constitutionem illam in Actis Cleri Gallicani, suspicemur. Sed hanc fraudis suspicionem ex-

excludit Ægidius Magister Senatûs Parisiensis Protopræses, qui *Art.5.*
eamdem Constitutionem absque verbis à Collectore Actorum §. 21.
Cleri Gallicani, & ab Autore Tractatûs Appamiensis omissis, refert in Tract. de Regal. cap.1. Quis autem credat, Illustrissimum illum Magistratum prædicta verba malâ fide resecuisse? Sic enim refert prædictam Constitutionem in suo Tractatu de Regaliâ, qui habetur inter Tractatus Illustriorum Jurisconsultorum Tom.13. par.2. *Cùm à nonnullis dubitatum sit an nobis competat collatio Præbendarum, Dignitatum, & Beneficiorum vacantium tempore nostrorum Regaliorum in Ecclesiis nostri Regni, in quibus Jus Regaliorum nobis competit: diligenti inquisitione factâ* &c. Fit quidem in illâ Constitutione mentio juris conferendi Beneficia vacantia de facto tantùm: at non in eâ parte, quam retulit Autor Tractatûs Appamiensis. Est autem pars illa, proœmium, ubi exprimitur ratio, quæ Philippum Regem ad edendam Constitutionem induxit.

3. Refertur illa Constitutio, ab aliis Scriptoribus cum verbis illis, *de fait tant seulement*. Sed nihil est quod evidentiùs bonam fidem Autoris Tractatûs Appamiensis demonstret, & Patrem Alexandrum immeritò conqueri ostendat, quàm quòd Autor Tractatûs illa verba prætermisit hoc loco scilicet lib.3. cap.3. ubi nequaquam ei officiebant; cùm non esset quæstio de collatione Beneficiorum vacantium, sed de limitatione Regaliæ ad aliquas Ecclesias: eadem autem verba posuit lib.1. cap.10. ubi causæ ejus oberant potiùs quàm favebant. Unde non video, quâ ratione potuerit P. Alexander notare, prædictum Autorem verba illa, *de fait tant seulement*, *resecuisse*, *ut significaret, dubitatum fuisse regnante Philippo Valesio, utrùm Rex conferre posset Præbendas Jure Regaliæ in Ecclesiis vacantibus*: cùm è contrà tunc ea verba expresserit; quando pro-

Art. 5. probare contendebat, dubitatum fuisse de illo jure conferen-
§. 21. di Præbendas, licèt suæ probationis vim imminuerent, aut etiam fortè omninò illam enervarent: subticuerit autem tantùm, cùm nihil prorsus ad quæstionem de generali Regaliâ tunc tractatam pertinebant.

4. Non advertit autem Dissertator accusationem malæ fidei ab ipso in Autorem Tractatûs Appamiensis instructam, posse in se justè retorqueri. Omisit enim hæc verba Regesti computorum; *sed Rex per litteras totum istud præcepit restitui*, ex quibus cernitur, Ecclesiæ Pictaviensi conservatam fuisse à Philippo Pulchro suam libertatem, atque adeò executioni demandatum Decretum Concilii Lugdunensis, Jus illud extra consuetudinis antiquæ limites extendere vetantis. At, inquies, hæc verba non referuntur ab omnibus, sed præterquàm quòd idem responderet Autor Tractatûs Appamiensis ad excusandam omissionem verborum Constitutionis Philippinæ, illa excusatio Patrem Alexandrum minimè juvat; quia refert illud Regestum ex eodem Tractatu, in quo extant verba prædicta: extant etiam apud Pasquierium, quem Pater Alexander hîc laudat.

5. Cæterùm erravit ejusdem Tractatûs Autor, dum scripsit, Ecclesiam Pictaviensem inter obnoxias Regaliæ postea descriptam fuisse in Regesto Cameræ computorum anni *1352*. Sed hunc errorem, utpote Regiis Officialibus commodum, Pater Alexander libens dissimulavit.

§. VI-

§. VIGESIMUS SECUNDUS.

Art. 5. §. 22.

Expenduntur responsiones ad argumenta ex Tractatu Appamiensi § superiori proposita.

1. DISSERT. „ Ad hæc respondent nostrates Juris- „ consulti.

2. RESP. Coacervatarum responsionum multitudo, earum debilitatem innuit: nec tam movet earum pondus, quàm confundit numerus. Quamobrem distinguendæ sunt, ac seorsim ponendæ, ut uniuscujusque vim vel potiùs vanitatem, Lectores animadvertant.

3. DISSERT. „ Reges nostros istis Constitutionibus Li- „ terisque nullum respectum ad Concilium Lugdunense ha- „ buisse, quod ne quidem indicant; nec Regaliæ extensioni „ ad universas Regni Ecclesias præjudicasse.

4. RESP. Licèt Constitutiones Literæque suprà relatæ Concilii Lugdunensis non meminerint : ita tamen ei consentaneæ sunt, ut in ejus executionem factas fuisse quivis facilè possit agnoscere. Concilium Lugdunense tria præcipuè statuit. Primò, ne Regalia in Ecclesiis de novo usurparetur. Secundò, ut in iis in quibus ex fundatione vel ex antiquâ consuetudine locum habebat, non usurparentur quæ ad fructus seu reditus non pertinebant. Tertiò, ne bona Ecclesiarum dilabi permitterentur. Jam si Constitutiones & Literæ, quarum testimonia adducta sunt, integræ legantur, clarè perspicietur, illas vel unum vel alterum horum trium, vel omnia simul edice-

Art. 5. re seu confirmare. Ita si Constitutio Philippi IV. an. 1302. edi-
§. 22. ta, quæ extat in 2. Tom. Actorum Cleri Gallicani part 2. tit. 6. num 4. conferatur cum Canone duodecimo Concilii Lugdunensis, cum eo consentire in omnibus suprà dictis capitibus comperietur, ut impossibile videatur non judicare, Constitutionem seu Literas Philippi, nihil aliud esse, quàm executionem prædicti Canonis. Primò enim limitatur Regalia ad Ecclesias, in quibus ex consuetudine locum habebat: *Quantùm ad Regalias, quas Nos & nostri Prædecessores percipere consuevimus in aliquibus Ecclesiis Regni nostri, quando eas vacare contingit: de quibus plures ad nos querimoniæ devenerunt.* Deinde quæ ad fructus tunc provenientes non pertinebant, percipere vetat, ac bona in optimo statu conservari præcipit. *Volumus, præcipimus, ac etiam ordinamus, quòd res, bona, maneria, & Jura Regaliarum manu teneantur, distribuantur & expleantur absque aliquo detrimento ac devastatione: ac si nostra propria forent. Inhibentes ne de cætero nemora prædictarum Regaliarum ante tempus debitæ sectionis amputentur; neque arbores quæ ab antiquo servatæ, & factæ fuerunt propter decorem & amænitatem, foresta antiquæ, quæ nunquam causâ vendendi amputatæ fuerunt, aliquo tempore scindantur, aut quoquo modo vendantur. Nemora etiam quæ exponuntur sectioni, non devastentur, aut vendantur, nisi modo & tempore consuetis. Vivaria insuper, stagna, & pescaria, nisi piscium nutritura, & aut fornitamentationibus servatis pro capturâ piscium non graventur. Præcipientes insuper quòd in omnibus istis casibus, & circa prædicta, & singula præmissorum præcaveatur à devastatione, abusu, distractione & excessu, quòdque circa præmissa talis exhibeatur moderatio, talis æquitas, & tale temperamentum, qualia consueverunt à quolibet legitimo Administratore, & pro-*

provido Dispensatore circa talia , ratione prævià , exhiberi. *Art.5.*

5. DISSERT. „ Sed ideò hunc loquendi modum usurpasse, *in aliquibus Ecclesiis Regni nostri:* vel, *in Ecclesiis in quibus Regaliæ Jus habemus:* tum quia in Ecclesiis Collegiatis & Parochialibus Jus illud se non habere, nec unquam Prædecessores suos exercuisse noverant. *§. 22.*

6. RESP. Ergo sola Ecclesiarum Cathedralium Beneficia Jure Regaliæ olim conferebantur; non autem, ut modò, Beneficia alia quæcumque, exceptis Parochiis, tempore vacantis Sedis Episcopalis vacantia. Inter illos reverâ limites Regaliam, cùm primùm ad collationem Beneficiorum extensa est, stetisse arbitrantur qui Arresta occasione Beneficiorum titulo Regaliæ collatorum ad solas Cathedralium Ecclesiarum Præbendas pertinere observarunt.

7. Attamen illam Ecclesiarum limitationem in Literis Regiis non fieri ad designandam illarum conditionem, utrùm scilicet Cathedrales an Collegiatæ essent, sed ad significandum, Regaliam in certis quibusdam Provinciis & Diœcesibus locum habere, in aliis autem neqtaquam, colligitur ex ipsarum Literarum verbis: exempli gratiâ, in Constitutione Ludovici XII. *Ez Archevechéz, Evechéz, Abbayes, & autres Benefices de nôtre Royaume esquels n'avons Droit de Regale ou de Garde.* Id est: „ In Archiepiscopatus, Episcopatus, Abbatias, & „ alia Beneficia Regni nostri, in quibus Jus Regaliæ aut Custodiæ non habemus.

8. Observavimus §. 18. Cosmam Guimerium in Senatu Parisiensi Præsidem conferendi Beneficia titulo Regaliæ Regi Christianissimo tribuere *in quibusdam Ecclesiis Cathedralibus* tantùm. Eum secutus est Joannes de Selva in eodem Senatu

 Præ-

Art. 5. Præses. De Benef. par. 2. quæst. 23. num. 37. Videri etiam
§. 22. potest Philippus Probus quæst. 2. & alii : adeò inaudita erat eis illa interpretatio, quòd scilicet Regalia in Constitutionibus Regiis ad aliquas Ecclesias limitata sit, ut excluderentur tantùm Ecclesiæ Collegiatæ & Parochiales, non autem aliquæ Cathedrales.

9. DISSERT. „Tum quia Ecclesias nonnullas exemptas, „ non quidem exemptione Juris & præscriptione, sed exem- „ ptione à Principe concessâ, sive gratuitò, sive titulo one- „ roso, suâ frui volebant libertate.

10. RESP. Minor erat Ecclesiarum exemptarum numerus (exemptarum inquam : erant enim liberæ quàm plurimæ) quàm ut ad illas tantùm respicere potuerint Principes Constitutionum aut Literarum, Regaliam ad aliquas Ecclesias limitantium Autores. Exemplo sit Philippus IV. in Constitutione an. 1302. modò relatâ, ubi sic loquitur : ***Quantùm ad Regalias quas Nos & nostri Prædecessores percipere assuevimus & habere in aliquibus Ecclesiis Regni nostri.***

11. DISSERT. „ Tum quia Jus illud quoad Præbenda- „ rum collationem in iis Ecclesiis se non habere profitebantur, „ in quibus Jus conferendi ad Episcopum non pertinet, sed ad „ Capitulum.

12. RESP. Enumerandæ erant Ecclesiæ, in quibus Jus conferendi Præbendas ita pertinet ad Capitulum, ut Episcopus nullam conferat. Certè tam paucæ sunt, ut incredibile sit, dictum fuisse à Regibus Christianissimis, in aliquibus Ecclesiis tantùm se Jus Regaliæ habere, ut significarent, se non habere Jus conferendi Præbendas in Ecclesiis, in quibus *Jus conferendi ad Episcopum non pertinebat, sed ad Capitulum.* Præsertim cùm certum esset, Regem Episcopi tantùm juribus, vacante Sede,

Sede, quoad collationes Beneficiorum subrogari, *adeòque nihil amplius posse quàm Episcopum*, ut observavit Pater Alexander Articulo primo §. 1. Regaliæ definitionem exponens. Art. 5. §. 22.

13. Libet autem hîc observare, quòd si *Reges Christianissimi Regaliæ Jus quoad Præbendarum collationem in iis Ecclesiis se non habere profitebantur, in quibus Jus conferendi ad Episcopum non pertinet, sed ad Capitulum*, sequitur ante Declarationem Regis Christianissimi anno 1682. datam, Beneficia quorum collatio ad Capitula non ad Episcopos spectabat, titulo Regaliæ justè conferri non potuisse, atque adeò suam Majestatem nulli juri legitimo renunciasse in favorem Ecclesiæ ad compensandum damnum quod ex Regaliæ ad omnes Diœceses extensione patitur.

14. DISSERT. „ Præterea, hoc loquendi modo, *Nolu-„ mus, Non intendimus* &c. significant quidem Christianissi-„ mi Reges se Regaliæ Jus in iis Ecclesiis exercere nolle, quibus „ ipsi aut eorum Prædecessores Immunitatem ab eo Jure gra-„ tuitò concesserant, sed Juris illius exercendi legitimum titu-„ lum & auctoritatem se habere non negant.

15. RESP. Hæc verba, *Nolumus, Non intendimus* &c. significant quidem, Reges Christianissimos Regaliam exercere nolle: sed supponunt, Reges ideò nolle, quia justè non possunt, quod certò colligitur ex eo quòd Constitutiones & Literæ, hujusmodi verba continentes, datæ sunt, Ecclesiarum Prælatis aut Clericis, Regaliam in Ecclesias suas injustè induci conquerentibus. *De quibus*, inquit Philippus IV. in Literis modò laudatis, *plures ad nos querimoniæ devenerunt*. Sed quomodò cum his verbis Ludovici XII. *Esquels n'avons Droit de Regale ou de Garde; ils ne se mettent dedans, sur peine d'estre punis comme sacrileges*. Id est: „ In quibus Jus Regaliæ aut

 Custo-

Art. 5. „ Custodiæ non habemus ne se immisceant : alioquin ut sacri-
§. 22. „ legi plectuntor ; stare possunt hæc verba P. Alexandri : *Juris illius exercendi legitimum titulum & auctoritatem se habere non negant ?* Ita scilicet æquum se præbuit Ecclesiæ juribus : ita Instrumenta quibus probantur, ponderavit.

16. DISSERT. „ Regestum vetus Cameræ computorum, „ illius quo hæc scripta sunt temporis consuetudinem probat, „ Reges nimirùm Jure suo uti noluisse in quibusdam Ecclesiis, „ sed non probat Jus Regaliæ ipsos exercere in illis non potuis- „ se. Unde verba illa : *In totâ Linguâ Occitanâ nihil habet*, id „ solùm de illa Provincia negant, quod de aliis Provinciis as- „ sertum est his verbis : *Consuevit capere Regaliam, cùm vaca- „ verit*, &c. Regem scilicet tunc non consuevisse Jus Regaliæ „ in Ecclesiis Septimaniæ exercere.

17. RESP. Constat igitur, ut mox observavimus, in plurimis Regni Franciæ Ecclesiis, quæ in eo Regesto enumerantur, Regaliam non fuisse in usu tempore quo factus est Catalogus Ecclesiarum tum liberarum, tum obnoxiarum. Doceat nos Pater Alexander Historiæ peritissimus, & in hâc quæstione se Historicum tantùm asserens, quisnam Rex à tempore Concilii Lugdunensis adeò jurium suorum negligens extiterit, ut usum tam sibi honorificum, tam utilem in maximâ Ecclesiarum Regni sui parte in desuetudinem abire permiserit. An Philippus Pulcher, sub quo scriptus est ille Catalogus, & quidem post dissidium cum Bonifacio VIII. ut colligitur ex his verbis quæ extant in Articulo Ecclesiæ Pictaviensis, prout à Pasquierio lib. 3. cap. 37. refertur : *Verumtamen de Pictaviensi computatum fuit anno* 1306. *Sed Rex* (qui tunc erat prædictus Philippus) *præcepit totum restitui Episcopo ?* A tempore autem Concilii Lugdunensis nullus ante Philippum Pul-

Pulchrum regnaverat præter ejus Patrem Philippum III. cu- *Art. 5.*
jus Officiales, non solùm Jura Regia non negligebant, sed §. 22.
etiam indebitè propagare conabantur, ut circa Ecclesiam Albiensem paulò ante Concilium Lugdunense contigisse, testatur Arrestum anno 1272. datum cujus jam facta est mentio, & adhuc paulò infrà fiet. Quandonam Officiales Regii tam malè suorum Principum rationes curarunt, ut usum tam commodum abolere sinerent? Si autem jam tempore Concilii Lugdunensis illæ Ecclesiæ suâ libertate gaudebant: quo jure contra illius Concilii prohibitionem hodie in servitutem redigi possunt?

18. Linguam Occitanam nimis angustis finibus concludit Pater Alexander, cùm eam intra Septimaniam restringit. Verba enim illa *& per consequens in totâ Linguâ Occitanâ nihil habet*, posita post ista *in Provinciâ Auscitanensi, & Arelatensi*, non possunt de sola Septimania intelligi, cùm extra eam sint Auscitanensis, & Arelatensis. Quamobrem Lingua Occitana hîc accipi videtur pro totâ illâ parte Regni, ad quam de novo extensa est Regalia juxta Galliæ divisionem ab Adriano Valesio in Notitiâ Galliarum traditam verb. *Septimania vel Gothia, quæ & Linguadokium. Olim*, inquit, *totum Franciæ Regnum in provincias Linguæ* OUY, *& Linguæ* OC *dividebatur (de Langue d'Ouy & de Langue d'Oc) . . . . Hæc autem divisio Franciæ facta est duas in Linguas, quòd Vascones, Gothi, sive Septimani, Provinciales, Delfinates, aliique Linguæ tortæ populi, sed præcipuæ Gothi pro ita vel utique*, OC *dicere consueverant, id est, hoc: cæteri Franciæ incolæ*, OUY.

19. DISSERT. „ Addiderim, Indicem illum ex Regesto „ veteri Cameræ computorum excerptum, vitiosum esse, nec supre-

Art. 5. §. 22. „ ſupremum Senatum illius rationem habuiſſe in ferendis de „ quæſtionibus Regaliæ Judiciis., ut obſervat Paſquierius „ lib. 3. Diſquiſitionum Francicarum Cap. 37. pag. 296. „ & 297.

20. Non ait Paſquierius, Indicem illum eſſe vitioſum; aut generatim ſupremum Senatum illius rationem non habuiſſe; ſed data eſſe aliquando Arreſta illi non conſentanea: quæ diſcrepantia potuit aliunde, quàm ex Indicis vitio provenire. Addit enim, Indicem illum fuiſſe ſemper quaſi facem, cujus lumine Judices in ferendis judiciis circa controverſias de Regaliâ ducerentur. Hæc ſunt propria ejus verba lib. 3. cap. 37. *Pour reprendre les briſées de ce vieux Memorial que je vous ay voulu icy patroner, je ne veux pas dire que ce ſoit une leçon en tout & par tout aſſeurée: car depuis la Cour de Parlement par ſes Arreſts y à adjouſté ou diminuè, ſelon les occurrences des procès dont elle à pû informer ſa Religion. Si puisje dire que ce memoire eſt comme un fanal qui apporte grande lumiere à l'obſcurité qui ſe trouve en nos Regales. Et de fait Monſieur le Præſident le Maiſtre en à fait banniere en ſon Traitté des Regales.* Quæ ſic Latinè verti poſſunt: Ut „ autem ad veterem Catalogum redeamus, quem hîc tibi „ exhibui; non intelligo illum ceu regulam eſſe in omnibus, „ ac per omnia certam. Subinde namque Senatus ei placitis „ ſuis aliquid vel demit, vel addidit, prout in litibus occur- „ rentibus ei pro ſuâ Religione æquum viſum eſt. Affirma- „ verim tamen monimentum illud eſſe quaſi facem tenebris „ quæ Regalibus noſtris inſunt plurimam lucem afferentem. „ Ac reipſâ Dominus Præſes le Maitre in ſuo Tractatu de Re- „ galiis hoc quaſi vexillum oſtentavit.

21. Conſtat ſaltem ex illis Conſtitutionibus & Literis, Regaliam

galiam tunc, cùm illæ datæ sunt, in omnibus Regni Eccle- *Art. 5.*
siis locum non habuisse. Quodnam autem jus novum Regi §. 22.
Christianissimo accidit, ut Jus illud ad Ecclesias tunc liberas nuper extenderet? Quædam enim ex illis provinciis, ad quas facta est extensio, ad Ditionem Regum Christianissimorum revocatæ fuerant antequàm edita fuisset ulla ex his Constitutionibus, quarum aliquæ factæ sunt, cùm jam omnes illæ provinciæ sub Regiâ essent Ditione.

22. DISSERT. „ Senatûs Arresta vel rationibus singulari-„ bus nitebantur; vel consuetudini tunc vigenti, & Regnan-„ tis voluntati illis Ecclesiis faventi se accommodaverunt con-„ scripti Patres; sed non judicavêre quòd Rex Jus Regaliæ in „ illis non haberet, nisi fortè exemptæ essent oneroso titulo. „ Quæ exemptio vim contractûs cùm habeat, salvâ justitiâ „ rescindi non potest.

23. RESP. Quænam excogitari possunt rationes ob quas Ecclesiæ declaratæ fuerint liberæ per illa Arresta, de quibus Autor Tractatûs Appamiensis lib. 3 cap. 1. præter libertatem ipsam omnibus Ecclesiis, quæ neque ex fundatione, neque ex antiquâ consuetudine servituti subjectæ sunt, competentem? Quid opus est rationes singulares fingere, cùm Arresta ipsa veram rationem contineant, scilicet libertatis possessionem? Ita declarat Arrestum in favorem Ecclesiæ Bituricensis an. 1277. datum. *Dictum fuit per Curiæ nostræ judicium*, CUM NON CONSTARET DE POSSESSIONE NOSTRA *ante collationes prædictas, dictum Archiëpiscopum remanere debere in possessione conferendi Beneficia antedicta, & esse restituendum ad possessionem antedictam.* Arrestum pro Ecclesiâ Ambianensi an. 1327. pronunciatum eamdem rationem indicat: *Cùm olim*, inquit Carolus IV. *vivente charissimo Domino Genitore nostro, certum*

Art. 5. §. 22. *Arrestum pro Episcopo tunc Ambianensi prolatum fuerit, super possessione collationis Præbendarum Ecclesiæ Ambianensis, quasi Sede vacante contingebat vacare; Nosque & Procurator noster probabiliter ignoraremus, an in simili modò cæterorum collatio Beneficiorum vacantium in civitate & Diœcesi Ambianensi, ad ipsius Episcopi collationem, an ad nos ratione Juris Regalium pertineret,* NE EX IGNORANTIA JUS NOSTRUM DESERERE, AUT ALIENUM INVADERE CONTINGERET : *mandavimus Ballivo Ambianensi, quòd se ex præmissis diligenter informaret; factâ igitur informatione. . . . . Curia præcepit Procuratori nostro, & per Arrestum, quòd ipse super præmissis ulteriùs non contendat., sibi super præmissis silentium perpetuum imponendo.* Apud Chopinum l. 1. de sacra Politia tit. 7. n. 8.

24. Notatu dignissima sunt verba illa Arresti: NE EX IGNORANTIA JUS NOSTRUM DESERERE, AUT ALIENUM INVADERE CONTINGERET, quibus confutatur quod paulò ante dixit Pater Alexander, Reges Christianissimos *Juris* Regaliæ in Ecclesiis, quas liberas declararunt, exercendi legitimum titulum & autoritatem se habere non negasse. Non Juri suo cedebant, sed Jus Ecclesiarum conservabant hujusmodi Placitis. Eamdem rationem continent Arresta in aliis Tractatûs Appamiensis locis relata; verbi gratiâ, quod habetur cap. 6. ejusdem libri pro Ecclesia Albiensi, quod jam Art. superiori §. 41. retulimus : *Cùm Dominus Rex super hoc aliàs nunquam usus fuisset*; & Arrestum circa Regaliam in Ecclesia Aniciensi jam sæpe citatum: *Quia per inquestam quam fieri fecimus, probatum non extitit, seu inventum, quòd vacante Ecclesiâ suprà dictâ,* NOS VEL NOSTRI ANTECESSORES *domum Episcopalem, vel fortericia alia civitatis, castra etiam extra civitatem, seu villas alias habuerimus* ALIQUO UNQUAM TEMPORE, *sed*

nec

nec pedagia extra civitatem ad Episcopum pertinentia, nisi à duabus primis vacationibus citra vel aliquando unquam, vacante Ecclesiâ, Nos vel nostri Antecessores Dignitatem aliquam in eâ contulerimus, seu Præbendam &c. Art. 5. §. 22.

25. DISSERT. „ Cæterùm idem supremus Senatus Arresto lato anno 1608. perorante Servino Advocato Catholico, „ edixit Regem in Diœcesi Bellicensi, quæ recèns ad Gallicam „ Ditionem revocata erat, & in cæteris Regni sui Ecclesiis, Jus „ Regaliæ habere: & Advocatis prohibuit ne id in dubium „ revocarent, aut contrariam opinionem in publicis actionibus tuerentur. Adversùs hoc Senatusconsultum querelam „ movit Clerus Gallicanus apud Regiam Majestatem..

26. RESP. Vix notabilem excogites circa judicia ferenda defectum, qui huic Arresto non intervenerit. Primò, quâ autoritate Senatus Parisiensis poterat abrogare Edictum ab Henrico IV. promulgatum anno 1606. & à Senatu ipso duobus ante prædictum Arrestum mensibus, hoc est die 29. Februarii 1608. verificatum, quo Rex declarabat, se nolle gaudere Jure Regaliæ, nisi quomodo tum ipse, tum ejus Prædecessores illud exercuerant, neque illud ultrà producere in præjudicium Ecclesiarum immunium? Secundò, quæ potuit præcedere deliberatio, & Juris Ecclesiarum examen, quæ nec auditæ nec vocatæ fuerant, ac de quarum causâ tunc non erat quæstio, cùm de Bellicensi tantùm ageretur? Tertiò, quæ justitia, ut non solùm Ecclesia Bellicensis, quæ libera semper fuerat, & in Regione posita Coronæ Franciæ septennio tantùm priùs, hoc est anno 1601. adjunctâ, post factam scilicet cum Salutiarum Marchionatu permutationem ab Henrico IV. Rege Franciæ & Carolo Emanuele Duce Sabaudiæ; sed etiam reliquæ omnes similiter suâ libertate gaudentes de

Art. 5. novo Regaliæ ſubderentur ? Quis novus titulus Regi Chriſtia-
§. 22. niſſimo obtigerat à bimeſtri, ut Eccleſiæ immunes in ſervitutem redigerentur ? Quartò, quæ æquitas ſinebat, ut non ſolùm Eccleſiis fieret injuria, ſed ut non liceret etiam Advocatis earum jura defendere, quod nemini unquam negatur, ſaltem ubi nondum auditæ ſunt ejus defenſiones ? Quintò, quæ ratio ſinit, ut illud Arreſtum tot aliis ab eodem Senatu prolatis, tot Conſtitutionibus Regiis, tot Conciliorum etiam generalium, ac præſertim Lugdunenſis ſecundi, Canonibus, in cauſa libertatis Eccleſiaſticæ, cui vel maximè favendum eſſet à Judicibus Chriſtianis, præponatur ? Quamobrem Henricus IV. animadvertens quàm pertinaciter Senatus Pariſienſis contenderet, Regaliam ad omnes Eccleſias extendere, omnium circa illam controverſiarum cognitione ei interdixit, eamque ad ſe revocavit, & Edictum ſuum anni 1606. ſimpliciter & abſolutè verificari voluit, quod teſtantur ejus Literæ die 26. Octobris an. 1609. datæ. *Nous aurions, dit-il, evoqué, toutes les dites inſtances & icelles retenues en noſtre Conſeil; à cauſe que noſtre Cour de Parlement de Paris, avoit donné Arreſt contraire apres la verification de noſtre dit Edit ..... Attendant que noſtre dit Edit du moys de Decembre 1606. & Reglement contenu en iceluy pour le fait des dites Regales, ayent eſté purement & ſimplement verifiéz ſuivant noſtre intention.* Id eſt :
„ Nos omnes illas lites ad nos evocavimus, eaſque in Conſi-
„ lio noſtro judicandas retinuimus, eò quòd Curia noſtra Se-
„ natûs Pariſienſis Arreſtum prædicto noſtro Edicto jam veri-
„ ficato contrarium tuliſſet .... Donec præfatum Edictum
„ noſtrum menſe Decembri anno 1606. datum, & præſcriptio
„ ei adjuncta circa prædicta Regalia abſolutè ac ſimpliciter ve-
„ rificata fuerint, ut voluntatis noſtræ eſt. Extant Henrici

Lite-

Literæ, Edictum, & alia multa documenta negotium istud *Art.5.* spectantia in tomo 2. Actorum Cleri Gallicani parte 2. tit. 6. §. 22. Denique Ludovicus XIII. cognomine Justus Edictum anni 1606; quod Senatus Parisiensis enervare tentaverat, Constitutione an. 1629. editâ confirmavit.

27. DISSERT. „ Arrestis Regii Consistorii 6 Octobris „ 1637. & 19 Junii 1638. & 12 Aprilis 1651. item 2 Junii „ ejusdem anni, 22 Aprilis 1653. & 6 Junii 1654. & 12 Aprilis „ 1657. Rex edixit, ut Archiëpiscopi & Episcopi, qui Ecclesias „ suas à Regaliâ immunes contendebant, omnes Titulos, Instrumenta, & Documenta proferrent universa, quibus Immunitatem illam suam probabant. Regiis Mandatis paruerunt „ Septimaniæ, Aquitaniæ, Provinciæ ac Delphinatûs Præsules.

28. RESP. His Arrestis violatæ sunt immunitates Ecclesiæ. Ecquis enim Judex hominem, qui patrimonium à Majoribus acceptum pacificè possideat, coget exhibere titulos, quibus contendit, id ad alium non pertinere? Nonne omnes leges omniaque jura clamant, ejus esse, qui pacificum possessorem deturbare aggreditur, jus suum probare? Ridiculus esset Judex, qui Cajum damnaret ad probandum, hæreditatem sibi à Patre relictam non esse Titii, suam esse asserentis. Ecquæ igitur sinebat æquitas, ut Ecclesia specialibus documentis ostendere cogeretur, fructus bonorum suorum, & collationem Beneficiorum non pertinere ad Regem, Sede vacante? Regiorum Officialium erat demonstrare, quòd Jus illud Regi Christianissimo competeret ex titulis fundationum vel ex antiquâ consuetudine; præsertim cùm id minimè verisimile sit, attentâ rerum ipsarum naturâ & conditione. Sufficiebat Ecclesiis antiqua suæ libertatis possessio, variis Canonibus, Constitutionibus Regiis, & Arrestis confirmata.

Art. 5. §. 22. 29. Quin etiamsi facultas fruendi reditibus bonorum Ecclesiasticorum & conferendi Beneficia Ecclesiastica jure proprio, & ut ita dicam, naturali non pertineret ad Ecclesiam, sufficeret ipsi pacifica triginta annorum possessio, nullis aliis titulis prolatis juxta leges Ecclesiasticas & Civiles. *Placuit huic sanctæ & magnæ Synodo* (verba sunt octavæ Synodi generalis Can. 18. ex traduct. Anastasii Bibliothec.) *ut res vel Privilegia quæ Dei Ecclesiis ex longâ consuetudine pertinent, &, sive à divæ recordationis Imperatoribus, sive ab aliis Dei Cultoribus in scriptis vel sine scriptis donata, & ab eis per triginta annos possessa sunt, nequaquam à potestate Præsulis earum quæcumque persona sæcularis per potestatem subtrahat, aut per argumenta quælibet auferat; sed sint omnia in potestate Præsulis, quæcumque intra triginta annorum spatium ab Ecclesiis possessa fuisse noscuntur. Quisquis ergo sæcularium contra præsentem definitionem egerit, tanquam sacrilegus judicetur, & donec se correxerit, & Ecclesiæ propria Privilegia seu res restituerit, & reservaverit, anathema sit.*

30. Huic Canoni consona sunt Edicta & Constitutiones Regum Christianissimorum, Ecclesias liberantium ab onere exhibendi instrumenta jurium & immunitatum, quibus fruebantur, ut videre est in Actis Cleri Gallicani tom. 3. par. 4. cap. 3. num. 25. cap. 9. num. 4. & seq.

31. Quapropter Syndicus Occitaniæ anno 1638. documenta proferens libertatem Ecclesiarum illius Provinciæ confirmantia, protestatus est initio sui Inventarii publicis typis editi, se nequaquam acquiescere Arresto id præcipienti, sed potiùs velle illius abrogationem prosequi, si sibi liceret. Adjecit, eos esse Provinciæ illius mores, quibuscum Coronæ Franciæ accesserat, ut nunquam titulos seu instrumenta exhi-

bere teneretur ad comprobandas nativas suas libertates, aliave, *Art.5.*
quibus jure communi potiebatur. Itaque ex productis docu- §. 22.
mentis perperàm inferretur, Ecclesias liberas ejusmodi probationibus indiguisse.

32. Non potest etiam colligi, Clerum Gallicanum Regem Christianissimum tanquam proprium, multò minùs tanquam unicum ejus controversiæ Judicem agnovisse. Regiam autoritatem adversùs Regios Officiales injuriam Ecclesiis liberis inferentes imploravit; eam nimirùm à Ludovico XIII. interponendam, eò minùs dubitans, quòd à nullo ex suis unquam Prædecessoribus Ecclesiæ in similibus occasionibus fuisset denegata, sed cuncti ferè Reges Ministros suos propria commoda, prætextu Regiorum jurium, in præjudicium Ecclesiæ amplificare conantes, cohibuissent, quod varia testantur eorum Edicta, Arresta, Constitutiones, & Literæ. Quapropter suæ Majestatis Religioni & æquitati minimè diffidentes, protestationes in aliis negotiis præmissas, ut à Bertrando Æduensi Episcopo Ecclesiasticæ jurisdictionis defensore adversùs Petrum de Cuneris Advocatum Regium anno 1329. & à Comitiis Cleri Gallicani Meloduni anno 1579. congregati factum fuerat, reverentiæ causâ omiserunt. *Protestatione præmissâ*, inquit Æduensis Episcopus, *quòd quidquid dicturus sum, volo dicere non ad subeundum quodcumque judicium, sed solùm ad Domini Regis, & aliorum assistentium conscientiam informandam.* Comitia verò Melodunensia; *A tous Articles qu'on dressera concernant la discipline ou reglement Ecclesiastique sera avisé de n'en attribuer aucune jurisdiction au Roy, comme aussy sa Majesté ne le pretend; ains seulement luy faire tres humble requeste afins que l'execution des Articles qui seront arrestés par le Clergè, soit par sa Majesté authorisée, enjoignant à tous*

Art.5. *tous ses Officiers, & autres d'y tenir la main, en ce qu'ils en se-*
§. 22. *ront requis, & non autrement. Inter Act. Cler. Gall. Tom. 5. par. 8. tit. 2.* Id est: „In instruendis Articulis disciplinam „aut regimen Ecclesiasticum spectantibus, cavendum erit, ne „qua Regi circa hæc tribuatur jurisdictio, quam ne sua qui- „dem Majestas sibi tribui petit; sed solùm humillimè roga- „bitur, ut Articulorum à Clero constitutorum executionem „autoritate suâ communiat, omnibusque suis Officiariis & „aliis præcipiat, quo auxilium præstent, ubi ab eis require- „tur & non aliàs.

33. DISSERT. „Causâ maturè & accuratè à Consisto- „rianis Comitibus utriusque Juris peritissimis, & æquissimis, „discussâ, & ad Regium Consilium relatâ, judicatum est: „*Jus Regaliæ alienari, & præscribi non posse; ac Regi in omni- „bus Archiëpiscopatibus, & Episcopatibus Regni Ditionumque „suarum competere.* Unde Rex Christianissimus LUDOVICUS „MAGNUS Declaratione datâ apud Sanctum Germanum in „Laya, die 10. Februarii anni 1673. ex certâ scientiâ, plenâ „potestate & Regiâ auctoritate edixit, *Jus Regaliæ univer- „sim ad suam Majestatem pertinere in omnibus Archiëpiscopati- „bus, & Episcopatibus Regni Ditionumque suarum, iis dunta- „xat exceptis, qui oneroso titulo exempti.* A CES CAUSES, *de „l'avis de nostre Conseil, & de nostre certaine science, pleine „puissance & autorité Royale, Nous avons dit & declaré, & „par ces Presentes signées de nostre main disons & declarons* LE „DROIT DE REGALE NOUS APPARTENIR UNIVERSEL- „LEMENT DANS TOUS LES ARCHEVECHEZ, ET EVECHEZ „DE NOSTRE ROYAUME, TERRES ET PAYS DE NOSTRE „OBEISSANCE: *a la reserve seulement de ceux qui en sont „exempts à titre onereux.* Quæ Regis Maximi Declaratio ex

Sena-

„ Senatusconsulto in tabulas Curiæ relata est die 18. A- *Art. 5.*
„ prilis ejusdem anni. Sic peremptoriâ sententiâ causa §. 22.
„ de Regaliæ extensione ad universas Regni Ecclesias fini-
„ ta est.

34. RESP. Deceptam fuisse Christianissimi Regis religionem, & injuriam Ecclesiæ factam, nescio cui persuasum non sit. Quamobrem odiosum admodùm est, ut qui contra proprium officium, Regi Christianissimo autores fuerunt, ut Regni sui Ecclesias Canonicâ libertate spoliaret, tanto studio curent, ne sua Majestas rei injustitiam agnoscat, & agnitam reparet; quasi non esset majori gloriâ dignum, ut quod perperàm gestum est, meliori consilio reformaretur, quàm ut tanquam rectè factum defenderetur.

35. Sed dolendum est vel maximè, quòd Jurisconsulti ac Theologi, quorum esset, veritatem aperire, non modò in injustitia illam detineant, sed adversùs illam stent, eamque obtegere nitantur, ut minori cum verecundia illam impugnent.

36. DISSERT. „ Frustrà ergo vetera quædam Senatus-
„ consulta, aut Regum Edicta proferuntur, quæ nec LU-
„ DOVICI MAGNI Declarationi contraria sunt, & si contraria
„ sint, per eam sunt rescissa & revocata. Legem namque po-
„ steriorem prioribus derogare notum est.

37. RESP. An bonâ fide asserere quisquam potest, Senatusconsulta, & Regum Edicta, quæ Regaliam in illis Ecclesiis, ad quas noviter porrecta est, locum non habere declarant, non esse Regis Christianissimi Declarationi Jus illud ad easdem Ecclesias porrigentis contraria? Num Senatusconsulta illa & Edicta Ecclesias liberarunt? An non liberas esse, cognitâ causâ, decreverunt? Unde autem illa libertas? Nonne ab

Art.5. ipsâ rerum naturâ & conditione, sacris Canonibus, Regiâque
§. 22. protectione communitâ?

38. Potest quidem per posteriorem legem priori derogari, dum res à Principum arbitrio pendet, ac nova postulat causa: ut autem Princeps quod suum non est, suumque non esse pluribus judiciis post expensa causæ merita pronunciatis, declaratum est, novâ prolatâ lege suum facere possit; nescio quis unquam docuerit Jurisconsultus aut Theologus.

39. DISSERT. „ Et sicut *ipsa plenaria Concilia sæpe priora „ à posterioribus emendantur, cùm aliquo experimento rerum aperitur quod clausum erat, & cognoscitur quod latebat*, ut do„ cet S. Augustinus lib. 3. de Baptismo contra Donatistas, „ cap. 3. sic Edicta priorum Regum, & antiqua Senatusconsulta possunt à posterioribus rescindi vel emendari, cùm „ omnia causæ alicujus momenta & documenta accuratissimâ „ consideratione discussa sunt, quæ antea examinata non fuerant. Id porrò in Regaliæ causâ factum est. Quamobrem „ Regia Declaratio hac in materia suprema Lex esto (inquiunt „ Regii Magistratus & Jurisconsulti Galli.)

40. RESP. Prudenter agit Dissertator, dum hujus tam absurdæ doctrinæ invidiam à se amovere tentat, & eam in Regios Magistratus ac Jurisconsultos Gallos derivare, sed injustæ causæ patrocinium nimis apertè suscepit, quàm ut suadere possit, se merè historicè illam referre. Quis autem non videt, Conciliis plenariis fieri injuriam, dum ab eorum exemplo ducitur argumentum ad decernendum de justitia extensionis Regaliæ? Nam præterquam quòd Regia Declaratio, ubi agitur de collatione Beneficiorum *pleno jure*, & de usu-fructu bonorum sacrorum, suprema Lex esse non potest contra supremam Concilii generalis Autoritatem; quis non advertat quan-

quantùm discrepet priorum Conciliorum per posteriora emendatio, ab antiquorum Senatusconsultorum & Edictorum abrogatione per Declarationem Regis Christianissimi factâ? Supponit S. Augustinus, experimento rerum aperiri in posterioribus Conciliis, quod clausum fuerat primis, vel cognosci quod latuerat, quod in quæstionibus disciplinæ maximè contingit; quid autem aperuit experientia in exercitio Regaliæ, nisi fortè commodum illud esse Officialibus Regiis & Aulicis, atque adeò si omnes Regni Ecclesiæ huic oneri subjicerentur, amplificandam Senatûs Parisiensis autoritatem, multiplicandas lites, plura in Aula Regiâ distribuenda Beneficia? Art. 5. §. 22.

41. Quid cognitum est quod latuisset? An quòd Corona esset rotunda? Certè id non latuerat Renato Chopino in Senatu Parisiensi Advocato, qui tamen Regaliam in plurimis Regni Ecclesiis non habere locum confessus est. *Atqui Regalia ista* (inquit lib. 1. de sacra Polit. tit. 7. num. 11. loquens de collatione Beneficiorum; de Regaliâ enim integrâ jam dixerat) *non ubique exercentur à Principe inter suos, multòque arctioribus, quàm Regni limitibus circumscribuntur & terminantur, licèt alioquin Regii Diadematis sphærica forma sit, in qua nihil incisum angulis, nihil sinuosum, æqualitatemque motûs ac constantiam in omnibus suis partibus figura servet ejusmodi.*

42. An ignorabant antiqui, Regem esse Protectorem Ecclesiarum, feuda fuisse à Regibus collata, & alia quæ Pater Alexander congessit in suam Dissertationem? Minimè verò: sed Patris Alexandri Dialecticæ regulas non norânt; ideòque non concluserunt, Regaliam ad omnes Ecclesias extendi posse.

43. At, inquies, *antiqua Senatusconsulta possunt à posterioribus rescindi vel emendari, cùm omnia causæ alicujus momenta*

Art. 5. §. 22. *& documenta accuratiſſimâ conſideratione diſcuſſa ſunt, quæ antea examinata non fuerant.* Verum id quidem: ſed quâ ratione ſuadet nobis P. Alexander, *id in Regaliæ causâ factum eſſe?* Quod enim ad examen attinet, antiqua Arreſta non pronunciabantur niſi factâ diligenti inquiſitione, ut in ipſiſmet Arreſtis exprimitur. Sed quæ ſunt illa momenta & documenta modò *accuratiſſimâ conſideratione diſcuſſa, antea* verò *non examinata?* O quàm optimè de Rege Chriſtianiſſimo meritus fuiſſet Pater Alexander, ſi ea ſuæ Diſſertationi inſeruiſſet, ut hominibus illis, quorum ſanè maximus eſt numerus, fieret ſatis, qui Declarationem, de qua eſt ſermo, putant de ſuæ Majeſtatis laude ac gloriâ non parum detraxiſſe! Nec enim veriſimile eſt, Officiales Regios, quorum cauſam tuetur, nova illa rationum momenta eum celaſſe novaque documenta.

44. Nam quod in controverſiis omnibus fieri ſolet, id in cauſâ Eccleſiæ graviſſimâ prætermiſſum eſt, ut ipſi exhiberentur quæ contra ipſam producta fuerant vel allegata, quò poſſet de ſuo jure ſuiſque libertatibus Regis conſcientiam informare. Quæ vel una ratio obſtaret, quò minùs *Regia Declaratio hac in materia ſuprema Lex ſit.* Omnibus enim legibus, etiam naturæ ſtatutum eſt, ut quis defendendi ſe facultatem habeat; quomodò autem ſe defendet, niſi quæ ſibi objiciuntur, norit?

45. DISSERT. „ Nec verò Privilegia quibuſdam olim Ec„ cleſiis à Regibus conceſſa, Succeſſores ipſorum ligant, vel „ illorum Jura præſcribunt. Si enim Summi Pontifices pro „ traditâ ſibi divinitùs plenitudine poteſtatis, cùm ſubeſt cau„ ſa, Decreta ſuorum Prædeceſſorum reſcindunt, conceſſa „ ab ipſis Privilegia revocant, maximè ſi in Eccleſiaſticæ rei detri-

„ detrimentum cedere videantur : quidni Reges, qui su- *Art.5.*
„ premam in temporalibus potestatem à Deo immediatè acce- §. 22.
„ perunt, potestatem habeant Privilegia à suis Prædecessori-
„ bus concessa revocandi, si contra Jura Coronæ, & in de-
„ trimentum supremi Dominii quod in omnia subditorum
„ suorum, & ipsarum Ecclesiarum temporalia bona sibi legiti-
„ mè vindicant, concessa judicentur?

46. RESP. Aliquæ sunt Ecclesiæ, in quibus olim Regalia exercebatur, nec fortè injustè, si intra usum-fructum feudorum Regalium stetisset, eaque fuisset consuetudo provinciarum, ut Dominus feudi, deficiente vassallo, fructus suos faceret usque ad Investituram successoris : liberatio ab hoc onere non incongruè Privilegium diceretur. Aliæ sunt, in quibus nullus unquam extitit legitimus Regaliæ usus, sed iniquæ consuetudinis abrogatio. Istæ non Privilegio propriè dicto donatæ sunt, sed in nativam & Canonicam suam libertatem, quâ ab iniquis Dynastis spoliatæ fuerant, sunt restitutæ. Neutræ verò de novo possunt in servitutem redigi. Quia si *decet concessum à Principe Beneficium esse perpetuum*, ut habet vulgata Juris utriusque regula, in quoscumque collatum sit; debet maximè, cùm Ecclesiæ concessum est. Non sinit Religio, ut revocetur oblatio semel Deo facta. Lex enim divina est : *Quidquid semel fuerit consecratum, sanctum sanctorum erit Domino. Levit.* 27. v. 28.

47. Malè audiunt Principes qui Privilegia revocant à Prædecessoribus suis concessa privatis personis aut communitatibus, nisi aliqua gravis culpa eam pœnam mereatur, aut saltem id urgens necessitas, vel maxima utilitas Reipublicæ postulet : Privilegia autem Ecclesiis, quæ nec peccarunt, nec peccare potuerunt, nullâ interveniente publicâ causâ, auferen-

Art. 5. tur abſque tollentium dedecore? Suſpicor, Patrem Alexan-
§. 22. drum moleſtè laturum, ſi Summus Pontifex omnia Privilegia Regularium aboleret, eoſque Epiſcopis juxta hierarchicum ordinem ſubjiceret, etiam ſi aliqui ſuis Privilegiis abutentes, eis privari meriti fuiſſent. Cur ergo non ei diſplicuit, quòd abſque ulla culpa Eccleſiis adimerentur à Rege ſua Privilegia? Quin etiam ſi peccaſſent omnium Eccleſiarum Epiſcopi, regula Juris eſt, quòd *delictum perſonæ non debet in detrimentum Eccleſiæ redundare. De reg. Jur.* in 6. reg. 76. Quæ cùm ita ſe habeant in Privilegiis Eccleſiæ a Principibus ex merâ liberalitate conceſſis; quis dubitet in Privilegiis Divinis & Canonicis multò magis eſſe ſervanda? Enimverò Privilegium eſt non à Rege, ſed à Chriſto datum, quòd Eccleſia Miniſteria ſua diſpenſet ſuiſque reditibus fruatur.

48. Quodnam *jus Coronæ* violatur, ſi ii quos *Spiritus Sanctus poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam Dei*, Eccleſiæ Miniſtros conſtituant; ſi bonorum Eccleſiæ vacantis fructus illis reſerventur uſibus, quibus deputati ſunt, impendendi? Quodnam inde patitur *detrimentum ſupremum Dominium*, quod Reges in bona temporalia ſibi legitimè vendicant? An ſupremum illud Dominium ſtare non poteſt, niſi Rex fructus ſuos faciat? Omniane bona allodialia ſunt extra Dominium Regis, quia ex eis ſervitium non debetur? Supremum Dominium in juriſdictione propriè conſiſtit, non in uſu-fructu. Omnia bona temporalia Regi ſubjacent, non ut omnium fructibus gaudeat, ſed ut ſuis quemque pacificè gaudere faciat.

49. Si quid de ſuo Reges in liberandis Eccleſiis remiſerunt, id fuit Jus fructus feudorum Regalium vacantium percipiendi poſt mortem Epiſcopi uſque ad inſtitutionem Succeſſoris, in

illis

illis provinciis ubi vigebat ea lex feudalis. Ejus Juris remissio, quæ sola Privilegium dici posset, cùm subsidiis in Reges Christianissimos collatis abunde compensata sit, ut sæpe dictum est, minimè revocari potest, etiam citra injustitiam; multò minùs facultas fruendi aliis reditibus, præsertim decimis, & oblationibus, ac Beneficia conferendi. Quid ergo dicendum de Ecclesiis, in quibus nihil eorum Regi competit, neque ex legibus feudalibus, neque ex consuetudine, quales sunt illæ, ad quas noviter producitur Regalia, cùm in provinciis jure scripto administratis, atque adeò à Jure Relevii immunibus, positæ sint? *Art. 5. §. 22.*

50. DISSERT. „ Nec etiam Regio Juri ex antiquissimis receptissimisque Regni Francici Legibus nocere potuisse possessionem intermissam, nostrates Jurisconsulti propugnant, quam & per Duces Comitesque sibi subditos diu Reges retinuisse, nec ipsos unquam animo dimisisse certum sit.

51. RESP. Certum est, Reges Christianissimos nunquam animo dimisisse possessionem Regaliæ in multis Ecclesiis; quia neque per se, neque per Comites illam possessionem unquam habuisse certum est, atque adeò nunquam dimittere potuisse. An autem mentitos illos putabimus, cùm dixerunt: *Inhibemus universis Officiariis nostris, ne in Archiepiscopatus, Episcopatus, Abbatias, & alia Beneficia Regni nostri,* IN QUIBUS JUS REGALIÆ AUT CUSTODIÆ NON HABEMUS, *se intromittant: Non intendimus frui Jure Regaliæ: Nolumus quòd gentes nostræ occupent Regalia:* & similia?

52. Quomodò autem Reges per Duces Comitesque sibi subditos possessionem Regaliæ retinebant, in provinciis in quibus nunquam habuit? Siquidem Ducum & Comitum posses-

Art. 5. §. 22. sio non erat Regaliæ exercitium, sed abusus & prava consuetudo, ut fatebantur ipsimet Principes; verbi gratiâ Ildephonsus Comes Tolosanus: *Derelinquo pessimam consuetudinem*; & Ermengardis Narbonensis Vicecomitissa: *Recognoscens injuriam quam parentes mei & ego hucusque perperàm fecimus.* Vide, si lubet, Art IV. §. 37. & hujus Art. §. §. 6. 8. & seq. usque ad 18. & §. 20. & Art. 2. §. 17.

53. DISSERT. „De Principum juribus judicandum ex „ solâ consuetudine non esse, sed ex titulis & fundamentis „ quibus nituntur: perperàm colligi ea ipsos jura non habere „ quibus usi semper non fuerunt, aut potestatem quam semper „ non exercuerunt.

54. Lubens conditionem admiserim à Patre Alexandro propositam, ut de Regaliâ non ex consuetudine, sed ex titulis & fundamentis judicetur. Sed si consuetudinis non habeatur ratio, nihil erit, quo Regaliam, prout ab eo descripta fuit, in ullis Franciæ Ecclesiis probabilem efficias. Exclusâ enim consuetudine nullus alius suffragari posset titulus ex Decreto Concilii Lugdunensis, nisi conditio in fundatione apposita. Nusquam autem invenietur, Reges Christianissimos Ecclesias cum reservatione Regaliæ fundasse. Neque ea conditio per se fundationi inesse censetur: alioquin enim Regaliâ sine ullo discrimine fundatores omnes gauderent; cùm secùs se rem habere videamus, nihilque sit tam legibus omnibus contrarium, quàm ut laïci non solùm bonorum ab antecessoribus suis isi Ecclesias collatorum, sed etiam aliorum omnium bonorum reditus, imò decimas & oblationes, & omnium Beneficiorum curam animarum non habentium collationem absque autoritate Ecclesiæ sibi vendicent.

55. DISSERT. „Summos ipsos Pontifices non semper

ea

„ ea Jura in universâ Ecclesiâ exercuisse, quæ nunc exercent. Art. 5.
„ Appellationum ad Sedem Apostolicam prioribus quatuor §. 22.
„ seculis usum admodùm infrequentem fuisse; multorum
„ Theologorum judicio nullam in illorum seculorum Histo-
„ riis apparere: ex quò tamen perperàm quis inferret S. Petri
„ Successores jus non habuisse semper de majoribus causis ju-
„ dicandi, si ad ipsorum Sedem per appellationem deferren-
„ tur. Constat item Romanos Pontifices Concilia Oecumeni-
„ ca non semper convocasse: sed Imperatores sacros illos Ec-
„ clesiæ conventus indixisse & congregasse, priorum Conci-
„ liorum Acta & Historiæ probant: an ex eo quis rectè colli-
„ get, potestatem jusque convocandi Concilia octo primis
„ Ecclesiæ seculis Pontifices non habuisse, sed Imperatores?
„ jus Episcopos confirmandi & ordinandi Metropolitanos in
„ toto passim Occidente non exercuit Romanus Pontifex pri-
„ mis Ecclesiæ seculis, quemadmodum in Suburbicariis Pro-
„ vinciis exercebat; Episcoporum translationes, dispensatio-
„ nes omnes, absolutiones à peccatis quibuslibet quamvis
„ gravissimis, inconsulto Romano Pontifice à Synodis Pro-
„ vincialibus, ab Episcopis, fiebant, permittebantur, conce-
„ debantur: an ideò sequitur Summum Pontificem jus non
„ habuisse totius Occidentis Metropolitanos ordinandi, Epi-
„ scopos confirmandi, absolutionem à gravissimis criminibus
„ sibi reservandi, translationes Episcoporum permittendi in
„ cæteris Occidentis Ecclesiis, quemadmodum in Suburbica-
„ riis? Id certè non sequitur; quia eodem jure Patriarchicæ
„ ipsius & Pontificiæ auctoritati omnes illæ Ecclesiæ subde-
„ bantur, adeòque nihil prohibebat quo minùs eamdem au-
„ ctoritatem in illis omnibus exerceret. Annatas Romani Pon-
„ tifices ante Bonifacium IX. aut certè ante Joannem XXII.

Art. 5. „ non exegerunt. Illas eodem modo non imperarunt: Episco-
§. 22. „ patus & Abbatias ab eo onere, quod temporarium esse vo-
„ luit, nec ultra triennium exigi, exceperat Joannes XXII.
„ ad Episcopatus illud extendit Bonifacius IX. In aliquibus
„ primùm Ecclesiis usus Annatarum invaluit; reclamarunt
„ aliæ, Gallicana præsertim & Anglicana. Quæ in Conciliis
„ Constansiensi & Basileënsi hac de re habitæ sint concertatio-
„ nes, Eruditi norunt. Doctores plerique conclamabant An-
„ natas Juri Naturali, Divino, Canonico, Civili repugnare: an
„ ideò consequens est, Romanum Pontificem jus illud ad
„ omnes Ecclesias porrigere non potuisse? Non igitur ex con-
„ suetudine duntaxat de Summi Pontificis juribus ferendum
„ judicium est: non ex solâ pariter consuetudine Regia *jura*
„ expendenda sunt & asserenda.

56. RESP. Caveat Summus Pontifex, ne Regem Christianissimum posse Regaliam ad Ecclesias liberas extendere, neget, quamvis in eis Jure illo nunquam usus sit; ne fortè jura omnia hîc enumerata suæ Sanctitati denegentur, cùm illorum exercitium in Historia primorum Ecclesiæ sæculorum non ita evidenter appareat. At in tuto posita est ex hac parte Summi Pontificis autoritas. Comparatio enim non benè quadrabit, donec decimæ, oblátiones, reditus bonorum sine hoc onere Ecclesiis datorum, nec non Beneficiorum collatio *pleno jure* à Deo vel expressè, vel implicitè Principibus concessæ ostendantur; sicut Christum B. Petro, & in eo Romanis Pontificibus, oves suas pascendas commisisse, atque adeò quæcumque ad illud Officium essent necessaria præstandi, facultatem tradidisse, ex Evangelio didicimus. Adde, quòd prædicta jura exercuit Summus Pontifex, licèt alia aliis tardiùs, prout occasio tulit, quædam primis jam temporibus, omnia à pluribus sæculis;

culis; Rex verò noviter sibi Regaliam vindicavit. Nullus Pontifex, hæc jura sibi non competere, declaravit: Reges multi, se in aliquibus tantùm Ecclesiis Jus Regaliæ habere, declararunt. *Art.5. §. 22.*

57. DISSERT. „Regalia Regium Jus est. De ipsa ubi „agitur, ubi de illius extensione quæstio est, ad unam con-„suetudinem non est attendendum, sed ad titulos fundamen-„tales & inconcussos Juris illius, scilicet ad titulum Custodiæ „ac Defensionis Ecclesiarum & bonorum Ecclesiasticorum, ab „earum fundatione Regibus competentem; ad leges Gallicas „feudorum, quæ cùm temporales sint & civiles, à solius „Regis auctoritate pendet earum extensio ad omnes Ditionum „suarum provincias; ad supremum Regis Dominium in bo-„na omnia temporalia suorum subditorum, & ipsarum Ec-„clesiarum. Quæ bona iis subjacent legibus, quas Reges tu-„lerint, & in toto Regno servari voluerint. Porrò jus Cu-„stodiæ ac Defensionis omnium Ecclesiarum, & bonorum „temporalium quæ Regum munificentiâ vel permissione „possident, Regibus ab ipsarum Ecclesiarum fundatione com-„petit. Supremum Dominium in ipsarum bona æque ac cæ-„terorum subditorum suorum sibi jure vendicant; feuda „cùm possideant, subjacent legibus feudorum: cur itaque „diverso jure habeantur? Cur, cùm ad idem Regni corpus „pertineant, ejusdem reverentiâ Majestatis ac potestate con-„tineantur, iisdem legibus quoad temporalia & externam „Politiam non regantur, sicut iisdem quoad sacram Politiam „administrantur?

58. RESP. Error est gravi censurâ notandus, quòd Regalia, præsertim quoad Beneficiorum absolutam collationem, sit Jus Regium, in eo sensu, ut Regi tanquam Regi compe-

Art.5. tat, aut ut Rex propriâ autoritate possit eam sibi in Ecclesiis
§. 22. tribuere. Iniquum ut omnes reditus Ecclesiastici & Beneficiorum curam animarum non habentium collationes Regi adjudicentur, sub prætextu quòd Ecclesiæ aliqua feuda possideant, licèt in provinciis, in quibus generali feudorum lege Domini non habent usum-fructum bonorum feudalium post mortem vassalli, posita sint. Nihil tam repugnat officio Custodis ac Defensoris, quàm ut fructus omnes usurpet, quos custodire ac defendere tenebatur; maximè cùm non alia præstatur Ecclesiis opera, quàm quæ subditis omnibus à Principe debetur.

59. Sed quid intolerabilius, quàm quòd inter *leges Gallicas feudorum* recenseantur usus-fructus omnium bonorum Ecclesiasticorum, etiam non feudalium, omnes reditus, etiam decimæ & oblationes, nec non omnium Beneficiorum curam animarum non habentium collatio *pleno jure*; & prætextu quòd leges feudales *temporales sint & civiles, à solius Regis autoritate pendere earum extensio ad omnes Ditionum suarum provincias* dicatur, nisi fortè id postularet universæ Reipublicæ bonum? Ecquis non videt, periculosam in Regno perturbationem exorturam, si provinciarum jura, mores, instituta, legesque commutentur, & quæ in una provincia vigent, in aliam ab eis abhorrentem, intrudantur? Nonne *leges Gallicæ feudorum* & emphyteusium vetant, ne quid oneris vassallo, & emphyteutæ adjiciatur, præter id quod in traditionis instrumento appositum est, aut appositum fuisse ex antiquâ consuetudine vel ex certis documentis colligitur? Quo jure igitur in Aquitaniam, Occitaniam, Provinciam & Delphinatum de novo induceretur, ut mortuo vassallo Dominus fructûs feudi reliquorumque omnium ejus bonorum quamvis non feuda-

lium

lium imò omnium ejus jurium exercitium sibi tribueret? Porrò si pietas ac religio non suadet, ut mitiùs agatur cum Ecclesiis quàm cum hominibus sæcularibus, obstet saltem justitia, ne pejùs habeantur: & si bonorum temporalium Ecclesiæ, quamvis sacrorum, non habetur ratio, parcatur saltem juri spirituali Clericos ad Officia & Ministeria Ecclesiastica deputandi, quod certè inter leges feudales, præsertim cùm sit *pleno jure*, nescio quomodo sine rubore conscripserit Theologus Catholicus. *Art. 5. §. 22.*

60. Nota disjunctionem illam, *vel permiserint*. Ruinosis ædibus quæ dum restaurare conaris, collabuntur, simile est hujus Dissertationis systema. Videt interdum Dissertator doctrinæ suæ defectus, (quis enim non videret) supplere conatur, sed supplementa rimas dilatant. Sciebat maximam bonorum Ecclesiasticorum partem, in illis præsertim provinciis, ad quas de novo extenditur Regalia, non fuisse à Regibus Christianissimis datã, eoque nomine non posse suam Majestatem Ecclesiarum, dum vacant, fructus suos facere, ac Beneficia pleno jure conferre. Quamobrem alium titulum adjunxit, scilicet quòd Ecclesiæ bona sua Regum Christianorum *permissione possideant*. Sed quàm vanus sit iste titulus, quis non videt? Num enim quia Reges permittunt, ut Clerus decimas percipiat, quæ ipsi assignatæ sunt, ut hac ratione qui altari serviunt de altari viverent juxta Divini Juris Statutum; pro hac permissione illorum Majestas decimas jure Regio percipiet, cùm vacaverit Sedes Episcopalis? Num etiam si de aliis bonis intelligatur ea permissio, quia sinunt Principes, ut fideles suorum bonorum partem Deo, à quo cuncta acceperunt, reddant, vel ad Ecclesias conferant, eorum bonorum usumfructum, vacante Sede, sibi vendicabunt; quamvis amor-

Art. 5. tizata ſint, & amortizationis pretium ſit perſolutum? Olim §. 22. pii Principes etiam propriis juribus cedebant, dum donationes ab eorum ſubditis in favorem Eccleſiarum fiebant. Modò ſuæ Majeſtati ſuadetur, ut onera inſolita bonis Eccleſiæ datis imponat: ita ſcilicet Regiam Majeſtatem ad pietatem inflammant ejus Conſiliarii, nec non Juriſperiti, & Theologi Aulici.

61. DISSERT. „ Rerum ſimilitudo, parque ſubjectorum conditio, legis aut conſuetudinis, quæ vim legis habet, „ ac legem in omnibus imitatur, (ut Theologi & Juriſperiti „ docent) extendendæ ſufficiens ac legitima ratio eſt. Con- „ ſuetudo (inquit S. Antoninus I. P. Summæ Tit. 16. §. 2.) „ *eſt ſimilium attractiva, ut in iis idem Jus inducat. Extra. De* „ *conſuetudine. Cùm olim. Et diſt.* 11. *Quis neſciat. Et* §. *De* „ *Legibus. L. De quibus.* . . . , *Sicut in Jure ſcripto procedi-* „ *tur de ſimilibus ad ſimilia, ita & in Jure conſuetudinario* (in- „ quit idem Sanctus §. 3.) Hoc principio freti Chriſtianiſſimi „ Reges, Jus conſuetudine & Gallicanis Canonibus ſuæ Ma- „ jeſtati quæſitum, ut abſque eorum aſſenſu nullus ordinare- „ tur Epiſcopus, utque ab ipſis donum Epiſcopatûs & tempo- „ ralium Eccleſiæ bonorum Inveſtituram ac poſſeſſionem acci- „ peret, ad omnes Eccleſias porrigebant, quæ ipſorum Di- „ tioni ſeu armis ſeu aliis titulis ſubjiciebantur. Hoc princi- „ pio freti, Regaliam ad eas extenderunt Provincias ac Diœ- „ ceſes, quæ ad Monarchiam ſunt revocatæ, ſive ante Lugdu- „ nenſis Concilii celebrationem, ſive poſt.

62. RESP. Si à locis communibus argumentemur, aptiora nos pro Eccleſiarum libertate proferre poterimus, quàm Pater Alexander contra illam. Sufficiat hæc utriuſque Juris regula: *Quæ à jure communi exorbitant, nequaquam ad con-*

ſequen-

ſequentiam ſunt trahenda. De Reg. Jur. in 6. Reg. 28. vel ut *Art.5.*
habetur ff. de Reg. Jur. Reg. 183. *Quod contra rationem juris* §. 22.
receptum eſt, non eſt producendum ad conſequentiam. Regalia enimvero à jure communi exorbitat, & contra rationem juris recepta eſt, ut ante probavimus.

63. Sed omiſſis communibus, quamvis aptè rei, de qua eſt quæſtio, accommodari queant, immoremur in propriis Patris Alexandri verbis. *Rerum,* inquit, *ſimilitudo parque ſubjectorum conditio legis aut conſuetudinis. . . . . Extendendæ ſufficiens ac legitima ratio eſt. Primò, rerum ſimilitudo* non reperitur in extenſione Regaliæ ad Eccleſias liberas, & in ejus exercitio in Eccleſiis jam illi oneri obnoxiis. Nam cùm tota Regaliæ juſtitia, ſaltem ſi excipias uſum-fructum bonorum feudalium, à conſuetudine pendeat, cui tacitus Eccleſiæ conſenſus acceſſit; diſſimilis eſt cauſa Eccleſiarum, quæ ex antiquâ conſuetudine jam tempore Concilii Lugdunenſis Regaliæ ſubjacebant, & earum in quibus neque ante Concilium, neque poſt, Regaliæ uſus viguit. Concilium Lugdunenſe Regaliam quoad primas toleravit, ad ſecundas extendi vetuit. Secundò, non eſt par *ſubjectorum ratio:* Eccleſiæ enim Regaliæ obnoxiæ in provinciis juris conſuetudinarii ſitæ ſunt, in quibus leges feudales Domino uſum-fructum feudi vacantis adſcribunt, quâ occaſione in illas inductus eſt Regaliæ uſus: Eccleſiæ liberæ provinciis juris ſcripti continentur, in quibus mortuo vaſſallo Dominus fructus non facit ſuos.

64. DISSERT. „Ad Eccleſias Aquitaniæ ante Lugdu-„nenſis Concilii tempus extenſa erat, ut teſtatur Durandus „Speculator Commentar. in Lugdun. Concil. Canones Cap. „11. ad verbum, *uſurpare.*

65. RESP. Contrarium docet eo loco Durandus. En verba

Art. 5. ba Concilii: *Regalia, Custodiam sive Guardiam, Advocationis*
§. 22. *titulum, in Ecclesiis, Monasteriis sive quibuslibet aliis piis locis de novo usurpare conantes.* En Commentarius Durandi: *De novo usurpare præmissa intelligitur, qui ea priùs non habuit à tanto tempore citrà de cujus contrario memoria non existit, ut de verb. signif. C. 1. & C. Quid per novale, & C. Universis, sicut patet in exemplum in Ecclesiis Aquitaniæ, in quibus* HODIE *Regalia usurpatur.* An illa vox, *hodie*, triennio post Concilium Lugdunense scripta, significat tempus præcedens illud Concilium?

66. DISSERT. „ Ad Ecclesias Britanniæ extensa fuit, post„ quam Reges eam Provinciam ad suam Ditionem revocarunt, „ quod anno 1532. factum. Cardinalis Ossatus Epistola 133. „ data Romæ die 5. Decembris anni 1601. etsi Regaliam in „ Britannia locum non habere primùm contendat, in eamque „ rem & Regestum Cameræ computorum, & consuetudi„ nem, & Gallos Jurisconsultos appellet, fatetur nihilomi„ nus Regem *novis occasionibus* statuere posse, ut Regalia in eis „ etiam Ecclesiis locum habeat, sicut contra Nannetensem „ Episcopum præjudicatum fuerat à Senatu Parisiensi anno „ 1598. jure id facturum Regem: extensionem illam Rega„ liæ contra consuetudinem quidem fore, non tamen contra „ jus & æquitatem. At eo casu vacantium Episcopatuum redi„ tus ad Canonicos Sanctæ Capellæ Parisiensis pertinere negat „ vi antiquæ concessionis ipsis factæ. Fatetur etiam Vir Maxi„ mus, Regaliam pari jure ad omnes Ecclesias Gallicanas à „ Rege Christianissimo extendi posse. Verba ejus subjicio: „ *Les fruits des Evechez vacans, ausquels contre la coûtume an„ cienne on ètendroit le Droit de Regale, à laquelle ils n'étoient „ sujets aucunement, n'appartiendroit point à ladite Sainte*

Cha-

,, *Chapelle en vertu de l'ancienne Concession qui leur fut faite par* Art. 5.
,, *nos Rois, n'étant & ne devant estre compris en ladite Concession* §. 22.
,, *les Evechez ausquels on a depuis étendu, ou etendra-on cy apres*
,, *le Droit de Regale : ce qui est tout clair & certain de droit. Et*
,, *de fait, si on étendoit la Regale à tous les Evechez de France,*
,, COMME ON LE POURROIT FAIRE DE DROIT AUSSI BIEN
,, QU'ON LE VEUT FAIRE A CEUX DE BRETAGNE, *la*
,, *Sainte Chapelle auroit plus de revenu, que n'auroient deux ou*
,, *trois des meilleurs Evechez ou Archevechez de France.*

67. RESP. Ut Cardinalis Ossati sententia quæ primâ facie subobscura videtur, clarè perspiciatur, paulò diligentiùs est explicanda. Duo contendit in hac Epistola Illustrissimus Purpuratus. Primum, Regaliam in Ecclesiis Britanniæ locum non habere: secundum, etiamsi Regalia in illis Ecclesiis locum haberet, vacantium fructus à Canonicis sacræ Regiæ Capellæ non esse percipiendos. Primo validissimè probato concludit: *Voyla donc comme la Regale n'a lieu en Bretagne, & n'y en doit point avoir.* Id est: ,, Vides ergo Regaliam in Britannia non habere locum, nec habere debere. Alterum probat, tum qùia secundùm jura, in donatione fructuum Ecclesiarum vacantium, non poterant intelligi, nisi Ecclesiæ, in quibus Rex ejusmodi fructus percipere solebat, ac in quibus locum habebat Regalia, tempore quo facta est donatio; tum quia si Regalia ad omnes Ecclesias extenderetur, & omnium fructus sacræ Capellæ Canonici tempore vacationis suos facerent, unicum illud Capitulum Collegiatum pluribus afflueret reditibus, quàm duo tresve Episcopatus, vel Archiepiscopatus ex pinguioribus Franciæ. Hoc autem consequens absurdum est; nec verisimile videtur, Reges Christianissimos, dum Regaliarum fructus suæ Capellæ attribuerunt, voluisse ut Capitu-

Art. 5. pitulum illud immensis propemodum divitiis abundaret. Ne
§. 22. ergo absurdum illud consequens admitteretur, neganda erat suppositio antecedentis, quòd scilicet usum-fructum vacantibus Sedibus sibi vendicare posset in omnibus Regni Ecclesiis. Quamobrem suppositionem probat paritate rationis: ***Comme on le pourroit faire de droit, aussi bien qu'on le veut faire à ceux de Bretagne.*** Id est: „ Quod jure fieri posset, quemadmo- „ dum in Britannicis tentatur. Quorum verborum vis hæc est: sicut in Ecclesiis Britanniæ Regaliam usurpare volunt, pari ratione eodemque jure in alias omnes Ecclesias possent eam inducere; unde sequeretur absurdum suprà dictum.

68. Itaque non examinat hîc Cardinalis Ossatus, an Regalia justè posset ad omnes alias Ecclesias extendi. Hoc enim ad propositum suum in secundo puncto non pertinebat. Satis ei erat ex suppositione de facto possibili ratiocinari contra Canonicos sanctæ Capellæ, anno 1601. repetentes fructus qui ex Ecclesia Redonensi anno 1596. vacante provenerant, quosque prædictus Ossatus perceperat, cùm ad eam fuerat promotus; ac demonstrare concessionem fructuum Ecclesiarum vacantium & Regaliæ obnoxiarum à Regibus sanctæ Capellæ factam, ad Ecclesias de novo Regaliæ subjiciendas nequaquam extendere debere. Nam juris quæstionem tractaverat in primo puncto, & confirmaverat, Regaliam in Ecclesiis Britanniæ locum non habere, ac concluserat, ut suprà diximus, circa factum & circa jus simul: ***Voyla donc comme la Regale n'a lieu en Bretagne, & n'y en doit point avoir.*** Id est: „ Vides ergo „ Regaliam in Britannia non habere locum nec habere debere. Constat itaque ex Cardinalis Ossati autoritate, Regaliam in omnibus Ecclesiis tunc, id est, anno 1596., locum non habuisse, neque habere debuisse.

69. At

69. At visum est Patri Alexandro, hæc verba; *comme on le pourroit faire de droit*. „ Quod jure fieri posset, Lectoribus suasura, Cardinalem Ossatum agnovisse jus extendendi Regaliam ad omnes Ecclesias. Verùm non animadvertit, hæc verba non esse absolutè dicta, sed comparativè ad Ecclesias Britanniæ: & ex illis colligi tantùm juxta ejus Cardinalis mentem, Regios Officiarios, seu sanctæ Capellæ Canonicos posse in alias omnes Ecclesias liberas, licèt de illis tunc non cogitarent, vel saltem cogitationem non significarent, eodem jure Regaliam inducere, quo tum conabantur eam in Ecclesia Redonensi usurpare; hoc est nullo jure, quandoquidem juxta prædictam Purpurati conclusionem, Regalia non solùm locum non habebat, sed nec habere debebat in Ecclesiis Britanniæ. *Art.5. §. 22.*

70. DISSERT. „ Eâdem ratione ad omnes, Regni Di-
„ tionumque suarum Ecclesias quæ oneroso titulo non sunt
„ exemptæ, Regaliam extendere se posse LUDOVICUS MA-
„ GNUS judicavit, causâ per Consistorianos Comites Juris
„ utriusque peritissimos, & æquitatis laude celeberrimos ma-
„ turè & accuratè discussâ: quod iidem tituli ad Regaliæ Jus
„ exercendum in omnibus Ecclesiis ejus Majestati suffragentur,
„ scilicet Jus Custodiæ ac Defensionis, ac Feudorum similis
„ conditio, in qua Jus Regaliæ Philippus Pulcher fundatum
„ meritò propugnabat in Literis ad Archiepiscopum Senonen-
„ sem & Episcopum Autissiodorensem datis, quarum hæc sunt
„ verba: *Sicut Feodus vassallo vacans, interim cum suis rediti-*
„ *bus à Domino licitè occupatur & propter defectum hominis, ut*
„ *vulgari patriæ nostræ verbo utamur*, DE JURE ET GENERA-
„ LI CONSUETUDINE REGNI NOSTRI, *per Dominum, quous-*
„ *que superveniat persona quæ illi serviat, licitè detinetur; sic*

Art. 5. §. 22. „ *Nos & nostri Antecessores, vacante Ecclesia Carnotensi, & „ temporalem Jurisdictionem, & bona temporalia accipimus, & „ nostros facimus omnes fructus qui proveniunt ex iisdem. Non „ solùm autem nostram potestatem in bonis Episcopalibus exerce- „ mus; imò bona temporalia Præbendarum & Dignitatum, sive „ sit Jurisdictio temporalis, sive alia bona temporalia quæ possint „ ad aliquem pertinere, cum vacante Præbendâ vel Dignitate con- „ cedimus, & de eis, prædicto tamen modo, disponimus nostro „ Jure.*

71. RESP. Non ita jurium Regiorum negligens erat Philippus Pulcher, ut si ratione custodiæ ac feudorum Regaliam in omnibus Regni sui Ecclesiis sibi competere novisset, eam Ordinatione suâ an. 1302. datâ in aliquibus tantùm Ecclesiis sibi vendicasset; nec fructus Ecclesiæ Pictaviensis tempore vacationis à suis Officiariis usurpatos anno 1306. novo Episcopo restitui præcepisset: neque anno 1303. in Literis patentibus, quas iterum anno 1310. confirmavit, dixisset: *Item nolumus quòd gentes nostræ occupent Regalia Ecclesiarum Provinciæ Narbonensis.* Quod igitur hîc ait, de jure & generali consuetudine Regni sui esse, ut Dominus fructus feudi vacantis perciperet, accipiendum est de provinciis juris consuetudinarii, in quibus post mortem vassalli feudum recipiebat, fructusque faciebat suos, & in quibus solis Regalia locum obtinuit. Certum enim est, atque adeò notorium, ut neminem fore existimem, qui neget, Jus Relevii, seu fructus feudorum vacantium, deficiente vassallo, percipiendi in Septimania aliisque provinciis juris scripti, quarum Ecclesiæ noviter per Edictum Regium Regaliæ subjectæ sunt, locum non habere. Quanquam si haberet, id nequaquam sufficeret ad exercendam in illis Regaliam, deficiente nimirum *consuetudine*, factâque bonorum omnium amortizatione.

72. DIS-

72. DISSERT. „Denique privatorum quorumdam Ju- *Art.5.*
„ risconsultorum opiniones contra Jus Regium frustrà profe- §. 22.
„ runtur (inquiunt Regii Magistratus.) Scripserunt Ruzæus,
„ Probus, Pasquierius, Protopræses Magister, Chopinus, pri-
„ vato nomine & ingenio, non ex sententia Senatûs: scripse-
„ runt quæstione de Regaliæ Jure nondum plenè discussâ, non-
„ dum eliquatâ veritate: consuetudinem magis, quàm Regii
„ Juris fundamenta examinarunt.

73. RESP. Numquid Senatus Parisiensis ante Ruzæum, Probum, Protopræsidem Magistrum & Chopinum qui sæculo proximè elapso scripserunt, vel Pasquierium, qui illos subsecutus est, Regaliæ causam non discusserat? Nullumne eâ de re tulerat Arrestum, ut illi *privato ingenio, & non ex sententia Senatûs scripsisse* dicantur? Quid igitur sibi volunt Arresta, quid Edicta Regia, quorum vim elidere hoc in paragrapho Dissertator enititur? Quænam Regii Juris fundamenta ab ipsis non examinata, recenter detecta sunt?

74. DISSERT. „ Cæterùm & ante Declarationem
„ Christianissimi Regis anno 1673. editam, Jurisconsulti
„ Magistratusque doctissimi, Guido Faber, Pibracius, Servi-
„ nus, Bignonius, in supremo Senatu Advocati Catholici, Sena-
„ tus universus, Magni Consilii Patres, Consistoriani Comites;
„ & post Declarationem quotquot de re Beneficiariâ scripsêre,
„ vel in Senatu dixêre, Jus Regaliæ Regium esse, ad Coro-
„ nam pertinere, ad omnes Ecclesias, quæ oneroso titulo non
„ sunt exemptæ, absque discrimine porrigi propugnarunt. Id
„ propugnant omnes quotquot Jus Gallicum noverunt.

75. RESP. Quâm antiquos nobis profert Autores Dissertator? Quâm non suspectos de quæsito proprio commodo testes? Pibracius primus, licèt irrito conatu, ut notat Pasquie-

Art. 5. §. 22. rius, tentavit sub finem proximè elapsi sæculi Regaliam in omnes Ecclesias invehere. Cur ei aut sequentibus Advocatis Regiis, vel novis Jurisconsultis & Theologis, quos meritò prædictus Pasquierius adulatores Aulæ appellat, potiùs assentiemur, quàm antiquis Advocatis Regiis, consuetudine tantùm ac possessione Jus Regum Christianissimorum defendentibus, aut Regalistis minùs suspectis, quorum multi, cùm Regiis officiis fungerentur, ad tuenda jura Regia erant obstricti?

76. Inprimis Pasquierius celeberrimus causarum patronus in Parlamento Parisiensi, & Advocatus Regius erat in Camera computorum, atque adeò Jus Regis Christianissimi circa Regalia ignorare non poterat, eaque tueri ad proprium ipsius & officium & commodum pertinebat; cùm enim autoritate illius Cameræ reciperentur fructus Ecclesiarum vacantium & Regaliæ subjectarum, atque apud illam redderentur earum rationes, atque adhuc in Regesta ejus referenda essent juramenta fidelitatis ab illis Episcopis præstita, quorum Ecclesiæ Juri Regaliæ subjacebant, plurimùm crevissent Regiorum in illa Curia Officialium emolumenta, si Regalia fuisset ad omnes Ecclesias porrecta. Attamen Advocatus ille Regius veritatem cupiditati præferens opinionem quæ Regi Christianissimo Regaliam in omnibus Ecclesiis tribuebat, erroneam declaravit, ejusque sectatores adulatores Aulæ appellavit.

77. Eadem jura & tueri debuerat, neque ignorare potuerat Ægidius le Maistre in Senatu Parisiensi, in quo lites circa Regaliæ usum emergentes ex antiquâ consuetudine tractantur, primò Causidicus, tum Advocatus Regius, deinde Protopræses. In eodem Senatu Consiliarius erat Ruzæus, Præses Guimerius, Glossæ Pragmaticæ Sanctionis, ut vulgò creditur, Autor; Præses item Joannes de Selva.

78. Re-

78. Regius apud Cenomanos Procurator erat Joannes Fer- *Art.5.*
raldus qui Tract. de Juribus & Privilegiis Regni Francorum, §. 22.
Privilegio 5. & Decretum Concilii Lugdunensis de Regaliâ intelligit, & Jus illud ad certas Ecclesias restringit his verbis: *Quintum Jus Liliorum est, quod Rex in Ecclesiis capit Regalia: & est hoc approbatum in Decreto Basileensi. Tit. de Anna. versi. Item quod dicta quinta pars. Et in his tuentur qui antiquâ consuetudine usi sunt C. Generali ex de electi. lib. 6. specialis est allegatio Spec. Tit. de Legato §. Nunc tractemus versi. Sed numquid legatus, dum specialiter loquitur de Rege Franciæ, & ejus Jure vendicandi in quibusdam Ecclesiis vacantibus collationem Beneficiorum ad illas spectantium: & quòd illo tempore etiam temporalia illarum Ecclesiarum recipit. Et benè dicit Speculator,* QUIBUSDAM ECCLESIIS: *& sunt illæ Ecclesiæ, ut ex Regestris Parlamenti & computorum accepi, scilicet in Archiepiscopatu Remensi* &c.

79. In Senatu Burdegalensi primùm, ac deinde in Senatu Tolosano Senator fuit Gullielmus Benedictus, qui in Repetitione in cap. *Raynutius.* De Testam. v. *& uxorem.* Decis. 2. n. 78. scripsit his verbis: *Quo jure in dictis Ecclesiis Regaliæ subjectis, secundùm aliquos dat licentiam eligendi Pontificem, priùs ei denuntiatâ morte Prælati juxta plenè dicta per Panormit. in cap. 1. & cap. Cum terra. De elect. Et pendente vacatione Ecclesiæ facit Rex fructus suos atque Beneficia confert ad collationem Episcopi pertinentia, tamen non curata:* SED IN ALIIS ECCLESIIS HOC JUS REGES NON HABENT, LICET PONTIFICALES SINT ET SITÆ IN REGNO.

80. Non est etiam verisimile, jura Regia fuisse vel ignorata vel imminuta à Juris Professoribus in Academiis Franciæ. Præter Ruzæum in Academia Bituricensi, & Benedictum in

Ca-

Art.5. Caturcensi, Franciscus Duarenus in Academia Bituricensi
§. 22. Regius Professor, de sacris Ecclesiæ Ministeriis libro septimo, cap. ultimo, sic scribit: QUÆDAM SUNT IN GALLIA CATHEDRALES SEU EPISCOPALES ECCLESIÆ, *quibus Rectore Pastoreque destitutis, si quæ Beneficia interim vacaverint, dum aliquis in demortui Pontificis locum suffectus fuerit, Rex noster jure suo, sed certo quodam modo ea confert, ac distribuit .... Idque Jus Regalia vulgò appellatum, singularia quædam præcepta habet: de quibus variis in locis hujus Tractatûs nostri differemus. Cap. Generali de electio. in 6. . . . . Jus Regaliorum quo nunc utitur* IN QVIBUSDAM TANTUM ECCLESIIS.

81. Antonius Fabricius Bleynianus in Academia Valentiniana Professor lib.1. in Theor. & Prax. Benef. Ecclesiast. tit. 9. num. 38. & 39. ait: *Quod verò attinet ad amplitudinem* (Regaliæ) *ea ex circumstantiis rerum,* LOCORUM, *modorum, & temporum dependet. Rerum inquam, quia non solùm fructus naturales temporalium, pro quibus, ab Ecclesiasticis recognoscitur Princeps, Juri Regaliæ cedunt, verùm etiam civiles. Imò &* INTERDUM *provenientes ex spiritualibus, sive annexam habentibus spiritualitatem: hoc enim in decimis ostendit Chopinus in dic. lib. 2. de Privileg. Rustic. par. 1. C. 11. ar. 4.* Videri etiam potest Ragueau in Academia Bituricensi juris Professor in Indice jurium Regiorum verb. *Droit de Regale.*

82. Chopinus celeberrimus in Parlamento Parisiensi Advocatus, non litem instruebat, sed librum componebat, dum lib. 2. de Domanio Franciæ num. 5. scripsit: *Haud omnes tamen sacræ Diœceses sunt Regalibus obnoxiæ, sed eæ solæ, in quibus initio uti illo Jure consueverint* &c. Et num. 6. *In aliis quibusdam Ecclesiis certo modo coarctata sunt Regalia, iisque angustis finibus, ut profanorum duntaxat perceptiones redituum com-*

complectantur, non etiam collationes sacrorum Beneficiorum. Art. 5. Eamdem doctrinam fusiùs tradit, lib. 1. de sacra Polit. tit. 7. §. 22. Idem de aliis Causidicis Regaliam ad certas Ecclesias restringentibus sentiendum.

83 Denique cùm hîc tractemus de materia, quæ vel omninò, vel saltem longè majori sui parte, Ecclesiastica est, & de qua jam pridem tam solemne in Concilio Lugdunensi præjudicium factum est: cur Pontificis ejus Concilii Decretum hactenus observatum, novè violari prohibentis autoritas tam parvi erit momenti, ut non credamus, Regem Christianissimum, eliquatâ meliùs veritate, Declarationem suam revocaturum, & ad Prædecessorum suorum Constitutiones conformaturum, eoque justitiæ ac religionis actu suorum Officiariorum injustitiam correcturum, modernosque Theologos, & Jurisconsultos Patri Alexandro consentientes, tum ad sanam doctrinam redituros?

84. DISSERT. „ Sicut ergo de quibusdam quæstionibus „ gravissimis vel Ecclesiæ disciplinam, vel fidem spectantibus, „ privati quidam Doctores ac Theologi aliter sensêre quàm „ postea definitum sit ab Ecclesia, nondum eliquatâ veritate, nec tamen eorum opiniones adversùs Conciliorum & „ Summorum Pontificum Decreta vim ullam habent; sed „ Theologi omnes fidelesque in sententiam Ecclesiæ concedunt, postquam Spiritus Sanctus per eam locutus est: ita „ proportione servatâ, Jurisconsulti Galli de Juris Regaliæ „ extensione variè opinati sunt, antequam Regii juris fundamenta, titulique Ecclesiarum, quæ se exemptas contendebant plenè discuterentur: at iis examinatis, disceptatâ „ quæstione, causâ contradicto judicio finitâ: postquam „ Jus Regaliæ universale, & ad omnes Regni Ditionumque

Art. 5. „ suarum Ecclesias porrigi Rex Christianissimus Declaratione
§. 22. „ seu Lege latâ edixit, in eam sententiam non solùm Galli quotquot sunt Jurisconsulti, sed fideles omnes Majestatis ejus subditi summo consensu conspirant. Sic Regii Magistratus & Jurisconsulti nostri differunt ac respondent.

85. RESP. Claudicat omnino comparatio hîc facta; nisi falsò supponatur, nullum hactenus Regem Christianissimum, neque Senatum, declarasse, Regaliam in aliquibus tantùm Ecclesiis locum habere, aut Officiarios Regios, aliosque Scriptores Regaliæ materiam negligenter tractasse. Id quidem, quod à privatis Doctoribus vel ex occasione, vel etiam post accuratum examen de rebus ad fidem & mores pertinentibus scriptum est, ab Ecclesia sæpè respuitur, vel emendatur, sed postquam discussæ sunt quæstiones Juris, præsertim Divini aut naturalis, & ab Ecclesia definitæ, sententia ampliùs non immutatur: quæstio autem Regaliæ multoties examinata est, tum à Regibus, tum à Senatu, antequam ederentur Constitutiones, aut Senatusconsulta suprà relata, & multoties in favorem libertatis Ecclesiarum definita. An autem temerè & non eliquatâ veritate Ecclesia in Concilio Lugdunensi II. generali, præsentibus per se vel per legatos cunctis ferè Principibus Christianis, Decretum edidit, vetans ne Regalia ultra limites antiquos produceretur? Cur ergo tot tamque solemnibus definitionibus in hac materia non stabitur?

81. Si usurpanda est comparatio à Patre Alexandro instituta, cùm omnium Catholicorum communis sit consensus, in materia fidei ac morum, inquirendam semper esse antiquitatis traditionem, omnemque novitatem falsitatis suspicione laborare: cur similiter in materia Regaliæ, quam nonnulli, ut

ut Chopinus lib. 1. de ſacra Politia tit. 7. num. 9. & Papo in collectione Arreſtorum notabilium lib. 2. tit. 3. art. 1. Traditionibus ad fidem ſpectantibus comparant, nulla habebitur antiquitatis ratio? Quare Jus, quod ab uſu & conſuetudine pendere communiter aſſeritur, ex recentiorum effatis potiùs, quàm ex antiquorum ſententia penſandum erit? Art. 6. §. 1.

ARTICULUS SEXTUS.

An Regaliæ uſus Æquitati & Libertati Eccleſiarum repugnet?

§. PRIMUS.

Reſumuntur quæ in favorem Regaliæ dicta ſunt.

1. DISSERT. „ Grave eſſe Eccleſiæ quòd Reges „ Chriſtianiſſimi Jure ſuo utantur: æquitati re„ pugnare, quod legitimis titulis quæſitum ac „ fundatum eſt; quod à Romanis Pontificibus, & „ ab Eccleſia approbatum, quod à religioſis ſanctiſque Prin„ cipibus frequentatum eſt: Eccleſiæ libertati adverſari quod „ Eccleſiæ Protectoribus ac Benefactoribus in grati animi ſigni„ ficationem, & ad ampliorem protectionem promerendam „ tributum eſt, nemo ſanæ mentis dixerit. Porrò Jus Rega„ liæ legitimis fundamentis titulíſque niti, ac Regibus Chri„ ſtianiſſimis quæſitum eſſe, ab Eccleſia & Summis Pontifici„ bus approbatum, à piiſſimis ſanctiſſimiſque Principibus exe„ cutioni mandatum, à Chriſtianæ Monarchiæ exordiis Re„ giæ Majeſtati congenitum, duodecim ſeculorum conſuetu-

 dine

Art.6. „ dine uſuque firmatum; ſuperioribus Articulis oſtendimus.
§. 1. „ Nunc tamen ſpeciatim demonſtraturi ſumus, quòd æquitati ac Eccleſiæ libertati non repugnet, nihilque grave aut odioſum in ſe habeat. Porrò cùm duobus conſtet auguſtum illud Jus, perceptione fructuum, & collatione Beneficiorum in Eccleſiis vacantibus, de utraque breviter dicendum eſt.

2. RESP. Judicet Lector, an quæcumque hîc congerit P. Alexander, *ſuperioribus Articulis oſtenderit.* Rectè quidem concluderet, *Regaliæ uſum æquitati non repugnare*: ſi oſtendiſſet in ejus exercitio, *Reges Chriſtianiſſimos Jure ſuo* tantùm uti: illud Jus *legitimis titulis quæſitum ac fundatum eſſe* &c. Fortè etiam ſequeretur, Regaliam non eſſe odioſam ſi probatum fuiſſet, illam Regibus Chriſtianiſſimis tanquam *Eccleſiæ Protectoribus ac Benefactoribus in grati animi ſignificationem, & ad ampliorem protectionem promerendam tributam eſſe.* Sed principium petitur, cùm hæc ſupponuntur. Quòd autem Regalia primigeniæ *libertati Eccleſiæ non repugnet*, captu difficillimum eſt.

3. Sophiſma ad minus eſt, quod Dialectici *à dicto ſecundùm quid ad dictum ſimpliciter* appellant, cùm Diſſertator, quæ ex parte vera ſunt quoad aliquas Eccleſias, generatim ac de omnibus affirmat. Agitur, ut ipſe ab initio declaravit, de extenſione Regaliæ ad Eccleſias, in quibus locum non habebat; & quæcumque de aliquibus Eccleſiis Regaliæ obnoxiis dicta reperit, de aliis etiam, quæ antiquitùs ab hoc onere liberæ ſunt, accipi vult: quod quàm injuſtum ſit, abunde demonſtravimus; nec Lectori faſtidium repetitione creandum eſt.

§. SE-

§. SECUNDUS. *Art.6. §. 2.*

Comparatur Jus Regaliæ cum jure Visitatorum, & cum Commendis ac Deportibus.

1. DISSERT. „ Et quidem quod spectat usum-fru-
„ ctum bonorum Ecclesiæ vacantis, nihil ab æqui-
„ tate alienum continet. Episcopis Visitatoribus
„ antiqui Canones honorarium ratione laboris de-
„ creverunt, ut constat ex Concilio Toletano IX. Can. 9.
„ portionem fructuum quam superstes Episcopus habuisset,
„ ipsis tribui voluit S. Gregorius Magnus, ut probant ejus
„ Epistolæ ad Petrum Tricalitanum Episcopum, Agrigentinæ
„ Ecclesiæ Visitatorem institutum, quæ est 12. libri 4. ad Leon-
„ tium Episcopum Ariminensis Ecclesiæ Visitatorem, quæ est
„ 42. ejusdem libri, ad Constantium Episcopum Panormita-
„ num, Tarracinensis Ecclesiæ Visitatorem, quæ est 75. libri
„ septimi. Porrò si portio illa fructuum Ecclesiæ vacantis Epi-
„ scopis Visitatoribus, qui possessionum Ecclesiasticarum cu-
„ stodiæ invigilabant, justè attributa est; quis Reges Chri-
„ stianissimos ratione custodiæ ac defensionis quam Ecclesiis
„ vacantibus earumque bonis impendunt, Jus fruendi rediti-
„ bus earumdem Ecclesiarum vacationis tempore habere infi-
„ ciabitur? Æquum esse ut qui vacantium Ecclesiarum curam
„ gerunt, earum reditibus interim fruantur, Commendarum
„ & Deportuum origo confirmat. Vacantes Ecclesiæ aut Ab-
„ batiæ, Episcopis, aliisve Prælatis ad tempus commendatæ.
„ Cupiditas perpetui redituum usus-fructûs perpetuas Benefi-
„ ciorum Commendationes effecit. Et ne idem fortè in Paro-

Art. 6. „ chialibus Ecclesiis contingeret, variis in locis annuus reditus
§. 2. „ vacantium Parochiarum Episcopis aut Archidiaconis attributus est. Porrò si Commendatariis & Archidiaconis ob „ vacantium Ecclesiarum custodiam fructus vacationis tempore provenientes sunt attributi; æquum erat ut Regibus ratione potentissimæ custodiæ, & Ecclesiis utilissimæ concederentur.

2. RESP. Ex Visitatorum, Archidiaconorum, & Commendatariorum exemplo rectiùs probaretur, Regem Christianissimum non habere Jus Regaliæ, in Ecclesiis, maximè hactenus liberis. Si enim Visitatoribus, Archidiaconis, & Commendatariis, qui curam spiritualem Ecclesiarum vacantium gerebant, portio duntaxat fructuum ab Episcopo percipi solita, secundùm aliquos Canones; secundùm alios autem *sola humanitas*, id est moderata expensa tribuebatur: quâ justitiâ Regi Christianissimo universi fructus assignabuntur, qui nec spiritualia officia exequi potest, nec custodiam bonorum temporalium per se suscipit? Nonne integer usus-fructus ad Capitula potiùs pertineret, quæ secundùm Canones Prælato succedunt in administratione tam spirituali, quàm temporali Ecclesiæ: quanquam ex eo tempore, quo Officiarii Regii vel sacræ Capellæ Canonici de Regaliâ in omnes Ecclesias inducendâ cogitarunt, temporalia Ecclesiarum vacantium in provinciis ab eo onere liberis, autoritate Principis reguntur & ab Oeconomis laïcis administrantur; contra praxim antiquam, pluribus Arrestis, quæ tum in Regestis Curiarum extant, tum à variis Scriptoribus, ut Ægidio Magistro, Pasquierio, Chopino, edita sunt, confirmatam. Ita suprà vidimus, Capitulum Burdegalense Arresto lato an. 1277. adversùs Regem Angliæ in custodia illius Ecclesiæ fuisse manutentum; ita Arresto

an.

an. 1485. datô, & in Stylo Parlamenti Parisiensis parte 7. relato, administratio Ecclesiæ Appamiensis vacantis, seu de cujus possessione erat controversia, ejus Ecclesiæ Capitulo adjudicata fuit: ita Arresto à Chopino de sacr. Polit. lib. 2. tit. 7. num. 16. exscripto, Ecclesiæ Lemovicensis administratio temporalis asserta fuit ejus Capitulo. Alia ejusmodi Arresta memorantur in Arresto dato 12 April. 1651. quod habetur inter Acta Cleri Gallicani tom. 2. part. 2. tit. 6. num. 13. *Art. 6. §. 2.*

3. At, inquies, Rex Christianissimus omnes Regni sui Ecclesias tuetur: illi ergo debentur earum fructus. Pari ratione tribuendi suæ Majestati essent totius Ditionis suæ fructus, quia omnes suos subditos, eorumque bona, tueri, atque ab injuriis sceleratorum tenetur vindicare. Adde, quòd indignum esset Regiâ Majestate, operam suam Ecclesiis locare. Ac si ad illud commercium sese demitteret, cùm merces operæ sit exæquanda, exigua admodùm portio fructuum, Regiæ custodiæ quæ nullo eget labore, nulloque sumptu, responderet. Quâ enim Regis Christianissimi operâ indigent Ecclesiæ vacantes; nisi, ut, si aliqua contentio suboriatur adversùs illas, à Regiis Judicibus expediatur? Cùm autem id contingit, ita Ecclesiis jus gratuitò non redditur, ut Judices pinguiora soleant, in dandis circa controversias Ecclesiasticas judiciis, salaria seu honoraria exigere.

4. Nec dicas, suam Majestatem Oeconomos in illis etiam Ecclesiis constituere. Nam præterquam quòd id non tam favor, quàm onus est, sæculo tantùm superiori contra Capitulorum jus invectum in Ecclesias à Regaliâ liberas, ut modò observatum est, ea Oeconomi opera non est tanti æstimanda, ut pro ejus mercede assignandus sit omnium bonorum, etiam decimarum, & oblationum, usus-fructus. Num enim

omnes

Art.6. omnes Ecclesiarum Regaliæ obnoxiarum reditus Oecono-
§. 3. mis, suæ Majestatis autoritate constitutis, pro mercede assignantur?

5. Aliter sanxerunt Canones, quibus cavetur, ut fructus Ecclesiarum vacantium, & collatio Beneficiorum futuro successori reserventur à Capitulo, ad quod tamen non solùm temporalium cura, sed etiam spiritualis jurisdictio Jure Canonico pertinet, ut modò notabamus, & constat ex Cap. *Cum olim* de Major & Obed. junctâ Glossâ, & aliis textibus in eâ citatis.

§. TERTIUS.

De Advocatis ac Defensoribus Ecclesiarum.

1. DISSERT. „ Advocatis ac Defensoribus Ecclesiarum olim constituta stipendia, ex Lucii III. „ Decretali constat, *Extra de Jure Patron. C. Præterea*; cujus hæc sunt verba: *Præsenti Decreto* „ *statuimus, eos, sive Advocati, sive Patroni, vel Vicedomini,* „ *sive Custodes vel Guardias habentes, seu quocumque alio nomine* „ *censeantur, à gravaminibus Ecclesiarum cessare, nihilque in* „ *ipsis præter antiquos & moderatos reditus à locorum Episcopis* „ *institutos exigere.* Idem probant Literæ Othonis I. Imperatoris à Miræo editæ, quibus Lambertum Lovaniensem Comitem vice suâ Gemblacensis Monasterii Advocatum ac „ Defensorem instituit. *Sic autem*, inquit, *dedimus ei Advocatiam istam, ut nunquam ipse Comes vel Successores sui in* „ *Abbatia vel in villis ad eam pertinentibus aliquid accipere, aut* „ *per potentiam exigere debeant, præter Jus & Beneficium sibi con-*

„ *constitutum. Advocati enim debent esse, non prædatores, sed* *Art.6.*
„ *defensores Ecclesiarum.* Quis ergo Christianissimis Regibus §. 3.
„ ob custodiam ac defensionem Ecclesiarum, vacationis præ-
„ sertim tempore, honorarium aliquod debitum esse negare
„ potest? Suis enim sumptibus Ecclesiarum vacantium bona
„ custodire ac tueri Principes non tenentur, ut fateri coactus
„ est evidentiâ veritatis Author nuperus, qui Tractatum de
„ Regalia contra Jura Christianissimi Regis scripsit, libro 1.
„ cap. 10. Honorarii porrò rationem habet usus-fructus bo-
„ norum allodialium quæ possident Ecclesiæ: nam cùm du-
„ plicis generis bona sint, allodialia quædam, alia feodalia;
„ usus-fructus bonorum primi generis Regi debitus est ratione
„ custodiæ: usus-fructus verò bonorum secundi generis suæ
„ Majestati debetur Jure Relevii, quo Domino feudi fructus
„ addicti sunt, quandiu per mortem vassalli aut alio modo
„ vacat. Ea enim feudorum natura est, ut ait *Baldus* §. *Ad*
„ *hoc de Allod.* Col. 3. verbo, *Ex præmissis*, quem cæteri Ju-
„ risconsulti sequuntur: *Omnia feuda à Principe procedunt, &*
„ *ad Principem redeunt, sicut omnia flumina per meatus terræ*
„ *procedunt à mari, & ad mare redeunt.* Jus illud explicant
„ Philippi Pulchri Literæ ad Archiepiscopum Senonensem &
„ Autissiodorensem Episcopum directæ, quæ incipiunt his
„ verbis: *Sicut feodus vassallo vacans*: &c.

2. RESP. Quàm optimè Regias rationes init P. Alexander! Fructus bonorum feudalium Ecclesiæ vacantis Regi tribuit jure feudali: fructus autem bonorum non feudalium, ratione custodiæ. At collationem Beneficiorum pleno jure, quæ, ut ipse agnovit Articulo præcedente §. 18. *in Regalia Regum Christianissimorum præcipua res est*, quo titulo illorum Majestati adscribet?

Art. 6. §. 3. 3. Quod attinet ad bona feudalia, sæpe observavimus jus fruendi reditibus post mortem vassalli in aliquibus tantùm provinciis, non autem in omnibus ac nominatim in illis quæ de novo Regaliæ per Edictum Regium subditæ sunt, locum habere. Neque Baldus docet, quemadmodum innuere videtur ordo verborum Dissertatoris, legem illam seu consuetudinem feudalem, quod Jus Relevii vocant, ubique vigere; cùm in loco hîc citato celeberrimus ille Jurisconsultus ne quidem ejus rei ullum verbum fecerit. Deinde etiam pluries notavimus, omnia ejusmodi feudalia jura, quoad Ecclesias illis fortè olim obnoxias, extincta seu redempta esse subsidiis à Clero in Reges collatis.

4. Quod spectat ad custodiam, ecquis unquam Judex æstimavit, quòd integer usus-fructus bonorum esset indistinctè assignandus pro illorum custodiæ pretio? Quid differret Dominus à Custode: præsertim si Custos, non requirente, vel etiam invito Domino, sibi jure proprio custodiam assumeret?

5. Illa ipsa Monimenta, quæ Dissertator profert, & alia quæ addi possent, testantur, Custodes, Advocatos, Defensores &c. pro custodiæ ac defensionis operâ *nihil præter antiquos & moderatos reditus à locorum Episcopis institutos exigere* posse: nihil *præter jus & beneficium sibi constitutum*: quia scilicet *Advocati debent esse, non prædatores, sed defensores Ecclesiarum.* Idem præscriptum est eandem ob causam à Concilio Lateranensi sub Innocentio III. an. 1215. Can. 145. his verbis: *Cùm igitur quod ad defensionis subsidium est inventum, ad depressionis dispendium non debeat retorqueri, prohibemus expressè, ne Patroni, vel Advocati, seu Vicedomini, super præmissis de cætero plus usurpent, quàm reperiatur in jure permissum:*

&,

&, si contra præsumpserint, districtissimè per severitatem Canonicam compescantur. Art. 6. §. 4.

6. Suum adversarium propriis ejus armis expugnasse se putat Pater Alexander, dum ait: *Suis enim sumptibus Ecclesiarum vacantium bona custodire ac tueri Principes non tenentur, ut fateri coactus est evidentiâ veritatis Author nuperus, qui Tractatum de Regalia contra Jura Christianissimi Regis scripsit lib. 1. cap. 10.* Num aliquid his contrarium statuere conatus antea fuerat Autor prædicti Tractatûs, quem Dissertator tam frequenter, sed tam immeritò Juris Christianissimi Regis Impugnatorem appellat; ut non nisi coactus evidentiâ veritatis postea fassus sit, Principes non teneri, suis sumptibus Ecclesiarum vacantium bona custodire? Sed quos sumptus facit Rex Christianissimus in custodiendis Ecclesiis vacantibus, ut æquum existimet Pater Alexander omnium bonorum fructus, imò decimas, oblationes, aliosque sacros reditus eo nomine illi attribuendos?

§. QUARTUS.

De Jure Principum in omnia bona temporalia Ecclesiarum.

1. DISSERT. „ Addunt Jurisconsulti nostrates: cùm „ Ecclesia *per Jura Regum* possessiones habeat, ut „ S. Augustinus docet; cùm agri Ecclesiæ tributum debeant, nisi sint munificentiâ Principum „ immunitate donati; & Rex, si agros desiderat, *potestatem* „ *habeat vindicandorum*, ut docet S. Ambrosius; cùm quidquid „ habent omnes Ecclesiæ Regni, à Rege sit, quia Regum libe-

Art.6. „ liberalitate ditatæ, tuitione conſervatæ ſunt, adeò ut nul-
§. 4. „ lus ſit in Galliis Epiſcopus, qui S. Aviti Viennenſis Archi-
„ præſulis verbis Regem alloqui non poſſit : *Quicquid habet*
„ *Eccleſiola mea, imò omnes Eccleſiæ noſtræ, veſtrum eſt, de*
„ *ſubſtantia quam vel ſervaſtis hactenus, vel donaſtis. Quod in-*
„ *ſpirante Deo præceperitis, in quantùm vires habuero, parare*
„ *conabor* : Ex his (inquiunt) ſequitur iis Legibus vacan-
„ tium Eccleſiarum bona ſubjacere, quæ à Regibus conſtitu-
„ tæ ſunt.

2. RESP. Si generatim de quibuslibet legibus accipiatur illorum Juriſconſultorum doctrina, impunè poterit Eccleſia omnibus bonis ſuis temporalibus à Regibus ſpoliari, & iniquæ reputandæ erunt cenſuræ Conciliorum, Summorum Pontificum, & Epiſcoporum contra Reges alioſque Principes hujuſmodi bona uſurpantes pronunciatæ. Sed multa hîc coacervantur partim falſa, partim in alienum ſenſum detorta. Num enim Eccleſia nihil habet niſi à Regibus acceptum? Num quod ſemel ab aliquo Eccleſiæ datum eſt, ab ejus ſucceſſoribus repeti poteſt? Num abſque Regum permiſſione non licet fidelibus Præcepto Divino ſatisfacere de ſuſtentandis corporaliter iis, à quibus ſpiritualiter paſcuntur? Num licentia Eccleſiis conceſſa bona Deo oblata accipiendi, aut retinendi, revocari poteſt, etiam poſt compenſationem damni, quod inde Principi contingere poſſe dicitur? Num tantum juris obtinet Princeps in bona quæ Eccleſiis donari permiſit, quantum in ea quæ ipſe donavit?

3. An quia S. Auguſtinus de poſſeſſione bonorum temporalium juxta leges & jura à Principibus conſtituta judicandum eſſe docuit, Principibus licere exiſtimavit, omnium ſubditorum ſuorum bona uſurpare? An quia Sanctus ille Doctor defende-

ſendebat, potuiſſe Conſtantinum bona Eccleſiaſtica Donati- *Art.6.*
ſtis Schiſmaticis auferre, atque Catholicis adjudicare; ideò §. 4.
conceſſiſſet, potuiſſe Conſtantinum ſibi ipſi hujuſmodi bona adſcribere? ***Verum eſt***, inquit S. Thomas quodlib. 12. Art. 24. in fin. ***quòd omnia ſunt Principum ad gubernandum, non ad retinendum ſibi, vel ad dandum aliis.***

4. An quia S. Avitus Regis, in ipſum injuſtè commoti, animum placaturus, mulctam pecuniariam, ad quam damnandus dicebatur, ſe libenter ſoluturum declaravit; eâque occaſione, bona Eccleſiis à Principe ipſo data vel conſervata, Regis eſſe dixit; ideò confeſſus eſt, Regem donationes factas poſſe revocare, vel bona, quorum cuſtodia ad illum ſpectabat, Fiſco addicere? Vide quæ ſuprà hac de re dicta ſunt Art. III. §. 3.

5. Nonne ut ***iis legibus vacantium Eccleſiarum bona ſubjaceant, quæ à Regibus conſtitutæ ſunt***, debent leges eſſe juſtæ? Suntne autem juſtæ illæ quæ nova onera, abſque novâ cauſâ bonis Eccleſiaſticis imponunt? Suntne juſtæ quæ bona diſparis conditionis æquali premunt ſervitute?

6. DISSERT. „Hoc poſito principio ſic ratiocinantur: „ſecundùm leges, bona defectu hæredum vacantia ad Regem pertinent, & ad Fiſcum devolvuntur. Porrò fructus „Epiſcopatuum vel Abbatiarum, vacationis tempore provenientes, iſtius generis ſunt. Nec enim ipſos alicui legare potuit Epiſcopus vel Abbas, cùm poſſeſſionum Eccleſiaſticarum adminiſtrationem, diſpenſationem & uſum-fructum „ad vitam duntaxat haberet. Unde ſcitè Gregorius Toloſanus in Syntagmate Juris univerſi, lib. 17. cap. 2. Beneficii „definitionem explicans ait: ***Verba iſta definitionis, per Clericum ad vitam utenda, edocent Clericum non poſſe ultra vitam***

 fructi-

Art.6. „*fructibus gaudere, vel de illis ultimâ voluntate disponere.* . . .
§. 4. „ *Nam Sanctuarium Dei jure hereditario obtineri non potest.* Sed „ nec Ecclesiæ sunt, aut futuri Episcopi, nisi Rex illis dona- „ verit : quia Ecclesia nihil possidere potest absque permissio- „ ne Regis, & literis morticinii, quas Reges non dederunt „ nec valere voluerunt pro fructibus Episcopatuum & Abba- „ tiarum tempore vacationis provenientibus. Fisci namque „ sui indemnitati consuluêre hujusmodi fructuum perceptio- „ ne, quoad bona allodialia, aut comparata. Regio sanè Fisco „ multæ utilitates depereunt, quæ ex mutatione possessorum „ accederent, si ad alios Dominos quàm ad Ecclesiam hu- „ jusmodi bona pertinerent. Unde *Guillelmus Benedicti* in Cap. „ *Raynutius*, pag. 94. ait : *Interest Domini quòd res non trans-* „ *eant ad Ecclesiam, de cujus manibus exire non possent, nec ad* „ *Ecclesiam reverti, cùm Ecclesia nunquam moriatur.* . . . . „ *Ecclesia tenetur manum suam evacuare de bonis allodialibus sibi* „ *relictis, vel aliunde acquisitis quàm à Rege, quia in allodiis* „ *interest Regis, propter Jus confiscationis quod perdit si in Ec-* „ *clesiam transirent.* Et *Barbosa* lib. 2. de Pensionibus Vot. 26. „ num. 19. *Regnorum* (inquit) *utilitas postulat, ut bona sta-* „ *bilia sint in commercio hominum non privilegiatorum, vel exem-* „ *ptorum.* Ad Fisci damna compensanda, nonne Reges lite- „ ras morticinii seu amortizationis, (ut vulgari vocabulo uta- „ mur) Ecclesiis concedentes retinere potuerunt usum-fru- „ ctum bonorum allodialium ad easdem pertinentium tempo- „ re vacationis ?

7. RESP. Quid absurdius excogitari potest comparatione factâ inter Ecclesiarum vacantium bona, & bona defectu hæredum vacantia : ut, quemadmodum res, quæ in privatorum dominio per mortem possessorum, & defectum hære-

dum

dum esse desinunt, ad Dominium Principis revertuntur, ita *Art.6.*
& fructus Ecclesiarum per Episcoporum mortem aut Benefi- §. 4.
ciarii, quasi in nullius sint dominio, ad Fiscum devolvantur? Contrarium probat ratio ipsa Dissertatoris seu Jurisconsultorum suorum. Nam si *Episcopus vel Abbas possessionum Ecclesiasticarum administrationem, dispensationem, & usumfructum ad vitam duntaxat habet, nec de illis ultimâ voluntate disponere* valet, quia *Sanctuarium Dei jure hæreditario obtineri non potest*; penes ipsos non erat bonorum illorum dominium, seu proprietas. Illis ergo morientibus nulla fit circa bonorum Ecclesiasticorum dominium seu proprietatem immutatio, cujus prætextu Rex possit ea ad se trahere: sed in dominio & proprietate Ecclesiæ remanent, ut erant vivente Episcopo vel Abbate. Cùm autem, juxta tritum Jurisconsultorum effatum, res Domino suo fructificet; sicut bona ipsa, ita & eorum fructus Ecclesiæ sunt.

8. Impletam enim abundè fuisse amortizationis conditionem, quam requirunt Jurisconsulti Gallicani, ut Ecclesia bonorum immobilium dominium acquirat, testantur Acta Cleri Gallicani, tom. 3. par. 4. cap. 10. Quomodò ergo, morientibus Episcopis vel Abbatibus, res in Dominio Ecclesiæ esse desinerent, tanquam deficientibus hæredibus; siquidem, ut ait Guillelmus Benedicti, & alii communiter, *postquam res transierunt ad Ecclesiam, vel ad eam reversæ sunt, de ejus manibus exire non possunt, cùm Ecclesia nunquam moriatur?* Quo autem titulo probatur, Reges Christianissimos bona Ecclesiarum amortizantes, illorum post Episcopi mortem usum-fructum sibi reservasse, cùm neque ex jure communi, neque ex instrumentis amortizationis, id constet? Esto, consuetudini percipiendorum in aliquibus Ecclesiis fructuum per amortizationem

Art.6. tionem factam derogare noluerint: undenam colligitur, il-
§. 5. los de novo usum illum percipiendorum fructuum inducere voluisse vel etiam potuisse in Ecclesias, in quibus locum nunquam habuerat?

§. QUINTUS.

De usurpatione bonorum Ecclesiasticorum à Canonibus prohibitâ.

1. DISSERT. „ Nec verò Canones prohibent, quin „ Reges fructus Ecclesiarum vacantium tam ju- „ stis titulis Majestati suæ debitos percipiant. Vel „ enim indefinitè loquuntur, & iis verbis quæ „ non magis ad vacationis tempus, quàm ad aliud quodcun- „ que flecti queant; vel cum iis modificationibus, quæ Re- „ ges non spectent; vel solam direptionem, usurpationem, „ & injustam detentionem tum bonorum Ecclesiæ, cùm Epi- „ scoporum aut Clericorum defunctorum, non legitimum „ usum-fructum prohibent. Concilium Parisiense V. Can. 7. „ *Res Ecclesiæ, quousque aut testamentum, aut qualemcumque obli-* „ *gationem fecerit, cognoscatur, à nullo penitùs contingantur.* „ Canone 8. *Neque Episcopus aut Archidiaconus exinde aliquid* „ *auferre præsumat.* Concilium Valentinum Can. 2. *Clerici* „ *suis stipendiis contenti, labores non diripiant Episcopi deceden-* „ *tis.* Concilium Ilerdense: *Nullus Clericorum quidquam de do-* „ *mo præsumat, vel quod de utilitate domûs esse cognoscitur, id* „ *est mobilis & immobilis rei Ecclesiasticæ conetur invadere, nihil* „ *furto, nihil dolo supprimens, auferens, atque abscondens.* „ Concilium Arvernense Canone octavo: *Nullus Episcopus*

quid-

„ *quidquam de rebus Ecclesiæ, præter humanitatem audeat au-* Art.6.
„ *ferre.* Concilium in Trullo, Canone 35. *Nulli omnium Me-* §. 5.
„ *tropolitanorum liceat mortuo Episcopo, qui ejus Throno subest,*
„ *res ipsius vel Ecclesiæ ejus auferre, vel sibi vendicare.* Concilium Pontigonense, Canone 14. *Quoties divinum judicium*
„ *Ecclesiæ Præsulem à sæculo vocaverit, nullus ad suimet perditionem facultates ejus invadat, diripiat, & ad suos usus transferat.* Concilium Trosleianum, Canone 14. *Quia inter nostrates hic pessimus inolevit mos, ut defuncto Ecclesiæ Episcopo,*
„ *mox à quibuscunque Potentioribus pervadantur res Ecclesiasticæ,*
„ *quasi Episcopi fuerint propriæ,* &c. Canon verò Concilii
„ Chalcedonensis, & alii qui reditus integros reservari futuro Successori jubent, eas patiuntur explicationes, quas Art. 2.
„ hujus Dissertationis protulimus, & salvo semper alieno jure
„ intelliguntur.

2. RESP. Petitio principii est, quod hîc supponit Dissertator Regaliam in iis saltem Ecclesiis, ad quas de novo extenditur, & de quibus est quæstio, justis titulis Regi Christianissimo esse debitam. Si Canones contra usurpantes reditus aut bona Ecclesiarum indefinitè loquuntur, cur eos ad vitam Prælatorum restringet, aut exceptionibus in favorem Regum Franciæ appositis circumscribet? Si personis Ecclesiasticis, quæ, secundùm Canones, curam habent spiritualem & temporalem Ecclesiarum vacantium, non licet earum reditus aut bona sibi vendicare; quo jure id licebit laïcis Principibus eas, sine ullis impensis, ab iniquorum invasione tuentibus? Canones qui hîc referuntur, suis locis expensi sunt, ostendimusque ex illis colligi proximam bonorum Ecclesiasticorum, Sede vacante, custodiam seu administrationem penes Reges non fuisse. Id tantùm adverto, P. Alexandrum eorum Canonum verba

Art. 6. quæ Regaliæ usurpationi vel extensioni apertiùs refragantur,
§. 5. minimè repetisse; ut *Chalcedonensis & aliorum qui reditus integros reservari futuro Successori jubent*: & è contra aliquorum verba minùs ad quæstionem pertinentia recitasse, prætermissis iis, in quibus tota vis inerat.

3. Ita in referendo Canone 7. Concilii V. Parisiensis subticuit verba, quæ probant custodiam Ecclesiarum non extitisse penes Reges; sunt autem ista: *Ut defuncto Episcopo, Presbytero vel Diacono, vel quoquam junioris Ordinis Clerico, non per præceptum, neque per Judicem, nec per qualemcumque personam res Ecclesiæ, vel eorum propriæ, quousque aut testamentum, aut qualemcumque obligationem fecerit, cognoscatur, à nullo penitus suprà scriptæ res contingantur; sed ab Archidiacono vel Clero in omnibus defensentur & conserventur.* Cur, prætermissis iis, quæ ad quæstionem pertinent, truncatus Canon exhibetur, ut aliena sententia illi affingatur? Sed quorsum Canon octavus ejusdem Concilii mutilus etiam refertur? An ex eo quòd in hoc Canone Regibus nominatim non prohibetur Ecclesiarum vacantium usum-fructum usurpare, concludendum putavit Dissertator, id eis permissum fuisse? Cur ergo idem Concilium aliis Canonibus præcipit, ut ille usus-fructus diligenter ab Oeconomis Ecclesiasticis futuro Episcopo reservetur?

4. Ita ex Concilio Trullano refert verba Can. 35. vetantia, ne Metropolitanus res mortui Episcopi aut Ecclesiæ vacantis sibi vendicet: & silet ea, quæ continuò sequuntur: *Sed sint sub custodia Cleri Ecclesiæ, cui defunctus præfuit, usque ad alterius Episcopi promotionem, præterquam si in eadem Ecclesia non relicti sint Clerici. Tunc enim Metropolitanus ea non diminuta servabit, ea ordinando Episcopo omnia reddens.* Ex quibus evidens

dens fit, Ecclesiarum vacantium custodiam non penes Principes, sed penes Clerum, aut Metropolitanum extitisse. Art.6. §. 5.

5. Ita Canonis 14. Concilii Pontigonensis verba ista suppressit: *Sed erogatariis, & eleemosynariis Ecclesiasticis cùm ipsius Ecclesiæ constituto Oeconomo liberum sit Canonico more justè rationabiliter, quæ deputata successuro reservare vel quibuscumque, sicut expedit, pro ejus spiritu distribuere.*

6. DISSERT. „ Addunt Jurisconsulti nostri, quòd „ sicut Summus Pontifex, Canonistarum judicio, non pec- „ cat in Canones Chalcedonenses, cùm bona Prælatorum de- „ functorum (quod jus spolii vocatur) in quibusdam Eccle- „ siis occupat, licèt ea futuro non reservet Successori: ita Rex „ Christianissimus in eosdem Canones non peccaret, si reditus „ Ecclesiarum vacantium perciperet, sed Jure suo uteretur. „ Ex his facilè diluuntur objectiones Autoris nuperi lib. 2. de „ Regalia, cap. 5.

7. RESP. Si Summus Pontifex jus spolii vellet in Ecclesias Galliæ inducere; minimè dubito, quin Pater Alexander eam novitatem esset improbaturus. Quòd autem Rex Christianissimus, onus gravius de novo quàm plurimis Regni sui Ecclesiis imponat, æquum ei videtur, aut æquum esse aliis persuadere conatur. Immeritò certè à jure spolii, etiamsi ad omnes Ecclesias de novo extendi posse à Summo Pontifice fateretur, idem de Regalia concluderet in favorem Regis: cùm Principes sæculares in rebus spiritualibus, qualis est collatio Beneficiorum quæ præcipua pars est Regaliæ, nihil possint sine concessione Ecclesiæ; imò & in temporalibus Deo consecratis minus juris ac potestatis habeant, quam habeat Summus Pontifex in dispensatione bonorum ad Ecclesiam juxta Canonum dispositionem pertinentium.

Art.6. §.5. 8. DISSERT. „ Sed his responsionibus non est opus, nisi
„ ut appareat, quantùm Regiæ liberalitati ac pietati Ecclesia
„ debeat, cùm vacantium Ecclesiarum fructus in pios usus
„ pridem conversi, & sanctæ Capellæ Parisiensi à Carolo VII.
„ & ejus Successoribus addicti, futuro Præsuli vindicati sint
„ ac reservati juxta Canonum auctoritatem Edicto Ludovici
„ XIII. augustæ memoriæ, dato mense Decembri anno 1641.
„ nihilque ex iis jam fisco cedat, nihil in Regios usus convertatur,
„ sed totum dimittatur Episcopis à Rege designatis:
„ exigua tantùm portio ad pium opus & fidei propagationi
„ conducibile, scilicet ad subsidium Novorum Catholicorum
„ Ludovici Magni Religiosissimi Regis providentia destinetur.

9. RESP. Revocaverat gloriosæ memoriæ Ludovicus XIII. donationem redituum Ecclesiarum vacantium sanctæ Capellæ Parisiensi factam, ut juxta Canones futuris Præsulibus reservarentur; idque non ex mera liberalitate, sed ex quodam justitiæ debito factum indicant hæc ejus Edicti mense Decembri 1641. dati verba : *Mais comme le tems decouvre par l'experience le defaut des ordres qu'on estime les meilleurs, nous avons reconnu qu'encore que la destination de ce revenu ait esté faite à bonne fin, il pourroit neantmoins estre employé plus utilement & avec plus de justice en le remettant à ceux qui seront nomméz à l'avenir par nous aux Archevechéz & Evechéz, pour leur donner moyen de soutenir les charges qu'ils ont à supporter, dont ils ne peuvent s'acquiter qu'avec de tres grandes incommoditéz : d'autant plus considerables, qu'elles les empechent souvent de pourvoir au salut des ames ainsi qu'ils y sont obligéz, & que nous le desirons : il est bien juste quæ faisant resolution d'employer ce revenu és œuvres de pieté*, AINSI QUE NOUS ESTIMONS Y

ESTRE

ESTRE OBLIGES, *que les Eglises ausquelles* NATURELEMENT ILS APPARTIENNENT, *en recoivent le secours. . . . . La Regale estant close, le revenu qui sera provenu des dits Archevechéz & Evechéz sera remis par celuy qui aura esté commis pour l'administration, entre les mains des Archevesques & Evesques, sans qu'a l'avenir il puisse estre diverti n'y employé ailleurs.* Id est: Art.6. §.5.

„ Sed quoniam experientia progressu temporis eorum, quæ „ optimè constituta videbantur, defectus patefacit, agnovi- „ mus, quòd licèt recto fine facta fuisset destinatio hujusmo- „ di reditus; utiliùs tamen & justiùs insumi posset, si nimi- „ rum iis qui posthac à nobis ad Archiepiscopatus & Episco- „ patus nominabuntur, remitteretur, quò onera ipsis incum- „ bentia ferre queant, quibus non sine magnis incommodis „ faciunt satis: quæque sunt eò notabiliora, quòd ipsis impe- „ dimento sunt ne saluti animarum prospiciant, quemadmo- „ dum & illi tenentur, & nos exoptamus: æquum est ut cùm „ reditum illum in opera pia impendere decreverimus, AD „ QUOD ASTRICTOS NOS ESSE CREDIMUS, in Ecclesiarum, „ AD QUAS EX PROPRIA NATURA PERTINET, commo- „ dum redeat. . . . . Clausâ Regaliâ, reditus, qui ex dictis „ Archiepiscopatibus & Episcopatibus pervenerit, ab eo, cui „ commissa fuerit administratio, Archiepiscopis & Episcopis „ tradetur, nec possit aliò distrahi, aliisve usibus insumi.

10. Sed quantùm laudabilis, canonica, & justitiæ consentanea fuit illa Ludovici XIII. Constitutio: tam fuit vituperio digna ejus revocatio à Ministris Ludovici XIV. adhuc pupilli, Majestatis suæ nomine facta: ut penes Reges Christianissimos esset facultas reditus illos, si liberet, in proprios usus convertendi: cùm, etiam si quod Ludovicus XIII. præstiterat, fructus Ecclesiarum vacantium futuris Episcopis

Art.6. §. 6. reſervari præcipiens, mera donatio fuiſſet, non Juris antiqui & Canonici reſtitutio, debuiſſet tamen ejus beneficium eſſe perpetuum.

§. SEXTUS.

De Collatione Beneficiorum.

1. DISSERT. „ Quod verò ſpectat Beneficiorum „ ſimplicium collationem, que ſolus contuliſſet „ Epiſcopus, nihil etiam habet æquitati repu- „ gnans. Cùm enim Præbendæ nihil aliud ſint na- „ tivo ſenſu, quàm ſtipendia Clericorum, pars Eccleſiaſticæ „ poſſeſſionis ac proventûs, olim à toto non diſcretæ, cùm „ Canonici ex communi cellario alebantur, ex communi ve- „ ſtiario induebantur, aut ſportulas & diſtributiones manua- „ les duntaxat percipiebant: eodem jure ad Principes illarum „ collatio pertinet Eccleſiâ vacante, quo proventuum perce- „ ptio, quippe quæ & antiquo jure à ſolidâ maſſâ decidi non „ poſſet, & recentioribus quoque Juris Pontificii Inſtitutis „ in fructu habeatur. Id aſſerit Gloſſa in Cap. *Cùm olim de* „ *Majoritate & Obedientia*: cujus hæc ſunt verba: *Collatio* „ *Beneficiorum inter bona Epiſcopalia & fructus computatur.* Et „ Gloſſa in Cap. *Generali Conſtitutione: de electione & electi* „ *poteſtate*: in Secto: *Regalia accipiuntur pro Juribus quæ ha-* „ *bet Princeps in aliquibus Eccleſiis, videlicet quòd vacante ali-* „ *quâ Eccleſiâ Rex percipiat fructus & Eccleſiam conferat. Nam* „ *cóllatio Beneficiorum computatur in fructu.*

2. RESP. Reſtituitur in priſtinam autoritatem illud Axioma Juris; *Collatio eſt in fructu*, Art. I. §. 1. Laudatum, ac

ac ſæpè ſæpiùs, dum commodum videbatur, uſurpatum; ſed Art. v. §. 18. repudiatum ubi collatio Præbendarum ex Guimierii ſententia à fructibus ita diſtinguitur à P. Alexandro, ut Concilium Lugdunenſe circa fructus Eccleſiarum vacantium Canonem de quo eſt quæſtio in hac Diſſertatione, condens, *de Jure conferendi nihil providiſſe* cenſendum ſit: quia nimirum tunc commodum videbatur, collationem ſub fructuum nomine non comprehendere, ne Concilium Lugdunenſe, vetans uſurpare de novo fructus Eccleſiarum vacantium, uſurpationem etiam collationis Beneficiorum damnaſſe diceretur. Nunc verò, quia intentioni ejus conducit, ut collatio computetur in fructu, vocatur rurſus ab eo in ſubſidium Axioma Juris ſuprà dictum. Sed de illo, ſeu de illius ſenſu, jam non ſemel dictum eſt. *Art.6. §.6.*

3. Sed Obſervandum eſt, etſi effatum illud quod in favorem Epiſcoporum excogitatum eſt & in Gloſſ. cap. *Cùm olim.* De Majorit. & Obed. primùm traditum, poſtea ad materiam Regaliæ in damnum Epiſcoporum accommodatum fuerit, ut in Gloſſ. Cap. *Generali.* De elect. in VI. hîc à Diſſertatore relatâ, applicationem tamen illam non ita eſſe accipiendam, quaſi ubicumque Rex titulo Regaliæ fructus ſuos facit, etiam Jus conferendi Beneficia habeat. Contrarium enim patet ex Arreſtis in favorem Eccleſiarum Anicienſis, Bituricenſis, Ambianenſis, de quibus Art. 5. §. 22. n. 23. & 24.

4. Quocirca Durandus ſæpe laudatus in Gloſſa ſeu Commentario ſuper dicto Cap. *Generali* v. Regalia, clarè innuit, Regem Chriſtianiſſimum in aliquibus tantùm ex Eccleſiis illis in quibus Jus Regaliæ obtinet, conferre Præbendas. *Nota,* inquit, *quòd Regalia hîc vocantur Jura Regi in quibuſdam Eccleſiis & Monaſteriis competentia, quia videlicet illis vacantibus*

Rex

Art.6. §.6. *Rex sub prætextu custodiæ facit fructus suos* ET ETIAM IN QUIBUSDAM PRÆBENDAS CONFERT. Similia habet in Speculo Juris lib. 4. tit. Ne Sede vacante aliq. innov. n. 7. In aliquibus etiam conferendo Præbendas. Quamobrem negavimus hoc effatum : *Collatio est in fructu*, in materia Regaliæ locum habere generatim, quia nimirum etsi in hac quoque materia interdum usurpetur, ejus sensus tunc accommodatitius tantùm est, aut saltem non universalis.

5. Hoc notari modò velim, rationem, quam affert P. Alexander, scilicet quod *Præbendæ nihil aliud sunt nativo sensu quàm stipendia Clericorum* &c. nequaquam probare, Principem habentem usum-fructum, posse eâ ipsâ ratione collationem Beneficiorum sibi vendicare, quia, ut dicitur in Glossa in Cap. *Cùm olim.* De Majorit. & Obedient. post verba à Patre Alexandro relata; *Magnum fieret præjudicium Episcopo successori per talem collationem.* Non enim Præbendæ consistunt in solis distributionibus, seu quotidianis, seu menstruis, (ut Rex fructus percipiens, ex illis fructibus portionem suam cuique Clerico distribuat) sed præcipuè in jure perpetuo certis reditibus fruendi. Quod quidem jus fundatur in officio seu functione à Prælatis Ecclesiasticis committendâ, non autem à laïcis, quibus, quantumvis religiosis, nulla hujusmodi competit facultas, nisi ex Ecclesiæ concessione. Olim Episcopo defuncto, si Successoris protelabatur electio, Metropolitanus rerum Ecclesiæ administrationem alicui committebat; Commissarius autem consueta Clericis stipendia dispensabat juxta præscriptum Conciliorum Art. 2. §. 16. relatorum. Quis autem putasset Jus constituendorum Clericorum vel ad Officia Ecclesiastica destinandorum ad Commissarium, qui *consueta Clericis stipendia dispensabat*, spectasse; vel etiam ad ipsum Me-

Metropolitanum eâ solâ ratione, quòd ejus autoritate fieret hujusmodi dispensatio? Art. 6. §. 6.

6. Porrò si *Prabendæ nihil aliud sint nativo sensu quàm stipendia Clericorum, pars Ecclesiasticæ possessionis ac proventûs*, distinguenda erit, ut sæpe fit in Jure Canonico, Præbenda à Canonia, seu deputatione ad functiones Ecclesiasticas, ut Rex Præbendam tribuat, ac partem Ecclesiastici proventûs Clericis, quos Prælati Ecclesiæ Canonicos constituerint, non autem ipse Canonicos faciat. Deputatio autem illa, Sede vacante, fieri non debet, ut constat ex Glossa in Cap. *Cùm olim.* De Majorit. & Obedient. hîc à Dissertatore allatâ, & ex aliis juribus ab eadem Glossa citatis; imò ex antiquioribus Canonibus. Cùm enim, dum quis ordinabatur, ad ministerium in certa Ecclesia exercendum deputaretur, à qua suam etiam sustentationem reciperet: Canones Clericos in Ecclesiis vacantibus ordinari vetantes, prohibebant consequenter, Beneficia in illis conferri: quod certè optimo regimini congruentissimum ac maximè necessarium esset, ut scilicet sine Episcopi assensu non eligerentur illi, quorum operâ in regendâ Ecclesiâ usurus est. Quocircà Concilium Aurelianense V. an. 549. celebratum Can. 8. præcipit, *ut in civitate ubi Pontifex jure humanæ conditionis obierit, nullus Episcopus antè substitutionem reparati per ordinem Successoris, aut in civitate, aut per Parochias ordinare Clericos, aut altaria consecrare præsumat, vel quidquam de rebus Ecclesiæ, præter humanitatem, præsumat auferre. Quòd si quisquam temerario ausu statuta transcenderit, conventus ab instituto Pontifice, verecundiæ suæ consulens sine dilatione restituat. Si verò suæ voluntatis arbitrio vel quorumcumque precibus actus, quamcumque personam promovere, aut contra interdictum ire præsumpserit,*

Art.6. *sumpserit, anno integro Missas tantùm facere non præsu-*
§. 6. *mat.*

7. DISSERT. „Quod effatum nullo niti Canone, inscitè scripsit Autor nuperus in Tractatu de Regalia, lib. 4. „cap. 10. pag. 342. Nititur enim Rescripto Alexandri, quod „habetur Cap. *Ex diligenti: De Jure Patronatûs:* in antiquâ „Collectione Decretalium ab Antonio Augustino editâ: In„nocentii III. Literis ad Philippum Augustum, Articulo 3. „etiam laudatis: Clementis IV. Rescripto ad S. Ludovicum, „cujus verba ibidem protuli: Gregorii X. Diplomate ad Ab„batem & Priorem Monasterii S. Dionysii in Francia directo, „cujus verba ibidem descripsi: Nicolai III. auctoritate, qui, „referentibus Joanne Monacho, ad Cap. 2. *De Præbendis*, in „Sexto, & Joanne Andrea, Regaliæ usum prout à Regibus „Christianissimis exercetur approbavit, & nihil Ecclesiasticæ „disciplinæ contrarium habere judicavit.

8. RESP. Donec Dissertator ostenderit, (ostendet autem nunquam) in testimoniis citatis contineri effatum illud, *Collatio Beneficiorum computatur in fructu*; immeritò inscitiæ accusat Autorem Tractatûs Appamiensis. Nam in aliquibus quidem ex iis testimoniis de fructibus simul ac de Beneficiorum collatione fit mentio. Sed in nullo eorum declaratur, quòd nomine fructuum intelligenda sit collatio Beneficiorum, ut patet legentibus. Quòd autem qui usum-fructum habet, aliquando Præbendas conferat, non probat, collationem Beneficiorum, fructuum nomine intelligi, ut etiam fateri videtur Dissertator dum addit.

9. DISSERT. „Nugatur porrò nuperus Auctor, cùm „illud Jurisperitorum effatum ratiunculis quibusdam impu„gnat: scilicet quòd fructus temporales sint, collatio spiri-

tualis:

„ tualis : fructus vendi possint, non collatio : quòd tandem fru- Art.6.
„ ctus absque collationibus Reges sanctæ Capellæ olim concesse- §. 6.
„ rint, & nunc Episcopis designatis dimittant. Non enim
„ collationem in fructu computari Jurisconsulti docent, quasi
„ fructuum utilium, & qui in humanos usus distrahi possunt,
„ humanisque commerciis subjacent, naturam sequatur: sed
„ quòd fructus sit honorificus, ad eum pertinens, ad quem
„ proventuum temporalium perceptio spectat. Unde Rex fru-
„ ctus utiles donans, collationes nihilominus retinet; quia
„ suis honoribus exuere se Majestas non intendit, nec in alios
„ transfundere.

10. RESP. Alia est ergo significatio hujus nominis, *fructus*, cùm ad reditus temporales refertur; alia, cùm ad collationem Beneficiorum: alius est *fructus utilis*, alius *honorificus*: alius *humanis commerciis subjacet*, alius nequaquam. Non ergo ita inter se conglutinati sunt, ut alter alterum necessariò trahat; ut uterque sub nomine communi semper intelligatur.

11. Certè *de fructibus utilibus, & qui in humanos usus distrahi possunt, humanisque commerciis subjacent* propriè intelliguntur fructus simpliciter dicti, ut vel ex ipsa concessione factâ sanctæ Capellæ à Christianissimis Regibus constat. Ac quemadmodum Reges fructus concedentes, Beneficiorum collationem, utpote honorificam, sibi reservare censentur: ita dum Ecclesia fructus bonorum Ecclesiasticorum à laïcis percipi permittit, Beneficiorum collationem, à qua maximè pendet optimus Ecclesiæ status ac regimen, permittere non est censenda.

12. DISSERT. „ Præterea, collatio Præbendarum non
„ est absolutè & simpliciter spiritualis, sed antecedenter duntaxat,

Art.6. „ taxat, quia eſt aliquid ad ſpirituales Canonici functiones præ-
§. 6. „ vium: nec Reges aliquid ſpirituale conferunt, ſed Eccleſiaſticas poſſeſſiones, ſeu portionem redituum Eccleſiaſticorum, quos qui percipiunt, Deo militare & ſpiritualia etiam munia in illa Eccleſia obire tenentur.

13. RESP. Præpoſterus eſt ordo, niſi in Beneficiis tanquàm principale habeatur officium ſpirituale, propter quod dantur reditus temporales. Unde ſic Antonius Bengeus anteceſſor Bituricenſis, cujus Tractatum de Beneficiis perfecit & edidit Franciſcus Pinſonius in Senatu Pariſienſi Advocatus, in Synopſi totius Tractatûs, Beneficium definit: *Beneficium eſſe dico militiam quandam Cœleſtem; cum ſuo reditu, idoneo Clerico, ad vitam concedendam, & Canonicâ inſtitutione conceſſam.* Ubi vides in recto poni quod ſpirituale eſt; in obliquo autem quod temporale. Cùm igitur ad Eccleſiaſticos Præſules pertineat, officia Eccleſiaſtica committere, illorum etiam eſt acceſſorium dare; præſertim cùm non ſtipendium tantùm eis diſtribuatur ex fructibus jam perceptis, ſed perpetuum jus illa percipiendi conferatur, quod ſpirituale eſt, cùm ſit quid ex ipſo officio ſpirituali emanans, & in illo reipſâ fundatum.

14. Accedit, quòd etiam ſi de nudâ præſentatione dici poſſet, quòd ſit jus ſpirituale *antecedenter duntaxat*; quia non patronus præſentans, ſed Prælatus conferens dat jus officia Eccleſiaſtica obeundi: id tamen de collatione *pleno jure*, qualis eſt quæ fit titulo Regaliæ, affirmari non poteſt, cùm in ea Rex non ſimplicis patroni, ſed Epiſcopi vice fungi dicatur. Quanquam nec ipſa præſentatio *humanis commerciis ſubjacet*.

§. SEPTI-

§. SEPTIMUS.

Art. 6. §. 7.

Proponuntur argumenta Tractatùs Appamiensis contra collationem Beneficiorum, quæ fit à laïcis.

1. DISSERT. „ Objicit nuperus Autor: Beneficiorum collatio laïco competere non potest, cùm sit „ actio spiritualis auctoritatis. Cùm enim Beneficia spiritualia sint, & pleraque ex his etiam quæ „ simplicia vocantur, jurisdictionem aliquam aut functiones „ spirituales annexas habeant, quæ sine missione non possunt „ exerceri, ut Decanatus, Archidiaconatus, Theologales Præbendæ, Penitentiariæ; à laïcis conferri non possunt, etiam „ Regibus; qui missionem dare non valent, cùm Regia Dignitas eos supra laïcorum ordinem non evehat, nec Pastores „ efficiat. Nota est illa Juris Canonici Regula in Sexto: *Beneficium Ecclesiasticum non potest licitè sine Institutione Canonicâ „ obtineri.* Collationes Beneficiorum à laïcis factas execrata „ semper Ecclesia est, ut constat ex Canone 30. inter eos qui „ Apostolici dicuntur, ex Concilio Antiocheno excommunicationem in eos decernente, qui *per laïcos Ecclesias obtinent:* ex Nicæna Synodo Canone 3. irritam dicente electionem Præsbyteri, vel Diaconi *à Principibus* factam: ex octava Synodo Oecumenica Can. 20. declarante, nullam in talibus potestatem quemquam laïcorum habere: ex Conciliis „ omnibus in controversia Investiturarum habitis quibus Decretum est, ut *nullus Clericorum Investituram Episcopatûs vel „ Abbatiæ, vel Ecclesiæ de manu Imperatoris, vel Regis, vel*

Art. 6. „ *alicujus personæ laïcæ recipiat.* Hanc doctrinam Patres do-
§. 7. „ cuêre. *Osius* Imperatorem *Constantium* his verbis compellans: „ *Tibi Deus Imperium commisit, nobis ea quæ sunt Ecclesiæ, con-* „ *credidit: & quemadmodum qui tuum Imperium malignis ocu-* „ *lis carpit, contradicit ordinationi divinæ; ita & tu cave, ne* „ *quæ sunt Ecclesiæ ad te trahas, & magno crimini obnoxius fias.* „ Date, *scriptum est*, quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt „ Dei Deo. *Neque enim fas est nobis in terris Imperium tenere,* „ *neque tu thymiamatum & sacrorum potestatem habes, Impe-* „ *rator.*

„ *S. Ambrosius* ad Valentinianum: *Noli te gravare, Impera-* „ *tor, ut putes te in ea quæ divina sunt Imperiale Jus aliquod* „ *habere . . . . Publicorum tibi mœnium Jus commissum est, non* „ *sacrorum.*

„ *Gregorius* II. Pontifex Maximus ad Leonem Isaurum: „ *Quemadmodum Pontifex introspiciendi in Palatia potestatem non* „ *habet, ac Dignitates Regias deferendi: sic neque Imperator in* „ *Ecclesiam introspiciendi, & Electiones in Clero peragendi, ne-* „ *que consecrandi, vel Symbola Sanctorum Sacramentorum admini-* „ *strandi.*

„ *Theodosius* & *Valentinianus* Imperatores: *Nefas est illum* „ *qui Sanctissimorum Episcoporum Catalogo adscriptus non est, Ec-* „ *clesiasticis negotiis & consultationibus se immiscere.*

„ *Theodoricus* Rex in Synodo Romana anni 502. professus „ est: *Nihil ad se præter reverentiam de Ecclesiasticis negotiis* „ *pertinere.*

„ Meritò itaque Bonifacius VIII. collationem Præbenda- „ rum ad Regem pertinere negabat: jure prohibebat Philip- „ po Pulchro, ne hanc usurparet: prudenter Nuntiis Regiis „ dixerat: *Volumus quòd Rex faciat licitè, quod facit illicitè.*

Volu-

,, *Volumus super hoc sibi facere omnem gratiam quam poterimus : Art.6.*
,, *certum est, & omnia Jura clamant, quòd collatio Beneficio- §. 8.*
,, *rum non potest cadere in laïcum: ita quòd habeat jus seu aucto-*
,, *ritatem spiritualem & potestatem conferendi. Nolumus quòd*
,, *decipiantur animæ, nec illi qui tenent vel recipiunt, quia con-*
,, *stat quòd retinere vel recipere non possunt, nisi consensu nostro*
,, *tacito vel expresso.*

,, His penè Argumentis adversùs Jus Regium pugnat nu-
,, perus Auctor Tractatûs de Regalia, lib. 2. Capitibus primo,
,, tertio, sexto, & septimo, & Cap. undecimo libri primi: quæ
,, Regii Juris defensores hoc pacto propulsant.

2. RESP. Si hæc solidè confutentur, non debile adversùs Ecclesiasticam libertatem erit præjudicium. Audiamus igitur, quo pacto propulsentur.

§. OCTAVUS.

Expenditur prima responsio P. Alexandri ad argumenta §. præcedentis.

1. DISSERT. ,, Respondent scilicet, nemini dubium
,, esse, quin Beneficiorum collatio pleno etiam ju-
,, re, competere laïco possit, *Ecclesiæ consensu*
,, *tacito vel expresso*, ut Bonifacius VIII. etsi Phi-
,, lippo Pulchro minùs æquus, professus est. Non solùm Reges
,, istius potestatis capaces esse accedente Ecclesiæ consensu, ut
,, ex Alexandri III. Rescripto ad Vellense in Anglia Capitu-
,, lum compertum est, sed etiam fœminas Principes, ut de
,, Flandrensi Comitissa constat ex Cap. *Cùm dilecta. De conces-*
,, *sione Præbendæ*; & ex Abbate Panormitano ad illud Caput.

Porrò

Art. 6. „ Porrò Christianissimis Regibus de se bene meritis Ecclesiam
§. 8. „ concessisse, ut Præbendas & Dignitates curam animarum „ non habentes, vacantibus Ecclesiis, apertâque Regaliâ conferrent, saltem consensisse, ex Summorum Pontificum Innocentii III. Clementis IV. Gregorii X. Nicolai III. Gregorii XI. Rescriptis vel Responsis constat, & ex cæteris „ Pontificibus, quorum aliqui Galli fuerunt, vel in Gallia „ sederunt, Gallicanæ Ecclesiæ, Regiæque, disciplinam ac „ mores noverant, modum quo Regalia à Regibus nostris exercebatur perspectum habebant, nec tamen improbavêre collationes Præbendarum ab ipsis pleno jure fieri solitas. Quid „ de Conciliis Oecumenicis dicam, in Galliis etiam celebratis, „ Lugdunensi II. & Viennensi? Quid de ipsis Conciliis Gallicanis, quæ cùm Ecclesiasticam libertatem & jurisdictionem „ strenuè propugnaverint, Episcopalia Jura vindicarint, Regaliæ Jus, & Præbendarum collationem à Regibus Christianissimis eo Jure factam nusquam improbarunt: nusquam „ eorum Majestati supplicaverunt Antistites, ut ab hujusmodi „ collationibus temperaret?

2. RESP. Non negamus laïcos posse Beneficia conferre, si hanc eis facultatem Ecclesia concesserit. Agitur *de extensione Regaliæ* ad Ecclesias ab eo onere liberas. Probandum incumbit, Summos Pontifices, vel Concilia expressè vel saltem tacitè consensisse, ut Reges Christianissimi Beneficia pleno jure conferrent in illis Ecclesiis, quæ de novo Regaliæ subjiciuntur.

3. Dialecticæ ac rationis ipsius leges violat, qui ex eo quòd in aliquibus Ecclesiis Pontifices videntur probasse, collationem Beneficiorum à Regibus ob Regaliam fieri, (quanquam fiebat tunc modo non parum diverso ab eo quo nunc exercetur)

tur) conclusionem generalem elicit & ad omnes Ecclesias Art. 6.
Pontificiam indulgentiam extendit. Adde quòd Summorum §. 8.
Pontificum Constitutiones hîc citatæ atque ad Ecclesias tantùm Regaliæ obnoxias pertinentes, non tam approbant, quàm non improbant illud Jus, ut cùm relatæ sunt observavimus. Aliquando verò, etsi Pontifices jus suum exercere conarentur, Reges de facto voluntatem suam exequebantur. Ita Nicolao III. qui tanquam Regaliæ approbator hîc citatur, contigit, ut testatur Guillelmus Durandus in Spec. 1. par. lib. 1. partic. 1. tit. de Legato. §. 5. *Nunc tractemus*, vers. *Sed numquid Legatus*, his verbis, *vel dic quòd sive sit Clericus, sive laïcus, qui jus Patronatûs, vel alia jura spiritualia obtinet, semper de illo Domino Papæ & ejus Legato respondere tenetur, Extr. de Jud. Quanto. Hinc est quòd plus juris habet in concessione Prælatus, quàm in præsentatione Patronus: & hanc opinionem sequi voluit Dominus Nicolaus Papa conferendo Præbendam, quam ipse ante suam promotionem in Ecclesia Laudun. habuerat. Rex tamen Franciæ dicens collationem ipsius Præbendæ ad se pertinere, alii de facto contulit illam.*

4. Concilia verò, etiamsi Regaliæ extensionem non prohibuissent, non tamen ei consensisse viderentur. Cùm enim vix possint omnibus malis jam grassantibus remedium adhibere, difficillimum esset, ut futuris omnibus occurrerent. Verùm enimverò Concilium Lugdunense II. usum illum dissimulans, quoad Ecclesias, in quibus jam dudum locum habuerat, ulteriùs produci vetuit, si verum est collationem Beneficiorum inter fructus numerari, ut tam sæpè inculcavit Dissertator. Concilia Gallicana antiquiora quidem non poterant Regaliam impugnare, quia nondum erat inducta: damnarunt tamen abusus Regaliæ aliquatenus similes. Cùm autem

Art. 6. tem latiùs serpere incepit, reclamarunt Prælati, & ad eorum
§. 8. clamorem editus est Canon Concilii secundi Lugdunensis. Dum violatus est Canon, conquesta semper sunt Comitia Cleri Gallicani, ut eorum Acta testantur, & Regibus Christianissimis supplicarunt, ut Officiales suos cohiberent; si Episcopos excipias Parisiis anno 1682. Mandato Regio congregatos.

5. DISSERT. „Addunt, consuetudinem antiquam ab „Ecclesiarum fundatione, vel à tempore cujus non extat me-„moria, Privilegii vim habere, ut colligitur ex Cap. *Super* „*quibusdam. Extra. De verborum significatione*: & ex Glossa in „idem Caput, cujus hæc sunt verba: *Nota diligenter, quòd* „*illa consuetudo, cujus non extat memoria, Jus sive Privile-*„*gium inducit.* §. de aqua quotid. & æsti. *L. Hoc Jure* §. Du-„ctus. *ff.* de aqua pluvia. arcen. *L.* 1. §. ult. 2. Q. 6. C. *Hoc quip-*„*pe*, 9. Q. 3. C. *Conquestus*. & 65. C. *Mos antiquus*. Et C. De „Testam. L. *Testamenta.* Et *per hoc videtur, quòd cùm talis con-*„*suetudo Jus inducat, non sit necesse titulum allegare, licèt hoc* „*requiratur quandoque in consuetudine triginta annorum.* „Idemque Jurisconsulti & Theologi vulgò docent. De hac „Jurisconsultorum doctrina Illustrissimus Archipræsul Petrus „de Marca lib. 3. De Concordia Sacerdotii & Imperii, cap. 9. „num. 6. ait: *Fatentur ex possessione immemoriali, nec præscri-*„*ptionis nec consuetudinis titulo, rerum spiritualium administra-*„*tionem laïcis acquiri posse: attamen ex consuetudine præscripta* „*per possessionem illam immemorialem instrui probationem Privile-*„*gii à Summo Pontifice concessi. Itaque ajunt in hac specie suffi-*„*cere ut allegetur titulus, id est Privilegium à superiore indul-*„*tum. Ejus enim probatio solâ possessione centenariâ vel immemo-*„*riali conficietur, etiamsi nullæ exhibeantur Privilegii tabulæ.*

Mo-

,, *Morosiores requirunt ad summum probationem famæ, quæ do-* Art.6.
,, *ceat Privilegium illud concessum fuisse : quamvis hæc conditio à* §. 8.
,, *multis necessaria non esse dicatur. In eum autem finem requiri-*
,, *tur Privilegii allegatio, ut constet vel saltem censeatur laïco*
,, *idoneitatem seu capacitatem rei Ecclesiasticæ tractandæ indul-*
,, *tam fuisse à Summo Pontifice.* Laudat ad marginem Peregri-
,, num de Jure Fisci, L. 1. Tit. 2. §. 61. Mascardum de Probat.
,, T. 3. Conf. 1372. Menochium l. 3. Præs. 131. §. 46, 47, 48.
,, Carolum Molin. in Conf. Paris. §. 7. num. 12. Petrum
,, Barbosa, ad L. *Omnes* C. de Præs. 30. vel 40. annorum, qui
,, loquuntur in genere de præscriptione, quando obstat inca-
,, pacitas præscribentis. Addit Archipræsul, utriusque Juris pe-
,, ritissimus, Gallicanos Auctores Aufrerium & Benedictum,
,, aliosque Pragmaticos, hunc loquendi modum secutos esse;
,, *Qui ex Privilegio Sedis Apostolicæ Principibus nostris in pleris-*
,, *que Ecclesiasticis negotiis jurisdictionem vindicant, & Pri-*
,, *vilegii probationem è vetustissimâ possessione petunt in iis capiti-*
,, *bus, in quibus desunt Privilegiorum tabulæ.* Laudat. ad mar-
,, ginem Joannem Fabrum, Aufrerium in Tract. de Post. Se-
,, cul. super Eccles. Fallentia. 1. & 12. Regulæ 1. Benedictum,
,, in verbo, *Et uxorem.* Decis. 2. num. 143. & 144. 161. & seq.
,, Chassanæum, in Consuet. Burgund. T. *Des Justices.* & Caro-
,, lum de Grassalio lib, 2. Regal. Franc. Cap. 17. Refert ibidem
,, Illustrissimus Archipræsul, approbatque virorum Juriscon-
,, sultorum sententiam, qui *ex tolerantia Papæ legitimum oriri*
,, *titulum asserunt, qui perficitur præscriptione : quod maximè*
,, *locum habet, cùm ad vitandum scandalum & contentiones cum*
,, *Principibus, Ecclesiasticis juribus connivere videtur. Quia*
,, *valde interest Reipublicæ scandala vitari :* Cùm nonnulla pro
,, utilitate communi contra juris asperitatem, ex æquitatis

 man-

Art. 6. „ mansuetudine tolerari noscantur: ut verbis Decretalium
§. 8. „ utar. Cùm itaque certissimum sit, laïcos ex Ecclesiæ Privilegio Beneficia, etiam pleno jure conferre posse, & consuetudo antiquissima quâ Reges nostri Præbendas & Dignitates in Ecclesiis Metropolitanis & Cathedralibus Regni sui vacantibus conferunt, secundùm principia mox posita, & à Canonici Juris Doctoribus admissa, vim habeat Privilegii: cùm insuper Summi Pontifices illam non modò tolerarint, sed etiam approbaverint; cùm Ecclesia non solùm Gallicana, sed universa in Conciliis congregata conniventiâ suâ legitimam causam illam præscribendi Regibus præstiterit, sequitur auctoritatem conferendi Præbendas & Dignitates Ecclesiâ vacante, quæ ad Episcopi collationem pertinebant, eorum legitimè quæsitam esse Majestati.

6. Resp. Abutitur Dissertator Lectoris patientiâ, dum eum congestis tot citationibus ad rem, de qua est quæstio, minimè pertinentibus, non convincit, sed obruit. Vel enim Ecclesiis jamdudum Regaliæ subjectis accommodat illam testimoniorum farraginem, vel illis quæ de novo Regaliæ subjiciuntur. Si Ecclesiis hactenus liberis, quid juvat ille Legum, Canonum, & testimoniorum vim consuetudinis aut præscriptionis explicantium acervus, cùm nulla consuetudo nulla præscriptio extensioni Regaliæ ad illas Ecclesias suffragetur? Si hæc congesta sunt, ut Regaliæ usus quoad Ecclesias, in quibus jam olim viget, justus ostendatur; à scopo suo aberrat. Nam præterquam quòd de illis Ecclesiis modò non agitur, saltem quod ad collationem ipsam Beneficiorum spectat (circa modum enim conferendi multi abusus irrepserunt) jus illud Privilegio acceptum referre nolunt moderni Regiæ causæ defensores; cùm non ignorent id quod Chopinus ait lib. 1. de sacra Polit.

Polit. tit. 7. n. 11. his verbis : *Si à Pontificiâ legum relaxatione* Art. 6.
penderet hoc Regaliorum genus, magis quàm à possessione strictis §. 8.
finibus septâ, promiscuus fuisset hic & indefinitus Privilegii usus in omnes Episcopatus Galliæ (salvâ rectiùs opinantium sententiâ) nulloque discrimine Princeps in cunctas Diœceses, nedum in aliquas, suum jus exequeretur. Atqui Regalia ista non ubique exercentur à Principe inter suos, multoque arctioribus quàm Regni limitibus circumscribuntur & terminantur.

7. Adde quòd si jus illud Beneficia conferendi Regi Christianissimo ex Privilegio competeret, revocari posset à Summo Pontifice, etiam juxta Dissertatoris doctrinam Art. v. §. ult. *Summi Pontifices*, inquit, *pro traditâ sibi divinitùs plenitudine potestatis, cùm subest causa Decreta suorum Prædecessorum rescindunt, concessa ab ipsis Privilegia revocant, maximè si in Ecclesiasticæ rei detrimentum cedere videantur.* Id autem nunquam concedent hodierni Galliæ Jurisconsulti, quorum se sensum referre ait totâ hâc Dissertatione P. Alexander.

8. Cæterùm si liberet testimonia testimoniis opponere plura nobis magisque causæ quam defendimus propria suppeterent, quàm quæ hîc pro susceptâ à se causâ collegit Dissertator. Sed ut Lectoris tædio parcamus, hoc Ruzæi Regalistæ insignis testimonio erimus contenti : *Quarta fuit Opinio*, inquit Ruzæus Præfat. ad Tract. Jur. Regal. part. 4. *quòd jus istud collationis Præbendarum spectet ad Reges Franciæ ex diuturno usu, quia ita pacificè usi sunt à tanto tempore cujus initii non extat memoria . . . . Verùm hæc sententia non videtur mihi esse vera & contra illam affero in medium decisionem Joan. Andr. in C. 2. de Præb. in 6. Ubi voluit quòd quantùmcumque longo tempore laicus exercuerit actum spiritualem, nunquam tamen illum potest præscribere. Et sic ea quæ superiùs diximus, quòd possessio*

Art. 6. *tanti temporis cujus initii non extat memoria, habet vim tituli;*
§. 8. *& secundo loco illud quod nos diximus, quòd jura Principis etiam reservata in signum superioritatis tali tempore præscribuntur, & hoc & illud ita demùm vera dicenda sunt, cùm supponitur capacitas in exercente; aliàs non. Et ita debet restringi C. primum de Præscript. in 6. & L. Hoc jure §. Ductus aquæ . . . . Et ita istam conclusionem firmavit Panormit. in sua solemni Disputatione quæ incipit Augerio in 5. col. ubi ab expresso dicit, quòd si Papa etiam ex Privilegio concessit Regi collationem Beneficiorum, illud jus conferendi tanquam merè gratiosum & contra dispositionem juris communis præscribi non potest. Ex quo habemus limitare aliam regulam quæ habet quòd ea quæ possunt quæri Privilegio, poterunt haberi præscriptione &c. . . . . . Nec obstabit si diceretur quòd Reges Franciæ usi sunt cum patientia & tolerantia Romani Pontificis, quo fit ut videatur eis concessisse Papa, cui objectioni respondendum est, quod istud est verum quando jus potest cadere in aliquem absque expressa autoritate Sedis Apostolicæ: secùs si requireretur Privilegium ipsius Sedis, quin tolerantia non sufficeret. Ita respondit Joan. Andr. in d. C. licet. De Præb.*

9. Si autem conjecturis agere placet, quis suspicari queat consensisse Papam, ut plus juris à Principe sæculari, quàm à se ipso exerceretur circa Beneficiorum dispensationem? ut, verbi gratiâ, prætextu Regaliæ quis Beneficio privetur, quia ejus possessionem, per procuratorem tantùm adiit: ut duobus de Beneficio contendentibus illud utrique auferatur, & alii detur, etiam si certum sit alterutrius litigantium titulum esse Canonicum & possessionem legitimam: ut si duo Beneficia invicèm permutare decreverint, nondum impletâ, seu à superiore admissâ permutatione, uterque suo Beneficio, cujus adhuc & titu-

titulum & possessionem retineret, possit spoliari, & alia quæ non modò contra Jus Canonicum, sed & contra Jus gentium, ac rationem ipsam naturalem pugnant. *Art.6. §. 9.*

10. Nec dicas cum Dissertatore & P. de Marca, *ex tolerantia Papæ legitimum oriri titulum.* Innovationes enim circa usum Regaliæ factas, non tolerat Papa, sed patitur invitus *ad vitandum scandalum, & contentiones cum Principibus.* Num autem idcircò tuta est Officialium Regiorum conscientia, qui ut Pontificem à vindicandis juribus Ecclesiarum deterreant, majora mala intentant?

§. NONUS.

Examinatur secunda Responsio.

1. DISSERT. „ Respondent secundò, collationem „ Beneficiorum sicut præsentationem, non esse res „ propriè spirituales, sed tantùm spiritualibus con- „ nexas per antecedentiam. Spirituale nimirùm „ aliquid dicitur ex ordine ad Spiritum Divinum, 1. Per cau- „ sationem seu concomitantiam, quo modo Sacramenta spiri- „ tualia sunt, quia gratiam causant & operantur; & Sacra- „ mentorum administratio spiritualis actio est. 2. Quia spiri- „ tuali est annexum, vel per consequentiam, vel per modum „ appendicis ut jus percipiendi decimas, quod ratione spiri- „ tualium officiorum alicui competit: vel per antecedentiam, „ ut jus Patronatûs, & collatio Præbendarum. Quod primo „ vel secundo modo spirituale est, laïcis non competit, nec „ ullò Privilegio aut consuetudine eorum ad hoc incapacitas „ tolli potest. Sed quod tertio duntaxat modo spirituale est, ut spiri-

Art. 6. „ ſpiritualibus officiis per antecedentiam annexum, quia exer-
§. 9. „ citium ſpirituale & officium quod Beneficiatus Eccleſiæ præ-
„ ſtat, antecedit, ut præſentatio, vel collatio, competere
„ laïco poteſt ex conceſſione Eccleſiæ, vel ex præſcripta con-
„ ſuetudine. Hanc & ſuperiorem Reſponſionem tradit & præ-
„ claré explicat Joannes de Pariſiis Ordinis F. F. Prædicato-
„ rum inſignis Theologus, in ſacra Facultate Pariſienſi Doctor
„ celebris in egregio Opere de Poteſtate Regia & Papali, quod
„ tempore Bonifacii VIII. & Philippi Pulchi ſcripſit, cap. 21.
„ ad 38. adverſariorum objectionem reſpondens. *Quod verò*
„ (inquit) *dicitur* 38. *de collatione Beneficiorum : dicendum*
„ *quòd collatio iſta competere poteſt laico ex conſuetudine, ſicut*
„ *præſentatio de jure ſcripto. Nam non plus repugnat laico unum*
„ *quàm aliud, & poteſt competere de jure Patronatûs, ſi hoc*
„ *fuerit in conſuetudine habitum, vel conceſſum ab Eccleſiis. Sicut*
„ *enim dicitur* 8. *Ethicor. Benefacienti, etſi non ex debito ju-*
„ *ſtitiæ, ex quo actiones naſcuntur apud homines; tamen ex debi-*
„ *to honeſtatis, debetur ſuperabundanti honor, indigenti verò*
„ *retributio lucri : & inde eſt quòd Fundatoribus Eccleſiarum &*
„ *Patronis, ratione Beneficii accepti, Eccleſiæ à principio ex*
„ *debito juſtitiæ non erant obligatæ; tamen ex debito honeſtatis*
„ *eis voluerunt concedere aliquid honoris, & aliquid utilitatis.*
„ *Honoris quidem, præſentando ad Beneficia, quod invenitur con-*
„ *ceſſum Patronis in jure ſcripto expreſſè & generaliter : tamen*
„ *quibuſdam excellentioribus Patronis, ut magis foveretur eorum*
„ *devotio ad Eccleſias fundandas, eſt per diſſimulationem conceſ-*
„ *ſum rationabiliter. Et quia illud quod rationabiliter eſt conceſ-*
„ *ſum, licèt ex gratia, & non ex debito juſtitiæ, in longam*
„ *& præſcriptam conſuetudinem tractum convertitur in jus com-*
„ *mune, eò quòd (ut dicit Plato in Timæo) quod ſemel rationa-*
biliter

„ *biliter est institutum, non est Divinæ voluntatis immutari debere:* Art.6.
„ *ideò dicta præsentatio ad Beneficia Ecclesiastica omnibus Patro-* §. 9.
„ *nis debetur generaliter : & collatio quibusdam Excellentibus,* „ *qui hoc ex consuetudine habuerunt, debetur specialiter & de* „ *jure, ut eis auferri non possit sine injuria. Imò si quis auferre* „ *vellet eis sine causa evidenti & rationabili, indubitanter non* „ *posset, sed semper teneret Patroni collatio, quicquid ageretur* „ *contra hoc à quocunque. Nam (ut dictum est suprà) Deus non* „ *dedit potestatem Petro vel Ministris Ecclesiasticis in bonis Eccle-* „ *siæ ad ordinandum pro libito, sed pro bona fide, & ad ædifica-* „ *tionem, non ad destructionem, ut dicitur 2. Corinth. Deus enim* „ *non vult, quòd ritè alicui est collatum ei auferri, nisi culpâ in-* „ *terveniente, nam, secundùm Apostolum, ad Rom.* XI. sine pœni- „ tentia sunt dona Dei. *Et Job 33. dicitur* : non aufert à viro „ justo oculos suos, & Reges in solio suo constituit in sempiter- „ num. *Et ideò ex quo fuit principio Patronis concessum expressè* „ *vel interpretativè per longam dissimulationem, & ex causa ra-* „ *tionabili; quia ex debito quo benefacienti excellenti honor debe-* „ *tur, etiam ut Potentes proniores efficerentur ad dotandas Ec-* „ *clesias : non est dubium non esse propriè à Christo commissum* „ *quòd talia revocari possint sine evidenti & magna culpa : super* „ *quam Princeps monitus, inveniretur incorrigibilis; & præ-* „ *cipuè cùm ex hoc Ecclesiæ sumpserunt magnum emolumentum.*

„ *Quod ergo arguitur, quòd collatio non cadit in laicum, cùm* „ *sit idem quod spirituale; respondeo dicendum, quod spirituale* „ *propriè non dicitur, nisi in habitudine ad Spiritum Divinum, per* „ *causalitatem seu concomitantiam: unde Sacramenta Ecclesiasti-* „ *ca sic spiritualia sunt, ut administratio Sacramentorum: quia* „ *gratiam spiritualem contingunt & causant. Spirituali verò an-* „ *nexum dicitur, quod habet ordinem ad dictum spirituale; vel*

Art.6. „ *per consequentiam, ut jus decimarum; vel per antecedentiam*
§. 9. „ *ut jus Patronatûs, & collatio Præbendarum. Primum ergo quod*
„ *est spirituale, propriè non cadit in laicum aliquo modo, nec secundùm quod est annexum ei per consequentiam, quia tale dependet ex spirituali officio. Nam ratione spiritualium officiorum competit alicui jus decimarum, & ideò sicut spirituale officium non competit laico, ita nec jus prædictum: licèt fructus corporales qui nomine decimarum appellantur, laico competere possint de concessione Ecclesiæ. Sed tertium, quod est annexum spiritualibus officiis per antecedentiam, ut præsentatio, vel collatio, seu jus conferendi, quia non sic dependet à spirituali, sed è converso, potest competere laico præcipuè; & ex concessione Ecclesiæ, vel ex promissione, & longa consuetudine præscripta, potest Rex sibi jus acquirere, cùm sibi non repugnet: quia si ei repugnaret, ei non posset convenire ex concessione cujuscunque, sicut nec administratio Sacramentorum, vel jus decimarum potest competere laico auctoritate cujuscunque.* Addit, illam consuetudinem „ conferendi Præbendas, non esse Ecclesiæ gravem & incommodam, quia majore utilitate compensatur. *Et quod dicitur, quòd consuetudo non præjudicat juri: respondeo, dicta consuetudo cùm non sit damnosa in Ministris Ecclesiæ, sed in pluribus fructuosa, non præjudicat juri publico in genere, licèt videatur præjudicare in specie. Nam licèt videatur præjudicare Episcopis qui privantur collatione Beneficiorum, quæ de jure communi eis debetur: tamen Ecclesiæ aliud ex hoc emolumentum accipiunt præponderans, ratione defensionis, & donationis & fundationis; & ideò non præjudicat simpliciter.*

2. RESP. Et si vera essent quæ dixit Joannes de Parisiis, tamen hæc non juvarent ad probandum, Regem Christianissimum habere jus Beneficia *pleno jure* conferendi in illis Ecclesiis,

ſiis, in quibus ea Rex Christianiſſimus conferre non conſue- *Art.6.*
verat ante Declarationem an. 1673. Regaliam ad omnes Eccle- §. 9.
ſias extendentem. Sed parvi ponderis eſt autoritas Joannis de Pariſiis, quamvis eum P. Alexander *Ordinis F.F. Prædicatorum inſignem, in ſacra Facultate Pariſienſi Doctorem celebrem*, ejuſque Opus *egregium* appellet. In illo enim Opere Philippo Pulchro, & Aulæ patrocinabatur contra Bonifacium VIII. ſicut P. Alexander in hac Diſſertatione Ludovico XIV. ſeu ejus Officialibus & Curiæ adverſus Innocentium XI. Cùm hoc tamen diſcrimine, quod Joannes Pariſienſis contendebat non ſolùm Bonifacium jura Regia violare, ſed etiam ipſum non eſſe legitimum Pontificem: P. verò Alexander in fine Diſſertationis Innocentium XI. *Maximum ſanctiſſimumque Pontificem* appellet.

3. Non fuit autem Joannes Pariſienſis tam *inſignis* tamque *celeber* Doctor, ut ejus teſtimonio accedat ex perſonæ merito autoritas. Fuit enim à munere docendi in Sorbona propter ſuam in aliquo errore ſeu hæreſi pertinaciam dejectus, ut docet inter alios in Hiſtor. Univerſit. Pariſ. Cæſar Egaſſius Bulæus, cujus hæc ſunt verba, tom. ad an. 1304. *Ad hunc annum legitur in Memorali Hiſtoriarum M. Joannem Pariſienſem Ordinis Dominicani, ſubtilem hominem, actu regentem in Scholis Theologicis, propter novam quamdam propoſitionem de corpore Chriſti in Sacramento Altaris, publicè Scholaſticis traditam & propugnatam, à M. Guillelmo Bauſeti Epiſcopo Pariſienſi, & Magiſtris in Theologia pluries auditum, demùm ab Ægidio Romano Archiepiſcopo Biturricenſi, Guillelmo Ambianenſi Epiſcopo Advocatis Doctoribus Theologicis, examinatâ diligentiùs theſi, prohibitum fuiſſe legere & diſputare Pariſiis deinceps. A quorum ſententia cùm ille Pontificium forum appellaſſet, & ad Curiam*

Art.6. *Romanam profectus fuisset, ibi decessit. Is est Joannes qui contra*
§. 9. *Bonifacium Philippi Regis susceperat defensionem, quique promotionem Bonifacii ad Pontificatum, & Cælestini abrogationem irritas fuisse propugnaverat.* Et in Catalogo Illustrium Academicorum, *Erravit*, inquit, *circa transubstantiationis mysterium*: illumque errorem hæresim appellat; *Joannis Parisiensis Dominicani hæresis circa Eucharistiam.*

4. Sed demissa persona Joannis Parisiensis quænam est hîc ejus Doctrina? *Collatio ista*, inquit, quæ scilicet fit pleno jure, *competere potest laico ex consuetudine, sicut præsentatio de jure scripto. Nam non plus repugnat laico unum quàm aliud. Et potest competere de jure Patronatùs, si hoc fuerit in consuetudine habitum vel concessum ab Ecclesiis.* Nota disjunctionem, *si fuerit in consuetudine habitum vel concessum ab Ecclesiis.* Videturne insignis Theologi & Doctoris celebris esse hæc doctrina? *Præsentatio* seu nominatio ad Episcopatus competit Regi Christianissimo *de jure scripto*, scilicet in Concordatis inter Leonem X. Papam & Franciscum Primum initis: ergone facultas conferendi Episcopatus illi *competere posset ex consuetudine*, etiamsi ei non fuisset *concessum ab Ecclesia?* Aliqui Patroni præsentant ad Beneficia curam animarum habentia: ergone illa conferre possent *ex consuetudine*; etiamsi non fuisset eis *concessum ab Ecclesiis?* Qui præsentat offert tantùm personam, nullam autem ei tribuit potestatem: qui confert dat autoritatem exercendi officia spiritualia, quæ duo maximè inter se distant: & primum quidem à laicis præstari potest, alterum verò minimè, nisi ministerialiter, idque duntaxat ubi non requiritur potestas Ordinis. Atque eâ fortè de causâ Joannes Parisiensis postea insinuat, necessariam esse Ecclesiæ concessionem *per dissimulationem.* At certè dissimulatio absque vera & ex-

expressa voluntate nequaquam sufficeret, ob magnam status laicalis cum ejusmodi potestate repugnantiam, juxta ea quæ §. superiori ex Ruzæo & Joan. Andr. dicta sunt. Art.6. §. 9.

5. Cæterùm si *insignis* hujus *Theologi* & *Doctoris celebris*, Aulæ Regiæ minimè suspecti, autoritate utamur, Aulicorum sententiam circa facultatem revocandi Privilegia, remissiones seu donationes Ecclesiis à Regibus factas validè confutabimus hoc sermone: *Quia illud quod rationabiliter est concessum, licèt ex gratia, & non ex debito justitiæ, in longam & præscriptam consuetudinem tractum convertitur in jus commune; eò quòd (ut dicit Plato in Timæo) quod semel rationabiliter est institutum, non est Divinæ voluntatis immutari debere .... Deus enim non vult quod ritè alicui collatum est, ei auferri, nisi culpâ interveniente* &c. Licèt ergo verum esset, quod à vero longissimè abest, Ecclesias à Regalia liberas ex mero Principum beneplacito fuisse libertate donatas: Deus non vellet, hanc eis libertatem auferri, nullâ culpâ interveniente: esset enim ex *longa & præscripta* consuetudine conversa in jus commune: minusque damnum afferret Reipublicæ omnium Ecclesiarum ab onere Regaliæ immunitas, quàm Ecclesiasticæ disciplinæ detrimentum importat vel unius provinciæ subjectio, sine ipsius Ecclesiæ consensione.

6. Etenim, ut istud tantùm hîc annotem, quandoquidem ex doctrina Joannis de Parisiis, laicus non est capax juris percipiendi decimas: quomodò capax erit dandi jus percipiendarum decimarum? Illi enim, quibus Rex pleno jure Beneficia confert, per illam collationem adipiscuntur, aut adipisci se putant jus decimis, oblationibus, & aliis reditibus Ecclesiasticis fruendi: an ergo minùs est, si jus aliquid faciendi, in alterum conferas, quàm si eo jure tu ipse utaris?

Art. 6. §. 10.

§. DECIMUS.

Expenduntur aliæ responsiones.

1. DISSERT. „ Respondent tertiò, non esse confun„ dendam Ordinationem sive ad Ecclesiasticos Or„ dines promotionem, cum Beneficiorum colla„ tione: illam merè spiritualem esse; hanc, quoad „ Beneficia curam animarum non habentia, aliquid tempora„ le redolere; prioris Reges incapaces esse, cùm sint laïci, po„ sterioris capaces, cùm sint Domini & Patroni. Enimverò, „ dum ex Canonum Concilii Chalcedonensis, aliorumque „ auctoritate nemo absolutè ordinabatur, sed relativè ad Ec„ clesiam aliquam aut Monasterium, tunc unâ eâdemque „ functione Ordo Beneficiumque conferri videbantur; utra„ que collatio spiritualem conditionem induebat; difficiliùs „ capi poterat quomodò collatio Beneficii competere laïco „ posset. Sed veteri illâ disciplinâ contrario jam usu antiqua„ tâ, cùm ipsa Ordinatio & Beneficii collatio separatim & di„ stinctis actionibus peragantur, & portio redituum Ecclesia„ sticorum, quæ Beneficiatis confertur, non sit ita cum fun„ ctione spirituali connexa ut ab ea non possit separari, magis „ temporale quid sapit collatio Beneficiorum simplicium, „ quàm spirituale.

2. RESP. Non propter *Ordinationem, sive ad Ecclesiasticos Ordines promotionem* duntaxat Beneficiorum collatio spiritualis existimatur; sed etiam propter functiones spirituales, quarum intuitu dantur reditus temporales, seu in quarum exercitio fundatur jus illos percipiendi. Alioquin enim Beneficiorum

ficiorum collatio, cùm fiat seorsim ab Ordinatione, *fructuum* *Art.6.*
utilium, & qui in humanos usus distrahi possunt, humanisque §. 9.
commerciis subjacent, naturam sequeretur, contra id quod scripsit ipse Dissertator §. 6. Adeò certum est, Beneficiorum collationes non esse quid temporale, ut P. Alexander, seu ejus Jurisconsulti vereantur id absolutè affirmare, sed tantùm collationem *aliquid temporale redolere*, vel *magis temporale quid sapere*. Sed quicumque sit odoratus aut gustus illorum, Ecclesia Beneficia & absolutam illorum dispositionem, res esse temporales, aut ad laïcos citra suam concessionem spectare posse, non arbitratur.

3. Egregia est B. Petri Damiani Epistola 13. libri primi; adversus eos qui, ut Principibus potestatem in Beneficia & Dignitates Ecclesiasticas tribuant, temporale à spirituali secernunt: hæc inter alia scribit in ea Epistola, quæ est ad Alexandrum II. Papam: *Nova, proh dolor, nostro tempore hæresis orta est, cui nisi quantocyùs authoritatis vestræ se vigor objiciat, timendum est, ne ad Religionis Christianæ perniciem animarumque periculum, velut cancer feraliter serpat. Nonnulli planè Clericorum vitam per exterioris habitûs speciem mentientes, prorsùs Deo frigidi, ambitionis Ecclesiasticæ facibus inflammati, hoc pertinaciter dogmatizant: non ad simoniacam hæresim pertinere, si quis Episcopatus à Rege, vel quolibet mundi Principe per interventum coëmptionis acquirat, si tantummodò consecrationem gratìs accipiat. . . . . Videlicet, ut jure Simoniacus non dicatur quisquis absque manûs impositione Episcopatum comparasse convincitur. Dicebant enim, quia cùm hoc fit, non distrahitur Ecclesia, sed facultas: nec emitur Sacerdotium, sed possessio prædiorum. Sub hac enim præstatione pecuniæ opes tantùm, non honoris, vel Ecclesiæ redimitur Sacramentum. Venalia siquidem sunt, sicut*

Art.6. §. 10. *sicut ajunt, unde sint divites: gratìs accipiunt, unde fieri debeant Sacerdotes.* Judicet Lector an sanior sit doctrina Regalistarum Beneficia integra seu quid temporale habentium, quàm eorum doctrina quos impugnabat S. Petrus Damiani: siquidem hi deputationem ad Divina Officia à perceptione redituum temporalium accuratè distinguebant, quæ duo illi in unum permiscent.

4. DISSERT. „Quòd autem portio illa Ecclesiastico„rum redituum, quæ Beneficiatis confertur, non sit ita cum „functione spirituali connexa, ut ab ea non possit separari, „multis momentis probatur. Primò, ex Præbendarum extin„ctione, de qua Barbosa lib. de Off. & Potest. Episcopi, alle„gatione 67. Cùm enim supprimuntur Beneficia, reditus „temporales à functione spirituali separantur. Secundò, ex „Precariis, & Præstariis, quibus usus-fructus rerum Ecclesia„sticarum ad vitam olim concedebatur, non solùm Clericis, „sed etiam laïcis de Ecclesia benè meritis. Tertiò, ex deci„marum infeodatione. Quartò, ex Præbendarum collatio„ne laicis olim factâ, & Conciliorum Decretis vetitâ: de qua „Concilium Monspeliense anno 1214. celebratum, Canone 8. „*Districtè mandamus, quòd in nullâ Ecclesiâ laici recipiantur in „Canonicos & in Fratres, nec etiam ad Præbendam Canonica„lem quæ consistit in pane & vino & quibusdam aliis.* Et Biter„rense anno 1233. Canone 24. *Districtiùs quoque mandamus, „quòd in nullâ Ecclesiâ laici recipiantur in Donatos ad Præben„dam panis & vini.* Et Benedictus XII. Pontifex Maximus in „Constitutionibus editis anno 1339. Cap. 3. *Prohibemus in„super ne in Ecclesia Cathedrali seu Monasterio, quivis Clericus „secularis vel* LAICUS *recipiatur ad Præbendam seu etiam por„tionem, nisi eidem Ecclesiæ seu Monasterio dederit primitùs se*

&

„ *& sua: nec hujusmodi Præbenda seu portio ad vitam vel ad* Art. 6.
„ *tempus vendatur, detur, seu aliàs concedatur eidem.* Provinciæ §. 10.
„ Turonensis Episcopi Ingelgerio Comiti Andegavensi & he-
„ redibus ejus *Præbendam* in Ecclesia *S. Martini* in perpetuum
„ *possidendam dederunt. Quia verò Ecclesia ejusdem Sancti tunc ca-*
„ *rebat thesaurario, & æditu o, Consulem Ingelgerium inthro-*
„ *nizaverunt, & thesaurarium constituerunt, & defensorem*
„ *Ecclesiæ fecerunt, & tutorem omnium possessionum ejus, ubi-*
„ *cumque essent, delegaverunt. Qui Sedem thesaurarii, & do-*
„ *mos cum reditibus, quandiu advixit, obtinuit.* Ita referunt
„ Gesta Consulum Andegavensium, Tom. 10. Spicilegii, pag.
„ 431. Quintò, separationem reditûs temporalis Beneficio-
„ rum à spiritualibus Ministeriis probant Abbatiarum & Prio-
„ ratuum Commendationes, non modò Clericis, sed laïcis
„ olim factæ. Ottoni Burgundiæ Duci Prioratum quemdam
„ in Diœcesi Bisuntina anno 1281. collatum, in Collectione
„ monumentorum ad Historiam Burgundiæ spectantium,
„ pag. 481. legimus. Consulatur eruditum Opus R. P. Ludovici
„ Tomassini de Disciplina Ecclesiæ circa Beneficia, tom. 2.
„ p. 4. lib. 1. cap. 74. Sextò, idem probatur ex Glossa Capi-
„ tis, *Si super gratia. Tit. De Officio & potestate Judicis Delega-*
„ *ti*: In Sexto: cujus hæc sunt verba: *Nota primò quòd Papa*
„ *potest alicui conferre Canonicatum sine Præbenda, & sic Ca-*
„ *nonia potest esse sine Præbenda: tamen non debet esse diu: &*
„ *tamen Præbenda potest esse sine Canonia; ut in notabilibus Ec-*
„ *clesiis parvuli habent unam Præbendam, non tamen per hoc sunt*
„ *Canonici; & laïcus potest esse Præbendatus in Ecclesia, non*
„ *tamen per hoc est Canonicus.* Idemque docet Prosper Fagna-
„ nus, in Cap. *Cùm pridem. De Pactis*: cujus hæc sunt ver-
„ ba: *Præbenda potest consistere in mera temporalitate, & cade-*

Art.6. „ *re in laicum: & de hac intelligenda eſt Gloſſa in Cap. Cùm M.*
§. 10. „ *De Conſtitutionibus.* Ex his omnibus evidens eſt, neceſſariam „ connexionem non eſſe redituum temporalium, qui Præbendæ nomine intelliguntur, cum ſpirituali Miniſterio, adeòque Præbendarum & cœterorum Beneficiorum ſimplicium „ collationem aliquid temporale redolere.

5. RESP. Non poterat meliùs, quàm hac ratione confirmari, modum, quo Rex Chriſtianiſſimus confert Beneficia titulo Regaliæ, non poſſe competere laico, niſi ex conceſſione Eccleſiæ, ac miniſterialiter, atque adeò non poſſe locum habere in Eccleſiis, in quas de novo inducitur Regalia, reſiſtente Summo Pontifice. Nam in omnibus illis caſibus, quos hîc recenſet Pater Alexander, ideò reditus temporales laicis dari poſſunt, quia ita ſeparantur à Miniſteriis ſpiritualibus, ut in illis non fundentur omninò. At verò in collationibus titulo Regaliæ factis inſeparabiliter hæc duo conjunguntur. Canonicus enim in Eccleſia conſtitutus à Rege abſque Eccleſiæ inſtitutione, univerſa officia exercet, propter quæ reditus temporales percipit, quantumvis ſpiritualia ſint; verbi gratiâ, Beneficia, etiam curam animarum habentia in ſuo turno confert: vacante Sede Epiſcopali, Diœceſis curam, & adminiſtrationem gerit, ſive per ſe, ſive per Vicarios Generales, quod longè plus eſt, quàm unius Parochiæ curam gerere. An enim eum Senatus ab hujuſmodi functionibus ſpiritualibus arceri ſineret ob eam rationem, quòd Miniſteria ſpiritualia ſint, Rex autem ſolam Præbendam, hoc eſt, redituum portionem contulerit?

6. Deinde ſi quod Rex Chriſtianiſſimus confert non eſſet ſpirituale, perinde poſſet illud laicis ac Clericis conferre, atque adeò Capitulum Eccleſiæ Cathedralis ex laicis conflare.

Sin

Sin hoc absurdum, atque à Religione alienum est, ut collatio laicis fiat, longè absurdius videtur, ut fiat à laicis absque ullo Ecclesiæ consensu. Plus enim est, potestatem alicui tradere, quàm eam exercere. *Art.6. §. 10.*

7. Testimonium Barbosæ minimè probat quod Pater Alexander adstruere conatur; *quòd scilicet portio illa Ecclesiasticorum redituum, quæ Beneficiatis confertur, non sit ita cum functione spirituali connexa, ut ab ea non possit separari.* Nam etsi hoc rectè inferretur ex testimonio Barbosæ, collationibus Beneficiorum quæ pleno jure à Rege Christianissimo fiunt titulo Regaliæ minimè faveret, cùm sua Majestas non solam portionem Ecclesiasticorum redituum, sed & titulum ipsum Beneficii, ac jus functiones obeundi, propter quas datur reditus, conferre velit. Illam tamen separationem fieri posse non infertur ex doctrina Barbosæ: qui in allegatione à Patre Alexandro citatâ quærit, *Episcopus Prebendas ad pauciorem numerum quando reducere possit?* Semper autem reditus functionibus spiritualibus addictus remanet, sive illæ à pluribus obeantur, sive à paucioribus.

8. Nonne perperàm etiam referuntur exempla à Conciliis, & à Pontificibus damnata, laicorum Præbendas aut Abbatias possidentium. Num enim ex illis inferendum est, jus percipiendi reditus esse distinctum à functionibus spiritualibus, quia laici functionum spiritualium incapaces, reditus Clericis illas obeuntibus addictos per injuriam percipiebant?

9. Si quando reditus Ecclesiastici à functionibus spiritualibus legitimè separantur, immutatur eorum conditio, nec Beneficia Ecclesiastica, in eo quo nunc loquimur sensu, appellantur, nec illos sic separatos titulo Regaliæ confert Rex Christianissimus.

 10. DIS-

Art. 6. §. 10. 10. DISSERT. „Respondent quartò, quicquid spirituale est in Dignitatibus & Præbendis ab Ecclesia conferri, „non à Principe, imò totum Beneficium Ecclesia confert „ministerio Principis, ut Joannes de Parisiis loco suprà laudato observat: *Vel (ut dicit Philosophus* 8. *Ethicorum.) Hoc „facimus, quod per amicos facimus: & ideò Ecclesiasticus con„ferre dicitur, licèt non per se, sed per Patronum laicum, cui „ab eo concessum est rationabiliter.* Sicut ergo in natura homo „dispositiones quidem prævias, quarum postremam sequitur animæ rationalis infusio, in materiam inducit, verèque „hominem generat, quamvis animam rationalem, quæ sub„stantialis est, non producat, sed ea creetur à Deo, & crean„do in corpus infundatur: & sicut in moralibus Matrimo„nium quatenus Contractus civilis est, subditur auctoritati „legibusque Principum, quatenus verò Sacramentum est, à „solo Christo est institutum: ita licèt Rex, aliusve Patronus „laicus, quod temporalitatis est in Beneficio conferat, non „tamen quod spirituale, quamvis utrumque ex Ecclesiæ disci„plina connexum sit: sed ab Ecclesia confertur quicquid spi„rituale est, cùm in Præbendæ vel Dignitatis possessionem „mittitur & installatur (ut hoc verbo utar) Beneficiatus. Et „sicut olim ajebat Waltramus Episcopus Naumburgensis in „Tractatu *De Investituris*, Episcopos designatos, quamvis „donum Episcopatûs à Regibus accepissent, spiritualem ta„men auctoritatem ab ipsis non accipere, sed *A Stola & Au„ctoritate S. Petri*, cùm inaugurabantur: ita Clerici cùm ad „Præbendas vel Dignitates Ecclesiasticas à Rege nominantur, „seu Patronatûs, seu Regaliæ Jure, ab ejus Majestate non acci„piunt quod spirituale est, sed ab Ecclesia.

11. RESP. Ea est vis veritatis, ut à suis etiam impugnatoribus,

toribus, vel invitis, vel incautis recipiatur. Adeò religionis ac rationis lumini consentaneum est, ut Ecclesiæ Ministri officiis spiritualibus à sæculari potestate absque concessione Ecclesiæ non deputentur, ut qui Regi Christianissimo absolutam illam deputandi facultatem vendicare conantur, eò sese recipere cogantur, ut dicant non Regem Christianissimum, sed Ecclesiam deputare, seu conferre jus illa Ministeria exercendi. Quâ ergo ratione illud jus merè Regium, ac jus Coronæ appellatur? Art.6. §. 10.

12. Sed quandonam Ecclesia jus illud contulit Canonicis à Rege Christianissimo, in Ecclesia Appamiensi, verbi gratiâ, constitutis, contra Summi Pontificis, Episcopi, ac Capituli voluntatem? Quandonam aliis Clericis, qui Beneficia in Ecclesiis Regaliæ de novo suppositis à Rege obtinuerunt? Sequitur ergo ex hac responsione, debere, qui temporale à Rege Christianissimo accipiunt, ab Ecclesia spirituale accipere. Itaque qui pleno jure, prout jamdudum hæc verba accipiuntur, à Rege Christianissimo in ejusmodi Ecclesiis constituti sunt, quorumque institutionem non est secuta expresè vel tacitè Ecclesiastica institutio, non possunt sine sacrilegio spiritualia munia obire.

13. Cæterùm ex traditâ hîc à Dissertatore doctrinâ explicari potest, cur Ecclesia Principibus non restiterit, ubi primùm Beneficia titulo Regaliæ conferri cœperunt, quia scilicet Regum Provisio erat tantùm veluti præsentatio, & *ab Ecclesia conferebatur quidquid spirituale erat, cùm in Præbendæ vel Dignitatis possessionem mittebatur & installabatur Beneficiarius.* Cùm enim principio Jure Regaliæ non darentur nisi Beneficia Ecclesiarum Cathedralium, Capitula earum, quæ jurisdictioni Episcopali succedunt in instituendis Clericis præsentatis à

 Pa-

Art. 6. §. 10. Patronis, dum nominatos à Rege recipiebant, eos instituere censebantur: sed hodie alia est Regalistarum doctrina. Licèt enim qui Beneficia titulo Regaliæ impetrarunt, per Clericum mittantur in possessionem aut etiam à Capitulis admittantur, totum tamen jus à Rege accipere creduntur, non autem à Capitulis, multò minùs à Clericis eos in possessionem inducentibus. *Regaliæ*, inquit Ruzæus, *sextum Privilegium est, quòd Capitulum non potest impedire Regalistam, etiamsi constaret ei de injustitia & defectu tituli.* Et infrà: *Istud videtur contra dispositionem juris, quòd Capitulum videns notorium defectum tituli non possit resistere receptioni ipsius Regalistæ; cùm regula sit, quòd Beneficium Ecclesiasticum sine Canonica institutione obtineri non potest &c.* Idem multis aliis rationibus & autoritatibus comprobat; quibus insuper habitis postea defendit Arrestum *contra* illam *dispositionem juris* pronuntiatum; cùm eo casu Capitula solam facti executionem habeant ac nudum ministerium impendant, ut vulgò docent Regalistæ; unde si quem à Rege titulo Regaliæ nominatum admittere recusent, is autoritate Magistratuum sæcularium possessionem adispiscitur atque installatur.

14. Quamobrem vereor ne Ministri Regii Patri Alexandro hac in parte non omninò assentiantur, utpote juris communis ac Theologiæ principia potiùs secuto, quàm Senatûs Parisiensis jurisprudentiam. Molestè haud dubie ferrent, si, quod juxta hanc Dissertatoris doctrinam fieri posset ac reipsâ fit dum instituendi jus penès Ecclesiam est, Capitula quos evidenter indignos nossent, repellerent; vel si repulsam à Capitulis passi ad Metropolitanum recurrerent. Neque enim Prælatus sine discussione personæ, multò minùs si manifesta sit ejus incapacitas vel indignitas, cogitur præsentatum à Patronis instituere.

15. Dis-

15. DISSERT. „ Reſpondent quintò, Beneficiorum „ duntaxat curam animarum annexam habentium collatio- „ nem laïcis repugnare, & laudatos in objectione Canones id „ unum probare; non verò collationem Beneficiorum ſim- „ plicium. Diſcrimen iſtud agnoviſſe ac docuiſſe Gregorium „ IX. Pontificem Maximum, recentioris Juris Canonici Pa- „ rentem, in Epiſt. ad Fredericum II. Imperatorem: *Eſto*, „ inquit, *quòd aliqua Beneficia vacantia conferas, ut curam ta-* „ *men animarum illis annexam committere valeas, jus ſpirituale,* „ *quod non cadit in laicum, non permittit.* Art.6. §. 10.

16. RESP. Cùm nullum ſit Beneficium, quod nondetur propter officium, illudque officium ſit quid ſpirituale; nullum eſt Beneficium propriè dictum, quod non habeat miniſterium ſpirituale. Sicut ergo ratione illius ſpiritualis miniſterii laico dari non poteſt, ita neque à laico, niſi ex Eccleſiæ conceſſione. Neque ſecùs ſuadet Gregorii teſtimonium. Non enim concedit, Imperatorem poſſe abſque conſenſu aut conceſſione Eccleſiæ Beneficia curam animarum non habentia conferre. Sed ex ſuppoſitione, quòd conferret hujuſmodi Beneficia; (quia nimirùm Eccleſia facultatem illam nonnullis Patronis licèt raro largitur) negat, hoc Privilegium ad Beneficia, quibus cura incumbit animarum, poſſe accommodari; quia ſcilicet ab Eccleſiæ uſu maximè abhorret, ut deputatio Rectorum animarum abſque ipſius Eccleſiæ examine ac judicio fiat. Hunc Gregorii locum à Diſſertatore jam relatum Art. IV. §. 40. ibidem expendimus.

17. Certè ſi Beneficia, quæ juriſdictionem ſpiritualem habent, licèt animarum curam propriè dictam non gerant, inter Beneficia ſimplicia collocentur, intolerabilis error eſt, quòd eorum collatio laïcis non repugnet. Quis enim non videat repugnare

Art.6. pugnare laico, quòd det poteſtatem, verbi gratiâ, excom-
§. 10. municandi, aut ab excommunicatione abſolvendi? Idem eſt etiam cenſendum de miſſione ad prædicandum, quod officium certis Beneficiis incumbit. Aliorum etiam Beneficiorum quæ Diſſertator generatim *ſimplicia* vocat, prout præſtantiores ſunt magiſque ſpirituales functiones, ita minùs laïcis competit earum collatio, abſque Eccleſiæ conceſſione.

18. DISSERT. „Addunt Præbendas quaſdam & Di„gnitates, quæ nunc ſpirituales functiones, aut juriſdictio„nem ſpiritualem, annexas habent, non ſemper ejuſmodi „fuiſſe. Archidiaconos, verbi gratiâ, curam animarum non „ſemper habuiſſe, nec juriſdictionem ordinariam. *Hiſpaniæ* „Archidiaconos pene omnes iſtius etiamnum *conditionis* *eſſe*. „Juriſdictionis ad Præbendas & Dignitates quaſdam additio„nem eſſe ex inſtitutione Juris Canonici, quo Jus Regaliæ „Chriſtianiſſimis Regibus competens antiquius eſt.

19. RESP. Falſum eſt, Jus Regaliæ antiquius eſſe juriſdictione ſpirituali certis Beneficiorum generibus competente. Sed licèt antiquius eſſet, repugnat, ut abſque Eccleſiæ conſenſu ejuſmodi juriſdictio à Principe ſæculari tradatur: *niſi* fortè Catholico Theologo videatur, juriſdictionem *ſpiritualem* ita redituum temporalium portioni, cui conjungitur, eſſe dignitate inferiorem, ut ejus acceſſorium æſtimanda ſit; ac poteſtas excommunicandi, abſolvendi, & ſimilia præſtandi neceſſariò ſequi debeat perceptionem frumenti aut vini, & aliorum hujuſmodi. Deberet ergo ad Eccleſiam recurri, ut ejuſmodi jus ſpirituale ab ea obtineretur; vel certè à Beneficiis quibus additum fuiſſe dicitur, eſſet ſejungendum.

20. DISSERT. „Ut ut eſt, ſi quid in uſu Regaliæ, quo„ad Præbendarum & Dignitatum hujuſmodi collationem durius

„ rius videbatur, totum id mollitum fuisse auctoritate & pie- *Art.6.*
„ tate Christianissimi Regis LUDOVICI MAGNI, qui pro sua §. 10.
„ in Ecclesiam & Episcopalem Ordinem propensione, de ipsis
„ juribus quæ S. Ludovicus exercuit, aliquid remittere dignatus,
„ perpetuo & irrevocabili Edicto dato apud S. Germanum in
„ Laya mense Januario anni millesimi sexcentesimi octogesimi
„ secundi, statuit ut ii quibus sua Majestas vel successo-
„ res Reges Decanatus & similia Beneficia curam animarum
„ aliquam habentia, Archidiaconatus, Theologales Præben-
„ das, Pœnitentiarias, & alia Beneficia, quorum Titulares
„ Jurisdictionem aliquam & functionem spiritualem & Eccle-
„ siasticam privatim & suo nomine exercendi jus habent, Jure
„ Regaliæ contulerint, coram Vicariis Generalibus Capituli
„ Sede vacante, aut coram novo Episcopo se sistant, ad ob-
„ tinendas ab ipsis approbationem & missionem Canonicas,
„ requisitas ut spirituales functiones eidem Dignitati aut Præ-
„ bendæ annexas, obire validè possint & adimplere.

21. RESP. Certum quidem est, Ludovicum Magnum anno 1673. suo Edicto, Regaliam ad plurimas Ecclesias extendisse, in quibus eam S. Ludovicus nunquam exercuit: an autem aliquid de juribus, quibus sanctus ille Rex utebatur, postea remiserit, ad minus valdè incertum est. Nescio enim quibus exemplis probaret Dissertator S. Ludovicum Decanatus & similia Beneficia jurisdictionem aut curam animarum habentia, Theologales Præbendas, vel Pœnitentiarias pleno jure contulisse. Dabat ille Beneficia in Ecclesiis; in quibus à suis decessoribus dari consueverant, id est in aliquibus tantùm Ecclesiis Cathedralibus: sed, ut paulò ante explicavimus cum Patre Alexandro, Capitula Ecclesiarum Cathedralium, circa quorum tantùm Beneficia exercebatur Regalia, installando

Art. 6. §. 10. potestatem spiritualia munia obeundi conferebant. Tanta autem erat Sancti Regis, Philippi Augusti similiumque Principum cura in deligendis iis quos Beneficiis donabant, ut manifesta eorum quos præsentabant, capacitas, alio non indigeret examine. Nec mihi quisquam sine certis & expressis probationibus suadebit S. Ludovicum Beneficia, maximè quæ jurisdictionem spiritualem in alterutro foro haberent vel missionem desiderarent, contulisse *pleno jure*, prout à multo jam tempore intelliguntur hæc verba, id est sine institutione Canonicâ, & cum ea autoritate & prærogativâ, quæ nulli Episcopo competit, imò quam ne Romani quidem Pontifices exercent.

22. Statuit quidem Ludovicus XIV. ad Episcoporum Parisiis congregatorum postulationem, ut qui ejusmodi Beneficia & Dignitates titulo Regaliæ obtinerent, *approbationem & missionem Canonicas, requisitas ut spirituales functiones Dignitatibus aut Præbendis annexas obire validè possent & adimplere*, à Vicariis Generalibus Capitulorum vel à novis Episcopis accipere tenerentur. Sed, ut alia omittam quæ hanc Regis Declarationem longè minoris esse ponderis ostendunt, quàm ut illatum Ecclesiæ per Regaliæ extensionem damnum compensare possit, ut Episcopi illi videntur existimasse; quis præstare potest illam perpetuam atque irrevocabilem fore? Si quis enim ex successoribus suæ Majestatis vellet illam rescindere, non deessent Jurisconsulti ac Theologi approbatores seu adulatores, qui eam juri Regio contrariam atque adeò emendandam censerent, cùm Regaliam & quæ ad Regaliam pertinent, nullo unquam modo alienari aut præscribi posse affirment.

23. Verùm prospectum sit jurisdictioni & libertati Ecclesiæ

ſiæ hac in parte pro tempore futuro: quo pacto reſarcientur damna ſpiritualia conſecuta ex eo quòd ante prædictum Edictum hujuſmodi Beneficia & Dignitates ſolâ poteſtate ſæculari collata ſunt? Fatetur enim P. Alexander Art. IV. §. 1. quòd *collatio Beneficiorum quibus juriſdictio ſpiritualis annexa eſt & animarum cura, Clericum perficit: ideò ad Principes Regaliæ Jure non ſpectat; quia Divino jure habetur. Miſſio enim ad hujuſmodi functiones obeundas neceſſaria eſt: quam ſoli Eccleſiæ majores Prælati, ſcilicet Summus Pontifex & Epiſcopi concedere poſſunt.* Neque conjunctim accipias *juriſdictionem ſpiritualem & animarum curam*; continuò enim ſequitur: *collatio Beneficiorum, quibus nulla juriſdictio, nulla animarum cura annexa eſt. . . . Non repugnat quòd Regii juris ſit.* Quo ergo jure, quâ conſcientiâ Beneficia juriſdictionem ſpiritualem habentia, vel Miſſionem deſiderantia, ſolo Regaliæ titulo uſque ad Edictum anni 1682. poſſeſſa ſunt? Cujus virtutis fuerunt functiones illarum Dignitatum abſque autoritate Eccleſiæ obtentarum? *Art. 6. §. 10.*

24. DISSERT. „ Reſpondent ſextò, Reges Chriſtianiſſimos aliquid ſupra communem laïcorum ſortem obtinere. „ Ex unctione olei divinitùs adlapſi quo delibuti ſunt; ex Primogenitorum Eccleſiæ Filiorum & Chriſtianiſſimorum, ac „ Eccleſiæ Defenſorum auguſtis titulis, qui à Clodovei „ baptiſmate eorum Majeſtati adhæſêre, ex Dignitate Abbatis, quam in Eccleſiis S. Martini Turonenſis, & S. Hilarii „ Pictavienſis, & Præbendis quas in Eccleſiis Lugdunenſi, Cenomanenſi, Andegavenſi, aliiſque obtinent; ex Privilegio ipſis cum Imperatoribus communi, ut Diaconi habitu „ Evangelium in Eccleſia ſolemni ritu legere poſſint, id „ abundè probari: Joannem Monachum, ad Cap. 2. de Præb.

 in

Art. 6. „ in 6. id fateri : proindeque non esse mirum quod jus ha-
§. 10. „ beant exequendi aliqua ad Politiam externam Ecclesiæ spe-
„ ctantia, ut Ecclesiæ adjutores & defensores, quibus nomi-
„ nibus Carolus M. gloriabatur : quamvis nec de rebus fidei
„ controversis decernere, nec de Ritibus & Sacrorum Ministe-
„ rio statuere, nec Judicia Canonica exercere possint : siqui-
„ dem ligandi & solvendi, pascendique potestatem, aut spi-
„ ritualem auctoritatem omnino nullam à Christo acceperunt.
„ Quod unum probant Patrum & Imperatorum verba in ob-
„ jectione laudata. Potuerunt (inquam) etsi Clerici non es-
„ sent, Concilia Nationalia & Provincialia congregare, edi-
„ tos in eis Canones confirmare, titulo tuitionis & patrocinii
„ duntaxat, non jure merè Regio. Reges enim Christiani *Ec-*
„ *clesiam à Christo tuendam suscipiunt. Eorum potestati suam Ec-*
„ *clesiam concredidit* : ut post S. Isidorum Hispalensem lib. *De*
„ *Summo Bono*, loquitur Concilium Parisiense VI. P. 2. Cap. 2.
„ Hinc Episcopi Gallicani in Synodo Arvernensi anno 535.
„ congregati ad Theodebertum Regem scribebant : *Cultores*
„ *vestri, Ecclesiarum vestrarum Episcopi*, &c. & Vigilius Pon-
„ tifex Maximus anno 556. ad Childebertum Regem pro Sa-
„ paudo Arelatensi Episcopo scribebat : *Pro quibus, Christiani-*
„ *tatis vestræ confidentiâ freti, paterno studio postulamus, ut si*
„ *quid tale factum est, congruâ satisfactione celeriter amputetur,*
„ *nec ullum sui exemplum in perturbatione* ECCLESIARUM,
„ QUAS VOBIS DEUS CREDIDIT, *relinquere concedatur*. Clerum
„ itaque proximè contingunt Reges Christianissimi, exter-
„ nam Ecclesiæ Politiam ut ejus defensores & adjutores ex
„ officio curant, & his nominibus magis idonei sunt ad jura
„ quædam relativè, & per antecedentiam spiritualia (ut lo-
„ quitur Joannes Parisiensis) exercenda, verbi gratiâ, ad
Be-

„ Beneficia pleno jure conferenda, Ecclesiæ consensu acce- *Art.6.*
„ dente. §. 10.

25. RESP. An tantum desudandum erat, ut id demonstraretur, quod non negatur: si nihil aliud voluit Dissertator, quàm posse Regem Christianissimum fructus Ecclesiarum vacantium percipere, ac Beneficia simplicia conferre, *Ecclesiæ consensu accedente*; non erant tanto studio conquirenda, atque à locis tam extrinsecis tamque remotis arcessenda argumenta. Sufficiebat ostendere, consensum ab Ecclesia præstitum extensioni Regaliæ. Ab Ecclesia, inquam, quo nomine non debent intelligi Episcopi mandato Regio Parisiis anno 1682. congregati, & à Curia Regia potiùs electi, quàm à Clero liberè deputati; atque adeò Ecclesiam Gallicanam minimè repræsentantes. Neque etiam illi, quamtumvis reliquorum accessisset liber consensus, potuerunt Concilii generalis Decreto Regaliæ extensionem prohibenti derogare, neque hanc causam, quæ certè inter majores reputanda est, inconsulto Summo Pontifice, ad quem etiam legitimis appellationibus devoluta fuerat, definire: aut Ecclesiarum suarum libertati renuntiare, renitente illo, cui solicitudo omnium Ecclesiarum incumbit, quique illarum jura tueri potest ac debet, etiam adversùs proprios illarum Prælatos, dum proprio officio desunt.

26. Quorsum ergo Sanctæ Ampullæ commemoratio? An oleo Sanctæ Ampullæ Reges, in universales suæ Ditionis Episcopos consecrantur, ut eo titulo in Episcoporum omnium decedentium jura succedant, fructus Ecclesiarum vacantium percipiant, ac Beneficia summâ autoritate dispensent? An eos esse Clericos arguunt tituli Abbatis, Canonici, vel Defensoris Ecclesiarum, convocatio Conciliorum, tuitio Ca-

Art.6. nonum? An quia quædam munia à Diaconis obiri solita exer-
§. 10. cent, Diaconali charactere sunt insigniti? Si quid ad jurisdictionem Ecclesiasticam attinens legitimè faciunt, non nisi *Ecclesiæ consensu accedente faciunt.*

27. Frustrà verò allegatur Joannes Monachus ad Cap. 2. de Præbendis. Nam etsi fateatur, Reges Christianissimos inungi, atque inde argumentum eliciat pro jure conferendi Beneficia: illud tamen profert tanquam rationem dubitandi, contra quam deinde concludit. Quamobrem ad hæc ejus verba num. 3. *Reges qui inuncti sunt*, Philippus Probus addit; *Panormitanus in C. Tua & primo in primo Not. S. de decimis, dicit hoc nihil facere, ut Reges sint spiritualitatis capaces: quia licèt inungantur C. I. S. de sacr. unctio. non propterea recipiunt facultatem seu potestatem disponendi de spiritualibus. Nec Ordinem Ecclesiasticum, sed in laïcorum numero continentur.* &c.

28. DISSERT. „ Tandem quod Bonifacium VIII. spectat, respondetur, ejus Decreta gestaque contra jus Regiarum collationum, aliaque Regum nostrorum jura à Summis Pontificibus Benedicto XI. & Clemente V. rescissa fuisse. Bonifacium errore facti deceptum, eumque fugisse quòd juri Regio Præbendas vacante Sede apertâque Regaliâ conferendi Ecclesiæ consensus accessisset: nec tamen existimasse jus illud Regi repugnare, cùm scripserit: *Volumus ut Rex faciat licitè, quod facit illicitè: Volumus super hoc sibi facere gratiam omnem quam poterimus.*

29. RESP. Quibusnam Constitutionibus Benedicti XI. aut Clementis V. revocata sunt Bonifacii VIII. Decreta, gestaque circa Regias Beneficiorum collationes? Sed etsi revocata essent, quid inde concluderetur contra Ecclesias, in quas hodie inducitur Regaliæ usus; cùm Philippus Pulcher in illis jus

jus conferendi Beneficia sibi competere nunquam contenderit? De aliis autem Ecclesiis adeò tunc incertum vel obscurum erat, quòd Ecclesiæ consensus Regio juri conferendi Præbendas in illis, dum vacarent, accessisset, ut id Bonifacium Papam doctissimum fugerit. Unde autem illum consensum eruit Pater Alexander quoad eas Ecclesias, quæ tempore Concilii Lugdunensis suâ libertate potiebantur? Nonne verba illa Bonifacii: *Volumus super hoc sibi facere gratiam omnem quam poterimus*, innuunt potestatem Principum circa collationem Beneficiorum ex gratia Ecclesiæ proficisci, nec tamen gratiam ejusmodi posse ad omnia extendi? Art. 7.

ARTICULUS SEPTIMUS.

Utrum Regalia Jus Regium rectè nuncupetur?

1. DISSERT. „Regalia, quatenus Beneficia conferendi jus involvit, Jus Regium esse eo sensu, „quòd ratione supremæ potestatis temporalis „Principibus conveniat, nemo dixerit, cùm su„premâ potestate præditi essent, qui Clodoveum antecesse„runt Francorum Reges, nec tamen Jus illud haberent: & „alii Reges Christiani supremam pariter habeant suis in Re„gnis potestatem, nec tamen augusto illo Jure fruantur. Sed „Jus Regium eo sensu vocatur, quòd antiquâ consuetudine, „possessione præscriptâ, & ipsius Ecclesiæ seu concessione, seu „consensione firmatum, Coronæ Regiæ coaluerit: sicut Pa„tronatus, quos vocant laicos, ipsis quoque terris atque do„miniis ex possessione inhærent, & quasi temporalis juris loco ha-

Art. 7. „ habentur : cùm tamen id juris ex Ecclesiasticæ potestatis „ fonte profluxerit. Porrò non hâc primùm ætate usurpa- „ tus est hic loquendi modus, ut sequentia momenta pro- „ bant.

2. RESP. Fateatur ergo tandem aliquando Pater Alexander, collationem Beneficiorum *ratione supremæ potestatis temporalis Principibus non convenire, absque ipsius Ecclesiæ seu concessione seu consensione.* Consultius fuisset, ac Theologo convenientius, ut in hac regula semper stetisset, & facultatem Beneficia conferendi *ex Ecclesiasticæ potestatis fonte profluxisse*, confessus semper fuisset. Declinasset enim multa absurda, quæ ipsi admittenda fuerunt, ut defenderet, collationem illam *pleno jure* non esse quid spirituale : quanquam neque id tam expressè ausus est affirmare ; sed tantùm ipsam *redolere quid temporale.*

3. Eâ confessione perpetuâ & constanti prætextum aliis Principibus ademisset jus simile ratione suæ Coronæ ambiendi, cujus ambitionis timor fortè Summi Pontificis animum in hac cum Rege Christianissimo controversiâ maximè anxium habuit. Sed, si prædictam regulam secutus semper fuisset Dissertator, causæ cui patrocinabatur injustitiam detexisset : quia non potuisset demonstrare, extensionem Regaliæ ad omnes Regni Franciæ Ecclesias, quam defendendam susceperat, fuisse *ipsius Ecclesiæ seu concessione seu consensione firmatam*, aut Beneficia in Ecclesiis hactenus liberis pleno jure conferendi facultatem, quam sibi Rex Christianissimus tribuit, *ex Ecclesiasticæ potestatis fonte profluxisse.*

4. Utrùm autem eadem fuerit Officialium Regiorum, ac Patris Alexandri mens, dum Regaliam *Jus Regium*, Jus Coronæ insitum ac coævum appellabant, aliisque hujusmodi titu-

titulis insigniebant, non opus est, inquirere. Satis enim est, Art.7.
ut Pater Alexander, *Gallorum Jurisconsultorum seu veterum seu hodiernorum sententiam, pronuntiata, rationes, praximque Regis Christianissimi referens*, quod jam in ipso Dissertationis exordio præstare se declaravit, legitimum ejusmodi loquendi formularum sensum nobis exponat. Itaque totus hic Articulus omitti potuisset, utpote meram de nomine quæstionem continens. Verùm ne Lector hanc Dissertationis partem desideraret, & quia interdum Patris Alexandri & aliorum qui Regaliam *Jus Regium* nuncupant, consilium esse videtur, ut hinc concludant, Jus illud non minùs latè patere, quàm Regiam Ditionem, percurrenda sunt quæ in hunc finem proferuntur, & ostendendum illa nequaquam probare, Regaliam ad omnes Ecclesias Franciæ extendi potuisse, qui totius hujus Dissertationis scopus est.

5. Cur autem P. Alexander exquirens an Regalia Jus Regium rectè nuncupetur, collationis Beneficiorum duntaxat meminit? An putavit secùs esse de redituum perceptione? Certè in illa etiam militant rationes adductæ: *Cùm supremâ potestate præditi essent, qui Clodoveum antecesserunt Francorum Reges: nec tamen jus illud haberent; & alii Reges Christiani supremâ pariter præditi sint suis in Regnis potestate, nec tamen augusto illo jure fruantur*, scilicet reditus Ecclesiarum vacantium percipiendi.

Art. 7. §. 1. 2.

§. PRIMUS §.

Autoritas Sugerii.

1. DISSERT. „ Sugerii Abbatis verba, Epistola 20. „ *De Regalibus, sicut in Curia Dominorum Regum* „ *Francorum mos antiquus fuisse dinoscitur* &c.

2. RESP. Hoc testimonium extra rem est, cùm in eo Regalia *Jus Regium* non nominetur, ut postulat hujus Articuli inscriptio. Præterea Regalia hîc intelliguntur feuda Ecclesiæ à Regibus data. Neque enim ulla fit à Sugerio collationis Beneficiorum, imò nec usûs-frûctus expressa mentio.

§. SECUNDUS.

Autoritas Innocentii III.

1. DISSERT. „ Innocentii III. in Literis ad Philippum Augustum anno 1210. datis, de collatione „ Præbendæ ab ipso factâ Sede Laudunensi vacan- „ te scribentis: *Præbendam ejusdem Ecclesiæ ut va-* „ *cantem, secundùm antiquam & approbatam consuetudinem* „ *Regni tui, M. Thomæ de Argentolio concessisti.*

2. RESP. Neque Innocentius Regaliam *Jus Regium* nuncupat, juxta hujus Articuli titulum: aliud enim est consuetudo alicujus Regni, aliud jus Regis vel jus Regium. Adde, quòd non ex propria sententia, sed Philippi sensum referens hæc scripsit Pontifex, ut Art. IV. §. 24. notavimus.

§. TER-

§. TERTIUS.

Art. 7. §. 3. 4.

Autoritas Nangii.

1. DISSERT. „ Guillelmi Nangii in vita S. Ludovi-„ ci Regis: *ratione custodiæ Regalium ex consuetu-„ dine pertinebat ad eum collatio Præbendarum.*

2. RESP. Hoc testimonium, & alia pleraque consuetudinem, sive morem probant, quoad aliquas Ecclesias: sed alia est hujus Dissertationis quæstio, cùm de extensione Regaliæ agatur. Itaque cùm in hujusmodi testimoniis jus à consuetudine petatur, ubi deest consuetudo, deest etiam jus. Adde, quòd cùm jus illud quoad Ecclesias obnoxias *Regium* à Nangio non appelletur, ad institutum hujus Articuli non pertinet ejus testimonium.

§. QUARTUS.

Autoritas Clementis IV.

1. DISSERT. „ Clementis IV. in Literis ad S. Ludo-„ vicum Regem: *Eâ ratione quòd vacantes confers „ in Ecclesia ipsa* (Remensi) *Præbendas, à tempo-„ re quo eamdem Ecclesiam Pastoris regimine contin-„ git destitui, donec substitutus illi Archiepiscopus Regalia reci-„ pit à te, hujusmodi collationem in præjudicium tuum asseris esse „ factam* &c. *Usui quo circa collationem Præbendarum ipsarum „ uteris, præjudicare nolumus, nec etiam intendimus.*

2. RESP. Clemens ut de Innocentio ac Nangio notavi-

Art. 7. mus, ***Regaliam Jus Regium non nuncupat***, & S. Ludovici men-
§. 5. tem magis quàm suam exprimit, ut significant hæc ejus verba: ***Hujusmodi collationem in præjudicium tuum asseris esse factam.*** De hac Epistola jam dictum est Art. IV. §. 32.

§. QUINTUS.

Autoritas S. Ludovici.

1. DISSERT. „Ludovici in Literis anno 1269. scri„ptis: ***Personatus, Præbendas, & cætera Eccle„siastica Beneficia, ad nostrum Patronatum, colla„tionem, seu præsentationem nostram, tam ratione „Regalium, quàm alio quocunque jure pertinentia &c.***

2. RESP. Quâ ratione ex Sancti Ludovici verbis, etiamsi de Regalia propriè dictâ accipiantur, colligitur, Regaliam ***Jus Regium*** rectè nuncupari? An quia fit mentio Regalium? Sed Theologo indignus ac ferè puerilis esset hic argumentandi modus: Regalia appellatur Regalia: ergo ***Regalia Jus Regium rectè nuncupatur.***

3. Præterea posset hic locus intelligi de Patronatu obtento ratione donationis feudorum quæ Regalia appellantur, ac de simplici præsentatione, ut particula illa *seu* sit explicatio vocis illius *collatio*. Nam ut probat Augustinus Barbosa in Tractatu de appellativa verborum utriusque juris significatione, appellat. 54. ***Collationis appellatione continetur nominatio.***

§. SEX-

§. SEXTUS.

Art. 7. §. 6.

Philippi Pulchri Autoritas.

1. DISSERT. „ Philippi Pulchri Regis Christianissi- „ mi in Epistola ad Bonifacium VIII. scribentis: „ *Ecclesiarum ac Præbendarum vacantium collationem* „ *ad Nos* JURE REGIO *pertinere.*

2. RESP. Hîc quidem Regalia Jus Regium nuncupatur: sed, ut ipsismet verbis utamur quibus P. Alexander in principio hujus Articuli, *Jus Regium eo sensu vocatur, quòd antiquâ consuetudine, possessione præscriptâ & ipsius Ecclesiæ seu concessione seu consensione firmatum, Coronæ Regiæ coaluerit: sicut Patronatus, quos vocant laïcos, ipsis quoque terris atque dominiis ex possessione inhærent, & quasi temporalis juris loco habentur, cùm tamen id juris ex Ecclesiasticæ potestatis fonte profluxerit.* Sin verò Philippus in alio sensu *Jus Regium* intellexisset, quandoquidem de Ecclesiarum ac Præbendarum vacantium collatione agitur, Summi Pontificis sententia, sententiæ Principis sæcularis esset præferenda. Bonifacius autem in Literis, quibus respondet Philippus, nisi fortè suppositæ fuerant, ut putat Illustrissimus Henricus Spondanus ad an. 1301. n. 11. scripserat: *Beneficiorum & Præbendarum ad te collatio nulla spectat: etsi aliquorum vacantium custodiam habeas, fructus eorum successoribus reserves.* Sed aliundè certè quàm ex illis Epistolis investiganda est natura & justitia Regaliæ.

Art. 7. §. 7.

§. SEPTIMUS.

Edictum Philippi Pulchri an. 1302. *& ejusdem Literæ.*

1. DISSERT. „ Verba ejusdem in Edicto anni 1302. „ *Quantùm ad Regalias, quas Nos & nostri Prædecessores percipere consuevimus & habere in aliquibus Ecclesiis Regni nostri, quando eas vacare contingit: de quibus plures ad Nos querimoniæ devenerunt.* Et in „ Literis quæ incipiunt, *Sicut feodus*, suprà laudatis: *De jure „ & generali consuetudine Regni nostri* &c. *bona temporalia cum „ vacante Præbendâ vel Dignitate concedimus, & de eis disponi„ mus* NOSTRO JURE.

2. RESP. Parùm facit hoc testimonium ad probandum Regaliam esse *Jus Regium*, ut postulat hujus Articuli titulus. Quâcumque enim ratione aut titulo legitimo dispensationem Beneficiorum ad se traheret Philippus, poterat ab eo dici *Jus nostrum*; *Jus* autem *Regium* non ita propriè dictum fuisset, nisi ad eum tanquam Regem spectasset, & ex ipso Regiæ Dignitatis fonte profluxisset. Jus autem illud quocumque nomine tunc vocaretur, consuetudine comparatum fuerat, idque in aliquibus tantùm Ecclesiis, ut indicant hæc verba: *Percipere consuevimus & habere in aliquibus Ecclesiis Regni nostri.*

§. OCTA-

§. OCTAVUS.

Art. 7. §. 8.

Autoritas Philippi Valesii.

1. DISSERT. „Philippi Valesii, in Constitutione „quæ Philippinæ nomen ad hæc tempora retinuit, „datâ mense Octobri anno 1334. *Nous nous tenons „& suffisamment & deuëment informés, que nos „Devanciers Roys de France, pour cause de Regale & de la No-„blesse de la Couronne de France, ont accoûtumé & ont esté en „possession & saisine de donner les Prebendes, Dignités, & Bene-„fices, quand ils ont esté vacans de droit & de fait, ou de droit „tant seulement, ou trouvés non occupés & vacans de fait tant „seulement: & que nous de ce en avons usé, usons, & enten-„dons user* COMME DE NOSTRE DROIT ROYAL. *Et avons „denié toute Audience de Plaid à ceux qui à nosdits usages ac-„coûtumés par nos Devanciers Roys de France, & par nous con-„tinuez, & aux Droits Royaux qui en tel cas nous appartien-„nent pour cause de nostre Couronne, & aux collations par Nous, „nos Devanciers ou Successeurs, faites ou à faire és cas susdits, „ou en aucun d'iceux se voudroient opposer.*

2. RESP. Quid mirum, si Philippus Valesius Regaliæ usum ultra limites antiquos in Ecclesiis, in quibus jam fructus vacante Sede suos faciebat, ad Beneficia vacantia tantùm de facto extendere tentans, ut conquerebatur Benedictus XII. in Epistola relatâ ab Odorico Raynaldo ad annum 1337. nn. 17. & 18. & à P. Alexandro referendâ Articulo VIII. §. 12. Regaliam quantùm potuit extulerit, & Jus Regium ad se ratione Coronæ pertinere dixerit? Secùs verò sentiebat pius ille doctus-

Art. 7. §. 9. doctusque Pontifex, rerumque Gallicanarum peritus. Existimabat enim *juri Divino & humano esse contrarium, quòd Rex de novo collationem Beneficiorum tempore Regaliæ sibi vendicare conaretur,* quæ sunt verba Benedicti in prædicta Epistola.

§. NONUS.

Autoritas Joannis Regis Franciæ.

1. DISSERT. „ Joannis Regis Christianissimi in Senatusconsulto die 20. Novembris anni 1361. „ pronuntiato : *Fuit ex parte Procuratoris nostri „ propositum, quòd Nos & Prædecessores nostri Reges Franciæ fuerant, eramus, & sumus in possessione & saisina pacificis, soli & in solidum,* DE JURE ET DIGNITATE „ REGIA ET CORONÆ FRANCIÆ, ATQUE JURE NOSTRÆ „ REGALIÆ; *etiam de jure, usu, stylo, & consuetudine notoriis & notoriè observatis à tanto tempore quòd de contrariis memoria non extabat, seu quod sufficiebat ad bonam possessionem „ acquirendam & retinendam, conferendi Canonicatus & Præbendas Canonicales in Ecclesia Morinensi, quoties ipsas Præbendas vacasse ac vacare, ac vacantes seu vacuas aut non occupatas fuisse aut esse, de jure solùm, aut de facto solùm contingebat & contingit, in Regalia nostra, videlicet ipsâ Ecclesiâ „ Pastore vacante; absque eo quòd alius quicunque præter Nos de ipsis valeat ordinare inter alias Ecclesias Regni nostri & alia „ Beneficia Ecclesiastica in & de quibus Jure nostræ Regaliæ consuevimus uti; & utimur modo prædicto.*

2. RESP. Non sunt ipsa Regis verba, quæ hîc grandioribus characteribus à Patre Alexandro scripta sunt. Quanquam

quam nihil mirum esset, si Rex ipse modum loquendi, quo *Art.7.*
usus fuerat ejus Pater, secutus fuisset. Regii Procuratoris sunt §. 10.
illa verba. Cœperant autem jam ejusmodi Officiales Ecclesiasticæ libertati, prætextu tuendorum jurium Regiorum detrahere: tunc enim plerique officio suo rectè defungi sibi videntur, cùm jura Regia amplificant, etsi aliena minuant; fitque sæpè, ut vigilantes diligentesque Regiarum rationum Procuratores haberi malint, quàm justi devotique filii Ecclesiæ.

3. Observabit iterùm Lector, hoc testimonio probari, Regaliam non habuisse locum in omnibus Ecclesiis Franciæ: *Inter alias*, inquit, *Ecclesias Regni nostri*; & significari Jus illud ex usu, stylo & consuetudine profluxisse. At indigni sunt Reges Christianissimi, quibus fides habeatur, dum Ecclesiis suam asserunt libertatem: oracula sunt eorum verba, dum Regiam autoritatem in Ecclesias extollunt.

§. DECIMUS.

Aliud ejusdem Regis testimonium.

1. DISSERT. „ Ejusdem Regis, in Literis quibus „ Ducatum Burgundiæ Philippo Filio donavit, „ quas laudavit & confirmavit Carolus V. die „ 2. Junii anno 1364. *Salvis insuper & retentis* „ *Nobis & Successoribus nostris Franciæ Regibus superioritate* „ *& ressorto dictorum donatorum. Fide etiam ac homagio Ducis* „ *præstandis Nobis & Successoribus nostris prædictis*, REGALIBUSQUE AC JURIBUS ALIIS REGIIS AD NOS PERTINENTIBUS AD CAUSAM NOSTRÆ CORONÆ. Has Literas

Art.7. „ teras in Annalibus Papirii Massoni, lib. 4. pag. 475. lege-
§. 11. „ re est.

2. RESP. Regalia hic non accipiuntur eo sensu quo in numero singulari Regalia definita est à P. Alexandro Art. 1. §. 1. sed pro juribus illis temporalibus quæ à Scriptoribus qui de Domanio Regio disputarunt explicantur; ac præsertim de iis quæ Regibus debentur ratione feudorum ab ipsis immediatè pendentium. Nec, si aliter sumeretur hoc verbum, facilè foret Dissertatori designare Ecclesias illius regionis, quam Carolus V. Philippo fratri, juxta Joannis communis amborum parentis voluntatem donavit seu confirmavit, in quibus tunc temporis locum haberet Regalia, prout in hac Dissertatione intelligitur. Non enim Ducatus Burgundiæ omnem illum tractum complectebatur, qui postea eâ nuncupatione insignitus est.

§. UNDECIMUS.

Autoritas Gregorii XI.

1. DISSERT. „ Gregorii Undecimi in Diplomate „ dato v. Kal. Septembris anno 1375. de Remissio„ ne Regalium Petro Rothomagensi Archiepisco„ po factâ à Carolo V. Christianissimo Rege : *Vo„ lumus*, inquit, *& Auctoritate Apostolicâ, tenore præsentium „ concedimus, quòd per hujusmodi Remissionem Regaliæ, eidem „* REGALIÆ, *& ejus* JURIBUS, *in quibuscunque consistant, „* REGI *& ejus Successoribus, seu etiam* CORONÆ REGIÆ, *nul„ lum in posterum præjudicium generetur, nec ad consequentiam „ trahi valeant in futurum.* Editum est in Probationibus Libertatum

„ tatum Ecclesiæ Gallic. cap. 15. num. 34. pag. 385. Refert *Art.7.*
„ etiam Chopinus lib. 1. *De sacra Politia, Tit.* 7. n. 14. §. 11.

2. RESP. Jus Regis seu *Coronæ Regiæ* dicitur quod ad Regem non privato sed Regio nomine pertinet & ad successores Reges transit, quamvis ab Ecclesiæ concessione processerit: sicut in Concordatis quintus titulus est *de Regiâ ad Prælaturas nominatione*, quod Jus Regium rectè dici potest, tametsi per ipsamet Concordata Regibus Christianissimis à Leone X. concessum sit. Addi posset, quòd etiamsi quis declaret, se nolle alterius juri præjudicium generare, non ideò fatetur, alterum habere jus illud. Rex Franciæ fructus novo Episcopo Rothomagensi propter Gregorium remiserat: num Pontifex Regi gratias agens decernere debuit, Regaliam non esse nuncupandum Jus Regium: præsertim cùm Rex timere videretur, ne remissio à se facta juri suo præjudicaret? Non approbat Gregorius, sed recitat modum loquendi, quo Regalia Jus Coronæ Regiæ dicebatur, ut ex ejus verbis liquet: *Charissimo*, inquit, *in Christo Filio nostro Carolo Regi Francorum illustri ratione temporalitatis dictæ Rothomagensis Ecclesiæ, homagium & fidelitatis debitæ juramentum*, PROUT FERTUR, *præstare tenetur. . . . Regaliam quam ratione hujusmodi vacationis dictæ Rothomagensis Ecclesiæ, ibidem* HABERE DICITUR. Accedit, quòd si Gregorius absolutè, nec tantùm enunciativè, Regaliam Jus Regiæ Coronæ nuncupare dicatur, nihil aliud significaret, quàm Jus illud Regi competere in aliquibus Ecclesiis ex antiquâ consuetudine, & tolerantiâ Ecclesiæ, non autem ex propriâ, Regis conditione ad eum pertinere vel ex ipso Regiæ Dignitatis fonte proficisci, ut Dissertator ipse initio hujus Articuli confessus est, saltem de præcipuâ Regaliæ parte, quæ est Beneficiorum collatio.

 §. §. DUO-

Art.7. §. §. 12.13 14.15

§. §. DUODECIMUS &c.

Testimonia Regum Regaliam Jus Coronæ appellantium.

1. DISSERT. §. 12. „ Idem probant, Ordinatio Regia in Scriniis Cameræ computorum Parisiensis „ descripta, quæ incipit : *Dum Episcopus* : cujus „ hæc sunt verba : *Et confert Rex Beneficia, tanquam in Regalia vacantia, & hoc* DE JURE ET CONSUETU- „ DINE REGNI, ET SUÆ CORONÆ FRANCIÆ.

2. §. 13. „ Literæ Caroli VII. anno 1422. datæ : *Cujus* „ *quidem Canonicatus & Præbendæ, & omnium singulorum Ca-* „ *nonicatuum, Præbendarum, & Dignitatum, Personatuum, &* „ *aliorum Beneficiorum ipsius Ecclesiæ vacantium, dictâ Regalià* „ *vigente, collatio atque omnimoda dispositio* JURE REGALIÆ „ ET REGIÆ DIGNITATIS RATIONE, *pleno jure noscatur per-* „ *tinere ad Nos.*

3. §. 14. „ Ludovici Undecimi Edictum, anno 1463. datum: „ *Comme entre nos autres Droits* A NOUS APPARTENANS, „ NOUS AYONS DROIT A CAUSE DE NOSTRE COURON- „ NE, SOUVERAINETE, ET TEMPORALITE, *& soyons en* „ *possession & saisine, tant par Nous que par nos Predecesseurs,* „ *de tel & si long-temps qu'il n'est memoire du contraire, de confe-* „ *rer les Benefices Ecclesiastiques vacans en* REGALE *en nostre-* „ *dit Royaume.*

4. §. 15. „ Ludovici XIII. in Edicti anno 1629. Art. 16. „ *Nous entendons joüir* DU DROIT DE REGALE, QUI NOUS „ APPARTIENT A CAUSE DE NOSTRE COURONNE, *ainsi que* „ *par le passé.*

5. RESP.

5. Resp. Quodnam est in congerendis hujusmodi testimoniis consilium Patris Alexandri? Si *Regaliam* ideò *Jus Regium rectè nuncupari contendit*, quòd Regi tanquam Regi, ac titulo Coronæ competat, absque concessione, vel saltem consensu Ecclesiæ, errorem adstruit, quem jam in limine istius Articuli repudiavit his verbis; *Regalia quatenus Beneficia conferendi Jus involvit, Jus Regium esse eo sensu, quòd ratione supremæ potestatis temporalis Principibus conveniat, nemo dixerit.* Si autem vult tantum, ut ibidem declarat, quòd *Jus Regium eo sensu vocetur, quòd antiquâ consuetudine, possessione præscriptâ, & ipsius Ecclesiæ seu concessione seu consensione firmatum Coronæ Regiæ coaluerit: sicut Patronatus quos vocant laïcos, ipsis quoque terris atque dominiis ex possessione inhærent, & quasi temporalis juris loco habentur: cùm tamen id juris ex Ecclesiasticæ potestatis fonte profluxerit:* id non molestè feremus, dum sanè accipiatur, nec in præjudicium Ecclesiæ deflectatur. Nec enim negamus *ex antiquâ consuetudine, possessione præscriptâ & ipsius Ecclesiæ seu concessione seu consensione*, Regem Christianissimum in aliquibus Ecclesiis Regaliæ Jus habere; idque non tanquam privatam personam, sed tanquam Regem, quia Jus illud cum Corona transit ad Successores, sicut jus Patronatûs transit cum universitate bonorum, quibus inhæret, quamvis *temporalis juris loco haberi* non debeat, nec possit absque simonia. Porrò si Regalia *ex Ecclesiasticæ potestatis fonte profluxit*, Ecclesia jure merito prohibere potest, ut jam in Concilio Lugdunensi prohibuit, ne ultra suam concessionem dilatetur.

Art. 7. §. §. 12. 13 14. 15

6. Itaque totum istum Articulum, ceu quæstionem de nomine parùm curarem, ut jam suprà notavi, nisi vererer, ne anguis lateat in herbâ; id est, ne postquam Dissertator statuerit, Regaliam *Jus Regium rectè nuncupari*, de illa sicut de

*Art.*7. juribus Regiis merè temporalibus, & Regiam Dignitatem ne-
§. §. cessariò comitantibus, judicari velit; ac præcipuè quòd Rex
12.13 Christianissimus tanquam supremus Judex declarare possit,
14.15 eam in omnibus Ecclesiis sibi competere, quod reipsâ probare nititur Articulo sequenti. Cavenda est autem æquivocatio eò magis, quòd de Beneficiorum collatione tantùm, non verò de usu-fructu Ecclesiarum vacantium à Dissertatore conceditur, Regaliam *ratione supremæ potestatis temporalis Principibus non convenire:* cùm de utroque idem censendum sit, licèt de collatione Beneficiorum sit manifestius.

7. Possemus quidem suprà relatis testimoniis opponere, illa parùm esse efficacia: quia cùm de nuncupatione rerum agitur ut earum natura vel origo pleniùs cognoscatur; prima vel antiquiora monumenta consulenda sunt. Inducta est Regalia occasione Regalium, seu feudorum à Regibus ad Ecclesias collatorum, per consuetudinem adeò obscuram, ut ejus principium lateat. Inductam Reges accuratissimè retinuerunt; & latissimè ampliarunt, eodem semper nomine illam nuncupantes. Cùm autem certum aliquem ac legitimum ejus titulum, (saltem si excipias usum-fructum feudorum in illis provinciis in quibus ex consuetudine pertinet ad Dominum feudi, deficiente vasallo) non possent assignare, atque illâ non ut privati, sed ut Reges uterentur, eam ad jura Coronæ retulerunt, Jusque Regium aut Regni appellarunt.

8. Sed non est nobis propositum, de nomine disputare: Regalia Jus Regni aut Regis, Jus Coronæ nuncupetur, dummodò per illa nomina intelligatur id, quod ad Regem, non tanquam privatam personam, sed tanquam Principem pertinet; non quidem ex ipsâ Principatûs conditione, sed ex concessione, vel saltem ex libero Ecclesiæ consensu; dumque ex illis

illis nuncupationibus non inferatur Regaliam tam latè patere, *Art.7.*
quàm Regnum ipsum. In his enim ipsis testimoniis, quæ hîc §. 16.
à Dissertatore proferuntur, fit mentio *consuetudinis*, *possessionis*, *usûs præteriti*, quæ in certis tantùm Ecclesiis locum habent.

§. DECIMUS SEXTUS.

Testimonium Petri de Bosco.

1. DISSERT. „ Eumdem loquendi modum usurparunt Jurisconsulti Galli. Petrus de Bosco Advocatus Regius in Prætorio Constantiensi, in Deliberatione super agendis à Philippo Pulchro Rege Christianissimo contra Bullam Bonifacii VIII. quâ potestatem in spiritualibus & temporalibus sibi vendicabat, de Jure Regaliæ hæc habet: *Item idem Rex à tempore Caroli Magni de cujus genere descendit, possedit & præscripsit collationem Prabendarum, & fructus custodiarum Ecclesiarum, non sine titulo & occupando, sed ex dono Hadriani Papæ, qui de assensu Concilii Generalis eidem Carolo hoc & quasi sine comparatione majora concessit, videlicet quòd Ipse & ejus Heredes perpetuò possent Romanos Pontifices, Cardinales, Patriarchas, Primates, Archiepiscopos, ac Episcopos omnes Catholicos quos vellent nominare. . . . . Quæ quantùm ad electionem Prælatorum, Ludovicus heres dicti Caroli remisit, collationem Præbendarum, & dominium fructuum custodiæ Ecclesiarum retinendo, prout singuli Reges Francorum hactenus usi fuerunt.*

2. RESP. Admodùm suspecta esset Advocati Regis Philippi Pulchri tempore dissidii inter Bonifacium VIII. & Philippum

Art. 7. lippum loquentis autoritas, si proposito Dissertatoris faveret.
§. 17. Quis enim ignorat, ut jam observavimus, non raro hujusmodi Officiales de amplificandâ Principum potestate magis esse solicitos, quàm in servandis Ecclesiæ juribus religiosos, & illatam Ecclesiis injustitiam officii sui necessitate sæpiùs excusare. Sed Petri de Bosco testimonium ad hujus Articuli argumentum nihil facit, nec enim potest ex illo colligi, ***Regaliam Jus Regium rectè nuncupari***, si eâ voce designetur potestas ex ipsa Dignitate Regiâ promanans. Imò contrarium potiùs ex eo colligendum esset. Primò enim, Regaliæ originem ad tempus Caroli Magni consignat: unde sequitur ipsam Regiâ Coronâ longè esse recentiorem, atque adeò non esse *Jus ipsi* coævum & insitum. Secundò, ejus originem *concessioni* Ecclesiæ attribuit ***dono Hadriani Papæ***. Sed ut verum fatear infirmissimum est hujus Advocati testimonium & Historiæ veritati minimè consentaneum; tum quia falsum assignat Regaliæ titulum, scilicet concessionem ab Hadriano Papa factam, quam P. Alexander jam Art. 1. §. 1. ac deinde alibi, falsam confessus est: tum quòd affirmet Ludovicum heredem Caroli Magni collationem Præbendarum & dominium fructuum Ecclesiarum vacantium retinuisse, quod à disciplina illius ævi prorsus alienum est, ut alibi ostendimus.

§. DECI-

§. DECIMUS SEPTIMUS.

Testimonium Guillelmi Benedicti.

1. DISSERT. „ Guillelmus Benedicti Præses Tolosa-„ nus in Repetitione Cap. Raynutius: super ver-„ bo, *Uxorem*, num. 369. ait, quòd Franci con-„ tendunt nihil ipsis peculiarius esse INTER JU-„ RA CORONÆ, quàm istud illustre & excellens Jus Rega-„ liorum.

2. RESP. Verbum illud *contendunt*, satis indicat, rem incertam esse, atque Francorum studio magis, quàm ratione constare, quod in §. sequenti clariùs patebit. Adde, quòd Regalia non incongruè *Jus Coronæ* dici potest, tametsi ex concessione Ecclesiæ pendeat, uti suprà explicavimus.

§. DECIMUS OCTAVUS.

Testimonium Ruzæi.

1. DISSERT. „ Arnulphus Ruzæus, in Præfatione „ Tractatûs de Jure Regaliorum: *Jus*, inquit, „ *Regaliorum est species excellentior quàm juris Pa-„ tronatûs. . . . Illud est Jus inter præcipua jura „ Coronæ, quod censetur dignissimum, quod Reges Francorum „ hactenus sibi vendicaverunt*, &c.

2. Ruzæus in sua Præfatione part. 1. num. 4. testimonium Guillelmi Benedicti laudans & explicans, absurdum & repugnans profert Regaliæ fundamentum, quòd scilicet *illustre*

Art.7. *& excellens Jus Regaliorum cœlitùs Francorum Regibus concessum fuit : & quòd successit in locum Investituræ Præsulum, quam retroactis annis Adrianus Pontifex Maximus Regibus contulit Cap. Adrianus 63. dist.* Quomodò illud Jus cœlitùs Francorum Regibus concessum est, si collatum est ab Adriano Pontifice? An quæcunque Privilegia Principibus dantur, cœlestia dona sunt? Deus quidem rerum omnium prima origo est: sed si eo tantùm sensu *Jus Regaliorum cœlitùs Francorum Regibus concessum* diceretur, non prædicaretur ut *inter præcipua jura Coronæ dignissimum, illustre & excellens.* Quomodò autem Coronæ coævum est, ut Regalistæ volunt, si successit Investituris Carolo Magno ab Adriano concessis diu post constitutam Franciæ Monarchiam, imò diu post susceptam à Regibus Franciæ Christianam Religionem? Quæ firmitas est fundamenti Regaliæ; siquidem successisse dicitur Investituris ab Adriano concessis, quæ reverâ concessæ non fuerunt, ut fatentur, qui falsum esse agnoscunt Caput *Adrianus* dist. 63. in quo hæc concessio narratur; è quorum numero est Pater Alexander?

§. 19.

§. DECIMUS NONUS.

Testimonium Probi.

1. DISSERT. „Philippus Probus, quæst. 2. de „Jure Regaliæ: *Ex quibus omnibus*, inquit, *inferunt præfati Regalistæ, dictum Jus Regaliæ ad Regem Franciæ ratione suæ Coronæ pertinere, non solùm in una Ecclesia Cathedrali vel pluribus, sed etiam in omnibus* „*Regni*, &c. Et quæst. 49. *Quis tempore apertæ Regaliæ fructus Digni-*

„ *Dignitatis Episcopalis vel Archiepiscopalis suos faciat? Brevi-* Art.7.
„ *ter dic, quòd Rex, cui, inquit, quòd* AD CAUSAM CORONÆ §. 19.
„ REGIÆ, *ab omni ævo, seu tempore, quo primò fuerunt fun-*
„ *datæ Ecclesiæ Cathedrales & Metropolitanæ, tanquam Funda-*
„ *tori & Domino feudali, cui debetur fidelitas, dicti fructus Sede*
„ *vacante debentur, illosque suos facit eo ipso . . . . Beneficia-*
„ *que ad plenam dispositionem Dignitatis Episcopalis spectantia*
„ *confert Jure Regaliæ. Quæ collatio seu dispositio de jure commu-*
„ *ni est in fructu, seu computatur inter fructus.*

2. RESP. Probus, quæst. 2. aliorum sententias refert: quæst. autem 62. num. 2. ex propria sententia dicit, quòd *Jus Regaliæ est extraordinarium, à Privilegio, consuetudine, aut immemoriali tempore procedens.* Quæst. verò 60. Regaliam non habere locum in omnibus Ecclesiis ostendit, & eas quæ in suâ naturali & canonicâ libertate remanserant, enumerat.

3. Quæstione quidem 49. Regaliam inter jura Coronæ recenset; sed nisi probè intelligatur, ex ipsa, quam affert, ratione confutatur, nempe quòd Reges sint fundatores Ecclesiarum Cathedralium, & Domini feudales. Etsi enim supponeremus, Ecclesias à Regibus dotatas ac fundatas fuisse: fundatori, dum vacat Ecclesia, non debentur fructus, nisi eos speciatim sibi reservaverit, nec collatio Beneficiorum, sed tantùm præsentatio ad illa. Dominus autem feudi, ne quidem usumfructum sibi vendicare potest in provinciis à Jure Relevii liberis. Verùm docet Probus ipse quæst. 19. num. 14. & quæst. 49. num. 6. teneri Principes, probare se esse fundatores.

Art. 7. §. 20.

§. VIGESIMUS.

Testimonium Ægidii Magistri.

1. DISSERT. ,, Ægidius Magister Senatus Parisien- ,, sis Princeps; Tractatu de Regalibus cap. 2. *La ,, Regale est un Droit appartenant au Roy à cause de ,, sa Couronne, acquis par ses Predecesseurs par lon- ,, gissime possession, coûtume inveterée & prescrite par temps imme- ,, morial.*

2. RESP. Si ex præscriptione tantùm Jus Regaliæ à Regibus Franciæ comparatum est, non est Coronæ insitum, sed additum, & servanda est regula; *Tantum præscriptum quantum possessum.* Accedit, quòd plures Jurisconsulti Beneficiorum collationem à laïcis præscribi posse negant, ut videbimus Articulo sequenti §. ultimo. Cæterùm Ægidius Regaliam non accipit ubique in illâ significatione, quam habet in definitione à Patre Alexandro traditâ, sed aliquando pro quolibet jure Regio in bona Ecclesiarum, etiam citra usum-fructum, qualis est præstatio fidei vel hominii propter feuda Regalia jam amortizata; & hac ratione Regalia Jus Coronæ posset nuncupari. Sed plana est verborum Ægidii sententia, quòd Jus Coronæ dicatur, quia diuturnâ consuetudine Regibus quæsitum est.

§. VIGE-

§. VIGESIMUS PRIMUS. Art. 7. §. 21.

Testimonium Renati Chopini.

1. DISSERT. „ Renatus Chopinus, lib. 1. *De sacra* „ *Politia*, tit. 7. n. 13. *Atque ego quidem enixè optassem, Regalia hæc Sacerdotalia attribui Sanctæ Sedis Privilegio posse, si quod fide dignâ chartulâ proderetur. Sed minimè interim Jure destitui Regalia existimo, nec rei Beneficiariæ distributionem, de qua agitur, nimirùm à Principe quasi Patrono sibi reservatam, ac immemorabili simul possessione stabilitam.* . . . Num. 14. *Quocircà Gregorius* XI. „ *ingenuè declaravit Rescripto* (eo nimirùm quod suprà laudavi) *Gallici Sceptri profectitium esse potiùs hoc Regaliorum Jus, quàm adventitium, aut alieno partum beneficio : quo nempe alioquin Princeps in donatorem ipsum Pontificem ejusve propinquos ac familiares uti nequivisset ; nec opus habuisset Pontifex commendatitio isto in Regem Diplomate.* Et lib. 2. *De Domanio Gallico*, Tit. 9. *Summus Dominatus consistit in duobus potissimùm, in Fide Clientelari : tum in Lege Regaliorum Sacerdotalium, cui novo jure Leonini Concordati, accessit Regia Nominatio ad Ecclesiasticas Præfecturas. Hæ namque supremi honoris notæ, Principatûs titulis sic affixæ sunt, quasique innati characteres summæ Potestati, ut incessibiles haud dubiè censeantur, & à Regali Dignitate inseparabiles.*

2. Fatetur, vel potiùs probat Chopinus lib. 1. *De sacra Politia*, tit. 7. num. 12. Regaliam, saltem quoad Beneficiorum collationem, quæ præcipua ejus pars est, non esse Jus Coronæ insitum ; id est Regi non competere præcisè ut Regi. Ait

Art. 7. §. 21. enim : *Si respectu profani in bona templorum Dominii, Princeps suis uteretur Regalibus in dandis Ecclesiæ Beneficiis, Sede vacante, sequeretur tales collationes profani omninò juris esse, ac Episcopum, cujus vice mortui successor Rex conferat, Sacerdotalia largiri, non divinitùs instituta illa sacrosancti muneris sui potestate, sed profani feudorum dominatus. Quo nihil absurdius dici vel excogitari de Antistite possit. Cùm ante prædiorum in Ecclesiam donationes sancitum fuerit Episcopis jus manûs imponendæ ordinandique Sacerdotis. Imò* NEC SACERDOTII COLLATIO HABETUR IN FRUCTU, *ut sacro Episcopali Collegio liberè competat in locum defuncti Præsulis succedenti, sed tantùm ut electos necessariò confirmet aut à Patrono oblatos instituat. C. Cùm olim. De Major. & Obed. Unde & multò minùs Rex, orbatâ suo Pontifice Diœcesi, Pontificale gereret dandorum Sacerdotiorum munus,* NISI IN LEGE FUNDI DOTALIS ECCLESIARUM QUARUMDAM HOC SIBI IPSE JUS RECEPISSET, AC MULTIPLICI ANNORUM CENTURIA MANDANDIS SACERDOTIIS RETINUISSET. Miſcet Chopinus Ordinationem cum collatione Beneficiorum : liquet tamen ex ejus ſententia, neutrum Regi convenire ratione Dominii temporalis, ſed ipſum Beneficia conferre, quia illud jus in fundatione aliquarum Eccleſiarum receptum eſt, ac ſubſequente præſcriptione roboratum ; *nisi in lege fundi dotalis Ecclesiarum quarumdam hoc sibi ipse jus recepisset* &c.

3. Id quoque certum eſt, ſenſiſſe Chopinum, quòd collatio Beneficiorum in omnibus Eccleſiis Regi non competat. *Atqui Regalia*, (inquit num. 11.) *ista non ubique exercentur à Principe inter suos, multòque arctioribus, quàm Regni limitibus conscribuntur & terminantur : licèt alioquin Regii Diadematis sphærica forma sit, in qua nihil incisum angulis, nihil sinuosum,* *æqua-*

æqualitatemque motûs ac constantiam in omnibus suis partibus figura servet hujusmodi. Art.7. §.22.

4. Sed cur Pater Alexander prætermisit, nullo apposito omissionis signo, verba Chopini num. 15. quæ significant, ipsum exoptasse, ut Papa Regi Christianissimo Privilegium concederet Beneficia conferendi? *Atque ego quidem*, inquit, *enixè optassem, Regalia hæc Sacerdotalia attribui Sanctæ Sedis Privilegio posse, si quod fide dignâ chartulâ proderetur*: SIVE PONTIFICI MAXIMO COLLIBUISSET ILLUD CERTO PERPETUOQUE VELUT EDICTO SANCIRE. *Sed minimè* &c. Profectò votum his verbis expressum; *sive Pontifici Maximo collibuisset* &c. testatur, Chopinum parùm securos existimasse titulos Regiæ Coronæ ac Patronatûs ad conferenda pleno jure Beneficia; imò nec Juri à consuetudine orto planè fuisse confisum: quæ sententia certior adhuc apparebit, si adjungas, omnes illas prærogativas, quæ Jus illud in immensum auxerunt, atque Ecclesiæ injuriosum pariter & odiosum reddiderunt.

§. VIGESIMUS SECUNDUS.

Testimonium Pasquierii.

1. DISSERT. „ Pasquierius lib. 3. Disquisitionum „ Francicarum, cap. 35. *La Regale est un Droit an-„ nexè à la Couronne de France, comme l'un de ses „ plus beaux fleurons. . . . . Tout ainsi que nous „ nommons ce Droit Regale, aussi est-il né avec nostre Royaume, „ au moins déslors que nos Rois eurent reçû le saint Sacrament de „ Baptesme. Droit qui estant specialement affectè à la Royauté,* que

Art.7. „ *que combien qu'un Prince Regent ait toute Puissance Souveraine,*
§. 22. „ *si ne peut-il conferer les Benefices vacans en Regale.*

2. RESP. Debuit Pater Alexander, ut fidelis Historici munere defungeretur, addere, Pasquierium in eodem capite Regaliam ad Ecclesiæ concessionem retulisse; ne quis existimaret, eam ab ipsamet Regia Corona originem duxisse: *Combien que nostre Regale soit grandement celebrée par la bouche des Advocats de la France, comme une Loy, par laquelle* LES PRELATS ONT CEDE *à nos Rois ce Droit de collation des Benefices: toutesfois nous ne pouvons bonnement descouvrir le temps de son origine.*

3. Idem autem Pasquierius cap. 37. vocat adulatores Curiæ, *Flateurs de Cour*, eos qui universos Episcopatus Franciæ Regaliæ subjiciunt, eorumque opinionem erroneam declarat. Unde fraus detegitur eorum, qui Regaliam ad omnes Ecclesias porrigi ex eo concludunt, quòd Jus Regium, aut Jus Coronæ à quibusdam Scriptoribus dicatur, cùm iidem Scriptores eam nihilominùs ad quasdam tantùm Diœceses contrahant. Quocirca sapientissima videtur ejusdem Pasquierii sententia in prædicto cap. 37. *Il ne faut rien oster à l'Eglise, pour le donner à nos Rois, n'y leur oster pour le donner à l'Eglise. La plus seure guide de nos actions est la longue ancienneté. Or que toutes les Eglises Cathedrales ne tombent en Regale, nous avons plusieurs Ordonnances qui le nous enseignent.* Id est: „ Nihil est Ecclesiæ „ detrahendum, ut Regibus nostris tribuatur; nihil tollen- „ dum Regibus, ut ad Ecclesiam conferatur. Securior agen- „ dorum à nobis dux, diuturna & antiqua consuetudo. Por- „ rò quòd omnes Ecclesiæ Regaliæ non subjaceant, plurimæ „ nos docent Constitutiones.

§. VIGE-

§. VIGESIMUS TERTIUS.

Art. 7. §. 23.

Testimonium Caroli de Grassalio.

1. DISSERT. „Carolus de Grassalio, Regalium „ Franciæ lib. 2. Jure primo: *Primum Jus* (inquit) „ *quod habet Illustrissimus Francorum Rex in Ecclesia* „ *Sancta per gratiam Dei, est facultas conferendi* „ *Dignitates & Beneficia Ecclesiastica in Regno suo Jure Rega-* „ *liæ: quod sic appellatum est, quia Regibus ita peculiare esse Fran-* „ *ci contendunt, ut nihil magis ad* JUS REGIUM *pertinere possit,* „ *secundùm Gaguinum, lib 7. cap. 3.*

2. RESP. Grassalius etiam lib. 2. cap. 1. Regaliam intrà certas Ecclesias concludit quarum Catalogum texit. Dum hoc in tuto sit, parùm oberit nuncupatio. Est enim præ oculis semper habendum, *extensionem Regaliæ* hujus Dissertationis esse argumentum, & totius controversiæ cardinem. Quis autem nesciat ejus generis Scriptoribus in more positum, ut quæcumque ad suam nationem, suumve Principem spectant, honorificentissimis decorent nominibus, & laudibus extollant amplissimis? Id in testimonio etiam sequenti notabitur.

Pppp §. VIGE-

Art. 7. §. 24.

§. VIGESIMUS QUARTUS.

Testimonium Bengei & Pinsonii.

1. DISSERT. „ Antonius Bengeus Antecessor Bituricensis, & Franciscus Pinsonius in Senatu Parisiensi Advocatus, in Tractatu de Beneficiis, „ pag. 327. *Animadvertendum est*, inquiunt, REGALIAM VERE ESSE JUS REGIUM, *Regibus nostris præcipuum & peculiare. . . . Cùm autem ipsam Regaliam ex sacro & augusto Jure Coronæ originem mutuari diximus, ipsique cohærere, ex eo inferre licet generalem esse illius usum, & in omnes hujus Gallici Imperii Episcopatus, Archiepiscopatus & Primatias sese diffundere, nec aliquas esse quæ se abscondant vel subripiant ab observatione, sicut nec à Dominatione vel Imperio.*

2. RESP. Frustrà hîc laudatur Bengeus, cùm non sit Autor testimonii hîc relati, ut colligitur ex Præfatione Pinsonii, qui Tractatum de Beneficiis à Bengeo inchoatum, & ad hunc usque locum non perductum absolvit. Est igitur Pinsonii solius testimonium hîc exscriptum. Sed quid mirum, si Advocatus cui scimus ab Aula præceptum, ut extensionem Regaliæ defenderet, quemque, verisimile est, unum ex illis Jurisconsultis fuisse, qui Patri Alexandro partem materiæ, quâ hæc Dissertatio constat, subministrarunt, Regaliam commendaverit & amplificaverit?

3. Quid reponeret Dissertator, si Tractatus contra Regaliæ extensionem editos ei objiceremus? Responderet, nullius illos auctoritatis esse, utpote *ab Impugnatoribus Juris Regii* editos.

tos. Idipsum nos, sed ratione longè potiori opponimus iis, qui prædictæ extensioni patrocinantur, quòd scilicet nullius momenti sit illorum sententia, (si tamen ita sentiunt omnes, ut loquuntur) quippe cùm libertatem ac jus Ecclesiæ impugnent. Art. 7. §. 24.

4. Vides, Lector, ex iis quæ hactenus dicta sunt, quàm parùm esset utilis Patri Alexandro hîc Articulus, ubi tot testimonia jam alibi relata regerit ad probandum Regaliam *Jus Regium* rectè nuncupari, nisi speraret eâ ratione se faciliùs suasurum, Regem Christianissimum eam propriâ autoritate potuisse sibi in omni sua Ditione attribuere, quod unum sibi in hac Dissertatione proposuit. Illud consilium apertius explicavit Pinsonius hîc relatus, dum ait : *Cùm autem ipsam Regaliam ex sacro & augusto Jure Coronæ originem mutuari diximus, ipsique cohærere, ex eo inferre licet, generalem esse illius usum, & in omnes hujus Gallici Imperii Episcopatus, Archiepiscopatus & Primatias sese diffundere.* Sed quàm vana sit & futulis hæc consequentia, vel ex eo patet, quòd, ut frequenter observavimus, Scriptores omnes, (exceptis paucissimis recentioribus Aulæ adulatoribus) qui Regaliam *Jus Regium* aut *Jus Coronæ* nuncuparunt, eam tamen inter certas aliquas provincias & Diœceses circumscripserunt.

Art. 7. §. 25.

§. VIGESIMUS QUINTUS.

De Declaratione Regis Christianissimi Regaliam ad omnes Ecclesias extendentis.

1. DISSERT. „ Novum itaque loquendi modum „ non usurpavit Rex Christianissimus LUDOVICUS MAGNUS, in Declaratione anno 1673. datâ, cùm Jus Regaliæ unum ex antiquioribus Coronæ juribus appellavit. *Encore que* LE DROIT DE REGALE *que Nous avons sur toutes les Eglises de nostre Royaume,* „ SOIT L'UN DES PLUS ANCIENS DE NOSTRE COURONNE, &c. Et infrà: *Et sur le rapport qui Nous en auroit esté* „ *fait par les Commissaires de nostre Conseil à ce deputez*, LE „ DROIT DE REGALE *auroit esté jugé* INALIENABLE, IMPRESCRIPTIBLE, *& Nous appartenir dans tous les Archevêchez* „ *& Evêchez de nostre Royaume, terres & païs de nostre obeïssance: & nostre intention estant que* NOSTRE DROIT *soit universellement reconnu,* &c. Ubi de Regiis juribus agitur, post „ Regis sapientiâ & justitiâ non minùs quàm fortitudine „ Maximi, qui hæc Judicibus doctrinæ & æquitatis laude florentissimis disquirenda & examinanda commisit, Declarationem, ea in dubium revocare fidelibus Majestatis ejus „ subditis non licet : sed una ipsis manet obsequii religio & „ gloria (inquiunt Gallicani Jurisconsulti & Theologi.)

2. RESP. In rebus merè civilibus locum habere posset illa subditorum erga Principum Edicta obedientia. Sed cùm de re omninò, vel certè maximâ ex parte, Ecclesiasticâ agatur, potiori ratione dicerent Christiani Jurisconsulti & Theologi, non

possunt

possunt fideles, præsertim Episcopi ac Clerici non obtempe- *Art.* 7.
rare Decreto Concilii generalis à pluribus sæculis recepto & §. 25.
executioni demandato. Ac si qua in ea executione difficultas emerserit, & ad Sanctam Sedem per legitimam appellationem perducta fuerit, judicium Pontificis sapientiâ & justitiâ, non minùs quàm dignitate Maximi, judicium summâ cum religione à cunctis fidelibus est excipiendum.

3. Certè S. Ambrosius, S. Anselmus, S. Thomas Cantuariensis aliique Præsules Sanctissimi, qui in rebus merè civilibus & temporalibus æquo vel etiam libenti animo ferebant injurias, ut Principibus morem gererent, non putabant tamen in negotiis spiritualibus & Ecclesiasticis, post Edicta Principum sibi *unam manere obsequii religionem & gloriam*, sed potiùs illud Apostolicum usurpabant: *Obedire oportet Deo magìs quàm hominibus*.

4. DISSERT. „ Idque obsequium naturalis, divini, „ canonici, ac civilis juris est: quod uno Concilii sexti Pari- „ siensis, Canone 8. demonstratum velim adversùs neotericum „ Regii Juris Impugnatorem in Tractatu de Regalia, lib. 1. „ capitibus 1. 4. 5. & 9. & lib. 4. cap. 2. *Constat* (inquiunt „ Gallicanæ Ecclesiæ Patres in Synodo Parisiensi IV. anno 829. „ congregati) *Potestatem Regalem omnibus sibi subjectis secun-* „ *dùm æquitatis ordinem consultum ferre debere, & idcirco opor-* „ *tet ut omnes subjecti fideliter & utiliter atque obedienter eidem* „ *pareant Potestati: quoniam* qui potestati à Deo ordinatæ re- „ sistit, Dei *utique* ordinationi, *juxta Apostoli documentum*, „ resistit. *Sicut enim subjecti à Rege sibi volunt piè & justè opi-* „ *tulari; ita specialiter ei primùm ad salutem animæ suæ procu-* „ *randam, deinde generaliter ad honestatem & utilitatem Regni* „ *secundùm Dei voluntatem disponendam, atque ministrandam, in-*

Art.7. „ *dissimulanter atque irretractabiliter solatium opportunum debent*
§. 25. „ *exhibere. Quod cùm faciunt, & Divinum Præceptum adimplere,*
„ *& fidem Regi debitam evidenter probantur conservare. Hujus-*
„ *modi ergo obsequium à subjectis Regiæ Potestati impendi debere,*
„ *& Legalia Præcepta apertè testantur, & Dominus in Evangelio*
„ *admonet dicens*: Reddite ergo quæ sunt Cæsaris, Cæsari; & quæ
„ sunt Dei, Deo. *Petrus quoque ait*: Subjecti estote omni hu-
„ manæ creaturæ propter Deum, sive Regi quasi præcellenti,
„ sive Ducibus tanquam ab eo missis, &c. *Et non post multa*:
„ Deum timete: Regem honorificate. *Paulus etiam Apostolus*
„ *in idipsum concordans ait*: Omnis anima potestatibus subli-
„ mioribus subdita sit: Non est enim potestas nisi à Deo: quæ
„ autem sunt à Deo, ordinatæ sunt. Itaque qui resistit pote-
„ stati, Dei ordinationi resistit. *Idem etiam scribens ad Titum*:
„ Admone illos Principibus & Potestatibus subditos esse. *Item*
„ *ad Timotheum, quanti pendat causam, imò salutem Regis, de-*
„ *monstrat ita scribendo*: Obsecro igitur primùm omnium
„ fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum
„ actiones pro omnibus hominibus: pro Regibus, & omnibus
„ qui in sublimitate sunt, ut quietam & tranquillam vitam
„ agamus, in omni pietate, & castitate. Hoc enim bonum est, &
„ acceptum coram Salvatore nostro Deo. . . . *Qualiter igi-*
„ *tur Regiæ Potestati parendum, qualiter ejus saluti consulendum*
„ *est, breviter ex Auctoritatibus Divinis dictum sit. Quapropter*
„ *necesse est ut unusquisque fidelis tantæ Potestati ad salutem &*
„ *honorem Regni, secundùm Dei voluntatem, ut membrum capiti*
„ *opem congruam ferat, plùsque in illo generalem profectum &*
„ *utilitatem atque honorem Regni, quàm lucra quærat mundi.*

4. RESP. Importunè omninò adducitur autoritas Syno-
„ di Parisiensis, ad probandum, *Declarationem*, quâ Rex
Chri-

Christianissimus Regaliam ad omnes suæ Ditionis Ecclesias *Art.7.*
noviter extendit, *in dubium revocare fidelibus Majestatis ejus* §. 25.
subditis non licere; vel ad confutanda capita 1. 4. 5. & 9. lib. 1. Tractatûs Appamiensis (librum primum mendo typi, pro secundo vel tertio citatum puto; neque enim ad hujus loci argumentum pertinent illa libri primi capita.) & cap. 2. lib. 4. ejusdem Tractatûs. Vel enim Pater Alexander vult, Concilium Parisiense speciatim jussisse obtemperari Regibus Regaliam extendentibus, quo nihil est à veritate remotius, nihil absurdius: vel præcepisse generatim, ut in jussibus Principum obediretur, sive justis, sive injustis; at error esset intolerabilis: vel declarasse, teneri subditos justis Principum mandatis parere; hoc autem neque Autor prædicti Tractatûs negavit, neque negare aliquis, salvâ fide, posset. Supposuit ille, vel potiùs probavit, prædictam Declarationem à Rege Christianissimo per subreptionem contra jura & libertatem Ecclesiæ datam; neque licere à Concilii generalis obedientia recedere, ad exequendum Edictum Regium ejus Decreto contrarium.

5. An hujusmodi locis communibus diluuntur probationes ex ipsius, ut ita dicam, causæ visceribus petitæ? An quia subditi Principibus parere tenentur, ideò quoties Principes, aut Magistratus sæculares ex eorum autoritate aliquid jus Regium esse declarabunt, *una* cunctos *manebit obsequii religio & gloria?* Nonne videt Catholicus Theologus, quàm latam portam hæc doctrina Regibus eorumque Officialibus, ad Ecclesiæ jura invadenda, Clericorumque libertatem pessundandam, aperiat?

6. Equidem, si locis communibus utendum est, rectiùs ex eodem Concilio Parisiensi VI. lib. 1. cap. 3. inferetur, in negotio de quo agitur præferendum esse Ecclesiæ judicium; quandoquidem juxta S. Gelasii testimonium illic laudatum, *Tantò gra-*

Art. 7. *gravius pondus est*, Sacerdotum, QUANTO ETIAM PRO IPSIS
§. 25. REGIBUS HOMINUM IN DIVINO REDDITURI SUNT EXAMINE RATIONEM. Unde quantùm periclitetur in hac causa Regis Christianissimi conscientia, exposuit Summus Pontifex his gravissimis verbis in Literis ad suam Majestatem datis die 21. Septembris 1678. *Pati non possumus nec debemus, Majestati tuæ obtrudi errorem tam manifestum, tam conscientiæ tuæ, tam Galliæ Regno, tam Ecclesiæ universæ perniciosum* &c. Et infrà: *Quorum profectò malorum & discriminum culpam, nisi providè arceantur, Majestas tua haud dubiè in districto Dei judicio sustineret.* Cùm itaque occasione Regaliæ suæ Majestatis salus periclitetur, Episcopi & Theologi, juxta verba ejusdem Concilii Parisiensis à Dissertatore exscripta, *specialiter ei* PRIMUM AD SALUTEM ANIMÆ SUÆ PROCURANDAM, *deinde generaliter ad honestatem & utilitatem Regni secundùm Dei voluntatem disponendam, atque ministrandam,* INDISSIMULANTER ATQUE IRRETRACTABILITER SOLATIUM OPPORTUNUM DEBENT EXHIBERE; non verò eam adulationibus suis in ruinam impellere. Rex autem tenetur Ecclesiæ seu supremo ejus Pastori aliisque qui pro sua Majestate *in Divino redditurí sunt examine rationem*, sana suadentibus auscultare, non Ministrorum suorum Ecclesias libertate suâ spoliare haud sine Regiæ gloriæ detrimento tentantium injustitiam, legibus seu Edictis roborare.

7. Cæterùm non minùs graviter Benedictus XII. è Gallia oriundus, & ab Historicis tum Galliæ, tum aliarum nationum plurimùm pietatis ac doctrinæ nomine commendatus, de Philippi VI. Regis Franciæ, collationem Beneficiorum in aliquibus Ecclesiis liberis usurpantis, consilio seu facto locutus est. Neque judicavit, *naturalis, divini, canonici, ac civilis juris esse,* ut Regi obsequium hâc in parte præstaretur. *In multis insuper* *Ec-*

Ecclesiis, inquit in Literis seu monitis ad Legatos ab ipso in Galliam missos, relatis ab Odorico Raynaldo ad an. 1337. numeris 17. & 18., *in quibus Prædecessores Regis ejusdem præteritarum vacationum dictarum Ecclesiarum tempore usi non fuerunt Beneficiorum Ecclesiasticorum collatione, idem Rex de novo collationem Beneficiorum tempore Regaliæ sibi vendicare conatur, ut in Turonensi, & in multis aliis Regni Ecclesiis dicitur attentasse*: QUAMVIS PRÆDECESSORES IPSIUS ERGA DEUM ET ECCLESIAS SINCERITATE FIDEI, ET DEVOTIONIS INTEGRITATE POLLENTES, NUNQUAM TALIA VEL SIMILIA, UTPOTE JURI DIVINO ET HUMANO CONTRARIA, ET REDUNDANTIA PLURIMUM IN OPPRESSIONEM ET CONCULCATIONEM ECCLESIASTICÆ LIBERTATIS, ATTENTASSE NOSCANTUR. *Art. 7. §. 25.*

8. Omitto hîc Decretum Concilii Lugdunensis secundi, cujus vim nulla sæcularis potestatis Edicta valent infringere, nullæ eludere Causidicorum cavillationes, nulla obscurare Aulicorum Theologorum sophismata.

9. Libet solùm hîc apponere verba Cleri Carnotensis circa annum 1028. ad Præsules Turonensem, Belvacensem & Aurelianensem scribentis, ut ei liberam eligendi Episcopi facultatem à Rege impetrarent; quibus docemur, veram fidelitatem Principibus debitam non in excusandis quibuslibet eorum factis positam esse, sed potiùs in dandâ operâ, ut ab eorum Ditione abusus Ecclesiæ noxii removeantur. *Nec propter Regis reverentiam*, inquit Ecclesia illa Pastore orbata, *hoc agere pigritemini, quasi hoc pertineat ad fidelitatem ejus. Verè etenim & fideliores eritis, si quæ sunt corrigenda in Regno ejus correxeritis, aut animum ejus ad eandem correctionem compuleritis.* Inter Epist. S. Fulbert. 132.

Art. 8. §. 1.

ARTICULUS OCTAVUS.

Ad quem spectet de Regalia, ejus extensione, appendicibus, vel annexis judicare? Jurisne sit Ecclesiæ, vel Regis?

§. PRIMUS.

Testimonium Ivonis Carnotensis.

1. DISSERT. „ Ad Regem Christianissimum, & Judices quibus causarum hujusmodi cognitionem „ attribuit, ac præcipuè ad Augustissimum Senatum Parisiensem, non verò ad Ecclesiam pertinere judicium de Regalia, ejus extensione, appendicibus, & „ annexis, Regii Magistratus & Jurisconsulti omnes hujus „ Regni censuerunt, Clerus agnovit, Reges solemnibus „ Edictis declararunt, usuque continuo id comprobatum, & „ confirmatum, Romanis Pontificibus approbantibus vel conniventibus. Primam istius rei probationem subministrat Ivo „ Carnotensis Epist. 190. ad Paschalem II. Pontificem Maximum. Radulfus Viridis Remensis Archiepiscopus à gratia „ Regis Christianissimi Ludovici sexti exciderat, quòd ejus „ invitâ Majestate ad eum Archiepiscopatum electus fuisset. „ Ivo Carnotensis & Theobaldus Prior Monasterii Parisiensis „ S. Martini à Campis, sequestres pro ipso ad Regem accesserunt, „ rogantes ut expulso invasore Gervasio eum in Sedem restitueret. Annuit Rex, modò clientelare sacramentum eo „ ritu ac solemnitate præstaret, quo solebant Remenses Archipræ-

,, præſules. Eâ de re actum eſt in Curiâ Aurelianis in Natali Art. 8. §. 1.
,, Domini congregatâ : eò enim à Rege vocatus fuerat Radul-
,, fus. Carnotenſis Præſul, & Domnus Theobaldus nullum
,, non moverunt lapidem, ut hominii remiſſionem à Rege in
,, Radulfi gratiam impetrarent. At nihil effecêre. Quoniam
,, de Regaliæ annexo vel appendice agebatur, Curiæ ac Regis
,, ſtandum judicio fuit. Suaſit Ivo, Præſul ſanctiſſimus &
,, doctiſſimus, ut officio clientelari ſecundùm mores Regni,
,, ſecundùm Curiæ ſententiam & Regis voluntatem fungere-
,, tur. Et quoniam Canonibus contraria erat hominii præſta-
,, tio, & recentibus Sedis Apoſtolicæ Decretis, factum Archi-
,, præſulis apud Summum Pontificem excuſavit, eâ quam lau-
,, davi Epiſtolâ. *Factum eſt*, (inquit) *ut condictum erat; &*
,, *convenientes in Curiam, multiplicatis interceſſoribus petitionem*
,, *noſtram ſemel & ſæpius replicavimus. Sed reclamante Curiâ,*
,, *plenariam pacem impetrare nequivimus, niſi prædictus Metro-*
,, *politanus per manum & ſacramentum eam Fidelitatem Regi fa-*
,, *ceret, quam Prædeceſſoribus ſuis Regibus Francorum antea fece-*
,, *rant omnes Remenſes Archiepiſcopi, & cæteri Regni Franco-*
,, *rum quamlibet Religioſi & Sancti Epiſcopi. Quod perſuadenti-*
,, *bus & compellentibus totius Curiæ Optimatibus, etſi propter*
,, *mandatorum rigorem minùs licebat, factum eſt tamen quia Ec-*
,, *cleſiaſticæ paci & fraternæ dilectioni ſic expediebat. Cùm enim*
,, *plenitudo legis ſit caritas, in hoc legibus obtemperatum eſſe cre-*
,, *dimus, in quo caritatis opus impletum eſſe cognovimus. Petimus*
,, *ergo flexis genibus cordis, ut hoc eodem intuitu caritatis & pa-*
,, *cis veniale habeat Paterna Moderatio.*

2. RESP. Quemadmodum Articulo præcedenti Diſſertator Regaliam *Jus Regium* rectè nuncupari niſus eſt oſtendere, ut ſuaderet ſupremam eſſe Regis Chriſtianiſſimi autoritatem

*Art.*8. circa Jus illud, adeòque potuiſſe ſuam Majeſtatem (is enim eſt
§. 1. totius hujus Diſſertationis ſcopus, ut ſæpè obſervavimus) illud ad omnes ſuæ Ditionis Eccleſias extendere, etiam renitente Summo Pontifice: ita in hoc Articulo probare contendit, ad Regem Chriſtianiſſimum ſpectare, *de Regalia, ejus extenſione, appendicibus & annexis judicare*; ut ſcilicet, quantumvis conſtet per illam extenſionem Eccleſiis injuriam fieri, nemo ſe illi opponendi autoritatem habere videatur, utpote proprii ac ſupremi judicis ſententiâ factæ. Verùm, ut Articulo ſuperiori, explicatâ æquivocatione particularum *Juris Regii*, patuit Regaliam non ideò Jus Regium nuncupari quòd à Regia Corona & Dignitate profluxiſſet, ſed quòd ei ex conceſſione vel ſaltem conſenſione Eccleſiæ acceſſiſſet, atque adeò abſque ſimili Eccleſiæ conſenſu non poſſe ultra limites antiquos produci: ita in hoc Articulo demonſtrabimus, Regem Chriſtianiſſimum ſeu ejus Senatum Pariſienſem in Eccleſiis quidem in quibus Jus Regaliæ ex antiqua conſuetudine obtinet, cauſas quoque particulares circa ejus exercitium, verbi gratiâ, circa Beneficia titulo Regaliæ collata, exortas, diſſimulante ac tolerante Eccleſiâ, dirimere ſolere: quin & Reges ipſumque Parlamentum Pariſienſe Officiales Regios ab inducendo illo Jure in Eccleſias ei minime obnoxias, conquerentibus ac ſupplicantibus ipſis Eccleſiis, ſæpe cohibuiſſe: at nequaquam hinc conſequens eſſe, ut Rex Chriſtianiſſimus aut Parlamentum potuerit proprio judicio, non conſentiente, nedum obſiſtente Eccleſia, Regaliam ſibi vendicare in Provinciis ac Diœceſibus quæ ſuam nativam canonicamque libertatem hactenus retinuerunt.

3. Apparet autem jam in prima probatione Diſſertatoris, quàm parùm reſpondeant theſi probationes. An enim Ivonis teſtimonium oſtendit, ad Regem Chriſtianiſſimum, non verò ad

ad Ecclesiam pertinere judicium *de Regalia, ejus extensione, appendicibus & annexis?* Fatetur Ivo id *factum esse quod propter mandatorum rigorem minùs licebat: factum tamen esse, quia Ecclesiasticæ paci & fraternæ dilectioni sic expediebat.* An *petendum flexis genibus cordis, ut hoc eodem intuitu caritatis & pacis veniale haberet Paterna Moderatio* Pontificis, si nulla ejus, & Ecclesiæ autoritati facta fuisset injuria? Pluribus aliis verbis significat Ivo, justam fuisse legem Ecclesiæ, quam transgressus videbatur Radulfus; sed necessariam fuisse super ea dispensationem majorum malorum vitandi causâ. *In excessibus ergo filiorum supplicatio pro summo reputetur supplicio. . . . . Ubi populorum strages jacent, detrahendum est aliquid Canonum severitati, ut majoribus morbis sanandis caritas sincera subveniat.* Art.8. §. 1.

4. In quo posita esset injuria, quæ fiebat Ecclesiæ à Principibus, dum fidelitatis sacramentum seu hominium ab Episcopis exigebant, non est loci hujus inquirere. Eam plerique in forma hominii tantùm collocatum putant, quòd nimirùm modus illud *per manum & sacramentum* præstandi sacros Ecclesiæ Ministros dedeceret; ac significare videretur, ipsos à Principibus non sola feuda Regalia, sed & omnia jura, & Dignitatem ipsam Episcopalem recipere. Ut ut sit, testimonium Ivonis plùs adversatur Patri Alexandro, quàm suffragetur. Si enim pientissimus & doctissimus ille Antistes excusationem à necessitate arcessit, ubi de consuetudine feudali agitur, quis eum existimet arbitraturum fuisse, obligatos Episcopos subdere se Regiæ Declarationi, quâ contra consuetudinem antiquam, & contra Concilii generalis prohibitionem, Majestati suæ adjudicantur fructus bonorum etiam non feudalium, & Beneficiorum Ecclesiasticorum collatio pleno jure? Num circumstantiæ hominii vel juramenti fidelitatis minùs Regiæ potestati

*Art.*8. §. 1. testati subsunt, quàm extensio Regaliæ ad Ecclesias hactenus ab eo onere liberas?

5. Cur autem potiùs credamus Ludovico VI. Episcopum ad faciendam sibi *per manum & sacramentum fidelitatem* adigenti, quàm Conciliis, ac Summis Pontificibus illam præstare vetantibus? Fatetur enim Dissertator quòd Canonibus contraria erat hominii præstatio, & recentibus Sedis Apostolicæ Decretis. Quòd si Concilia & Pontifices illis temporibus suis Decretis obstabant, ne indecoræ circumstantiæ officio ratione feudorum debito adjungerentur; quantò magis existimassent sui juris esse, impedire ne universos Ecclesiarum reditus, Sede vacante, & Beneficiorum collationem pleno jure, Laïci ad se, in locis ab hoc onere liberis, de novo traherent?

6. Deinde etsi Rex hominium ab Episcopo justè exegisset ratione feudorum, quibus Ecclesia Remensis gaudebat: an inde consequens est, posse Regem Christianissimum Regaliam ad omnes Ecclesias extendere Declaratione, contra quam reclamare non liceat? An Regalia nihil aliud est, quàm hominium? An collatio Beneficiorum pleno jure & redituum universorum usus-fructus idem sunt, ac hominii pro bonis feudalibus præstatio? Sed Dissertatori solenne est, ut, si quâ in parte aliqua interluceat justitiæ scintilla, statim omnia, quæ simul convolvit, justa pronuntiet. Habent feuda suas leges; quas licèt daremus omnes in feudis Ecclesiæ concessis esse servandas, perversè inde concluderetur, justa esse quæcunque sub illo colore fiunt, quamvis à feudorum ratione sint remotissima.

§. SE-

§. SECUNDUS.

Art.8. §. 2.

Exemplum Hildeberti.

1. DISSERT. „Idem probat causâ Hildeberti Archiepiscopi Turonensis cum eodem Rege, occasione collationis duarum Dignitatum in Regalia „vacantium ab ejus Majestate factæ, quam admittere nolebat. Convenit Regem, inexorabilem invenit. Adfuit die & loco statutis *in Audientia eorum qui convenerant.* „*Auditâ utriusque partis causâ*, Rex Sententiam dixit, & *per* „*seipsum prohibuit* Hildeberto *ne de prædictarum reditibus Dignitatum aut præsumeret, aut ordinaret. Fructus etiam possessionum Turonensis Ecclesiæ, quas Regis potestas attingebat,* „*fisco deinceps adscribi, & Regiis usibus deservire* edixit: *Quod* „*ita factum.* Causarum, Jus Regaliæ ejusque extensionem ac „usum spectantium, Regem ac Regios Magistratus Hildebertus Judices agnovit, ad aliud Tribunal causam non detulit, „nec deferre se posse arbitratus est. Ita refert ipse in Epistolâ „ad Amicum, Tom 13. Spicilegii editâ, & superiùs laudatâ. „Nec verò contrarium colligi potest ex his illius verbis: *Arguar mendacii, nisi venerabilis Andegavorum Episcopus nec non* „*plures cum eo Sacerdotes, mihi testimonium perhibuerint, quòd* „*paratus fuerim justitiam exequi, quod eorum subdidi judicio, qui* „*de me non habebant judicare.* Non enim significat, quòd potestatem de hujusmodi causâ judicandi Rex & Proceres vel „Magistratus, quibus ejus cognitionem commiserat, non haberent; sed quòd de ejus persona & statu judicare non possent. Et si quid aliud voluit Hildebertus, nihil obtinuit, nullos

Art. 8. „ nullos in Ecclesia Gallicana, quæ Viris sanctissimis, & liber-
§. 2. „ tatis Ecclesiasticæ vindicibus egregiis destituta non erat, suffragatores, patronos, vel adjutores habuit, ut ipse conqueritur: Regem scilicet hujusmodi causæ supremum Judicem agnoscebant.

2. Resp. Ad Regem quidem recurrit Hildebertus, ut manifestatâ illi causæ suæ justitiâ, Principis illius animum placaret: an autem ut apud eum, aut apud ejus Consilium, tanquam apud Judices, causam litigantium more defenderet, non ita liquet: contrarium insinuant verba illa hîc à Patre Alexandro relata: *Quod eorum subdidi judicio, qui de me non habebant judicare.* Notat quidem P. Alexander coactum fuisse Hildebertum Regium subire judicium, & si quid aliud voluit, nihil obtinuisse. Verùm de ordine dirimendorum negotiorum quæ ad Ecclesiam spectant, non ex Principum cupiditates suas per vim ad effectus perducentium impotentiâ, sed ex Sanctorum jura & libertates Ecclesiæ, etiam cum gravium malorum perpessione, propugnantium exemplis, judicandum est.

3. Nec magis urget quod addit, Hildebertum nullos habuisse adjutores, eò quòd Regem hujusmodi causæ supremum Judicem agnoscerent. Testatur enim experientia nimiùm frequens & infelix, Episcopos in Aula degentes, etsi Ecclesiæ aut alicui Coëpiscopo suo injuriam fieri videant, vel omninò silere, vel debiliter sese Principum voluntati opponere: eosque, qui non solùm docti, sed etiam pii audiunt, moribus Aulicorum nonnihil infectos & emollitos, varia sibi pericula, vel bonorum impedimenta effingere, ut pusillanimitatem suam prudentiæ adscribant. Itaque justè conqueritur sanctus Hildebertus Epist. 75. *Silent Sacerdotes Jesu Christi; denique silent & illi, quorum suffragio credidi Regem mecum in gratiam rediturum.*

turum. Credidi quidem; sed super dolorem vulnerum meorum Rex, illis silentibus, adjecit. EORUM TAMEN ERAT GRAVAMEN ECCLESIÆ CANONICIS OBVIARE INSTITUTIS. EORUM ERAT (SI RES ITA POSTULASSET) OPPONERE MURUM PRO DOMO ISRAEL. *Art.* 8. §. 3.

§. TERTIUS.

Testimonium Innocentii III. in causa Episcoporum Aurelianensis & Antisiodorensis.

1. DISSERT. „ Idem compertum est ex causa Aurelia- „ nensis & Antisiodorensis Episcoporum cum Phi- „ lippo Augusto Rege Christianissimo. His à Rege „ accusatis quòd illius injussu Milites abduxissent, „ eorum Regalia manu Regiâ confestim invaduntur, nullâ judi- „ cii formâ; nec tantùm Regalia, sed etiam alia bona quæcun- „ que possiderent; id enim juris Regii esse Rex contendebat. „ Episcopi id negare, tum factum excusare, vim illatam con- „ queri, gravissimasque expostulationes deferre ad Innocen- „ um III. Quid Pontifex Maximus? Susceptâ Episcoporum „ causâ, gravissimas ad Regem literas dedit, monuit, rogavit, „ jussit ut Regalia & universa his Episcopis subtracta restitue- „ ret. Causam autem suscepit Innocentius, non quòd ejus „ judicium ad Regem pertinere non agnosceret, sed quòd nullo „ Juris ordine servato Episcopi spoliati essent, quamvis parati „ ad subeundum Regiæ Curiæ judicium. Quamobrem Re- „ gem oravit, ut bonis ipsis restitutis, quod legibus, & Regni „ etiam moribus consentaneum erat, causa in Regis Curiâ „ disceptaretur ac judicaretur, secundùm approbatam consue-

*Art.*8. „ tudinem : nisi ejus Majestas in Pontificis gratiam totum reis
§. 3. „ Præsulibus condonare vellet. Epist. 190. lib. 13. *Eorum sai-*
„ *siri fecisti Regalia, imò etiam quædam alia præter illa; cùm nec-*
„ *dum de aliquo foris facto confessi fuerint vel convicti, nec etiam*
„ *ad satisfaciendum commoniti vel inducti; levi occasione præten-*
„ *sâ, quòd quidam eorum Milites in tuo exercitu constituti, ad lo-*
„ *um quem eos adire præceperas, ire cum aliis noluerunt, absenti-*
„ *bus eisdem Episcopis per licentiam à Te liberaliter impetratam.*
„ *Et cùm tam per se ipsos, quàm etiam per venerabiles fratres no-*
„ *stros Senonensem Archiepiscopum & Coëpiscopos suos Tibi humi-*
„ *liter supplicaverint, ut faceres eis reddi Regalia sic subtracta,*
„ *paratis postmodum Curiæ tuæ subire judicium, sicut in talibus*
„ *fieri consuevit, tu supplicationes eorum admittere noluisti, sed*
„ *cogis eos miserabiliter exulare.*

„ Epist. XL. lib. 15. *Cùm ergo taliter processeris contra eos, &*
„ *iidem tam per se ipsos, quàm per Secretarios tuos, nec non ve-*
„ *nerabiles fratres nostros Senonensem Archiepiscopum, & Coëpi-*
„ *scopos suos te monuerint diligenter, humiliter supplicantes ut*
„ *faceres eis reddi Regalia sic subtracta, paratis postmodum Curiæ*
„ *tuæ subire judicium, sicut in talibus fieri consuevit, & Tu*
„ *supplicationes eorum noluisses admittere, ad sententiam Inter-*
„ *dicti quam ad terram tuam in eorum Diœcesibus constitutam tu-*
„ *lerunt, videntur non immeritò processisse, cùm jura & liberta-*
„ *tes Ecclesiarum suarum teneantur juramento præstito defensare.*
„ *Pro cujus relaxatione non satis videris offerre, cùm tantummo-*
„ *dò judicium in Curia tua offeras, ipsis remanentibus spoliatis,*
„ *quod utique spoliati non debent de jure subire, cùm etiam ex*
„ *generali consuetudine Regni tui fidelis à Domino sine judicio spo-*
„ *liatus, nec diem ab ipso super spoliatione suâ teneatur recipere,*
„ *nec in ipsius Curiâ experiri. Nos ergo Serenitatem tuam rogan-*
dam

„ *dam duximus, & monendam, pro magno dono petentes, quatenus pacem Ecclesiæ in Regno tuo conserves; ita quòd Episcopis restitutis, & Interdicti sententiâ relaxatâ, nisi hoc nobis velis ex toto donare,* IN CURIA TUA DE IPSO NEGOTIO, SECUNDUM APPROBATAM CONSUETUDINEM, COGNOSCATUR. *Art.* 8. §. 3.

2. RESP. De hâc quoque controversiâ jam actum est Art. IV. §. 25. In eâ quæstio non erat de Regaliâ propriè dictâ, cùm Sedes Episcopales non vacarent; sed de servitio merè feudali. Sic enim rem exposuit P. Alexander in dicto §. 25. *Cùm Rex Philippus Augustus in Regalia Episcoporum Aurelianensis & Antisiodorensis manum injecisset &c.* Neque intelligo quo consilio nunc idem Dissertator in §. quem discutimus, dicat, manu Regiâ invasa fuisse *non tantùm Regalia, sed etiam alia bona quæcumque possiderent* illi Episcopi, cùm id *juris Regii esse Rex contenderet:* cùm in §. 25. Articuli IV. scripserit, quòd *Regem non sola feuda, sed ipsas domos Episcopales & suppellectilem occupasse,* FALSO *quidam subjecerant Pontifici*; & expressè testetur Rigordus, quòd *Rex eorum* (Præsulum suprà memoratorum) *Regalia confiscavit, scilicet* EA TANTUM TEMPORALIA QUÆ AB EO FEODALITER TENEBANT.

3. Innocentius autem putans Philippum jus feudale ad bona non feudalia extendisse, atque ordinem judiciarium non servasse, existimavit autoritatis suæ esse, injuriam prædictis Episcopis factam resarciendam curare; *Ne propter tantam patientiæ nostræ moram*, inquit lib. 3. Regest. 15. Epist. 40., *ex quâ propter favorem tuum, dictorum Episcoporum gravamen, non solùm dissimulasse, verùm etiam neglexisse videmur; Apostolicæ autoritatis cogamur adhibere censuram.*

4. Constat præterea præfatos Episcopos jus suum Censuris

 pro-

Art. 8. propugnasse, ac judicium de illis Censuris, etiam ex confes-
§. 3. sione Philippi Regis, ad Summum Pontificem pertinuisse: *De prudentia Senonensis Archiepiscopi*, inquit Pontifex ad eundem Regem scribens Epist. 106. *non possumus non mirari, qui post appellationem ad nos legitimè interpositam, & contra nostri formam Mandati, perversè processit in causa quam ad petitionem tuam sibi duximus committendam, super relaxandâ sententiâ Interdicti, quod in terram tuam venerabiles fratres nostri Autisiodorensis & Aurelianensis Episcopi pertulerunt.*

5. Ex verbis autem Innocentii III. in Epist. 15. lib. 40. hìc à Patre Alexandro relatis, patet, juxta sententiam illius Pontificis, potuisse Episcopos Ecclesiarum suarum libertatem Censurarum armis tueri: *Ad sententiam Interdicti*, inquit, *quam ad terram tuam in eorum Diœcesibus constitutam tulerunt, videntur non immeritò processisse, cùm jura & libertates* Ecclesiarum *suarum teneantur juramento præstito defensare.*

6. Dum ergo Pontifex rogabat, ut *in Curia Regis de ipso negotio secundùm approbatam consuetudinem* cognosceretur, de quæstione tantùm merè feudali loquebatur. Unde nihil ex hac autoritate concluditur, pro extensione Regaliæ ad omnes Ecclesias, per Arrestum Parlamenti Parisiensis, ac deinde per Declarationem Regiam factâ. Nulla est enim *approbata consuetudo*, quæ Domino jus tribuat proprio sibi judicio vindicandi usum-fructum bonorum omnium vassalli, & distributionem omnium officiorum ab ipso pendentium, sub eo colore quòd inter illa bona, nonnulla forsan inveniantur feuda; quod adhuc absurdius est in illis Provinciis, ubi ex *approbata consuetudine* ne ipsi quidem feudorum fructus, mortuo vassallo, ad Dominum pertinent.

§. QUAR-

§. QUARTUS.

Aliud ejusdem Innocentii III. testimonium.

1. DISSERT. ,, Idem Pontifex in causa Præbendæ va-,, cantis in Regalia, quam Rex Clerico suo contu-,, lerat, alius autem sibi deberi contendebat, Maje-,, statem ejus monuit *ut à viris prudentibus & in* ,, *jure peritis fidele consilium* super hoc negotio requireret: ,, illamque rogavit, *quatenus si ab eisdem viris prudentibus* illi ,, responderetur *quòd Odo Clericus præfatam Præbendam de jure* ,, *deberet obtinere ob reverentiam Sedis Apostolicæ, id æquani-* ,, *miter toleraret.* Regem scilicet causarum Regaliæ judicem ,, agnoscebat doctissimus & prudentissimus Pontifex, & ra-,, tam fore sententiam, quam ex Consilio Magistratuum ac ,, Jurisconsultorum suorum ejus Majestas tulisset. Nec hu-,, jus negotii cognitionem sibi vendicavit, quamvis Rex Chri-,, stianissimus ejus Sanctitatem rogasset ut collationem Præ-,, bendæ *secundùm antiquam & approbatam consuetudinem* ,, *Regni sui* à se factam, ad cumulum Juris confirmaret.

2. RESP. An quia Pontifex hortatur Regem, *ut à viris prudentibus & in jure peritis fidele consilium requirat*, ideò supremum in ea causa judicem illum agnoscit? Eâdem ratione probaretur, amicum esse judicem causæ, super quâ monetur ab amico ut viros prudentes, & in jure peritos consulat. Cur Pontifex à Rege postulasset, ut viros prudentes & jurisperitos consuleret, si cum illo tanquam cum judice egisset? Nonne suæ Majestati judicanti assistere solebant Consiliarii? Num illi non erant prudentes & periti?

Art. 8. §. 5. 3. At, inquies, petit etiam à Rege Innocentius, quatenus, *si ab eisdem viris respondeatur quòd Odo Clericus Præbendam de jure debeat obtinere, ob reverentiam Sedis Apostolicæ id æquanimiter toleret.* Id apertiùs innuit, Pontificem non egisse apud Regem tanquam apud judicem. Quis enim judicem rogat, ut æquanimiter toleret, propter reverentiam alterius personæ, causam, quam justam noverit, executioni demandari? Dum autem Rex Christianissimus Pontificem rogavit, ut collationem Præbendæ à se factam confirmaret, testatus videtur se de suo jure subdubitasse, vel ad minus se hujusmodi controversias, quamvis particulares & ad Ecclesias Regaliæ suppositas spectantes, absolutâ autoritate dirimere noluisse, sed collationes Præbendarum, ubi aliqua lis subesset, ab Ecclesiastica potestate confirmandas curasse, saltem *ad cumulum juris.* An igitur existimasset licere sibi per suæ Curiæ judicium ac propriâ autoritate, contra Ecclesiæ in Generali Concilio congregatæ Decretum, Regaliam per totum suum Regnum diffundere?

§. QUINTUS.

Aliud ejusdem Pontificis testimonium.

1. DISSERT. „Idem Pontifex professus est in Epi„stola ad Gallicanos Præsules, cognitionem ac ju„dicium de feudo ad Sedem Apostolicam non per„tinere, sed ad Regem. *Non enim* (inquit) *in„tendimus judicare de feudo, cujus ad ipsum spectat judicium.* „Porrò judicium de Jure Regaliæ, & ejus appendicibus vel „annexis, est judicium de feudo: cùm in feudorum condi-

tione

„ tione ac legibus fundatum ſit, ut ſuperiùs oſtendimus, nec Art.8.
„ diffitetur nuperus Regiorum Jurium Impugnator in Tracta- §. 5.
„ tu de Regalia : judicium itaque de Regalia, & ejus exten-
„ ſione, appendicibus, vel annexis ad Regem, & ad ejus Con-
„ ſilium, ſive ad Senatum cui illud attribuit, omninò pertinet.
„ Sic noſtrates Juriſconſulti ratiocinantur.

2. Resp. Vix aliis armis propugnari poteſt injuſta cauſa, quàm æquivocationibus & ſophiſmatis. *Jus Regaliæ in feudorum conditione & legibus fundatum eſſe* affirmat Diſſertator, ut inde concludat, Regem Chriſtianiſſimum generatim, ſicut de feudo, ita & de Regalia judicare poſſe. Certè aliud eſt, Regaliam, de qua inter nos controvertitur, à feudis initium traxiſſe; aliud in feudorum natura & conditione ita fundatam eſſe, ut de ea tanquam de re prorſus feudali decernendum ſit. Si Regalia intra originis ſuæ terminos ſtetiſſet, non diffitendum quin de ea juxta feudorum conditionem ac leges judicandum eſſet; cùm nihil aliud principio fuiſſe credatur, ut alibi explicatum eſt, niſi uſus-fructus bonorum feudalium, quæ *Regalia* vocabantur, Regibus competens poſt mortem Epiſcopi uſque ad Succeſſoris inveſtituram, in illis Provinciis in quibus ex conſuetudine generali Dominus poſt mortem vaſalli feudum ad ſe recipiebat ejuſque fructus faciebat ſuos, donec novum vaſallum inveſtiret; cujus uſus-fructus loco poſtea ſucceſſit *Relevium*.

3. At verò cùm ejuſmodi uſu-fructui bonorum feudalium in Eccleſiis vacantibus, additus ſit aliorum bonorum Eccleſiaſticorum uſus fructus, etiam decimarum & oblationum, nec non collatio Beneficiorum, quæ acceſſiones juri illi feudali longè præponderant; quis non videat iniquum eſſe, ut jam Regalia tanquam res prorſus feudalis habeatur, & plenum

ejus

*Art.*8. ejus judicium Regiæ poteſtati ita permittatur, ut de ea nullo
§. 5. unquam caſu Eccleſia cognoſcere queat? Alius certè fuit ſenſus magni illius Concilii Lugdunenſis. Non ignoravit jus iſtud in feudis fundatum, hoc eſt à feudis initium duxiſſe, quod vox pluralis, *Regalia*, quâ in ſuo Decreto utitur, ſatis indicat: neque tamen dubitavit quin ad ſe pertineret de illo ſtatuerè, ſolenne Decretum condens, quo & cunctos ab illius abuſu, in locis ubi vigebat, abſtinere juſſit, & ad alia in quibus nondum receptum erat, de novo extendi, ſeveriſſimè prohibuit, aſſiſtentibus & ſuo ſaltem ſilentio approbantibus Philippi III. Regis Franciæ, aliorumque totius penè Orbis Chriſtiani Principum, Legatis.

4. Hinc ultrà inferre licet, quòd cùm Beneficiorum collatio, maximè dum fit *pleno jure*, ſit quid ſpirituale, bonorum autem Deo conſecratorum adminiſtratio & dominium penès Eccleſiam ſit, Regalia, quæ utrumque, prout hodie ſe habet, complectitur, ad Eccleſiaſticam juriſdictionem ſine dubio pertineret, niſi Eccleſia toleraſſet, ut in iis locis ubi ex antiqua conſuetudine Rex Chriſtianiſſimus eam obtinet, etiam controverſias particulares circa ejus exercitium exortas per ſuos judices determinaret. At prorſus iniquum eſſet, ex hâc ejus tolerantiâ Regios Officiales totius rei cognitionem ita ad ſe trahere velle, ut cùm jus illud ad integras Provincias hactenus ab eo liberas, de novo extendant, Eccleſia ſupremuſque ejus Paſtor eis obſiſtere, ac Decreti Lugdunenſis adverſùs eos executionem urgere non poſſet.

5. Miror autem quòd P. Alexander Decretalis *Novit*. De Judiciis, autoritate uſus ſit. Innocentius in ea Decretali multis rationibus probat, ad ſe tanquam Summum Pontificem pertinere, ut cogat Regem Franciæ ad ſervanda pacta cum Rege An-

Angliæ inita, & juramento firmata circa Comitatum Pictaviæ: scribit, servatum in hoc negotio fuisse ordinem à Christo præstitutum, & his verbis expressum: *Si peccaverit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te & ipsum solum. . . Si autem te non audierit adhibe tecum adhuc unum vel duos. . . . Quòd si non audierit eos, dic Ecclesiæ.* Matt. 18. ac Regem Angliæ, præmissis monitionibus, ad sanctam Sedem recurrisse, paratum extemplò ostendere, manifestam sibi fieri injuriam. Et quia Innocentius declarat, se nolle judicare de feudo, quod Rex Angliæ à Rege Franciæ tenebat, visum est Patri Alexandro ex ea Declaratione argumentum trahere, ad probandum illius Pontificis autoritate, Regem Christianissimum esse Judicem supremum causæ Regaliæ; ita ut eam ad Ecclesias liberas extendenti sancta Sedes contradicere nequeat. Quid absurdius? Quid à mente illius Pontificis alienius? Quid veritati repugnantius? An enim judicare de causâ feudali, idem est atque universos Ecclesiæ vacantis reditus undecunque proveniant, etiamsi ex decimis & oblationibus, & collationem Beneficiorum pleno jure, autoritate suâ sibi vendicare? Referenda sunt Innocentii verba, ut videas quàm prudenter ejus testimonio utatur Dissertator: *Non enim intendimus judicare de feudo, cujus ad ipsum spectat judicium; nisi fortè jure communi per speciale Privilegium, vel contrariam consuetudinem aliquid sit detractum: sed decernere de peccato, cujus ad nos pertinet sine dubitatione censura; quam in quemlibet exercere possumus & debemus.* C. *Novit.* de Judiciis. *Art.*8. §. 5.

6. Cæterùm nusquam Autor Tractatûs Appamiensis confessus est, Jus Regaliæ in feudorum conditione ac legibus fundatum esse eo sensu ut Regalia, de quâ in hâc Dissertatione agitur, ad ejus judicium pertineat, ad quem spectat cognitio

Art. 8. §. 6. causarum feudalium. Imò neque agnovit feudorum Jus ad inducendam Regaliam sufficere, sed tantùm eorum occasione in aliquas Provincias jure consuetudinario administratas inductam fuisse. Aliud autem est quòd Principes occasione consuetudinis, quæ in aliquibus Provinciis vigebat, ut Dominus post mortem vassalli fructus suos faceret usque ad investituram successoris, idem factitarint post mortem Episcoporum; primùm quoad fructus feudorum à Regibus ad Ecclesias collatorum; deinde quoad alios; posteà quoad decimas & oblationes; denique quoad Beneficiorum collationem: aliud quòd Principes ea omnia meritò sibi jure feudorum vendicaverint, aut modò vendicare possint, etiam in Provinciis, ubi similis circa feuda consuetudinis defectus omnem adimit prætextum ejusmodi oneris de novo Ecclesiis imponendi; quòdque soli de novâ illâ servitute inducendâ supremi sint Judices.

§. SEXTUS.

Autoritas Concilii Lateranensis IV.

1. DISSERT. „ Concilium Oecumenicum Lateranense IV. Canone 42. Clericis interdicit: *Ne quis „ prætextu Ecclesiasticæ libertatis suam de cætero ju„ risdictionem extendat in præjudicium Justitiæ sæcu„ ris, sed contentus existat constitutionibus scriptis, & consue„ tudinibus hactenus approbatis: ut quæ sunt Cæsaris, reddantur „ Cæsari; & quæ sunt Dei, Deo rectâ distributione reddantur.* „ At prætextu Ecclesiasticæ libertatis suam jurisdictionem Ec„ clesiastica Potestas extenderet, in sæcularis Potestatis detri„ mentum, nec contenta esset constitutionibus scriptis & consuetu-

,, ſuetudinibus approbatis, ſi cognitionem cauſarum Jus Re- Art. 8.
,, galiæ ſpectantium ſibi vendicaret, nec redderet Cæſari quæ §. 6.
,, ſunt Cæſaris: uſurparet ſiquidem judicium de feudo, quod
,, ad ipſam non pertinet, ut profeſſus eſt Innocentius III. Ita
,, rurſus differunt noſtri Juriſconſulti & Theologi.

2. RESP. Nec Juriſconſultis, nec Theologis, imò nec Rhetoribus ſcholaſticis digna eſt hæc à locis tam remotis argumentandi ratio, quâ utraque pars ſimiliter uti poſſit. Non uno, ſed innumeris Canonibus & Decretis prohibetur laïcis, ne Juriſdictionem Eccleſiaſticam uſurpent. Ad Juriſdictionem autem Eccleſiaſticam pertinere collationem Beneficiorum, & uſum-fructum redituum Eccleſiaſticorum, & controverſias circa Beneficia exortas, non minùs certum eſt, quàm quòd controverſiæ feudales à Domino feudi ſint dirimendæ. Nam, ut jam diximus, aliud eſt judicium de feudo, aliud jus conferendi Beneficia, & uſum-fructum univerſorum Eccleſiæ bonorum, Sede vacante, prætextu feudorum ſibi vendicare. Non ergo *prætextu Eccleſiaſticæ libertatis ſuam juriſdictionem extendit* Eccleſia *in præjudicium Juſtitiæ ſæcularis*, nec *uſurpat judicium de feudo*, dum renititur Regiis Miniſtris, qui non contenti ut *quæ ſunt Cæſaris, Cæſari reddantur*, *quæ ſunt Dei Deo rectâ diſtributione reddi* non patiuntur.

Art. 8. §. §. 7. 8. 9. 10.

§. §. SEPTIMUS, & seqq. usque ad undecimum.

Arresta circa controversias de Regalia in quibusdam Ecclesiis Franciæ.

1. DISSERT. §. 7. „ Ortâ quæstione de Jure Regaliæ „ & ejus extensione inter S. Ludovicum Regem & „ Ecclesiam Aniciensem an. 1258. causâ judicio Se„natûs finita est. Senatusconsultum refert Chopinus, lib. 2. De Domanio Gallico, tit. 9. num. 6.

2. §. 8. „ De Regalia Ecclesiæ Albigensis judicavit Senatus „ Parisiensis anno 1272. Arrestum ex veteri ejusdem Parla„menti Regesto refert Illustrissimus Archipræsul Petrus de „ Marca lib. 8. de Concordia Sacerdotii & Imperii, cap. 26. „ num. 3.

3. §. 9. „ De Regalia Ecclesiæ Bituricensis eodem in Se„natu actum est, lataque sententia, anno 1277. Arrestum ex„hibet Chopinus, lib. 2. de Domanio Gallico, tit. 9. num. 5. „ Eodem anno Senatusconsultum de Regalia Ecclesiæ Burde„galensis latum est, cujus verba laudat idem Autor. Rex An„glorum, qui Dux Aquitanorum erat, Judicio succubuit. Le„ge D. de Marca lib. 8. De Concordia Sacerdotii & Imperii, „ cap. 27. num. 1.

4. §. 10. „ Eduardus Angliæ Rex, qui Aquitaniæ quoque „ Dux erat, Jus Regaliæ in Ecclesia Cathedrali Aquensi in Pro„vincia Auscitana sibi vendicabat. Capitulum repugnabat, „ idque fieri contra libertatem Ecclesiasticam contendebat.

Verùm

„ Verùm cùm nihil promovere potuisset, jamque per trien- *Art.7.*
„ nium Ecclesia Aquensis ex ea occasione vacaret, & Ministri §. §.
„ Regis Angliæ bona Episcopalia diriperent & consumerent, 7.8.9.
„ Capitulum appellavit Regem Franciæ, tanquam supremum 10.
„ causarum Jus Regaliæ spectantium Judicem. Is erat Philip-
„ pus III. Epistolam Capituli Aquensis ad ejus Majestatem
„ edidit Vir Clarissimus Stephanus Baluzius in Additione ad
„ cap. 28. libri. 8. Domini de Marca, de Concordia Sacerdotii
„ & Imperii, pag. 445. Inscribitur : *Excellentissimo suo Domino*
„ *& Ecclesiæ brachio seculari, Domino Philippo Dei gratiâ Regi*
„ *Francorum, Capitulum Aquensis Ecclesiæ Cathedralis in Vasco-*
„ *nia, salutem cum debita reverentia & honore.* Ubi autem Ec-
„ clesiæ suæ causam exposuêre, hæc habent : *Cùm igitur Domi-*
„ *nus Amanevus de Pomeriis Vicarius ejusdem Ecclesiæ Sede va-*
„ *cante, & Nos ex dictis gravaminibus ad vestram duxerimus*
„ *Audientiam appellandum, & bona ipsa vestræ Dominationis*
„ *præsidio submittendum, Majestati vestræ Regiæ humiliter sup-*
„ *plicamus, quatenus eumdem Vicarium, quem ad prosequendum*
„ *prædicta coram vestrâ Regiâ Majestate Procuratorem nostrum*
„ *constituimus, favorabiliter in suis petitionibus audiatis, & eas*
„ *justè in exauditionis gratiam admittatis.* Data est hæc Epi-
„ stola die Sabbathi post festum S. Lucæ, anno Domini 1275.

2. RESP. Ex illis Arrestis constat, Ecclesias, quarum occasione lata sunt, à Regalia esse immunes; Aniciensem quidem quoad Beneficia, & quoad redituum maximam partem, ut vidimus Art. IV. §. 31.; Albigensem quoad integram Regaliam, ut ostendimus §. 41. ejusdem Art.; Bituricensem item quoad Beneficia, juxta Arrestum anno 1277. latum, & inter Acta Cleri relatum tom. 2. part. 2. tit 6. num. 7.; Burdegalensem autem quoad integram Regaliam, ut vidimus Art. IV. §. 36.;

 Narbo-

*Art.*8. Narbonensem pariter quoad totam Regaliam, ut pro-
§. §. batum est variis in locis, speciatim Art. IV. §. 38. Aquensis
7.8.9. Ecclesiæ libertas tum ex aliis monimentis, tum ex literis mox
10. allatis perspicua est. Quid igitur tam iniquum, quàm Arrestis aliisque actis Ecclesiarum libertatem confirmantibus uti, ad illas in servitutem redigendas, tantâ cum autoritate, ut adversùs illatam injuriam reclamare piaculum dicatur?

6. At, inquies, hæc Arresta probant nihilominùs quod hîc intenditur; scilicet Regem Christianissimum esse hujusmodi controversiarum Judicem. Respondeo, aliud esse aliquem adire tanquam Judicem, ut quæstionem definiat: aliud, ad ipsum recurrere ut Ministros ac subditos suos in officio contineat. Cùm enim aliquis à servo offenditur, potest vel Judicem interpellare, ut eum castiget ac comprimat, vel servi Dominum rogare, ut eum corripiat & cohibeat. Itaque licèt Ecclesia libertatem & jura sua, præsertim spiritualia, censurarum armis tueri possit: tamen ubi aliâ ratione jus suum consequi valet, eâ utitur; ideòque Principum autoritatem implorat, non ut ipsorum Judicio controversias Ecclesiasticas permittat, sed ut ipsi subditos suos ab injuriis Ecclesiæ inferendis deterreant. Idque ad Principum reverentiam pertinet, cùm eorum Officiales injuriarum illarum autores sunt. Ea fuit Prælatorum ac Clericorum, quos objicit Dissertator, mens & consilium, cùm Regum Christianissimorum justitiam invocarunt adversùs Officiales Regios collationem Beneficiorum, aut redituum usum-fructum in Ecclesiis vacantibus usurpare tentantes. Et quia plerunque Reges Christianissimi justas Ecclesiarum preces exaudierunt, aliò recurrendum non fuit.

7. Verùm si quando Principes injurias à suis Ministris factas dissimularunt, vel, quod pejus est, approbarunt, vel etiam non

non ita facilè potuerunt inferiores Dynastas reprimere, vel alia necessaria causa occurrit, Episcopi ad Summorum Pontificum, aut Conciliorum, tanquam propriorum negotii Judicum, autoritatem confugerunt. Id patet ex variis exemplis, quorum omnium præstantissimum est exemplum Concilii Lugdunensis II., de cujus Decreto circa Regaliam Guillelmus Durandus testis oculatus & omni exceptione major, in verbo, *Regalia*, ait; *Præsens constitutio fuit ad clamorem Prælatorum Franciæ & Angliæ promulgata.* Art. 8. §. 11.

§. UNDECIMUS.

De Concilio Biterrensi jurisdictionem Senatûs Parisiensis in causis feudalibus agnoscente.

1. DISSERT. „Causarum Regalia spectantium cognitionem ac judicium ad Regem, ejusque Parlamentum pertinere, probant Literæ Petri Archiepiscopi Narbonensis de rebus gestis in Concilio Biterrensi, anno 1279. ex quibus discimus, Provinciæ „Narbonensis Episcopos in ea Synodo Procuratores constituisse, qui in Parlamento pro Narbonensi Provincia comparerent, super causis feudorum, & militiæ, aliisque oneribus, quæ Ecclesiis & Monasteriis imponebantur, & istarum Ecclesiarum ac Monasteriorum libertates & privilegia coram Regiis Magistratibus proferrent. *Cùm* (inquiunt) *in „Concilio apud Biterrim, per Nos ac venerabiles fratres nostros „Episcopos Provinciæ Narbonensis, ordinatum extiterit, ut Nos „cum venerabili fratre nostro Episcopo Tolosano ad instans Parlamentum debeamus in Franciam personaliter proficisci, constitutique*

Art.8. ,, *tique sint in ipso Concilio Procuratores, qui in ipso Parlamento*
§. 11. ,, *comparere debeant pro Provincia Narbonensi, super antiquis &*
,, *de novo novitatibus emergentibus, feudis videlicet & retrofeu-*
,, *dis, alodiis & exercitu, & gravaminibus illatis, & quæ quo-*
,, *tidie inferuntur, quæ communem tangunt statum Ecclesiarum &*
,, *Monasteriorum ejusdem Provinciæ, libertates, immunitates &*
,, *privilegia ostensuri, prout in ipso procuratorio videbitis pleniùs*
,, *contineri: universitatem vestram requirendam tenore præsen-*
,, *tium ducimus & rogandam, quatenus in procuratorio quod vo-*
,, *bis per latorem præsentium mittimus, vestrum quilibet sigillum*
,, *apponat.*

2. RESP. Cùm Patris Alexandri in hac Dissertatione scopus sit, Regis Christianissimi, Regaliam ad omnes suæ Ditionis Ecclesias extendentis, Declarationem propugnare; quæritur, utrùm sua Majestas atque ejus Ministri & Officiales sint hujus controversiæ supremi Judices: an verò possit Summus Pontifex Decretum Concilii generalis, extensionem hujusmodi prohibentis, exequendum curare, vel potiùs impedire quòminùs ab ejus executione per quadringentos annos continuatâ recedatur? Is est verus quæstionis status: verùm quia Canonum executio in hujusmodi materiâ tam certò Summi Pontificis vigilantiæ atque auctoritati competit, ut eam impugnare Theologo Catholico turpe sit: visum est Dissertationis Autori, quæstionem sub aliâ formâ proponere; ac de multis, puta, *Regaliâ, ejus extensione, appendicibus vel annexis* permistìm disputare: quasi eo ipso ostenderet, Summi Pontificis partes non esse Ecclesias hactenus à Regalia liberas in pristina libertate conservare; quò probaverit, Reges Christianissimos, vel Parlamentum Parisiense aliquas controversias dijudicasse circa Regaliam, vel circa Regaliæ appendices, aut aliquid Regaliæ

liæ annexum, vel quod quoquo modo ad illam referri posse videretur. Art. 8. §. 11.

3. In his Literis Archiepiscopi Narbonensis nequaquam agitur de usu-fructu bonorum Ecclesiarum vacantium, aut de collatione Beneficiorum pleno jure, quæ sunt duæ partes ex quibus integra constat Regalia, sed *de feudis, retrofeudis, alodiis, & exercitu, & aliis gravaminibus* à Regalia longè distinctis. Sed quia illæ injuriæ inferebantur Ecclesiis Provinciæ Narbonensis prætextu feudorum, atque eodem prætextu in alias Provincias, jure scilicet consuetudinario administratas, olim Regalia irrepsit, speravit Pater Alexander, se persuasurum simplicibus, Regem Christianissimum proprio Judicio sibi adscribere Regaliam in illa Provincia posse, quia Metropolitanus adierat Senatum Parisiensem, ut impediret quòminùs insolita servitia feudis Ecclesiasticis imponerentur.

4. Recurrisse autem ad Summos Pontifices, Episcopos ipsiusmet Provinciæ Narbonensis aduersùs Officiales Regios, & adversùs inferiores Dynastas frúctus Ecclesiarum vacantium, prætextu feudorum aut custodiæ, usurpantes, testantur ipsorum Pontificum Literæ à Patre Alexandro adductæ variis in locis, quasi sibi faventes. Ejusmodi sunt literæ Gregorii IX. & Innocentii IV., quæ referuntur post cap. 18. lib. 8. De Concord. Sacerd. & Imper. D. de Marca. Summi enim illi Pontifices injurias contra jura, libertatem, ac bona Ecclesiarum Provinciæ Narbonensis factas prætextu jam dicto Censuris comprimi jusserunt. *Ad Audientiam nostram*, inquit Gregorius IX. *famâ referente pervenit, quòd Senescalli & Balivi charissimi in Christo filii nostri Illustris Regis Franciæ in Narbonensi Provincia constituti, decedentibus Ecclesiarum Prælatis in eâdem Provinciâ castra, villas, & alia bona Ecclesiarum*

Art.8. *rum vacantium contra jus debitum usurpare, ac id de novo in Ec-*
§. 11. *clesiarum juribus attentare præsumunt, quod nullo tempore à Prædecessoribus ipsius Regis vel aliis occasione Regalium, vel aliâ fuit attentatum. Unde ipsis nostris dedimus literis in mandatis, ut à prædictorum excessuum præsumptione omninò desistant. Ideòque Fraternitati vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus si dicti Senescalli & Balivi Mandatum nostrum neglexerint adimplere, vos eos ab hujusmodi præsumptione cessare monitione præmissâ per Censuram Ecclesiasticam, appellatione remotâ, cogatis.*

5. Graviores & prolixiores sunt Literæ Innocentii IV. *Ad aures nostras*, inquit, *Ecclesiæ Gallicanæ querelâ perferente, pervenit &c. Habebat insuper Ecclesiæ præfatæ querela, quòd vacantibus interdum Ecclesiis seu Monasteriis Regni prædicti, si super provisione ipsorum duratura discordia oriatur, iidem Barones & alii Barones, prætextu guardiæ seu advocationis, ad bonorum temporalium eorumdem custodiam dissipatores & consumptores deputant, non custodes, in enormem Ecclesiarum & Monasteriorum sæpius læsionem. . . . . Quocirca Fraternitati vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus præfatos Barones, Balivos, Præpositos, Officiales, & alios Narbonensis Provinciæ, quotiens opus fuerit, ut ab hujusmodi Ecclesiarum & Ecclesiasticarum personarum gravaminibus conquiescant, attentè monere, ac efficaciter inducere studeatis, & si ad monita fuerint pertinaces, ipsos super iis per excommunicationem in personas, & interdictum in terras eorum, appellatione remotâ, veritate per vos, vel per alios cognitâ, compescatis* &c. Putassentne duo illi Summi Pontifices sibi servandum silentium, si Regalia, de qua hîc agitur, non solùm ad Provinciam Narbonensem, sed ad plures alias, hoc est ad dimidiam ferè totius Regni partem, imò ad eas omnes Diœceses quæ imposterum Regiæ Coronæ adjungentur, pro-

pagata

pagata fuisset? An veriti fuissent ne Christianissimorum Regum jurisdictionem offenderent, si Senatusconsulto Parisiensi aut Edicto Regio illam Regaliæ propagationem jubenti obstitissent? Art. 8. §. 12.

§. DUODECIMUS.

Exemplum Philippi Valesii.

1. DISSERT. „Idem usus ex Philippi Valesii Regis „Christianissimi Constitutione anno 1334. datâ, „quæ *Philippina* in hanc usque diem vocata est, „confirmatur. Ortâ enim Quæstione, utrùm „Rex Beneficia de facto duntaxat vacantia Jure Regaliæ conferre posset, hanc illâ Constitutione diremit: illorum collationem Juris esse Regii declarans, & in contrarium à Senatu vel Regiis Commissariis judicari prohibens. Anno 1329. „de Ecclesiasticæ & Laïcæ jurisdictionis finibus coram Philippo Valesio disceptatum fuerat, Petro de Cuneriis Regiorum Magistratuum partes agente & Ecclesiasticæ jurisdictionis extensionem impugnante, Bertrando Æduensi „Episcopo Ecclesiæ jurisdictionem & libertates defendente. „Protestatus fuerat Bertrandus Cleri Gallicani nomine, antequam causam diceret, se de Ecclesiæ libertate coram ejus „Majestate dicturum, *Non ad finem subeundi quodcumque Judicium, sed solùm ad Domini Regis & ei Assistentium conscientiam informandam.* De Judicio causarum Jus Regaliæ spectantium controversia nulla fuit, ut istius disputationis Acta „probant: nec quinquennio post cùm Philippina condita & „promulgata est, Gallicani Præsules & ipse imprimis Bertrandus,

*Art.*8. „ dus, jam ob defensam egregiè Ecclesiasticam jurisdictio-
§. 12. „ nem ac libertatem Cardinalitiis Infulis ornatus, reclamarunt, aut supplicarunt Regi, ne rem indebitam sibi tribueret, ne Judicium usurparet quod ad ejus non pertinebat Majestatem. Quos certè silentium servaturos, aut non intercessuros, verisimile non est, si ex jure & consuetudine causarum hujusmodi cognitio ad Regem non spectasset. Nec Rex in Ecclesiæ utilitates propensissimus, qui ob servata Ecclesiæ jura CATHOLICI gloriosum nomen ab Ecclesia Gallicana & Romana consecutus fuerat, cujus *devotionem erga Deum & Ecclesiam* eâ in causâ commendaverat Joannes XXII. judicium de Regalia, & ejus extensione vel appendicibus sibi tribuisset, nisi diligenti examine jurium suorum habito, certis documentis compertum habuisset, id Regii esse Juris, & antiquæ consuetudinis, sicut ipse in dicta Constitutione profitetur: *Informez à plein de nos Droits & usages susdits*, &c. Porrò, ut ait Guillelmus Benedicti, in Cap. *Raynutius*, pag. 63. n. 264. *Si Doctori consuetudinem aliquam narranti creditur, ut tenet Bartolus; multò meliùs credendum est Regi dictam consuetudinem dispositivè, & non ad alterius suggestionem talem esse asserenti.*

2. RESP. Philippus Valesius initio quidem Regni sui jura Ecclesiæ conservare visus est: verùm non ita semper religiosus Ecclesiasticorum jurium Protector extitit, ut testantur Literæ Benedicti XII. quarum fragmentum §. sequenti refertur, quod vel solùm sufficit confutandis iis quæ hîc à Patre Alexandro dicuntur.

3. Sed antequam illæ Literæ referantur, notandum est, in ea controversia, in qua anno 1329. de Ecclesiasticæ & Laïcæ jurisdictionis finibus coram Philippo Valesio disceptatum fuerat,

rat, inter ſexaginta ſex Articulos ab Advocato Regio propoſi- *Art.*8.
tos nullum extitiſſe, in quo Regi Chriſtianiſſimo vendicare- §. 13.
tur jus adeò ſpirituale, ut collatio Beneficiorum; ac in pleriſque fuiſſe quæſtionem de rebus minoris momenti, quàm ſit uſus-fructus Eccleſiarum vacantium, ut obſervabit quiſquis illos Articulos legere voluerit in Bibliotheca Patrum, tom. 14. edit. Colon. anni 1618. Et tamen proteſtatus eſt Bertrandus Cleri Gallicani nomine, antequam cauſam diceret, ſe de Eccleſiæ libertate coram Rege dicturum, *non ad finem ſubeundi quodcumque Judicium, ſed ſolùm ad Domini Regis & ei Aſſiſtentium conſcientiam informandam.* Quis ergo dubitet, Epiſcopos quotiescumque in ſimilibus controverſiis ad Reges recurrebant, nequaquam ſæculari Poteſtati cauſas Eccleſiaſticas ſubjeciſſe, ſed juriſdictionem Eccleſiæ aliaque ejus jura in omnibus ſalva voluiſſe?

§. DECIMUS TERTIUS.

Literæ Benedicti XII. ad Philippum Valeſium.

1. DISSERT. „ Non diſſimulandum, Benedictum „ XII. Pontificem Maximum graviſſimis monitis Philippum Valeſium ab extenſione Regaliæ, „ & judicio cauſarum omnium Jus illud ſpectantium deterruiſſe. Cujus rei teſtes ſunt ejus Literæ ad Petrum „ Titulo S. Praxedis Presbyterum, & Bertrandum Titulo „ S. Mariæ in Aquiro Diaconum, Cardinales, Sedis Apoſtolicæ in Galliis Legatos, anno 1337. datæ, quas ad eumdem „ annum exhibet Odoricus Raynaldus num. 17. Sic autem „ habent: *Rex quoque præfatus, vacantibus Cathedralibus Ec-*

Art. 8. §. 13. „ *clesiis Regni sui, in quibus* REGALIA *asserit se habere, Be-* „ *neficia Ecclesiastica etiam per Romanum Pontificem, vel per alias* „ *personas Ecclesiasticas, ad quas collatio pertinet eorumdem,* „ *ante vacationem dictarum Cathedralium Ecclesiarum collata, si* „ *ante hujusmodi vacationem non fuerit eorum possessio apprehen-* „ *sa; & quod gravius est, & omni contrarium rationi, Be-* „ *neficia etiam ex collatione eorum, ad quos provisio fue-* „ *rat longo tempore possessa pacificè, quæ similiter tempore* REGA- „ LIÆ *non vacarunt; si tamen de jure tempore* REGALIÆ *dicta* „ *Beneficia obtinentes propter crimen vel aliam causam illis po-* „ *tuissent privari, quamvis nulla privationis vel declarationis sen-* „ *tentia super tali vacatione per Judicem Ecclesiasticum processis-* „ *set, nititur conferre de facto, & possessione ipsorum absque* „ *aliquo judicio Ecclesiastico spoliare, & destituere possessores,* „ *compellens eosdem ad dimittendum illa personis, quibus de facto* „ *illa contulit per bonorum temporalium captionem: & si inter* „ *dictos possessores & eos, quibus illa præfatus Rex confert, con-* „ *troversia oriatur* AD SE SEU AD CURIAM SUAM *nititur cog-* „ *nitionem trahere, & super iis etiam judicare. In multis insu-* „ *per Ecclesiis, in quibus Prædecessores Regis ejusdem præterita-* „ *rum vacationum dictarum Ecclesiarum tempore usi non fuerunt* „ *Beneficiorum Ecclesiasticorum collatione,* IDEM REX DE NO- „ VO COLLATIONEM BENEFICIORUM TEMPORE REGA- „ LIÆ SIBI VENDICARE CONATUR, *ut in Turonensi, & in* „ *multis aliis Regni Ecclesiis dicitur attentasse, quamvis Præde-* „ *cessores ipsius erga Deum & Ecclesias sinceritate fidei & devotio-* „ *nis integritate pollentes, nunquam talia vel similia, utpote Juri* „ *divino & humano contraria, & redundantia plurimùm in* „ *oppressionem & conculcationem Ecclesiasticæ libertatis, atten-* „ *tasse noscantur.* Et infrà: *Nibilominus Rex asserens præscrip-*

tionem

„ *tionem sibi non currere, Beneficium quod Archiepiscopali, vel* Art. 8.
„ *Episcopali Sede vacante, Apostolicâ, vel Ordinariâ, ipsum* §. 13.
„ *eodem Rege tunc non conferente, Auctoritate confertur, etiam*
„ *si is cui hujusmodi Beneficium collatum existit illud per plures*
„ *annos possederit pacificè & quietè, alii confert, ac si tunc Ar-*
„ *chiepiscopatus vel Episcopatus ipse vacaret,* &c. *Cùm itaque*
„ *Vos ad Regnum Franciæ pro magnis & arduis negotiis destine-*
„ *mus, Discretioni vestræ per Apostolica scripta mandamus, qua-*
„ *tenus præfato Regi diligenter exposito quòd singularis ad Perso-*
„ *nam suam Nos urget affectio, specialis afficit charitas* &c. *Eum-*
„ *dem Regem quòd Officiales, Ministros, Familiares, ac Nobiles,*
„ *ac gentes prædictas à præmissis, pro Divinâ & ipsius Apostolicæ*
„ *Sedis ac nostrâ reverentiâ cessare faciat & penitùs abstinere;*
„ *& Ipse similiter cesset & abstineat ab iisdem.* At Benedictus
„ XII. integerrimus prudentissimusque Pontifex, de Regiis ju-
„ ribus certior factus, negotium illud urgendum amplius non
„ existimavit, ab eoque penitùs destitit; atque in id totus in-
„ cubuit, ut pacem inter Anglorum Gallorumque Reges con-
„ ciliaret, ut eorum arma contra Saracenos converteret. Phi-
„ lippinam Rex Christianissimus non revocavit, quæ etiam-
„ num stat incolumis, de suo Regaliæ Jure, usibusque nihil
„ remisit, quibus silentio suo non connivere tantùm, sed pla-
„ nè consentire Benedictus XII. & ejus Successores visi sunt.
„ Et ejusdem Pontificis amantissimas literas ad ipsum Regem
„ triennio post, id est anno 1340. datas legimus, absolutissimæ
„ concordiæ inter ejus Sanctitatem & illius Majestatem Chri-
„ stianissimam testes, apud Odoricum Raynaldum n. 17. qui-
„ bus inter alia scribit: *Cæterùm cùm Te, fili Amantissime, porte-*
„ *mus in visceribus charitatis ad tuum & Regni tui prædicti ho-*
„ *norem promovendum & commodum, quantùm cùm Deo possu-*
mus

Art. 8. „ *mus aſpirantes, & tuo devoto propoſito in dictis Literis Regiis*
§. 13. „ *delectabiliter recenſito, ſuper quo tibi gratiarum actiones refe-*
„ *rimus, concurrentes* : ILLAM AMORIS ET DEVOTIONIS
„ UNITATEM, QUÆ INTER DICTAM ROMANAM ECCLE-
„ SIAM ET DOMUM FRANCIÆ VIGUIT HACTENUS ET
„ VIGERE CONTINUE NOSCITUR, TECUM FILI CHA-
„ RISSIME, CONFOVERE VOLUMUS ET AUGERE.

2. RESP. Maximi certè momenti eſt iſtud Benedicti XII. teſtimonium. Cùm enim is Gallus eſſet, & Doctor Pariſienſis, non ignorabat jura Regis Franciæ, præſertim quæ maximè conſpicua erant: cùmque aliunde non minori ſanctitate, quàm doctrinâ præditus eſſet, non invidiſſet illa Principi, quem tantopere diligebat, cuique tot exhibuit benevolentiæ ſigna. Quamobrem affirmare licet, abuſus quos Benedictus in hac Epiſtola carpit, recenter fuiſſe introductos. Porrò ſi doctiſſimus pientiſſimuſque Pontifex, *juri divino & humano contrarium, & redundans plurimùm in oppreſſionem & conculcationem Eccleſiaſticæ libertatis* deputabat, quòd Philippus in Eccleſiis Regaliæ obnoxiis quantùm ad uſum fructum redituum, (neque enim illam ad Eccleſias Occitaniæ aliaſque integrâ ſuâ libertate gaudentes porrigebat) *de novo collationem Beneficiorum tempore Regaliæ ſibi vendicare conaretur*: num Regiæ poteſtatis eſſe crediaiſſet, Regaliam ipſam integram ad Provincias hactenus liberas ac per totum Regnum de novo diffundere? Neque etiam ſentiebat quaſcumque contentiones circa Regaliæ exercitium exortas à Rege aut Regiis Judicibus eſſe dirimendas; quandoquidem improbabat quòd ſua Majeſtas in Eccleſiis Regaliæ obnoxiis, *ad ſe ſeu ad Curiam ſuam niteretur cognitionem trahere* controverſiarum de collatis ob Regaliam eorum Beneficiis, qui *propter crimen vel aliam cauſam*

illis

illis potuissent privari ; quamvis nulla privationis vel declaratio- nis sententia super tali vacatione per Judicem Ecclesiasticum processisset. Art. 8. §. 13.

3. Frustrà verò perspicuis Benedicti verbis opponitur subsequens silentium, quod ex aliis pluribus causis contingere potuit. Nam per illud quadriennium, quo superstes fuit, tot tamque gravibus curis distentus est, tum propter bellum inter Regem ipsum Galliæ, ac Regem Angliæ, tum propter bellum quod contra infideles comparabat; tum denique propter alia ardua negotia, quæ in ejus vita leguntur, ut mirum videri non deberet, si de usurpatione à Philippo circa Regaliam factâ postmodùm siluisset. Sed vero similius est, Principem illum ab hac injustitia aliquandiu destitisse, ne Benedictum offenderet, cujus favorem sibi utilissimum sperabat.

4. Ex literis autem ab Odorico Raynaldo ad annum 1340. núm. 17. relatis negativè tantùm & inefficaciter quis inferat Benedictum postea huic usurpationi acquievisse. In his enim literis Philippi animum placare conatur ex eo offensum quòd Pontifex visus esset suspicari, ipsum fuisse atrocis facinoris in Oratorem Regis Angliæ, non sine gravi Pontificiæ Majestatis injuria patrati, conscium ac participem. Quamobrem loca Franciæ quò tractus fuerat dictus Orator vinculis mancipandus, Ecclesiastico supposita sunt interdicto. Sed Rex sceleris purum se exhibuit, prædictumque Oratorem Avenionem reduci fecit; quâ occasione scriptæ sunt amantissimæ literæ hîc relatæ. Vide an hinc rectè inferat Pater Alexander, Benedictum probasse quòd Philippus Beneficia de facto tantùm vacantia pleno jure conferendi potestatem suâ sibi Constitutione adjudicasset, aliaque suprà memorata in detrimentum Ecclesiasticæ libertatis per se aut per suos Officiales admitteret?

Art. 8. §. 14. 5. An quia Innocentius XI. post datas iterùm iterùmque ad RegemChristianissimumLudovicum XIV. Literas gravissimas, quibus suam Majestatem ab extendendâ ad omnes Ecclesias Regaliâ dehortabatur, alias ei subinde benigno & amanti stylo scripsit aliis de negotiis: neque expressâ ac solemni Constitutione prædictam extensionem, tanquam Decreto Concilii Generalis Lugdunensis II. ac juribus & libertati Ecclesiæ contrariam damnavit, ideò censendus est illi extensioni acquievisse?

§. DECIMUS QUARTUS.

De exemplo Angliæ.

1. DISSERT. „ In Anglia causæ Jus Patronatûs spe„ ctantes in Parlamento duntaxat judicabantur, „ consequenter & quæ de Regaliæ Jure, & ejus „ appendicibus vel annexis oriebantur controver„ siæ. Testis est Eduardus III. Angliæ Rex in Literis ad Cle„ mentem VI. Pontificem Maximum pro Ecclesiæ Anglica„ næ libertate directis, quas refert Walsinghamus, pag. 161. „ *Curia nostra*, inquit, *in qua duntaxat causæ super Jure Pa„ tronatûs dictorum Beneficiorum tractari debent, deluditur, „ & sic Jura Coronæ nostræ tam probrosè quàm damnosè depe„ reunt.*

2. RESP. Controversias de Jure Patronatûs ad Ecclesiæ Judicium pertinere, declaravit expressè Alexander III. ad Regem Angliæ scribens Cap. *Quanto. De Judiciis.* En ejus verba: *Causa verò Juris Patronatûs ita conjuncta est & annexa spiritualibus causis quòd non nisi Ecclesiastico Judicio valeat definiri.*

finiri. Et licèt usus contrarius posterioribus sæculis inductus, Ecclesiasticæ jurisdictioni hac in parte, dissimulantibus Summis Pontificibus, derogasset, non statim sequeretur, idem esse de Regaliâ: tum quia collatio pleno jure præsentationi longè præstat, ac potestatem supponit magis spiritualem, cujus minùs capaces sunt laïci secundùm communem Juris Canonici Peritorum sententiam: tum quia ex eo quòd Ecclesia toleravit, ut in locis ubi Regalia antiquâ consuetudine recepta est, de controversiis particularibus circa ejus exercitium existentibus Rex vel Senatus judicet, nequaquam concludi potest ad suæ Majestatis aut Parlamenti potestatem spectare, ut Regaliam ad plures Provincias ab eo onere liberas, contra Concilii Lugdunensis prohibitionem, de novo extendant. *Art.* 8. §. 15.

§. DECIMUS QUINTUS.

Testimonium Ludovici Undecimi cognitionem controversiarum de Regalia Senatui Parisiensi attribuentis.

1. DISSERT. „ Ludovicus XI. Rex Christianissimus, Edicto die 14. Junii anni 1463. dato, declaravit Regaliæ causas, & controversias circa „ Jus illud de novo emergentes, ad suæ Majestatis, & supremi Senatûs Parisiensis duntaxat cognitionem ac „ Judicium *pleno jure* pertinere, aliis Judicibus quibuscunque „ exclusis: ac Viris Ecclesiasticis sub pœna captionis bonorum, Laïcis sub pœna etiam carceris prohibuit, ne ad Curiam Romanam, aut ad alios quosvis Ecclesiasticos Judices, „ causas Jus Regaliæ spectantes deferrent. Hoc Edictum legere est inter probationes libertatum Ecclesiæ Gallicanæ,

 cap. 15.

Art. 8. „ cap. 15. num. 43. Ejuſdemque auctoritate nituntur Stepha-
§. 15. „ nus Aufrerii in Tractatu de Poteſtate ſeculari ſuper Eccle-
„ ſiaſticas Perſonas in ſecunda Regula, & in vigeſima quinta
„ Fallentia; Guillelmus Benedicti in Repetitione Capitis
„ *Raynutius*, ſuper verbo, *Et uxorem*, in ſecunda Deciſione,
„ num. 366. Henricus Bohic in Cap. *Nobis*: De Jure Patro-
„ natûs; Ruzæus in Tractatu de Jure Regaliorum, Privile-
„ gio 26. Ægidius Magiſter Senatus Princeps, Tractatu de
„ Regaliis, cap. 12. Joannes Feraldus, de Privilegiis & Juri-
„ bus Regni Francorum, Privilegio 11. Carolus de Graſſalio,
„ lib. 2. Regalium Franciæ, Jure 5. Nec de poſſeſſorio tantùm,
„ ſed etiam de petitorio, reſpectu Beneficiorum in Regalia
„ vacantium, & eorum omnium quæ ad Regis collationem
„ pertinent, juriſdictionem & cognitionem ad Regem ac Se-
„ natum pertinere, Juriſconſulti noſtrates docent, moreſque
„ Galliarum & uſus Fori probant.

2. RESP. Neque Ludovico XI. neque alicui ex Autoribus hîc citatis unquam venit in mentem, poſſe Regem Chriſtianiſſimum Regaliam ad omnes Regni ſui Eccleſias autoritate ſuâ extendere. Aliud omninò eſt de controverſiis particularibus circa Regaliam, quoad Eccleſias illi oneri ſubjectas, judicare, quod jam dudum, diſſimulante ac tolerante Eccleſiâ, fit à Regibus Chriſtianiſſimis vel à Senatu Pariſienſi, ut jam ſuprà notatum eſt: aliud de novo Regaliam in Eccleſiis liberis uſurpare, quod vetitum eſt à Concilio Lugdunenſi II. & de hac extenſione hîc agitur, utrùm ſcilicet Regis tanquam proprii ac ſupremi Judicis autoritate fieri poſſit; non autem de litibus particularibus circa Regaliam.

3. Autores citati de controverſiis illis particularibus loquuntur; tantumque abeſt, ut de extenſione Regaliæ ad omnes

Regni

Regni Ecclesias autoritate Regis Christianissimi tanquam solius supremi Judicis faciendâ, accipiendi sint, ut ferè omnes perspicuis verbis affirment, illam in aliquibus tantùm Ecclesiis locum habere. Cur autem citetur Henricus Bohic non intelligo. Non enim agit de Regaliâ, sed de Jure Patronatûs laïcorum; & quæ de illo tradit, Regaliæ, ac præsertim ejus extensioni absque Privilegio Sedis Apostolicæ factæ prorsùs adversantur. Sic enim habet in Cap. *Nobis*, *De Jure Patronatûs*, n. 8. *Tu dic, quòd aut quæritur, utrùm possit habere jus seu vocem in electione de jure communi, & constat quòd non, etiamsi sit Patronus Ecclesiæ &c. aut de consuetudine præscriptâ; & dixit Gloss. 63. distin. in summa & C. Reatina, quòd sic, per istud Cap. in verb. nisi aliter &c. quod est falsum, ut in C. alleg. sacrosancta Massana, secundùm Ber. in fi. hujus Gloss. & Inno. & Host. Et potest esse ratio, quia nullum spirituale jus cadit in laïcum, nec ipsum possidere potest, vel quasi S. de præscript. Causam quæ de Deci. Quamvis & C. Prohibemus, secund. Hostiensem, sine qua possessione præscriptio non procedit, ut ibi infr. de Regul. Juris C. sine possessione lib. 6. Nam secundùm Archidiaconum nec Jus Patronatûs quod cadit in laicum, & quod non est merè spirituale, laïcus potest per consuetudinem acquirere &c. Aut quæritur utrùm possint habere vocem in electione per Privilegium, & tunc aut per Privilegium Episcopale, seu aliud quàm Apostolicum, & dic quòd non.* Art. 8. §. 15.

4. Si quid scripsit Bohic loco à Dissertatore citato quod ad Regaliæ appendices pertinere videatur, illud est quod ait n. 12. videlicet Regem Franciæ habere jus ut ipsius consensus ad electionem Prælatorum requiratur. Sed hoc & à Regalia valdè diversum est, nec Regi Christianissimo universim ab illo Scriptore tribuitur, sed tantùm in multis Ecclesiis.

Art. 8.
§. 16.

§. DECIMUS SEXTUS.

De Regalia in Ecclesiis Armoricis . & Bellicensi, ac de Declaratione anno 1673. *editâ.*

1. DISSERT. „ De Regaliæ Jure in Aremoricis Ec„ clesiis disceptatum est in Senatu, causaque ad „ pleniorem deliberationem Decreto Patrum re„ missa est die 17. Maii 1576. Tandem Jus Rega„ liæ ad illas etiam Ecclesias porrigi debere, Senatusconsulto „ declaratum est. De Regalia Bellicensis Ecclesiæ actum in „ eodem Senatu anno 1608. De Regalia demùm Ecclesiarum „ Provinciæ, Delphinatûs, Aquitaniæ, & Occitaniæ, & „ in Senatu, & in Regio Consistorio actum non semel; tan„ demque Rex Christianissimus Declaratione celebri causam „ finivit anno 1673. Quo in Judicio sanè peremptorio, qua„ tuor Provinciarum Præsules, totusque Clerus Gallicanus, ac„ quieverunt.

2 RESP. Tentarunt quidem Officiales Regii sub finem superioris sæculi Regaliam ad Ecclesias ab eo onere liberas porrigere. Verùm obstitit semper Clerus Gallicanus, apud Reges Christianissimos querelis ac supplicationibus agens. Et quoniam justissimi Principes Ecclesiæ jura hactenus servarant, nihil necesse fuerat ad supremam Sanctæ Sedis autoritatem recurrere, donec Officiarii Regii indefessis animis Ecclesias liberas in servitutem sibi commodam redigere conantes, tandem à sua Majestate Declarationem, Regaliam ad omnes Ecclesias extendentem obtinuerunt.

3. Itaque si Senatus Parisiensis anno 1576. causam Ecclesiæ Nan-

Nannetensis, quæ una est ex Armoricis ad pleniorem deli- *Art.8.*
berationem remisit, ac tandem illam Regaliæ obnoxiam pro- §. 16.
nunciavit: Clerus anno 1577. conquestus est in Comitiis Blesensibus, quòd bona Ecclesiarum liberarum tempore vacationis sequestrarentur ac postulavit, ut liceret eis in posterum libertate suâ gaudere, ac demùm anno 1606. Edictum ab Henrico IV. impetravit, quo Regalia intra limites antiquos conclusa est. Extat inter Acta Cleri Gallicani, tom.2. part. 2. tit. 6. num. 8.

4. Si anno 1608. Senatus Ecclesiam Bellicensem & ejus occasione reliquas Regaliæ subjectas declaravit, tantum abest, ut ejus Arresto paruerit Clerus, ut etiam Literas patentes ab eodem Henrico impetraverit anno 1609. quibus Rex Senatui ejusmodi causarum cognitione interdicebat; idque quia Senatus Arrestum illud tulerat Edicto Regio contrarium: quod quidem Edictum jam verificatum Rex iterùm purè ac simpliciter verificari se velle, significavit. Extant Literæ inter Acta Cleri loco citato num. 9.

5. Tam æquis Christianissimi Regis Placitis pertinaciter obstiterunt Regii Officiales: sed Edictum Henrici IV. renovatum est à Ludovico XIII. Ordinationis editæ anno 1629. Articulo 16. qui refertur etiam in loco citato Actorum Cleri Gallicani numero 29.

6. Edita est anno 1673. à Rege Christianissimo Declaratio, quâ Regalia in omnes Ecclesias Franciæ inducitur; sed subrepta est suæ Majestati contra libertatem Ecclesiasticam, contra Decretum Concilii Generalis Lugdunensis II. contra morem suorum Prædecessorum, ac speciatim contra Edicta Gloriosissimorum Regum Henrici IV. anno 1606. & Ludovici XIII. an. 1629. quorum mentionem modò fecimus.

7. Fal-

*Art.*8. 7. Falsum est autem quòd in Judicio illo seu Declaratione §. 16. Regis Christianissimi anno 1673. editâ *quatuor Provinciarum Præsules totusque Clerus Gallicanus acquieverint:* cùm potiùs eam omnes ægre tulerint, duo autem zelo ac pietate præstantissimi, Alectensis videlicet & Appamiensis, tum literis ad suam Majestatem scriptis, tum publicis Actis ei intercesserint, ipsumque negotium ad Sedem Apostolicam per appellationes detulerint. Imò & plures alii istarum Provinciarum Episcopi gravem suis Ecclesiis injuriam fieri, neque se Declarationi velle assentiri, etiam scripto protestati sunt; tametsi hanc suam protestationem, majorum malorum metu & ob reverentiam Regiæ Majestatis, non publicaverint. Denique jamdudum Clerus Appamiensis pro tuendâ ejus Ecclesiæ Canonicâ libertate plurima gravissimaque mala, ut omnes norunt, perpetitur, & appellationes ad Sanctam Sedem delatas, quantum per calamitates quibus affligitur, ei licet, prosequitur.

8. Sin verò per totum Clerum Gallicanum Dissertator intelligat Præsules Parisiis anno 1682. mandato Regio congregatos, consensus ab eis huic Declarationi præstitus multis nominibus nullus est. Primò, quia sine aliorum Prælatorum quorum intererat, quique numero multò plures erant, procuratione saltem expressâ, qualis ad omnia negotia graviora requiritur, datus est. Secundò, quia Comitia Provincialia minimè libera fuerant in eligendis iis, qui ad Comitia generalia mittendi erant, sed hi à Curia præscripti fuerant, ut omnibus notum est. Tertiò, etiamsi Comitia generalia legitimè fuissent congregata, & Provincialium consensu atque autoritate munita, non valuissent Concilii Generalis Decreto, inconsultâ Sanctâ Sede, derogare. Quartò, quamvis nullum extitisset ejusmodi Decretum, Episcopi sine assensu Summi Pontificis

tificis ejuſmodi ſervitutem ſuis Eccleſiis imponere non poterant, ut docent etiam Regaliſtæ : *Ultra ſuprà dicta*, inquit, Ruzæus in Præfat. Tract. Juris Regaliorum, parte v. num. 4. & ſequentib. *Ego addo, quòd ex voluntate Epiſcopi non poteſt ſpectare Jus conferendi Beneficia ad Reges ſeu Duces & Barones, ſed ſolùm reſervatur Summo Pontifici in ſignum ſuperioritatis habilitare tantùm laïcos tanquam perſonas in-capaces. Ita reperio tenuiſſe Abbatem in terminis in Conſilio ſuo* 106. *incipiente, caſus ſuper quo Conſilium, circa finem, præſertim quando Eccleſia eſſet jam conſtructa, dotata & conſecrata tempore conceſſionis. Movetur duabus rationibus. Prima eſt, quia non poteſt renunciare juri quod eſt introductum in honorem & favorem iſtius Epiſcopalis authoritatis, ut ſunt collationes Beneficiorum, ut dicit textus in Can. Ecce.* 95. *diſt. Notat Gloſſa in dicto Cap: Cùm olim. De Majorit. & Obedien. Argumento, Capite, Si diligenti, de foro compet. Secunda, quia non poteſt Epiſcopus rei ſacræ legitimam ſervitutem imponere, Gloſſa eſt in Can. Piæ mentis* 16. *q.* 7. *ſimilis eſt Gloſſa in C. Nobis. in verb. de ſua Juriſdictione. Inſt. de Jure Patronatûs. Unde opus eſt ut habeat expreſſum Privilegium Sedis Apoſtolicæ, ut ſuprà diximus.* Quintò, Cauſæ Majores ex jure communi, & ex Concordatis inter Sanctam Sedem & Reges Chriſtianiſſimos Sanctæ Sedis cognitioni reſervatæ ſunt, ut abſque illiûs Judicio conſummari nequeant. Cauſam autem Regaliæ de Majoribus eſſe, nemo inficiabitur, cùm in ea de Canonica libertate quàm plurimarum Eccleſiarum agatur, ac de Concilii Generâlis Decreto, circa graviſſimum diſciplinæ Caput, remque majori ex parte ſpiritualem. Sextò, cùm cauſa per appellationes ad Sanctam Sedem fuiſſet perlata, non potuit abſque ipſius injuria à Judicibus inferioribus definiri : multò minùs debuit Summi Pontificis autoritati illudi per

Art 8. §. 16.

Art. 8. conceſſionem Regaliæ, à quâ ipſe liberas ſervare nitebatur Ec-
§. 17. cleſias, ut omnibus notum erat ex Epiſtolis à ſua Sanctitate ad Regem Chriſtianiſſimum ſcriptis, nec non ex negotii examine & ex aliis quæ Romæ geſta erant poſt appellationes delatas. Quamobrem ſua Sanctitas Epiſcoporum Pariſiis mandato Regio congregatorum conſenſum jure merito caſſum & irritum ſuo Reſcripto declaravit.

§. DECIMUS SEPTIMUS.

An cauſa Regaliæ ſit ſpiritualis.

1. DISSERT. „ Inclamat nuperus Regii Juris Impugnator, Tractatus de Regalia lib. 3. cap. 11. „ Regaliam rem ſpiritualem eſſe, adeòque Judicium de controverſiis circa Jus Regaliæ emergentibus, ad Regem, aut Parlamentum non pertinere: Regem „ quippe ac laïcos Judices præeſſe duntaxat in cauſis ſeculi; „ Pontifices in cauſis Dei: & quemadmodum iſti à negotiis „ ſecularibus judicandis abſtinent, ſic illos à cauſis Eccleſiaſticis abſtinere debere. Addet aliquis, Bullam in Cœna *Domini* „ Romæ promulgari ſolitam, Anathemati addicere omnes & „ ſingulos, qui rerum Eccleſiaſticarum juriſdictionem ad „ ſe trahunt, etiam prætextu gratiarum illis conceſſarum.

„ Reſpondent Juriſconſulti noſtrates, immo & Theologi „ graviſſimi, poſt Joannem de Pariſiis, Jus Regaliæ merè ſpirituale non eſſe: quid temporale potiùs redolere, cùm in „ jure feudorum fundetur. At cauſarum omnium feudalium „ cognitio ac judicium ad Dominum feudi pertinet, ut confirmat vetus Tranſactio inita inter Alphonſum Comitem

„ Tolosanum & Abbatem Moysiacensem, cujus hæc sunt ver- *Art.*8.
„ ba : *Item fuit. actum quod Feodatarii nostri & Monasterii no-* §. 17.
„ *stri, si Quæstio sit feudalis propriè sumpto vocabulo*, CUM AD
„ DOMINUM FEODI QUÆSTIO PERTINEAT, *non compel-*
„ *lantur coram alio Judice litigare : si autem sit de rebus emphi-*
„ *teuticis seu censualibus, quæ ab aliquibus abusivè feoda dicun-*
„ *tur, servetur consuetudo loci.* Refert M. Antonius Domini-
„ cii, lib. *De Prærogativa Allodiorum*, cap. 16. num. 9.
„ pag. 159.

2. RESP. Adeò prævalet in Regaliâ spirituale temporali, ut erubescat Dissertator illam quid temporale absolutè vocare, dicatque solùm, *Jus Regaliæ merè spirituale non esse: sed quid temporale potiùs redolere.* At cùm collatio Beneficiorum *pleno jure*, quæ præcipua pars est Regaliæ, non solùm redoleat quid spirituale, sed reverâ quid spirituale sit, ut multoties ostendimus, cur controversiæ, in quibus agitur de porrigendo illo Jure ad plurimas Ecclesias, non pertinebunt ad Judicium Potestatis spiritualis ? Num spirituale temporalis accessorium censeri debet ? Num res ex eo quod redolet, potiùs quàm ex eo quod est, pensari debet ? An quoties aliquid temporale cum spirituali conjunctum erit, totum reputandum erit temporale ? Nonne omnia ferè quæ ad Religionem pertinent ipsaque Sacramenta, cùm hominibus animâ & corpore constantibus tradantur, spiritualia simul & corporalia sunt ? *Si enim incorporeus esses*, inquit S. Joannes, Chrysostomus, homil. 60. ad populum Antiochen, *nuda & incorporea tibi dedisset ipse* (Deus) *dona, sed quoniam anima corpori conserta est, in sensibilibus intelligibilia tibi præbet.* Si ergo quæcunque redolent quid temporale ad jurisdictionem Regiam spectant, quæ causæ Principum Judicio non submittentur ?

Art. 8. 3. Quo sæpius inculcat Dissertator, Regaliam esse fundatam
§. 17. in feudis, eo videtur apertiùs Lectoribus fallaciâ toties repetitâ illudere. Num enim quia exigua redituum Episcopalium portio ex bonis feudalibus provenit, licitum erit Officialibus Regiis, quidquid illis libitum fuerit, non solùm circa illa bona, sed circa alia omnia Ecclesiarum bona, & collationem Beneficiorum statuere, dummodò se id jure feudi facere declarent? Num posset Dominus feudi universas facultates & jura vasalli proprio ac supremo judicio sibi vendicare; quia hic exiguum aliquod feudum ab eo se tenere recognoscit?

4. Frustrà ergo probat Dissertationis Autor, ad Dominum feudi spectare judicium de quæstionibus feudalibus. Frustrà profert Transactionem Comitis Tolosani cum Abbate Moysiacensi. Quæstio enim *de extensione Regaliæ*, non est *quæstio feudalis propriè sumpto vocabulo*. Nisi fortè quæstionis feudalis nuncupatio quibuslibet injuriis vasallo à Domino factis accommodari debeat.

5. DISSERT. „ Respondent secundò, consuetudinis an„ tiquissimæ usum vim Privilegii sortiri : porrò antiquissimâ „ consuetudine jus cognoscendi & judicandi de causis Jus Re„ galiæ, ejusque extensionem & annexa spectantibus, Regi„ bus Christianissimis & iis qui vice sacrâ judicant, quæsi„ tum esse, non solùm ratione possessorii, sed etiam petito„ rii : sicut causarum quarumcumque Beneficialium cognitio „ ratione possessorii ad Regem & Conscriptos Parlamentorum „ Patres pertinet ex antiqua Regni consuetudine, Martini V. „ Pontificis Maximi Diplomate confirmatâ, quod incipit his „ verbis: *Romani Pontificis providentia*, dato XII. Kal. Sep„ tembris, anno 1413. & altero quod incipit: *Apostolicæ Sedis*, „ dato Kal. Maii 1428. item Eugenii IV. quod incipit: *Dudum*

fe-

„ *felicis*, secundo Kal. Aprilis, anno 1432. nec-non Literis Leo- *Art.* 8.
„ nis X. die 4. Februarii in formâ Brevis sub annulo Piscatoris §. 17.
„ ad Tolosani Senatûs Judices datis, quibus testatur contro-
„ versiam super possessorio Monasterii S. Petri de Salino, &
„ Prioratu S. Saturnini de Portu in Ponte Sancti Spiritûs, Or-
„ dinis Cluniacensis, coram ipsis Judicibus legitimè pendere,
„ ipsosque hortatur ut pro Sedis Apostolicæ ac sui reverentiâ,
„ cuidam Joanni mediante justitiâ assistant ac faveant. Hæc
„ Diplomata, Literasque legere est inter Probationes libertatum
„ Ecclesiæ Gallicanæ, cap. 26.

6. RESP. Extra stadium discurritur. Non quæritur an Rex Christianissimus vel ejus Officiales quoad Ecclesias Regaliæ obnoxias de petitorio & possessorio Beneficiorum quæ in Regaliâ vacasse dicuntur, cognoscant ac judicent, multò minùs utrùm de possessorio aliorum Beneficiorum: sed utrùm Rex supremo Judicio possit majorem Ecclesiarum Regni sui partem, quæ Canonicâ sua libertate hactenus gaudebant, Regaliæ jugo subjicere.

7. Usum judicandi de possessorio Beneficiorum non approbavit Martinus V. nec eum secutus Eugenius IV. nisi eâ conditione, si reverâ jam antiquitùs invaluerat; eaque approbatio à Rege Christianissimo postulata est, metuente, ne talis usus aliis Constitutionibus ad conservandam jurisdictionem Ecclesiasticam editis damnatus fuisset. Qua in re observandum est, Reges Christianissimos, etsi consuetudinem hominum memoriam excedentem pro se habere dicerent, veritos tamen fuisse, ne illi consuetudini derogatum fuisset à Pontificibus, licèt nullam ejus fecissent, saltem expressam, mentionem; ideòque illam iteratis Sanctæ Sedis Declarationibus muniendam curasse.

*Art.*8. §. 17. 8. At quia fortè non ita constans erat consuetudo, quam afferebant Reges Christianissimi, Martinus eam non nisi adjectâ conditione confirmavit. *Per hoc autem*, inquit, *nullum jus seu jurisdictionem in præmissis cognoscendis eidem Regi de novo acquiri volumus; sed antiquum, si quod habet, conservari.* Eugenius autem Martini Constitutioni aliud temperamentum adjecit his verbis: *Declarationem, Constitutionem, & Literas prædictas, donec aliud autoritate præfatâ desuper ordinatum fuerit, in suo robore permanere volentes.*

9. Sed his dimissis, quoniam Autor Dissertationis supponit, consuetudinem judicandi de possessorio Beneficiorum in Tribunalibus sæcularibus, esse antiquam, & à Sancta Sede approbatam; peto ut ostendat, eam fuisse antiquam consuetudinem Regni Franciæ, ut Reges Christianissimi Regalia in quibuslibet Ecclesiis sibi vendicarent, (is enim est hujus quæstionis status, ut sæpè monuimus) eamque consuetudinem fuisse à Summis Pontificibus confirmatam?

10. DISSERT. „Certè principium est apud Jurisconsultos receptissimum, quòd consuetudo jurisdictionem tribuit vel tribuere potest. Ita docet Glossa in L. 1. & fin. Cod. „*De Emancipatione liberorum*, per textum, & ibi Doctores, „nec non in Cap. *Cùm contingat. De foro competenti.* Et „Glossa in Cap. *Conquestus.* 9. quæst. 3. & in Cap. fin. 18. „quæst. 2. in Cap. *Dilecti. De Arbitris.* Cap. *Novit. De Judiciis* : & in Cap. *Cùm Dilectus. De Fide Instrumentorum.* „Cùm aliunde consuetudo antiquissima vim Privilegii sortiatur ut constat ex Cap. *Super quibusdam. De verborum significatione L. Hoc jure.* §. *Ductus aquæ. De aqua quotid. & æst.* „sequitur cognitionem ac judicium causarum Jus Regaliæ, „ejusque extensionem, & annexa spectantium, ad Regem Chri-

„ Christianissimum, & ad Judices quibus id ipsius Majestas tri- *Art.* 8.
„ buerit, maximè verò ad Principem Galliarum Senatum per- §. 17.
„ tinere.

11. RESP. Cautè agit Dissertationis Autor, dum Leges & Canones citat, non relatis eorum verbis. Jam enim satis Lectorum patientiâ congerendis pluribus testimoniis proposito suo minimè conducentibus, aliquando etiam repugnantibus, abusus est. Textus Legis primæ Cod. De Emancipat. liber. nihil habet de vi consuetudinis ad tribuendam jurisdictionem. Lex ultima ejusdem tituli jubet emancipare volentem, *eos adire Magistratus, quibus hoc facere vel legibus vel ex longa consuetudine permissum est.* Indene concludendum est, Potestati sæculari licere propriâ autoritate ac judicio Ecclesias nativâ sua liberate gaudentes, vel etiam eas quæ jam olim à Regalia liberatæ ac velut emancipatæ fuerant, in servitutem redigere? An quia L. Hoc jure. §. Ductus aquæ. De aqua quotid. & æst. declaratur, quòd *Ductus aquæ, cujus origo memoriam excessit, jure constituti loco habetur*, Regis Christianissimi Regaliam ad omnes suæ Ditionis Ecclesias recentèr porrigentis Declaratio, constituti loco habenda erit: Decreti autem Concilii Generalis Lugdunensis II. ante quadringentos annos editi & hactenus observati, nec non Summi Pontificis, quo minùs ea executio impediatur, satagentis, autoritas, pro nihilo habenda?

12. At ex illis Legibus (dixerit Pater Alexander) & ex Canonibus citatis, colligitur, *principium apud Jurisconsultos receptissimum, quòd consuetudo jurisdictionem tribuit, vel tribuere potest.* Benè quidem, si verus & legitimus accipiatur ejus principii sensus. Intelligitur enim secundùm judicum & causarum conditionem, ut scilicet Judex Ecclesiasticus adversùs alium Judicem Ecclesiasticum certi causarum spiritualium & Ecclesia-sticarum

*Art.*8. sticarum generis cognitionem præscribere valeat, & similiter
§. 17. Judex laïcus adversùs Laïcum, judicium de rebus civilibus & temporalibus. At neque à Legibus illis, neque à Canonibus, neque à Glossis ea vis consuetudini tribuitur, ut causarum spiritualium & Ecclesiasticarum judicium Magistratibus sæcularibus acquirat.

13. Quin etiam & Canonibus & Legibus irritæ declarantur consuetudines jurisdictioni ac libertati Ecclesiæ contrariæ. Pauca hîc testimonia exscribimus; qui plura desiderabit, inveniet citata in Glossis super ea quæ referimus. L. *Cassa* Authen. Cod. de Sacrosanc. Eccles. CASSA, inquit Imperaror Fridericus, *& irrita esse denunciari per totam Italiam præcipimus*, OMNIA STATUTA ET CONSUETUDINES CONTRA LIBERTATEM ECCLESIÆ, *ejusque personas inductas adversùs Canonicas & Imperiales Sanctiones, & ea de Capitularibus penitùs aboleri mandat nova Constitutio: & de cætero similia attentata in ipso jure decernit* &c. Addit Gloss. verb. *Per totam Italiam. Ubi maximè fiebant. Si tamen & alibi in Romano Imperio hæc fiant, eadem est æquitas: ergo idem Jus* &c.

14. Capite *Clerici de Judiciis*, circà consuetudinem judicandi causas criminales Clericorum in alio Foro quàm Ecclesiastico, sic statuitur; *Cùm Imperator dicat, quòd Leges non dedignantur sacros Canones imitari, in quibus generaliter traditur, ut de omni crimine Clericus debeat coram Ecclesiastico Judice conveniri:* NON DEBET IN HAC PARTE CANONIBUS EX ALIQUA CONSUETUDINE PRÆJUDICIUM GENERARI. Gloss. verb. *Consuetudine. In casu isto non potest habere locum consuetudo; quantumcumque tempore obtenta esset, quia esset contra Ecclesiasticam libertatem, & Statutum Ecclesiæ. Sic S. de consuetudine. Ad Audientiam. Et C. Cùm inter. Et S. de electione C. Cùm causam. Et meliùs C. Cùm terra.*

15. Ca-

15. Capite, *Cùm terra* de elect. abrogatur consuetudo, quâ Principi vindicabatur autoritas in electionibus: *Sicut ex quarumdam literarum tenore accepimus, quidam in electionibus pravæ consuetudinis morbus irrepsit: ut cùm alicujus Prælati electio debet celebrari, conventus ad quem pertinere dignoscitur, duas personas nominet latenter auribus Patriarchæ vel Principis exprimendas, ut sic alterius eligendæ, vel totius electionis penitùs irritandæ, idem Patriarcha vel Princeps plenariam habeat facultatem. Quia igitur hoc redundat in gravamen & perniciem Ecclesiasticæ libertatis*, PRÆSCRIPTAM CONSUETUDINIS PRAVITATEM SANCIMUS PENITUS ABOLENDAM. *Art.* 8. §. 17.

16. DISSERT. „ Addit Archipræsul doctissimus D. de „ Marca lib. 3. *De Concordia Sacerdotii & Imperii*, cap. 10. Ju„ risconsultorum neminem dubitare, quin Privilegia, quæ „ propter merita conceduntur, in contractûs naturam trans„ eant, ideòque revocari nullo modo possint. Tot autem tan„ taque esse in Romanam Sedem Regum nostrorum merita, „ ut Privilegia consuetudine firmata per Bullam in Cœna Do„ mini (cui & hæc exceptio apud nos objici solet, quòd in „ Galliis recepta & promulgata non fuerit) Regibus nostris non „ adimi profiteantur, Bellarminus, cap. 35. contra Barclaium, „ Suares, lib. 4. Defens. cap. 34. num. 29. Navarrus, cap. 27. „ Enchiridii, num. 70.

17. RESP. Absit ut Privilegia Regibus Christianissimis à sancta Sede concessa imminuere velimus: sed meminerit Dissertator horum Renati Chopini verborum, quæ Articulo superiori, §. 20. retulit: *Atque ego quidem enixè optassem, Regalia hæc Sacerdotalia attribui sanctæ Sedis Privilegio posse, si quod fide dignâ chartulâ proderetur*, quæ significant hujusmodi Privilegium nequaquam extare. Neque etiam Reges Christianissimi

Art. 8. mi Privilegium unquam habuerunt, ut suis Judiciis aut Edictis
§. 17. Ecclesias antiquæ libertatis jure ac possessione spoliarent.

18. Nescio autem quâ prudentiâ citentur hîc Bellarminus, Suares & Navarrus. Si enim Illustrissimus Cardinalis Bellarminus non aliter existimavit, usum Judicum sæcularium, de certis Clericorum criminibus judicantium, excusari posse, quàm supponendo, eum Privilegio Apostolico esse munitum (quod tamen nusquam reperitur) quî poterit Pater Alexander doctissimi illius Purpurati autoritate probare, licere Regi Christianissimo, non solùm sine Privilegio, sed etiam contra prohibitionem Ecclesiæ in Concilio Generali Lugdunensi secundo congregatæ, Regaliam in Ecclesiis sui Regni ab illo onere liberis suâ sibi Declaratione vendicare? En verba Bellarmini in Tractatu de Potestate Summi Pontificis in rebus temporalibus contra Gulielmum Barclaium, cap. 35. *Addebat Barclaius esse quædam delicta gravia, quæ privilegiata dicuntur in Gallia, summis Principibus reservata. Sed hoc argumentum in ipsum Autorem retorqueri potest: illa enim non dicuntur privilegiata, quia Princeps ipse sibi reservaverit, quando Privilegium exemptionis Clericis concessit, ut Barclaius existimat: sed dicuntur privilegiata, quia Privilegio Sedis Apostolicæ indultum est Regibus Francorum, ut ea delicta cognoscere possint: id quod explicat Clarus Q. 36. §. fin. versic. Ulterius quæro. Et Aufrerius in Clementina, Ut Clericorum, de Offic. Judic. Ordin. Limit.* 13.

19. Minùs favet Patri Alexandro Suares in defensione fidei Catholicæ adversùs Anglos, lib. 4. cap. 34. Hæc sunt illius verba eo loco num. 29. *Non audeo damnare usum talium Privilegiorum, sed hoc Apostolicæ Sedi remitto. Nam etiam Cardinalis Bellarminus, cap. 35. contra Barclaium, cùm ille diceret, esse in Gallia quædam delicta gravia; quæ privilegiata dicuntur, ipse respondet,*

spondet, ideò dici privilegiata, quia Privilegio Sedis Apostolicæ Art. 8.
indultum est Regibus Francorum, ut ea delicta cognoscere possint. §. 17.
Quibus verbis videtur illam excusationem non improbare, sicut illam non improbant Julius Clarus, & Aufrerius, quos allegat, num. 27. Quinta excusatio erat Privilegium de quo in jure, ut sic dicam, nulla est difficultas, in facto autem est maxima: duo enim quæ ad jus pertinent, certa sunt, unum est, posse hoc Privilegium concedi saltem à Summo Pontifice, quod suprà probatum est, & ex usu satis constat. Alterum est, hoc Privilegium posse à Pontifice revocari, ac proinde ut ad legitimam excusationem prosit, non satis esse quòd semel concessum seu obtentum sit, sed oportere ut perseveret non revocatum.

20. Audi jam Navarri sententiam in Enchiridio, cap. 27. num. 70. aut potiùs 71. *Video pro re indubitatâ haberi in Hispaniis & Galliis, posse regulariter Reges defendere possidentes colorato titulo Beneficia Ecclesiastica, ne absque justâ causæ cognitione deturbentur, vel spolientur, virtute illarum Literarum, etiam Apostolicarum. Quod ut ubique ferè in illis Regnis servatur, ita multi jure munire conantur: an verò satis muniant necne S. D. N. definitioni remitto.*

21. DISSERT. „ *Sanè dubitandum non est,* (inquit Ar-
„ chipræsul eruditus) *quin eximia quædam jura in rebus Eccle-*
„ *siasticis nostri Reges obtineant, quæ cæteris Principibus hodie*
„ *non competunt. Quòd nulli mirum videri debet, qui Privilegiorum*
„ *multitudinem ex officiorum magnitudine metietur. Conturbaret*
„ *profectò Ecclesia Romana, nec suppeterent illi facultates qui-*
„ *bus cum Gallorum Regibus decideret, nisi liberalitatis & per-*
„ *fectæ donationis titulo immensam Beneficiorum suorum molem in*
„ *eam contulissent. Si ergo liberalitate Summi Pontifices repende-*
„ *re volunt, quod ex merâ donantium liberalitate consecuti sunt,*

Art. 8. „ *non est cur cæteri Principes nobis invideant benigniorem erga*
§. 17. „ *Reges nostros Romanæ Sedis remissionem. Certent nobiscum li-*
„ *beralitate; tunc integrum illis erit de Privilegiis quoque nobis-*
„ *cum certare.* Tum Regum nostrorum in Romanam Sedem
„ Beneficia cum Beneficiis à Constantino Ecclesiæ collatis me-
„ ritò confert. *Constantinus enim ab infidelium tyrannide Eccle-*
„ *siam Christianam liberavit: Reges Francorum ab Ecclesia Roma-*
„ *na servitutem, quâ ab Imperatoribus premebatur, armis suis*
„ *depulerunt. Constantinus Christianos libertati restituit: Reges*
„ *Francorum durum Græcorum & Longobardorum jugum perfre-*
„ *gerunt, quo cervices Summorum Pontificum deprimebantur.*
„ *Constantinus infamiâ damnatum quondam Christianum nomen*
„ *splendore adjecto commendatum reddidit, Romanamque Eccle-*
„ *siam aliquot latifundiis & reditibus auxit: Reges Francorum*
„ *primi solique, merum mixtumque, imò & Summum Imperium*
„ *in aliquot Provincias eidem contulerunt, eique tranquillitatem*
„ *procurarunt contra infestas Græcorum hæresi infectorum quoti-*
„ *dianas minas, & adversùs impetus Longobardorum.* Quidni
„ ergo cum Stephano Tornacensi, seu potiùs cum Philippo Au-
„ gusto in Epistola ad Lucium Romanum Pontificem, inter
„ Stephani Tornacensis Epistolas 107. dixerimus? *Si oblivisci*
„ *potuerit mater filiorum uteri sui, & Ecclesia Romana* Regni
„ *Francorum oblivionem assumet, cùm utrumque de jure sit impos-*
„ *sibile, de natura difficile, de facto enorme.* In tot remuneratio-
„ nem beneficiorum, Ecclesiæ Gallicanæ Jura, Libertates, Pri-
„ vilegia, Mores, Ususque Sedes Apostolica conservabit, ut
„ Sanctissimi quique Pontifices fecêre: quibus pietate, magna-
„ nimitate, prudentiâ, priscæ disciplinæ æmulatione, studio
„ & curâ pacis Christianos Principes inter conciliandæ, opum
„ Ecclesiasticarum in Ecclesiæ tantùm commoda, & ad Chri-
stiani

„ ſtiani nominis hoſtes ab Imperii finibus arcendos, ac propul- *Art.*8.
„ ſandos profuſione laudatiſſimâ, cùm impar non ſit Sanctiſſi- §. 17.
„ mus Pontifex Innocentius Undecimus: ita cum illis de amo-
„ re ac beneficentia in Regnum & Eccleſiam Gallicanam, & in
„ Regem Maximum, Invictiſſimum, Religioſiſſimum, Hære-
„ ſeos Debellatorem, Fidei Defenſorem, Sedi Apoſtolicæ de-
„ votiſſimum, ſuæ Sanctitatis obſervantiſſimum, piâ ſemper &
„ generoſâ æmulatione certabit. Id cùm ſentiam, ac incredibi-
„ li cum lætitia ſemper futurum augurer, nemo mihi, ut exiſti-
„ mo, ſuccenſebit, quòd in hac de Regaliæ Jure Diſſertatio-
„ ne ea non commemoraverim, quæ tribus ab hinc annis in
„ Regaliæ negotio geſta ſunt, ne vel levem diſſidii umbram
„ inter Maximum Sanctiſſimumque Pontificem & Magnum
„ Regem; quorum nihilominus conjunctiſſimi fuerunt, ſunt,
„ & erunt in perpetuum animi ad Eccleſiæ commoda procu-
„ randa, repræſentem. Faxit Deus Optimus, ut *Quatenus ab*
„ *uno Mediatore Dei & hominum hæc duo, Regnum ſcilicet &*
„ *Sacerdotium Divino ſunt conflata myſterio, ita ſublimes iſtæ duæ*
„ *Perſonæ tantâ ſibimet unanimitate jungantur, ut Rex in Roma-*
„ *no Pontifice, & Romanus Pontifex inveniatur in Rege.*

22. RESP. Reges Franciæ de Eccleſia Romana optimè meritos eſſe, nemo ignorat. Verùm ſi, ut ait D. de Marca, *liberalitatis & perfectæ donationis titulo immenſam Beneficiorum ſuorum molem in eam contulerunt*; Regiâne magnificentiâ dignum eſſet, ut hodie Rex Chriſtianiſſimus pro Majorum ſuorum liberalitate mercedem quodammodo ab ea repeteret; vel potiùs propriâ autoritate ac judicio majori parti Eccleſiarum Regni ſui duram ſervitutem imponeret, eo nomine, quòd deceſſores ſui munifici erga Eccleſiam Romanam extiterunt? Si, ut inquit idem Archipræſul, *eximia quædam jura in rebus Ec-*

 cleſiaſticis

Art.8. §. 17. *clesiasticis Franciæ Reges obtinent, quæ cæteris Principibus hodie non competunt*; his quæ ab Ecclesia receperunt, contenti, alia sine ipsius consensu, vel etiam contra ejus prohibitionem propriâ autoritate non usurpent. De Rege Christianissimo meritò dicendum existimamus, quod de Philippo VI. ad suos in Galliam Legatos anno 1337. scripsit Benedictus XII. Pontifex Maximus Epistolâ suprà laudatâ: *Quanto inclytum genus suum ab olim pleniùs fovit & exaltavit Ecclesias & personas Ecclesiasticas, manutenere ac illibatam servare studuit Ecclesiasticam libertatem; tanto singularius in ipso ampliusque notatur, si Ecclesias vel Ecclesiasticas personas opprimi ac libertatem Ecclesiasticam diminui ac concul cari permittit.*

23. Totis visceribus exoptamus, ut absolutissima & perpetua concordia inter Sanctam Sedem & Regnum Franciæ custodiatur. Sed tantumdem dolemus non solùm à Magistratibus sæcularibus, verùmetiam à Theologis adulatoribus pacem illam turbari, gliscentiquè inter Regnum & Sacerdotium dissidio materiam ac vires subministrari.

24. Qua in re mirari libet Dissertatoris ingenium, dum ait: *Nemo mihi, ut existimo, succensebit, quòd in hac de Regaliæ Jure Dissertatione ea non commemoraverim, quæ tribus abhinc annis in Regaliæ negotio gesta sunt, ne vel levem dissidii umbram inter Maximum Sanctissimumque Pontificem & Magnum Regem repræsentem.* Certè si adulatoris Aulici personam posuisset, & Religiosi Theologi induisset, nunquam Regaliæ causam, eâ ratione, quam in tota hac Dissertatione observavimus, tractasset. Saltem meminisset professum se jam ab initio, Ecclesiæ ac Regia jura æquâ lance ponderaturum, neque *velle pro Principum potentia Ecclesiasticam minui dignitatem*; & qui *historicè*, ut ipse ait, *Gallorum Jurisconsultorum sententiam, pronuntiata, rationes praxim-*

praximque, imò & recentia Parlamenti Parisiensis Senatuscon- Art. 8.
sulta ipsamque Regis Christianissimi Declarationem tanto §. 17.
cum studio retulit, ea quæ causam Ecclesiæ maximè commendant atque illustrant, duorum videlicet Antistitum pietate ac zelo præstantissimorum Edicta seu Ordinationes, Epistolas aliaquę Acta, præsertimque Maximi & Sanctissimi Pontificis non minùs Apostolico vigore quam flagrantissimâ charitate refertas ad suam Majestatem Literas, nequaquam silentio advolvisset. Verùm is est Aulicorum mos, ut quæ Regiis utilitatibus suffragantur, maximo studio ostentent, nihilque sibi magis cordi esse, quàm Ecclesiæ pacem, prædicent, eâ nimirùm conditione, ut Pontifices jura Ecclesiarum à Potestatibus temporalibus usurpari & conculcari patientèr sinant.

25. Cæterùm explicatâ jam totâ hâc Regaliæ causâ, ubi omnes veri æquique amantes animadverterint, ea quæ à Regiis Ministris, Majestatis suæ nomine, acta sunt, nullâ omninò ratione defendi posse; sperandum est non defuturos, qui Ecclesiasticæ pacis retinendæ, fovendæque inter Sacerdotium & Imperium concordiæ cupidi, Augustissimo Principi suggerant, ut ab opere malè incœpto desistat, & Sapientissimo ac publicæ tranquillitatis amantissimo Pontifici Innocentio XI. auscultet, qui suæ Majestati ea meritò dicere posset, quæ olim Pascalis II. Henrico I. Anglorum Regi in causa non absimili scripsit his verbis: *Si ab hoc propter Deum desistas, quod contra Deum esse manifestum est, quod cum Deo nec tu exercere nec nos concedere, aut cum nostra, aut cum tua salute possumus: quidquid deinceps postulaveris, quod cum Deo possumus, libentiùs indulgebimus, & honori tuo & sublimationi propensiùs insistemus. Nec existimes quòd Potestatis tuæ culmen infirmetur, si ab hac profana usurpatione desistas. Immo tunc validiùs, tunc robustiùs,*

Art.8. *bustiùs, tunc honorabiliùs regnabis, cùm in regno tuo Divina*
§. 17. *regnabit authoritas. Tunc amicitiam & familiaritatem nostram firmiùs obtinebis, & Regni tutores Beatos Apostolos habere gaudebis. Nec tibi tunc in petitionibus tuis abesse poterimus, cui petitionum nostrarum fautorem Dominum adesse senserimus. Ipse Omnipotens Deus, in cujus manu corda sunt Regum, adsit hortatui nostro, adsit auditui tuo, ut dum juxta præcepta ejus tuas disposueris actiones, ipse Regnum tuum pacis & honoris sui stabilitate & sublimatione disponat. Amen. Epist. 96. Tom. 10. Concil. Edi-ditionis Labbeanæ.*

FINIS.

INDEX
RERUM NOTABILIUM.

Bene-

G.

H.

I.

Phi-

R.

S.

T.

 liæ

FINIS.

